

[redacted]

Kjøbenhavns

Universitets Historie

fra 1537 til 1621

af

Holger Fr. Rørdam.

Udgivet af den danske historiske Forening.

Fjerde Del.

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1868—74.

I I

[redacted]

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

fra 1537 til 1621

ved

Holger Fr. Rørdam.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1868—74.

[redacted]

Tillæg

af

Aktstykker og Breve

vedkommende

Universitetets og Videnskabernes Historie.

De i det følgende meddelte Aktstykker og Breve til Oplysning af Universitetets, dets Læreres og Videnskabernes Historie, have ikke hidtil været trykte, med Undtagelse af nogle enkelte, der findes i lidet tilgjængelige Skrifter, eller som tidligere ere fejlfuldt gjengivne. De meddeles her efter Originalerne, forsaavidt disse ere bevarede, ellers efter de bedste Afskrifter. Til Vejledning er der meddelt en kort Indholdsangivelse af de vigtigste andensteds trykte Aktstykker til Universitetets Historie *efter* Reformationen. Fra den tidligere Tid er her kun optaget et Par Dokumenter, der ikke findes trykte andensteds. — Kun hvor Dokumenterne ere skrevne paa Pergament, er dette udtrykkelig bemærket; alle de andre ere Papirsbreve.

[redacted]

1.

1478. 18de Oktober. Ærkebiskop Jens Brostrup af Lund giver sit Samtykke til Stiftelsen af et Universitet i Kjøbenhavn og lover at beskytte Lærere og Studenter i deres Rettigheder.

Vniuersis et singulis presentes literas inspecturis Johannes Dei gracia archiepiscopus Lundensis, Sweciæ primas et apostolice sedis legatus, salutem in filio virginis gloriose. Ex quo illustrissimo principi et potenti domino Christierno, Dei gracia Dacie, Swecie, Noruegie, Slauorum Gotorumque regi etc., domino nostro serenissimo, plenaria auctoritas fundandi et erigendi vniuersitatem et studium generale in regnis et terris suis a sancta sede apostolica sit concessa, prout in patentibus bullis et literis suis luculencius continetur: insuper intenta consideracione et oculo racionis conspeximus sanctam, piam et deuotam intencionem eiusdem serenissimi principis, quæ voluit literarum studia, sciencias et virtutes in territoriis suis vberius augmentari: Dignum duximus huiusmodi negocium pie et generose prosequi, et quantum in nobis est, in honorem Dei et diuini cultus augmentum, huiuscemodi volumus deduci fauorabiliter in effectum. Preterea commissioni eiusdem memorati principis et regis de inchoacione seu incepcione leccionum in ciuitate Haffnensi fienda consentimus et tenorepresencium annuimus et fauemus, quod huiusmodi studium in pretacta ciuitate Haffnensi incipiatur et feliciter continuetur, in laudem et honorem Dei omnipotentis, suppositorum dicte vniuersitatis et terrarum in commodum et iuuamen. Volumus insuper doctoribus, magistris et scolaribus eiusdem studii et vniuersitatis in omnibus eorum iuribus et priuilegiis desuper confectis et concessis pie et generose assistere et eos manutenere, quantum possumus, in eisdem. Inhibentes,

ne quis ausu temerario de huiusmodi doctoribus, magistris seu scolaribus et eorum bonis se quouismodo intromittere uel ingerere contra eorum voluntatem audeat aut presumat, prout vlcionem diuinam et censuram ecclesiasticam duxerit euitandam. Datum Lundis anno Domini mcdlxxviij°, die S. Luce ewangeliste.

Nostro sub secreto.

Orig. paa Pergament i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 1. Seglet er affaldet.

2.

1478. 4de November. Biskop Oluf Mortensen af Roskilde giver sit Samtykke til Oprettelsen af et Universitet i Kjøbenhavn og til det Hverv, der i denne Anledning af Kongen var overdraget Mag. art. & Lic. med. Peder Albretsen, samt tilsiger Lærerne og Universitetets undergivne sin Beskyttelse.

Wniuersis et singulis, quorum interest seu interesse poterit quomodolibet in futurum, Olauus Martinj, Dei gracia episcopus Roskildensis, salutem in Domino sempiternam. Animo accepimus oculoque rationis conspeximus opus et negocium inter curas mundanas esse saluberrimum, quo non priuatum bonum et particulare, sed publicum et commune queritur, dirigitur et procuratur, et eo magis eligendum, quanto ad spiritualia mentis alimonia tendit et inclinat. Quamobrem visa pia intencione sancta et catholica serenissimi principis et magnifici domini, domini Cristiernj, Dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie, Slauorum Gothorumque regis, ducis Slesuicensis, Holtzacie, Stormarie ac Ditmarcie ducis, in Oldenborg et Delmenhorst comitis, domini nostri generosissimi, cuius regie celsitudinis inter ceteras curas hec continua solicitudo exstitit et existit, regna sua prudentum virorum copia decorare natiuamque patriam, suos incolas filios ad alta consilia reddere perspicuos et literarum sciencia facere eruditos. Qua de re a sancta sede apostolica impetrauit ac obtinuit plenariam auctoritatem fundandi et erigendi vniuersitatem in territoriis et dominiis suis, per quam philosophicam sapienciam cunctarumque facultatum sciencias et virtutes sua regia celsitudo voluit et vult augeri, ne regnorum filij compellentur,

[redacted]

ad inuestigandas diuersarum scienciarum literas, peregrinas expetere naciones ac in alienis territoriis scientias mendicare. Dignum ergo duximus huiusmodi negocium salubre ymmo saluberrimum pie et generose fore prosequendum, et tanto libencius ad hoc inducimur, quanto per hoc vtilitati et honori regie celsitudinis, regnorum et incolarum eorundem consulere credimus, ad laudem Dei, fideique catholice exaltacionem. Vnde et nos commissionj serenissimj principis prememorati, facte venerabili viro Petro Alberti in artibus magistro et in medicinis licenciato de erigendo studio ac in lucem et effectum deducendo cum lectionibus et exerciciis in ciuitate Haffnensi nostre diocesis faciendis, plenarie consentimus. Et quod iuxta commissionem regiam vniuersitas et studium in predicto loco inchoetur et feliciter continuetur in laudem Dei omnipotentis, regnorum et omnium inhabitancium seu aduenientium commodum et honorem, volumus insuper doctoribus, magistris et suppositis eiusdem vniuersitatis et studij in eorum priuilegiis, emunitatibus et libertatibus, quantum in nobis est, pie et generose assistere et eosdem manutenere atque defendere, prout in aliis vniuersitatibus per ordinarium loci sit consuetum, inhibentes sub penis et censuris ecclesiasticis, ne quis de huiusmodi doctoribus, magistris, eorum suppositis et bonis quouis modo se intromittere uel ingerere audeat seu presumat, prout indignacionem Dei omnipotentis et vlcionem siue censuram ecclesiasticam duxerit euitandam. In cuius rei testimonium, robur et firmitatem secretum nostrum presentibus duximus appendendum. Datum Roskildie anno Domini mcdlxxoctauo, feria quarta post festum omnium sanctorum.

Orig. paa Pergament med Brudstykke af Seglet, i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 1.

3.

1537. 26de September. Kong Christian III tilskriver D. Johan Bugenhagen, at han gjerne ser, at Studiet i Kjøbenhavn gaar for sig, og opfordrer ham til at skrive, om der manglede noget til hans Underholdning.

Doctor Pommeranus ist vf sein schreiben beanntwurtt, das Ko^e^ W^e^ gernne sehen, das angefangene Studium zu Copenhagen

vor sich gehe. Wo ime zu behuf, ader sonnst an seiner Vnderhaltung etwas mangelt, sol er Ko[r] W. in ir hannt zuschreibenn. Actum Vstede an Mitwoch nach Mathei Anno vt supra (ɔ: 1537).

Gemein Cantzlei Register 1537—38. Fol. 16.

4.

Tvende Edsformularer, rimeligvis forfattede kort efter Universitetets Gjenoprettelse.

a.

Juramentum theologi recipiendj et professorum.

Primum, iuro, me per Dej gratiam fideliter et diligenter facturum officium in edificationem ecclesiæ Christi et honorem huius scholæ.

Secundo iuro, me secreta academiæ non proditurum aliis quibuscunque.

Tertio iuro, me pacem et concordiam cum collegis meis et fratribus, quantum in me est, habiturum. Sic me Deus adiuuet.

Indført med Niels Hemmingsens Haand bagefter de ældste Universitetsstatuter, der findes i Univ.-Bibl., Addit. 299. 4. I Scr. Rer. Dan. VIII, 335 er denne Edsformular urigtig henført blandt dem, der brugtes ved Universitetet i Tidsrummet før Reformationen.

b.

Juramentum Notarij.

Primum iuro, me per Dei gratiam fideliter et diligenter facturum officium in commodum et honorem Vniuersitatis et Professorum eiusdem.

Secundo iuro, me secreta Vniuersitatis non proditurum aliis quibuscunque.

Tertio iuro, me non exacturum a quoquam pro quibusuis literis vltra pretium a rectore et professoribus constitutum vel constituendum. Sic me Deus adiuuet.

Indført med Niels Hemmingsens Haand blandt de Edsformularer, der staa foran de ældste Universitetsstatuter, i Addit. 299. 4, suppleret ved Joh. Stephanius's Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1219. 4.

[redacted]

5.

1538. November. Beretning om et Syn over Universitetets Jordskyldsgaarde og Grunde i Kjøbenhavn, samt om Forhandlinger angaaende en Forandring i Lejeafgiften af disse Ejendomme.

Forclaring om thendt leyghe, som thee Burgere heer vdi Køpnehaffn giffue tiill Vniuersitetet, huilcke nye breffue haffue eller heer efflher annamme wiille.

Aar efflher Gudtzs biurdt MDXXXVIII thendt ughe negest efflher Sti Martini dagh. Efflher Konninglig Maiestatis woer keriste naadigeste Herriss Konning Christians wiillig och befalling bleffue Vniuersitetens gaarde och grunde heer vdi Køpnehaffnn liggendes sath paa leyghe for thennom, som thee nye breffue annamme wiille, efflher forbeneffuende Stadtz priuilegie, som Konning Ffrederich vdi salig och høigloufflig huffkommelsse, forbeneffuende Konninglig Maiestatis Herre ffader, gunsteligenn vdtgiffuit haffuer.

Thesse efftherscreffne ere thee mendt, som bleffue forordinerede och tiillskickede at besee och skoe allde samme gaarde, boelige och grunde.

Ffurst paa Burgerne theriss wegne erliige och welfforstanddige mendt Pouel Hansszen, Peder Jyrgensszen och Anders Halldagher, Burgimestere heer vdi Køpnehaffnn, Oluff Scriffuer, Rasmus Kelldesmet och Mattz Clausszen, Raadtmendt, Oluff Christiernsszenn, Niels Grydestøber, Hanss Thryne och skipper Jasper, Burgere heer sammestedtzs.

Ther neigest paa Vniuersitetens Wegne Doctor Christiernn Morssianus medicus, Mester Oluff Chrysostomus, Mester Peder Paulinus, Mester Jenss Synningius, lessemestere vdi samme Vniuersitet, Mester Matthias Pedersszen, Her Jib Heye, Canicker, Her Hanss Gundisszenn, Her Magens Nielsszenn och Her Seuerin Andersszenn, Vicarier.

Thesse forscreffne erliige Menndt efflher forbeneffuende Konninglig Maiestatis woer naadigeste Herres beffalling omginge, besouge och skaade allde forne gaarde, boelige och grunde, hueertt besundderlig efflher sin leyglighedt och wiillekaar, och tha strax efflher theriss begering aff Vniuersitetit och Burgerne theriss tiill-

budt, som tha vdi samme boelige och gaarde boede, forhandtledis om leyghenn, och bleff eendelig besluttet, vnddertagne leyer och landtgiillder aff nogre faae huse och gaarde, om huilcke siidenn strax ther efflher paa een bestemmet dag vdi Burgimesternes, Raadtz, Byeffogetzs och for^{ne} erliige Mendtzs neruerelssze, som samme gaarde, boelige och iordtzmonne beseett haffde, bleff giordt een wenlig contract och foreening vdi Hellig geesthuss prestte stue, om huess leyghe thee och saa giffue schulle aarligenn ligeruiss som andre, thee nye breffue annammendes worde.

Sammeledis bleeff och saa sambtyckt och beslutt samme tiidt vdi forscreffne stue, neruerendes forbeneffuende erliige och wellforstanddige Mendt: At huilckenn Burger, som theer effther annamme wiillde thee nye breffue, tha schullde thenndt leye, som gaardenn bleeff satth fore paa thendne tiidt, aengaae och begyndes om thendt neigestte tiillkommendes paasche.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 1.

6.

1539. 29de Januar. Kongebrev, hvorved Universitetets Tjenere, der laa til Knardrup Kloster, fritoges for Ægt, Hold og anden Tynge, lige med Adelens Tjenere.

Wii Christiann mett Gudzs naade Danmarckis, Norgiis, Wendis oc Gottis Konning, hertug wdtj Slesuick, Holstenn, Stormarnn oc Dytmerskenn, Greffue wdj Oldenborg oc Delmenhorst, Giøre alle witterligt, att oss elskelige Rector oc forstandere for vniuersitetet her i wor Stadt Kiøpnehaffnn haffue berett for oss, huorledis att theris tyennere, som høre oc ligge tiill Knarderup closter, oc wii nu haffue lagtt hiidt tiill samme Vniuersitet, ideligenn besuerris mett egt oc anden adtskøllige tynge, saa the ther fore ey well kunde holde theris gotzs wed magt oc lige. Thij haffue wii nu aff wor sønnerlige gunst oc naade wndt oc tilladitt, oc mett thette wortt obne breff wnde oc tillade, att for^{ne} tyennere, som tiill for^{ne} Vniuersitet her wdi Kiøpnehaffnn ligendis ere, skulle her epther ey beswerris mett egt, holdt eller andenn tynge ydermere end adelenns tyennere, wden soo skeer,

[redacted]

att wii thennom nogen tiidt fore nottorfflige sag skyldt behoff haffue, tha skulle wore Fogeder oc Embitzmendt, the som nu ere eller her epther kommendis worder, wdj huilkenns leenn samme tyennere besiddendis ere, tiilsige forne Rectori oc forstanndere for forne Vniuersitet her i Kiøpnehaffnn, oc samme rector oc forstandere schulle framdelis sielff lade tiilsige samme theris tyennere att fuldtgiøre wor befalling. Thij forbiude wij alle wore fogeder, embitzmendt och alle andre, forne Vniuersitetes tyennere her emodt att hindre, hindre lade eller mett nogenn egthe eller tynnge att beswerre, wnder wortt hyldiste oc naade. Giiffuitt paa wortt Slott Kiøpnehaffnn, Othennsdagen nest epther Sancti Pauli conuersionis Aar etc. Mdxxxix. Wnder wortt Signett.

De mandato proprio
regie maiestatis. Jahan Friiss sst.

Orig. paa Pergament med vedhængende store kongelige Segl i Vox, i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 145.

7.

1539. 10de Juni. Kong Christian den Tredies Fundats og Ordinans for Kjøbenhavns Universitet, udstedt paa den almindelige Herredag i Odense.

Trykt som Additam. til Cragii Annal. Christiani III ed. Gram.

8.

1539. 28de November. Tvende Vedtægter angaaende Universitetets Jordskyldsvaaninger i Kjøbenhavn.

a.

Heer effthcrfyllger ith exemplar, som er eendrectteligenn besiindet och sambtyckt aff Burgimestere, Raadtmendt och Lessemestere, effther huilcket Burgerne theriss breffue scriffuis, huilcke the annamme aff Lessemesterne paa Vniuersitetens gaarde och grunde liggendes heer vdi Køpnehaffn.

Wii effthersereffne Rector, Doctores och Vniuersitetis Lessemestere vdi Køpnehaffnn gøre wittherligt, att wy, paa thet Bur-

gimestere, Raadt och menige Allmuge heer vdi Byenn wiille och schulle heer efftther were oss och wore efftherkommere, Rectori, Doctoribus och forbeneffuende Vniuersitetis Lessemestere, thess wiilligere och staae vdi wiillig wenscab och gaatt naboescab met oss och wii met thennom, haffue vntt och vdi leyge ladet och nu met thette wortt opne breff vnde och vdi leyge lade hederlig Manndt N. Burger heer vdi Køpnehaffnn, hannss kere Hustruff N., som hanndt nu haffuer, beggiss theriss egtte børnn och theriss arffuinge, een Vniuersitetens gaardt och grundt, som hanndt nu sellffuer vdi boer, liggendes heer vdi Byenn paa N. gade &c., met alldt sin rette tiilliggellssze, vdi leynge och breygde, som hanndt nu begrebenn och indtheignet er, athaffue, nyde och vdi leyge behollde vdi alldess theriss liiffuis tiidt, thendt eene effther thenndt anddenn, met saadantt skell och willckaar, at thee schulle forne gaardt bygge och forbedre, besunderlig ith steenhuss tuo loufft høigtt vdt tiill aell gadenn, eller, huoe thet icke formuer, ith merckeliigt huss muret emellom styllpper met anddenn godt Køebstedtzs bygning inddenn vdi gaarddenn met steen tag, och samme gaardt och bygning vdi gode maade wedt magt hollde och giffue theer vtaff tiill forne Vniuersitet aarligenn tiill leyge och landtgiillde N. marck dansche penddinge, som heer vdi landet geynge och geffue ere, halluffdelindt tiill paasche och halluffdelindt tiill Sancti Michaelis dag, betymeligenn tiill gode reede yde och betale schullendes. Item skath och alldt anden konninglig och stadtzs tynghe, som nu sedtuaanlig er eller heer effter paa leggiss kandt, schulle thee selffue vdtgiffue och ingthet ther fore affkaartte vdi samme leyge. Item skeer thet saa, at forne N., hanss husstrue, theriss børnn eller arffuinge, effther thee saa merckeligenn paa samme gaardt bygdt haffue, treynges met armodt, fattigdom, siugdom eller fore nogenn andenn redelig och nødtorfftelig sagh atsellgie eller panttsette samme theriss eigenn bygning, och thet kanndt forfariss vdi sandthedt, tha mue och schulle thee ther tiill fulldt magt haffue atsellgie, panttsette och affheende samme gaardt och bygning vdi saa maade, at thenndt, som samme gaardt och bygning eyger, schall fursst tilllbiude sin neigeste sleygttinge heer vdi Køpnehaffnn, om

[redacted]

thee thenndt købe eller pantte wiille. Haffuer hanndt icke sleygt heer vdi Køpnehaffnn, tha schall hanndt thenndt tiillbiude sin neigeste Suaager heer sammestedtzs. Och huess thee thet ey købe eller pantte wiille, tha schall for^ne^ Burger ther neigest tiillbiude Vniuersitetens forstandere och lessemestere. Huess thee for^ne^ gaardt och bygning tha købe eller pantte wiille, schall thet thennom tha vndnes och tiillstedes met saadannt skell, at thee forscreffne gaardt wiille hollde met konninglig och stadtzs tynghe, som theer tiillfforne affgangen er. Och huess thee thet ey gøre wiille, tha schall forscreffne Burger haffue fulldt magt attsellgie och panttsette samme sin gaardt och bygning een andden besiddenn Burger heer vdi Stadenn, effther priuilegiens liudellssze; daag at thet skeer met for^ne^ Vniuersitetis wiidtscab och sambtycke, och forscreffne leyge tiill Vniuersitetet wedt magt bliffuer. Och schall tha for^ne^ Vniuersitet haffue alldeniste three marck dansche sedtuaanlige breffue pendinge och ey mere begere fore samme theriss sambtycke. Item huoer och saa skeer, at for^ne^ N., hanss hustruff, theriss børnn och arffuinge, eller och hueem aff thennom, som forscreffne gaardt fangendes worder, hannom icke bygger, forbedrer och vdi gode maade hollder och for^ne^ landtgiillde och leyge theer aff ey tiill gode reede bethale wiill tiill paasche och Sanctj Michaelis dag, eller och fiorttenn dage theer neigest effther vdi thet allder seniste, tha schall thendt Burger forpliigttig were attudtgiffue halluffdelindt szaa møgen leyge tiill met, som halluffdelindt aff thet halluff aarss leyge seg beløber. Och huess hanndt thet ey strax gøre wiill, tha schall viij dage theer neigest effther handtless met hannom effther priuilegiens liudelssze, szaa thee tha schulle vdtuiises, och een andenn burger (effther thee sextenn Dandemendtzs tycke och bestte skell, viii aff Vniuersitetet, fyre aff raadet och fyre agtte Burger) igenn indtsettis, som theer aff bedre skell och fylldestte gøre wiill, som forscreffuit staar. Tiill ythermere winttnesbiurdt haffue wii wittherligenn ladet heynge wort Vniuersitetens indtseigell nedenn for thette wortt opne breff. Giffuit vdi Køpnehaffnn ffriddagenn neest effther Sanctæ Chatarinæ Jomffrues dag, aar effther Gutzs biurdt Mdxxxix.

b.

Thendne effthersereffne artickel haffue Professores och Lessemestere vdi samme Vniuersitet beuiillget och sambtyckt fattige Burger och Burgerske tiill gode effther Burgemesternes och Raadts bøn och begering.

Item enddaag at wii met for^{ne} erliige och wellforstandige menndt Burgimestere och Raadt heer vdi byenn vtj allde maade, som for^{nlt} staar, bleffue foreenide for konninglig Maiestat woer naadigste Herre, tha haffue wii atligeuell nu ther tiil met, for ythermere wiillig och wenscab, loffuit och tiillsagdt for^{ne} Burgimestere och Raadtmenndt attuille formiillde thendt siistte artickell, som indeholder thee tuiinde tiider, paa huilcke leygenn och landtgiilldet betymeligenn vdtgiffues schall, vdi saa maade: At ther som nogenn Burger eller Burgersche for theriss trang och armodt icke betale kunde thenndt aarlig leyghe och landtgiillde, thee pleygttige ere, tiill thee tuiinde tiider, ligeruiss som forscreffuit staar, tha wiille wii icke handle met thennom paa thet streyngeste, ther som thee tiillforne wiille komme tiill woer fulldtmynddige procuratorem, hannom saaddann theriss nødt tiillkende giffuendes, och thet vdi sandthedt thennom saadann nødt athaffne forfariss kandt, och ther fore tha bede om leyngre dag och tiidt &c. Tha scall for^{ne} woer procurator omdrage met thennom och fortøffue effther samme leyge paa een beneffniidt tiidt, effther som Vniuersitetet tha leyngest liideliigt kanndt were. Giffuet vdi Køpnehaffn ffriddagenn negest effther Sanctæ Catharinæ Jomffrues dag Gudtzs Aar Mdxxxix.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 3—5.

9.

1540. 28de Juni—1542. 1ste Marts. Overenskomster angaaende en Residens, som Kanniken M. Peder Hansen afstod til D. Christiern Torkelsen Morsing.

a.

Ett magesciffte breff om Residentzer.

Jeg Christiern Torchelssen Medicinæ Doctor giør vitthterligt met thette myt obne breff, at effterthii Kon. M^{tt} vor kiereste

[redacted]

nadige herre saa skicket haffuer, at then residentz, som mester Peder Hanssen, canich her i Kiøpnehaffn, haffuer, met noghre flere Caniche residentzer, skulle effter the canichers død, som thenom nw haffue, komme och bliffue tiill Vniuersitetet her samestedtz, tha haffuer ieg nw met hederliige herris Rectoris oc professorum i Vniuersitetet fulburd oc samblycke giort en venlig handell oc contracth met for^{ne} mester Peder Hanssen om hans residentz vti saa mode, at ieg maa fange henne, oc henne nyde, bruge oc beholle vden all leye oc affgifft, quitt och frii vtj myn liiffs tiidt, oc handt skall igen haffue, nyde, bruge oc beholle then residentz, ieg tiill sancte Margretæ altere haffuer, som ocsaa ligger tiill Vniuersitetet, wden all leye oc affgifft, quitt oc frii, vtj hans liiffs tiidt. Tiill vitnesbyrdt er myt Signete met for^{ne} Vniuersitetz indzegell tryckt neden paa thette myt obne breff. Datum Haffniæ vigilia apostolorum Petri et Pauli, Mdxl.

Ther till haffuer samme mester Peder giffuet for^{ne} Doctor Christiern liiffs breff paa syn Caniche gaardt i lige saadan form, som thette her nw nest forscreffuit staar. Datum vt supra.

b.

Item om nogen skade, som bleff giordt paa fruct træ af en gedebuck vti then Caniche residentze, som for^{ne} Doctor Christiern fik aff mester Peder Hanssen, then tiid her Niels Judhe predicantt, som kom aff Gotlandt, ther vtj boode. Bleff sagen saa forligt, att ther som Doctor Christiern bliffuer nogen tiid ther om tiiltallet, tha schall samme her Niels stande ther fore tiill rette, oc betalle samme skade &c. Mdxl. vtj then wge nest effter sancti Martini dag.

c.

Doctor Christiern Morsianus fick breff aff Vniuersitetet paa then byggening, hand haffuer satt paa then Residentz i Canicke strede, Mester Peder Hansen wti boede, ligeruiiss som her efflerfølger.

Wij Rector, Doctores oc Vniuersitetes Lesemestere wdi Kiøbinghaffnn giøre alle witterligt met thette wortt obne breff,

att liigeruiis som wdj Pindzwge sist forleden bleff forhandlede, Kon. Matz. wor nadige Herris Canceller offueruerendes, att Doctor Christiern Morsianus skulle tage seg offuer att bygge then plan, som wbygdt er, wdj then Residentze, som hand skiffte till seg oc feck aff Mester Peder Hansen wdj Canicke strede: Szaa haffue wy oc samtyckt oc begierede, att for^{ne} Doctor Christiern skulle forlegge Vniuersiteteth mett nogre pendinge till att wpbygge the huse, som ere nederfaldne fraa Porthen oc tuertt offuer gaarden ind till thet høige hus paa [then] Residentze, som for^{ne} Mester Peder Hansen wdj bode oc y være haffde, oc effter hues dødt then skulle komme till Vniuersiteteth, medt saadanne wiilkaar som her effter følger. Fførst att hues byggeningh, som for^{ne} Doctor Christiern ther paa aff grundt nye byggendes worder, skall straxt wurdes, effther thet er bygdt, aff Dannemendt, som ther skall tiilkaldes. Item att for^{ne} Doctor Christiernn oc hans arffuinge skall beholde quitt oc frij samme byggening, saa lengj tiill Vniuersiteteth betaler hannom eller hans arffuinge saa møgett, som samme byggeninge bliffuer wurderett fore, eller giffuer hans arffuinge renthe aff samme sum, som then byggening er wurderett fore, effther gamble seduane. Oc siiden skall alle then byggening oc grundt komme quitt oc frij till Vniuersiteteth igien. Men om saa skiedde, att Vninersiteteth icke kunde eller vilde straxt effter for^{ne} Doctor Christierns dødt betale samme byggening, tha skall alligeuell halffdielen aff then kieldere, som tiilforn war bygdt, oc fore er funden, ligges till then anden partt aff Residentzen, huilcken partt som skall komme quitt oc frij till Vniuersiteteth igien effter for^{ne} Doctor Christierns affgang wden alle hinder eller giensigelse. Till ydermere wintnesbyrd haffue wy vitterligen ladet henge wortt Vniuersitetes indzegell neden for thette wortt obne breff. Giffuett wdi Kiøbinhaffnn Otthensdagen nest effter Matthiæ Apostoli dag, Aar effther Gudz byrdt Mdxlij.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 22. 30. 33.

[redacted]

10.

1540. 10de September. Universitetets Kvittering given Hr. Peder Jensen for Bestyrelsen af Knardrup Kloster 1538—40.

Wii effterscreffne Rector, Doctores &c. giøre vitterligt alle, att hederliig mandt Her Peder Jenssen, vor procurator oc tiilsyuns mandt i Knardrops closter, haffuer nw giordt oss god rede oc regenschab for penninge, korn, fetallie oc alt andet, som handt vtj samme closter paa vore oc Vniuersitetens vegne annammet os wdgiffuet haffuer paa ij aars tiidt, fran sancti Martini dag Anni Mdxxxviij oc indtiill paasche Anni Mdxl nw nest forleden, som hans regenschab ydermere forclarer och indeholler. Thii lade wij hanom och hans arffuinge quitte, frii, ledige oc løsze for alt ydermere kraff eller tiilltall aff oss, vore efflerkommere, eller aff nogen paa vore vegne, ther om effter hans regenscabs liudelsze vti alle mode, tackendes hannom for gott regenscab och throo tienste, handt oss giort oc beuiist haffuer, fran første handt vtj vor thienste kom oc tiill thenne dag. Tiill ydermere vitnesbyrdt lade wij Vniuersitetens indsegell trycke neden paa thette vort obne breff. Giffuet i Kiøpnehaffn fredagen nest effter vor frue dag Aar &c. Mdxl.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 21.

11.

Omtrent 1540. Melanchton skriver til Kansler Johan Friis og beder ham om at tage sig af Skolevæsenet i Danmark, efterat Universitetet i Kjøbenhavn nu var bragt paa Fode.

Amplissimo D. Joanni Fris, nobilitati generis, doctrina, virtute et sapientia præstanti, Cancellario Regni Danici, patrono suo cum observantia colendo.

S. D. Amplissime Domine Cancellarie. Quanquam videri vel curiositas vel arrogantia potest, quod ad te, virum tali sapientia ac diligentia in gubernatione præditum, scribere de vestra republica, constitui tamen, quia hic ago causam literarum, sperans te mihi veniam daturum esse, homini scholastico et sæpe de scholis omnium nationum cum aliis colloquenti. Magna laus

est inclyti regis, quod Academiam Hafniensem instauravit et ornavit. Sed in tanti regni amplitudine non solum ea schola summarum artium opus est, sed etiam in oppidis ludi, ut vocantur, particulares restituendi sunt, ut maior sit frequentia discentium. Nam et ad Ecclesias erudiendas et ad multa civilia negotia magna multitudine mediocriter literatorum opus est. Intelligo autem pueriles scholas oppidorum collapsas, sive propter bellum, sive quod vulgus uriaca (?) commoda sacerdotiorum iam despiciat, et putet nondum restituta esse. Itaque rogatus sum, ut ea de re ad inclytum regem scriberem. Breviter autem admonui inclytum regem in his literis, quas nunc mitto, nec arbitror longa oratione apud te opus esse, cui optime nota est amplitudo regni Danici. Et vides, ad posteros horribilem vastitatem in Ecclesiis, barbariem in civilibus negotiis futuram esse, si deerunt mediocriter literati gubernatores. Nec alia ratio est constituendarum literarum, nisi ut in oppidis constituantur scholæ et pueri revocentur ad literas. Qua in re etiam pauperum liberis consuli potest, qui veteri more colligunt stipem. Audi, quid acciderit in Saxonia nostra. Cum videret princeps, scholas esse minus frequentes, quia pulsis erroribus mendicis nec scholasticis peregrinis concedebatur, ut mendicarentur, dux Saxoniæ edictum proposuit, ut scholasticis peregrinis rursus concederetur, ut mendicarent, idque voluit recitari pro concione ad pauperes confirmandos, ut liberos mittant in oppida discendi causa. Hoc edictum profuisse studiis comperimus. Disputarem prolixius de tota re, nisi scirem te ipsum pro tua sapientia perspicere omnia, quæ in hac causa dici possunt, quæ profecto tanta est, ut mihi sæpe veniat in mentem dicti Periclis: rem facile perfici posse edictis regis et concionatorum adhortationibus et tuo consilio. Via tantum indicanda est, quomodo stipendia constituantur, ita ut aliqua pars sumatur ex ærariis Ecclesiasticis, reliqua solvant scholastici non mendicantes. Sed via tibi satis nota est. Pueritiam in civitatibus negligere perinde est ac ex anno ver tollere. Profecto ver ex anno tollunt, qui scholas collabi sinunt, quia sine his conservari religio non potest. Et ingentes tenebræ in tota civili societate sequuntur omissis literis. Est autem vestrum, quod sedetis ad gubernacula, etiam posteritati prospicere.

[redacted]

Ideo te propter Deum et propter patriam tuam et propter Ecclesiam, quæ est altare patriæ, oro et obtestor, ut hanc curam suscipiatis restituendarum puerilium scholarum in oppidis. Hoc officium Deo gratissimum erit, et in tota patria optimi cuiusque benevolentiam erga te augebit. Deus hanc rem provehat, quæ profecto ad Ecclesiam plurimum pertinet. Bene et feliciter vale.

Philippus Melanthon.

Bretschneider, Corpus Reformator. IV, 1048—9. (Efter en Pariser-codex med Afskrifter af Melanchtons Breve).

12.

1540. Oktober. Andragende fra Rektor og Professorer til Kongen og Rigsraadet om Forbedringer i Universitetets Tilstand, navnlig om en større Omsorg for fattige Studenter.

En supplicatz tiill Kon. M^{tt}. och Danmarckes Riges raadt paa Vniuersitetz oc menige Clericies vegne.

Høgborne stormectiig furste, allernaadigste konning oc herre, verdes eders nades Kon. Mtt. met eders nades elskelige Danmarckes Riges Raadt at vidhe, thet her vtj eders nades Vniuersitett, som høgborne furste Konning Christiern then første, eders nades kiere forfader, vtj en christeliig god mening oc acht stifftede, oc nw mwssen aldelis forfaldet oc ødelagt vor, før end E. N. thet igen aff konningliig milhedt oc eders n. elskelige raadz beuiilling vpresde oc met syne priuilegier begaffuet, findes endnw nogen merckeliig stoer brøst, huor fore at samme Vniuersitet icke effter saadan nadeliig besolding oc priuilegier, som E. N. Kon. M^{tt}. met eders nades elskelige Raadz sambtycke thet mildeligen wndt oc benadet haffuer, kandt retteligen komme tiill syn flor oc velmagt oc fange større besøgning bode aff indlendische oc wdlendische studenter, endt som thet nw hafft haffuer, oc ther for haffue wij, som E. N. at lese vtj samme Vniuersitett tiilbetroedt haffuer, været tiilhobe oc grandgiffueligen offuerweyet all then største brøst, som i saa mode findes, paa thet at wij E. N. oc eders nades elskelige raadt vilde giffue nogen atuorsell om then forderffueliig skade, som for saadan

brøst skyldt then christelig religion her vtj Riget paahenger, at mandt tiiltiide kwnde hielpe, før endt saadan gresselig skade seg vijer indbryder oc fanger offuerhandt, oc then christelig religion, Guds ære oc gode nyttelige bogelige konster, Riget tiill stoer wsigeliig forderffue oc allerstørst vanære, aldelis vndergange. Och findes saadan brøst besynderligen vtj trende article.

1. Then første er en aff the samme, som stande vtj eders nades fundatz, saa lydendes, at ingen her effter, huerchen børn eller andhre schall fange kirckens forlening, prelaturdom eller canichedom, wden then, som haffuer studeret vtj tw[1]) aar her i Kiøpnehaffn, eller hoss huilchen som nogen besynderliig lerdom findes. Thenne artichell holdes icke ved magt, oc er dog en christeliig artichell oc menige riget gandsche nyttelig och gaffnlig.

2. Then anden artichell er af Vicariædom och alter godz, som adelen oc gode gudfroctige mennische i fordum tiidt haffue giffuet tiill then hellige kircke tiill fattige personers vnderholling, som then christeliig kircke ville oc kwnne thiene, Gud tiill loff oc ære, oc riget tiill gaffn, nw saa forslides oc bortdrages fran kircken, at ingen fattige hielpeløsze studenter fange ther hielp aff, huilchet dog ingelunde maa skee ænthen effter Guds eller verdzens loug.

3. Then tredie artichell er thenne, at mange aff adelen emod Guds loug indeholle then thiende, som thenom bør at giffue theres sogneprest oc predicher, oc menige bønder tage ther aff orsage oc sige, at fattige stackarle bør icke mere at være forplictiige tiill at giffue thiende end the rige.

Thesse ere the iij article, som giør eders nades Vniuersitett en stoer wbegriffuelig skade, at thet icke bliffuer besøgt aff indlendische studenter, som thet seg bør, oc icke allene vill giøre samme Vniuersitett øde oc ledige, men forderffue vtj grwnden then christeliig religion her vtj Riget, vden mandt snarligen finder ther tiill gode raadt. Thii bode the, som nw kircken tiene, ere saa gott som forladne, hielpeløsze oc fortrengde vtj mange mode, oc the, som gierne vilde studere, dagligen

[1]) Dette Ord er udstreget, dog med en senere Haand.

[redacted]

formindsches for nød oc trangh skyldt, at kirckens renthe, som thenom burde at wphollcs met, icke bliffuer vddelet eblantt thenom, Gud tiill loff oc then hellige christelig kircke oc religion tiil forbedring, huilchet Gud vill visseligen oc hordeligen straffe.

Wij fange dagelige schriffuelse, icke alleniste aff atskillige steder her vtj Riget, men oc saa aff Norrige, Gotlandt oc andhre omliggende lande om predicantere, scholemestere, som wij thenom sende skulle, oc wij met største fliidt mange forskicke, oc ingen fange hiid igen i theres sted tiill oss, som wij fremdelis forskicke kwnne, forthii at the fattige icke formwe thenom selffue her at bekosthe, oc haffue platt ingen hielp aff kircken, aff huilchen the skulde effter Guds loug wnderholles, oc the righe forachte bogelige konster eller oc giffue thenom tiill anden handell, saa at then hellige kircke inden en kort tiidt oc then christeliig troo (for huilchen the fremfarne konninger i Danmarck oc Danmarckes Riiges Raadt vtj fordum tiidt haffue vouget liiff och leffnet) bliffuer for personers brøst øde oc tiill inthet giort for thesse forberørde oc andre saadanne sagers skyldt. Huad ther siden vill effterfølge, thet giffue wij eders nade oc eders nades elskelige Raadt grandgiffueligen at betencke oc offuerweye. Bedendes her met ydmiigeligen E. N. oc eders nades elskelige Raadt, atj for Guds skyld ville anamme tiill gode thenne vor throo atuorsell, met huilchen, thet kende Gud, at wij søge icke nogen vor serlestes fordeell, men Guds ære oc then Christelig religions vorachtig bestandt, som wij plictiige ere: Atj ther fore ville hielpe tiill vtj tide at affuerge then tiilstundendes forderffueliig skade, som religionen paa hengendes er, ther som fattige personer, som i kircker oc scholer thiene skulle, oc nw forladne ere, icke aff kirckens renthe fange wnderholding. Thet vill Gud rigeligen oc twsinfoldt vederlegge oc belønne E. N. oc eders nades elskelige Danmarckes Riges Raadt med godt lycksaliig regement oc all velfardt. Huilchen wij E. N. oc thenom nw oc alltiidt befalle.

Haffniæ, hebdom[a] Simonis et Judæ apost. 1540.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602, Fol. 22—24. Dateringen er skreven med en anden Haand end det øvrige, og er derfor vistnok

[redacted]

senere tilføjet og muligvis mindre nøjagtig, hvorpaa ogsaa den ubestemte Tidsangivelse tyder. Da nemlig den kjøbenhavnske Reces er vedtagen den 21de eller 22de Oktober 1540, og der i denne findes Bestemmelser angaaende Kirke- og Skoletjenernes bedre Forsørgelse, er det rimeligt, at ovenstaaende Andragende er indgivet senest et Par Dage førend Recessens Vedtagelse.

13.

1542. 4de Maj. Kongen tilbagekalder det Universitetet givne Tilsagn, om at ingen skulde forlenes med noget Kannikedømme, som ikke havde studeret i to Aar ved Kjøbenhavns Universitet.

Vniuersitetett wdj Kiøpnehaffn finge breff, som her efflher følger.

Wij Christian &c. Giøre alle witterligt, att endog wij tilforne haffue giffuett wort vniuersitett och høyge Skolle wdj wor Stad Kiøpnehaffn preuileger, att wij ingen her efflher, wden wore thienner wdj wort Cantzelie, wille forleene nogen prelatur, canickedom eller prebende, wden the tilforn haffde thu Aar studeret wdi for^ne^ Kiøpnehaffn: Tha wille wij samme Jus patronatus och herlighed med samme prelatur, canickedomme och prebende at forlee her med forbeholdet haffue. Dog paa thet at ther med thiiden skall icke bliffue brøst paa lerde mend her wdj riiget och paa the personer, som kunde och ere nyttige at brugis wdj religionen, tha wille wij liiguell allethiid haffue wor Raad hoesz the lerde mend wdj for^ne^ vniuersitet, huad fore personer at wij forleene och forsee med nogen prelatur eller prebende. Dog wore Candtzlie thienner och rentemester och andre personer, som kunde were Riiget nyttig, wille wij her med foreholdet och wndertagitt haffue. Till yder mere windisbyrd haffue wij ladet trycke wort Signett neden paa thette wort obne breff. Giffuet wdj wor kiøpsted Riibe torszdagen nest efflher Søndagen Jubilate Aar etc. Mdxlij. Wnder wort Signett.

Registre over alle Lande, Nr. 4. Fol. 181.

[redacted]

14.

1542. 23de Juli. Overenskomst mellem Universitetet og den af det antagne Bogtrykker, Gerhard Faber.

Forma literarum, quæ Typographo ab Vniuersitate datæ sunt.

Nos Rector, Doctores et Magistri Professores almæ Academiæ Haffniensis' testamur hisce literis, nos bono et honesto viro Gerhardo Fabro, typographo et librario, liberas ædes hic prospecturos, quamdiu impressoris munere (vt fidum et iuratum hominem decet) apud nos fungatur, et vniuersitati in opera sua vtili præstanda inseruiat. Simili etiam conditione, immunitate a publicis oneribus quibuscunque, quam Cancellarius ei nomine Regiæ Ma. addixit, hic fruetur. Deinde, si anno probationis elapso constituerit hic perseuerare, Vniuersitatique se addixerit, beneficio aliquo sibi a Regia Ma. promisso proxime vacaturo, quo se commodius sustentet, iuuabitur. Ac donec vacet hujusmodi præbenda, suppeditabit ei Regia Maiestas ad victum necessaria, ac pro anno quoque vocationis satisfiat ei a liberalitate Regia. Sin autem ultra probationis annum non sit permansurus, relinquimus arbitrio Regiæ Maiestatis, quidnam in eum conferre libeat. In cuius rei manifestius testimonium præsentes literas sigillo Vniuersitatis nostræ signari curauimus. Datum Haffniæ postridie Magdalenæ Anno etc. Mdxlij°.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602, Fol. 35.

15.

1543. 2den Avgust. Mageskifte mellem Universitetet og Peder Godske, Høvedsmand paa Kjøbenhavns Slot, angaaende nogle Ejendomme i Kjøbenhavn.

Jeg Peder Godske, Høffwitzmand paa Kiøbnehaffn Slott, giør alle witterliigt, och kiendes mett detthe mit obne breff, att ieg haffuer giordt etth wenligt och ewigt Mageskiifflhe mett høglerde Mendt, Rectore, Doctoribus och Vniuersitetis Lesemestere wdi Kiøbnehaffn, wdi saa maade, att ieg och myne arffwinge skulle haffwe, nyde och for wederlag beholde tiill ewindelig eyge

ald forne Vniuersitetis rett och rettighedt, som the haffue wdj then gaard, som ieg haffuer kiøbt, och nw wdj wære haffuer, liggendes paa detth hiørne norden twerth emodt Erich Bollies gaardt her wdj Kiøffnehaffn emodt Rosengaardhen, østhen oc nordhen wp tiill gadhen och westhen wp tiill Niels Jacobsens haffwe, effther som forne Vniuersitetis obne beseglede maglags breff, the meg och myne arffuinge ther paa giiffwed haffwe, ydermere forclarer oc indholder. Och ther emod schall forne Vniuersitete her wdj Kiøffnehaffn haffwe, nyde och for wederlag beholde till ewindelig eyghe, femb myne eygendoms bodher wdi thett strædhe, som løbber nedher fraa rendhen paa Nørregade bagh Bispegaarden nordhen wp tiill gadhen negst westhen wp tiill erligh och welbyrdiigh Mands Joachim Bæcks booder, och østhen wp tiill Anne Niels Stemps booder och haffwe, med hws, iordh, gaardsrom och alle theres rettighed, som the nw forfwndhen, begrebne och indhegnedt ere, inthett vndertaged y noger maade, att haffue, nyde, brwge och beholde tiill ewindelig eyghe, tiil maglag for forne rettighedt, som samme Vniuersitett haffde wdj forne mynn gaardt, som forskreffweth stander. Thi bepligter ieg meg och myne arffwinge att frij, frælsse och hiemble och fwldkomelig tiilstande forne Vniuersitett her wdi Kiøffnehaffn forne myne femb boodher metth hwss, bygningh och grwndt for hwer Mands tiiltale, som ther paa kand tale metth retthe wdj noger maade. Skede thett ocsaa, thett Gwd forbiwdhe, att forne myne femb boodher, hws, bygningh, iordt eller noghen theris rettighedt worthe forne Vniuersitet her wdj Kiøffnehaffn affwonden metth nogen retthergangh for myn wanhiemmelsse brøsth skyldh, tha beplicter iegh megh oc myne arffwinge ighien att wederlegge forne Vniuersitet her i Kiøffnehaffn femb saa gode boodher metth hws, bygningh och grwnd indhen Kiøffnehaffns porthe, indhen sex wger ther nesth effther, och holde forne Vniuersitett dethe maglag, som forskreffuett staar, skadeløst y alle maade. Till ydermere witnesbyrdt haffuer ieg witterligen ladett henge mitt signeth nedhen for thette mitt obne breff. Tilbedendes erlig och welbyrdigh Mand Joachim Bæck, Kong. Matt. Renthemegster, och Mogens Godsk, myn kiere brodher, thette mitth obne breff metth megh att besegle.

[redacted]

Giffwed wdj Kiøffnehaffn torsdaghen nest effther Petri ad vincula, aar effther Guds byrd M°d°xl°iij°.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium i Gehejmearkivet.

16.

Uddrag af Acta Consistorii for Aarene 1543—52.

1543.

Proximo die Mercurii post Divi Nicolai subscripsere disputationibus tres Canonici Roschildenses primarii, scilicet Dn. Jacobus Heye, Magister Joannes Laurentii et Dn. Nicolaus Black, idque reliquos facturos polliciti sunt in festis natalitiis, adveniente Domino Episcopo.

1544.

Die Martis proximo post Dominicam Exaudi. Proposuit Dn. Rector de rumore certissimo, quem relatu fidelissimi viri acceperat, exposuit videlicet, Regiam Maiestatem ita persuasam de Universitate et professoribus, ut pœniteat eam, quod vnquam fundaverit Universitatem. — Consilium Universitatis est, vt quisque se ipsum corrigat ac velit Regiæ Maiestati respondere de sua caussa.

Sequenti die Mercurii. Magister Petrus Ivari Nicolaum Pauli prætereuntem vocavit rogans, ut significaret Dn. Doctori Superintendenti de eorum adventu. Dn. Superintendens remisit eum porro ad Vicerectorem illi significaturus . . . . ., quia non spectavit ad Episcopum solum cum illis agere, sed ad totam scholam spectare. — Jurat Magister Olaus, sibi nihil constetisse de Nicolao Paulo, quod esset a Canonicis missus, igitur respondit aliquando abiturus[1]), quæ illis porro significanda voluit, videlicet quod non sciret, an nunc liceret cum iactura lectionum scholæ cum illis agere, quandoquidem non venerunt ad diem præscriptum vna cum Chanonicis Roschildensibus; verum dece-

---

[1]) Læsningen af disse to Ord er usikker. I Harboes Afskrift staar: aliquā abit'.

denti Nicolao in mandatum dedit illi Chanonicis Lundensibus significare, ut cum Rectoris aut alicujus professoris colloquium peterent, id significarent, libenter admitterentur, et nihil omnino Rectori renunciatum est[1]).

Dominus quæstor emat aliquot exemplaria institutionum imperialium ad usum studiosorum huic professioni operam navantium.

De personis promovendis in Baccalaureos Theologiæ et Licentiatos deliberatum. M. Olaus et Mgr. Synningius ex facultate theologica in licentiatos promoveant. Ex magistris artium in Baccalaureos Theologiæ promovendi sunt Dn. Nicolaus Malmogensis[2]) —. In Magistros artium Christiernus Bruno, Johannes Frisius, Georgius Scotus et D. Jonas.

Die Mercurii proximo a Dominica Trinitatis 1544. Christiernus Bron retineatur hic promovendus gratis in magistrum artium, ut ad tempus Michaelis præficiatur Scholæ triviali in hac civitate. De præmio autem ludimagistri significetur Regiæ Maiestati.

Ipso die Nativitatis Mariæ Eodem die prælectæ fuerunt literæ Regiæ de promotione sui concionatoris M. Nicolai in Baccalaureum Theologiæ.

Anno Domini 1544, 15. die Septembris promoti sunt in Baccalaureos Theologiæ (sub Rectoratu Jo. Machabæi D.)

Germanicus	Mgr. Nicolaus Crage, Regiæ Maiest. concionator.
Danus	Mgr. Georgius Boetius, pædagogicus lector.
Danus	Mgr. Andreas Matthiæ, pastor Ecclesiæ S. Spiritus.
—	Mgr. Laurentius Nicolai Ripensis, pastor ad divum Nicolaum.

Anno 1544. 8 Calend. Decembris promoti sunt in doctores Theologiæ in templo divæ Virginis hi subscripti

Jutus	Mgr. Olaus Chrysostomus, pastor ecclesiæ divæ Virginis.
German.	Mgr Nicolaus Crage, Regius concionator.
Jutus	Mgr. Joannes Synningius, dialecticus professor.

[1]) Her bør vel læses: esse.

[2]) Udentvivl den bekjendte Reformator Klavs Mortensen.

[redacted]

Die Mercurii proximo post Andreæ. Lectus[1]) est doctor Christiernus viceconservator et cancellarius suffragiis omnium professorum.

1545.

De disputationibus inprimendis conclusum est, illum non debere habere marcam pro qualibet charta. Nam sunt 16 daleri. Dabitur illi tantum pro duabus chartis 20 ß, pro una charta 12. Et ipse exponet papyrum, videlicet Typographus, et videbimus, quid possumus agere hoc anno. Conclusum est taliter.

Anno Domini 1545 die Jovis post Invocavit. Prima protestatio Simonis Corb[2]): Ore ne unum verbum conferre vobiscum volo, sed scriptis tantum agere, vos non estis fratres mei sed Sathanæ, vestra fides tantum splendor est et non vera fides. Nullum judicem in Dania volo sub rege prophano et indocto, Rex per vos est doctus. Dauidem Joris nolo judicem, quia sectarius homo est, neque papam judicem volo, multo minus Lutherum. Ego nullam fidem sectariorum volo, quia ego sum ex secta Christi, et desuper experimentis habeo omnia, quæ habeo. Quamdiu reprehendebam Papistas, amabant me Lutherani. Sed postquam hos cæpi reprehendere, ... odio me habent, vel me ferre non possunt. Vos pharisaice agitis mecum et non apostolice. — Ad Superintendentem: Prohibeat Deus ....[3]) quod tu sis in fide. Ego dubito, an vos estis creaturæ Dei, dixit nobis omnibus et præcipue consuli interroganti.

Michael Scriba ita testatus est, quod duo Hollandini, Henricus Abbel[4]) et Minor Hermannus Hollender, dedissent Simoni

---

[1]) I anden Afskrift læses her: Factus.

[2]) Ved dette Navn synes at være en Forkortelse, saa det maaske skal læses Corber eller Corbensis. Mulig er det den samme Person, som forekommer i en Herredagsdom, afsagt i Kjøbenhavn Fredag efter S. Mauritii Dag 1555, under Navn Hr. Simen Kørber (Dombog i Geh.-Ark.).

[3]) Harboe foreslaar at læse: vix credo.

[4]) Der var en Vinhandler i Kjøbenhavn af dette Navn (se Ny kirkehist. Saml. III, 659 Not.).

hoc consilium, quod nullo modo verbis ageret cum ministris verbi, sed tantum scriptis propter . . . ditatem aspectus et inopiam mentis.

Protestatus est, se scripsisse ad universitatem, et provocavit ad Joannem Klobwech, famulum Doctoris Cornelii. Item aliquid Scholæ voluit aspergisse (sic). Affirmavit, se habere causam apud Rég. Mai. agendam, cuius similis nunquam est audita in Dania.

1546.

Postridie Andreæ Apostoli. De causa Adriani Hollender. Conclusum est ab Universitate et Senatu civitatis, ut inprimis unus aut duo ex senatu una cum Domino Francisco[1]) experiantur, an fateri velit, quæ dixerit antea. Item ut libri ipsius colligantur et ut rimantur, si sint alii. Item an sciat aliquos . . . . an coequales in hac hæresi[2]).

1547.

Die Mercurii ante Bacchanalia. De Ripensibus studiosis. Communicandus est Episcopus, ut admoneantur illi Ripenses. Laurentius non admitti debet nisi gratiā Universitatis. Item de aliis deliberandum cum Dn. Episcopo.

De Melchiore. Melchior Fionus vomuit in mensa. Ille deprecatur culpam et dicit, se imbecillem [esse], ita ut non possit retinere cerevisiam. M. Joannes Monasteriensis est meus præceptor. Rectori placet, ut [excludatur] ad octidies aut legat memoriter sextum librum Æneidos ad festum Paschatis memoriter, si alias [non] debet expelli a nostro ordine.

De vocatione D. Siningii. Siningius non suscipiat illud munus tanquam pastor, nam non potest par esse utrique. Si vellet suscipere ad tempus, esset bonum, ut postea honeste recusaret, dum interim ipsi experirentur, an possent habere alium.

Die Mercurii post Aske Otthensdag. Conclusum est a tota universitate, ut nunquam professor huius scholæ sit perpetuus

---

[1]) Udentvivl Frants Berg, Sognepræst ved S. Nicolai Kirke.

[2]) De følgende Forhandlinger med denne Sværmer ere saa fragmentarisk gjengivne af Harboe, at Udtoget her maa forbigaas.

[redacted]

pastor alicuius ecclesiæ. Verum D. Joannes promittat suam operam aliquamdiu.

Anno Dn. 1547, die 25 Maji. Conclusum est ab Universitate, quod Universitas propter concordiam et favorem civium concesserit civibus M. Nicolaum Hemmingium in pastorem templi Sancti Spiritus ad tempus et inprimis usque ad proximum pascha, ut experiatur M. Nicolaus, an possit ferre utriusque officii, lectoris et pastoris, labores. Quod responsum civibus cupientibus eundem in pastorem rogatus est D. Rector nomine Universitatis dare.

Anno Dn. 1547, 27 Maji. Conclusum est in consistorio publico, ut doctor Joannes Synningius uxorem, quæ ex alio ante nuptias concepit, ablegaret ante secundum occasum solis, ne schola tota illius mulieris gratia male audiat.

Octavo Junii. Conclusum est unanimiter a Dominis Universitatis, ut Doctor Joannes Synningius propter honorem scholæ et sui ipsius vel ante secundum occasum solis dimitteret a se uxorem defamatam, quæ peperit ante nuptias, aut numero professorum excluderetur.

Die 26 Junii in domo Rectoris. Rector Universitatis D. Petrus Capitaneus authoritate et nomine Regiæ Maiestatis petiit, convocatis cæteris professoribus, absolutum responsum a Synningio, an velit dimittere nuptam necne, et acquiescere consilio Universitatis et Regiæ Maiestatis, qui consulit, ut Synningius eam dimittat, jussitque, ut Synningius considerate responderet. Synningius autem petiit dilationem responsi ad proximum diem Mercurii, quam unanimiter omnes professores piissimo et innocenti viro concesserunt.

Die 29 Junii. Quærit a Syningio Rector rursum finale, utrum nuptam velit dimittere necne. Siningius autem petiit consilium Universitatis, quid in hoc negotio bona conscientia facere liceret. Universitas consuluit, ut omnino dimitteret, tum propter Regiæ Majestatis preces tum propter honorem scholæ et ipsius Syningii. Syningius itaque consilio et judicio Universitatis subscribit et se paratum offert ad ferendum judicium. Consuluit tandem Universitas, ut citet mulierem vel eius patronum, juxta consilium Regiæ Majestatis, coram Regia Majestate.

Die 28 Augusti. Lecta sunt nova a D. Pomerano mis de liberatione Vitebergensium, unde professores magnam co solationem ceperunt.

1548.

Post Circumcisionis. Conclusum est, ut bona D. Synn gii defuncti conscribantur, et vendantur libri pro satisfacien creditoribus. Siden kand nogle Bøger komme ad trivialem sel lam, ut illius extrema voluntas satisfiat.

Die 7 Martii. Conclusum est, ut cum in hac schola pr ter invidiam et odium ... multorum D. Olaus manere n queat, vocationem i ... sibi oblatam acceptet, videli Episcopatum, quod ... rrime ceteri collegæ ferunt, vi licet eius abitum. Et ... r illi quædam gratia hic aliqua diu manendi, ne st ... libus migratio repentina damnum ferat.

49.

Die 10 Augusti. De sc ... toribus Bibliorum concluser quod illi, qui istum laborem subeunt et in [eo] persever erunt primi exspectantes in Cœnobio D. Spiritus.

1550.

Die Mercurii proxime ante Dominicam Lætare. M. Nicol conquestus est de conviciis, quibus obruit Dn. Episcopum ved Navn Knud Skriver.

Aprilis. Petiit M. Joannes Alberti præsidium, quo po abire in Germaniam. Tunc Doctor Christiernus censuit, propter certas causas expectaret adventum Regis, et usque festum Michaelis. — Tandem passus est repulsum M. Johan Alberti.

Julii. Petiit M. Johannes Pomeranus veniam abeundi patriam, et concessa est illi.

Proximo die Jovis post Michaelis. Deliberarunt de Doct Palladio accersendo, denuo in professorem theologicum vocan

Die 19 Novembris, præsentibus professoribus omnibus c Superattendente et ecclesiarum ministris, videlicet M. Johan

[redacted]

Vinstrop, M. Jodoco et Dn. Johanne Matthiæ[1]) actum est de dissidio scandaloso Hamburgi orto, de quo singulorum Professorum suffragia habet (sic) Superintendens. — Conclusum est autem ab Universitate, quod cum unus esset ille, qui ex Hamburgo scriberet de opinione, quam fovet D. Epinus, posset ei per unum Professorem responderi, ne, si nomine totius Universitatis rescribatur, daretur aliis occasio contra scholam et ecclesias nostras scribendi, præsertim cum schola Vitebergensis de hoc dissidio (quod anima redemptoris sit apud inferos passa) non tulerit sententiam, nec fuerit hæc disputatio unquam prius in ecclesia a patribus vel aliis agitata. — De libris autem, quos huc imprimendos misit idem D. Johannes pastor Hamburgensis, respondit Universitas, non posse hic excudi, primo quia nullus tum hic aderat typographus, 2do quia nec Rex aderat, cui prius offerri deberent, quam publice imprimerentur.

Die 3 Decembris. Accusati sunt hi studiosi Johannes Malmogiensis, Laurentius Mauritii, Matthias Hesse, Johannes Mauritii et Nicolaus Hallandus, quod nocturnis potationibus indulserint, et quod solum hi quinque integram tynnam cerevisiæ in domo infami exhauserint. De his ita conclusum est ab Universitate 10. die Decbr., quod quicunque illorum in sceleribus prius deprehensi fuissent, clanculum sine infamia hinc discederent. Nicolaus autem Hallandus, qui nunquam prius accusatus fuit, a professoribus receptus est ea conditione, ut edisceret epistolam ad Romanos et primum librum Æneidos. Johannes etiam Mauritii cum Universitate in gratiam rediit ea ratione, ut evangelium Matthei quam primum memoriæ commendaret, et quatuor thaleros in usum pauperum studiosorum inprimis solveret.

1551.

Die 3 Decembris. Proposuit Dn. Superintendens voluntatem Regis de Lectoribus Theologiæ ad Monasteria Sialandiæ mittendis

---

[1]) M. Jens Vinstrup var Sognepræst ved S. Nicolai Kirke i Kbhvn og Hr. Jens Madsen ved Helliggejst Kirke. Man skulde saa antage, at M. Just har været Præst ved Frue Kirke; men vi vide ellers intet om, at der har været nogen Præst af dette Navn ved denn Kirke.

1552.

Die 7 Julii resignavit M. Johannes Pomeranus suam, qu in hac Universitate habuit, conditionem ad instantis Michaelis.

Die 6 Septembris per doctorem Bernardum Frisium pe et mandavit Regia Majestas, ut Magister David Chytræus lite Universitatis vocaretur ad lectionem theologicam. Jussit[1]) [Re tor] nuncium certum conduci, qui vocet M. Davidem aut certi responsum referret. Quod ita conclusum est.

Efter Biskop Ludvig Harboes Afskrift i Sjælands Bispearkiv. originale Acta Consistorii ere nu tabte; flere Steder i samme l Harboe dog ikke ret kunnet læse.

17.

Beretning om Religi i November 1544 mellem P fessorerne i Kjøbenh nikerne i Lund tilligemed no Kloste jæland og Skaane.

Postridie Martini 4, feria nimirum quarta post Marti cœptum est disputari Hafniæ cum Canonicis Lundensibus et al nonnullis de religionis negociis controversis, Rege volente. Di putatum est autem in præsentia Regis et magno hominum om generis frequentia octiduum totum, idque ante meridiem octava hora ad duodecimam; tempus postmeridianum a secun ad quintam datum est examini patrum, qui a Lundensibus i terim citabantur frequentes. Ex canonicis pertinaciores era Petrus Severus, Cantor, et Petrus Ivarus, ambo apprime do et artium Magistri, tum quoque Jonas Turonis filius, idem Lu moderator, quamvis in plerisque hic magis ridiculus. Reliq ut Benedictus Arvidi filius (cui ob Græcæ lingvæ cognition laus quoque tributa tum præcipua est) et Abbates Herisvadens et Esromenses, una præsentes, minus pertinaces; nomine loco Sorensis adfuit Erasmus, non acris tum disputator. Om nes tamen tandem articulis religionis propositis subscripsere tro, factâ post promotione Doctorum Nicolai Kragii, Olai Chr sostomi et Johannis Sinningii, qui themata tum proposita pu

[1]) Her bør vel læses: Suasit.

[redacted]

lice defenderunt pro gradu, quem vocant, Doctoratus in Theologia consequendo.

Af M. Mogens Madsens haandskrevne Series regum Daniæ.

18.

1545. En Regning fra Professor M. Mats Hack over forskjellige Udlæg, han havde haft som Forstander for Kongens Kantori.

Xx discantz bøger, some prentit some schreffne, ingen aff thenum coster meg minde end en j daler.

Item ther myn nodigste frue skulle gaa y kircke mett hertug Magens[1]), tha sang wii stycker met xxiiij stemmer, mett sexten, oc mett xij, tha wore the halfftrediesindsthiuffue sangere, ther gaff ieg then yperste bassist en daler, thesligest then yperst altist oc tenorist for sit arbede att dag oc nat lære the andre, ther haffuer ieg theris quitantzer po, oc discantisterne, som wore vdtdelet vdi sex stemmer, tog ieg mig selff for, thed løber — iij daler, ther po haffuer ieg huer po syn daler en recognitz.

Item same tid vdtj iij vger, ther the offuer siungde, tog ieg thenum vdt ij td^{r} tyst øl po myn nodigste herres trøst, som bleff vbetald, thed motte ieg selff betale . . . . . . ij daler.

Item til same tiidt ij riiss papir forteredt . . . . . ij daler.

y medel tiidt tha oc tha et riiss papir . . . . j daler.

Item tiill myn compositz att spilde et riiss . . . . j daler, oc end fast meer.

Item vdtj medler tiidt vdtj v aar haffuer ieg latt iij eller iiij td^{r} danstøl til aff mit egit . . . . j daler.

Item til thed brøllup y Kiill lodt ieg skicke bud til Kiøge, til Malmø, til Landtskrone, til Lundt, eptter discantister, tenorister, bassister, altister, oc thed motte ieg giøre saa thit oc saa offte, adt ieg wor thredt ther vdaff, oc leyede altiid et wiss bud for myne egne pendinge, saa hielpe meg Gud. Oc end

---

[1]) Hertug Magnus blev født i Kjøbenhavn Torsdagen næst efter S. Bartholomæi Dag 1540 (Hdskr. Krønike).

motte . . . selff po thed siste fare epter thennum oc hente [thennum] po myn kost, thed kosted meg w[ed] x daler, ieg lader thed dog bliiffue huad mand wiill.

Ther wii droge aff sted tiil Kiil, tha wor ieg kranck oc skulle drage offuer land tha . . søgte ieg rentte mestren oc wilde haffue therependinge epter Kong. Mt. wilge oc canzelerens løffte, tha wor hand icke tilstede, men wor tha affdragen met droningen. Then regse frem oc tilbage wil ieg regne vdtj thet mindste . . . . x daler.

Summa xl daler.

Her vdaff haffuer ieg anamet aff Kon. Matz renttemester po min nodigste herris wegne xx daler, huilcket ieg met thende myn handtscrifft betyder og bekender.

Mattz Hack

lessemester vdtj Kiøbenhaffns vniuersitet.

Paategnet: 1545. Her poo er giffuit mester Matz Hack poo Regenskaff xx daler fredagen post asscensionis.

Orig. (beskadiget) i Gehejmearkivet, Danske Saml. Nr. 579.

19.

1545. 6te Juni. Bestemmelse om en Pens til Universitetet af Fosie Kirke i Skaane.

Copia quittantziæ D. Erasmi Loge de pensione ex Ecclesia Phosyana.

Jegh Joannes Siningius, Rector wdj Kiøbnehagens Vniuersiteth, mett menige Doctorum och Vniuersitetis Lesemesters willie och samtøcke, kiendes och giøre witterligt for alle mett thette mitt obne breff, att Jegh haffuer for noghen besinderlige wenners och dannemendtzs bøns skiildtt efftterladett och tiilgiffuit hederligh Mandt Her Rasmis Loge, Sognepresth wtij Lokrop y Schane, aldtt then efftterladende penss aff Phosye kircke, som nu nogen Aar er standhen tiilbaghe, mett saadanne skeel och wiilkaar, att for^ne Her Rasmis skall effter thenne termyn tiil Paasche, som mendt scriffuer then myndre tall wtij Guds aar: 45: aarligh aar tiill gode rede och betymelig tiidt ydhe her wtij

[redacted]

Kiøpnehagen forne Vniuersitetis Rectori xij marck danske pendinge, som her y landen gienge och gieffue ære, wden giensigelsse, hielperede eller argeliisth y noger maadhe. Men skeer thet saa, att forne penssz icke fremkommer eller betalett worder, ingen orsag wndertagen, tha skall forne Her Rasmis stande tiil retthe och betale for alld then efflerstandendhe gieldt och penssz, som handt stodt tiilbage mett aff forne Phosye kircke, huilken handt icke kandt met nøgeactige foruaring och quittanzter beuise seg att haffue ytth och wdgiffuen. Tiil ytther mere widnesbyrdt och foruaringh trøcker ieg wort Vniuersitetz Indzegell neden paa thette mit obne breff. Datum Hafniæ 8 Idus Junii Anno 1545*.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 73.

20.

Luthers Dom om Nytten af de ved Universiteterne brugelige Depositionsskikke.

Iudicium Reverendi Patris Doctoris Martini Lutheri de Depositione in Academiis vsitata.

Est hec presens larua et Depositio, mi puer, nihil quam initium tantum earum depositionum, quæ restabunt tibi per omnem vitam. Hic vnus miser homo imponit tibi ad dimidiam horam cornua, ridet te. Sed, crede mihi, longe maiora venient. Proximus erit Depositor, Preceptor seu Magister, qui te deponet quotidie, et quod in moribus et religione agreste erit, resecabit, non profecto vno icto aut Castigatione, sed crebris et multis, donec dolatum te paululum tradet Pastori seu concionatori. Is etiam, quantum poterit, conabitur, vt ex impio te reddat et retineat pium. Hos sequetur ipse Magistratus et Rector, qui, si nequam esse cæperis, durius etiam te tractabunt. His primis itaque Depositionibus superatis, et cum aliquantulum exercitatus ad maiora venies, h. e. Vel duces vxorem, quæ te perpetuo suis deponet modis, donec te mansuetiorem reddat. Ne dicam hic interim, quantum Depositionum senties, si pertractus fueris ad summa officia, vel ad administrationem

Republicæ vel Ecclesiæ, Deus bone, quantum difficultatum et miseriarum (quæ omnia putabis Depositionis partem esse) hic tibi exorbendum est? Hic tibi Rustici, Nobiles, Ciues, imo Serui et Ministri tui plus satis magnum numerum Cornuum imponent. Quare mi adolescens putato ea, quæ nunc uides et sentis, esse tantum præludia illorum, quæ tibi restabunt superanda per omnem vsque vitam. His itaque iam ab ineunte ætate assuesce, vt æquiore animo ad maiora adhibitus, curas et remoras ferre queas. Multum enim [prodest] a teneris assuescere conflictari cum talibus monstris, vt Herculem puerum scribunt in cunis angues solitum esse suffocare. Alterum est etiam, vt te admoneam, vt cogites, in quem statum te nunc Deus vocarit, nempe Studiosorum. Itaque cogita, quod cum a nobis exieris, occurrent tibi Scholasticorum seu studentium multi. Sed horum alii sunt nequam, immorigeri, negligentes, lusores, lurcones, heluones, impij etiam, quos nolo secteris. Alios contra inuenies, bonos, honestos, pios, morigeros, et studiosos, hoc secteris. Quod si feceris, eris et tu bonus et pius, et scias consuetudinem cum prauis et nequam hominibus reddere prauos, Nam consuetudo in vtramque partem multum potest, vt inquit Ouidius: Multaque corporibus transitione nocent. Nunc recita aliquid ex authoribus, quos didicisti, ut audiam, quam diligens fueris, an etiam Grammaticam repetiueris etc.

Efter et trykt Blad, midt paa hvilket findes et Træsnit, der forestiller en Depositor og en Deponendus. Paa Foden af Bladet er skrevet: Petro Fabricio dedit Ludouicus Munch, Rostoch 30 Sept. [15]81. Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 194.

21.

1546. 18de April. D. Christiern Torkelsen Morsings Skrivelse til Henrik Smith i Malmø, indeholdende Approbation til Trykken af dennes Skrift: Een skøn, løstig, ny vrtegaardt.

Christiern Torckelsen, Doctor vdi Københaffn, ynsker Henrick Smidt wdi Malmø løcke, salighedt oc velfart.

Kære Henrick sender ieg eder igen den lægebog, som i antuordede mig i winter, begerendis, at ieg samme bog wilde

[redacted]

offuersee, oc giffue eder tilkende, om mig kunde tøckes nøtteligt at være, at hun bliffuer prentit oc obenbarit for huer mandt. Saa haffuer ieg nw effter eders vilie oc begering samme bog offuerseet, oc befundet, at hun er wddragen aff de beste lægedoms bøger. Oc ere vdi hende mange gode legedomme, som kunde giøres oc beredes aff de ting, som findes oc voxe her i Riget. Dog skal ingen tencke medt sig, at nogen kandt fuldkommelig lære aff denne bog, eller aff nogen anden, alt hues som behoff giørs til legedoms konst. Thi at kunde een lægebog wære nogsom der til, da giores icke behoff at studere xx. eller xxx. aar, oc forsøge mange fremmede landt, førre end mand lerer det, som behoff er at wide til samme konst, icke vore heller lægedoms Doctores i andre landt i saa stoor ære oc verdighedt holdne, som de ere, der som lægdom vore een konst, som ringe vore at lære, oc findes der mange, serdelis vdi Italia eller Wallandt, lægedoms doctores, som haffue huert aar mere end tusinde Ducater til rente. Men effterdi at her er alsomeneste een Apotecke i al Danmarcks Rige oc Norge, oc desligest icke mange, som den rette lægedoms konst forstaa eller lærtt haffue, tøckes mig meget nytteligt være, att denne bog wdgaar for huer mandt, oc serdelis faar dennem, som langt boo fran legedoms doctores oc Apoteckere, att huilcken som fornymmer sit legoms skrøbelighed eller siugdom, kand søge oc finde i denne samme bog nogen lægdom, som han kan behielpe sig selff medt. Oc haffuer icke Gudt forgeffues skapt saa mange deiglige oc merckelige vrter oc anden lægdom, men til menniskens nytte, gaffn, sundhedt oc forbedring. Fordi freste de Gud, som siuge bliffue, der som de foracte Guds gaffuer oc icke begere hielp [oc] trøst, først aff Gudt i hiemmelen, oc siden aff de nyttelige lægdommer, som baade scriffuis i denne bog oc i mange andre flere. Oc haffuer ieg ingen dansk bog seet, som saa nyttelig kand wære til legedoms konst, end denne eders bog oc arbeide. Eder her medt nw oc altidt Gudt befallendis til euig tidt. Screffuit wdi Københaffn Palme Søndag, Anno Domini MDXLvj.

Af Henrik Smiths: Een skøn, lystig, ny vrtegaardt. 1546.

[redacted]

22.

1546. 31te Maj. Professor D. Johannes Machabæus skriver til Ven om private Forhold samt om den danske Kirkes og Højskoles Tilstand.

Salutem igitur (sic) omni cum observantia communi meo et uxorculæ nomine H. Tuæ, honestissimæ sociæ et suavissimo Theophilo quam amantissime et reuerenter offero: Ac nos cum nostro filiolo atque familia incolumes valere indico, Deum Opt. Max. orantes, ut eadem et meliora de te tuisque omnibus nos semper audire faxit. Nostræ autem vitæ conditio nec nimium superba est, nec extreme misera, sed quadam mediocritate tolerabilis. Status vero Ecclesiarum et Scholæ apud nos utcunque (Deo beneficio) floret, quæ præsertim lator literarum fideliter et copiose exponere tuæ p(ræstantiæ) poterit omnia, quem ego et pro meo officio et pro illius desiderio debeo tanquam virum honestissimum diligenter et impense commendare. — —

Reverendissimo Domino Episcopo ac suæ honestissimæ conjugi, item Tuæ etc. venerabili costæ, item Theophilo Georgii, ac Pastori Slesvicensi Domino Joanni Sartorio (?) cum . . . . suis omnibus, ut tuam Deus præstantiam incolumem quam diutissime et quam felicissime valentem conservet, oro. Haffniæ pridie [Kal.] Junii 1546.

Tuæ præstantiæ . . . .

Johannes Machabæus D.

Langebeks Afskrift i Kongl. Bibl. med følgende Overskrift: »Doct. Johannis Machabæi Epistola ad Amicum de variis. 1545. die ultima Maji. pag. 174«. Aarstallet 1545 i denne Overskrift maa vel være en Fejl for 1546, som der staar i Brevet selv. Langebek synes at have afskrevet Brevet efter et fejlfuldt Aftryk i en eller anden »Sylloge Epistolarum«, som han dog ikke nærmere har betegnet, og som jeg ikke har kunnet opdage.

23.

1547. 10de Juli. »Jordskyldt sett effter mennige Clericies och Borgerskabs fulldbyrdt och Sambtøcke«.

Anno &c. MDXLvij Knud Konings dag lod Kong. Mayett. wor allerkiereste nadigst herre vdj Danmarckis Rigis Radtz Ner-

[redacted]

werellsse, som daa thillstede war, opkallde for hans Nadis egnne Mayest. paa Kiøbbenhaffuens Slodt erllige mend Doctores och læsemestere vdj Kiøbbenhaffuens Vniuersitet, erllige Mand Her Jep Heye, Cantor i Roschilld, deszligest hederllige Mand Her Hans Dirichssen, Prier i den helligandtz Hospittall her samestedtz, Item erllige och wellfornomstige mend Borgemester och Raad, vdj huiss nerwerellse Kong. Mayett. lod giffue tillekiende, huorledis adt det war berettit for hans Kong. Maiest., adt mange her samestedtz war besuarede med huszley och iordskylld aff dieris garde, som de haffde aff Vniuersitetet, hospitaledt och kiercken, och paa det adt ewig willie och wenskab motte bliffue imellom Klerckeriet och menige Borgere her samestedtz, daa bød och beffoel Kong. May., adt alle Vniuersitetets, Kierckers, hospittallers och andre Klerckeries garde och husse her i Kiøbenhaffn skulle besees och offuer weyes, och de garde, som daa fandtes adt were for høygt sadt, skulle nedersettis, och de, som ware for ringe sadt, skulle forhøygis. Daa paa det att Kong. May. wilge och beffalning matte allworligen gaa for sig och fuldkommis, bleffue disse efftterskreffne erllige Danemend same tid till for^{ne} handel aff Kon. May. med for^{ne} hans nadis elskellige Rads Rad och willie och samtøcke tiltagne. Først paa Vniuersitetens wegne erlig och høylerde Mand Doctor Christiernus Morsianus och erlig och wellerd mand Mester Jacobus Fabricius, och paa Canickers och Vicariers wegne for^{ne} Her Jep Heye Cantor &c. och hederlige mand Her Hans Gundersen vicarius, disligeste paa borgernis och Kierckernes wegnne erllige och wellfornumstige Mend Pouwell Hanssøn, Olluff Skriffuer, Borgemestere i Kiøpnehaffuen, Niells Claussen och Jørgen Bagger, Borgere i same Stad. Item paa den hellig andtz Hospitalls wegne, fornumstige Mend Niells Lestemager och Hans Effuertsøn, Borgere i for^{ne} Kiøpnehaffuen, huilcke for^{ne} Dannemend effter Kon. Maytt. Beffalning siden thilhobe kom i hellig gesthuss Conuentstue, och der giorde de deres edt alle og huer serdellis, adt de willde besee, sette vden all willd och wenskab for^{ne} huse och garde, som de willde forsuare for Gud och bestaa for Kon. Mayett., och daa bleffue alle disse efftterskreffne garde saa sadt, som her efftterføllger.

(Derefter anføres 215 Beboere af Kjøbenhavn, ordnede efter Stadens otte Rodemaal, med Angivelse af den Jordskyld, de for Fremtiden skulde betale af de 256 Gaarde, Boder og Grunde, de havde i Fæste).

Aff alle disse garde, huilcke vniuersitetet thillkommer[1], och som nu sadt er effter Kongl. Mayett. beffallning, de skulle her effter huercken forhøyes eller forringes med dieris huszleye och landgilld i noger mader.

Frembdiellis adt efflerdj noglle aff borgerne beklager sig adt vere besueridt med nogle aff dj Artickelle, som staar i de gamble Breffue, gaff Kong. Mayett. befallning, adt same Artickelle skullde formilldis, och daa bleff vniuersitetet [oc] vicarier her samestedtz med Borgemester och Raad med Kong. Mayett. bewilling saa tillens, adt huiss breffue, som der effter skulle vdgiffuis, de skulle allesammen liude effter denne effterschreffne thenor.

Wy epterschreffne Rector, Doctores oc menige Lesszemestere wtj Kiøpnehaffnns Vniuersitet kiendes oc giøre witterligt for alle met thette wort opne breff, at wy haffue wndt oc tillatt oc mett thette wort opne breff wnde oc tillade beskeden Mandt N. borger y for^{ne} Kiøpnehaffnn, hans husfrue, børn oc arffuinge mue oc skulle haffue, nyde oc beholde en vniuersitetens iordt, gordt oc gordzrom wdj lenge oc brede op oc neddre, som then nu bygdt, indhegnett oc forfunden er, att nyde oc beholde wdj alles theris liffs tiidt, thend ene epther thend anden, tiill euig tiidtt. Mett saa skiell att for^{ne} N., hans høstrw, børnn oc arffuinge skulle giffue ther aff tiill for^{ne} Vniuersitet aarligen N. marck Danske penninge, som wdj Danmarck geffue och genge ere, tiill twenne termyner, halffdelen tiill poske oc anden halffdelen tiill Sanctj Michaelis dag, oc bygge oc forbedre samme gordt oc thend wdj gode maade wedt machtt holde. Sammeledis holde kongelige oc byes tynghe, som nu er, eller her epther paa leggis kandt, epther synn formwe. Ock epthertj att for^{ne} gordt nu epther Kon. Mat. bewilling oc aff Danemendt sætt er for eth skielligt landgilde, skall for^{ne} N. marck her ep-

[1] Meningen er: De af disse Gaarde, som tilhøre Universitetet, skulle o. s. v.

[redacted]

ther ycke for nogen orsage skyldt enthen forhøygis eller forringis anderledis, end som thet nu sæt er, y noger maade. Ydermere, ther som saa skede, at for^ne N., hans høstru, børnn eller arffuinge trengis wdtaff armodt, fattigdom eller wdtaff anden redelige orsage, at selge, pantsette eller affhende for^ne gordt, huss oc bygning, tha skulle the ther tiill haffue fuldt macht, dog att the skulle thet først tilbiude oss oc wore eptherkomere wdj for^ne vniuersitet for eth redeligt oc skielligt wærdt. Dog ther som wy eller wore epterkommere samme huuss, gordt eller bygning ey købe wille, tha skall then tilbiudis theris neste frender eller suogre; wille ey the, tha skall for^ne gordt lougbiudis till Kiøpnehaffns byting, oc siidenn selge thend, som kiøbe will. Dog at kongelig oc byes tynge skall altidt gaa ther aff epther gamell sedtwane oc hans formwge, oc same N. marck husleye oc landtgilde tiill gode rede aarligen till for^ne termyner ther aff wdtgiffuis tiill for^ne yniuersitett. Menn skede thet seg saa, at for^ne landgille ycke wdtkomme inden thet neste tilkommendes halffue aarss dag, tha skall for^ne N., hans høstru, børnn, arffuinge, eller the, som for^ne gordt aff thenum fangendis worder, giffue fierde parten mere, end samme aarss landgilde seg beløber, for wlydelsse, oc siden fremdelis for huert halffue aarss forsømmelse ock wlydighet giffue fierde parten mere, end samme aars landgilde er. Oc ther som saa skede, at for^ne N., hans høstru, børnn eller arffuinge, eller the, som samme gordt aff thenum fangendis worder, bliffue forsømmelighe oc icke giffue samme landtgilde till for^ne Termyner, men bliffue ther met besiddendis eth aar, ij eller try, tha mue oc skulle wy wtj for^ne vniuersitet mett Borgemesteres oc Raadtz her samme stædtz widskaff haffue fuldtmacht thet fierde aar at lade samme gordt, huss ock bygning werdere aff otthe wwildige dannemendt, firæ paa huer side, oc then saa kiøbe for eth skiclligt wærdt epther dannemendz sigelse tiill for^ne vniuersitet eller en anden dannemandt, huo wy thend wnde wille. Oc tha skulle wy paa vniuersitetz weigne først affkorte oc wpbære allt thet epterstandendis landtgilde met brøde penninge aff the penninge, som gorden bliffuer wurderet fore, oc sidenn antuorde then, som gorden

bebreffuit wor, alle the penninge, som sidenn offuer bliffue. Tiill ydermere witnesbyrdt &c.

Ydermere er thet oc saa sambtycht mellem vniuersitetet oc Borgermestere oc Raadt, att huo som helst sodanne breffue, som for^{sit} staar, begierer oc fangendis worder aff for^{ne} vniuersitet, skulle aldelis offuerantuorde thenum igen alle the breffue, som the tilfornn haffuer paa samme huse eller gaarde.

Thenne for^{ne} handell, som for^{sit} staar, bleff igen indført for Kong^{e} Mat. oc ther bewilget oc sambtycht.

Och tiill en evig witnesbyrdt oc y huffkommelse, at saa wbrødeligenn euerdelige holdis skall y alle maade, som forscreffuit staar, tha haffue wy Borgemestere oc Raadtmendt ladett Kiøpnehaffn stadts schriffuer Hans Jenssen indscriffue thenne for^{ne} handell vtj thenne vniuersitetens bog, wnderscreffuit met woris fuldtmyndige erlige Mendt Matts Clausen oc Peder Jenssen Raadtmendt.

Epther for^{ne} myn øffrigheds befalling bekender ieg Matts Claussen thenne for^{ne} beuilling oc handell met thenne myn egen handt.

Att so er till en endelig ende nu besluthet och samtøcht, winder ieg thett mett myn egen handscrifft her wnderscreffuith epther for^{ne} myn owerhedtz befalinge.

Per Jensenn
met egen handt.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 78—88. Undertegnet: Frembwist paa Kiøbenhaffns Byting Mandagen den 6 Junij 1653.

24.

1548. 22de Februar. Dom i en Trætte mellem Universitetet og tvende Adelsmænd om Fiskeriet i Pugesø.

Wij epthersceffne Peder Skram tiill Vrup, Ridder, Fuldmectiig epther Kon. Maiettz. Befalning vtij Mogens Godskes stedt,

[redacted]

Herluff Trolle Høuittzmandtt paa Kraagen, Oluff Skinckell tiill Slaslunde, Christiern Pors tiill Jonstrup, Peder Godske Høuittsmandtt paa Kiøpnehaffn vebner, Niels Pedersen i Husum, Peder Michellsen i Ballerup, Peder Michellsen i Herløffue, Hans Pedersen i Skoufferlunde, Niels Fiiskere i Ballerup, Peder Hansen i Molløffue, Jens Andersen ibid., Hemmingh Truidsen i Vallendtsbeck, Michell Jensen i Smørom Øffre, Oluff Knudsen i Værløse, Hans Jepsen ibid., Suendtt vtij Buddinge, Hans Pedersen ibid., Giøre vij alle vitterliigt mett thette vortt obne Breff, att Aar epther Gudts byrdtt Mdxlviij, ipso die Cathedræ Petri, vore vij forsamblede epther Kon. Maiettz. Befalning vedtt Knarderup om en trette, som var emellom høglerde, viise oc forstendiige mendtt Doctor Christiern Morsianus oc Mester Jacop Fabritius, paa then ene, paa vniuersitetens vegne vtij Kiøpnehaffn, oc erliige velburdige mendtt Erick Christophersen tiill Vindinge, Niels Andersen tiill Liungby, paa then andhen siide, paa theriis eghen vegne, om ett Fiiskerij, som forne Erick Christophersen oc Niels Andersen kiendis them vedtt vtij Pugesiø, forthij att thæriis grundtt skulle skiude ther ing paa siøen. Ther tiill suarede forne Doctor Christiern oc Mester Jacop, att forne Eriick Christophersen oc Niels Andersen aldriig haffde hafftt ther nogen Rett tiill forne fiiskerj i nogen maade, men hues the haffde ther vtij, tha haffue the tagett them tiill mett voldtt, siidhen siist læyern for Kiøpnehaffn var. Ther paa fremlagde forne Doctor Christiern oc Mester Jacop nogle tingsviidner, som dannemendtt haffde vundett paa siell oc sanningen, att forne Pugesiø haffuer legiitt tiill Knarderup kloster vtij klosters frij enemercke vtij xxx aar oc somme vtij xl aar, oc somme vtij l aar, oc somme offuer l aar. Ther emodtt lagde forne Erick Christophersen [oc] Niels Andersen nogle tingsviidner, som vore vdgiiffne tiill Smørom herrittz ting, Sockelundherrittz ting oc Tryherrittz ting, saa att nogle mendtt haffde vundett, att them drogiis tiill myndc, att the mendtt, som bode vtij Bredinge, skulle haffue fiiskett vtij Pugesiø, men huadtt belder the haffdett mett rett eller icke, thett fo[r]mellede forne tingsviidner icke. Tha epther tilltall, giensuar oc sagsens leylighedtt, breffue oc beuisning, oc hues som vij aff grundens leylighedtt forfaret haffue, tha schall icke forne Erick Christo-

phersens eller Niels Andersens bønder, som boo vtij for^{ne} Bredinge, haffue nogen Fiiskerij vtij for^{ne} Pugesiø epther thenne dag, thij Knarderuppes grundtt affuiser them, att the haffue ingen tiillgang tiill siøen, vthen hues fiisk som giick op aff siøen oc vtij thæriis ænge vtij nogle Hulke, som thæriis Breff vduiser. Thij skall for^{ne} Pugesiø være ett frij enemercke tiill Knarderup, som tiill forn værett haffuer, vthen for^{ne} Erick Christophersen eller Niels Andersen thett anderlediis beuise kunde mett gamell Breffue. Att saa er vtij sandhedtt, som forscreffuitt stor, henge vij vore Indzegler oc Siignetther netheṅ for thette vortt obne Breff. Giffuett aar, dag, stedtt, som forscreffuitt staar.

Orig. paa Pergament med ni Segl, hvoraf dog kun de to ere bevarede, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99. Jfr. Danske Mag. 4 R. I, 314. 319.

25.

1548. Brev fra Kongens Hofpræst M. Povl Noviomagus til Johannes Pistorius fra Husum, som studerede ved Kjøbenhavns Universitet.

M. Paulus Noviomagus, aulæ concionator, optimæ spei adolescenti Johanni Pistorio artium studioso in Academia Haffniensi, suo amico singulari, S. D.

Pergratum munusculum misisti mihi, Johannes charissime: amo te et authorem libri. Quare magnifacio et munus, quod ab amico datum est, et gaudeo, me talem libellum nactum, qui imposturas reliquiarum tam aperte aperiat. Nihil habeo iam, quod remittere possum, tamen non ero huius immemor. Spero me per Dei gratiam posse efficere, quod de te constitui. Incidi cum Regina in colloquium de alio coadiutore mihi adiungendo: hic ipsa memor mearum de te commendationum dixit: Nonne tu dixisti mihi Husamensem Haffniæ esse, qui ad hoc officium assumi possit? Respondi: Ita; sed ipse misere viuit, quod vereor illum remoraturum in studiis suis; si tua Maiestas illum ad biennium aleret in mensa D. D. Machabæi, et daret vestitum annue, tunc pergeret celerius in studijs, quia iam illum miseria

[redacted]

remoratur. Dixit illa, se velle hoc apud Regem efficere. Nos Haffniam veniemus post festum Pascæ, tunc certe, si non antea, ista fient. Vellem, quod exercitium concionandi haberes; sed de hoc, vbi Haffniam venerimus, deliberabimus. Vale. Coldingæ Anno 1548.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

26.

1548. 21de August. Kongelig Stadfæstelse af en Overenskomst, Universitetet havde truffet med D. Cornelius v. Hamsfort, angaaende en Vikarieresidens i Kjøbenhavn, hvori man agtede at indrette et Pædagogium.

Wniuersitetett vdj Kiøpnehaffnn fick breff, att effter thii att rector oc mennige lesemestere ther sammestedtzs ere till ens worden mett Docter Cornelio ko. Ma^{tz} liiff arsth, saa att hand haffuer resignerett oc vppeladett till for^{ne} vniuersitett thett wicarii, som hogmeltte ko. Ma^{t}. hagde hannom mett forlentt, som laa till Sancte Birgitte altter i wor frue kircke i Kiøpnehaffnn, som er en Residendtz mett husze oc abbeldgaardt, gaardtzrom, haffuerom oc boder, liggendes bagh Sancti Peders kirche i Kiøpnehaffnn, effter som for^{ne} Docter Cornelius thett vdj were hagde, huilckett som the for^{ne} høglerde i vniuersitetett heer effter wille haffue till en schole oc pedagogium att vptugtte och lere vnge personer religionen till beste oc forførdringh, och schulle ther aff aarligen vdj for^{ne} Docter Cornelii liiffs tiidt giffue oc fornøge hannom trysindtztyuge marck danske pendinge: Tha haffuer hogmeltte kon. Ma^{t}. vndt oc tilladett, att for^{ne} vicarij maa och skall heer effter till euigh tiidt were oc bliiffue till vniuersitetet i Kiøpnehaffnn till hielp att vpholle en schole oc pedagogium mett, dogh mett saadan skeell, at rector oc leszemesternne, the som nu ere eller heer effter kommendis worder, vdj for^{ne} vniuersitett, skulle lade bygge en schole oc pedagogium paa samme residendtzs, och then alle tiidt widt magtt holle, saa att vnge personer kunde haffue theris werelsse oc vptugtis vdj leerdom oc bogelige konster. Cum inhibitione so-

lita. Datum Collingh tiisdagenn post assumptionis Marie Aar etc. Mdxl paa thett ottende.

Registre over alle Lande. Nr. 5. Fol. 180.

27.

1549. 7de Januar. Universitetets Andragende til Kongen om dets Tjeneres Fritagelse for Ægter.

Durchleuchtigster, groszmechtigster Koningk, hochgeborner Fürst, E. Ko. Mtt. seint unser underthenigste willige und schuldige dinst zuvoran bereyt. Allergnedigster Koning und Herr! Wir haben E. K. M. schreiben, das wir unsere leuthe, gleich anderen in Dreiherrit und Holbwherrit whonenden, jeden sechs futer holtes hawen, und an den Strande füren solten lassen, und das darinnen niemandts das alleine der vom Adel Erbleuthe solten befreiet und ausgezogen sein etc., mit gebürlicher reverentz empfangen und in unterthennigkeit eingenhomen, unnd darinnen nicht alleine, sundern auch mit unsern eigenen leibe und gebluthe zu wilfharen und zu dienen erputtig seyn. So erheischen doch auch unser pflichte und eydte, damit wir fürnhemlich E. K. M. und darnegest dieser ewer koninglich Academien (so lang wir deren verwandt) verhafft, das wir E. K. M. darauff vorangezeigt nicht lassen kommen, dieweil wir E. K. M. privilegien und befreihungen, daruff auch diesse E. K. Academi fundert und gebauet ist, in unsern händten [haben], in welchen E. K. M. und derselbe hochloblichen Reichs-Rethe uns, zu gemeyn nutz und diesses Reichs höchstenn Preisz, unsere leuthe so frey von allen unnöttigen anwichtigen beschwerden und diensten, als denen vom Adel ire leuthe, geben und vorlehnet, und mit diessen worthen: Ad hæc nullus ex omnibus colonis Universitatis gravetur per nobiles, per præfectos nostros aut servos vecturis, exactionibus et id genus gravaminibus quovis modo, aut quæsito colore, quasi in negotiis Regiis, liberos enim eos volumus a talibus grauaminibus ut colonos nobilium. Si vero graves inciderint causæ, ut eorum opera nobis opus sit in nostris negotiis, hoc Universitati propriis nostris literis, manu

[redacted]

nostra subscriptis, significabimus. Prohibemus itaque &c. Das wir sollich Ewer Ko. gegebenen privilegien, befreihunge samt anderen prerogativen und gerechtigkeiten, darauff diesse Academia, als andere in Deutschen und Welschen Landten, gesetzt und erbawt ist, mit dem Eydte, so uns vormuge und crafft E. koninglichen bestedigten fundation vferlegt, zufurdern und unser hochsten vermügens zuschützen und handthaben, geschworen haben, ohne das wir auch, zum teyl sonderlichen, zum teyl aber in gemeyn, und auch hiermit E. K. M. und diessen Reichen mit pflichtnüss dermassen verhafft, das wyr, was derselben zu lob, ehren, fromben und pesten gereichendt, auch unsers besten verstandts und höchsten vermügen(s) fürderenn, was aber zu vorcleinunge und beleistisunge (!) derselben gerüren müchte, kheren und abweren helffen sollen. So wir aber nun vermergken, das ohne alle allegation und v(or)erinnerunge sollich unser befreihunge sollich E. Ko. Matt. schreiben, zu selbs E. K. M. verletzunge und nichtigung diesser unser priuilegien und fundation, auch zu neher andern incommoditeten, so hieraus erfolgen und herfliessen müchten, erlanget und impetrirt worden, haben wir dasselbig E. K. M., unser ehren und eydts erheischunge nach, nicht verschweigen noch vorhalten wollen, sundern sollicher Irer gegebenen befreihunge und priuilegien, und was zu Irer Ko. Matt. und dieses Reichs ehren und pesten rürend, hiermit erinnern, mit angeheffter underthenigster bitt, die wyr auch hiermit zu Gots und Irer Ko. Matt.. ehren zu diesses Reichs gemeynen nutz, umbs Gots willen, gethan haben wollen: Dieselbig wolle dieses unser offen schreiben, zu unser ehren notturfft und aus unvormeydtligkeit bescheen, nicht anders den mit gnaden abnehmen, und in betrachtunge, das keyn wichtichkeit vorhanden, und das dardurch unser gerechtigkeit und priuilegien genichtigt und gar eleuirt kunthen werden, und das wyrs anher auch ohne E. K. M. schreiben gerne und gutwillig zulassen, doch itzt damit keyn gewonheit, wie man bereyt allegirt, diesen E. K. priuilegien zu gegen, herzubringen, und den nachkommen also nach zulassen verstadt nicht eingerümbt und gefolgt haben, nicht ausz ungehorsam bestheen, erachten; sundern das wir E. K. M. hierumb, und ausz neher anderen wich-

[redacted]

tigen ursachen, die E. K. M., wan sie gehört, selbst befallen werden, in aller underthanigkeit gehorsamet, und uns bey habenden gerechtigkeiten und priuilegien schutzen und handthaben, und darinnen im keynen wege nichts vorkurtzen, vorcleinigen, oder disputiren lassen, als wyr ongezweiffelt, und so etwas dermass beschehen, inhibiren und hernacher nicht verstadten. Dasselbig erfurdert E. K. M. christlich und koninglich Ambt, zu des Almechtigen unnd E. K. M. selbst hochsten ehren, und diesses Reiches ewigen frommen, und erheischet auch die hohe Notturfft sollichens in itziger verfolgunge der christlichen warhafftigen lehren und gegenwertlicher zerstorunge vieler hohen Schulen. Wir wolten auch ungern bey unser nachkommen übel hören, und wurden auch E. K. M. nicht unpillich vorursachet, unsz selbs unser vorgessenheit unnd vieler wichtiger dingen stilschweigens zubeclagen und zu straffen, das wir dan hiermit vorhütten haben wollen, wollen auch zuvorkommen, das wnss unser nachlessigkeit bey keinen gelerthen, so itzund sein oder hernacher werden müchten, boese vorletzlich argwenigkeit von uns nicht geschepfft werden müge. Diss alles müchten wir E. K. M. vff Ire an unnsz gethan schreiben nicht verhalten, und wess wyr derselben mit leib und guthe, mit verwharunge unser und Irer Ko. Mtt. ehrenn dienen konnen, seint wir so gehorsam und willig, als wir schuldig seint, erkennet Gott Almechtig, dem E. K. Mt. sambt derselben Gemahel und jungen herschafften in glückseliger Regierunge und warhafftiger Erkenthnüsse christlicher seligmachenden lehren gesundt und selich zufrissen in ewigkeit bevhelen. Datum Copenhagen Montags post trium Regum, Anno Domini 49.

E. Ko. Mat.
vnderthenigste vnd gehorsamen
Rector, Doctores, Professores
E. K. Academien zu Copenhagen.

Udskrift: Dem Durchleuchtigsten, Grosmechtigen, Hochgebornnen Fursten und Herren, Hern Christian zu Dennemargken, Norwegen, der Wenden und Gothen Konninge, Hertzogen zu Schleswig, Holstein, Stormarn und der Dithmarschen, Graffen

[redacted]

zu Oldenburg und Delmenhorst, unsern Allergnedigsten Koninge und Herren vnderthenniglich.

Efter Grams Afskrift i Univ. Bibl., Addit. 102 Fol.

28.

1549. 8de Januar. Kongelig Befaling til Rigshofmester Eske Bilde om at udlevere Professor D. Peter Capeteyn forskjellige Viktualier til Løn for, at han havde tilegnet Kongen en af ham udgiven Almanak.

Christian mett Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning etc.

Wor synnerlig gunst tiilffornn. Wiider att eptherthj oss elskelige Doctor Peder Capieticnn, wor liiffarsth, haffuer nu dediceret oss en almenack oc skiickett oss thenn hiidt. Thij bede wij etther och begiere, attj wille lade fornøge hanom tiill syn huszes wpholdtt j goed oxe, ij fiede suin oc ½ tønne ferskt smør. Ther mett skeer oss synnerligen till willie. Beffalendis etther Gudtt. Schreffuitt paa wortt slott Kolinghus tisdagen nest eptther hellige tree Konningers dag Aar etc. Mdxlix.

Wnder wortt Signett.

Udskrift: Oss elskelige Her Eske Bilde tiill Suanhollum, Ridder, vor troe Mandtt, Raadtt och Hoffmesther.

Paategnet: Kom thette Kon. Ma[tz] breff meg tilhende løuerdagen eppther sanctj Anthonij dag Anno mdxlix.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Breve til Adelens Historie.

29.

1550. 16de Marts. Fortegnelse over Bøger, Haandskrifter og andre Sager, som fandtes hos Professor M. Ejler Hansen Malmø (da han var bleven sindsforvirret).

Supellectilia reperta apud M. Hilarium Malmogensem Dominica Letare Anno 1550.

Joannes Stobeus.	Chiliades Erasmj.
Opera Ciceronis.	Calepinus.

Terentius cum scoliis.
Terentius.
Terentius.
Terentius.
Nouum testamentum.
Dictionarium Peter Dasyopodii.
Grammatica Hebrea Mosche Kinchi cum vno libro annexo.
Dialectica Philippi cum rhetorica ad Herennium.
Psalterium latine et hebraice.
Psalterium } latine.
Psalterium } latine.
Opera Ouidij.
Jesus Syrach germanice.
Grammatica Linacri.
Dialectica Rodolphi.
Opera Homeri.
Opus Philippi de anima.
Nouum testamentum grece et latine.
Quinque libri Mose danice.
Comœdiæ Plauti.
Opus Hermanni Vuschi de octo partibus orationis.
Ethica Philippi.
Terentius.
Quintiliani lib. 12 orat. inst.
Geographia Henrici Glariani.
Joannes Murmellius cum duobus libris annexis.
Erasmus de conscribendis epistolis.
Grammatica Hebrea Sebastianj.
Pars veteris testamenti germanice.
Grammatica latina Philippi.
Satyræ Persii cum vno libro annexo.
Progymnasmata Erasmj.
Joannes Stoeflerimus de sphera.
Sphera Sacrobusti.
Grammatica greca Philippi.
Petrus Hispanus.
Syntaxis Dispauterij.
Officia Ciceronis.
Loci communes Philippi.
Sententiæ veterum poetarum.
Grammatica greca Philippi.
Colloquia Erasmj.
Aphorismi Hypochratis.
Syntaxis Philippi.
Sophocles.
Syntaxis greca Verrenij.
Arithmetica Gemmæ Frisij lacerata.
Arithmetica D. Christierni.

Annota scripta.

Scholia doctoris C. Morsiani in Gallenum.
Annotata D. Synningij in ethicam.
Annotationes Synningij in rhetoricam Philippi.
Quedam tabule.
Annotata in Ouidium de Ponto.
Annotata in euangelia dominicalia.
Annotationes in rhetoricam Philippi.
Annotata in euangelia dominicalia.
Annotata in locos communes Philippi.

[redacted]

Annotata in Terentium.
Tabule in dialecticam Philippi.
Annotationes in tria capita Joannis euangeliste.
Annotationes D. Petrj Palladij in epistolam ad Titum.
Sphera materialis.
Astrolabium.
Sunt preterea fragmenta quedam, in quibus continentur annotata quedam in varios authores, et quidam paruj libelli in vsum puerorum.

Vestes.

Tunica.
Duo subucculæ.
Duo capilegia.
Duo paria caligarum.
Ornamentum, quod supra mensam affigi solet.

Horologium.
Laterna magna.
Tria receptacula librorum.
Vna stannea patina cum duobus orbibus stanneis.
Duo asseres pertinentes ad spondam.
Duo circinj.

Udenpaa: Inventarium rerum Magistri Hilarij M.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

30.

1550. 17de Juli. Jørgen Selmer, Rektor i Husum[1]*, anbefaler et ungt Menneske fra Husum, der agtede sig til Kjøbenhavns Universitet, til Johannes Pistorius (eller Artopœus) fra Husum, som studerede i Kjøbenhavn, at han vilde hjælpe ham til Inscription, anvise ham de Forelæsninger, han skulde høre, osv.*

Georgius Selmerus Joanni Artopæo Haffniæ incumbenti literis S. D.

Etsi meas ad te dederim literas modo apud nuncium, qui hunc adolescentem ad vos ducit: tamen et ipsum sine mea

---

[1]) Brevskriveren, der var en Slesviger fra Husum eller Omegnen, havde for ikke længe siden selv studeret i Kjøbenhavn, omtrent samtidig med Johannes Pistorius (Artopæus), Johannes og Petrus Aurifaber, Albertus og Samuel Meiger eller Maior, der alle vare fra Sydslesvig. Han var nu, som det synes, Rektor i Husum, men opgav 1551 denne Plads og begav sig til Vittenberg for at fortsætte sine Studier (se Ny kirkehist. Saml. I, 470). Senere blev han Præst i Kejtum paa Sild og endelig i Ostenfeld ved Husum.

qualicunque commendatiuncula ad te venire nolui, et quidem ob id rogatus, et etiam commotus eius probitate et modestia nec non diligentia, quæ semper in ipso, dum nostram scholam frequentauit, animaduerti et deprehendi. Rogatum igitur te volo etiam atque etiam, mi Johannes, vt tibi hunc adolescentem commendatum habeas, eique, vbi tua indiguerit opera et consilio, non deesse velis, vt intelligat, hanc meam commendatiunculam pondus apud te habuisse. Poteris illum iuuare et prodesse illi, primum vt ante omnia deponatur et in Album studiosorum suscipiatur. Deinde vt commodam habitationem nanciscí possit, de quo multos, qui primum aduenire solent, laborare scio. Postea etiam quas audire debeat lectiones. Hac in re te mihi gratificaturum non diffido, cum mea semper diligenter curaueris. Scripsi in alio epistolio de omnibus rebus, de quibus voluisti et me rogasti, vt scriberem. Res meas volo vt mittas cum rebus Johannis Aurifabri, quem intellexi venturum domum: modo non miseris. Sed si miseris, quæso significes mihi, quo miseris. Salutes meo nomine omnes mihi familiariter notos. Vale. Datæ Ilusij 17 Julij anno Christi 1550.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

31.

1551. 10de Januar. M. Jakob Fabritius, Sognepræst i Øsby, tidligere Professor, skriver til Universitetet og undskylder, at han ikke havde indfundet sig forat berigtige nogle Mangler i hans Regnskab fra den Tid han var Universitetets Rentemester.

S. D. Etsi M. d. Rector ac domini professores, viri incliti, sæpius anno proxime præterito decreui ad vestras dominationes venire, tamen non leues huius publici mei officioli occupationes priuataque non vulgaria negotia hactenus me impedierunt, quorum magnum catalogum, si vestras dominationes prolixitate vellem molestare, possem indicare. Sed coram Tuæ M. vestrisque d., Magnifice d. Rector ac optimi d. professores, istam moram iustis ac legitimis excusationibus ita excusem, vt omnium vestrum ac singulorum animos me beneuolos sperem ha-

biturum. Porro pro amico ac fideli consilio, vt veniendo ad vos magnæ molestiæ impediantur, ago atque habeo gratias quam possum maximas, cui, quam primum vllo modo potero, libenter parebo. In præsentia cui ecclesiam meam commendem neminem habeo, quam sine certo viceministro vt deseram minime expetere possitis, aliquem autem imprimis quæram, vt vobis morem geram. Nam vicinus pastor, cuius opera olim absens vtebar, tum propter senium tum aduersam valetudinem adeo difficulter proprium munus possit sustinere, vt ego implere sæpius vicem ipsius cogar. Sed nulla obstante difficultate vestrarum d. voluntati satisfaciam, ac Deo opt. max. fauente ita omnia declarentur, vt quæ in præsentia videantur obscura fiant clarissima. Nam opinor istam difficultatem ex minutis vt vocant esse ortam, quæ fortassis scriptor omisit. Non enim, postquam descripsit rationem, codicillos perlegi, itaque quicquid est istius aut suspicionis aut obscuritatis, spero commode et amanter inter nos, quemadmodum, M. D. Rector, T. M. promittit, posse componi. Quod reliquum est, precor Christum, vt T. M. vosque d. professores omnes ad gloriam sui nominis quam diutissime gubernet atque conseruet incolumes. Valete. Datum Øsby x Januarij anno 1551.

T. M. obseruantissimus

Jacob. Fabritius.

Udskrift: Magnifico Rectori ac reliquis d. doctoribus atque professoribus inclitæ Haffniensis Academiæ, dominis ac fratribus suis semper colendis.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

32.

1551. 11te Oktober. Kongelig Befaling til Prioren i Antvorskov om i Forbindelse med Abbeden i Sorø at underholde M. Rasmus Sartorius under hans Studier ved Universitetet.

Her Niels, prior vdj Andtuordtskouff closter, fick breff, som her effterfølger.

Christiann etc. Vor synnderlig gunst tillfornn. Wiider, att wij nu haffue tillskickett oss elsk[e] mester Rasmus Sartorium

att skulle paa nogenn tiidt bliffue hos vniuersitetett heer vdj wor Stadt Kiøpnnehaffnn. Thij bede wij etther oc ville, attj rette etther effter att wnderholle hannom heer till studium mett oss elsk^e^ her Nils, abbett vdj Soer closter. Sammeledis bede wij etther oc wille, attj strags forskiicke hannom synne bøgger och cleder hiidt till for^ne^ Kiøpnchaffnn. Och wille wij mett thett første till skicke etther en andenn goedt lerdt personn, som skall were leesze mester ther vdj klosterett i genn i hans stedt, attj nu kunde wiide etther effter att rette. Befalenndis etther Gudt. Datum Haffnie søndagen post sancti Dionysij episcopi dag Aar &c. 1551.

Tegnelser over alle Lande. III, 419. Et Brev af samme Dag til Hr. Niels, Abbed i Soer, om at bidrage til M. Rasmus Sartorius's Underholdning ved Universitetet, er indført smst Fol. 421.

33.

1551. 28de December. Tvende Kongebreve angaaende Kaldelse af Sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, M. Niels Palladius, til Superintendent i Skaane Stift.

a.

Breffue thill the høøglerde y Kiøpnehaffn, som her epther følgher.

Vor synnerliige gunst tilfforn. Ethers schriiffuelse er oss til hende kommen, huilcken wij oss haffue ladett forlesse, oc ther aff forfarit, att epther thij Gudtt almegtigste haffuer kallit lector Frantzs, superintendentt y Skone, aff thenne werden, tha haffuer ther werritt itt prestemode wdi Skone beramet, oc the haffue endrectheliig kallit oss elskelige hederliig oc høglerdtt mandtt mesther Niels, sogne prest tiill wor Frue kircke ther wdj Kiøbnehaffn, tiill superintendent offuer Skone stiigt. Oc epther thij sogne folckett tiill wor Frue kircke haffue formercket sliig leylighedt, att theris sogne prest wor wduoltt tiill superintendentt tiil Skone stiigtt, haffue the werrit begerendis aff etther, attj wiille ther wdinden hoss oss were thennom behielpeliigen, att the motte beholle theris sogne prest, oc attj therfor ere begierendis, att for^ne^ mester Niels motte bliffue samme kaldtt for wdenn, som etthers schriiffuelsse wiider thor om be-

[redacted]

melder. Tha giiffue wij ether gunstliigenn tiilkiende, att wij haffue offuer werit (sic) samme sages leyliighed hoes oss oc besinde, att epther thij forne mesther Niels er wduoldtt till forne Skone stiigtt for en superintendent, oc thet er merckelig fornøden, att samme stiigtt bliiffuer well forsørgiit mett en godtt superintendent, kunde wij icke andett end giiffue wortt sambtycke ther till, att mesther Niels bliiffuer wdj samme befalling, epther thij han er retteliigen kallit epther wor ordinantzs lydelsse, bedendis gunsteliigen, attj wiille troligen tiilhielpe mett oss elskelige hederlige oc hoglerdtt mandtt Docther Peder, superintendent wdj Siellandtzs stiigth, huilchen wij wdj lige maade tiilschriiffuitt haffue, att forneffne wor Frue kircke kandtt bliiffue besørgett mett en godtt, lerdtt oc skickeliig sogne prest, som kandtt predicke oc lere Gudtzs rene ordtt oc euangelium [oc] were sognefolckett nøttiig. Ther mett skeer oss sønnerliigen tiill willige. Befallindis etther Gudtt. Schreffuit paa fierde Julledag Anno etc. Mdlj°.

b.

Breffue tiill borgemesther oc raadt wdj Kiøpnehaffn, som her epther følgher.

Christian mett Gudtzs naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gothis koning etc.

Vor gunst tiilfforn. Wiider, att oss er ethers schriiffuelse tillhende kommen oc then ladett offuerlesse, oc ther aff forfaret, oc thisligeste aff etthers fuldmegtige, att oss elskelige mesther Niels Palladius, sogne prest till wor Frue kircke ther wdi wor stadt Kiøpnehaffn, er wduoldtt tiill superintendent offuer Skone stiigtt, oc er therfor begierindis, att han motte fremdelis bliffue sogne prest til wor Frue kircke. Tha giffue wij etther til kiende, att sogne presther wdj wor kiøpstederne wdj Skone oc prouisther ther samestedtzs haffue wduoldtt oc kallit forne mesther Niels till theris superintendent, oc haffue hafft theris fuldmegtiige hoes oss therom, oc kunde wii icke andett end lade hannom komme tiill samme beffalling,

dog haffue [wii] tilschreffuit oss elskelige Docthor Peder superintendent wdj Sellandtzs stiigtt, att han schall werre etther behielpeliig, attj kunde bekomme en anden lerdtt oc skickeliige mand til sogne prest egenn, huilckit j kunde wiide ether epther att rette. Befallendis ether Gudt. Schreffuitt paa fierde Julledag Anno etc. Mdlij[1]).

Tegnelser over alle Lande. III, 477—78.

33.

Optegnelse om et Mageskifte mellem Universitetet og Hans Barnekov 1551.

Anno 1551 Rectore Petro Capitaneo fick welbiurdig Hanns Barneko aff Vniuersitatis guodtz disse effter^ne^ gaarde.

Først wdj Ebberup en Gaard, giffuer aarligen till Landgille . . . . j t^e^ smør.
her er guod skouff till.

Item wdj Eygby en Gaard, som giffuer aarligen till Landgille . . . . Ru . ij pundt, Bygh . ij pundt.

Item y Baagenes paa Tudtzeness en Gaard, skylder aarligen . . . . ij m℔ xiij β.

Samme tiid fick hand en stor part aff Vniuersitatis haue norden op till Collegij gaardenn.

Her emoed gaff hannd Vniuersitati till Maggeskifft.

Wdj Store Heddinge y Steffuens herritt:
En gaard, skylder aarligen . . . . Byg . iiij pund.
Enn som giffuer aarlig Landgille . . . . Bygh . j pundt.
Item en Gaard y Liwersløff, giffuer aarligenn . Byg . ij (pund).
For then part aff Vniuersitatis Haue gaff hand . . . xl daler[2]).

Thette Magskiffte villе Vniuersitetet icke gierne samtycke, fordi dett goedtz, som bleff giiffuenn till vederlag, er bart

[1]) Skjønt det ene af Brevene har Aarstallet 1551 og det andet 1552, kan det ikke være tvivlsomt, at de ere udstedte samme Dag og Aar. I det sidste Brev er Aarets Begyndelse regnet fra Juledag.
[2]) Jfr. Danske Mag. 3 R. VI, 251.

[redacted]

guoedtz och hart att som kiøbstedt guoedtz. Och finndes ingenn Magskiffte breff hoes Vniuersitet.

Paategning: Mester Hans Gulsmeds Sedell de Negotiis quibusdam Universitatis cancellario indicandis.

En Seddel om hues godtz Hans Barnekou bekom aff Vniversitetet y Hornsherrett.

Af Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 101.

34.

1552. 28de Oktober. Kongeligt Forbud mod Eftertryk af Bøgerne i den ny danske Bibel.

Breffue, som wdgick om thend dansche bibell.

Christiann etc. Giiøre alle witherligt, att vij ere komenn vdj forfaring, huorledis mange thennom fordriste baade vdj Danmarck oc Tydskland att prente paa danske the bøger, som staar vdj thend ny bibell, som vij haffue ladit vdgaa vdj prent vdj vor stad Køpnehaffnn, oc findis mange iblandt thennom, som ere falske oc vretteligen prenthet, oc dog hollis fall oc selgis her vdj rigit. Tha paa thet slige bøger mue nederleggis oc icke brugis her vdj rigit, ville vij, att epther thene dag schall ingen aff the bøger prenthis, som staar i thend dansche bibell, eller oc nogen aff thennom att selgis eller hollis fall her vdj rigit. Ther som her findes nogen her emod att prente eller oc selge eller oc holle fall nogre aff samme bøger, som forscreffuit staar, the schall thend, thet giør eller the findis hoes tilkiøbs, haffue forbrut samme bøger oc huis hand haffuer mett att fare, och ther til mett straffis som thennd vore breffue och bud icke agtte ville, och same bøger vere halffdelenn forbrut til oss oc anden halffpart til thennd, ther paa klager. Giffuit paa vort slott Vordingborgh sanctorum Simonis et Jude apostolorum dag, aar etc. Mdlij. Vnder vort signeth.

Tegnelser over alle Lande. IV, 176.

35.

1552. 9de (?) November. Kongeligt Forbud mod Salget af Eftertryk af Bøgerne i den danske Bibel, samt mod Salget af andre danske og tydske Bøger, med mindre de først vare gjennemsete af Professorerne eller af vedkommende Stifts Biskop.

Vij Christiann etc. Giør alle witterligtt, att wij ere komen vdij forfarinngh, huorledis mange thennom fordriste baade wdij Danmarck oc Tydskland att prente paa Danske the bøger, som staar vdij thend nye Bybell, som wij haffue laadett vdtgaae vdij prentt vdij wor staadt Kiøpnehaffnn, oc finndis mange iblantt same bøger, som ere falske og vretteligenn prenthet oc dog holles fall oc selges her vdij Riigitt; szameledes vdij liige maade mange andre Danske oc Tyske bøger, som icke er nøtteliigtt att holles faall her vdij Riigitt. Tha paa thett slige bøger mue nederlegges oc icke bruges her vdij riigitt, wille wij, att effter thenne dag skall ingenn aff the bøger prenntes, som staar y thend Danske bibell, eller oc nogenn aff thennum att selgis eller hollis fall her wdij rigitt. Icke skall heller noger ander Danske eller Tydske bøger hollis fall her vdij Riigith, vden the tilfornn ere offuerhørtt hoes thennd høge schole vdij wor stadtt Kiøpnehaffnn, eller oc hoes Superintendenten y huer stigtt, som same bøger hollis till kiøbs, om same bøger ere nøtteligte oc tillbørliigtt att mue selgis, och siidenn haffue wor tilladelsse, att the thenum sielge mue her vdij Riigith. Ther som nogenn finndis her emod att prenthe oc selge eller oc holle fall nogenn aff same bøger, som forschreffuitt staar, tha schall thennd thett giør, eller the finndis hoes tillkiøbs, haffue forbrott same bøger oc huis hand haffuer mett att faare, ther till mett straffis som thend wore breffue oc bud icke agtte ville, oc samme bøger vere halffdelenn forbrut till oss oc anden halffdelenn till thend, ther paa klager. Datum Nyborg Onsdagenn nest effther[1]) sanctj Mortenns dag aar etc. Mdlij.

Dominus rex manu propria subscripsit.

Tegnelser over alle Lande. IV, 177.

---

[1]) Her bør vist læses: før. Ellers bliver Brevet nemlig dat. 16. November; men det omtales som udfærdiget i det følgende Brev af 13. November, hvilket Brev ogsaa i Registranten staar bag efter dette.

[redacted]

36.

1552. 13de November. Kongebrev til D. Peder Palladius med Befaling til ham om at publicere ovenstaaende kgl. aabne Brev (Nr. 35).

Doctor Peder Palladius superintendent vdj Siellandz stigtt sich breff som effterfølger.

Vor synnderlig gunst tillforn. Wij giffue etther till kiende, att wij skicke etther her huos nogenne wore obne breffue om hues bøgger, som er forbudett att prentis och att holle tillkiøebs her vdj riigett, effter som i leyligheden vdj samme breffue ydermere haffue att forfare. Huilcke breffue i kunde lade forkynde och slaae paa kirckedørene, huor i wiide behoff giøris. Sammeledis att huad oss elsk* her Nils, abbett vdj Soer closter, oss elsk* Johann Friiss till Heslagger wor troe manndt, raad och cantzeller, tillscreffuit haffuer, haffue i ald leylighedenn ther om att forfare vdj thette huos liggenndis breff. Thij bede wij etther oc begiere, attj strags mett thett allerførste wille forfare ald leylighedenn om same breffs indholdt och sidenn schriiffue oss aldt same sags omstendighed och etthers goede tycke till ther om. Datum Nyborgh Søndagen post Martini episcopi anno etc. 1552.

Tegnelser over alle Lande. IV, 178.

37.

1553. 7de Marts. Akademiske Theses angaaende Nadverlæren, fremsatte af D. Johannes Machabæus ved M. Niels Hemmingsens theologiske Bakkalavrpromotion.

Themata de Sacra Cœna, de qvibus cras publice disputabitur præsidente Joh. Macchabæo, Ao. 1553 (qvi hoc idem argumentum, postquam ipsi controversiam moverat Palladius, tractavit ἀπολογητικῶς Ao. 57, qvando promovebatur in doctorem theologiæ D. Nicolaus Hemmingius 27 Septembris, paulo ante mortem).

I. Tametsi N. T., remissionis videlicet peccatorum, promissio gratuita sit, nihilominus tamen victimam aliqvam placa-

toriam Deo pro genere humano offerri oportuit, cujus virtute fiducia in Deum nostra certa est.

II. Et idcirco Filium Dei nobis dari, atqve in nostræ mortalitatis natura mori necessum fuit, ut ipse pro nobis salutaris victima fieret, extra quam propitiatoria nulla usquam inveniri potuit.

III. Et gratuita igitur reconciliationis promissio est, et tamen, ut certa nobis sit, salutari eam mediatoris victima niti oportet.

IV. Hanc Euangelion gratiæ gratuitam esse asserit, qvod tamen resipiscentiam simul et fidem ab omnibus serio exigit, unumqve et idem omnibus temporibus extitit, qvo ab initio ad finem usqve electi Dei per fidem salutem conseqvi noscuntur.

V. Verum qvoniam id omnem rationis captum et vim exuperat, testimoniis et signis divinitus additis fidelibus a principio cœlestis ipsius authoritas comprobata atqve commendata est.

VI. Atqve in hunc præcipue finem, ut omnia testamenti prioris sacramenta data olim fuisse constat, ita Novi qvoqve signa et symbola universa divinitus instituta esse, extra dubium est.

VII. Ac inter alia omnia ad id potissimum sacra Christi cœna, in qva cum elementis rite usurpatis corporis sangvinisqve sanctissimi veritas (juxta Domini instituentis verba) veraciter adest, et communicantibus revera distribui creditur.

VIII. Qvæ dominica verba nec grammatico aliqvo eludenda tropo, nec afficto transsubstantiationis commento depravanda, sed in proprio et genuino (ut a Domino prolata constat) sensu et significatu a fidelibus accipienda sunt.

IX. Nullo tamen modo vel physicam dominici corporis conversionem, inclusionem, præsentiamve, vel qvalem Papistæ fingunt transsubstantiationem credimus aut agnoscimus.

X. Neqve enim vel figuratæ locutionis tropum, vel commentum illud transsubstantiationis sacrarum perpetuus sententiarum tenor et perspicuitas admittunt, in qvibus huic mysterio, cum panis et poculi, tum corporis et sangvinis Domini appellatio tam constanter qvam clare in scriptura tribuitur.

[redacted]

XI. Cœterum orthodoxorum patrum (de conversione et mutatione in sacra cœna) sententiæ neqvaqvam de incœnita illius transsubstantiatione, sed de admiranda divinæ virtutis efficientia, qva elementum, accedente verbo, sacramentum fieri astruunt, vere intelligendæ sunt.

XII. Id vero nulla ordinationis, unctionis aut intentionis sacrificuli vi aut virtute, sed sola Christi Domini omnipotenti voluntate et mandato efficaci perficitur.

XIII. Distincta insuper voluit Dominus esse corporis et sangvinis sui symbola, qvatenus et crucifixi corporis et effusi sangvinis recordatio seorsim cum singulari cujusque partis fructu fieret.

XIV. Nec vero nuda sunt hæc nec vacua rerum absentium signa, imo res ipsas (suo qvodam modo) continent, qvas repræsentant, qvasqve dominica verba absqve non necessario tropo promittunt.

XV. Nam neqve vacuis signis neqve inanibus veritatis umbris ad vitam æternam aluntur electi, sed veris, divinis et salutiferis rebus in hoc mysterio contentis, qvæ non utiqve corporis, sed fidelium spiritibus alendis jugiterqve pascendis, Domino mandante, exhibentur, et tantisper cum elementis durant, quamdiu sacramentum in vero usu perdurat.

XVI. Cœnam præterea suam Christus omnibus adultis communem instituit, atqve ob id sibi solis eam apparare sacrificulis minime licet.

XVII. Calicem qvoqve N. T. fidelibus communem esse, annexa remissionis peccatorum promissio N. T. propria comprobat.

XVIII. Utraqve namqve (ut loqvi solent) species, cum ad sacramenti integritatem pertineat, in vero sacramenti usu reqviritur, unde sacrilegium esse abusum oportet, qvo, juxta impium concilii Constantiensis decretum, una duntaxat sine altera temere administratur.

XIX. Porro legitimus cœnæ usus unicus religiosæ primariæ institutionis, Euangelistarum et divi Pauli verbis commemoratæ, in Dominicæ mortis memoriam, observatio.

XX. Proinde qvandocunqve vel primaria non servatur institutio, vel ad alium extra institutum usum Dominica cœna transfertur (uti in reservatione, circumgestatione, adoratione, pompis aut pacificationibus publicis fieri solet) non utiqve verum in ipsis abusibus existit sacramentum.

XXI. Unde cum papistica missa Dominicæ institutionis sacrilega profanatio sit, in ea nec sacramenti, nec rerum, qvæ repræsentantur, veritas adesse credenda est.

XXII. Deniqve hoc sacramentum cum divinæ promissionis pignus et sigillum sit, qvod Deus largitur fidelibus, expiatorii id sacrificii rationem nullo modo admittit.

XXIII. Inde liqvido constat, qvod ex vi operis operati nec meritum vitæ æternæ, nec satisfactio pro propriis alienisqve peccatis, nec suffragium vivis ac mortuis (per sacrificuli applicationem) communicabile sit.

XXIV. Nihilominus tamen in vero cœnæ usu eucharistica precum, laudis et gratiarum actionis pro donis in cœna collatis et commemoratis, sacrificia accedere debent, unde et eucharistias nomen actio tota obtinuit.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 1227. 4. Bag efter følger i Haandskriftet nogle »Animadversiones« af en senere, ubekjendt Forfatter, der gjør opmærksom paa adskillige Punkter, hvori disse Theses formentlig afvige fra den rene lutherske Lære.

38.

1553. April. Professor Christen Mortensen Morsing kvitterer for Modtagelsen af 30 Mark danske for Torbern Bildes Kost og Underholdning.

Jeg Christen Morthenssen Morsing, Lesemester y Kiøpnehaffns Vniuersiteth, kiendis mett thette myn egen handt scrifft, at ieg haffuer anammett aff erlig oc fornumstig Suendt Frans Maltyssen, Her Anders Byldis thienner, tredue Marck Danske, som handt andtuortett meg y Kiøpnehaffn Torsdag for Roskiildt Marckett[1] anno 1553 paa forne Her Anders Biildis hans hos-

[1]) Roskilde Marked var 14 Dage efter Paaske.

[redacted]

bundis wegne, for Torbern Biildis kost oc wnderholdning hoss meg. Till itthermeer witnesbyurdt trøcker jeg mitt indsegell nedhen paa thette mitt obne breff. Datum vt supra.

Orig. i Kongl. Bibl., Breve til Adelens Hist. Fasc. 5.

39.

1553. 8de Juni. Universitetet forlener Hr. Jørgen Olsen paa Livstid med Faxe Sognekald.

Vi efflerskreffne Rector, Doctores oc menige Lessemestere vdi Kiøbenhaffns Vniversitet giør vitterligt alle, at vi haffue vnt oc i leye lat, oc med dette vort obne breff vnder oc vdi leye lader hederlig oc vellerd Mandt H. Jørgen Olssøn, Sogne prest i Faxe, vor oc Vniversitetens Sogen Faxe, som hand nu haffuer, at nyde oc vdi sin liffs tid beholde med præstegaarden oc alt huis tilligelse, ager, eng, oc huess andet det helst er, med saadan skel oc vilkor, at hand skal prædicke oc forkynde Sogne folckit det hellige Evangelium oc Gudtz ord, oc giøre anden tilbørlig tieniste i Kircken oc Sogenen, som en ret Sogne prest plictig er, bygge oc forbedre prestegaarden oc hannem i gode maade holde, oc giffue os aarligen aff samme sogen thi marck Danske Penge betimeligen i Kiøbnehaffn til Paasche yde oc betale skullendis. Item alle mensalia, som ligge til præste bordet i for^ne Faxe Sogen, skulle effter denne dag vere oc bliffue vnder vniversitetet, oc fornøge oss eller voris formyndere paa vore vegne til det landgielde, smaaredtzel, gesteri, gaardtz festning oc anden herlighed, vndertaget hues sedvaanlige arbeide oc tieneste som Bønderne effter gammel sedvane pleie at giøre til præstegaarden, huilkit arbeide for^ne H. Jørgen her effter til skellighed nyde maae. Hues for^ne H. Jørgen her imod giør oc for^ne article ey holler, saa vi finder merckelig brøst, tha skal dette vort obne breff vere dødt oc mactesløst, oc vi skulle haffue fuldmact samme breff igien at kalde oc forleene en anden prestmand for^ne Faxe Sogen, som for^ne article holde oc fuldgiøre vil i alle maade. Til ydermere vidnissbyrd trycke vi med villig

[redacted]

oc vidskab voris vniversitetz indsegle neden paa dette vort obne breff, som er giffuet i Roskilde den 8 dag Junij Anno M.D.Liij.

Nicolaus Hemmingius.

Afskrift fra 17de Aarh. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 114.

40.

1554. 4de Juni. Samuel Meiger fra Rendsborg, der studerede i Kjøbenhavn, skriver til Johan Pistorius om Universitetets Tilstand o. a.

Samuel Meigerius Rindesburgensis Johanni Pistorio amico suo veteri et singulari S. D.

Quanto me conspectus exoptatissimarum tuarum literarum, dulcissime d. Johannes, perfuderit gaudio, cum inde consistentem adhuc amici candidissimi valetudinem animique alacrem vigorem colligerem, dictu mirum, creditu haud ita facile est. Cum porro tabellarius iter ad vos dirigeret et maturaret, modisque omnibus occupatissimum me inueniret, noluj tamen prorsus vacuum insulsissimis meis literis eundem dimittere, ne ansam darem rumpendæ a primis vnguiculis inter parentes nostros nec non et inter nos contractæ amicitiæ, omnemque censuræ acris suspicionem rejiciens, quum sis, quæ ex syncero animo proficiscuntur, etiamsi non omnibus modis absoluta sint, candido animo, vt amicum decet, suscepturus. Quomodo autem res meæ sese habeant, tibi declarari desideras, nec non fratris conditiones, nonnullorumque aliorum amicorum statum, vt tibi significem exoptas. Id cum sæpius antea fecissem, ni obstitisset certorum defectus, ideo id eo libentius nunc facio. Fratrem igitur, M. Albertum, Lindholmij in Risingmora adhuc commorari, hucque ad nos redeundi tum spem, tum voluntatem omnem abiecisse, scias: quippe qui eo in loco consenescere, ni Deus aliud quid in animo cum illo habeat, sibi proposuit; quem et vxor pulchra Johanne præterita æstate beauit. Ego vero nihil magis in votis habeo, quam ad vos proficiscendi. Verum patris consensum hactenus obtinere non potui. Sunt qui dissuadent, quod, vnde proueniat, me latet. Puto illos hanc mihi inuidere

[redacted]

felicitatem, vt clarissimum virum lumen et decus huius seculi, D. Philippum Melanthonem videam et docentem audiam. Sed ad Pascha vsque hic commorabor: ac postmodum iuxta parentum (quibus parere pietas suadet) voluntatem officio vel conditione aliqua me mancipaturum scias. Interea, pastore in Amacko apud Hollandos defuncto, sacræ illius ædis cura vsque ad festum pascæ mihi demandata est. De bellicis rumoribus et quod serenissimus Rex noster bellum paret, ac quo id vergat, tibi vt aliquid significem, petis. Piratæ aliquot circa Norwegiæ littora incolis maximam intulerunt cladem, multos miserrime tractando bonaque diripiendo, aliquot pedibus mutilando. Hos rumor fert fuisse Gallos. In horum propulsionem classis naualis optime instructa et munita mari sese commisit: an vero piratas istos inuenerit, manusque conseruerint, ignoratur adhuc. Aliqui hac de re hæc referunt, alij aliud. Academia nostra in optimo adhuc est statu: nisi quod Mathematum professore nunc careat. Extremum enim diem Sueno vidit: ne te id lateat. M. Johannes Monasteriensis nuper ex Anglia huc redijt, et denuo in Professorem susceptus est, atque nunc politica Aristotelis nobis enarrat. D. D. Machabæus prosperrima adhuc vtitur valetudine. D. D. Capitaneus Medicus morbo laborat, sed spero nihil subesse periculi. D. Petrus Aurifaber agit concionatorem in Swesing prope tuam et ipsius patriam, nempe Husem. M. Johannes Aurifaber frater ipsius adhuc hic apud nos commoratur, breui alicui functioni se addicturus. Nouarum rerum præterea hic nihil est. Rogo autem mi D. Johannes, vt has rudes et insulsas meas literas boni consulas, ac vt veterem tuum amicum sæpius doctissimis tuis literis lacessas. Commendo te diuinæ clementiæ et bonitatis protectioni. Raptim datæ Haffniæ, Anno a partu virgineo 1555[1]), die 4 Junij.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

---

[1]) Maa være en Fejlskrift for 1554, thi de Begivenheder, som omtales i Brevet vise bestemt hen til dette Aar; saaledes døde den mathematiske Professor M. Hans Svendsen i Foraaret 1554, og M. Hans Mønster vendte tilbage fra England i samme Aar.

[redacted]

41.

1555. 10de Januar. Kansler Johan Friis svarer paa D. Peder Palladius Forespørgsel angaaende det Gjæsteri, der tilkom Universitetet af dets Tjenere.

Min gantzke weluillige helsenn etther alletide forscreffuit mett wor Herre. Kiere Docter Peder, synnerlige gode wenn, tacker ieg etther giernne for altt gott, huilckett y alle tide schulle finde meg weluilligenn til att forskylle, wdj alle the maade ieg wedt etther till willie oc gode kanndt were. Och fick ieg etthers scriffuelse, vdj huilckenn y giffue tilkiende, att Vniuersitetens tienere besuere thenem vdj att giffue tolff skylling aff pundt kornett till gesterj, oc begierer ther paa min vnderuisning, hues y ther vdj mue giøre mett rette, som etthers schriffuelse wider formelder. Tha mue y wide, att nogen tidt sidenn forledenn vdj Siellandt tha war ther oc slig enn trette, att bøndernne beclagett thenem, att the ware for hartt besuerett met Gesterj. Tha gick ther enn endelig dom for kon. Mtt, saa lydendis, att bøndernne schulle were pligtig till att holde tuo heste aff huertt pundt skyldt. Och findis same dom hoss Raaskylde Capittell, och nar i scriffue Mester Hanns Lauritzsenn till, tha sender handt etther enn vdtschrifft aff same dom. Och ther som enn bunde schall holde tuo hoffmend oc tuo heste enn natt, tha schulle handt møgett heller giffue enn dansch marck. Thj huer hest skall haffue enn scheppe haffre om nattenn oc ther till høø oc strøls, oc huer karll schall haffue tuo maltidt mad och øll ther till, saa møgett hanndt gider, bode afftenn oc morgen. Her kunde y ydermere selff wide att rette etther effter. Oc hues ieg kanndt giøre for etthers skyld, ther well er giørtt, skulle i alle tide finde meg weluilligenn. Oc will etther hermett Gud almeetigste haffue befalett. Schreffuit paa Nyborg, torsdagenn epther hellige tre konger dag aar etc. Mdlv.

Johann Friiss
till Heslagger.

Udskrift: Hederlige och høglerd mand Docter Peder Palladio, Superintendent vdj Siellantzs stigt, sin synerlige gode ven, wenligen tilscreffuit.

[redacted]

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 145. Vedlagt findes en Afskrift af den i Brevet paaberaabte Dom, afsagt paa Abramstrup, Søndagen næst efter Ægidii Dag Aar 1541 (efter en senere Afskrift maa dette Aarstal rettes til 1546) af Kongen og Rigsraadet mellem nogle af S. Laurentii Kapels Tjenere i Skullelev og Sæby og Anders Barby, Provst i Roskilde Domkapitel. Denne Dom er trykt, men ikke uden Fejl, i Nyerups Skildringer af Tilstanden i Danmark og Norge. I, 374—5.

42.

1555 20de Marts. Kongens Brev om at tre af Professorerne skulde indfinde sig hos ham forat forhandle om en Forøgelse af Universitetets Indkomster.

The høglerde wdj Kiøpnehaffnn finge breff, som efflerfølger.

Christian. Wor synnderlige gunst tillfornn. Wiider, att som etther well fortencker, att nogen tid siden forledenn hagde i effter wor schriffuelse etthers fuldmegtige, som wor Doctor Peder Superintendennt wdj Sielland stigtt, Dochtor Machabeus och Dochtor Christiernn, lesemester wdj wor wniuersitet i Kiøpnehaffnn, her hos oss, och thaa lode handle om nogen ydermere rennthe, som wij wille tillegge for^{ne} vniuersitet. Och same tid lode wij thet wpsette paa enn andenn beleilige tid ther om att banndle. Thij bede wij etther och begiere, attj for^{ne} høglerde mend forskicke hiid till oss, saa the ere her hoss oss tilstede søndagen quasimodogeniti førstkommendis. Och thaa wille wij ydermere lade handle mett thenom om same renthe, som wij wille for^{ne} vniuersitet tillege. Befallendis etther Gud. Ex Nyborg onsdag epther søndagen Oculj Aar etc. mdlv.

Tegnelser over alle Lande. IV, 521. Samtidig underrettede Kongen Hans Barnekov (Stiftslensmand i Sjælands Stift) om, at han havde indkaldt Professorerne til videre Forhandling af Sagen om Forbedring af Universitetets Rente, hvorfor han bad ham »forhandle den Sag til endelig Ende, som vi eder derom befalet have, paa det at forskrevne højlærde ikke skulle drage til forgjæves« (smst. Fol. 522).

[redacted]

43.

1555. 7de Juni. Kongeligt Følgebrev paa det Gods ved Slangerup, som var tillagt Universitetet.

Wij Christiann mett Guds naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis konning, hertug wdj Slesuig, Hollsteen, Stormarnn oc Dyttmerskenn, greffue wdj Oldenborg oc Delmenhorsth, hellse etther Hanns Michellsenn, Saxe Pedersen, Lauritz Hare, Mougens Skredder, Christoffer Hansen, Rasmus Jensen, Niels Jude, Jørgenn Nielsenn wdj Sierslеff, Nilaus Pedersen, Ip Bonde wdj Quendrup, Lauritz Sterck wdj Ølstede, Rasmus Ollsen, Anders Esbernsen, Jens Nielsenn, Peder Friiss wdj Borup, N. wdj Borupsmølle, Anders Stercke, Lauritz Ollsenn, Olluff Lauritzsenn, Peder Storm wdj Jorlunde bye, Jens Hansen, Jenns Mortensen wdj Sundbye, lille Haagen Mortensen, Lauritz Mortensen, Olluff Rask, Anders Matzsen oc Jørgenn Ollsenn wdj Lystrup, euindeligenn mett Gud oc wor naade. Vijder, att vij haffue tillagtt wortt wniuersitett her wdj wor stad Kiøpnehaffn wortt oc kronens gotz, som i paa boer, oc etther alle ther mett wdj were att haffue. Thij bede wij etther alle oc huer serdiellis biude, attj her epther retter etther epther att suare the hoglerde wdj for^ne^ wortt vniuersitet eller Knud Schriffner, thieris fuldmegtige, eller huem the ther epther ther till skickendis worder, giørendis och giffuendis thenom oc ingenn anden etthers aarlige landgilde, giesterij, sagefald, egtt, arbeid oc ald anden rente oc rettighed, som i oss oc kronen pleie oc pligtige ere att giøre oc giffue, oc i aff arild tide giortt oc giffuett haffuer. The skulle igienn holde etther alle oc huer serdiellis wed loug, skiell oc rett, oc ingenn aff etther tilstede att wforrettis imod lougen i nogre maade. Thj lader thett ingenlunde. Giffuett paa wortt slott Kiøpnehaffn fredagen nest epther pindze dag aar etc. Mdlv.

Vnder wort signet.

Christian.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 101.

[redacted]

44.

1555. 29de September. Kong Christian den Tredie og Hertug Frederik tillægge Universitetet en Del Gods i Strø, Jørlunde og Ljunge Herreder til Forøgelse af Professorernes Løn og til Understøttelse af fattige Studenter.

Trykt i Kong Christian III's Historie. Suppl. S. 154—6.

45.

1555. 29de September. Kong Christian den Tredie og Hertug Frederik tillægge det almindelige Hospital i Kjøbenhavn Kongetienden af en Del Sogne i Sjæland, mod at Hospitalets Forstander skulde underholde 20 fattige Studenter med to Maaltider Mad om Dagen.

Trykt i Kong Christian III's Historie. II, 513—14, og i Hofmans Fundationer. I, 22—23.

46.

1555. Forskrifter for Knud Pedersen Skriver som Universitetets Foged paa Knardrup.

Primum: Interdicit vniuersitas, ne Canutus absque consensu et consilio Rectoris vel syluas cedi permittat vel porcos recipiat, curias elocet, mulctam pecuniariam exigat, frumenta vendat, aut consimile quicquid tentet in negociis vniuersitatis.

2°: Prohibet omnem piscationem, ne porro stagna destruet et euacuet.

3°: Lignationem non nisi pro foco concedit secundum bonorum virorum estimationem; quod si polenta confici debeat, suis sumptibus ligna sibi comparet, neque vtetur in aduehendis lignis rusticorum vniuersitatis opera, nisi a Rectore eam impetrauerit.

Rustici preterea in Ganløsse certa quædam lignorum plaustra professoribus aduehant pro iis, quæ Canuto hactenus aduehere solebant.

4°: Interdicit Vniuersitas, ne inconsuetos rusticorum labores sibi vsurpet, nec in priualis negociis ipsos laboribus onoret.

5°: Jus elocandi decimas Canuto adimit atque pro ea taxa sibi reseruare constituit, qua ciues et rustici eas antea occupauere.

6°: Quod si post hunc diem fidelitatem et obedientiam secundum Juramentum prestitum non seruauerit, aut contra prescriptos articulos aliquid tentare presumpserit, omnem contractum cum ipso initum vniuersitas irritum pronunciat.

Ego Johannes Albertius Rector propria manu subscribo.

Et ego Christiernus Torchilli Morsianus testor hac mea syngrapha, me hos articulos approbare.

Et ego Joannes Machabeus manu mea subscribo.

Et ego Albertus Knopperus propria manu subscribo.

Petrus Capitaneus propria manu.

His addo et ego Nicolaus Hemmingius meum calculum.

Et ego Johannes Monasterienses mea manu subscribo.

Ego Petrus Paruus subscribo manu mea omnium sententiis.

Paaskrift: Conditiones proposite Canuto [Scribæ, Universitets Rentemester offuer Knarderups godtz].

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99. Slutningen af Paategningen er skreven med en senere Haand.

47.

1556. 8de Januar. Kongelig Befaling til Aarhus Kapitel om at yde den lovbefalede Afgift af Kannikernes Naadensaar til Universitetet.

Christian den 3 med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning etc. Wor sønderlig gunst tilforne. Wider, att denne breffuiser, Knud Schriffuer, fougit wdj Knardrup, haffuer paa de Høylerdis wegne wdj Vniuersitetet her wdj wor Kiøbstedt Kiøbenhaffn berett for oss, huorledis att de icke haffue wdj nogen tiidt faaet, huess thennom burde thill vniuersitetet epter deris privilegier aff Naadtzens Aar epter thennom, som døer och affgaae vdj alle Capittler her wdj Riget; och der

[redacted]

schall were mange døde och affgangne wdj eders Capittel, och de dog intet haffue bekommitt epter thennom, som samme Knud Schriffuer eder selff ydermere berette kand: Thj bede wi eder och wille, attj rette ether epter at giøre for^ne Knud Schriffuer paa de Høylerdis wegne gode rede och regenschab, och lader hannom følge huis dennom epter deris Privilegier med rette tilkommer. Dermet schier wor wilge. Thj lader det ingenlunde. Befalendis eder Gudt. Schreffuit paa wort Slot Kiøbenhaffn Onsdagen nest epter Hellig trekongerdag Aar etc. Mdlvj.

Vnder wort Signet.

Udskrift: Oss elschelige Prælater, Canicker och menige Capittel wdj Aarhus Domkirche.

Gammel Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 95.

48.

1556. 2den April. Hertug Frederiks Brev, hvorved han stadfæster Universitetet i Besiddelsen af dets Gods og Rente og tilsiger det sin Beskyttelse.

Frederick mett Gudtzs Naade wduold konning till Danmarck oc Norge etc.

Wor synnerliige gunst tiilfornn. Wider, att som etther welfortennecker, att oss elskelige Eyler Hardennbierg, wor hoffmester, haffuer nogenn tiid sidenn forleden tiilschreffuit etthers fuldmegtiige, att wij wille besegle thett breff, som hogborne første wor kiere herrefader etther giffuit haffuer paa nogenn ydermere rennte, som hans Ko. Mat. Vniuersitetet tillaugd haffuer, ennd tilfornn ther till werit haffuer, oc att wij haffue tiilbodit oss att were etther enn naadig och gunstig herre, som samme schriffuelse wider ther om bemelder: Tha giiffue wij etther gunsteliigen tiilkiennde, att wij oc samme breff mett wor egenn haannd wille wnderschriffue, oc mue etther visseliigenn tiilforlade, att wij wille haffue etther oc etthers eptherkommere, høglerde wdj for^ne Vniuersitet, oc tesligeste hues som hogmelte wor kierre herrefader haffuer funderit tiill for^ne Vniuersitet, wdj wor beskytting oc beskiermelse. Oc thett oc altt andit, huis Gud

[redacted]

almegtigste kannd were tiill loff oc erre oc Religionen till forbedring, wille wij aff wor yderste magtt oc formue haanndthaffue, som wij this plictuge erre. Oc wille altiid were etther enn naadig och gunstig herre, huilcket wij icke wille haffue wnndthollit att giffue etther tiilkiennde. Befallendis etther Gud. Schreffuit paa Malmøchus skiertorsdag Aar &c. Mdlvj°.

Wnder wortt signett.

Frederich.

Udskrift: Oss elsk° hederlige och høglerde Mendt, Rectorj, Doctoribus oc menige Lesemestere vdj Vniuersitetet wdj Københaffnn, samptligen oc huer besynnerligen.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

49.

1556. 2den Juni (?). Rektor og Professorer erklære med Kansler Johan Friis's Samtykke, at de eftergive Andreas v. Barby, kgl. Raad, den Sum Penge, han stod til Rest med af den Afgift, som han skulde yde til fattige Studenter af S. Laurentii Kapel i Roskilde.

Formula acceptilationis pro Dn. Andrea de Barby.

Nos Rector, Doctores ac professores Academiæ Hafniensis virtute presentium literarum pro nobis ac successoribus nostris fatemur, quod amplissimus ac magnificus vir dominus Andreas de Barby, Regiæ Maiestatis Daniæ etc. domini nostri clementissimi consiliarius, de annuis sexaginta thaleris juxta regiam fundationem in vsum pauperum deputatis, ab eo tempore, quo beneficium sacelli Diui Laurentii a Regia Maiestate obtinuit, cum consensu incliti & prestantissimi viri domini Johannis Frisii, Regiæ Maiestatis cancellarii & supremi conseruatoris nostri, ita nobiscum transegerit, quod totum illud, quod ex omnibus preteritis annis soluendum restitit ac in posteriore tempore vitæ suæ nobis ex predicto beneficio debebitur, acceptum feramus, ac eo nomine nos plene contentos redditos esse fateamur, ea tamen conditione, ne hec transactio in posterum aliquid preiudicii pauperibus a successoribus predicti domini de Barby adfe-

[redacted]

rat. Idcirco nos prenominatum dn. Andream de Barby eiusque heredes pro nobis et successoribus nostris sufficienter liberamus ac in perpetuum quietatos reddimus. In cuius rei testimonium etc.

Udkast i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

50.

1556. 2den Juni. Andreas v. Barby, Besidder af S. Laurentii Kapel i Roskilde Domkirke, erklærer, at da Rektor og Professorer havde eftergivet ham de 60 Daler, som han aarlig skulde yde af Kapellets Indkomst til fattige Studenter, saa forpligter han sig til for Fremtiden at betale 30 Daler om Aaret af bemeldte Kapel.

Ich Andres Barbj itzigerzeit besitzer der Capelle Sanctj Laurencij in der thumkirch zu Roschildt, bokhenne mit dieser meiner handtschrift vor aller menniglich: Nachdem die loblich Vniuersitet zu Cupenhagen mir die sechtzigk daler, als ierlich inhalt der koniglichen fundacion zu erhaltung der armen studiosen von gemelter capelle zu geben vorordnet, zeyt meines lhebens ausz guthen bowegen vnd besondern freuntlichen willen nachgegeuen, doch der koniglichen fundacion vnuorgreiflich, vnd das auch meine successores daruf nicht zu ziehen haben sollen, sonder ir gebur obengemelt, wie pillig, entrichten. So habe ich genannter Andres Barbj, ausz guthen willen vnd zuneigung iegen den armen studiosen, zugesagt vnd versprochen, vnd thue auch solchs hiemit vnd craft dises briefs, das ich ierlich zeyt meines lhebens, von dato anzurechnen, den vorordneten procuratoren der armen studiosen dreissigk dhaler soll vnd wil entrichten, doch so fern die gemelte capelle in meinen henden mit derselben zugehorung vnd gerechtigkeit sein vnd pleiben wirtt. Vnd sol die erste erlegung der dreissig thaler ostern schirsten kunftigk von mir geschen vnd gethan werden ann gefherdt (?). Des in vrkundt habe ich mein petschaft hiervnther thun drucken. Actum Cupenhagen in beisein Ko. Mt. Cantzlers Hern Johan Frisen, meins besondern freundts vnd hochgedachter Vniuersitet Mitconseruatorn. Anno nach vnsers lieben hern

Christi gebort sechs vnd funfftzigk der weniger zall. Dinstags nach trinitatis. Vnther meinem petschafft.

A. Barbj.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

51.

1556. 24de Juni. D. Cornelius v. Hamsfort svarer Universitetet paa dets Begjæring om at leje af ham den Gaard i Kjøbenhavn, som afdøde D. Bernart Fries' hidtil havde haft i Leje, til en Professorresidens.

S. p. d. Literas Vestras, Magnifice domine rector, doctissimi clarissimique domini professores, xx Maij scriptas, pridie Johannis baptistæ accepi: in quibus Vos petitis domum meam per mortem felicioris memoriæ doctoris Bernardi Frijsij vacantem conducere. Ego, vt decet membrum Vniuersitatis, omnibus modis honestis et æquis Vniuersitati nostræ et dominis meis, vt huc vsque inseruiui, porro gratificari cupio: ac libentissime Vobis præ alio quopiam meam domum habitandam concessero. Nec pluris, quam beato Bernardo Frijsio Vniuersitati etiam iurato locavi, locare laboro: Nec plus peto, nec minus vos estis daturi. Ipse Bernardus hac conditione meam habitauit domum, vt eam retineret habitandam ad tempus meæ vitæ, nisi ego in propria persona redirem Haffniam habitaturus, tunc mihi cederet domo: ac conseruaret eam in esse: penderetque mihi in singulos annos pro maiore domo cum stabulo et reliquis annexis thaleros octo. Postea ab obitu domini Jacobi Heyede accessit alia domuncula, pro qua quotannis numerauit thalerum vnum. Hunc ipsum contractum meæ domus nunc locandæ vobiscum ineundum defero, quem si accipitis, in primis rescribere dignemini. Bene et feliciter valete. Ex Othonia ipso die Johannis baptistæ.

Vester

Cornelius ab Hamsfort.

Udskrift: Magnifico domini rectori, Clarissimisque doctissimisque uiris, professoribus regiæ Academiæ Haffniensis, dominis meis semper obseruandis.

[redacted]

Paaskrift: Literæ d. Cornelii de domo illa in Cemiterio, [vbi habitat Doctor Knopperus].

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 153. (Jfr. D. Mag. 3 R. VI, 263).

52.

1556. 17de Juli. Forpligtelse udstedt af Knud Pedersen Skriver, Universitetets Befalingsmand og Forvalter paa Knardrup, ved Overtagelsen af denne Bestilling.

Jegh Knudt Pedersen, Vniuersitetens Tienere oc Befalnings Mandt vtj Knarderup, kiendis for alle mett thette mitt obne breff, att epther at hederlige oc høylerde Herrer, Rector og Professores vtj Kiøbenhaffns Vniuersitett, haffuer vndt oc tilladt mig att mughe oc skulle nyde, bruge oc beholde Knarderup her epther, mett saadanne vilchor, som ieg thett her till dags haffi haffuer, oc mitt breff ythermere formelder, oc mig aff Vniuersitetet vndt er: Sammeledis oc saa att ieg skall beholde dendt tredie partt aff alle hendelige sager, som er gordfestning, sagefald, oldengeldt, førlou, drifft oc hosbonde holdt, som mig bleff vndt oc sambtøchtt vtj erlige oc velbyrdige Mends neruerilse, Her Johan Friises till Hesselager, Kong. Matz. Canceler, oc Peder Oxis till Gisselfeldt anno etc. Mdlv. Tha haffuer ieg thett vtj lige maade, oc mett saadanne vilchor anamitt, dog saa att naar som heldst att mig falder till sinds att icke wille lenger tiene thennom y samme befalning, tha skall ieg wære forpligtig till att giffue thennom loffuelig aduarsell eet aar till forne, att the emedler tiidt kunde søge thennom een anden till samme befalning. Sammeledis oc saa naar som the icke haffue løst till lenger mig att beholde y samme befalning, tha skulle the y liige maade were forpligtide att giffue mig loffuelig aduarsill eet aar till forne, att ieg oc saa dis emellum kandt haffue tiidt oc stunder till att forsiune mig mett anden vilchor oc tieniste. Thill ydermere vitnisbyrdt att saa vtj sandhedt er, som forschreffuett staar, haffuer ieg tryckтt mitt signett neden thette mitt obne breff,

som giffuett oc screffuett er y Kiøbenhaffn, fredagen nest epther Canutj, Anno Dominj Mdlvj.

Knudt Pedersenn
quæstor Academiæ Haffn.
propria manu.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99.

53.

1556. 11te November. D. Christiern Morsings Approbation til Trykken af Henrik Smiths «tredie Urtegaard».

Christiernus Morsiánus Doctor i Lægekaanst oc Professor i Københaffns Vniuersitet til den Christen Læsere.

Haffuer ieg aff Kongelig Maiestat vor Kæriste Naadigste Herris Høymectigheds befalning offuerseet oc offuerlest denne Bog, som Erlig mand Hendrick Smid, Borger i Malmø, haffuer vddragit aff lærde Mendz Bøger i lægedoms Kaanst, oc end aff de visiste oc forstandeligste.

Saadanne Bøger vdi huad Tungemaal de bliffue vdprentede, da ere de icke der behoff, som de haffue mange lærde Mend i lægedoms Kaanst oc mange Apotecker, som i andre Land, besynderlig i Franckerige oc Valland, der som huer Købsted haffuer sine Doctores oc Apoteker. Icke er helder lægedoms Kaanst saa ringe, at hun staar til at læris oc begribis vdi en liden Bog, Saa kand hun icke helder fuldkommelige læris paa try eller fire Aars tid.

Thi lige som Gud haffuer skabt oc skickit alt andet gaat ved bogelige Kaanster til Menniskens nytte och gaffn, saa haffuer hand oc saa skabt oc skickit lægedoms Kaanst, oc forseet oc forskickit dem, som skulle lære oc bruge Lægedom hoss alle dem, som det haffue behoff, som Jesus Syrach scriffuer. Cap: 38. Oc lige som Paulus siger, at der icke vduellis mange Mectige oc Friborne til det hellige predicke Embede, saa vduellis der icke helder mange rige oc Mectige, men fattige og ringe Personer til Lægekaanst, huor met huert Menniske kand tienis paa sit legoms vegne, som det tienis met Euangelii predicken paa Sielens vegne.

[redacted]

Som ieg ocsaa maa bekende och bestaa met Sandhed oc al tacknemmelighed, at Gud almectigste aff sin euig forsiun oc godhed haffuer vdualt mig, oc ladet mig opføde oc fremholde, først indenlands i Scholen, vid mine kere oc salige Forelders flitighed, vdi al min Barndoms oc første Vngdoms tid, Siden haffuer fremdragit mig vden lands ved fremmede hielp, frem oc tilbage i Tydskland, Franckerige oc Valland, vdi de beste Scholer oc Vniuersiteter, mere end vdi fire oc tiue Aar, som den fromme Edel mand Peder Oxe, der nogle aar vaar vden lands met mig, oc andre flere baade aff Adelen oc almuis Folck de andre Aaringe vel vitterligt er.

Thi der vil stunder, vandring, Studering, ia møde och arbeyde til vdi lægedoms Kaanst, ath haffue idelig omgengelse met lærde Mend, ath lære oc kende Vrter oc anden Lægedom, som Gud lader opuoxe aff Jorden Mennisken til gaffn oc gode, ath see mange døde Menniskers legommer opskeris led fra led, oc lære der aff disbedre at kende it Menniskis skickelse induortis, oc vid huad Lægedom der behoff gøris, til huilcken sted i Menniskens legomme, som findis at haffue nogen brøst oc breck i sig.

Oc end vil ieg dette sige vore vnge Mend oc Studenter, saa mange som oc saa ere vdualde aff Gud at studere oc bruge lægedoms Kaanst, til it exempel oc efftersiun, At det siste Vniuersitet, der ieg studerede vdi, aff Guds Naadis hielp, ved naffn Mumpolier, ligendis vdi Franckerige tu hundrede mile offuen faar Pariss, er den ypperste høye Schole vdi lægedoms Kaanst, som findis vdi Christenheden. Der stedis ingen Bessekremmer met deris Knapsack at giffue sig vd for det, som de aldrig lærde. Ja der er saa stor oc merckelig tilseelse met Lægedom oc lægedoms Kaanst, at ingen maa fordriste sig til, at giffue nogen, nogen induortis Lægedom, vden de ere saa fremkomne i lægedoms Visdom oc forfarenhed, ath de ere bleffne Doctores oc der til betrode oc kende gode der faar, aff de aller ypperste oc lerdeste Mend i Lægekaansten, som der mange findis.

Huo der ellers fordrister sig der til, da bliffuer hand paa greben och settis paa ith Asen, oc driffuis aff Staden met raadne Eg och anden wrenlighed, met aarloff sagt, som man kaster

paa hannem, saa lenge til hand met stor haanhed kommer igennem Byen, oc maa forseo sig. Saadan flittig tilsiun er der paa ferde, som andre flere her vdi Riget, de der haffuer værit oc studerit, vel vitterligt er.

Der faar siger ieg, ere icke saadanne smaa Bøger behoff vdi de Land och Steder, som ere aff Gud saa rigelige och saa rundelige forseet met lærde Mend i lægedoms Kaanst. Men her i disse Riger, som icke ere saa mange lærde Mend i lægedoms Kaanst, oc ey helder saa mange Apoteker, kand denne Bog vere nyttelig och gaffnlig for den menige Mand. Thi her ere mange atskillige och store Siugdommer i disse Land, som lægedoms hielp gøris behoff til, och her dør alle Aar mange bort, for brøst oc forsømmelsis skyld, som end i flere Aar kunde leffue, om de finge hielp vdi tide.

Her findis mange raad i denne Bog, for atskillige siuger, huo der kunde fange det som der tilhør. Och efftherdi at disse Rigers leylighed sig saa begiffuer, at her kunde icke mange Doctores i Lægekaanst nære sig, baade for vnderholdings skyld, oc Lægekaanstens foractelsis skyld, som er stor i disse Riger, frem for andersteds, da er det vel giort at lade saadanne smaa Bøger vdgaa paa Danske, som mangen mand kand faa hielp aff, Om hand den vil rettelige bruge. Ja det er io tusindemaal bedre at haffue oc bruge saadanne Bøger, som ere offuerseet aff lærde Mend, end at tilstede hine Empericos, som man saa kalder, eller Bisselæger ath komme i Riget, som dog tit och offte skeer met den menige mands skade oc forderffuelse.

De giffue dem vd, som før er sagt, for det som de aldrig haffue lert, oc der met tage Guld oc Pendinge, for de forderffue Folck oc sla mange ihiel, helder vide at dempe atskillige siugdomme en tid lang, och legge mange ned tilhobe, indtil de haffue Pendingene borte, oc faare saa deris vey, saa bliffuer det langt verre met den siuge end det vaar til forn. Saadant er klarlige skeet faar øyen ocsaa her i Københaffn tit och offte, naar mand haffuer tilsted saadanne bedregere at handle met de siuge.

Och naar sandhed skal siges, da er det deris fortiente løn, som icke nende ath kaaste paa lerde Personer i Lægekaansten,

[redacted]

alligeuel at de ere Rige oc kunde det saa vel bekomme som vdi andre Land, der huer Herre, som rig er eller nogit formaar, haffuer sin Doctorem, som hand giffuer aarlig løn der faare, ath hand skal vere redebon, naar som hannem gøris for sig oc sine hans hielp behoff, som oc saa alle rige Herre Claaster haffue deris Doctores, som de bruge vdi Lægekaanst.

Kere Christen læsere gør dig wmage och læss det xxxviii. Capittel i Jesu Syrachis Bog, och mange andre steder vdi den Helligescrifft, om den Guds gaffue, som kaldis Lægekaanst, huor aff du kand vide, huad det er for en Guds store fortørnelse och Menniskens skade ath forsmaa oc foracte, forhaane oc fortale Lægedomskaanst och hendis rette brug. Her met dig Gud befalendis. Screffuit i Københaffn den ix. (!) dag Nouembris som vaar S: Martini dag. Anno 1556.

Af Henrik Smiths tredie Urtegaard. 1557.

54.

1557. 20de Februar. Universitetet forlener Hans Barnekov til Birkholm med noget det tilhørende Gods i Faxe Sogn, som Sognepræsten sammesteds, Hr. Jørgen, hidtil havde haft, men hvoraf han ikke havde svaret den tilbørlige Afgift.

Vij epther schreffne Rector, Professores oc menighe Lesemesthere y Kiøbenhaffns Vniuersithet kendis oc giør wittherligt met thette wort obne breff, att eptherdj H. Jørgen Morthensen[1], som haffuer her till dags hafft Vniuersitetens sogn Faxe, haffuer vtj waar tiidt inghen rætt eller rettighedt giortt Vniuersitetett, som hannom burde epther waar Fundatz lydelse, oc hand icke helder haffuer holdett breff oc segell, loffue eller tillsaun, som hand Vniuersitetett noghen aar forleden siden giortt haffuer: Tha haffue wy alle samdrectelighen vnth och samblygt, oc nw met thette worth obne briiff wnder och sambtycker, att erligh och welbyrdig mandt Hans Barnakow till Bircholm [oc] hans kierre hustrue Fru Mette Oxe maa och skall nyde oc brughe och be-

[1] I et tidligere Dokument (se ovf. Nr. 39) kaldes Præsten i Faxe 1553 Hr. Jørgen Olsen; paa et af Stederne er der da rimeligvis en Fejl.

holde y beggis therris liffstiidt och saa lenghe the leffue, the wore Vniuersitethens gaarde, liggendis y Faxe sogenn, mett landgilde, egtt och arbedtt, och altt andit, the aff arildtz tijdtt giffuet och giortt haffue, mett alt theris rettighedt och tilligelse, inthett wndertagett, woth eller tiurtt, eller huadt neffnis kandtt y noghen maade, dog saa att for^{ne} Hans Barnackow oc hans hustrwe till gode redhe schall ydhe oc giffue betimelighen indenn kyndermisse her y Kiøbenhaffn huess seduanligh landgilde ther aff seduanlige plegher att affgaa. Och naar forschreffne Hans Barnackow oc hans hustru erre baade dødhe och affgangne, tha skall forschreffne gaardhe mett all theris rettighed ighen wbehindrett komme till Vniuersitetett y alle maadhe. Sammeledis haffuer for^{ne} Hans Barnackow loffuett att giøre sitt beste, att huadtsom helst for^{ne} H. Jørghen Vniuersitetett aff rette pligtig er, att hand thett till gode rede betaler oc fulgiør. Disligest och saa, att naar for^{ne} H. Jørghen bliffuer affskildt met samme sogn, schall for^{ne} Hans Barnackow were Vniuersitetett behielpelig, att inghen skall trengis ther ind ighen emod Vnuiersitetens wilge och samblocke. Till wdermere windisbyrdtt haffuer wy mett willigh oc widskaff ladit henghe wort Vniuersitethes indhsegle neden for thette wortt obne breff, som er giffuitt oc skreffuit y Kiøbenhaffnn Løffuerdagen for cathedra Petrj, Anno Domini 1557.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 353.

55.

1557. Marts eller April. En «Tavle» om Herrens Nadvere, forfattet af M. Niels Hemmingsen og underskreven af Universitetets øvrige Professorer.

Tabella, de mandato sereniss. Regis Christiani Tertii consignata a M. Nicolao Hemmingio (designato Professore Theologiæ Anno 1553), cum jam esset promovendus in Doctorem Theologiæ Anno 1557, quod factum 27 Septemb., illud imprimis urgente D. Petro Palladio cum fratre M. Nicolao, Superintendente Schaniæ.

Verba Cœnæ, Corpus et Sangvis, ab aliis aliter sumuntur, sunt enim qvibusdam:

[redacted]

Tesseræ et signa nuda sine reali præsentia veri corporis et veri sangvinis Jesu Christi. Verum, qvia hæc opinio magistrum habet sensum carnis et ex diametro pugnat cum promissione Christi, ut in Christum blasphema est rejicienda. Hujus opinionis assertores detorqvent verba Cœnæ, sed diversimode, ut ex illa inconstantia ipsorum fraus, Deo ita permittente, manifestetur. Qvidam enim illorum

I. *Τοῦτο* pronomen urgent, qvorum antesignanus fuit Carolstadius, qvi nostro seculo primus Cœnæ Domini verba corrumpere Anno 1524 aggressus est, livore et æmulatione incensus, propterea qvod a propheta Dei, beato Luthero, reprehenderetur ob temerariam et intempestivam imaginum in Templo Wittebergensi demolitionem. Hic igitur Carolstadius *τοῦτο* interpretaturus in hunc modum Domini verba construit: Corpus, qvod pro vobis datur, est hoc; ac si in se sedentem inter discipulos digitum intendisset Dominus, non in panem, qvem porrexit. Hoc commentum vanum esse convincit Paulus, qvi fatetur, panem illum esse corpus Domini, 1 Cor. 11.

II. Est, verbum fidenter trahunt in suam sententiam, et interpretantur est per significat. Horum Antesignanus fuit Zwinglius; verum hunc errorem confutant clara institutionis verba, qvæ affirmant illud corpus comedi in Cœna, qvod datum est pro nobis, et illum sangvinem bibi, qvi effusus est pro nobis. Cum igitur pii omnes fatentur, verum corpus Christi et verum ejus sangvinem esse pretia nostræ redemptionis, falsam esse opinionem eorum necesse est, qvi significationem corporis dari in Cœna Domini opinantur.

III. Corpus *μετωνυμικῶς* interpretantur, qvorum magister fuit Oecolampadius. Hi signum rei signatæ nomen mutuari asserunt, ut cum sceptrum pro regno dicitur. Hæc opinio non in sensu, sed tantum in interpretatione verborum Cœnæ a Zwingliana dissentit. Qvare horum sententia confutatur eodem argumento, qvo Zwingliana hæresis.

Corpus mysticum et sangvis mysticus, id qvod absurdissimum dictu est. Neqvaqvam enim corpus mysticum pro nobis in hostiam datum est, nec sangvis mysticus pro nobis effusus est. Corpus autem mysticum Christi est ipsa Eccle-

sia, Ephes. 1. Miseri autem Anabaptistæ decepti videntur mala accommodatione loci, qvi est 1 Cor. 10: Panis, qvem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Qvia unus panis, unum corpus multi sumus. At Paulus hic loqvitur non de substantia Cœnæ, sed de ipsius effectu, nimirum qvod hac sacra Cœna conjungimur primum Christi corpore, deinde inter nos coalescimus, et corpus Christi mysticum efficimur.

S i g n a e t r e s s i g n a t æ s i m u l; sed hi variant. Sunt enim alii

Transsubstantiatores, qvi converti naturas false opinantur, putant pendula qvædam apparere accidentia sine subjectis. Hæc est Papistarum opinio, sed pugnat cum Pauli verbis 1 Cor. 11: Nonne*, inqvit, panis, qvem frangimus, communicatio corporis Domini est etc. Qvotiescunqve manducabitis panem hunc etc. Gelasius, qvi vixit ante annos 1070, cujus hæc sunt verba, idem diserte testatur, inqviens: Certa sacramenta, qvæ sumimus, corporis et sangvinis Christi divina res est, propter qvod et per eadem divinæ efficimur consortes naturæ, et tamen esse non desinit substantia vel natura panis et vini.

Assertores præsentiæ veri corporis et veri sangvinis, sed ea tantum fide accipi a credentibus putant, tametsi ista manu ministrorum porrigi fateantur. Hanc opinionem etsi qvidam docti non improbant, non tamen convenit cum verbis Pauli, qvi indigne sumentem pronunciat reum corporis et sangvinis Christi, propterea qvod non dijudicet corpus Domini. Utitur autem Paulus eo loco significantibus verbis: *μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου*. Est autem *διακρίνειν* separare, discernere, discriminare. Qvare is non digne sumit, qvi pœnitentia vacuus non dijudicat corpus Domini e reliqvis cibis, nec certo confidit illud in Cœna manibus ministrorum porrigi atqve distribui communicantibus.

Assertores præsentiæ veri corporis et veri sangvinis Christi; sed hæc sumi non solum a piis, verum ab hypocritis et impiis, ab his ore tantum, ab illis ore et corde simul, ut piis salutare sit esus, impiis cedat in majorem damnationem. Hanc sententiam verba Domini et Pauli confirmant. Dominus et Paulus simul testantur, distribui corpus et sangvinem in Cœna; diserte

[redacted]

enim dicit Dominus: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Et ne qvis tropum non necessarium fingeret, addit: Qvod pro vobis datur. Item de poculo: Accipite et bibite, hic est sangvis meus. Hic similiter tropum excludit interpretatione: Qvi pro vobis effunditur. Paulus comedentem indigne reum judicii pronunciat, qvia non discernit inter corpus Domini et alium communem cibum. Qvare sentit vere porrigi etiam hypocritis. Hæc sententia catholicæ ecclesiæ fuit jam 1500 annis. Hanc Confessio Augustana amplectitur, hanc Saxonicæ et nostræ ecclesiæ cordate et unanimiter docent; argumenta, qvæ acumen rationis in contrarium adfert, parum curant. Hic enim potius seqvendam lucem Dei, qvam humanæ rationis delira somnia, judicant.

Porro, uberioris declarationis gratia et ad confirmandas conscientias de hoc mysterio, perpendantur hæc tria.

I. Appellationum qvarundam ratio.

In Cœnæ doctrina utitur ecclesia variis appellationibus, ut ejus cognitio sit familiarior et usus apertior. Panem et vinum vocant Elementa, propterea qvod sint res corporeæ et sensibiles in oculos et sensus incurrentes, qvibus elementis dum additur verbum, fit sacramentum. Sacramentum sane dictum, qvod sub rebus terrenis et sensibilibus cœlestes res et invisibiles fidei oculis contemplandas proponit. Utitur et ecclesia nomine Signi, propterea qvod habeat relationem ad signandam rem non qvidem apparentem, vere tamen præsentem. Vocat præterea panem et vinum Symbola propter comparationem ad spiritualem fructum, qvi percipitur ex sacramentis, hoc est propter comparationem rerum terrenarum ad res cœlestes. Ut enim panis et vinum hominem externum alunt, refocillant et exhilarant in hoc mundo, ita corpus et sangvis Domini alunt, refocillant et exhilarant hominem credentem in regno Christi ad vitam æternam. Hinc Augustinus: Nisi sacramenta haberent comparationem earum rerum, qvarum sunt sacramenta, sacramenta neqvaqvam essent.

Cœna ipsa Agape ɔ: Dilectio dicitur, qvia reqvirit mutuam dilectionem inter communicantes. Dicitur et Synaxis, qvia non est privata cœna, sed publica, ad qvam ecclesia convoca-

tur. Eucharistia propter gratiarum actionem, qvæ fiebat a communicantibus. Præterea vocatur Oblatio, seu qvia offerebatur sacramentum communicantibus per ministros ecclesiæ, seu qvia fiebant collectæ, h. e. collationes eleemosynarum in usum pauperum et ministrorum ecclesiæ. Deniqve vocatur et Sacrificium a sanctis patribus, qvia est recordatio sacrificii Christi semel peracti pro nobis. At Papistæ ideo Sacrificium vocari contendunt, qvia in missa (ut ajunt) offertur Filius Dei in hostiam pro vivis et mortuis. Sed illorum erroneam opiniouem confutat Epistola ad Hebræos. Ex isto errore, ut fit, alius error natus est de elevatione panis et vini in cœna. Nam postqvam in V. T. sacrificii qvoddam genus esse animadverterunt, qvod sursum levari, anteqvam igne cremaretur, debuit, unde et nomen habuit: Theruma ɔ: elevatio, ejus Exod. 25. 29. 30. Levit. 22. Num. 8 et 18. fit mentio, Cacozilia qvadam istam sui ficti sacrificii Theruma et elevationem, ut vel isto pacto sacrificium esse ostenderent, instituerunt. Qvare, cum jam rectius est ecclesia edocta, et scit, cœnam sacramentum esse, et non sacrificium proprie loqvendo, debet istam Aaronicam elevationem abdere, ac sacra cœna uti sine peregrinis ceremoniis, qvæ papisticam impietatem redolent.

II. Rerum in Cœna Domini conjunctio.

Tria sunt veluti paria rerum diversissimarum in Cœna Dominica. 1. Externum verbum et internum, cum enim verbum externum sonat in auribus, æternus λόγος mentis aures ferit, ut qvod in auribus sonat extrinsece, intus corde percipiatur. 2. Homo externus et homo internus. 3. Visibilis panis et visibile vinum, cui veraciter adest invisibile corpus et invisibilis sangvis.

In his tribus observanda est φιλανθρωπία Dei, qvi, consulens imbecillitati humanæ, sensibus externe et cordibus interne suam gratiam obsignat. Etsi autem hypocritæ sumunt ore corpus et sangvinem Domini, tamen qvia fide carent, fructu qvoqve spirituali privantur, qvi est qvemadmodum homo externus pane et vino alitur, crescit, refocillatur et exhilaratur, ita qvi vere credit, secundum interiorem hominem alitur, crescit, refocilla-

[redacted]

tur et exhilaratur ad vitam æternam per sanctissimam Christi cœnam.

III. Vera Cœnæ meditatio.

1. Cum accedis ad hanc sacram cœnam, in qva promissioni Christi credens statuis vere adesse verum corpus et verum sangvinem Domini, cogita de peccato tuo, pro qvo expiando mortuus est Christus.

2. Cogita de victima corporis et sangvinis Christi peracta ad redimendum te a jure peccati.

3. Hæc victima admonere te debet de magnitudine iræ Dei adversus peccatum, de inenarrabili misericordia Dei recipientis te in gratiam, de amore Filii Dei intercedentis pro te, et derivantis in se iram Dei.

4. Pœnitentia qvidem accendetur cognitione peccati et magnitudinis iræ Dei in peccatores, fides vero cognitione misericordiæ, amoris Filii Dei et victimæ peractæ.

5. Hæc fides confirmabitur sacramento tantæ rei, dum elevata mente fide consideras in hac sacra cœna Agnum Dei. Est enim hæc cœna qvædam contemplatio et veluti speculum, in qvo Christum crucifixum et resuscitatum contemplaris. Hinc qvalem probationem reqvirit Paulus, facile intelligitur, nimirum ut unusqvisqve se probet, utrum pœnitentia et fides vere sentiantur.

6. Hanc fidem confirmatam sacramento seqvi debet gratiarum actio, mutua dilectio, adeoqve novitas vitæ, ne qvid facias, qvod indignum sit corpore Christi, cui incorporatus es (modo vere credis) per hanc sacramentissimam cœnam.

Rom. 4.

At non infirmatus fide haud consideravit suum ipsius corpus jam emortuum, cum centum fere natus esset annos, nec emortuam vulvam Saræ; verum ad promissionem Dei non hæsitabat ob incredulitatem, sed robustus factus est fide, tribuens gloriam Deo, certa persvasione concepta, qvod is, qvi promiserat, idem potens esset et præstare.

Ego Christiernus Torchilli Morsianus, Universitatis Hafniensis Rector, hac mea syngrapha [testor], me sacramentariorum errores

6*

huic chartæ insertos improbare, et postremam Christi et Apostolorum ac Augustanæ Confessionis de cœna Domini sententiam hic expressam approbare.

Et ego Petrus Palladius Doctor, Superintendens ecclesiarum Selandicarum, et Hafniensis Academiæ Theologicus Professor, improbo et damno hos errores et hæreses in re sacramentaria, prout in hac tabella notatæ sunt, et approbo sententiam catholicæ ecclesiæ de cœna Domini hic expresse positam, firmiter credens, in cœna Domini verum Christi corpus esse in et cum pane, et verum sangvinem Christi in et cum vino; atqve hæc simul esse signum et testimonium gratiæ erga nos, et promissionis divinæ de toto Evangelio, de morte et resurrectione Christi nos admonens, et fidem nostram confirmans, qvod protestor manu mea propria.

Et ego Johannes Macchabæus, Doctor ac Sacræ Theologiæ in Schola Hafniensi Professor, hos et omnes in universum errores adversus veritatem Cœnæ Dominicæ perperam excogitatos damno et detestor, ac ex animo detestor ac damno omnia horum figmenta adversus eandem Cœnæ veritatem conficta. Insuperqve probo eam sententiam, qvam scriptura apostolica tradit et inclyta Schola Wittebergensis docet ac tuetur, qvæ etiam præsenti exprimitur et continetur scripto, teste hac mea subscriptione ac manu propria.

Et ego Albertus Knopperus, J. U. Doctor et Academiæ Professor Hafniensis Juridicus, testor hac mea propria manu, me ex animo damnare ac detestari omnes fanaticos de sacrosancta Christi cœna errores in hac tabella ordine annotatos, ac amplecti, nec non ore et corde profiteri sententiam Ecclesiæ Wittebergensis, tanqvam Sacræ Scripturæ et Fidei analogiæ conformem in fine hujus tabellæ expressam.

Et ego Johannes Schielderup, Doctor et Academiæ Hafniensis Professor Physicus, testor hac mea syngrapha, me omnes erroneas opiniones de sacrosancta Cœna Dominica improbare ac detestari, qvæcunqve vel in hac charta adscriptæ sunt vel unqvam alias excogitatæ, ac eam sententiam solummodo amplecti ac retinere, qvam a meis Præceptoribus tum Wittebergensibus tum Hafniensibus didici, ac tota Ecclesia in hoc Regno Daniæ

[redacted]

hactenus unanimi consensu juxta Christi institutionem retinuit et approbavit.

Ego qvoqve Nicolaus Hemmingius, Professor Theologiæ ordinarius in Regia Academia Hafniensi, fateor ac hoc meo chirographo testor, me abhorrere ab omnibus erroribus sacramentariorum de Cœna Domini, et amplecti catholicam sententiam ecclesiæ Christi, qvæ in obverso hujus chartæ latere ex verbis Cœnæ proponitur, explicatur et confirmatur, ac ita clare et diserte approbo confessionem Augustanam, Saxonicam et nostrarum Ecclesiarum de sacratissima Domini Cœna.

Et ego Petrus Parvus Rosæfontanus, almæ Facultatis Artium Decanus idemqve Rhetoricæ Professor, animo et ore detestor qvicqvid contra venerabile et sacrosanctum [sacramentum] corporis et sangvinis Christi commenti sunt sacramentarii aut alii sub qvocunqve titulo et nomine hæretici, damnans in totum qvicqvid adversus veritatem evangelicam et apostolicam aut ab impostoribus excogitatum est, aut qvovis pacto a Sycophantis in posterum possit in medium produci et afferri, ratam firmamqve et indubitatam tenens eorum, qvi ante me subscripserunt, sententiam.

Et ego Johannes Monasteriensis, Græcæ Lingvæ in Academia Hafniensi Professor, hac subscriptione testor, me toto animo ac pectore errores in hac charta verbo Domini refutatos improbare, veramqve Ecclesiæ sententiam in hac eadem tabella de Cœna Domini comprehensam approbare et amplecti.

Et ego Johannes Albertus, Professor Dialecticus in Schola Hafniensi, testor, in Sacramento Cœnæ una cum pane et vino externis symbolis verum Christi corpus et sangvinem distribui, testantibus id Christi et Pauli verbis planis et perspicuis. Simulqve profiteor, me ab omnibus eorum hominum abhorrere erroribus, qvi a Christi Pauliqve verbis tam manifestis et hac scripta professione dissentiunt.

Et ego Paulus Matthiæ, Academiæ Hafniensis Professor Pædagogicus, fateor, me Sacramentariorum errores omnes serio detestari, ac veram de sacrosancta Cœna Christi sententiam in hac tabella expressam, tanqvam Christi institutionem ac catholicæ ecclesiæ consonam, approbare atqve amplecti; id qvod manu hac mea propria attestor.

Et ego Nicolaus Laurentii, Academiæ Hafniensis Professor Mathematicus, fateor, me sacramentariorum errores omnes serio detestari, ac veram de sacrosancta Cœna Christi sententiam in hac tabella expressam, tanqvam Christi institutioni ac Catholicæ Ecclesiæ consonam, approbare atqve amplecti; id qvod manu hac mea propria attestor.

Et ego Nicolaus Palladius, Schanicarum Ecclesiarum Superintendens, hos Sacramentariorum et omnium aliorum Hæreticorum errores contra sacrosanctam Cœnam Dominicam humana temeritate conflctos damno et ex toto corde detestor, prout in hac tabella conscripti sunt; et cum vera et universa Ecclesia Christi approbo et exosculor in Cœna Domini sententiam hic positam de præsentia veri corporis et sangvinis Filii Dei in, sub et cum Pane et Vino, juxta verborum Christi et Sacræ Scripturæ tenorem, qvod manu propria protestor. Qvandocunqve enim homo aliqvid addit aut detrahit huic Sacrosanctæ Cœnæ contra veram Christi institutionem et sententiam, horribile sacrilegium in tanta re cœlesti et divina committitur.

Paategning: Denne Tafle de vera sententia Cœnæ Dominicæ lagde ieg ind i Kongl. May^ts Liberi, af Kongelig Befalning, her paa Kiøbenhaffns Slot den 4de Augusti Anno Incarnationis Salvatoris nostri 1570.

Nicolaus Nicolai Coldingius.

Afskrift i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 1227. 4. Sammesteds findes en Afskrift af »Tabella minor de varia Verborum S. S. Cœnæ: Hoc est Corpus meum, interpretatione«, der indeholder et kort Udtog af ovenstaaende udførligere »Tabella«.

56.

1557. 4de April. Universitetet takker Kapitlet i Lund for, at det i nogle Aar havde understøttet Mester Tyge under hans Studering ved Universitetet, og anbefaler Christoffer Palleseu til Kapitlets fremtidige Understøttelse.

Rector, Doctores et Professores Academiæ Hafniensis S. P. D.

Vestram liberalitatem Domini clarissimi in Magistrum Tyconem agnoscimus, quem hic in nostra Academia fouistis ac

[redacted]

sustentastis aliquot annis honeste. Non dubitamus, quin is, qui dixit: Quod uni ex minimis mei fecistis, mihi fecistis, abunde sit vobis relaturus pro isto uestro erga membra Christi affectu et officio, nec dubitamus, uos intelligere, eiusmodi officia erga ecclesiam et eius membra requiri ab omnibus iis, qui Christo nomen dederunt, presertim ab iis, qui virtute, pietate, doctrina et professione alios antecellere uidentur et quasi ad hoc officium Ecclesiæ prestandum ex aliis delecti sunt. Quare, cum uos in hoc numero esse cognoscimus, non dubitamus, quin hunc honestum ac doctum iuuenem Christophorum Palemonium, quem uobis commendatum cupimus, pari liberalitate in Studiis iuuare et hic apud nos fouere uelitis. Certi enim esse debetis et nequaquam dubitare, quin hic Christophorus in magnum doctumque uirum euadat, si modo ei subsidia studiorum non defuerint, id quod nunc in uestra manu situm est. Et Deus hoc uestrum officium sibi præstitum agnoscat. Quare rogamus uestras Dominationes, ut etiam intelligat hic Christophorus nostram commendationem apud uos aliquid ualuisse, nos quoque uicissim pollicemur omnem animi gratitudinem et beneuolentiam. Dignus enim est hic Christophorus, qui ab omnibus piis ad gloriam Dei et utilitatem reipublicæ foueatur. Hafnie 4 Aprilis Anno 1557.

Udskrift: Inclytis et venerandis Dominis, Dominis prelatis ac canonicis Lundensis Collegii, Dominis suis obseruandis.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium, »Orig. chartac. Arch. Antiqv. Holm.«.

57.

1557. 29de Juni. Tvende Kongebreve angaaende Beregningen af den Afgift af Kirkerne paa Laaland og Falster, der skulde henlægges til Lønning for en Professor i det hebraiske Sprog.

a.

Breff thiill vniuersitetet som her efftherfølger.

Christian etc. Vor sønnerlig gunst tilfornn. Wider, at som ether welfortencker, at wij ere tiil sinds at wille forbedre thet stipendium, som skall tilhielp at wnderholde en lessemester,

som kand ther wdj wniuersitetet lesse en leysse paa hebraisk, och samme renthe skulle tagis aff sogne kirckernis wdj wore lande Laaland och Falsters indkomme, och haffue ther om tilscreffuit oss elskelige Peder Oxe, wor mand och raad, at hand skall giøre en ordning och skick paa, huor møgit huer kircke skall aarligen giffue thiill wniuersitetet til hielp at wnderholle forne lessemester, huilckit breff wij etther her hoes tilskicke: Thij bede wij etther och begiere, atj wille tilskicke ij aff the høglerde ther wdj vniuersitetet, som strags giffue thennom tiill forne Peder Oxe tiill Laaland och Falster, och ther were offueruerendis och hoes tilstede, och met Peder Oxe at giøre en skick paa, huor møgit huer kircke kunde were lideligt at vdgiffue thiill samme lessemesters wnderholding, och nar samme skick er giort, wille wij sidenn lade giffue vniuersitetet wort obne breff ther paa, huor effther mand kand wide at indkreffue samme renthe aff huer kircke, oc kunde i mett thett første tilskicke forne Peder Oxe wort breff, at hand kand wide sig ther effther at rette. Befallendis etther Gud. Actum Hørringsholm 29 Junij Anno 1557.

b.

Peder Oxe fick breff at skulle forlegge huer kircke vdj Laaland och Falster, effther som then formuendis er, huor møgit aff kirckens rente som skal leggis tiill samme lessemesters wnderholling, och ther paa lade giore itt clart register och forskicke thiill kon. Mt., effther som kon. Mt. hannom tilfornne befallit haffuer etc. Datum vt supra.

Tegnelser over alle Lande. V, 220.

58.

1557. 1ste Juli. Kongebrev, hvorved M. Jens Christensen, Rektor ved Kjøbenhavns Skole og Lector musicus ved Universitetet, stadfæstes som Sognepræst i Stege.

Mester Jens Chrestiernsen skolemester vdj Kiøbnehaffn fik Kong. Mtt. breff paa Stege sogen, som her effterfølger.

Wii Christian then tredie etc. Giøre alle witherligtt, att effitherthii Oss elskelige hederlige mand Mesther Jens scholeme-

[redacted]

ster vdj wor kiøbsted Kiøbnehaffn er vdaff Borgemesther, raadmend och menigheden vdj wor kiøbstedt Steege vduold tiill theris sogneprest, och for^{ne} Mesther Jens er examineret och offuerhørtt aff hederlig och hoglerd mand Doctor Peder Superintendent vdj Siellandtzs stigtt, och hand kiender hannom ther goed fore: Tha haffue wii aff wor sønnerlig gunst och naade vndt och tilladt, och nu mett thette wortt obne breff vnde och tillade, att for^{ne} mesther Jens maa bliffue sogne presth tiill Steege kircke, och nyde och beholle all then rett och rettighedt, som tiill sogne prestens embett er tillagdt. Dog saa att hand schall vere vor ordinantzs, som wii om religionen haffue ladet vdgaae, aldelis vndergiffuett, och prediche och lere Gudtzs hellige clare ord och Euangelium, och skicke seg vdj alle maade christelig och well bode vdj leffnett och lerdom, och giøre sine sogne folch tilbørlig tienneste bode inden kircken och vden, som en sogneprest sine sogne folch mett retthe pligtiig er. Actum Hørringsholm then første Dag Julij Aar etc. Mdlvij°.

Registre over alle Lande. Nr. 6. Fol. 266—67.

59.

1557. 7de Juli. Peder Oxe tilskriver Kongen angaaende den Undersøgelse, han i Forening med D. Christiern Morsing og M. Hans Albretsen havde anstillet med Hensyn til de laalandske og falsterske Kirkers Formuestilstand og det Bidrag, de skulde yde til Lønningen af en Professor i Hebraisk.

Etthers koniingliige Mayestatt mynn ydmyge wnderdanige pliictiige thieniste altiidt tiilforn mett wor Herre. Allernaadigste Herre och koning, giffuer ieg etthers kon. Mat. ydmygliigen tiilkiennde, att ieg epther etthers kon. Mattz. befallning haffuer nu werritt her paa Siørupe mett dochter Christen och mesther Hanns Albrittssen aff Kiøpnehaffnn, och haffue hafftt alle prousther aff Laalandt och Falsther her forsamblitt, och haffue offuerweytt alle the sogne kyrckers indkompst, och haffue taxeritt huer kyrcke epther syn effne, saa huer kyrcke aarliigen giffuer j daller wdtt tiill wniuersitett, thenn riigge hielper then arme,

som etthers kon. Matt. kandt naadeliigen wiidere forfarre leyligheden aff thette indelugthe Registher, och wiill her mett haffue etthers kon. Matt. tiill etth langsom lycksalliigtt regerende thenn Allmegtiigste Gudt beffalliitt. Schreffuitt paa Siørupe thenn 7 dag Jullij Aar etc. mdlvij.

Etthers koningliige Mayestatz wnnderdanigge
ydmyge tro pliigtiige Thiennere
Peder Oxe.

Udskrift: Sthormegtiigeste Herre hogebornne førstc Her Christian mett Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis koning, herttug wdj Slessuig, Holstenn, Stormaren .och Dyttmerskenn, greffue wdj Olldenborge och Dellmenhorst, myn aller naadigste Herre ydmygeligen tilschreffuitt.

Orig. i Gehejmearkivet, topografisk Saml., Laaland. Det i Brevet omtalte Register findes ikke mere vedlagt.

60.

1557. 13de. Juli. Kong Christian III stifter det hebraiske Professorat ved Kjøbenhavns Universitet og tillægger Universitetet en Studieskat af Kirkerne paa Laaland og Falster til Underholdning af denne Lærer.

Trykt i Kong Christian III's Historie, Supplem. S. 160—61.

61.

1557. 20de December. Kongebrev til Domkapitlerne, om at alle Præbendebesiddere skulde residere ved Domkirkerne med Undtagelse af Kancelliembedsmænd og dem, der studerede ved et Universitet.

Breffue till alle Capitler offuer alld Danmarck, som eptherscriffuis.

Christian etc. Wor synnderlige gunst tillfornn. Viider. att wij formercke och er komenn wdj wisse forfaringh, huorledis att mange er forlent mett kierckens renthe ther wdj domkiercken, canickedome oc vicarier, bode føre wij er komenn till riigens regimenth och sidenn, och icke giør thenn tilbørligh gudz

[redacted]

thienist huos domkierkenn mett religionen att forflordre, fattige peblinge att wpholle eller andenn diell, som thett seg burde. Sameledis staar och mange canike residentz och forfalle och icke hollis wed lige och magt. Thaa paa thet atth huilcke personer, som er forlent mett nogen geistlig leenn, canickedom eller vicarier, mue giøre thenn tynnge och thienist ther aff, som thett sig bør, och were wor Ordinantz, som wij om religionen haffue ladett wdgaae, och capitels statuter wndergiffuen, wille wij, attj strags aduare alle the personer, som mett nogenn prebennde och vicarie forlentt er, wndertaget the personer, som er wdj wor cantzleij och daglig thienist, eller och studier huos nogenn vniuersitthet, att the rette thenom epther att giffue seg mett thett første thid thill domkierken att residere, och dagligen boe och fuldgiøre thieris forlenings breffue, som the therpaa haffue, och were wor Ordinantzs oc Capitels stathuter wndergiffuenn. Ther som nogne finder seg her wdindenn besueritt och icke thett giøre wille, fororsagis wij till andre personer ther mett att forlene, som wille giøre ther aff, som tilbørligt er. Och wille wij, attj altuorligenn haffue goed indseende ther mett, saa att huilcke personer som bør epther wor Ordinantzs oc Capitels statuther att residere huos domkiercken, att thett alldiellis wed magt hollis. Her wider att rette etther epther, och lader thett ingenlunde. Befallendis etther Gudh. Actum Kiøpnehaffnn thenn 20 Decembris aar etc. Mdlvij.

Tegnelser over alle Lande. V, 310—11.

62.

1557. 23de December. Kongelig Befaling til Hr. Christoffer Hansen, Abbed i Skovkloster, om at holde nogle Personer til Studium ved Universitetet paa Klosterets Bekostning.

Christian then tredie met Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis koningh etc.

Vor synderlig gunst tiilforne. Wiider, som etther vel fortencker, at etther er forlagd at skulle vnderholle studenter her

hos vniuersitetet, som studier oc forfremmer seg vdj bogelig konster Religionen til beste: Tha forfare wij, atj paa thenne tiid inghen personer slige holle her hos vniuersitetet, som thet seg burde, huilcket oss icke lidet forundrer. Thij bede wij etther oc wille, atj til tencke atholle saa mange personer til Studium hos thette wniuersitet, som etther forlagd er, oc atj vduele the personer ther tiil, som nøttørfftige ere, oc the, som ere hob tiill at kunde bliffue lerdemend oc vdj fremtiden kunde tienne Religionen, oc ikke skulle vere forgeffuis vdgiffuit, huad mand ther paa koster. Icke ville wij heller, thet skall vere the personer, som ville icke vden paa eth aar, ij eller iiij, studere, meden the personer, som wille fuldriffue theris studia oc bliffue ved Scholen, atj her vdinen ville wende etthers største flijd, atj strax slige personer ther tiil bekomme mue. Ther met skeer oss synderlighen tiluillige, oc forlader oss ther visselighen tiill. Befallindis Etther Gud. Schreffuit paa wort slot Kiøpnehaffn then xxiij dagh Decembris Aar etc. M. D. Lvij.

Vnder wort Signethe.

Udskrift: Oss Elskelige hederlige Mand her Christoffer, Abbed vdi Skou Closther.

Orig i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197. Af Tegn. over alle Lande. V, 314 ser man, at ligelydende Befalinger samtidig udfærdigedes til Kapitlerne i Roskilde og Viborg, samt til Klostrene Soer, Antvorskov, Esrom, Ringsted, Herredsvad, Helnekirke (d. e. Allehelgenskloster ved Lund), S. Knuds Kloster i Odense og Vidskil.

63.

1558. 9de Marts. En Trosbekjendelse, især med Hensyn til Nadverlæren, aflagt af den medicinske Professor D. Jakob Bording.

Credo, remissionem peccatorum, justitiam et vitam æternam gratis mihi donari propter Christum mediatorem et propitiatorem nostrum, cum credo voci Evangelii et Christi ipsius promissionibus. In Cœna Domini credo hæc ingentia Dei beneficia mihi conferri et confirmari, et quasi pignoris loco mihi communicari verum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, non typicum aut symbolicum, mysticum aut phantasti-

[redacted]

cum, sed corpus, quod pro nobis traditum est, et sanguinem, qui pro nobis effusus est. Quæ sit corporis aut sanguinis Christi cum pane et vino societas aut conjunctio, vel quomodo cum pane, in pane, sub pane, nobis communicetur, fateor me mei ingenii viribus non intelligere, nec physica ulla ratione percipere; sed credo verbis Christi, quem scio omnipotentem esse et veracem, vereque et substantialiter adesse, ubicunque se verbo suo alligavit.

Hafniæ 9 Martii anno 1558.

Jacobus Bordingus.

Af Jacob v. Melle, Notitia Maiorum, Lips. 1707, p. 53—54.

64.

1558. 15de Marts. Kongebrev til Kapitlerne i Norge om at underholde et vist Antal Studenter ved Kjøbenhavns Universitet.

Capittelnne offuer alldh Norge finge Breffue om Personer att wnndt(er)holle hoes wniuersitetet, saa liudendis.

Christian etc. Wor synnderlige gunst tillfornn. Viider, att wij er kommen wdj forfaringh, huorledis att ther wdaff N. Capitell inngenn studenther hollis huos nogett wniuersitet, som thett seg well burde. Och wille wij ther fore, attj strags till-tenncke, allethid ther aff Capitelett att forskicke A. B. etc. personer ther aff stigtett eller anndersteds, huor i bequemme personer bekomme kunde, hiid till Vniuersitetet wdj wor kiøbsted Kiøpnnehaffnn, och thennom forsørge mett kost och wnnder-hollingh, thenn stund the studiere her huos Vniuersitetet. Och attj forordinere the personer ther till, som er hoff till att kunde thiene Religionenn, enthenn att were lesemestere eller wdj andre maade. Och nar the haffue nogenn aar her studierett, och nogre aff thenom fange thieris tilbørlig kaldh thid till stigthett, attj sidenn forskicke andre personner wdj thett stedh, saa attj alletidh her epther holle A. B. etc. personer her huos Vniuersitetet, epther som forscreffuen staar. Ther wij oss wisseligen tillforlade etc. Datum Kiøpnnehaffnn thenn 15 Martij Aar etc. Mdlviij.

Huor mange personer huer Capitell skall holle her huos Vniuersitetet.

Thrundhiem . . . . ij personer.
Bergenn . . . . ij.
Opslo . . . . ij.
Staduanger . . . . j.
Hammer . . . . j.

Tegnelser over alle Lande. V, 351.

65.

1558. 15de Marts. D. Peder Palladius anbefaler til Kapitlet i Trondhjem Studenten Niels Michelsen, der havde været til Kost hos ham en Tid og ønskede at fortsætte sine Studeringer.

Dei gratiam et pacem per Jesum Christum. Kjære christne Venner, Domherrer og Canniker udi Trondhjems Capitel udi Norge, næst evig Taksigelse for alle Velgjerninger, skriver jeg eder til og giver venligen tilkjende, at denne Brevviser, fromme og lærde Person Niels Michelsøn, haver bort ved en 2 Aar været til Hus og Omgængelse hos mig og skikket sig vel i alle Maader, og er derfore nu hjemfaren at friste Slægt og Venner i sit Fædreneland om ydermere Hjælp og Trøst, paa det Haab at han kunde længere blive her udi Kjøbenhavn og forfremmes i sin Bog, Gud til Ære og Mennesken til Trøst og Undervisning udi Guds salige Ord. Bedendes derfor ydmygeligen og gjerne, at de fromme Herrer udi Capitelet ville for Guds Skyld med hvad Gud skyder dem i Hu hannem noget hjælpe, at han kan blive længere ved sin Bog. Og er Haab om hannem, at han kan blive sit Fædreneland til Hæder og Ære og Bistand, dersom han ellers nu bliver behjulpen paa denne sin lange Rejse med nogen eders Hjælp og Trøst, tagendes Løn af Gud almægtigste. Hannem eder allesammen befalet til evig Tid, Amen! Hafniæ 15 Martii Anno Dñi 1558.

Vester in omnibus
Petrus Palladius.

Efter Biskop L. Harboes Afskrift (i Sjælands Bispearkiv) af en Kapitelsprotokol i Trondhjem.

[redacted]

66.

1558. 17de Maj. Kongelig Befaling, om at Universitetet sisefrit maatte lade udtappe et vist Kvantum fremmed Drik (Tydskøl og Vin).

Vniuersitetedt flick breff tiill Pouell Huittfeldt att skulle were siise frij, som her eptherfollger.

Christiann etc. Wor gunst tiillfornn etc. Wiidt, att eptherdij wij haffue wnth the høglerde wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn wdj thenn [høige] schoelle att were siisse frij aff huess fremmedt drick, som bleff thee høglerde oc studenther solldt oc wdtappedt wdj for^ne^ Kiøpnehaffn: Thij bede wij teg oc wiille, att huelchenn borger som thee tiiltroer samme fremmede dryck att fortappe tiill for^ne^ thee høglerde oc studenthers behoff, att thu thess tiill behoff lader thennom fange siisse frij vj lester tystøell oc ij fadt winn paa viij eller x ammer win etc. Actum Abramstrup 17 dag Maij Aar 1558.

Tegnelser over alle Lande. V, 366.

67.

1558. 31te Maj. Kongebrev til Universitetet om M. Hans Albretsens Beskikkelse til Professor i Theologien, og at Professorerne skulde se sig om efter en lærd Mand, der kunde læse i D. Peder Palladius's Sted.

Christiann thenn tredie mett Gudtzs naade Dannmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis konning etc.

Wor synnderlig gunnst tiilfornn. Wijder, att wij ere kommenn vdj forffarrinng, hworledis att effther Docter Machabej dødth icke skal were holdett thenn Profess vdj Theologia, somm wij tilfornn ther vdj wortt Vniuersitett vdj wor kiøbstedth Kiøbennhaffnn forordinerett haffue, och oss elsk^e^ Docter Peder Palladius fore synn store siugdomm och skrøbelighed skyldth icke helder kanndth synn Profess vdj Theologia bestaa och fuldgiøre, somm hanndth tiilffornn giortt haffuer: Thij bede wij etther och begiere, att paa thett samme Theologiske Profess icke skall for-

sømmes, medenn wed magtt bliffue, attj mett thett allerførste tiill samme Profess forordinere och tilskicke oss elsk^e Mesther Hanns Albritzenn, Professor ther sammestedtz, her effther att schulle lesse vdj Theologia, och fore samme leigse tiill hanns stipendium och wnderholdinng vdlegger hannomm aarligenn ij^c daler, aff hwess somm tilffornn tiill for^ne Docter Machabej stipendium tillagdth waar; dog, att ther inngtett aff for^ne Docter Peder Palladij stipendio hannomm affkorttis, medenn att hannd thett altt beholder, somm hannd her tiill dags giortt haffuer; och sidenn etthers flijd tilgiør, hwor i enn lerd mand vdj thenn hellige schrifftt kunnde bekomme, somm samme Theologiske Profess kannd bestaa och fuldgiøre, och hannomm fore samme sinn Profess vdlegger sitt tilbørlig stipendium och wnnderholdinng. Ther mett skier oss synderligenn tiill Wilge, och wij oss wisseligenn till forlade. Befalenndis etther Gudth. Schreffwitt vdj Sore closther tredie dag Pindtze, Aar etc. Mdlviij.

Wnder wortt signetth.

Udskrift: Oss Elsk^e Hederlige och Høglerde Doctorer, Mestre och meninge Professoribus vdj wortt Vniuersitett wdj wor Kiøbstedth Kiøbennhaffnn, samptligenn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 178.

68.

1558. 31te Maj. Ventebrev givet Professor M. Rasmus Glad (Lætus) paa et Kannikedomme i Aarhus.

Item 1558 thend siste dag Maj vdj Soer closter, som wor 3 pintze dag, lod ko. Mtt. tilsiige Mester Rasmus Glad, lessemester vdj Kiopnehaffn, at thett første Cannickedomme, som løs bliffuer hoess Aarhuss Domkircke oc icke er mett ko. Mtt^s breffue nogen tiilsagt, thaa skall for^ne Mester Rasmus ther med forlenes.

Relatores Doctor Jacob Bording oc Mester Pouel predicant.

Tegnelser over alle Lande. V, 357.

[redacted]

69.

1558. 3die September. Den udvalgte Konge, Hertug Frederik, anbefaler sin forhenværende Prædikant, M. Tyge Asmundsen, til en Ansættelse ved Universitetet.

Frederick mett Gudtzs Naade wduold Konningh tiill Danmarck oc Norge etc.

Wor synnerlige Gwnnst tilfornn. Wiider, att thenne Breffuiszere, oss elsk^e Mester Tygge Assmundszenn, som enn tiidt langh haffuer werit wor predicant, er affbetackiidt oc maa were, huoer hand will, oc nu agther att giffue segh tiill hogbornne førstis ko. Mat^s wor kiere herrefaders vniuersitet oc høyescholle ther wdj Kiøpnnehaffnn oc ther seg att forbedre wdj lerdom oc thennd helliige schriifftt, oc wor ther fore for^ne Mester Tygge wor forschrifftt och Comendatzs tiill etther begierenndis, huilckenn wij hannum icke negte kunnde. Thj bede wij etther oc gwnnstligen begiere, atj wille for wor skyld were for^ne Mester Tygge behielpeliigenn mett nogit kald, som hans personn kand were bequemeligt, ther hoes Vniuersitetet eller Kyrckenn. Ther mett skier oss synnerligenn till willie, oc wij oss tilforsee, atj wille lade hannum nyde thenne wor schriiffuelsse godtt att. Befallenndis etther Gudh. Schreffuit wdj Aalborg thend 3 dag Septembris Aar etc. Mdlviij. Wnder wortt signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e hederliige och høglerde Menndh Rectorj, Doctoribus oc menige Lessemester wdj thendh høge scholle wdj Kiøpnehaffnn, sampttligenn oc huer besynderliigenn.

Paategnet: Redditæ sunt hæ literæ 18 Nouembris.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 188.

70.

1558. 29de September. Universitetet tillader D. Albert Knoppert at lade opsætte en Vejrmølle paa Ledøje Præstegaards Grund.

Vij Rector, doctores och menige læsemester y Kiøpenhaffns Vniuersitet kiendes och giøre witterligtt alle met thette vort obne

bref, att wi haffue vndt och tillatt, och nu met thette vort obne bref vnde och tillade erlig och høylærd mand Doctor Albrett Knoppertt, hans hustru, børn och arfuinge, saa megen iord och grund, som hand kand lade sette en wædermølle paa, paa en vniuersitetz agger, liggendis til Lidøffue Præstegaard, som Her Elias nu vdi wære haffuer: thend att nyde, bruge och beholde for sig, sin hustru, børn och arfuinge til euindelig eye, med saa skiel, att forne D. Albrett, hans hustru, børnn och arfuinge skulle gifue ther aarligen aff til forne Vniuersitet en skilling graatt danske pending, som y Danmarck geffue och genge ere, til twende terminer, halfdelen til Paaske, och anden halfdelen til S. Michelsdag. Ydermere der som forne D. Albrett, hans hustru, børn eller arfuinge vilde for huadsomhelst sags skyld selge, pantsette eller affhende forne mølle, tha skulle de dertill hafue fuldmacht, dog att de skulle den først tilbiude oss eller vor efftcrkommer i forne Vniuersitett for ett redligt och skelligtt werdt. Wille ey thi, thaa maa forne mølle selges en anden dannemand, huem hende kiøbe will, dog saa att forne en skilling graatt skall altiid deraf giffues aarligen til guode reede til forne Vniuersitet. Till ydermere vidnisbyurd henge wii vort Rectorattz indsegle neden for thette vortt opne bref. Giffuett y Kiøpnehaffn S. Michels dag aar effter Guds biurd M.D.Lviij.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 114.

71.

1558. 27de December. Brev fra Kong Christian III til Victorin Strigel i Jena, hvorved denne opfordres til at overtage et Professorat i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet.

An Victorinum Strigel sein vocation in Coppenhagen belangen. Actum dinstags in den heiligen Weyhennachten Anno etc. 59.

Christian der dritte etc. Vnnsern gnedigsten grus vnnd geneigten willenn zuuorn. Wirdiger vnnd hochgelerter besonder lieber. Nach dem wir durch Gottes gnade, wie wir zu der Regirung vnser Reiche Dennemarck vnd Norwegen vnd anderer vnsser Furstenthumbe vnd Lande gelangt sein, nichts hohers

[redacted]

noch furtrefflichers geacht oder gesucht, sonndern dass allein neben der weltlichen Administration furnemblich Gottes des allmechtigen ewig, seligs vnd warhafftigs Wortt, von vnnsern hern heylanndt vnd erlöser Jhesu Christo waren Gott vnnd Menschen, von seiner Menschwerdunge, wunderthatten, leiden, sterben vnd aufferstehen, vnd wie das arme verflucht menschlich geschlecht dadurch von todt, sundt, teuffel vnnd hell warhafftiglich erlöset vnnd selig werde, in gemelten vnsern Reichen vnd Landen, die dazuuorn durch den bepstischen vnd andern greuhel, ihrtumb vnd missbreuch jemerlich verwirret, widerumb eingepflantzt, vnd rechte, reine euangelische, vnnd der christlichen Augspurgischen Confession gemesse lehr gepredigt, gelehrt, vnnd bekanndt wurde: Also habenn wir auch vnsers vermugens, souil vns der allmechtig geists vnd gnaden verlichen, an nichts erwinden lassen, was zu erhalttunge solcher christlichen, reinen euangelischen lehr dienlich gewesen, vnd derwegenn in eingang vnnser Regirung die zerfallene schulen vnnd abgottische kirchendienste mit Rath des selige theuren Mann Gottes doctoris Lutherj vnd anderer gelerten, christlichen, gotsfurchtigen Menner wider in ein christlich vnd der heiligen schrifft gemesse ordnung gebracht, sonnderlich aber die vest zerruttete schul vnnser Vniuersitet zu Coppenhagen; vnnd allwege nach gelerten, christlichen vnnd gotsfurchtigen leuthen geschepn, domit solche hohe schul, die nicht das wenigst theil ist christlich lehr vnnd gutte studia in Reichen vnd Landen zuerhalten, wie dann durch gnad vnnd verleyhunge des lieben vnnd getrewenn Gottes, Gott lob, bis anher geschehen; vnd habenn wir vnther andern furtrefflichenn gelertten Mennern vor etzlicher zeitt auf gedachter vnnser hohen schul zu Coppenhagen den hochgelerten vnd ehrwirdigen doctorenn Johannem Machabeum gehabt, der nuhn in dem herren Christo seliglich verschiedenn, des abgang vns vnnd dissen kirchen vnnd schulenn nicht wenig kumerlich gewesen, inn welches stadt aber wir ein ordinarium professorem Theologiæ gern wider haben wolten, der inn gleichem fall der schulenn vnnd kirchenn zu Gottes ehr vnnd gemeinem besten vorsein mocht. Weil ihr vnns dann von menniglich dermassen vor einen christlichen Lehrer vnnd getrewen Gottes diener im Euangelio Christi

berhumbt vnd von vilen gelerten vnd christlichen Mennern, vnnsern dienern vnd andern dermassen furgestelt, habenn wir nicht allein den gelerttenn vnnser schul zu Coppenhagen beuohlenn, euch widerumb in locum des verstorbenen seligen Doctoris Machabei zu vociren vnnd zufordern, wie sie dann desselben vhor sich selbst geneigt gewesenn, sondern habenn auch euch hiemit vor vnns durch dis vnnser schreiben wollen belangen; vnnd ob woll die schulenn vnnd kirchen der ortt, do Ir jetzo seitt, eur als eins gelerten, christlichen, gotsfurchtigen Mannes vngern entratten werden wollen: so zweiffeln wir doch nit, Ir werdet euch dem Allmechtigenn zu ehrenn, vnnd zu furderunge seines heilwertigen Euangelij hierinn vnbeschwerdt erzeigenn, vñd vf das vnser vnd vnser vniuersitet vocation, die an euch gelangen wirdt, so es allgereitt nicht geschehenn, nicht weigerig machen, vnd alhir in vnssern Reichen, wie Ir der ortt gethan, Gottes wortt vnnd ehre ausbreittenn als ein christlicher gotsfurchtiger Mann furdern helffenn, vnnd erwegenn, dass die kirchen vnnd schulenn der ortt allweg besser gelert Leuth zuhabenn, denn wir inn dissen ortten. Es soll euch auch mit ehrlichem Stipendio vnd vnderhaltt, wie zu der Lectur verordnet, vnnd sonnst von vnns mit aller gnadenn begegnet werden, vnnd begerenn hieruff bey zeigern disses eurs gemuts ercleruнge. Sindt euch mit gnaden vnnd allem guttem geneigt. Datum etc.

Ausländisch Registrant, Nr. 49. Fol. 321—3.

72.

1559. 16de November. Prælaterne og Kannikerne i Ribe bede Universitetet undskylde, at de ikke efter dets Anbefaling kunde tildele Jakob Madsen[1]) *det Stipendium, Kapitlet skulde udrede til en Student, da dette alt var tilsagt en anden.*

S. P. Legimus literas uestras 29 Augusti ad nos datas, viri ornatissimi, quibus honestum iuuenem Jacobum Mathiam nobis commendatis, atque unà petitis, ut uestræ commendatio-

[1]) Maaske den siden som Præst i Ribe og Biskop i Odense bekjendte Jakob Madsen Vejle.

[redacted]

nis gratia in locum illius, qui beneficio collegii nostri aliquamdiu apud uos usus iam alio se contulit, eum arrogemus, ac beneficio nostro iuuemus. Vtinam quidem tanta esset collegii nostri facultas fouendi literarum studiosos, quanta alias eosdem nobis commendandi bonorum uirorum est facilitas, nunquam committeremus sane, ut ullum ea in re in nobis officium desideraretur. Verum quum redditus nostri annui admodum sint exigui ac tenues, atque uix alendis ijs sufficientes, qui apud ecclesiam resideant, nisi aliunde ipsis prospiciatur, fit, ut erga studiosos subleuandos perinde liberales, atque cupimus, esse nequeamus. Vnum est solummodo apud nos beneficium alendo apud uos studioso ex regio decreto deputatum, quod quum plures ambiant, præcipue uero ex iis, qui erudiendæ iuuentuti in schola triuiali apud nos operam nauant, raro id uacare contingit, quod eo utenti consentientibus collegii nostri suffragiis semper certus surrogatur successor. Hoc quantulumcunque est, multo ante tempore, quam uestras accepimus literas, hypodidascalorum nostrorum uni, nomine Erico Seuerini, honesto iuueni, qui non minori cura quam fide aliquot annos hic iuuentutem instituit, contulimus, quo eiusdem functionis socios ad faciendum in instituenda iuuentute diligenter officium suum eius exemplo excitaremus. Hunc, quum sub initium uenturi ueris ad uos mittere statuimus, speramus fore, ut quum eum coram uideritis et mores eius assiduitatemque in studiis, approbetis, nec iudicium in eligendo nostrum reprobetis. Quamobrem rogamus amanter, ne iniquum feratis, quod propter iam commemoratas causas petitioni uestræ satisfacere in hac re non possimus, quæ in aliis omnibus, in quibus uobis gratificari poterimus, semper suum est habitura pondus. Iterum atque iterum valete. Ripæ 16 Nouembris Anno 1559.

Prælati ac Canonici
Ecclesiæ Ripensis.

Udskrift: Magnificis Clarissimisque Viris pietate virtute ac doctrina præstantibus D. Rectori, Doctoribus cæterisque professoribus academiæ Hafniensis, amicis ac fratribus nostris charissimis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

73.

1560. 25de Juli. Universitetet tilstaar at have modtaget i Forvaring nogle offentlige Brevskaber, vedkommende Sjælands Stift og Biskop.

Testamur Rector & professores Academiæ Hafniensis traditas esse in nostram custodiam a reuerendo viro Domino Magistro Johanne Albertio, Sacræ Theologiæ licentiato, Diæceseos Sialandicæ Episcopo, literas, a Daniæ Regibus, partim diæceseos, partim ipsius, eiusque successorum nomine datas atque concessas. Sunt autem literarum ea quæ sequuntur capita. Primum Regiæ maiestatis ordinatio, Regis Christiani eius nominis tertii Regnique Senatorum signis confirmata. Secundo, literæ eiusdem Christiani tertii, continentes auctarium stipendii pastorum in diœcesi Sialandica, datæ Hafniæ nona Maij Anno 1555 et obsignatæ Maiestatis sigillo. Tertio, literæ continentes stipendium superintendentis Sialandiæ, datæ Hafniæ 15 Junij Anno 1560 et obsignatæ regis Friderici Secundi sigillo. Has literas ab eo sumpsimus, eadem, qua Vniuersitatis nostræ instrumenta fide, asseruandas & custodiendas reddendasque, ubi ipse eiusue successorum quis a nobis ita postulauerit, ita tamen ut si quid forte fortuna malj euenerit, prædictæ literæ commune periculum subire debeant, sine ullo Vniuersitatis nostroue aut successorum nostrorum præiudicio. Hafniæ sub Vniuersitatis nostræ signo, 25 Julij Anno 1560.

Original paa Pergament med vedhængende Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

74.

1560. 4de Oktober. Kongelig Anbefaling til Rektor og Professorer for Francisca, D. Jacob Bordings Enke, at hun maatte nyde den Del af Naadensaaret af hendes afd. Mands Kannikedømme i Roskilde, der ellers plejede at tilfalde Universitetet.

Frederich thennd Anndenn, mett Gwdtzs naade Dannmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis Konning etc.

Wor synnderlig gunnst tiilfornn. Wijder, att Oss elsk[e] Francisca, Docter Jachob Bordingj efftterleffwerske, haffuer ladett be-

[redacted]

retthe for Oss, hworledis att wij for ett aar sijdenn forledenn haffuer forlennit forne Doctor Jachob ett Cannickedomme vdj Roskylde Dommkircke, oc effterthij forne Doctor Jachob enndnu inngtett haffwer vppeborett aff samme Cannickedomms rennthe, oc hanns arffwijnnge dog effther hanns død skall giffwe halffpartenn aff samme aars rente ther tiill Vniuersitetett vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffnn, er forne Francisca ther fore wor schriffwelse och forbønn tiill etther begierrenndis, att hunn mett samme halffpartt aff forne aars renntte motthe bliffwe forskonnett. Tha effterthij forne Docter Jachob Bordinng icke lennger samme Cannickedomme haffd haffuer, och enndnu inngenn renntthe ther aff haffwer vppeborett, bede wij etther och begiere, attj wille wijde och ramme forne hanns Høstrues och børnns gaffnn och beste, och vnnde thennomm att beholde hwess annpartt och rettighed vniuersitetett aff samme renntte tiilkommer, och lade thennomm nyde thenne wor schriffwelse och forbønn gott att. Ther mett giøre j Oss synnderligenn tiill Wijlge, och wij Oss wisseligenn ther tiill forlade. Beffallenndis etther Gwd. Schreffwitt vdj Emmcloster thenud iiij dag Octobris, Aar etc. M. D. Lx.

Wnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elske hederlige oc hoglerde mennd Rectorj, Doctoribus oc menige Professoribus vdj wor Kiøbsted Kiøbennhaffnn, samptligenn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 92.

75.

1560. 22de Oktober. Skifte efter Professor D. Christiern Torkelsen Morsing.

Anno domini M. D. lx° then 22 Octobris bleff ther giortt skifte mellom salige D. Christierns arffuinge offuerwerindis M. Pouell Rector Vniuersitatis, M. Hans Albretssøn Superattendent, D. Niels Hemmingsøn, D. Rasmus Gladtt, Michel Skriffuer Borgemester, M. Hans Mønster, M. Claus Skauboo, M. Hans Guldsmedt, Lauritz Muli, Oluf Hamer, Matz Skriuer, Olluff Henrichsøn oc Christopher Mogensøn.

Først bleff D. Christierns former børn, som wor **Johan**, Frederich oc Lizebeth, wdlagdtt for theris **mørne . vij^c xx m𝔛.**

Bleff ther tillregnith

Thet hus y badstue stredit, Hans Hollst bode wthi, for . iiij^c **m𝔛.**

Och wdi Stemps gordt paa Nørre gade, som end **nu er frii** pendinge, foruden the lx daler, som M. Villum **haffuer opborit** y samme gordth . . . . iiij^c xx **m𝔛.**

Haffuer Kirsthine Doctor Christierns daatter her emodt **effter** hindis faders beseględtt handskrifftz lydellsse annammedtt . . . . ij^c lxiiij daler **xxviij sk.**

Bleff D. Christierns gieldtt lagd att were . . . . vij^c **lx daler.**

Er afflagdtt tyll att betale samme gieldtt medtth.

Først de iij Hus y dett nye strede wed D. Christierns . iiij^c **daler.**

Item Strandbadstuen for . . . . iij^c **daler.**

Item Peder teckers hus for . . . . lx **daler.**

Loed Johan oc Frederich deris søsther Lizabeth D. Christierns daatter were lige wdj skiffte medth segh y dett **wrørindis** godz paa deris mørne.

Dette effterfølgindis er det, som huert D. Christierns **Børn** tillfald wtj arff effter deris salige faders Dødtt.

Johan.

Først for de j^c daler, Peder Oxe gaff hannum tyll **att studeere** medtt, fich hand alle syn faders bøger, j kamelotz **Summari** foerit medtth Ilken foer, j brun flouels trøie med sex **forgylte** knappe wthj ermene.

Och loffuid hand der hoes att giøre syn fliitth till **att følge** scholen, huilkitt hand och medtth synn handskrifft skulle **forpligte.**

Item fick hand j guldringh paa vj gyllden. Item ij **syllffskeder** weiet baade iij lodth. Item ij kobergryder. Item j tiinpotthe. Item j tinfadtt. Item j tintalercken. Item j par laggenn. Item j handklede. Item iij hiunder. Item j sengkledt. Item j houid dyne. Item i senge dyne. Item j pude. Item j foldebordth.

Frederich.

Først en syllffslagen dagger saa goedt som xi lodt. **Item** en syllffskeed weiet ett quintin mindre end iij lodt. **Item ij**

[redacted]

smaa kober gryder. Item j tinfadt. Item j tintalercken. Item j tinkande. Item j par laggen. Item j bencke dyne. Item j pude. Item j lidet sallun. Item j senge dyne. Item ij hynder.

For dette suarer M. Hans Albrettssøn Superattendent paa Frederichs wegne.

Lizabet d. Christierns daatter.

Først en grøn boerde med vij lod sylllf paa, och boerden saa goedt som j daler. Item j lidet parle ladtt. Item j gamell brøden halff tønne keel. Item j tinfadt. Item j tinpotte. Item ij smaa tiinstobe. Item j liden messingh lysestage. Item j benckedynewoer. Item j foldebordtt. Item j dugh. Item j laggen. Item i skiffuetecken. Item j liden benckedyne. Item j agedyne. Item j skinddecken. Item j pude. Item j houid dyne. Item j dunedyne. Item j langt fyrrebordt, som stoed y den store stue.

For dette suarer M. Claus Lauritzssønn.

Lizabeth docters beholt paa sine fire døtthers wegne

Først j sylllffkande paa xxiij lodth. Item ij sylllffskeer weiet baade iij lodth. Item j stort parle ladth. Item iiij tinfadth. Item ij tintalercken. Item j stoer kobergryde. Item iij tinpotther. Item ij smaa tinstobe. Item ij dyner. Item iij hiunder. Item iij puder. Item j skiffuetecken. Item ij houiddyner. Item j bencke dyne sex alne langh. Item j teppit. Item j rye. Item ij par hørgarns laggen. Item j par blorgarns laggen. Item ij duge. Item j pudeswoer. Item j lidet skab, oc j boerd y Amme stuen.

Her efterfølger nogre artickler, som samme tiidt blef beslutttit mellom for^ne^ arffuinge oc om andit, som icke bleff skifft mellom Børnene.

Først haffuer Lizabeth Docters, Johan oc Fredrich wndit Jacop Anderssenn, D. Christierns brodersøn . . . . . xx daler. For huilcke samme xx daler de wurderit hanum tiill dett gantzske brøgerredskab, som der fandz baade med keel, kar oc alt anditt, huad som der tiill wor. Huilkit samme Brøgerredskab D. Rasmus annamede tiill sigh oc loffuede att wille fornøge for^ne^ Jacob samme xx daler.

[redacted]

Item beholtt Lizabetth enn lysekrone, for huilken hun skulle wdlegge til alle børnene . . . . ½ daler.

Item skall Lizabet legge wd for heste oc quegh oc andit, huad der findis y den gord y Molløu, tyll alle børnene . xv daler.

Her wdaff falder huer son tyll . . . . iij daler.

oc Lizabet Docters daatter . . . . i½ daler.

huilkit Lizabeth Docters skall betale dennom.

Item bleff samtygtt samme tiidtt, att Lizabeth Docters skulle beholde wden skyffthe ij smaa guldkeder, som bleff giortt aff det guldtt, hun haffde faait tyll fadderpendinge.

Item wnthe de hinde ocsaa wskifftt hindis festens gaffue, som wor vij guldringe och weiede alle — iij lodt.

Item fick Johan, Fredrich och Lizabeth deris søsther enn blaa mackeer kiortell, wnderfoerit medth floiin keell (sic). Och en blaa Damask trøie, och en sort fløels hue, huilkit som findis hoes M. Claus Skauboo.

Item skall huer drengh haffue aff Anno gratiæ aff det Canicke dom y Roeskylldth j pd. x sk[r] rug oc biig, oc skall Lizabet docters daatter haffue xvij sk[r] korn baade y rugh oc biigh.

Item bleff alle D. Christierns børn tillagdt then haffue wden Østre port for . . . . xxxiiij daler.

Item de iiij boder, som alle D. Christierns born fich tillsamell for v[c] m𝔨, skall de former D. Christierns børn haffue de ij nørresthe boder, och Lizabeths børn skall haffue de too synderste booder tyll Las Legs[1]), och skall port rummith were tyll fellies.

Och Lizabeth Docters der emod alene skall beholde de iiij booder wdj S. Peders strede for iiij[c] m𝔨 med kierlinggorden oc Calenth husit for j[c] xx m𝔨. Och den haffue wden westher port for . . . . xxxij m𝔨.

Item then haffue wden Østre portt beuillgede de strax att selge Lizabeth effther hindis begiering for . . . . . . xxx daler.

Copia af D. Christierns egen handskrifftth.

Jeg Christen Torchellssøn Doctor y Kiøbinghaffns Vniuersitett, bekender oc gior witthERligt for alle med thette mytt obne

[1]) Den Mand, efter hvem Larslejstræde har Navn.

[redacted]

breff oc egen handskrifft, att myn daatter Kirstine haffuer kostit meg alt dett, som her effter skreffuit staar. Oc for thett første att regne haffuer ieg bekostit hindis brøllup wti Danske Companie, oc ther for regnit ieg hinde tiill halfftridiesindz tyffue daler, och huad thett haffuer kost ther offuer will ieg skencke hinde. Item nogen tiid ephter brøllupen fick myn suager M. Willom [megh] xl daler tyll lons, med huilke xl daler betalede ieg en part aff drøcken tyll samme brøllup, huilke forne xl daler haffuer ieg hannum redelig ephter handen, som hand oc hans høstrue aff megh begeerit haffuer, betalit, som myn register skall wdwisse oc forklare. Item haffuer myn Suager M. Willom opbaarit lx daler aff Matz Lampe oppaa en gord, som myne børn tilkommer for theris mørne, effther theris salige moders dødt. Item gaff ieg xij daler for Kirstinis kost, then tiid hun wor y Roschild y Closter. Item xij daler for hindis kost hoes Kyrstine guldsmedtz. Item nogen faa dage for hindis Brøllup kiøpte ieg hinde vj alne rød enggelst till en kiortel for vj daler. Item xiiij alne røt enggelst tyll kaabe oc kiortell, som koste xxj daler j m℔. Item vj daler for eet stycke Saien. Item Hermelins opslau tyll too kiorteler koste viij m℔. Item v daler for foer tyll att forbedre the andre foer med, som hun fick effter syn salige moder. Item en sort enggelst kobe for vj daler. Item x daler for lerrit tyll hindis brøllup. Item x m℔, som iegh indløste en parlebinnicke for, som Kirstine haffde tillpant vdsett. Item ix daler for attskillige ting, som Kirstine wdtoeg hoes Matz Lampe megh vwidendis, then tiid hun wor hoes Doctor Niels. Item iij sengedyner oc iij houiddyner regnet for vij daler. Item eet Flamsk sengklede regnit for vj daler. Item vj tallercken for j daler. Item iiij tinfadtt for ij daler. Item en forgylltt syllffbelthe, som weiet xvj lodt. Item andit forgylltt sylff, spender oc knapper, som weiet xxiiij lodt. Item en guldkede, som weiet x gyllen. Item en guldering, som hun kaste bort, som ieg haffde y pant for iij daler. Item en sylffkeede, weied v lodth, oc en enggelot tyll att forgylle samme kede medt.

Tetthe wedtt ieg y sandhedtt, att Kirstine myn daatter haffuer kostit megh. Oc tyll ydermeere windisbyrdtth trycker ieg mit Indtzegell neden for thenne myn egen handskryfft. Datum

Haffniæ Sabbatho ante Dominicam Inuocauit, Anno Dominj 1560.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 121—25.

76.

1568. 4de November. Kgl. Befaling, om at M. Desiderius Fos, der hidtil havde nydt Understøttelse af sin Frænde, Prioren Niels Andersen Fos i Antvorskov, for Fremtiden skulde underholdes af Abbeden i Sorø, saalænge han studerede i Udlandet.

Desyderius Foss fik breff, att abbeden y Soer skall hollde ham wdenlannds.

Wy Frederich giørre alle witterligtt, att epthertj thenne breffuiser hederlig mand Mester Desyderius Fos haffuer laditt giffue os tilkiende, huorledis hannd nogen tijd lang haffuer werritt vden riigitt hans studium at forfremme och seg wdj bogeliige kunster och thend hellige schrifft att wille offue, Och ther Gud allmectiste kallede hans frende Prior Niels y Anderskoff fran thenne werden, som hannum haffuer hertill wdj hans studium holpett oc wpholldítt, och hand epther hans død icke wor formuendis seg selff at vnderhollde wdj nogett vniuersitett vdenlands, nøddes hand till therforre att giffue seg her ind wdj Riigitt egien. Tha paa thet hand icke skulle offuergiffue hans studium och christelige forsett, men seg widere her wdj forfremme, saa hand y fremtijden kunde thiene oss, Riigett och Religion, haffue wy aff vor sønderlig gunst och nade vnd och beuilgitt oc nu met thette vortt obne breff vnde och bewillge, at oss elsk. hederliig Mand Mester Mortten Pedersøn abbed y Soerkloster maa her epther paa worre wegne hollde forne Mester Desyderium Foss wden riigitt oc aarliigen giffue och fornøge hannum saa mange penge, hand till hans noturfftiige vnderholdning behoff haffuer, oc hand hans studeringe kunde mett forføllge. Thj bede wy oc biude ether forne Mester Mortten Pedersøn, att y rettør ether epther aarliigen att giffue och fornøge forne Mester Desyderio Foss, saa lenge hand studerer vden riigitt, saa møgitt hanum huertt aar till forne hans vnderhollding

[redacted]

behoff giørris. Ther met skier wor willge och befallning; thj lader thet ingelunde. Roschildiæ 4 Nouemb. 68.

Registre over alle Lande, Nr. 10. Fol. 219—20. Ved et Kongebrev af 23de Januar 1569 bestemtes det nærmere, at den Underholdning, hvormed Abbeden i Soer skulde fornøje M. Desiderius Fos, medens han studerede udenlands, skulde udgjøre 80 Daler aarlig (Tegnelser over alle Lande. X, 248).

77.

Niels Hemmingsens Beretning om hans Omgang med nogle ældre studerende i Kjøbenhavn og om hans Forklaring af Psalmerne for dem ved Aaret 1543.

Reverendo viro, pietate, virtute, eruditione et sapientia excellenti, D. Olao Offonio, liberalium artium Magistro, Cantori primario & Canonico venerandi collegij Roschildensis dignissimo, veteri amico ac collegæ charissimo, Nicolaus Hemmingius.

Quam fuerit nobis ante triginta annos, venerande vir, conuictus iucundus (cum ego quidem Professor græcæ linguæ in Academia Hafniensi, tu vero moderator iuuentutis in schola triuiali, σύσσιτοι eramus) sæpius cum summa animi voluptate recordor. Reddidit autem nobis conuictum suauiorem non chartarum Lusus, non alea, μὴ τῶν ἀλείσων συμπεριφορὰ, non potandi certamen, non vllæ res ludicræ (Hæc enim omnia tanquam Musis indigna contemsimus) sed dulcissimum cum sanctissimo rege Dauide colloquium, cuius Psalmi, & in prandio, & in cœna, nostræ erant deliciæ, nostra ambrosia, nostrum nectar, vicem enim τῶν τραγημάτων supplebant ... Verum quoniam in quotidiana ista Psalmorum recitatione multa occurrebant, quæ prudenti attentione opus habebant, tu cum conuictoribus nostris alijs (ex quibus nobiscum hodie sunt superstites duo præstantes viri Doctor Johannes Scheldrupius, Bergensis diœceseos in Noruegia Episcopus, & M. Laurentius Barptolomæi, Arhusiensis in Cymbrica Chersoneso Episcopus, vterque fidelis, strenuus et vigilans in suo officio) mihi, vt recens redeunti tanquam ex officina D. Philippi Melanchthonis præceptoris mei charissimi, onus hoc graue imposuistis, vt ego Psalmorum recitationem penitius præuiderem, singulos veluti in breuem sum-

mam contraherem, genera caussarum monstrarem, ordinem indicarem, partes distinguerem, argumenta eruerem, eruta ad leges dialecticas reuocarem, phrases explicarem, et denique vsum indicarem & πράξιν. Nihil enim iuuat γνώσις nuda, nisi accedat πράξις, quam Paulus αἴσθησιν vocat, videlicet, cum vere sentitur in corde, quod mente conceptum est. Etsi autem huic tanto labori impar fui, vicit tamen petitio vestra. Onus ergo hoc mihi a te alijsque nostris conuictoribus imponi ideo libentius sum passus, quia sperabam aliquid eruditionis mihi accessurum, tanquam ἀντιμισθίαν laboris suscepti, præsertim cum ad imitationem diuini illius viri piæ memoriæ Philippi Melanchthonis præceptoris mei charissimi ἐξήγησιν susceptam formare instituerem. Multum enim refert, quem in docendo tibi imitandum proponis. Solebat fidelissimus ille formator studiorum in enarratione institutionum Dialecticarum subinde Psalmos adiungere, vt vsum artis certius monstraret. Quod profecto ea dexteritate fecit, vt ipsius breues ὑπομνήσεις ingentibus plaustris commentariorum veterum merito anteponantur. Huius ergo viri cum haberem ἀπηχήματα quædam manu mea excepta, non prorsus desperabam de imitatione. Et tametsi nulla spes erat assequendi præeuntem: tamen vel a longe sequi, notatis vestigijs, laudem esse duxi. Id quod eo maiori contentione feci, quia me vestra auscultandi promtitudine alacriorem fecistis: Atque adeo incitastis, vt ab eo tempore totum me Theologico studio consecrauerim.

Udtog af Hemmingsens Dedication i hans »Demonstratio indubitatæ veritatis de Domino Jesu«. 1571.

78.

1571. 7de Juli. Beretning afgiven af M. Jens Viborg, Ærkedegn i Ribe Kapitel, angaaende en Forhandling i Kapitlet 1547 om en Afgift til Universitetet, som Domprovsten skulde yde.

Jegh Jens Wyborgh, Archidegenn vdj Ryber Capittel, gior alle wittherlicht, att aar etc. 1547, leffuerdagen nest efflher Martinj, sadt Prelater och Canicker vdj Ryber Capittell offuer regenskap mett hwer andre och skiffle theres renthe bode vdj

[redacted]

kornn och smør, som aff gamell tidt vdj Ryber Capittell sedwonn werett hagde, och tha worthe salige Iffuer Jull, then tidt domproust, tillsatt att giffue Vniuersitett vdj Kiøbenhaffn ij lester och ij ortug kornn aff hans renthe. Hwer ortug kornn regnett for ij marc danske, er in summa 100 marc danske, som mett Capittels register oc regenskaps bøger clarligen bewises. Hwilken sum pendinge ieg tiitt och offte kreffuet hannom vdj hans leffuendis liff, och dog icke kunde fange thennom; men altidt loffuit han well, att han schulle betale, och thet ligeuell icke skede. Och wnder tiden sagde han, att nar han fick erynde och werffue till Kiøbenhaffnn, tha wille han selff stille vniuersitett till freds. Ther som han thet icke giordt haffuer, och thet bewises kan, tha er hans arffuinge for[ne] vniuersitett end nu thenne dagh j[c] marc danske skyldigh. Att saa er vdj sandhedt, som forscreffuit staar, thet wittner och bestor iegh mett mitt Signeth tryckett her neden paa thette mitt obne breff och eghen handschrifft. Datum Riipe then 7 Julij Anno 1571.

Paaskrift: M. Jens Canceler paa penge aff Capittel 1571.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 96.

79.

1576. Juni. M. Isak Movritsens Sørgedigt ved Professor D. Johannes Pratensis's Død, indeholdende Beretning om flere danske Videnskabsmænds Rejser til Italien i Christian III's Tid[1]).

D. D. Joannj Pratensi: Philosopho erudito: Medico perito: Poëtæ eximio: Viro, ut ante mortem Bono: ita post eundem Beato: Honoris et officij amico debitj memor, s. Isaac Mauritius.

Quid Virtutis amor, discendi quidue cupido
Suadeat et iubeat, sæpe uidere licet.

[1]) Forfatteren af dette Digt, der almindelig kaldte sig Gildelejanus efter sit Fødested, havde selv studeret i Italien (Suhms Samlinger II, 3, S. 11). 1576 blev han Rektor ved Domskolen i Lund og døde i denne Stilling 1585. Han udgav i sin Tid flere latinske Digterværker (se Rietz, Skånska Skolväsendets Hist. S. 248—9).

Nam quoties itur, uitæ non absque periclo,
    Ad loca, quæ longè dissitus orbis habet?
Vt mores hominum uarij discantur et artes:
    Nostra quibus nunquam uita carere potest.
Non secus, atque suum Vates Smyrnæus Vlyssem
    Fert errasse uago per loca multa pede:
Et tandem rediisse Ithacam, mentemque fuisse
    Vsibus edoctam, notitijsque grauem.
Sed non semper, idem, sequitur Fortuna uolentem.
    Inuida, nec semper talia facta probat.
In medio cursu multos malefida relinquit:
    Paucis ad metam dux solet esse Viæ.
Vix tribus ex centum, confectis cursibus istis,
    Ora Viris præbet conspicienda diu.
Noster id est olim conquestus Blaccus[1]) et Haccus[2]):
    Quos ex Ausonio non tulit ire solo.
Tristis Anasthasii[3]) quàm vox fuit, illa monentis:
    Fortunæ nemo debet habere fidem.
Huic etenim magnam dederat spem vitæ et honoris:
    Quæ tamen euentu falsa sequente fuit.
Nec minor Heliæ[4]) fuit accusatio, quando
    Fatalem propius uidit adesse diem.
Hic etenim Hafniacam Medicus uix uenit in Vrbem:
    Iniecit sæuas cùm fera Parca manus:
Parca Viris inimica nimis præstantibus, atque
    Immitis, properans, dura, seuera, ferox.
Hæc cum Fortuna mihi conspirare uidetur:
    Quæ iunctis tollunt uiribus omne bonum.
His magis infestos hostes nescire duabus
    Mortales credo, nec mea uana fides.
Si quis enim mulcere potest Rhamnusidis iram:
    Hunc Stygiæ perimunt fulmina sæua deæ.

---

[1]) M. Hans Black, Kannik i Roskilde, som 1555 døde i Rom.
[2]) Professor Matthis Hack døde 1555 (eller 56).
[3]) Nævnes i Univ.s Regnskab 1556—7, Danske Mag. 3 R. VI, 263.
[4]) Professor Dr. med. Helias Rempold, som døde 1563.

[redacted]

Qualia prostratus casu Pratensis acerbo
Sensit: Pratensis noster is unus amor.
Pratensis meritò dignus uitalibus auris:
Qui uitam multis reddidit arte Viris
Arte Machaonia, qua sic excelluit, ut non
Patria maiorem nouerit artificem.
Nec mirum, nam nullus ej bonitate præiuit
Ingenij: paucj quippe fuère pares.
Et quod non potuit naturæ vis ea ferre:
Hoc tulit assiduus Sisyphiusque labor.
Sisyphium dico uigilem, rigidumque grauemque:
Cùm quis nocturna sæpe quiete caret:
Sæpe per incultos montes cœloque minantes,
Errat: ubj pluuiæ flumina multa ruunt:
Luctantur uentj cum uentis, diraque grando
Verberibus multis, nixque maligna cadit.
Qualia Spleigensis nimis alta cacumina montis
Ferre uiatorj, uel grauiora, solent.
Nec quid inexpertum cano: magna negotia fecit
Spleigensis fesso mons aliquando mihi.
Hos obijt noster Pratensis sæpe labores:
Nullius metuens magna pericla locj.
Nil habet excellens dignum Germania uisu:
Non artis clarum nobilitate uirum:
Quem non Pratensis quæsiuit, uidit, amauit:
Omnis honestatis qui studiosus erat.
Occultum potuit nil Gallia diues habere:
Sic est scrutatus peruigil hospes ibj.
Non referam Phrygij sacras Antenoris arces:
Quas iuxta colles uidit is Euganeos:
Nec quæ Felsinea lustrauit in urbe uiator
Siue Machaoniæ cultor et artis honor.
Quàm placuit, quæ præ reliquis Florentia floret,
Pratensi nostro, dicere nemo potest.
Cosmus in hac Medices, gentis dux magnus Hetruscæ,
Imperium summum, non tamen omne, tenet.

[redacted]

Romuleas urbes Sienam Romamque superbam
Inuisas rerum non amor esse tulit.
Tantus enim cognoscendi fuit ardor in illo:
Vt, graue iter quod erat, duxerat esse leue.
Non omnis generis pisces, qui frigida rumpit
Vndosi Oceanj littora, Rhenus habet.
Nam multos claudit spacioso gurgite magnus
Danubius, Rhodanus, Romuleusque Tybris.
Non omnes paribus collucent fructibus hortj:
Nec gratum redolent omnia prata thymum.
Excellens gemina Germania laude, sacrarum
Vindex est rerum, militiæque parens.
Gallia mortales musis delectat amœnis:
Et magna rerum fertilitate iuuat.
Italiam celebrem, celebres vrbesque Virique
Semper fecerunt, Romuleusque labor.
Addo Gestarum monumenta tenacia rerum:
Atque Vetustatis, quæ quoque, signa, mouent.
Sic natura, parens rerum, loca cuncta beauit:
Ornatumque suum prouida cuique dedit.
Hic, quia diuersus, diuersi causa laboris
Existit, tritæ multiplicesque uiæ.
Et quia trita terit rursus uia quemque terentem:
Rarò viatores tarda senecta premit.
Vt Cos, quò plures acuens terit aspera cultros,
Hòc durare minus, uel superesse potest.
Quò generosus equus magis est exercitus olim
Cursibus, hòc citius languida membra trahit.
Sed quid tam multos cano cursus atque recursus?
Currere Pratensis desijt ante diem.
Pratensis Danus, Germanus, Gallus, Iberus:
Idem Romanus, Græcus et *οὐράνιος*,
'Ουράνιος cur non appellaretur et esset?
Cœlorum nunquam cuj uia clausa fuit.
Vt superûm viuus fulgentia templa petiuit:
Et, bis sex faciunt quæ simulachra feræ·

Lustrauit pictj radiantia sydera cœlj:
  Et quæcunque latent inter utrumque polum:
Sic, ubj fata uirum non permisêre manere
  In terris, noto tramite ad astra redit.
Occurrêre suo cœlestia numina Vatj:
  Multaque lætitiæ signa dedêre suæ.
Inflexi sonuêre orbes, stellæque micantes
  Præbebant multis lumina clara modis.
Sublimes lætis resonabant plausibus aulæ.:
  Angelicj cantu percrepuêre chorj.
Multum felices animæ, ueréque beatæ:
  Quas post hanc uitam gloria tanta manet.

Efter Forfatterens eget Haandskrift i Ny kgl. Saml. 2083 g. 4to. Heri findes ogsaa et andet kortere Sørgedigt over Pratensis's Død af samme Forfatter.

Supplement.

80.

1529. 24de December. Christiern Torchelsen Morsing kvitterer for en Sum Penge, han havde modtaget af Hr. Anders Bilde som Lejeafgift for en Have, der hørte til hans Vikarieresidens.

Jeg Christiern Torchelsszen, vicarius i Kiøbnehaghen, kendes met thenne myn egen Handscrifft at haffue opboren aff hederlig mand Tonnes Perlesticker, borgher ibidem, haldtredisindztiue marc wppoa erlig welbørdig mand oc strenge ridder Her Anders Byldes wegne, poa regenskap uty the penning, som forscreffne Her Anders Bylde haffuer loffuet meg for then haffue, som legger op thil hans gord i Kiøbnehaghen etc. Datum Haffniæ, in vigilia natiuitatis Dominj Anno Dominj 1529.

Teste manu mea propria.

Orig. i Kgl. Bibl.; Langebeks Excerpter, Nr. 220.

81.

1532. 7de Februar. Kongeligt Præsentationsbrev givet Hans Svaning (siden Professor og kgl. Historieskriver) paa en Kirke i Fyns Stift.

Joannes Suaningius

ffick Kong^e^ M^tis^ Breff, att hanss Naade haffuer vntt och presenterit hannom thenndt furstte kronens kirche, som ledig bliffuer och vaccerer vdi Ffynnss styfft; daag saa att hanndt schall besørge seg met en godt Capellaenn till samme saagenn, som kanndt predicke och lere faalckett thett hellig Euangelium och Gudtzs ordt. Datum Hadersleff Odensdagenn nestt epther Woor ffrue dag Purificationis Aar etc. Mdxxxij.

Ad relacionem Doctoris Mathej Otthenn.

Registre over alle Lande. Nr. 3. Fol. 154.

82.

1543. 22de November. Kongelig Bestalling for D. Etho Johannes Sibelius von Freudenburg (senere Professor ved Universitetet) som Hofmedicus.

Bestellung Doctor Etho Johannes Siebelius von Freidenburg, datum Hadersslebеn freitags post Elitzabeth Anno etc. im xliij°.

Wy Christian etc. Bekennen hirmit ofenntlich, das wir den hochgelerten vnsern lieben getrewen Etho Johannes Siebelius von Freidenburgk der Medicin Doctor vor vnsernn auch der hochgebornen fursten vnser freuntlichen lieben Brudern medicus vf eyn jarlangk besteldt vnd angenommen haben, bestellen vnd nemen ine an hirmit vnd in craft dieses vnsers briefs, vnd wollen ime sollich jar vber ein hundert gulden lubische muntz, jhe viervndtzwanzig schilling lubisch vor ein gulden gerechnet zw jharsoldt, vnd vf zwo personen vnsere gewonliche hofcleydung, gnediglichen geben vnd betzalen lassen. Dargegen soll er wieder vorpflicht sein vf vnser der hoch gebornen fursten vnser freuntlichen lieben Brudern, dessgleichen vnser freuntlichen lieben gemahell vnd jungen herschaften leyb vnd gesundheydt ein vleyssig vfachtung zu haben, vnd alles, wess er weyss das

[redacted]

zur leybs gesundtheydt gehoerig, soll er, souern er darumb gefraget wirdt, seinen besten vleyss anwenden, darbeneben vnser auch vnser freuntlichen lieben Bruder nutz, frummen und bestes seines hochsten vormugens zuforderen, schaden vnd nachtheyll zu wenden vnd sunsten alle das jhenig zuthun, das einem redtlichen man eigent vnd geburt. Vnd so wir oder vnsere Bruder seiner nach aussgang solliches jars weiter bedurfen wurden, soll er vns vor anderen fursten vnd herren dienen, wy er sich dan desselbig vormuge seines vbergebenen Reuersals gegen vns vorplichtet, alles ane geuerde. Des zu vrkundt haben wir vnser secret hierfordrucken vnd geben lassen, zu Haderssleben freitags nach Elitzabeth Anno etc. im xliij°.

«Register der Bestellung» i Gehejmearkivet.

83.

1551. 23de Maj og 14de Juli. Tvende Kongebreve om et skjærpet Tilsyn med de latinske Skoler og om Forbedringer i deres Tilstand, m. m.

a.

Doctor Peder Superintendent vdj Sielandtz stigtt fick breff, som heer effter følger.

Christiann etc. Giøre alle witherligtt, att efflerthij wij forfare, att mangestedtz heer vdj Siellandtz stigtt findes attskellige brøster, att wor ordinandtz om Religionen icke hollis weedt magtt, oc besønderligenn mett skoller, huilckett som er then gandske religion mest anligenndis: Tha haffue wij nu befallett oss elsk[e] Doctor Peder superintendent offuer for[ne] Siellandtz stigtt att skulle omdrage till alle kiøbstederne, tesligeste anderstedtz heer vdj stigttett, som scholler hollis, oc ther grandgiiffueligenn forfare aldt leylighedenn, huorledes wor ordinandtz om religionenn weedt magtt hollis, oc huor brøst findis enthenn vdj predickestollenn eller oc mett skoller theris wnderholling, oc ther som merckelige brøst nogen stedtz findis, tha skall handt thett mett wore lensmenndt oc sognefolcks hiellp haffue tillsynn, att ther raades boedt paa, oc huor thett icke saa kandt bestilles, skall handt

[redacted]

thett lade optegne oc siidenn thett giiffue oss tilkennde. Thij bede wij oc biude alle geystlig oc werslig offuer alltt Siellandtz stigtt, som for^ne doctor Peder mett thette wortt obne breff besøgendes worder, attj paa same hands reyse oc visitadtz forde oc fremme hannom till thett beste, oc huor handt formercker, att brøst findis vdj predickestollenn, oc wor ordinandtz icke hollis wedt magt, attj tha rette etther effter hans vnderuisning baade vdj etthers lerdom oc ett christeligtt leffnedt att holle. Sammeledis attj holle etthers scholler weedt magtt, effter som handt etther ther om wnderuisenndes worder. Ladenndes thett ingennlunde. Giiffuitt paa wortt slott Kiøpnehaffnn løffuerdagenn nest effter pindtzdag Aar etc. Mdlj.

Tegnelser over alle Lande. III, 355.

b.

Breff till Jacop Broeckenhus, som her effter følger. Actum Kiøpenhaffnn tiisdagenn post sancte Margrette dag Aar etc. Mdlj.

Christiann etc. Vor gunst tillfornn. Wiidt, att wij er kommenn vdj forfaringe oc for oss er berett, att ther findis stoer vskickelighedt eblannt presterne heer vdj lanndett, saa att nar nogenn aff thennom bliiffuer tillsagtt for tilbørlige sager icke att mue bruge theris embede, tha giøre the dog tienneste emodt same forbudt. Sameledis giiffue wij teg tillkennde, att wij forfare, att wor ordinantz, som wij om religionen haffue ladett vdgaae, att then indholler, att huor ther ligger sogenn kircker saa neer omkringh wore kiøbsteder, tha skall ther tagis peblinger aff schollenn, som thennom besøge skulle, huilckett mangestedt icke skeett er. Thij bede wij teg oc wille, att thu nu till første prest møde giiffuer prouester oc prester offuer altt Siellandtz stigtt tillkennde oc foreholler thennom, att ther som nogenn aff thennom forbyudis att holle preste embett, att the tha aldelis rette thennom thereffter, oc ther som nogen aff thennom findis att holle nogett presteembedt, effter thett thennom forbyudett er, enthen vden kircken eller inden, att thee tha icke wille therfore liide tilbørlige straff. Sammeledis att thu oc mett

[redacted]

theris prouister forffarer leyligheden om the sognedegne, huor sognekirckerne er saa neer beliggendis huos kiøbstederne, att degnene aff skollenn kunde besøge same kircker, oc siiden haffuer ther mett ett indseende, saa wor ordinantzs thermett wedt magtt holdis. Tisligeste giiffue wij tegh tillkennde, att her Jep sogneprest till Øffuerdrup haffuer berett for oss, huorledis att ther ligger enn annexe kircke till for[ne] Øffuerdrup, oc er icke vdenn en ringe sogenn, oc begerer, att same annexe kircke motte ødeleggis, oc sognefolckett søge till Øffuerdrup. Thii bede wij teg oc wiille, att thu ødelegger for[ne] annexe oc befaller sognefolckett att søge till Øffuerdrup sognekircke, och then hereffter holle for theris rette sogne kircke, oc thersom the icke wille besøge samme sognekircke, tha mu the besøge en anden kircke, som thennom ligger beleyliger. Her wiidt att rette teg effter oc ladt thett ingenlunde. Befalendis teg Gudt. Datum vt supra.

Tegnelser over alle Lande. III. 393—4.

84.

Nogle Indtægts- og Udgiftsposter uddragne af Vor Frue Kirkes Regnskab for Aarene 1552—59.

Mester Lavrens Matsens Regnskab paa Vor Frue Kirkes Vegne, som blev forklaret 1558, den 28de Dag Junii.

Anno Dn. 1552 Søndagen for Pindsedag blev jeg udkaaret til Kirkeværge til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

1552—3 som Indlægt[1]).

Annammede jeg SS. Simonis et Judæ Dag efter Jochim Becks Befaling af det Gods, som Mester Jens Terning havde af Kirkens, 1 Pund Byg for 6 Mark[2]).

Item annammede jeg Præstepenge det Aar af Per Munk før Sanctorum Simonis et Judæ 22 Mk. 5 Sk.

---

[1]) Regnskabet for hvert Aar gaar her og i det følgende fra Paaske i det ene Aar til Paaske i det næste Aar.

[2]) Jochim (eller Jakob) Beck var kgl. Rentemester, M. Jens Terning havde været Kannik i Kjøbenhavns Kapitel.

Samme Aar, som Udgift.

Gav jeg til Vognleje fra Kallundborg og hid til Kjøbenhavn, den Tid jeg og Mads Skriver havde været i Randers hos Kgl. Maj. om den Sogneherre, 2½ Mark.

Item Onsdagen for S. Dionysii Dag vare vi udi Roskilde om de Ornamenter og Breve tvende Gange, og tærede vi samme baade Tider med Kost og Vognleje 5½ Mark.

Item der jeg og Hr. Søren[1]) vare i Lundtofte og annammede Kirkens Bønder, gav jeg til Vognleje 8 Sk.

1553—4, som Indtægt.

Fredagen før Paaske Marked annammede jeg af Per Fynbo og Anders Bager Præstepenge, 22½ Mark.

Samme Aar, som Udgift.

Gav jeg Slotssmeden for en Knebel han skjød tilsammen i Knuds Klokke, 3 Mark.

Lod jeg gjøre en Sølvflaske at gaa til sygt Folk med, som kostede med Sølv og Arbejdsløn 19 Mark, og vejede hun 10½ Lod Sølv.

Item lod jeg brolægge for Korsgaard[2]) i S. Klemensstræde, og kostede det 10 Mark.

Item lod jeg gjøre de to ny Skillerum paa baade Sider ved Koret, som kostede tilsammen baade med Tømmeret i sig selv og med Snedkerløn, 48 Mark.

Item gav jeg Jens Laurendsen, for han tog nogle Tagsten af S. Klemens Kirke[3]) og hængte hannem igjen paa Vor Frue Kirke, 7 Sk.

Item gav jeg Mestermanden, for han rensede tvende Gange i dette Aar omkring Kirken, 28 Sk.

Item gav jeg Hr. Mats, Kapellan, til at betale sin Husleje med, 3 Mark.

---

[1]) Hr. Søren Andersen, Vikarius ved Vor Frue Kirke og akademisk Kirkeværge.

[2]) Rimeligvis en Gaard, der før havde hørt til Helligkors Alter. Blandt Vor Frue Kirkes Jordskyldsvaaninger i Kjøbenhavn fandtes nemlig »Helligkorses syv Boder«.

[3]) Heraf ses altsaa, at S. Klemens Kirke ikke er nedbrudt strax efter Reformationen, som det hidtil har været antaget.

[redacted]

1554—5, som Indtægt.

Laant af Hr. Klavs Bilde til Kirkens Behov og Bygning, 300 Daler.

Samme Aar, som Udgift.

Gav jeg en Vognmand for en Kiste med Breve, han agede fra Roskilde og hid til Byen, 24 Sk.

Item den Tid vi hentede samme Kiste, tærede Hr. Søren og Mads Skriver i Herberget 6 Mk.

Item tærede vi nu sidst vi vare i Næstved, Hr. Søren, Mads Skriver og to Karle, den Tid vi finge det Gods til Kirken, baade med Kost, Tæring og Hestefoder, 16 Mk.

Item gav jeg Rakkeren, for han havde renset Kirkegaarden til tvende Terminer, 26 Sk.

Item lod jeg skjelne Sogneherrens (M. Jørgens) Gaard og Hr. Rasmus Kapellans Gaard (etc. mange forskjellige Udgifter).

Item antvordede jeg Sogneherren en Bog med Epistler og Kollekter udi, som gjaldt 1½ Mark.

Item gav jeg Hans Snedker, for han skilte den Tavle ad, som stod i Kapellet, og satte hende paa Alteret i Koret, 3 Mk.

Item tærede jeg selv tredie med Heste og Vogn, den Tid jeg var i Odense i Fyn og forhvervede det Brev til de Kanniker i Roskilde, førend vi fik den Kiste med de Breve og Ornamenter, og bestille den Murmester, som skulde arbejde paa Vor Frue Kirke. Desligeste om det Gods, som salige Mester Per Høffwe[1]) havde fra Vor Frue Kirke, 30 Mark.

1555—6, som Indtægt.

Opbar jeg af velbyrdig Mand Otte Rud for den Jord, han kjøbte af Kirken, som ligger paa Nørregade, 100 Daler.

Item opbar jeg desligeste af velb. Mand Jacob Brockenhus for den Jord, han kjøbte af Kirken, som hans Gaard nu paa staar paa Nørregade, 70 Daler.

---

[1]) Udentvivl den i Tillæg Nr. 9 omtalte Kannik, Mester Peder Hansen, som i disse Regnskaber kaldes M. Peder Høffwe, Høige eller Høye, og som døde 1558, og maaske var den længstlevende af alle de gamle Kanniker i Kjøbenhavns Kapitel. Hans Enke, Citzel, havde siden nogle Boder tilleje af Kirken.

Item opbar jeg af Niels Lestemager paa Mester Peder Amages[1]) Vegne for det Gods, han længe havde brugt af Kirkens, 40 Daler.

Item opbar jeg for Mester Hans Bagers Lejersted i Kirken, 2 Daler.

Item opbar jeg for Bent Bildes Lejersted i Koret i Vor Frue Kirke, 20 Daler. Og gav jeg Murmesteren, som Graven murede op og tillukte hende, 1 Daler.

Samme Aar, som Udgift.

Gav jeg Mester Hans paa Jernhylten i Skaane for 24 Murankere (etc.).

Item gav jeg Hans Mortensen ved Stranden for tre Fade Jern, som kom til Kiler at drive Hvælvingen sammen med, 27 Mark.

Item for to Læs Sten blev agne fra S. Klemens Kirke, 8 Alb.

Item for 16 Tdr. Kalk agne fra S. Klemens Kirke og til Vor Frue Kirke, 8 Sk. End blev hentet fra S. Klemens Kirke 8 Tdr. Kalk, til Vognleje 4 Sk.

Item gav jeg for et Læs Flintesten, som blev hentet i Lejren til at kile Hvælvingen med, 2 Sk.

Item gav jeg Orgemesteren, den Tid han drog fra Kjøge og hid til Kjøbenhavn, den Tid vi stedte hannem i Rectoris Nærværelse, for sin Umage og Vognleje, 3 Mark.

Item gav jeg Jørgen Maler for det han arbejdede paa Kirken og malede Hvælvingen, 15 Mark.

Item gav jeg Rasmus Maler og Lavrens Maler baade tilsammen, nu det sidste vi gjorde Regnskab, medregnet de Penge, de tilforn havde fanget, 103 Mk.

Item gav jeg siden Rasmus Maler for den Malning, han malede paa Pillerne i Kirken, 6 Mk.

Hvad Klokken, som de ringe ti og fem med, og det Skerreværk, som staar i den lille Spir, kommer at staa. Vejede Klokken 16 Lispund og for hvert Lispund 10 Mark, Summa 160 Mark. Item gav jeg Mats Olzing for Knebel og for Klokken

---

[1]) En af de kjøbenhavnske Kanniker (se Kjøbenhavns Kirker og Klostere i Middelald. S. 154).

[redacted]

han bandt, 2 Mk. Item kostede Skerreværket i den lille Spir paa Kirken og er gjort af Kirkens eget Tømmer, for Arbejdsløn, 30 Mk.

Hvad Borgmesters Stole og Raads komme at staa. (Blandt Udgifterne kunne følgende mærkes): Gav jeg Hans Mortensen for Kongens, Dronningens og Stads Vaaben, han udskar paa Stolene, 21 Mk. Item gav jeg Michel Snedker for 3 Piller, han skar ud, som kom for paa Stolene, 1½ Mk.

Gav jeg, fra den første Tid vi begyndte at arbejde paa Kirken, som var Torsdagen næst efter S. Gregorii Dag, og indtil Vor Frue Dag Nativitatis, der Bygningen blev fuldkommen, først Tømmermænd, Murmestere, Kalkslaaere og Understrygere, paa det de skulde være stedse paa Arbejdet og villige og ikke vige fra Kirkens Arbejde, 9 Tdr. Øl, beløber sig 18 Mk. Item herover skjænkede jeg den, som var Forstander for Murmestrene, 3 Mk., og hver af de andre 3 Murmestere, hver dennem ½ Daler.

(Regnskabet, der udgjør 42 Foliosider med Udgiftsposter til Kirkebygningen, har til Overskrift: Udgift udi det Aar, som Kirken blev restaureret og fornyet Anno 1555. Udgiften beløb sig i dette Aar til det usædvanlig store Beløb 2604 Mark).

1556—7, som Indtægt.

Opbar jeg af en Bogfører, for han stod i Kirken med Bøger, 24 Sk.

Item opbar jeg af Peder Godskes Arvinger for hans Begravning i Vor Frue Kirke 10 Daler og 8 Alen Fløjel, som kom til en Hagel.

Samme Aar, som Udgift.

Gav jeg Sogneherren Mester Jørgen, den Tid Rasmus Ficentz og hans Stalbroder havde indkrævet Præstepenge, 26 Daler.

Item gav jeg Orgemesteren for et helt Aars Tjenesteløn, 100 Mark.

Item gav jeg Hr. Rasmus Kapellan, som hannem tilstod af sin Løn, 4 Daler.

1557—8, som Indtægt.

Item annammede jeg af en af Kirkens Tjenere for noget, han havde forset sig imod Kirken med, to smaa Stude, som bleve vurderede af Kjødmangere for 9 Daler, og tog jeg den

ene Stud til mig for min Umage, jeg vandrede selv tiere til Landsting og 4 Gange til hans Herredsting og forsvarede hans Hals.

Item annammede jeg til Oldengjæld for 7 Svin, og skjænkede jeg Hr. Rasmus et af dem, og ere de 6 regnede for 12 Mark.

Item for Jep Svendsens Hustrus Lejersted i Solberg, $1^1/_2$ Mark.

Item opbar jeg for Oluf Knudsens, Studenters, Lejersted bag ved Koret, 3 Daler.

Item opbar jeg for Hr. Jens B. Lejersted i Vor Frue Kirke, 3 Daler.

Item for Doctor Davids Lejersted i Vor Frue Kirke, 5 Daler.

Item annammede jeg af Michel Bager for den Gaard, han fik af Kirken, paa Nørregade, som jeg med menige Professorum og Sognemænds Vilje og Samtykke solgte hannem til at betale Hr. Klavs Bilde med, 240 Daler.

Indtægt paa Jordskyld og Husleje, siden salige Hr. Søren døde, Anno Dn. 1557 (etc.).

Samme Aar, som Udgift.

Item gav jeg Mester Jørgen, Sogneherre, for et helt Aars Tjenesteløn, 40 Daler.

Item gav jeg Hr. Rasmus, Medtjener, 20 Daler.

Item gav jeg Skolemester 10 Mark.

Item gav jeg en Locat i Skolen 6 Daler.

Item gav jeg D. Peder for Hr. Søren Grønnebeck, Husleje, 4 Daler.

Item gav jeg Niels Koch paa Nørregade for den Gaard, Hr. Hans Unyss[1]) vandt af hannem igjen, efter Borgmesters og Raads Befaling, 109 Mark.

Item lod jeg færde og arbejde paa Skolen, desligeste lod jeg skjelne Skolemesters Boder i S. Nicolai Sogn, og løber Tredieparten af Bekostningen, som Vor Frue Kirke skal betale. 20 Mk. 2 Sk. 1 Alb.

Stole, som jeg haver ladet gjort af ny i Kirken, Summa $51^1/_2$ Mk. 2 Sk.

Item for al min Umage og Forsømmelse, som jeg haver haft for Kirken, er jeg ingen anden Løn begjærendes end af

[1]) Var Præst i Lyngby ved Kbhvn (omtales ogsaa i Danske Mag. 3 R. VI, 9).

[redacted]

Gud i Himmelen. Men for hvilket Skriveren, som haver skrevet Kirkens Regnskab udi 5 Aar og indkrævet Kirkens Jordskyld og Husleje, og for hvilket han haver forsømt sig fra sine Lectier, gav jeg hannem 6 Alen sort Engelsk til en Kjortel, for 6 Daler.

Summa Summarum over alt paa disse 6 Aar Regnskabs Indtægt efter Registers Lydelse beløber sig $4034\frac{1}{2}$ Mark 2 Sk. 9 ₰. Udgift i samme Tid 4704 Mark $1\frac{1}{2}$ Sk. 1 Alb.

Disse 6 Aars Regnskab overhørtes den 28de Juni 1558 af D. Christiern Morsing, M. Klavs Skavbo, M. Peder Parvus, M. Rasmus (Lætus), M. Niels (Jespersen), Prædikant udi Vor Frue Kirke, Hr. Peder Tidemand (Præst i Herstedøstre), Anders Godske og Michel Skriver, Borgmestere i Kjøbenhavn, Oluf Hammer, Raadmand, Mads Skriver, Christen Skriver, Morten Grydestøber og Oluf Jakobsen, Borgere sammesteds.

1558—9, som Indtægt.

Landgilde: Penge, 6 Mk. 3 Sk. Byg, $17\frac{1}{2}$ Pund og 6 Skp. Rug, $5\frac{1}{2}$ Pund og 5 Skp. Havre, 10 Tønder. Lam, 10. Gjæs, 10. Høns, 20 Par.

Kirkens Tjenere, som ydede dette Landgilde, boede paa følgende Steder:

Tryherred. Kvinderup. 1 Gaard.
Smørum Herred. Nybølle i Ledøve Sogn. 1 Gd.
— Ovre øvre ved Dammen. 2 Gd.
Ramsø Herred. Ølsemagle. 1 Gd.
Sokkelunds Herred. Mørkøve i Gladsaxe Sogn. 1 Gd.
— Lundtofte i Lyngby Sogn. 1 Gd.
— Vangede i Gjentofte Sogn. 1 Gd.
— Buddinge i Gladsaxe Sogn. 1 Gd.
— Skoverlunde i Ballerup Sogn. 1 Gd.
— Ovre øvre ved Dammen. 1 Gd.
— Ovre ydre (ɔ: Hvidovre). 1 Gd.
Bjeverskov Herred. Voldersløv. 1 Gd.
Lille Herred. Vindinge. 1 Gd.
Tudse Herred. Marke i Kundby Sogn. 1 Gd.
Skipping Herred. Kalrede i Bregninge Sogn. 1 Gd.

Jordskyld og Husleje indbragte idethele $386\frac{1}{2}$ Mk. 2 Sk. (deriblandt for 1 Gaard i Næstved og 1 i Helsingør, Resten i Kjøbenhavn).

Tavlepenge udtagne af Kirkens Blok beløb sig i dette Aar til 69 Mark.

For Hr. Anderses Lejersted i Kirken, som boede i Norge, 6 Mk.

For Mester Peder Høyes Lejersted i Kirken, 30 Mark.

Samme Aar, som Udgift.

Blev Citze Hr. Sørens fornøjet og afbetalt hvis hun blev tilagters af sidste Regnskab, hun gjorde paa Kapitelshuset, som jeg gav hende, 138 Mk. 6 Sk. 2 Alb.[1]).

Bekostede jeg sl. Hr. Rasmus's Jordefærd til Kiste, Lærred, Vin, sammeledes til Øl og Brød for fattige Folk, 17½ Mark.

Tjenernes Løn: M. Niels, Sogneherre, 40 Daler Mynt. Hr. Oluf, Kapellan, 60 Mark. End Hr. Oluf til ½ Aars Husleje 6 Mk. Item givet Mester Niels Persen for Tjeneste, han gjorde fra den Dag, Hr. Rasmus døde, og til S. Michelsdag, 15 Mark. Item givet Hr. Søren Grønnebeck hvis han var tilagters af S. Nicolai Kirke, 14 Mark. Jochim Organist, 10 Mark. Mester Anders Skolemester, 10 Mark.

Regnskaberne i Konsistoriets Arkiv, Nr. 170.

85.

1555. 19de December. Kongelig Befaling til M. Hans Svaning om at begive sig til Kjøbenhavn med sine historiske Samlinger.

Mester Hans Suaning fick breff, som her epther føliger etc.

Christian etc. Vor gunst tilfornn. Vider, at her er naagre vdj rigit, som agte at lade vdgaae naagre bøger, och huor mand lader forfare vdj Closterne eller andenstedz epther exemplaria, tha sige the, atj tilforne haffuer anammit thennom. Thij bede wij etther och wille, atj opsøger eblant etthers bøger epther alle the exemplaria, som i haffuer enthen hoss Closter, Kireker eller andenstedz oc tisligeste hues anden deell som i sielff haffue colligeret; och siden ther met giffue etther sielff hiid thill oss,

---

[1]) Heraf synes at fremgaa, at ogsaa den anden Kirkeværge (Hr. Søren Andersen) har ført et Regnskab over hvad han oppebar og gav ud af Kirkens Indkomster, saa at Mester Lavrens Madsens Regnskab kun omfatter en Del af Indtægterne og Udgifterne, hvilket ogsaa fremgaar af den Uregelmæssighed, der er i Regnskabernes Omfang.

[redacted]

saa atj visseligen ere her tilstede vor Frue dag kyndermøsse først kommendis. Thij wij oss wisseligen ther til forlade. Befallendis etther Gud. Actum Kiøpnehaffnn then 19 dag Decemb. aar etc. 1555.

Tegnelser over alle Lande. IV, 607—8.

86.

1556. 1ste Oktober. Lensmanden paa Roskildegaard, Hans Barnekov, skriver til Kongen om Eftersynet af sjælandske Kirkeregnskaber og omtaler i Brevet Mester Hans Henriksen som Biskop D. Peder Palladius's «Substitutus».

Durchleuchtigester, hochgheborner, grosmechtigester Koningk, aldergnedigester Here, beneuenst meinen zu idertzeit vntherdenigen vnd willighen deinsthe erpetinghe voghe ich euer ko. mat. vntherthenigiich zu wissen, das in dem we euer ko. mat. van Rosschilde nach Abrahams torpe reyseden, ich euer ko. mat. vnderdeniger masse berichtede, das ich nach euer ko. mat. gnedigesten willen vnd gheuallen mich in ethlicher kirchen rekensschop zu horen begheben vorhedte: den edtzliche proweste vnd kirchheren haben sulches fleytzich van mir begheret. Szo meinthen euer ko. mat. radtsam (we es auch ist), das edthwan Doctor Petrus Palladius superintendens ader auch sein Substitutus mester Hans Hinrichsen met tzoghe, vnd sulches den kirchen vnd kirchen rekensschoppen auch anderen christlighen bestelleingen zu dem besten mit hulffe vorforderen vnd vorthsedtzen. Welches auch euer ko. mat. mich beuohelen, euer ko. mat., wan de zu Kopenhagen weren, wider zu erinneren: szo wolden euer ko. mat. sulches by Doctorj Petro Palladio ader mester Hans Hinrichsen lassen beforderen, welchem beuehelich nach ich sulches euer ko. mat. in aller vntherdenigheit wil wither erinnert haben, vnd mich in aller vntherthenigher masse euer ko. mat. g. beuehelich nach in vntherdenigheit wil halten vnd schicken, vnd wil mich auch darnach mit dem Doctor Petro Palladio ader mester Hans Hinrichsen vnsers austzaghes (sic) auff was dach vnd in welchem orthe wy ghelegenst vnd best zu dem ersten sulches beginnen wol vorghelichen, vnd wil hir mith euer ko.

mat. Godt allemechtigh zu langhen vnd ghesundem lebende vnd ghelichlichem regimente beuahelen haben. Datum auff euer ko. mat. hofe zu Rosschilde den freidach nach Michaelis anno etc. lvj.

Euer ko. mat. vntherthenigher

Hans Barneckow.

Udskrift til Kong Christian den Tredie.

Orig. i Geh.-Ark., Danske Saml. 179 b. Et indlagt Stykke i samme Brev, der handler om Sildefiskeriet mellem Kjøbenhavn og Kjøge, forbigaas her.

87.

1557. 6te August. Kongebrev til D. Peder Palladius angaaende Hr. Søren Grønbæk, Kapellan ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Doctor Peder Palladius fick breff att forordinere her Seffuerenn Grønnebeck tiill enn Cappellaen och Medhielper y Køge, som her epther følger.

Christiann etc. Vor gunst tiilfornn. Viider, att vore wndersotte Borgemester, Raadmendt och menige Borger vdj wor kiøbstedt Køege haffuer giffuett oss tiillkiende, huorledes ett theres sogneprest her Maarthenn er mogett skrøbelig, saa handt icke kandt giore thenn tiilbyrlig tienneste, som hannom byrde, och thee therfor haffuer wdwolldt oss elsk^{e} her Søffuerenn Grønnebeck, Capellan tiill wor Frue kircke vdj wor kiobstedt Kiøpnehaffnn, tiill enn Medhielper, och epther her Morthens dødt tiill theres sogneprest, huilkett for^{ne} capellann bewilgett haffuer. Och wille (!) thee forordinerett, at her Seffuerenn schall fange en tiilbyrlig wnnderhollding, och her Morthen alligewell att behollde then renthe, handt her nu haffuer, wnndertagett offerrett. Tha haffue wij epther for^{ne} wore wndersottis bønn och begerinng tiillsteedt, att the mue bekomme samme Capellann tiill enn Medhielper. Thij bede wij etther och begiere, attj tiillskicke thennom for^{ne} her Seffuerenn tiill en medhielper och enn sogneprest epther her Morthens dødt. Ther mett skeer oss synderligenn tiill wilge etc. Schreffuett y wor kiøbstedt Kiøge then 6 Augusti Aar etc. mdlvij.

Tegnelser over alle Lande. V, 243.

[redacted]

II.

88.[1]

1491. 15de December.. Kong Hans skriver til Borgerskabet i Kjøbenhavn, om at Byens gamle Raadhus skulde tilbagegives Universitetet, som det var blevet frataget med Magt. Hvad Retskrav man havde, skulde opsættes til Kongens Ankomst.

Wii Hans meth Gudz nade Danmarckes, Norges, Vendes oc Gothes konning, vduold til Suerige, Hertug i Sleswiig oc i Holtzsten, Stormarn oc Ditmersken, Greffwe i Oldenborg oc Delmenhorst, Helse ether wore borgere oc menigheed, som bygge oc boo i Købnehaffn, kerlige meth Gud oc wor nade. Vider kære venner, at fore oss er kommet, at borgemestere, rad ther i byen oc nogre aff ether toge thet gamble radhwss veldelige fran docterne oc mesterne ther i byen, som the haffde til theres nytte oc behoff, oc skreffwe wii nw for^ne^ ethers borgemestere oc rad til meth ith wort lucth breff, at the skulle strax anttworde them igen for^ne^ radhwss i theres frii heffd oc wære, som the thet tilforne haffde. Swa bede wii ether oc vele, ati hielpe til, at the strax fange samme hwss igen. Haffue borgemestere, rad eller oc i noget ther i at sige, thet lader bestande, swalenge Gud vil, wii tilstede komme oc fonge selffue hørt ythermere leyligheden ther om, oc lader thet ingenlunde. Her meth ether Gud befalendes. Screffwet paa wort slot Lundesnes torsdagen nest effther sancte Lucie dag, Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo. Nostro sub signeto.

Orig. med udvendig Forsegling i Universitetsqvæsturens Arkiv (nu afleveret til Univ.-Bibl.).

---

[1]) Dette og nogle følgende Aktstykker, som tidligere vare undgaaede Opmærksomheden, fordi de vare blevne henlagte paa et Sted, hvor de ikke retteiig hørte hjemme, nemlig i Universitetsqvæsturens Arkiv, fremdrages her, skjønt der derved sker noget Brud paa den kronologiske Orden, som ellers følges i disse Tillæg. Tillige benyttes Lejligheden til at medtage enkelte andre Dokumenter, som senere ere fundne.

89.

1498. 10de Maj. Kong Hans forbyder, at nogen studerende fra Danmark maatte drage til andre Universiteter, Upsala alene undtaget, inden han havde studeret idetmindste tre Aar ved Kjøbenhavns Universitet.

Wij Hans meth Gudz nadæ Danmarckes, Sueriges, Norges, Vendes oc Gotes Koning, Hertug i Slesuig, Holsten, Stormarn oc i Ditmersken, Greffuæ i Oldenborg oc Delmenhorst, gøræ allæ witherligt, at hederligh oc welbyrdig man oss elskeligæ Doctor Erick Nielssen, Degen i Køpnehaffn, pa menæ Vniuersitatis vegnæ ther sammæstedz haffuer wereth foræ oss oc werdugste werdugæ fetræ, bisper, prelater, ridderskab oc menæ Danmarckes Raad, bekerdæ, huarledes at godementz børn, køpstedementz oc almwes ferdess vdaff Riiget i fremmedæ studiis oc forsmaa then velgerningh, wor kæræ herræfadher och wij haffuæ giort i thet menigæ mandz bestæ, at huer godmandz, fattigh oc riiges børn mattæ bliffuæ lerd her hiemmæ i wort eghet Riigæ och kommæ wedh at løseth meth swodannæ varæ, som her falder i Riigeth, i thet sted som nw vden Riiget ey andeth kan kommæ wæd en guld oc peningæ. Ther fore haffuæ wij nw efftir for^ne^ wort elsk^e^ Raadz Raad thet swo skicket at staa oc holdess skall efftir thennæ dag, at engen godmandz barn, køpstedæmendz eller almwes skall ferdes her aff Riigeth thill studium vndentagen Vpsallæ Studio i wort Riigæ Suerigæ, met myndræ en the skullæ tilforn staa her i Kopnehaffn till Studium i try sambfeldæ aar i thet myndzstæ. Hwo her emod gør, skall han haffuæ forbrwth huess leen han haffuer aff kircken, och siden ey ydermere haffuæ hob her efftir at nydæ noger kirckens leen her i wort Riigæ Danmarck. Giffuit pa wort slot Køpnehaffn Torsdagen nest efftir Dominicam Jubilate aar efftir Gudz byrdh Twsindæfiræhwndreddæhalffemptesynnætywgæ pa thet othende. Vnder worth Secretis.

Relator dominus Laxmannus
miles, magister Curie.

Orig. paa Pergament med Brudstykke af Seglet i Universitets-qvæsturens Arkiv. Brevet har vel været trykt flere Gange tidligere,

[redacted]

men saa slet, at der var Grund til endelig engang at gjengive det i sin rette Form efter den gjenfundne Original, der nu er afleveret til Univ.-Bibl.

90.

1540. 6te Januar. Udtog af en kongelig Befaling til Universitetets Rektor.

Item kom et breff till Rectorem vniuersitatis, at hand lader foruise thømmermendene ind vdj Knarderuppe skoug och lade hugge en thølt xiiij alne stolpper ij foed paa kantten, och at the lade theris tienere føre thet hiid vdh till Køpnnehaffnn tiill thenne bro fore nørreportt. Datum Gottorp die trium regum anno etc. 1540.

Sjælandske Registre i Geh.-Ark. (Aflev. fra Justitsministeriet).

91 *a.*

1543. 24de Maj. Kong Christian III forlener sin Livlæge D. Cornelius v. Hamsfort med den Residens, som havde ligget til S. Birgitte Alter i Vor Frue Kirke, hvortil Hr. Jens Jonsen hidtil havde været Vikarius (se Nr. 91 b).

Wii Christiann mett Gudts Naade Danmarcks, Norgis, Wendis och Gottis konningh, Herttugh i Slesuigh, Holstenn, Stormarnn och Dettmerschenn, Greffue vdi Oldennborgh och Delmennhorst, giøre alle witterligtt, att wii nu aff wor sønderligh gunsth och naade, saa och for troo och willige tienneste, som oss elsck^{e} Doctor Cornelius Hammesfordt wor liiffdoctor oss troligenn heer till giordt oc beuisth haffuer, och heer effter troligenn giøre och beuise maa och schall, haffue vndt oc forlenndtt, och mett thette wortt obne breff vndhe och forleene hannom thendt wor och kronenns gaardt och Residentz, som Her Jens Jonssenn nu siisth vdi were och forleningh haffde, och heer till haffuer leygett till Sancte Birgitte altter i wor Frue kircke heer i Kiøbennhaffnn, westenn bagh Sancti Peders kircke heer sammestedts liggenndis, huilckenn for^{ne} gaardt och residentz mett alle the husze, bodher, abellgaarde, gaardtsrum och haffuerum vdi widhe, lenge och bredhe, intet vndertagett, effter som for^{ne} Her

9*

Jens Jonssenn thendt nu siisth vdi were och brugelsse haffde, for^ne^ Doctor Cornelius maa och schall haffue, nyde, bruge och beholle vdj synn liiffs tiidt och saa lenge handt leffuer. Dogh saa att handt schall bygge och forbedre samme residenntz och boder och thennom well bygdt wiidt heffdt och magtt holle, och giøre oss och riigett ther aff tilbørlige tienneste. Thii forbiude wii alle, ehuo the helsth ere eller were kunde, serdelis wore Fogeder, Embitzmenndt och besønderligenn Borgemestere och Raadtmenndt heer vdi for^ne^ Kiøbennhaffnn, for^ne^ Doctor Cornelius heer emodt vdi synn liiffs tiidt paa for^ne^ residenntz och boder eller nogenn theris rette tilliggelsse, effter som forscreffuitt staar, att hindre, hindre ladhe eller vdi nogre maade forfaangh att giøre, vnder wortt hyllesth och nade. Giffuit paa wortt Slott Kiøbennhaffnn Torsdagenn nest effter Helligh treefoldighedts Søndagh Aar etc. Mdxliij°.

Vnder wortt Signett.

Christian.

Orig. paa Pergament med det kgl. Segl i Vox, i Universitetsqvæsturens Arkiv (nu afleveret til Univ.-Bibl.). Udenpaa er skrevet: »Pro pædagogio ædes Doct. Cornelij 1543«.

91 *b.*

1544. 24de September. Mageskifte mellem Universitetet og Kongens Livlæge, D. Cornelius v. Hamsfort, angaaende tvende Huse i Kjøbenhavn, hvorved Universitetet faar S. Birgitte Alters Residens (siden anvendt til et Pædagogium, se Nr. 26).

Anno Domini 1544 vicesima quarta Septembris, ex mandato Regiæ Maiestatis, inter Vniuersitatem, ab una parte, et ueneranndum uirum Doctorem Cornelium, Regiæ Maiestatis Physicum primarium, ab altera parte, conuentum est, ut domus Vniuersitatis, quam prædictus Doctor Cornelius inhabitat, libere cedat illi ad dies uitæ suæ, ea lege, si quid in ea desideretur, restauret, Vniuersitas autem ad dies eiusdem Doctoris Cornelii libere retinebit eam habitationem, seu residentiam, quam idem dominus doctor post obitum Domini Joannis Jone vicarii a Regia Maiestate impetrauit, eamque domum Vniuersitas, si quid labetur, restaurabit, Ita tamen ut hortus præfatæ habitationi annexus

[redacted]

in duas partes fere æquales posito interslicio dividatur, et partem meridionalem Vniuersitas, partem uero septentrionalem Doctor Cornelius in suum usum retinebit. Acta et transacta hæc præsentibus venerabilibus uiris Doctore Machabæo Vniuersitatis rectore, Doctore Christierno medico, Domino Joanne Meyer, pastore Reynsbergensi, Magistro Olao Chrisostomo, pastore Hafniensi, Magistro Petro Paruo, Scholæ Hafniensis lectore ordinario.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602, Fol. 70.

92 *a*.

1545. 8de Februar. Et Tingsvidne angaaende en Overenskomst mellem Universitetets Rentemester og dets Tjenere under Knardrup Kloster angaaende Benyttelsen af Ljunge Skov.

Wij efflerne Herløff Troldhe Høffsmandt paa Ørekrogh och Lenssmandt tiil Trijherridtt, Olluff Skenckell aff wobenn tiil Slasslundt, Lauris Ibssen wtij Slangerop, Mauris Jenssenn i Ssyrødt[1]), Herridzfogedhe y trij Herridher, Jep Skriffuer, fogiidt tiil Abramstrupp, Christhen Tomessen, fogedt tiil Gressegaardt, Hans Perssen, fogedt tiil Klare klosther, Jens Scriffuer y Stennløsse och Ebbe Ollssen y Wggerløsse, giøre for alle dannemendtt witlherligtt, som thette wortt obne breff see eller høre lesse, att aar effter Guds byrdtt Mdxlv then løffuerdagh nesth epther Purificationis Mariæ dagh war skickett for oss paa trij Herridz tingh, och for menige tingh mendt, som then dagh tingh søcth haddhe, erligh och wellerdtt Mandt Mesther Jacob Fabritius, Vniuersitethes Rentthemesther, paa nogle lods eyeris wegne, som haffue locdt och deell y Lunghe skoffu, och ther framkallede alle Lunge mendt och lodt læse for thenum nogle puncther och artickler, som her effter følger och screffne staar, som the alle mendt y forne Lunge beuilligett och samticktte then Torssdagh nesth for Purificationis Mariæ dagh om Lunge skoffu y forne Mesther Jacobs Fabritij, Niels Anderssens tiil Lyndbygaardt och Michel Tomessens neruærelsse. Førsth att the maae, som boer

[1]) Læsningen af det andet Bogstav i dette Navn er uvis; maaske skal det læses Spyrødt eller Skyrødt.

y Lunge, bruge Ell och Hassell tiill theris frie ildebrandt. Men nar wintheren begiffuer segh saa, att the icke kundhe faa Ell eller Hassell, tha skall thenum tiilstedis att hugge wndher rwgh aff boghern (sic), dogh mett saa skell, att thet foruisses thenum aff skouffogederne wdhen skoffuens skadhe y alle maadhe. Item skall skoffuefogeder foruise thenum att hugge saa møgett aff eegh och bøgh, som the kundhe tiil lempelighed brygge och baghe mett. Item theris woghen tymmer skulle the haffue friitt, saa møgiit som the kundhe haffue theris eygne wogne wedt magtt mett och icke mere y noger maadhe, huilkedtt skall foruisis thenum aff skoffueffogederne, och wden theris willie och widtskab wære skoffuenn vbewardtt. Item skulle the haffue gierssell tiil att holdhe gierderne wedt magt mett. Item om noghen aff bønderne y Lunghe wille bigge, tha skall skoffuefogederne wise thenum tymmer ther tiil, som kandt findis y skoffuen, dogh wdhen merckelighe skoffue skadhe. Thesse for^ne puncther och artickler begieredhe the sielffue alle endrecthe-ligh, som boer y Lunghe, och ther mett wille wære skoffuen wbewarett y alle maadhe, och om noghen findis ydermere ther att giøre offuer, forplietedhe the thenum och samtyckedhe thenne straff, som efflerfølgher. Hugger noger mandt eegh y noghen wskiifftte skoffue, och icke haffuer beffallingh och tiilstandt aff Schoffogederne, skall haffue forbrøtt ett par øxen tiill syn Her-skabb och ij tønner øll tiil byenn. Item hugger nogen bøgh wdhen skoffuefogedernes willie och widtskaff, then haffuer for-brøtt en oxe tiill Herreskabbett och en tønne øll tiil byenn. Item Schoffuefogederne skulle icke haffue nogen besynderligh friihedtt eller fordeell aff skoffuen enthen att hugge eller att sellie meere endt en aff the andhre bøndher, som boer y bydhen. Item hugger noger Mandt y andhens engh y wonghen, tha skall then haffue forbrøtt en tønne soltt tiil Herreskabb och en tønne øll tiil byen. Item giffuer noger Mandt skouffoge-derne skimps, spods eller wbequems ordt y giilde huss eller andhre stedhe for then beffallinghe skiildtt, som the haffuer offuer skoffwen, tha haffuer handt forbrøtt enn tønne soltt tiil Herreskabb och en tønne øll til byenn. Item om noghen giør en aff skowfogederne saar for skoffuens skiildtt, tha haffuer

[redacted]

handt forbrøtt ij par øxenn tiil siit Herreskabb och iiij tønner øll tiil bydhen. Item om segh begaffue (thet Gudt forbiudhe) att nogen forwelder segh tiil och sloffue nogen aff skouffogederne yhiell for nogen sagh, som kundhe begyndis aff nogen mandt for skoffuen, tha schall handt mysthe siit lyff ther ffore, om handt bliffuer grebett. Men kommer handt bortt, tha skall handt wære freedløss och landflyctigh, then stundt handt leffuer, och aldriigh begiere freedtt. Item her tiill swaredhe for^{ne} Lunghe Mendt, som tiilstedhe ware paa menige byess wegne, obenbare for oss kendis och tiilstodhe, att thee hadde indgaaett, beuilgett och samtyckt mett ffriie och beraadtt huff, wnødde och wtuangde, wbrødeligen wnder for^{ne} wiilkaar och for^{ne} artickler om Lunghe skoffu wedtt magtt at holle. Paa thisse ordtt, swar och artickler beddis for^{ne} Mesther Jacob ett tings widne, huilkedtt handt och fick wedt xij Dannemendt, som ere Matts Perssen y Hemmelsse, Matts Frendessen y Swnby lille, Jens Knaffue y Torkøb, Hans Perssen y Postrupp, Willom Nielssen wtij Bøstinderødtt, Willom Laurissen y Strølille, Jepp Mandt y Bronstrupp, Nelaus aff Quuynderopp, Ebbe Ollssen y Wgerløsse, Per Ollssen y Scheffuinge, Jens Brocker y Steenløsselille och Niels Perssen y Freersløff. Huilcke for^{ne} dannemendt ginge a tinghe y beraadtt, och welberaadhe ygen indtkomme och alle endrecteelighen widnede, att the samme dagh saae och hørdde mett mange andhre dannemendt fleere, att Lunghe mendt samtyckedhe alle artickler, som for^{att} staar och vpplesde ware, om Lunge skoffu att saa skall bliffue y freedtt, som forskreffuiitt staar. Tiill ydermere widnesbyrdtt henge wij wore Indsegler nedhen for thette wor obne breff. Datum loco et tempore vt supra.

Udvendig Paategning: Eht breff paa Lynnghe skoffs fryhed, szom er screffuen och giffuet Rectore Vniuersitatis Hafn. D. Doctore Johanne Machabeo.

Orig. paa Pergament med Spor af ni Segl i Universitetsqvæsturens Arkiv (nu afleveret til Univ.-Bibl.). Sml. Danske Mag. 3 R. VI, 26—7.

[redacted]

92 *b*.

1548. Overenskomst mellem Kirkeværgerne ved Kjøbenhavns tre Sognekirker i Forbindelse med Professorerne om det Forhold, efter hvilket enhver af Kirkerne skulde bidrage til «den almindelige Skoles» og den ny Kirkegaards Vedligeholdelse.

Anno M. D. XLViij waare vij effterschreffne Mend forsamlede vdi Borgemesters Peder Jensøns Stuffue her vdi Kiøbenhaffn, at beraadslaa om dend nye Kirchegaards och Scholens Bygningh och forbedringh. Først aff wor Fruis Sogn D. Christiernus Morsingh, M. Niels Hemmingsen, Her Søren Succentor och Oluff Tygesen, Kircheuerger. Och aff hellig Giestis Sogn Peder Jensøn, Borgemester, och Jens Martensen, Kircheuerger. Och aff S. Nicolaj Sogn Jesper Alsing, Raadmand, och Niels Læstemager, Kircheuerger. Och da bleff eendrechteligen saa beuilget, besluttet och sambtyckt, att naar som Nødtørffighed kreffuer, at der schall effter denne dagh bygges och forbedres nogit enten paa dend Nye Kirchegaard, som er indtagit her udenfor Byen aff Kongl. Maytts befaling till christen Menisches Liigs Begraffuelse, eller och naar behoeff giøres att bygge och forbedre nogit paa dend allmindelige Schole paa wor Frue Kirchegaard, eller paa dend Gaard eller Boed och Huse, som ligger til Scholens Thieneste: da schall alle iij Kircherne dertil hielpe vdaff Kirchens Rente vdi saa maade, at naar Summen er taxeret paa huis Bygning och Bekostningh, som da giort [er] paa dend eller paa denne Thiid: da schal wor Frue Kirche dertil legge, at betalle dend omkost med, vdaff huer hundret Marckis Bekostning xlj mk, aff hellig Giestis Kirche aff huer hundrit mk xxxv, och af S. Nicolaj Kirche xxiiij mk. Denne forne Schich och Beuilningh schall saa holdis aff os och alle wore Effterkommere, Kircheuerger vdi Kiøbenhaffn om dend Ny Kirchegaard och dend Capelle, och om dend Allmindelige Schole, och disligeste med dend Gaard, Boed och Huuse, som forschreffuet staar.

Efter en gammel Afskrift i Kjøbenhavns Raadstuearkiv.

[redacted]

93.

Uddrag af Acta Consistorii 1550—52[1]).

1550.

Anno Domini 1550, die 8 Nov. omnibus Professoribus præsentibus, exceptis Dn. Capitaneo, Doct. Alberto et M. Petro Parvo, actum est de literis Dn. Jacobi Heye et de frumentis ad structuram Ecclesiæ pertinentibus. — Literæ super bonis Capituli Hafniensis intra et extra portas, mortuo Dn. Jacobo Heye, in cujus domo inventæ sunt, conservantur in Capitulo Roschildensi opera Jacobi Brockenhus et Jacobi Beck. — 18 pondo frumenti pertinentia ad structuram Ecclesiæ divæ Virginis occupantur a M. Petro Høye[2]) et Joh. Terningh.

Item die Mercurii ante festum Martini receptus est Christophorus Palemonius in Notarium Universitatis.

12 die Novembris, præsentibus iisdem professoribus, accusatus est Melchior Fyonius cum socio suo Laurentio Norvegiano a cive quodam Scoto, quod noctu suas fenestras fregisse falso (sic) contendebat, qvod qvum nullo testimonio probare potuit, et hi jurejurando a se factum esse negarent, jussus est vel vera testimonia qværere, qvibus convincerentur, vel nunqvam ea de causa contra illos contendere.

22 die Novembris assignata est unicuique Professori ac Lectori sua hora, tam qva præleget, qvam qva repetet.

3 die Decembris proposuit D. Machabeus Universitati de promotione Esberni Petri, in qvem promovendum Universitas consentit.

16 die Decembris accusatus est Johannes Fyonius, Famulus communis, a Petro Weyer, quod debitum non solveret, nec

---

[1]) Det Uddrag, som her er benyttet, har jeg ikke tidligere kjendt, hvorfor jeg heller ikke har kunnet gjøre Brug af det i Fremstillingen af Universitetets almindelige Historie i Christian III's Tid, medens der i Biografierne tildels er taget Hensyn dertil.

[2]) Afskriften her har Køge, hvilket maa være urigtigt, jfr. foran S. 121.

chirographum creditori dare vellet; qui obstrinxit se in præsentia Professorum omnium, soluturum exactori infra mensem vel citius, si interea . . . . e patria rediret; in cujus certitudinem dedit prædicto Petro Weyer chirographon. Est autem hic Johannes natus in territorio Skamby Herred, in parochia Clynte et in pago Nokkeby.

Eodem die, præsentibus omnibus Professoribus, productus est Johannes Viburgensis, cujus intercessor erat Mathias Johannis Proconsul; qvi Viburgensis accusatus est, 1. qvod unus eorum fuisset, qvi in domo infami tynnam cerevisiæ exhauserit[1]); 2. qvod vixerit hic sine privato ac domestico præceptore; 3. qvod non fuerit in collegio a festo D. Johannis; 4. qvod in domo Domini Severini invectus sit in studiosum, qvi noluit socius esse nocturnarum potationum, qvi, qvum responderet, se huc non potandi gratia sed studendi venisse, de vita periclitatus esset, nisi irruentem impedivissent; 5. qvum ob hunc tumultum reprehensus fuisset ab uxore Dñi Severini, impudenter obvertit ei anum; 6. qvod fuerit aliorum pernicies, cum qvibus vixerit; Olaum enim Basse pessime corrupit et patrimonium dilapidare incitavit; 7. qvod a Rectore vocatus comparere noluit, et qvod minatus sit Pedellis, tum qvod contra eos armatus fuerit, et sic de cæteris. Propter qvæ Universitas cum suffragio intercessoris eum carcere dignum judicavit et includi fecit, donec aliter de ipso puniendo consultasset.

Eodem die adfuit Dn. Georgius de Faxe, qvi accusatus est, qvod invita Universitate aliqvandiu pensionem retinuisset, qvam singulis annis Universitati juxta literas collationis tenetur solvere; sed qvia se difficilem Universitati præbebat, dilata est causa in seqventem diem.

27 die Decembris præsentibus omnibus Professoribus ac Universitatis Magistris petivit Magister Ludolphus Prighius dimis-

---

[1]) Formodentlig er det den Johannes Mauritii, som er omtalt ovenfor S. 29 under 3die Debr. 1550. Istedenfor Matthias Hesse som sammesteds nævnes, har den her benyttede Afskrift: Mathias Høye, og det er formodentlig den samme Student, som nedenfor (S. 143) omtales under Navnet Mathias Heye.

[redacted]

sionem ab Universitate redeundi in patriam, qvia propter seria negotia in patria peragenda hic citra damnum suum diutius remanere non posset, qvare amice dimissionem sibi concedi postulavit. Protestatus est autem in præsentia omnium Professorum et Magistrorum, se neqve odio neqve tædio neqve ulla molestiæ causa hinc discedere, sed Universitati gratias pro summis in se beneficiis egit, cui se velle inservire et gratitudinem animi declarare, ubicunque terrarum vixerit, sancte promisit. Universitas igitur, ne amico noceret, consensit ejus petitioni, atqve illum benigne et amice dimittendum cum favore ac benevolentia omnium, deditqve ei hoc ipso die facultatem et jus discedendi.

Eodem die proposuit Magnificus Dn. Rector Universitati de provisione Mag. Hilarii, qvod qvum tota schola propter illum male audiret a civibus et aliis, qvasi ipsum deseruisset nec qvicqvam sumtus in eum alendum impenderet, et tamen haberet ab Universitate qvalibet septimana 20 solidos præter ea, qvæ accipiunt custodes, nec qvicqvam vetulæ custodienti sufficeret: cogitarent et inter se consulerent Professores, qvo ipsi Mag. Hilario melius prospici qveat, ne Universitas male propter ipsum audiret. Consenserunt autem Professores, qvod Rector ageret nomine Universitatis cum Oeconomis Monasterii Spiritus Sancti, si ipsi pro conveniente pretio illum alendum suscipere velint.

1551.

Anno Domini 1551, 12 Aug. receptus est Georgius Nicolai Fyonius in pedellum Universitatis.

Ordo disputationum a festo Michaelis usqve ad Nativitatem Domini 1551.

M. Johannes Alberti 7 Nov.
D. Albertus Knopperus 18 Nov.
M. Petrus Parvus 21 Nov.
D. Joh. Machabeus 25 Nov.
M. Johannes Pomeranus 5 Dec.
D. Petrus Capitaneus 9 Dec.
M. Christiernus Morsianus 12 Dec.
D. Christiernus Morsianus 16 Dec.
M. Marcus Jordanus 19 Dec.

M. Erasmus Lætus citatus nono die Octobris non comparuit. 3 die Decembr. promisit Mag. Petrus Qvæstor in præsentia

Professorum, se daturum fidejussores Universitati infra octiduum pro 481 thaleris et 17 solidis, qvos Universitati debet.

Item eodem die promiserunt Professores, qvi debebant M. Petro, se soluturos Domino Rectori.

Item 1551, 12 Dec. petiit Dn. Rector Universitatis consensum, ut sine longiore disputatione Universitas faveret Doctori Christierno Morsiano centum illas marcas a Jacobo Brockenhus pro curia sui vicariatus vendita; ad qvod sic respondit Universitas: Qvod si ejus consensus fuit omnino necessarius, ut venderetur curia, qvare non prius qværebatur, qvam vendita ac revendita sit eadem. Ut autem agnosceret beneficium Doctor Christiernus, ex gratia favit illas centum marcas.

Item eodem die petierunt consules, literas dari qvatuor vicinis scholæ pro domibus, qvas inhabitant. In qvorum petitionem consensit Universitas hac conditione, ut si venirent morosi aut malevoli homines et inhabitarent easdem domos, qvi contra possessores curiæ, ad qvos domus spectant, litigarent, tunc possessor fundi pro structura bis satisfaceret, et alteri locaret.

Eodem die electus est Magister Johannes Skellerop in Procuratorem Knardrop, ut adjutor fieret Doctoris Petri Capitanei.

1552.

Anno Domini 1552, 14 Januar. conclusum est a tota Universitate, qvod qvandocumqve redierit domus aliqva vel possessio qvæcunqve ad Universitatem, sic qvod veteres literæ omnino expirarunt, tunc illa domus vel possessio nulli concedatur, nisi structura et ædificia qvæcunqve emantur promta pecunia vel sufficiente pretio; tantum enim juris habet Universitas in suas domos, qvantum illi . . . . in æde Divi Spiritus aut alii.

Eodem die declaravit Doctor Christiernus Morsianus coram Professoribus, qvo jure venerit ad possessionem singularum domorum, qvas hic intra portas possidet. Tunc post longam inter Professores disputationem obtinuit D. Christiernus, se has domos consensu Universitatis juste possidere; et conclusum est, qvod omnia, qvæ hactenus Domino Doctori concessa sunt, maneant rata sine omni controversia. Et si Dn. Doctor non

[redacted]

habuerit literas pro possessionibus firmas ac valentes, tunc concessit ei Universitas literas super omnibus domibus, super qvibus non habet.

Item 17 Januar. lectæ sunt Regiæ Majestatis literæ, qvod Magister Nicolaus Palladius legitime vocatus in Superintendentem Scaniæ, deberet examinari et functioni illi in primis præfici.

Ordo disputationum a Nativitate Domini usqve ad Pascha.

30 Jan.	M. Petrus Parvus.	5 Mart.	M. Johannes Pomeranus.
10 Febr.	D. Albertus Knopperus.	9 Mart.	D. Johannes Machabeus.
13 Febr.	M. Nicolaus Hemingius.	19 Mart.	M. Marcus Jordanus.
20 Febr.	M. Johannes Alberti.	23 Mart.	D. Christiernus Morsianus.
24 Febr.	Capitaneus Rector.	26 Mart.	M. Christiernus Morsianus.

6 Aprilis Dominus Episcopus, si volet.

M. Joh. Skeldorph hoc qvartali Capitaneo præsidente respondebit, et ideo non disputabit. Item M. Joh. Svenonis proximo qvartali seqventi disputabit; tum M. Marcus vacabit.

Conclusit Universitas, ut in primis ageret cum Nicolao Rosengordt de prædio Universitatis, qvod vi possidet, ut primo per bonos viros admoneretur Nicolaus Rosengordt, si benigne voluerit restituere curiam, si non faciat Universitas eum citari coram Rege et Senatu Regni. Interea dabitur Canuto Scribæ mandatum, ut perlustret et diligenter consideret silvam ad prædictam curiam pertinentem, qvam succidi fecerat prædictus Nicolaus Rosengordt.

Die 7 Julii M. Christierno Morsiano concessa est curia Pædagogii cum conditione, ut interdum legat pædagogicam lectionem et recipiat studiosos alendos. Item M. Johanni Skelderup assignata est domus, in qva habitavit Pomeranus cum utroqve horto, stabulo et hypogeo cum cubiculo supra hypogeum. Sed Canuto qvæstori assignata est interior pars, ubi habitabat M. Christiernus Morsianus, ut Qvæstor ibi ædificet stabulum juxta portam; porta autem utriqve communis erit.

Eodem die condonavit Universitas Magnifico Dn. Rectori, Doctori Petro Capitaneo, qvicqvid debuit M. Petro Qvæstori pro superfluo frumento, propter varios labores, qvos pro Universitatis commodis Dn. Rector subit.

Die 10 Julii petiit Bernekov, sibi partem horti Universitatis concedi, in cujus petitionem consensit Universitas sic, ut vendat illi pro certa pecunia statim numeranda, et non propter annuum censum.

Proposuit etiam Dn. Rector de Pastore hujus Ecclesiæ eligendo.

Die 21 Julii concessit Universitas D. Christierno Morsiano decimas duarum parochiarum, qvippe Greffue et Gillebrønd, pro qvibus habebit Canutus Huerstrop et Oggerop.

Eodem die vocati sunt estimatores qvatuor ex singulis partibus, qvi spatium horti inter domum Joh. Bernekow et fundum Jacobi Roskildensis se extendens directe. . . ., qvi unanimi consensu estimarunt partem illam horti collegii ab extremo angulo domus Johannis Bernekov usqve ad fundum Jacobi Roskildensis pro qvadraginta thaleris, ea conditione, ut Joh. Bernekov suis sumtibus ædificaret interstitium et hoc ipsum spatium pro se includeret.

Die 25 Julii in aula Regia tradidit Doct. Albertus Knopperus generoso viro Dn. Andreæ Bildoni literas qvasdam in præsentia nobilis viri Georgii Lycke, cujus rei etiam testis advocabar.

Die 30 Julii dedit Universitas propter commendationem Regis Mag. Vulgango sex thaleros.

Eodem die conclusit Universitas, qvod Canutus Scriba adhuc per triennium retineret Knardrop, numerando ab anno 1553—1556, ea conditione, ut det dimidiam Lastam frumenti super priorem contractum; postea Doctori Petro Capitaneo commissum est cum Canuto de aliis contractibus agere nomine Universitatis.

Die 28 Augusti, post ferias piscaturæ (?) visum est Universitati, ut negotium de Magistro Dauide vocando intermittatur, donec Universitas certior foret de voluntate Regis.

Eodem die ad propositionem Svaningii de emeritorum Professorum privilegio respondet Universitas, qvod ipsum non juvet, nisi velit residere Hafniæ et suo tempore profiteri.

Eodem die misit M. Jordanus chartam Daniæ Universitati dono, petens integrum Professoris stipendium; placuit autem Universitati, ut expectaret, donec negotium de M. Dauide vocando esset peractum.

[redacted]

Eodem die ex communi consensu concessum est Canuto Scribæ habere decimas pro solita pensione.

Eodem die factus est Dn. Jacobus Nicolai Bibliothecarius Universitatis.

Eodem die communi totius Universitatis consensu redintegratum est statutum, qvod inscribendus primum juret, se satisfacturum suis creditoribus, anteqvam hinc discedat.

Die 6 Septembris concessæ sunt M. Nicolao Hemingio casulæ Residentiæ ipsius annexæ, donec factus fuerit Doctor Theologiæ. Eodem die, M. Jordanus recipiat integrum stipendium pro Mathematica lectione, et Mag. Joh. Svenonis legat latinam Grammaticam. Eodem die statutum est, ut in Pædagogio fieret interstitium sumtibus Universitatis inter familiam M. Christierni et studiosos inhabitantes, præterea statutum est, ut circumjacentes casulæ sint posthac pro studiosis, qvi vivunt in Pædagogio.

Anno 1552 accusatus est Mathias Heye a vidua propter debita, qvæ ante tres septimanas post diem Michaelis promisit ac juramento affirmavit se soluturum debita.

Anno 1552, 3 Oct. electus est omnium Professorum communibus suffragiis Doct. Albertus Knopperus in Rectorem Universitatis.

J. H. Schlegels Uddrag i Ny kgl. Saml. 753. Fol. under Titel: »Merkværdigheder af Universitetets gamle Haandskrifter for at oplyse Danmarks Kirke- og lærde Historie saa og forrige Tiders Landhusholdning«. Det indeholder, foruden hvad ovenfor er meddelt, adskilligt, som alt er trykt i Tillæg Nr. 16 og i Ny kirkehist. Saml. I, 7—8 og 322—4. Hist og her har Schlegel ikke kunnet læse et eller flere Ord, og der er vistnok ogsaa enkelte Fejllæsninger i hans Afskrift.

94.

1556—7. Studenten Niels Olufsen Skjøtte, Søn af Hr. Oluf Nielsen Skjøtte (forhen Rektor ved Skolen i Viborg og nu Kannik smst.), skriver til en D. Nicolaus og beder ham hjælpe til, at han kunde faa Adgang til Kongen forat opnaa nogen Understøttelse til Fortsættelse af sine Studeringer.

Si mihi non satis perspecta essent, generis nobilitate clarissime, D. Nicolae, tuæ humanitatis erga me candor et beneuolentia,

merito profecto vererer, ne mihi vitio daretur, quod tuam præstantiam, grauissimis occupatam negocijs, hisce meis importunis atque incultis molestem litterulis: Summa autem tuæ humanitatis beneuolentia ac facilitate fretus, tuam clementiam paucis interpellare suscepi, orans, vt mihi faciles aures præbere ne graueris. Annis jam ferè duobus exactis, colendiss: D. Nicolae, ad hanc celeberrimam Academiam me vna cum fratre pater misit dilectissimus, vt studiorum cursus, foeliciter inchoatos, continuaremus, quo aliquando idonei efficeremur, ad nominis Dei gloriam promouendam, patriæque vsum & vtilitatem operandam; quod quidem hac spe fecit, quod alteri nostrum speraret aliquo regiæ munificentiæ beneficio prouisum iri. Hac autem spe frustratus proprio sumptu hactenus nos hic aluit. Nunc autem tantis impensis ferè exhaustus, nos a studijs in medio relictis, nisi aliter nobis prouisum fuerit, reuocare cogitur. Multum enim æris alieni, dum scholæ regimen tenebat, contraxit, quod necdum solutum est, præterea in regium subsidium centum thaleros exposuit, quos nondum creditori reddidit. Adhæc quoque numerosam domi alit familiam, ad cujus sustentationem annuos reditus expendit. Habet autem apud se pecuniæ summulam aliquam, quam ex præbenda (piæ memoriæ) Hermanni Skiell ex mandato regis sereniss. collegit[1]). Hanc pecuniolam nos a regia maiestate petere iniunxit, misso litterarum supplicatoriarum exemplari. Quo modo autem id commode exequar, ignoro. Ad tuam ergo clementiam confugio, supplex orans, vt in hac re mihi consilio et auxilio esse digneris, mercedem ab eo, qui se omnia bona opera remuneraturum promittit, expectans, meque hoc pacto tuæ probitati in omnibus

---

[1]) Herman Skeel til Jungetgaard, der besad et Præbende i Viborg Domkapitel, døde 1555. De Penge, der er Tale om, er Halvdelen af Naadensaaret af Præbendet, som tilkom Universitetet. Da der i Universitetets Regnskab 1556—57 vel anføres Naadensaaret efter Herman Skeel af et Kannikedømme, han havde i Roskilde, men ikke af hans Præbende i Viborg (Danske Mag. 3 R. VI. 291), er det ikke usandsynligt, at Studenten har opnaaet sit Ønske ved Henvendelse til Kongen.

[redacted]

deuinctum gratumque faciens. His tua pietas quam diutissime foelix ac fausta valeat.

T. C. deditissimus

Nicolaus Olaus Skiøtte.

Orig. uden Datering og Udskrift i Kongl. Bibl., Bøllings Brevsamling.

95.

1559. Januar. Professor Klavs Lavritsen Skavbo kvitterer for Modtagelsen af en Sjælegave, hans fordums Discipel Johan Oxe til Torsø havde tillagt ham i sit Testament.

Jegh M. Claus Lauritzssenn professor wdi Kiøbenhaffns Vniuersitet kiendis medt thette mytt obne breff och eghen handschrifft, at iegh haffuer oppebaaret ett hundrett daler aff erligh och welbiurdigh mandt Eskil Oxe tiill Løgismose, huilcket hundrede daler hans saligh broder, erligh och welbiurdigh Johan Oxe tiill Torsø, noghen tiidt langh myn allerkieristhe discipell, och siden myn kiere Mæcenas och forfremmer, gaff meg po sytt yderste wdi testament tyll sielegaffue, so Gudt were hans løn. Och iegh gierne wyll were tyll tienisthe hans kiere sødskindhe aff myn største formue och mackt bodhe for denne och for all anden theris wforskylthe welgierningh, som han saligh i syn liffs tiidt och the alle och huer seerlestis megh beuisth haffue. Thet kiende Gudt, att iegh will gierne were thennom so høy och laugh, som megh bør att were, och Gudt wndhe thennom igien leffue, løcke, framgangh och godt endhe po all theris modgangh. Att so y sandhedt er, trøcker iegh mytt signett nedhen for thette mytt obne breff. Schreffuit wdi [Kiøbenhaffn] . . . dagen nest effther hellighe tre kongers dagh anno Do mini 1559.

Orig. (beskadiget) i Kgl. Bibl., Breve til Adelens Hist. Fasc. 50.

96.

1559. 20de Februar. Kongen meddeler Rektor og Professorer, at han havde tildelt M. Rasmus Lætus 200 Daler til at studere udenlands for, og at hans Plads ved Universitetet skulde staa aaben indtil hans Tilbagekomst.

Frederich thenn andenn mett Gudtz naade wduoldt koning tiil Danmarck oc Norge etc.

Vor sønderlig gunst tillfornn. Wiider, at wij haffue giiffuit oss elsk[e] hederlig oc høglerdt mandt Mester Rasmus Lætus thuo hundrede Jochimsdaller tiill hielp att skulle drage wdenn landtz paa ij aars thiidt oc studere. Thij bede wij etther och begiere, attj wille lade for[ne] Rasmus Lætus hans lexe, ther hanndt nu haffuer wdj vniuersitet, staa hannom offuenn fore, nar handt egenn tiilbage kommenndis worder, om handt icke fanger enn bedre, oc atj wille nu wdlegge hannem en Residentz, wdj huilckenn handt kandt indsetthe oc forwaare hans godtz, then stundt handt wdenn landtz fortoffuenndis worder, huilcken hannom oc siidenn kandt were well belegenn att boe wdj. Ther mett skeer oss synnderligenn tiill willie, oc forlader oss ther wisseligenn tiill. Beffallendis etther Gudtt. Schreffuett paa wor gaardt wdj Otthense thenn xx dag Februarij Aar etc. Mdlix.

Vnder vort Signet.

Udskrift: Oss ellsk[e] erlige oc høglerde mendt, Rectorj, Doctoribus oc menige Professoribus vdj wort wniuersitet wdj vor kiøbstedt Kiøpnehaffn.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

97.

Uddrag af Mester Lavrens Madsen Bøssestøbers Regnskaber over Vor Frue Kirkes Indtægter og Udgifter 1559—70.

1559—60, som Indtægt[1]).

Under «Jordskyld og Husleje af Kjøbstedgods» bemærkes: Korsgaard i Vommebadstuestræde blev opladt kvit og fri til Mester

[1]) Regnskabet gaar fra Paaske i det ene Aar til Paaske i det følgende Aar.

[redacted]

Lavrens Bøssestøber paa hvis han blev til agters [ɔ: havde tilgode] af sidste Kirkens Regnskab, for 400 Mark, og er her indsat for en Hukommelse.

Jost (Sturtzkopf) Bogfører til Leje af Kirkens Vaabenhus, for han stod der med Bøger, 24 Sk.

Solgte til Laaland en liden Klokke, hængte i Taarnet, vog 2½ Skpd., for 530 Mark.

Kjøbte Mester Lavrens det brudne Tækkekobber, der toges af Spiren, for 110½ Mk. 6 ß.

Item undfanget første Gang af dennem, som vare tilskikkede her i Vor Frue Sogn at gaa til hvilke som vilde hjælpe til Spirens Bygning, 17 Mk. Anden Gang 16½ Mk.

Præstepenge beløb sig i et Aar til 150 Mk. 10 Sk. 1 Alb.

Tavlepenge annammet af Kirkens Blok i et Aar 78½ Mk. 7 Sk. Begravelsespenge i et Aar 238 Mk. 5 Sk. 2 Alb. Deriblandt: For Hr. Oluf Lybbersen 2½ Mk. For Doctor Niels's Hustrues Moder i Kirken, 12 Mk. Undfanget af Fru Citzel for velb. Mands Niels Parsbergs Lejersted i Koret, 22 Daler.

Laant af Universitetet til Kirkens Bygning 290 Mark. Desuden skjænkede Universitetet til Kirkens Forbedring 100 Mark.

Christoffer Hvitfeldt kjøbte fra Vor Frue Kirke 9 Mark Jordskyld af den sin Gaard liggendes for Vesten paa Nørregade, og gav derfor Vor Frue Kirke 300 Mark.

Samme Aar, som Udgift.

Smaaredsel nyde og beholde Kirkeværger efter Sognemænds og de højlærdes Samtykke: D. Albret Knopper 5 Td. Havre, 5 Lam, 5 Gjæs, 10 Par Høns. Laurens Madsen Bøssestøber 4 Td. Havre, 6 Lam, 5 Gjæs, 8 Par Høns.

Tjenernes Løn, ialt 437 Mark. Deriblandt: Mester Niels Sogneherre 40 Daler. Hr. Oluf Kapellan 20 Daler. Hr. Mads til Husleje 9 Mk. Mester Anders Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Jochim Organist 100 Mk.

Bekostning paa Tømmermænd, som hug og arbejdede i dette Aar i Vor Frue Kirkes Taarn og Spir, og haver jeg givet hver Tømmermand og Murmester, som arbejdede og murede i Taarnet, for Kost og Løn 1 Mark om Dagen. Aarsagen dertil,

at de beklagede dem for den svære Opgang og Nedgang og sammeledes for Livsfare i Taarnet at arbejde; og for saadan Frygts og Fares Skyld lovede jeg fornævnte Tømmermænd og Murmestere at ville skaffe dem Brædder, Deller og andet Tømmer til Lad at gaa og staa oppaa, at hver skulde tage sig vare for Skade. Og ydermere sagde jeg til dem med saadanne skarpe Forord: at dersom nogen af dem (det Gud forbyde) faldt ned og dermed kom om Halsen, da skulde den derfor ingen anden Opretning faa for sin Død og Skade, uden hans Dagløn skulde lægges paa hans Bryst og dermed gaa fra hannem; og ingen skulde være forpligtet den dødes Venner noget ydermere at svare til hans Død og Skade i nogen Maade, end som nu sagt er. Men dersom nogen ellers af ond Forsyn faldt ned og slog sig og skadte dog intet til Livet, da skulde han hjælpes til Bartskjæren.

Udgiften ved dette Arbejde til Tømmer, Jern, Sten, Kalk o. a. udgjorde 784 Mk. og Arbejdslønnen 894 Mark. Spirets Tækning med Kobber 358 Mk. En ny Klokke kostede 1050 Mk.

Givet for et Læs Maj die ascensionis Domini 10 Sk. (Paa lignende Maade blev Kirken smykket med Majgrønt hver Søndag indtil S. Hansdag).

Kirkens Udgift beløb sig i dette Aar til 3642 Mark. Da Indlægterne ikke strakte til at dække denne betydelig Udgift, pantsattes tre af Kirkens Tjenere (i Nybølle, Vindinge og Kalrede) til Hr. Ejler Hardenberg for 340 Daler.

1560—61, som Indlægt.

Under «Indlægt af Bondergods» anføres: Hr. Mads af Ovre ydre Kirke, 2 Pund Byg, 2 Lam, 2 Gjæs.

Blev givet Kirken til Sjælegave for velbyrdig Mand Gert Jensen 9 Mark.

Solgtes en Ligsten efter Rectoris Mester Povl Madsens, D. Rasmus's, Oluf Hammers, Mads Skrivers og Christoffer Mogensens Samtykke for 12 Mark.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn: Mester Niels Sogneherre 20 Daler. Mester Tyge 20 Daler. Hr. Oluf Kapellan 20 Daler. Hr. Mads Kapellan

[redacted]

til Husleje for to Aar, han havde siddet i den Bolig i S. Peders Stræde, 12 Mk. Mester Anders Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Joachim Organist 100 Mk. Item givet Marine Hr. Rasmus's efter højlærde Mænds D. Hans's Superintendents og D. Niels's Samtykke og Befaling hvis salige Hr. Rasmus, som hun beklagede sig, var tilagters af sin Løn, som er 45 Mk.

Forstrakt til salige, højlærd Mands D. Peders (Palladius) Begravelse. (Forskjellige Udgifter til Opmurelsen af et Gravsted i Kirken anføres, til Beløb af 18 Mk. 1 Sk.).

Bekostning, som er gjort paa Pulpituret i Koret, sammeledes hvad alt det Tømmerværk, som førtes fra Esrom og hid til Kirken haver kostet. Deriblandt: Drog jeg og Oluf Hammer med mine egne Heste og Vogn til Esrom at bese det Panel og Tømmerværk, som Kgl. Majestæt os givet havde, hvilket af det som tjene kunde til Vor Frue Kirkes Behov, og fortærede vi samme Tid 5 Mk. Givet Niels Snedker og Michel Snedker for de tog Koret ned 7 Mk. 4 Sk. Laante Klosters Foged Frederik mig 47 af Klosters Bønder, som agede hver dennem et Læs Tømmer hid (etc.). Givet Mads Barki for 12½ Dag, han murede paa begge Sider op til Koret og i Pillerne, som Bjelkerne af Pulpituret indlagdes, 7 Mk. 13 Sk. Item givet Niels og Michel Snedker efter den Dagtingning og Kontrakt, jeg gjorde med dennem i Kirken overværendes D. Rasmus (Lætus), Sogneherren og flere ærlige Mænd af den høje Skole med andre Dannemænd flere af Sognemændene, at de skulde samle og opsætte Pulpituret paa deres egen Kost, 178 Mark. Item givet Kgl. Maj.s Foged Frederik, som var i Esrom, til Skjænk for Villighed han gjorde mig med Klosters Bønder og i andre Maade, medens Tømmeret blev nedbrudt og hidført, 5 Daler.

Bekostning paa Orgelværket 196 Mk. (deriblandt: Givet Søren Orgelmager for 12 Ugers Arbejde at færde paa Værket 70 Mk. 4 Sk.).

Givet Borgmester Jesper Olsen for 6 Fade Osmund til Kirkens Behov, som jeg kjøbte af hannem til Kirkehvælvingen, og haver standet ubetalt til denne Dag, 66 Mk.

Kjøbte jeg et halvt Skind Skrivepergament til de Breve,

som bleve gjorte mellem Hr. Ejler Hardenberg, D. Knoppert og mig paa de Penge, som vi laante til Vor Frue Kirkes Behov, 8 Sk.

Fra Vigilia Ascensionis Domini og indtil den Søndag næst efter Visitationis Mariæ Dag givet for Maj 5 Mk. 4 Alb.

1561—62, som Indtægt.

Udi dette Aar 61 lod Kong. Maj. annamme en Vor Frue Kirkes Tjener, Niels Michelsen af Kvinderup udi Tryherred, og lagdes til Frederiksborg Len.

Baltzer (Kaus) Bogfører til Leje af Rochi Kapel, for han staar der med Bøger, 10 Mark.

Begravelsespenge: For Lass Leeg i Kirken 9 Mk. For Karine Lass Leegs og i Kirken 9 Mk.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn: Mester Tyge Sogneherre 20 Daler. Mester Hans Thomesen 20 Daler. Hr. Oluf Kapellan 10 Daler. Hr. Mads Kapellan 10 Daler. End givet Hr. Mads til sin Husleje 13 Mk. Givet D. Rasmus (Lætus) for Hr. Peder Kortsens Kost, som var kaldet hid af Odense i Fyn at være Sogneherre her til Vor Frue Kirke, $13^1/_2$ Mk. Givet Mester Povl Madsen for Kaldsbrev, han skrev efter fornævnte Hr. Peder Kortsen, 3 Mk. End givet M. Povl Madsen paa fornævnte Hr. Peder Kortsens Vegne, som han laante hannem, 12 Mk. Mester Anders Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Jochim Organist 100 Mk.

Bekostning paa Sejerværket 332 Mark. Deriblandt: Givet Jakob Sejermester, Klokker i Lund, efter den Kontrakt, som var gjort med hannem at skulle berede Værket af ny med al sin Tilbehøring, 40 Daler.

Bekostning paa Hørerens Hus 28 Mk. 2 Sk.

Givet Mavrits Ipsen for et Bogskab, som staar i Sogneherrens Gaard, 5 Mk. (Desuden flere Udgifter til Sogneherrens Gaard).

Fra Vigilia ascensionis Domini og indtil den sjette Søndag efter Trinit. udgivet for Maj 7 Mk. (Lignende Udgifter for at maje Kirken anføres i de følgende Aar).

[redacted]

1562—3, som Indtægt.

Baltzer Bogfører til Leje af Rochi Kapel, for han staar der med Bøger, 10 Mk.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn: Mester Hans Thomesen Sogneherre, 40 Daler. Hr. Mads Kapellan 20 Daler. Hr. Morten 10 Daler. Givet Hr. Niels Hvid, den Stund han var Kapellan til Vor Frue Kirke, 9 Mark. End givet Hr. Morten Kapellan til sin Husleje 18 Mk. Mester Anders Skolemester 10 Mk. Lavrens Hører 18 Mk. Peder Organist 24 Daler.

For Søm til de flamske Klæder at opslaa udi Superintendentens Promots 2 Sk.

1563—4, som Indtægt.

Baltzer Bogfører til Leje af Rochi Kapel, for han staar der med Bøger, 12 Mk.

For Jens Christensens Hustrues og Barns Lejersted i Vor Frue Kapel, 9 Mk.

For Mester Jesper Brockmands Lejersted udi Vor Frue Kor, 30 Daler.

For M. Hans Sogneherrens Hustrue og Barn i Kirken; sammeledes for en lille Ligsten, 12 Mk.

For Henrik van Wisk i Kirken, 60 Mk.

M. Hans Sogneherre for D. Cunradi Lejersted udi Kirken 8 enkel Daler.

Annammet af Klavs Bogfører for M. Mats Mandix af Flensborg hans Lejersted i Vor Frue Kirke 24 Mk.

Annammet for velb. Mands Eskil Oxes Begravelsessted i Vor Frue Kirke 300 Mark rund Mynt.

(Dødeligheden var i dette Aar meget større end sædvanlig).

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn: Mester Hans Thomesen Sogneherre 120 Mk. Hr. Mads Kapellan 60 Mk. Hr. Morten Kapellan 30 Mk. End givet Hr. Morten Kapellan til sin Husleje 18 Mk. Mester Anders Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Peder Organist 72 Mk.

1564—5, som Indtægt.

Baltzer Bogfører, som gav tilforn af Rochi Kapel til Leje aarligen 12 Mark, for han stod der med Bøger, maa nu samme Kapel nyde til sine Bøger uden Leje efter de højlærdes vdi Universitetet Vilje og Samtykke.

For velbyrdig Mand Lavrits Brockenhus's Lejersted i Kirken 30 Mark Klippinge.

Item undfanget for Hr. Mogens Gyldenstjernes Statholders Frues Begravelse udi Vor Frue Kor 100 Daler i runde Markstykker.

For Hr. Christiern Hegelunds Lejersted i Kirken 30 Mark Klippinge.

For Hr. Mortens Stiffader i Kirkegaarden 3 Mark.

(Dødeligheden var overordentlig stor. Der jordedes i dette Aar 7—800 Lig i Vor Frue Kirke og paa den omliggende Kirkegaard, medens de sammesteds jordede Lig i et sædvanligt Aar kunde beløbe sig til 60—70. Over de Lig, som jordedes paa den ny Assistenskirkegaard udenfor Nørreport haves ingen Optegnelser. Medens Kirkens aarlige Indtægt af Begravelsespenge ellers udgjorde et Par hundrede Mark, beløb den sig i dette Aar til 3608 Mk. Klippinge, 87½ Daler og 338½ Mark rund Mynt[1]). Dødeligheden var størst i Oktober og i første Halvdel af November 1564).

Solgtes Karine Mester Hans Mønsters en liden Jordpart og Grund paa Vor Frue Kirkegaard liggendes, efter de højlærdes og Sognemænds Bevilling og Samtykke, for 6 «enke» Daler.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes aarlige Løn: Mester Hans Thomesen Sogneherre 120 Mark. Hr. Mads Kapellan 60 Mk. Mester Christiern Ottesen 30 Mk. End givet hannem til sin Husleje 18 Mk. Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Peder Organist 72 Mk.

Bekostning paa de ny Universitetets Stole (i Kirken) 100 Mk. Klippinge og 34 Mk. rund Mynt.

---

[1]) Tre Mark Klippinge regnedes = 1 Mark rund Mynt, og 3 Mark rund Mynt = 1 Daler.

[redacted]

1565—6, som Indtægt.

For ærlig og velbyrdig Mands Jørgen Brades Lejersted i Vor Frue Kirke 100 gode Daler.

For Baltzer Bogførers Hustrue og Barn, sammeledes for en liden Ligsten, 30 Mark.

For ærlig og velbyrdig Frue, Fru Elisabeth Jens Truidsens (Ulfstand) Lejersted i Koret 50 gode Daler.

(Dødeligheden var større end sædvanlig i dette Aar).

Samme Aar, som Udgift.

Af Kirketjenere nævnes de samme som forrige Aar, og de fik samme Løn.

Kapitelshuset blev forsynet med ny Vinduer.

1566—7, som Indtægt.

Jakob Klokkers Hustrue kjøbte af Kirken et Astrag til at lægge paa sin Broders Grav, Hr. Lavrits's paa Amager salig med Gud, og gav derfor 3 Mark.

Samme Aar, som Udgift.

Kirketjenerne vare de samme som de to foregaaende Aar, med Undtagelse af at Peder Organist ved Midsommerstid 1566 afløstes af Jakob Byg.

For salige D. Petri Palladii Ligsten blev lagt paa hans Grav, 6 Mark.

1567—8, som Indtægt.

Begravelsespenge: Den 31 Maj, Franciscus Sangmester for en liden Sangerdreng, 3 Mark. For Hr. Anderses Moder i Kirken 18 Mark; og blev det hannem saa undt, fordi han gjorde Tjeneste, der Hr. Mads laa syg i Pestilense.

Annammet for velbyrdig Mands Evert Bilds Lejersted i Vor Frue Kirke 100 ny Daler.

Annammet for en Prædikestol[1]), som staar i den ny Kirke udenfor Nørreport, af alle tre Sognekirker her i Staden 36 Mark.

End haver jeg undfanget af alle tre Sognekirker for en Stol, som kom af Vor Frue Kirke og nu staar i Skolen, 24 Mark.

---

[1]) Denne havde før staaet i Vor Frue Kirke.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn[1]: Hr. Hans Kapellan 30 Mk. End givet hannem til sin Husleje 18 Mk. Mester Oluf Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Jacob Byg Organist 100 Mk. Hr. Isak Kapellan til Helliggejst gav jeg efter højlærd Mands Doctor Hans Albretsens, Bisp til Sjælands Stift, og Borgmesters og Raads Befaling her i Kjøbenhavn, 41 Mk.

Givet en Sømmerske, som syede tre Røckelin eller Messesærke, 9 Mk.

Item er givet til Skrædderløn for en Messehagel, jeg lod gjøre til Paaske til Kirkens Behov af en gammel Korkaabe, 3 Mk., og for det røde Fløjels Alterklæde blev forlænget og forøgt med de 4 Alen rødt Fløjel, som Kirken fik i Kongl. Majestæts, Kong Frederik den Andens Kroning.

Forskjellige Udgifter anføres til en egen Stol, der blev indrettet til D. Niels Hemmingsen i Kirkens Kor.

Bekostning paa Orgelværket. Deriblandt: Givet Hr. Jørgen Orgelmester for han renoverede og forbedrede Værket, 60 Mk.

1568—9, som Indtægt.

Ved Kirkens Landgildeindtægter findes den Bemærkning: Hr. Mads af Ovre ydre nihil (dedit) og døde i dette Aar.

For Hr. Anderses Hustrues Lejersted i Kirkegaarden 5 Mk.

Item for Kejserlige Majestæts Legats Søstersøns Lejersted i Vor Frue Kirke 30 Mk.

(Dødeligheden var stor i dette Aar. I Begravelsepenge havde Kirken 511 Mark og 7 gamle Daler).

For en Ligsten af Doctor Albret Knoppert til sin Hustrues Grav i Vor Frue Kirke 12 Mk.

Item for et gammelt Messerede, som jeg solgte Fru Sofie af Sandby i Skaane, som hørte Kirken til, 24 Mk.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn: Hr. Hans, ældste Kapellan 15 Mk. End givet hannem til sin Husleje dette hele Aar 20 Mk. Hr. Anders, yngste Kapellan, til Paaske 15 Mk. End givet hannem til sin

[1]) Sognepræsten og den ene af Kapellanerne nævnes ikke.

Husleje 12 Mk. Mester Oluf Skolemester 10 Mk. En Locat i Skolen 18 Mk. Jacob Byg Organist 100 Mk. End til sin Husleje 12 Mk. Item to Skoledegne, som træde Bælgene, 16 Mk. Item bekostede salige Hr. Mads's, Kapellanens, Jordefærd, 18 Mk.

1569—70, som Indtægt.

Under Jordskyld bemærkes: Doctor Nielses (Hemmingsen) Boder paa Rosengaarden, som kom fra hannem og til Kirken, renter aarlig 24 Mk.

Annammet af Mester Povl (Noviomagus) Prædikant Begravelsepenge 10 Daler Mynt.

Item for tydske Mester Povls Hustrues Søsters Lejersted i Kirkegaarden 2 «enke» Daler.

Item annammet af Mester Klavs Skavbo for Karl Kjørnings Lejersted i Koret efter Doctor Nielses og Doctor Rasmuses Befaling 50 ny Daler.

Item undfanget af velbyrdig Fru Pernille Otte Ruds for en Jordeplads i Vor Frue Kirke til sin salig Husbondes Otte Ruds og hendes egen Lejersted, 100 Daler.

Samme Aar, som Udgift.

Tjenernes Løn. De samme anføres som forrige Aar. End haver jeg givet (Mette) salige Hr. Mads's Kapellans Hustru til sin Husleje for dette Aar 18 Mk.

Bekostning at lade blytække paa den nørre Side paa den nederste Part mellem Korskirken og Taarnet paa Kirken og siden blytække de tre ny Vandrender paa Vor Frue Kapel — ialt 1100 Mark.

Bekostning paa den ny Højalters Tavle, paa Kong. Majestæts Stole udi Kirken og paa nogle Stole paa Kapitelshuset — ialt 496 Mark, 110 gl. Daler og 100 ny Daler. Blandt Udgiftsposterne kunde mærkes: Gav jeg Arild Olsen, Underadmiral, for Vognskud til den ny Højalters Tavle 10 gamle Daler. Haver jeg fornøjet og betalt Mester Hans Maler i Kjødmangergaden, for han malede samme Tavle, og hende med Guld og Sølv udstafferet haver, 200 Daler, det ene hundrede var gamle Dalere og det andet hundrede var ny Dalere; end 9 Mark Drikkepenge.

Item kjøbte jeg tre Tavler til at hænge paa Kirkedørene, som Kong. Majestæts Brev skulde sættes paa, og gav jeg for dennem 24 Sk. Item givet for tre smaa Laase at hænge for samme Tavler 20 Sk.

Fra Paaske 1570 til d. 10 Juli s. A., paa hvilken Dag Mester Lavrens Madsen Bøssestøber døde, som Indtægt.

For Mester Lyckes Lejersted i Kirken 18 Mk.

Item Jens Stup, Kong. Maj.s Sanger, for sin Hustrue i Kirken 13½ Mark.

Samme Tid, som Udgift.

Haver jeg givet og fornøjet Hans Skriver for 2½ Aars Regnskab paa Kirkens Vegne, som han haver nu skrevet og forklaret, 2 Daler Mynt for hvert Aar, er 15 Mark, eftersom min salige Husbonde, Mester Lavrens Madsen, haver givet hannem for de andre 10 Aars Regnskab tilforn, han haver og skrevet og forklaret.

Anno 1570 den 18 Oktober blev Mester Lavrens Bøssestøbers 11½ Aar Regnskab over Vor Frue Kirkes Indkomst og Udgift overlagt og besluttet, overværendes højlærde og vise Mænd, Doctor Povl Madsen, Superintendens over Sjælands Stift, Mester Hans Sascerides Rector, D. Niels Hemmingsen, D. Albret Knoppert, M. Klavs Skavbo, M. Anders Persen og M. Hans Thomesen, Sognepræst her sammesteds, Mads Skriver, Christoffer Mogensen og Michel Remmesnider, Raadmænd, paa Borgmesteres Vegne og deres egne Vegne, Michel Bager, Anders Povlsen, Svend Skonning og Hans Kjeldersvend, paa menige Sognemænds Vegne, efter Borgmesteres og Raads Befaling.

Efter Regnskabsbogen i Konsist. Arkiv. Nr. 170

98.

1559. 5te Juni. Hr. Christiern Nielsens Forpligtelse til Universitetet ved hans Kaldelse til Sognepræst i Faxe.

Jeg Christiern Nielssen, Sogneprest wdi Faxe, kiendis oc beplicter meg for alle wdi thette mitt obne breff oc egne handschrifft, att ieg aarligen skall giffue kongelig vniuersitet wdi

[redacted]

Kiømenhaffn tredue marck danske aarligen inden S. Mechels dag til guod rede wden forhinderingh y nogen maade, fattige studenter til hielp, som wniuersitets breff liuder, oc att fordre oc fremme høglerde mend wdi samme vniuersitet, myne herrer oc patroner, mett heste oc vogen, naar dieris wey fram eller tilbage huos meg fallindis vorder. Oc ther som samme ffor^ne^ tredue marck icke vdkommer aarligen til guode rede mett tilbyrligtt lydelsse, er ieg falden oc wil være vnder theris hørlige straff. Til yddermere widnisbyrdtt, att thette skall wryggeligen holdis, saa lenge som ieg ffor^ne^ Faxe sogen behollindis vorder, trycker ieg mitt Signete neden thette miit obne [breff] oc egne handschrifft. Tilbedindis hederlig oc høylerd mand Doctor Peder, myn kiere Herre oc superintendent, att besegle med meg. Schreffuit wdi Kiøbenhaffn thendt fempte dag Junij Anno Dominj 1559.

Orig. med to Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 114.

99.

1559. 12te Juli. Studenten Hans Pedersen forpligter sig til at betale Universitetets Rektor en Sum som Bøde for en Forseelse, han havde begaaet.

Bekiender ieg Hans Perssenn met thenne min handtschrifft, at ieg beplicter migh paa ære oc rhelighedt at giiffue rectori xvij marck danske inden ottende dagh epther sanctj Laurentij dag til fattige studenthers vnderholding, oc saa beplicter, at saaddanne eller slighe styccher icche epther thenne dagh scal befindis hoss migh epther thenne dagh (!), oc scal taghe waare flitteligen paa mine studia, som en guodt studenter bør at gørre. Och kerlighen tilbeder ieg thisse ephterschreffne dandemend som offuerueerinndis vorre, at besegle thette mit breff met migh, som er først Peder Fønbo, Rassmus Bager och Jacob Olssenn. Schreffuit y Køffuenhaffn then 12 dagh Julij Anno 1559.

Orig. med tre Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

100.

1559. 18de Juli. Da Kronens Bønder ikke kunde overkomme alle de Kjørsler, som forefaldt i Anledning af Kroningen, beder Kongen Universitetet om at lade sine Bønder i Kjøbenhavns Len hjælpe til.

Frederich thenn Anndenn, mett Gudtzs naade vdwaald konning tiill Danmarck och Norge etc.

Wor synnderlig gunnst tiilfornn. Wijder, att efftherthij wore och kronens bønnder och tienner, som ligge her tiill wortt slott Kiøbennhaffn, mett egtt, arbeid och anden beswerinng, mett thenn tiilførsell tiill wor krøning, daglige mettbeswergis, och thett enne vdenn theris skade och forderffue icke kunnde affstedkomme: bede wij etther och begiere, attj wille lade tiilsige etthers och menige Vniuersitetenns tiennere offuer altt Kiøbennhaffnnsleenn, att thee retthe thennom effther, fraa thenne dag och tiil viij dage effther Sanctj Laurentij, hver manndt om vgenn att age ett læss høø eller stroelse hijd tiill wortt slott Kiøbennhaffnn, effther som Oss Elsk^e^ Her Mogens Gyldenstierne, Ridder, wor manndt och raad, eller hanns fuldmegtige, thennom ther om tiilsigenndis worder. Och skall for^ne^ Herr Mogenns mett skowff, gersell och vdj anndre maade, effther gambell sedwaane, thennom egienn føge paa wor och kronenns skouffue, efftther som thee mett samme egtt och tiilførsell lade thennom willige finndis. Ther mett skier Oss synnderligenn tiill wiilge. Och wij Oss wisseligenn tiill forlade. Beffallendis etther Gudth. Schreffwitth paa wortth slott Kiøbenhaffnn thenn xviij dag Julij, Aar etc. M. D. Lix.

Wnder wort Signnetth.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e^ Hederlige och Hoglerde menndt, Rectorj och mennige Professoribus vdj wor Vniuersitett vdj wor kiøbsted Kiøbennhaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

[redacted]

101.

1559. 25de September. Kongebrev om at Daniel Olufsen (Chrysostomus), som var kaldet til Præst i Hjøring, maatte lade Kaldet betjene af en Kapellan og selv fortsætte sine Studeringer ved Universitetet i tre Aar.

Daniel Oluffsen fick Breff, som følger.

Wij Frederich then Anden etc. Giøre alle witterligt, efftersthij thenne breffuiser Daniel Oluffsen haffuer beret for oss, huorledes att Her Hans Brodersen, som wor Sogne prest vdi wor kiøbsted Hioring, skall were død och affgangen, och oss elskelige Her Erick Krabbe, Ridder, wor Mand och Raad, och menige sogne mend mett Mester Lauritzes, som wor Superintendent i Wendelbo sticht, wilige och samtocke, haffue kallit hannom til en sogne prest i samme sogne: Tha haffue wij aff wor synderlig Gunst och Naade vndt och tilladet, och nu mett thette wortt obne breff vnde och tillade, att forscreffne Daniel Oluffsen maa fange forscreffne Sogner, och ther were Sogne prest, dog saa att hand skal endnu studere her vdi Vniuersitetet vdi tre aar, och legge flittig vind paa seg vdi then hellige schrefft och andre bogelig konster, saa hand kand tienne religionen vdi fremtiden, och giøre sine sogne folck then tilbørlige tieniste inden kircken och vden, som en sogne prest bør att gjøre, och skall hand medler tiid holde tiil samme sogene en god, lerd och forstandig mand, som kand thennom forestaa, och giøre Sogne folcket tilbørlige tienniste. Och nar forscreffne iii aar forløbne ere, och forscreffne Daniel Oluffsen will sette seg neder hos forscreffne sogene, tha skal hand were forplicthet att haffue Professorum et Preceptorum suorum testimonium her vdi Vniuersitetet, saa att hand haffuer flittig och wel studeret, och er duelig tiil att forestaa samme sogene, och ther som hans brøst herudinden bliffuer befundet, skal hand ther mett haffue forbrot thette wort breff, och wij en anden lerd mand mett samme sogner att forlene. Datum Kiøbnehaffn then xxv Septembris Aar etc. Mdlix.

Regia Maiestas manu propria subscripsit.

Registre over alle Lande Nr. 7, Fol. 89. Daniel Olufsen havde tidligere, Lørdag for Vor Frue Dag Kyndelmisse 1551, faaet et Kongebrev, »at paa det

han saa meget desbedre kan fremdrages udi boglige Kunster og kan have Tilhjælp til sit Studium», forlenedes han med et Vikarie liggende til S. Anne Alter i Hjøring Kirke, «dog saa at han skal studere og lægge Vind paa sig udi boglige Kunster» (Regist. o. a. Lande 5, 114).

102.

1559. 30te November og 1560. 1ste Januar. Tvende Aktstykker angaaende en Klage, som en Borger i Magdeborg førte over, at hans Søn, som gik i Kjøbenhavns Skole, skulde være bleven ihjelslaaet af en af Hørerne ved Skolen.

a.

Wij Rector, Doctores oc menige læsemestere i Kiøbnehaffns Wniuersitett kiendis oc giøre vitterligtt alle medt thette vort opne breff, at i dagh, som er then sidste Nouembris[1]), vore skickede for oss wdj rette thesse eptherscreffne personer, Joachim Guebin (sic), partie paa then ene siide, oc Hans Persen, locatt her wdi vor Froes skole, paa then anden siide. Oc tha anklagede forne Joachim forne Hans Persen, at hand for nogle aar siidenn skulle saa haffue slagedt hans søn vdj skolen, ath handt skulle ther vere dødt vdaff, ingen anden beuisning fremførendes, end beskeden mandt Claus Kleinsmedt, borgere her samme stedz, huilcken adspurtt vitnede, ath hand saadant hørtt haffde, dogh icke seett eller beffundedt. Och ther foruden sagde forne Joachim, att thedt vor ett almindeliigt røgte offuer byen, att saa skulle skeett vere. Tha vor forne Hans Persen tilstæde oc forsuarede sigh, beneglendis thette forne klagemaal. Huor for wi paa thenne tiidt gaffue forne Joachim saa for affskeedt, att indtiil thenne dagh huercken aff hanom eller andre, huilcke tilforn haffde taledt paa thenne sagh, er noghen fuldeste beuisningh for oss kommen, vdaff huilcken wi kunde skielne eller dømme forne Hans Persen skuldigh i thenne forne sagh oc forne barns dødt. Til ythermere vidnesburdt etc.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602. Fol. 118.

---

[1]) Aaret anføres ikke, men det maa rimeligvis være 1559.

[redacted]

b.

Her Herloff Throlle fick Breff, som effther følger.

Frederich then anden etc. Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att Borgemester oc Raad vdj Meideborg haffue oss tilschreffuit oc giffue tilkiende, huorledis att thenne breffuisere Joachim Grebbin theris Medborgere skal haffue hafft en søn wed Naffn Hans Grebbin, som gick tiil schole vdj wor kiøbsted Kiøbnehaffn, oc er worden ihielslagit aff en locate wett naffn Hans Hører ther sammesteds, oc ther fore ere begerendis, att wij wille hielpe for^ne theris Medborgere ther vdinden hues rett er. Tha effherthij j haffue then gieslige rett att forhandle ther vdj wort land Sieland, bede wij etther oc begere, attj mett thet første wille kalle then sag for etther vdj rette, grandskendis oc forfarendis ther om all leiligheden, oc siden hielpe for^ne Joachim Grebbin ther vdinden, saa møget som loug oc rett er, saa hand icke skal haffue behoff seg widere ther om for oss att beklage. Ther mett skeer oss til willige etc. Datum Nyborg Nyaars dag aar etc. Mdlx.

Tegnelser over alle Lande VI, 199.

103.

1559. 29de November. Kongebrev til Lensmanden paa Kjøbenhavns Slot, Hr. Herluf Trolle, om at drage Omsorg for, at M. Hans Albretsen maatte komme til at overtage Bispeembedet i den svagelige D. Peder Palladius's Sted.

Her Herloff Throlle fick Breff, som effther følger.

Frederich then anden etc. Wor synderlig gunst tilforn. Wij giffue etther tilkiende, att wij ere komne vdj forfaring, huorledis att oss elsk^e hederlige oc hoglerde Mand Docter Peder Palladius skal were megit siug oc skrøbelig oc for saadanne hans suaghed er befroctendis, att religionen skal bliffue forsømtt, saa att kirckerne oc scholerne icke skulle fange theris tilbørlige tilsiun mett wisitatz oc [i] andre maade, som thet seg burde. Thij bede wij etther oc begere, attj wille tale mett

for^{ne} Docter Peder, at hand for slig leilighedt skyld wille were tilfredzs. att ther maatte vdj hans sted tilskickes en anden gudfrøctig oc forstandig mand, hand skal dog saa lenge hand leffuer beholde en nøttørfftig oc tilbørlige vnderholdning; oc attj siden forhandler thet, att hederlig oc hoglerde Mand Mester Hans Albretssen maa fange samme befaling, oc ther vdinden giøre etthers fliid, saa att Gudzs ere oc religionen maa forfremmis, effther som j wide macht paa ligger, oc wij etther tiltroer. Ther mett skeer oss synderligen tiluillige etc. Datum Nyborg then xxix Nouembris aar etc. Mdlix.

Tegnelser over alle Lande. VI, 173.

104.

1559. 17de December. Kongebrev til Professorerne om at gjennemse et Skrift, som M. Hans Svaning havde forfattet imod den af Olaus Magni udgivne gothiske Krønike.

Frederich then anden mett Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att som etther weluitterligt er, att en wed nafn Olauus Magni nogen tiid siden forleden haffuer ladet vdgaa en Chrønicke, som hand kalder then Gotische Chrønicke, oc ther vdj paa thet høyeste smeher oc fortaler wore lande, riger, fremfarne konger i Danmarck oc vndersotte; oc haffuer hoglerde mand Mester Hans Suaninge ther fore schreffuit ther noget emod, huor fore wij nu hannom met samme Exemplar forskicke tiil etther, bedendis etther oc begere, attj thet wille lese oc offuersee, om i thet nogit forbedre kunde, att thet siden maate vdgaa vdj prenten, och i mett thet allerførste wille thet bestille, saa at for^{ne} Mester Hans ther mett forlenge icke skulle opholdis. Ther mett skeer oss tiil willige. Beffallendis etther Gud. Schreffuit paa wort Slott Nyborg then xvij dag Decembris aar etc. Mdlix.

Wnder wort signet.

Friderich.

[redacted]

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige oc hoglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris oc menige professoribus vdj wort wniuersitet i wor kiøbsted Kiøbnehaffnn.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

105.

1559. 17de December. Kongebrev til Kapitlet i Viborg om indtil videre, saalænge der ikke var nogen Læge i Viborg, at anvende det Kannikedom, der var henlagt til Underholdning for en saadan, til Understøttelse for to Studenter, der lagde sig efter Medicinen.

Capittell vdj Wiborg fick Breff, som effther følger.

Frederich then Anden etc. Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att som ether welfortencker, att wij haffue forordinerit ther vdj Wiborg Domkircke ett Canickedom tiil en Docters vnderholdningh in Medicinis: tha effther thij thet seg forhaler, saa att ther endnu ingen Docter er kommit att boe, oc wij forfare, att thesse breffuisere, Jacob Christiernssen oc Oluff Tøstissen, en tiidlang haffuer studerit vdj samme konst oc haffue inthet att holde thennom aff, oc att ther skal were et gott hob til thennom, tha haffue wij naadeligen vndt oc tilladet, at the aarligen her effther paa nogen tiid mue opbere hues rente ther falder aff samme Canickedom, oc thet haffue, nyde, bruge oc beholde till theris vnderholdnings behoff. Thij bede wij ether oc wille, att i lader thennom følge for[ne] rente, som aff samme Canickedom opberis, oc ingen hinder giør thennom ther paa, tiil saa lenge wij anderledis ther om tilsigendis worder. Ther mett skeer etc. Datum Nyborg then xvij dag Decembris Aar etc. Mdlix.

Tegnelser over alle Lande. VI, 186.

106.

1559. 28de December. Rasmus Lætus underretter Kongen o at han var bleven kreeret til Doktor i Theologien i Vittenbe og beder om Hjælp til Promotionsomkostningerne.

I. H. S.

Høgmegstigste Første oc Konge, Alderkieriste Naadigste Herr nest en Euig Tacksielse for det wsielige gode, huilckit Ede Kongelig Maiestat mig fattig mand wdi saa mange maade beui oc giordt hafuer: giifuer ieg Eders Kongelig Maiestat ydmyg ligenn tilkiende, at her nu den siuende dag wdi Deceml monet hafuer standet her wdi slotz kirck til Witteberg, w mange Førsters, Herrers oc Lerdemendz neruerelse, en Prom tio Doctorum in Sacra Theologia etc., oc hafuer ieg for g anseet, Gud Aldermectigste til ære, den christenn kirke til fo bedring wdi Gudz ord oc den hellige Euangelij lerdom, d nest Eder Kongelig Maiestat til prijss oc behagelighed, oc n federne land til fortrøstning oc gode, at lade mig findis en dennem, som paa samme tijd her med saadann grad eller Ti orneret ere; forhobendis det Eders Konlig Maiestat synderlige befalde skulde, at ieg efflher Philippi Melanthonis oc D. Geor Maioris raad hafuer samme promotion oc tijd med den høi lerde Doctore Paulo Ebero, Superattendent oc Pastor her Witteberg, indgaaet, oc mig med hannem oc nogle flere, p samme sted oc gode Herrers neruerelse, promouere ladet; hui cken ganske actus promotionis med alle oratier oc ceremoni befattet oc ordentlig indset er wdi denne liden bog, huilcken ieg nu Eders Konniglig Maiestat skicker oc skencker; bedend wnderdanigligen, at Eders Konniglig Maiestat wil samme lide bog mildeligenn vndfange, oc saadant af mig fattig mand tacke tage, oc der hoss førsteligenn oc naadeligenn betenck huilcken stor penninge saadant kostet hafuer, oc mig fatt mand mildeligenn til hielp oc fortrøstning at komme, at i denn gield wel betale kunde, som ieg her gode Herrer skyld blefuen er for saadan promotion oc beskaffnijgs skyld. Alde kiereste Naadigste Konge, den euig Gud wor Herris Jesu Chri

[redacted]

Fader vil Eders Konlig Maiestat saadant wel beløne; oc ieg fattig mand gierne aff Eders Konninglig Maiestet fortiene med tro oc flijd, saa lenge ieg lefuer. Oc er ieg nu rede, efther Eders Konniglig Maiestatz wilie, at were, huor Eders Kongelig Maiestat mig hafue wil. Den aldermectigste Gud beuare oc styre Eders Konlig Maiestat med sin Hellig aand, sig til ære, Eder til salighed, oc Dannemarckes Rige til beste oc gode. Amen. Wittebergæ 28 Decembris Anno a nato Christo 1560[1]).

E. K. M. forplictig

C. Erasmus Lætus.

Udskrift: Stormecgstigste Høigborne Først oc Herre, Her Friderick den andenn, Dannemarckes, Norges etc. Konge: Hertug wdi Slessuig, Holstenn, Stormarn oc Dytmarschenn etc. Min naadige Herre.

Paategnet: M. Rasmus Lætus er worden Doctor. Productum Kil Anno 1560, then 19 Januarij.

Orig. i Kongl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 1076. Fol.

107.

1560. 10de Februar. Kongen tilsender D. Rasmus Lætus 200 Daler til dermed at betale den Gjæld, han var kommen i red sin Doktorpromotion i Vittenberg, og befaler ham snarest mulig at begive sig tilbage her til Landet.

Doctor Erasmus Lætus fick breff, som effther følger.

Frederich then Anden etc. Wor gunst tilforn. Wiider, att wij haffue bekommet Etthers schriffuelse, vdj huilcken j giffue tilkiende, attj haffue ladet Etther promouere tiil en Doctorem vdj then hellige schrifft, oc ere begerendis, att wij wille komme Etther tilhielp att frij Etther aff Etthers gield mett, som j formedelst samme Etthers promotz ere vdj komne, saa skicke wij Etther nu mett thenne breffuisere Ambrosio Skerff thuo hundrede Daler att betale samme Etthers gield mett, bedendis Etther oc wille, attj mett thet første bestiller Etthers sag oc siden strax

[1]) Efter vor Tidsregning 1559.

giffuer Etther hiid ind vdj riget tiil oss, oc tha ydermere forfare wor wilge. Her wiider Etther effther att rette etc. Datum Nyborg then x dag Februarij Aar etc. Mdlx.

Tegnelser over alle Lande. VI, 211.

108.

1560. Før 1ste Marts. Kansler Johan Friis beder Hofpræsten M. Niels Kolding at underrette Professorerne om, at det, de havde udslettet i M. Hans Svanings Skrift (se Nr. 104), skulde blive staaende.

At mester Niels icke vil forgleme, nar hand kommer til Kopnehagen, at giffue Doc. Christ. Morsiano til kende, at k. mt. viill, at hues som bleff vdslet vdj mester Hans Suanings Exemplar, thet skall bliffue standendis, lige som mester Hans thet haffde screffuit, thend tiid hand kom tiil Kopnehagen, och ingthet lade ther vdhe, effther thij thet er sandingen, etc.

Udenpaa med Prof. Hans Mogensens Haand: De scripto M. Johannis Svaningij contra Swecum Vpsalensem, ne quid in eo deleatur. Memoriale scriptum manu D. Cancellarii Johan. Frisij et redditum Rectori 1 Martij 1560.

Original med Kansler Johan Friis's Haand, uden Underskrift, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

109.

1560. 30te Maj. Kong Frederik II's Stadfæstelse af K. Christian III's Universitetsfundats samt andre Breve og Privilegier for Universitetet.

Wij Frederich thenn andenn mett Gudts naade Danmarckis, Norrigis, Wenndis oc Gottis Konning, Hertog vdj Sleswiig, Holstenn, Stormarn oc Dytmerskenn, Græffwe vdj Oldennborrig oc Delmenhorst, Giore alle witterliigtt, att hederlige oc hoglerde mennd, Rector, Doctores oc menige Professores vdj Vniuersitettet her vdj wor kiøbsted Kiobennhaffnn haffwe nu hagd fore Oss thesse efftersereffne Fundatzer, breffwe oc Prewilegier, som thennom aff stormegtigste hogbornne første, Her Christiann

[redacted]

thennd tredie, Danmarckis, Norgis, Wenndis oc Gottis Konning, Hertog vdj Sleswiig, Holstenn, Stormarn oc Dytmerskenn, Greffwe vdj Oldenborrig oc Delmenhorst, wor kiere Herrefader, salige oc hoglouffligc vdihugkommelse, giffnne ere, somm er thett første: Enn fundatz, vdi wor kiøbsted Ottense thend x dag Junij, Aar etc. M. D. xxxix vdgiffuenn, liudendis, att Hans Kong. Mtt. mett Danmarckis rijgenns Raad icke aldene stadfester thee prewilegier oc frijheder, somm forne Vniuersitett aff Her Chrestiernn thend første, Hans kong. Mtts Herrefaders fader, giffnne ere, medenn ocsaa samme prewilegier oc frijheder forbedrer, oc vniuersitetens indkomme oc wisse renthe forhøger. Thett anndett, ett Hans kong. Mtts gaffwe bræff, her paa wortt slott Kiøbenhaffnn, Sanctj Michels dag, Aar etc. M. D. L. v. vdgiiffwenn, liudendis, att paa thett Doctores oc læsemesterne her vdj forne Vniuersitett kunde haffwe theris tilbørlig vnderholding, tha haffwer Hans Kong. Mtt. mett wor oc Danmarckis Riigenns Raadtzs raad mett nogett gotzs, her vdj wortt lannd Sielland liggendis, samme Vniuersitetes rennte oc indkomme forbedrett. Thett tredie, ett bewilgelse bræff, vdj Esseromcloster, thenn xiij dag Julij, Aar etc. M. D. Lvij. vdgiffuen, liudendis, att Hans Kong. Mtt. bewilger, att Professores her vdj Vniuersitetett tiill thend Hebräiske Lesemesters stipendium oc vnderholdtning mue aarligen lade vppebere oc bekomme aff hwer kiøbstedtzs oc lanndtzbyes sognne kirckes rennte oc indkomme offwer Lolannd oc Falster, effter somm hwer er foretaxerett, oc samme kirckenns hielp aarligenn her effter tiill ewiig tijd ther tiill att skulle bliffue, som samme wor kiere Herrefaders fundatzs, bræffwe oc prewilegier ther omm ydermere vdwise oc inndeholde. Hwilckenn fundatzs, bræffwe oc prewilegier wij aff wor synderliig gunst oc naade haffwe fuldbyrd, sambtycktt oc stadfest, oc nu mett thette wortt obnne breff fuldbyrde, sambtycke oc stadfeste vdj alle ord, puncter oc artickle, effter somm thee vdwise oc indeholde, weed theris fuldemagtt att bliffwe. Forebiudendis ther fore alle, ehwo thee heldst ere, eller were kunde, serdelis wore fogeder, embitzmennd oc alle anndre, forne Vniuersitett her emod paa forne fundatzs, breffwe oc prewilegier, eller nogenn theris artickle, effter somm forscreffwit staar, att hinndre eller vdj noger

maade forfanng att giøre, wnnder wort hyldeste oc naade. Giffwett paa wortt Slott Kiøbenhaffnn, thennd xxx dag Maij, Aar etc. M. D. Lx.

Wnder wortt siignneth.

Original paa Pergament med vedhængende store kongelige Segl i Vox, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

110.

1560. 9de Juni. Kongen beder Rektor og Professorer at beskikke D. Rasmus Lætus til den ledige Post som Professor i Theologien.

Frederich thend Anden mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att efftherthij oss elskelige hoglerde mand Doctor Erasmus Letus, som wij en tiid lang haffuer holdt til studium hoss then høige schole til Wittenberg, oc ther ladet promouere til en doctorem vdj then hellige schrefft, er nu hiem kommit, oc wij forfare, att ther vaccerer oc ledigt er vdj wort vniuersitet ther vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn enn lexe for en professore theologico, tha bede wij etther oc wille, attj anamme for^ne^ Doctorem Erasmum Letum for etthers mettbroder ther vdj vniuersitetet oc indgiffuer hannom for^ne^ lexe vdj then hellige schrifft, som vdj saa maade vaccerer, oc lader hannom følge then stipendium oc aarlige besolding, som ther tiil funderet er, oc ingen hinder ther paa giører hannom. Ther mett skeer wor willige. Thij lader thet ingenlunde. Beffallendis etther Gud. Schreffuit paa wor gaard Fauerholm then 9 dag Junij Aar etc. Mdlx.

Wnder wortt signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e^ hederlige oc hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris oc menige professoribus wdj thenne wor høige Schole wdj wor kiøbsted Kiøbnehaffnn samptligen.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752. c. Fol.

[redacted]

111.

1560. 14de Juni. Kongen tillægger D. Peder Palladius's Enke en vis Underholdning, som Lensmanden paa Roskildegaard skulde yde hende.

Kirsthinne Doctor Peders eptherleuerske flick Konng. Matt^s breff saa liudenndiis etc.

[Wii Frederich etc.] Giørre alle wittherligt, att wij aff wor synderliig gunst oc naade haffue wndt oc thilladet, oc nu mett thette wort obne breff vnde oc thillade, att thenne breffuiserske Kirsthinne, Doctor Peders Palladij efflerleuerske, maa aarligen vdi hendis liffstid oc saa lenge hun leffuer, lade wpbere paa wor gaard vdi Roskildt iiij pund biug, ij pund rug, j flerding smør oc vj sider flesk, oc thet haffue, nyde, bruge oc beholde til hindis wnderholding. Bedendis oc biudendis wor lensmand paa forskreffne wor gaard vdi Roskilde, then som nu er oc her effler kommendis worder, atj aarligen til gode rede fornøger hinde forskreffne fetalie, efftersom forskreffuit staar. Giffuit Kiøbnehaffn 14 Junii Aar etc. Mdlx.

Regia Maiestas manu propria subscripsit.

Registre over alle Lande, Nr. 7, Fol. 293.

112.

1560. 7de September. Kongebrev, hvorved den Residens, D. Christiern Morsing havde haft, for stedse bestemmes til Bolig for en theologisk Professor.

Frederich thennd Andenn, mett Gwdtz naade Danmarckis, Norgis, Wenndis oc Gottis Konning etc.

Wor synnderlig gunnst tiilfornn. Wijder, att efflerthij Doctor Christiernn Morsinng er nu død oc affgangenn, oc thennd gaard oc Residenntze, somm hannd vdj boode, nu vaccerer oc ledig er, hwilchen gaard oc Residentze wij altijd her effler tiill thee Professores in Theologia ther vdj wortt Vniuersitett vdj Kiøbennhaffnn wille forebeholdett haffue: bedenndis etther ther fore ob begiere, attj for^ne gaard oc Residentze, somm for^ne Doctor Christiernn Morsinng er dødt oc affganngenn, tiill for^ne Pro

fessorum in Theologia waaninng oc werelse her effter wille forordinerett haffue, oc tiill inngen andenn thennd att foresige. Hwor j kunde wijde etther effter att rette, och lader thett inngelunnde. Beffallendis etther Gwd. Schreffuitt vdj wor kiøbsted Rijpe thennd vij dag Septembris, Aar etc. M. dlx.

Wnnder wortt signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige oc hoglerde Mennd, Rectorj, Doctoribus oc mennige Professoribus vdj wor Kiøbsted Kiøbennhaffnn, samptligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153.

113.

1560. 26de December. Kongebrev til Professorerne, hvorved deres Valg af D. Hans Frandsen til Professor i Lægevidenskaben stadfæstes, dog med den Indskrænkning, at Valget kun skulde gjælde, til man fandt en lærd Mand, der kunde være Kongen og Riget gavnligere.

Kong. Mtt[s] bræff til Professores vdj Kiøbenhaffnn, saa liudendis.

Frederich thennd Anndenn etc. Wor synnerliig gunnst tiilfornn. Wijder, att somm i schriffue oss tiill oc giffue tilkiennde, att effterthij Gwd almechtiste haffuer kallett Docter Chrestiernn Morsinng oc Docter Jacob Bordinng aff thenne werdenn, er thett fornøden, att nogre anndre lerde mennd vdi theris sted vdwelies, som tiene vdi Legekonstenn, oc i ther fore enndrechteligenn paa wortt behag haffue etther sambaarett att kalde enn lerdmanndt wed naffnn Docter Hanns Franndtzenn, oc ther paa begierer at motte fannge att wijde wor wijlge, som ethers schriffuelse wijder formelder: Tha giiffue wij etther ther paa tiilkiennde, att wij ere tiill fredtzs, attj førdere for[ne] Docter Hanns Frandtzenn, att hannd kommer thijd tiill Vniuersitetett oc ther læser oc lader seg bruge, tiill saa lennge wij kunnde bekomme enn anndenn lerd mannd, ther oss oc rigett kannd were nyttiger oc gaffnnligere. Hwor effther i etther kunnde wijde att

[redacted]

rette. Beffallendis etther Gud. Actum Emmsborg andenn Juledag Aar etc. M. D. Lxj[1]).

Tegnelser over alle Lande. VI, 370.

114.

1561. 1ste Januar. Kongebrev til Universitetet, om at det skulde indlade sig i Forhandlinger med Herluf Trolle og Jochim Beck om det Vederlag, Universitetet skulde have for sit Gods i Kjøbenhavns og Krogens Len, hvilket Kongen for Jagtens Skyld ønskede at mageskifte til Kronen.

Frederich thenn anden mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Vor synnerlig gunst tilfornn. Wiider att efftherthij wij forfarre, att Knardrups gaard oc gotz ligger wdj wor frede Jagt, ere wij tiill sinds, att samme gotz att wille magelegge oss thiill, och ther emod igienn att wdlegge tiill Vniuersitetet andet aff wort och kronens gotz, rente och eyendom, effther som oss elsk^e Her Herloff Trolle ridder, wor mand och raad, oc Jochim Beck, wor Renthemester, etther ydermere wnderuisendis worder. Thij bede wij etther och wille, att nar the etther paa wore wegne tilsigendis worder, atj tha retthe etther effther att forskicke etthers fuldmegtige tiill thennom mett clare register paa alt Vniuersitetens gotz, wdi Kiøpnehaffns och Krogens leenn liggendis, och tha endeligen samme skiffthe mett thennom forhandler. Ther mett skeer wor wilige, och forlade oss ther visseligen till. Beffallendis etther Gud. Schreffuit paa wort hus Emsborg, Nytaars dag Aar etc. Mdlxj.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e hederlige och hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj wort vniuersitet i wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99.

---

[1]) Brevets Plads i Registranten viser, at Aarets Begyndelse er regnet fra Juledag.

[redacted]

115.

1561. 2den Januar. Kong Frederik II anbefaler M. Thomesen til Ansættelse i et Kald ved Universitetet eller e steds.

Frederich thennd Anndenn mett Gudz naade Dai ckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning etc.

Wor synnerlig gunst thilfornn. Vider att thenne br sere Mester Hans Thomessen haffuer berett for oss, huo att hand er thill sinnde att wille giffue sig thiid thill wniue tet. Thij bede wij ether oc begierre, atj wille fordre oc fr hannom thill thet beste, oc efflher leilighedenn giørre e fliid, atj kunde flij hannom thill ett kald eenthenn ther wniuersitetett eller andenstedz, efflher som i kunde form att hand er lerd oc duelig thill, oc ther wdindenn lade ha nyde thenne wor schriffuelse oc forbønn gott att. Ther giøre i oss thill willge. Beffallendis ether Gud. Schreffui wortt hus Emsborg 2 Nyaars dag Aar etc. M. D. lxj.

Wnder wortt Signet.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige oc hoglerde mend, Re Doctoribus, Magistris oc menige professoribus wdj wort wi sitet vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

116.

1561. 19de Februar. Kongebrev til Universitetet om at D. Elias Rempolt til Professor Medicinæ, hvis han fandtes dertil, eftersom D. Johan Golt, der var kaldet dertil, ikke komme.

Frederich thend andenn mett Gudz naade Danm Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, at wij ere ko vdj forfaring, huorledis at ther skal were brøst for en mester in medicinis ther vdj vniuersitetet i wor kiøbsted nehaffn, oc at Doctor Johan Golt icke kand komme, som hand war forscreffuit oc kallidt thiid tiil vniuersitetet,

[redacted]

fore thenne breffuisere Doctor Helias Rimbolt haffuer vnderdanigst ladet aff oss begierit, at hand maa bliffue lesemester ther sammesteds. Thij bede wij etther oc begiere, atj ther om wille forfare leiligheden, oc thersom i befinde, at hand er lerd oc duelig for en lesemester in medicinis, tha ere wij tilfreds, at hand bliffuer anammet ther sammesteds. Atj ther fore selffue haffue opseende met, saa at vniuersitetet met gode lerde forstandige mend motte bliffue forseet, som nøttige ere oc kunde tienne rigit. Ther met giøre i oss til willige. Beffallendis etther Gud. Screffuit vdj wor kiøbstedt Ribe thend xix Februarij Aar etc. Mdlxj. Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige och høglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj wort vniuersitet i wor kiøpstedt Kiøpnehaffn.

Paategnet: Literæ Fridericj II pro Doct. Elia Rimbolt, lectæ 5 Aprilis 1561.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

117.

1561. 19de Februar. Kongebrev til Hr. Mogens Gyldenstjerne, Stadtholder paa Kjøbenhavns Slot, om at give D. Cornelius v. Hamsforts Tjener, Clemend Small, der vilde begive sig til Universitetet for at studere, fri Underholdning paa Slottet i to Aar.

Frederich thend Andenn mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis konning etc.

Vor synnerliig gunst tilfornn Wiider, att oss elsk[e] Doctor Cornelius haffuer berett for oss, huorledis att thenne breffuisere Clemind Small, hans thienner, er tiill sinds att wille giffue siig tiill vniuersitetit i wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn och ther studere, och er begierendis, att wij wille wnde hannom kost paa nogenn thiid. Tha haffue wij wndt och tilladt, att for[ne] Clemind Small maa wdj thuo samfelde aar, nest efftther thette wort breffs datum regnendis, haffue sin wnderholding paa wortt slott Kiøpnehaffnn tiill øel och mad. Bedendis etther therfore oc begiere, att nar hand etther mett thette wortt breff besøgendis

worder, attj tha ilsteder hannom att mue fange sin wnderholding ther paa slotet, effther som for^{nit} staar. Ther met skeer wor willige. Befallendis etther Gud. Schreffuit wdj wor kiøpstedt Ribe theenn [illegible]ix dag Februarij aar etc. Mdlxj.

Wnder wort signet.

Friderich.

Udskrift: Oss [illegible] h welbyrdiig Her Magnus Gyldenstiernne, Ri [illegible] l oc Stadtholder paa wortt slott Kiøpnehaffnn.

Orig. i Kongl. Bi [illegible] Hist. Fasc. 25.

1561. 10de Maj. Kgl. Befaling til Peder Bilde, Lensmand paa Roskildegaard, om at overlade S. Clare Kloster i Roskilde til Universitetet.

Frederich etc. Wor synnerlig gunst tilfornn. Wiider, att wij nu haffue wdlagt Clare closter vdj wor kiøbsted Roskilde tiill Vniuersitetet och the hoglerde her wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffnn, thi bede wij etther och begiere, attj lade for^{ne} the hoglerde føllige for^{ne} closter och hues Inuentarium, som ther findis och i annammett haffue ther samestedz, atj thet leuerer ind paa wor gaard wdj Roskilde, och paa clare register lader opschriffue hues i ther indførendis worder. Ther mett skeer wor willige. Befallendis etther Gud.

Udkast i Geh.-Ark. Topogr. Saml. Roskilde 64 b. Sml. Tegn. o. a. Lande, VI, 434.

119.

1561. Maj. En Udtalelse om Universitetet og dets Opgave, indført i en haandskreven Omarbejdelse af Kirkeordinansen, som ikke fik Lovskraft.

De Academia Hafniensi.

De Academia Hafniensi nostra breuiter verba faciemus. Ad hanc e Scholis particularibus adolescentes præceptorum suorum testimonijs ornati confluunt, nomenque protinus dant Magistratuj,

[redacted]

ıxta eas, quas ex Scholæ instituto ac fundatione vtiles habeıus leges. Hanc vniuersitatem, impetratis a Sixto Romanorum ontifice Priuilegiis, Christiernus primus Anno Christi 1478 ıculenter erexit. Quæ tamen postea sub aliquot regibus ita onflictabatur, vt pene ruinam senserit: non id quidem Princium vitio, qui in literarum professores ac doctrina insigni xcellentes viros semper liberales magnificique extiterunt: sed emporum iniuria ac bellorum, quæ quidem in eam hominum ıtatem incidêre, vt ad angustas admodum copias cum discipuıs tum artium humanarum professores coegerint: paucisque um animus fuerit Scholasticam hanc militiam, cum foris omnia ellis atque tumultibus arderent, fideliter consectari.

Christianus vero tertius, cum ille imperio nostro inauguraıs esset: primam equidem curam ad Vniuersitatem sibi refeendam esse existimauit. Itaque penè collapsam detersis soribus, illatoque lumine tamquam e fundamento restituit, auxitue reditus, ac professorum cum numero tum stipendijs egregia nimi sollicitudine confirmauit, eamque constituit gubernationis ırmam, quæ adhuc perdurat, et vt perdurare diu possit, filium ei, dominum nostrum Jesum Christum ardenter precamur, qui um in altum ascendisset, dona pro hominibus accepit. Ea itur non dispertiat modò, verum etiam defendat, amplificet, mnipotentique dextra ac maiestate benignus tueatur.

Hanc Vniuersitatem literis, ordine, exercitijs, omniumque rtium, facultatum, atque linguarum professoribus instructissimam sse, multis equidem diuersarum nationum hominibus satis omperturn est. Ex ea igitur petantur illi, qui ministerio Euanelico atque Ecclesiæ Christi seruiant: nec maioribus Ecclesiaım officijs vlli assumantur, qui Academiæ nostræ nomen non ıderint, nostroque aut successorum nostrorum de vita et docina testimonijs ornati Ecclesijs commendentur. Et quidem ıeram damus, vt vtiles Ecclesiæ ministri e nostra Schola odeant. Cui equidem rei hoc struimus fundamentum, quod s dicendi artibus fideliter et institui curemus, et exercitia otidie præcipiamus, postea linguarum, cæterarumque artium gnitione instructi ad Theologicas se lectiones conferunt, eoque cursu vocationem expectant: quam ornati plerumque testi-

monio de gradibus ac profectu in disciplinis facto, ita demum acceptant, munusque instituendi Ecclesiam Christi hoc ordine aggrediuntur. Operam igitur dent Superintendentes, vt et multos e sua quisque ditione mittant ad Academiam, et vero testimonio ornatis ab Vniuersitate nequaquam minus idoneos præferant: sed honestos Juuenes ac doctos, quorum prædicat Academia mores, et de eruditione recte attestatur, omnino sibi et amandos et fouendos putent.

Orig. i Kongl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 3182. 4.

120.

1561. 19de Juni. Kongebrev til Universitetet om at afgive Betænkning, om Præsten Hr. Peder Lauritsen, der af Nødværge havde begaaet Drab, kunde igjen stedes til at betjene Præsteembedet.

Frederich thend andenn mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Vor synnerlig gunst tilfornn. Wiider, at thenne Breffuisere, Her Peder Lauritzsenn, haffuer berett for oss, huorledis att hand nogenn thiid sidenn forledenn. er kommen for skade och aff Nødwerige ihielslagett en mand, och hand ther fore haffuer stillett thend dødis slegt och wenner tilfredz, tisligeste weret wdj wor Lensmandz minde paa wore wegne for sagen, och nu er begierendis att mue egen komme thiill siit preste Embede, effther som i ydermere haffue att forfarre aff thenne hans indelugte Suplicatz, och hand etther sielff berette kand. Thij bede wij etther och wille, athj thend sag thage for etther, och ther om offuerweyger leiligheden, om for^ne^ Her Peder Lauritzsenn for sliig hans gierninge maa egenn stedis tiill hans Embede; och thett sidenn giffue oss tilkiende. att wij ther effther kunde wide oss att retthe. Ther mett skeer wor willige. Beffallendis etther Gud. Schreffuit paa wort hus Frederichsborg thend 19 dag Junij Aar etc. Mdlxj. Wnder wort Signet.

Udskrift: Oss elsk^e^ hederlige och hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige professoribus vdj wort Vniuersitet wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, samptligen.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

[redacted]

121.

1561. 7de Juli. Mageskifte mellem Kronen og Universitetet, hvorved det sidste fik S. Clare Kloster i Roskilde med tilliggende Gods istedenfor Knardrup Kloster og Gods.

Wij Friderich then Anden mett Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning, Hertugh vdj Sleswig, Holsten, Stormarn och Dittmersken, Greffue vdj Oldenborgh och Delmenhorst: Giørre alle witterligtt, att eptherdj wij nu haffuer ladett handle mett de høylærde her vdj wortt Vniuersitett vdj wor kiøbstedt Kiøpnehaffn, saa de haffue bewillgett oss nu att mue annamme thill kronen Knardrups closter mett meere godtz her vdj wortt landt Sielland vdj Tryherreder, Holbooherritt, Smørrumherritt och Sockelundsherritt liggendis, som stormechtigste høyborne Første, Her Christian den thridie, Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc., wor kierre Herre Fader, salig och høyloffIig ihukommelse, haffuer nogen thid siden forleden mett Danmarckes Riges Raadtz bewilling och samthycke vdlagdt och funderett thill for^ne^ Vniuersitetz vnderholding: Tha haffue wij nu emodt for^ne^ Knardrups closter och godtz, som wij vnder kronen bekommett haffuer, egien ladett vdlegge thill de høylærde och Vniuersitethett her sammestedtz wortt och kronens closter, Clare closter vdj wor kiøbstedt Roskilde liggendis, mett abelgaard, huse och bygningh, som thett nu vdj lengden och breden begrebett och forfundett er, och aldt den affuell, som der thilligger, och nu bruges thill samme closter, mett dette efftherschreffne wortt och kronens godtz, som er først vdj Bircke thre gaarde, Jens Hansen, Albrett Jensen och Lauritz Jensen vdj boer, giffue thilsammen ij thønner smør $\frac{1}{2}$ pund bygh. Vdj Assenløse siuff gaarde, giffue alle thilhaabe xv pundt korn, iiij boelgalltt, ij gamle faar, iiij theyer[1]), iij skeppe gaase haffre. Och aff ald byen j koe, j kalff, j woll egg. Vdi Daastruppe fiire gaarde, Lauritz Pedersen, Peder Esbernsen, Jens Oluffsen och Niels Jensen vdj boer, giffue thilsammen viij pund rug och byg, ij boelgalthe, ij gamle faar, ij theyer, ij skepper gaase-

---

1) En Theye er en Betegnelse for en Afgift af 1 Gaas og 2 Høns.

haffre. Vdi Suendstrup fem gaarde, Morthen Matzen, Anders Pedersen, Nilaus Pedersen, Peder Morthensen och Peder Nielsen paaboe, giffue thilhaabe ij thønner smør, och giffues aff ald byen en koe, en kalff, j thønne sildt, j skeppe erther. Vdj Allinge thi gaarde, giffue alle thill landgilde xx pd., ij skepper byg, vj boelgaltt, v gamle faar, vij theyer, vij skepper gaase haffre, och aff aldt byen j koe, j kalff, j skeppe erther, J woll egg. Vdj Skiee fem gaarde, som Niels Mogensen, Jens Jensen, Lauritz Morthensen, Matz Mogensen och Jørgen Skreder paaboe, och giffue thilsammen x pundt rug och byg, ij boelsuin, ij faar, ij theyer, iij skepper gaasehaffre; och giffues aff aldt byen j koe, j thønne sildt, j skeppe erther, j woll egg. Aff en mølle, som Lauritz Møller paaboer, giffuis vj pundt miell, j ß grott. Vdj Sualmstrup ij gaarde, som Thyge Soffrensen och Nilaus Andersen paaboe, giffue baade j thønne smør. Vdj Clarup en gaardt, Peder Oluffsen paaboer, giffuer j thønne smør. Vdj Aurup j gaardt, Jep Oelsen vdj boer, giffuer j thønne smør, ij lamb, iiij høns. Vdj Østrup tho gaarde, som Knudt Lauritzen och Lauritz Hemmingsen vdj boe, giffue baade thill landgilde j thønne smør, j boelsuin, j faar, ij theyer och ij skepper gaasehaffre. Vdj Hammershus en gaard, Eyler Holdst vdj boer, giffuer j thønne smør. Vdj Tostrup en gaardt, som Mogens Andersønn vdj boer, giffuer j thønne smør, ij ß grott. Vdj Baarup thre gaarde, Hans Jensen, Oluff Nielsen och Matz Vgle paaboe, giffue thilsammen ij thønner smør, iij theyer, iij skepper gaasehaffre, j suin, j faar. Vdj Kyrringe en gaard, Poffuell Matzen paaboer, giffuer ij pund byg. Vdj Synderstrup thre gaarde, som Peder Drucken, Hans Oluffsen och Esbern Skredere vdj boe, giffue thilsammen thill landgilde x pund rug och bygh, iij gies, vj høns, iij skepper haffre, giffue och alle thre thilsammen j suin, j faar, j lamb. Vdj Sibberup tho gaarde, Peder Thrugelsen och Niels Andersen vdj boe, giffue thilsammen iiij pundt korn, j boelsuin, j gammelt faar, j theye, j ß grott, j skeppe haffre. Vdj Buckerup tho gaarde, Peder Herluffsen och Jens Smid paaboer, giffue baade thill landgilde iiij pundt korn, j theye, och af samme bye och lennett alltsammen j suin, iij mℓ koependinge, j kalff, j thønne sild, j skeppe erther,

[redacted]

j faar, j woll egg. Vdj Sandby j gaardt, Poffuell Pedersen vdj boer, giffuer j pund rug, j pund byg, j theye, j skeppe haffre. Vdj Franckerup en gaardt, Niels Hendrichsen vdj boer, giffuer viij pund bygh. Vdj Østerup en gaard, Niels Mand vdj boer, giffuer ij pund rug, iiij pund byg, j boelsuin. Vdj Strøby femthen gaarde, giffue alle thilsammen xxx pundt byg, xij boelsuin, xij theyer, iiij ß grott, xij skepper haffre, och aff aldt byen j koe, j flering smør. Vdj Ølby tho gaarde, Hemming Matzen och Jep Jensen paaboe, giffue huer iij pund byg, ɉ boelsuin, j theye, j skeppe gaase haffre. Vdj Salløffue tho gaarde, Jens Mogensen och Hans Morthensen vdj boe, giffue huer ij pund byg, ɉ boelsuin, j theye, j skeppe gaasehaffre. Vdj Suogersløff tho gaarde, som Jep Nielsen och Jens Jude vdj boer, giffue thilsammen vj pund korn, iij theyer, iij skepper haffre. Vdj Gieshøff sex gaarde, giffue thilsammen rug och byg xvj pund, viij skepper, vj theyer, och vj skepper haffre. Vdj Kyndeløse fem gaarde, giffuer x pundt vj skepper korn, iɉ boelsuin, iiij theyer, iiij skepper haffre. Vdj Torckildstrup thre gaarde, Peder Skomager, Lauritz Nielsen och N. N. paaboer, giffue iiij pundt byg, iij theyer, iij skepper haffre. Och giffue forne thre mend thilhaabe j suin och j faar. Vdj Skendtzøe tho gaarde, Michel Fynboe och Thure Matzen vdj boe, giffue thilsammen v pundt byg. Vdj Hielmsøemagle tho gaarde, som Hans Nielsen och Hemming Inguorsen vdj boe, giffue baade vj pundt byg, ij theyer, iiij ß grott. Vdj Giørsløff en gaard, Nilaus Mattisen vdj boer, giffuer iɉ pund byg, ɉ lest kull. Vdj Helluffmagle fem gaarde, Morthen Oluffsen, Oluff Matzen, Hans Ibsenn, Suend Coruitzen och Rasmus Pederssen vdj boe, giffue thill landgilde ix pundt bygh, iij theyer, iij ß grott, iij skepper haffre. Vdj Høffue en gaard, Jep Pedersen vdj boer, giffuer ij pundt korn, ij ß grott. Sammeledis Clare Molle, som ligger hoss Clare closter och giffuer aarligen xvj mk, och aff iij boelige, som och ligge hoss forne closter, x mk pendinge. Thesligeste haffue wij och ladett vdlegge thill forne Kiøpnehaffns Vniuersitett Langewaadtz dams søe for ett friitt enmercke, och Wallore bye mett mølle, skow, enmercke och alld sir .enthe och rette thilliggelse thill wederlag for hues den skow och de ennemercker, søe och

fiskewand, som laa thill Knardrups closter, ware meere end the godtz och eyendom, som wy for[ne] Vniuersithett mett Clare clc ster vdlagde. Huilcke for[ne] Clare closter och godtz mett alli deris renthe och rette thilliggelse, agger, engh, skow, marcl fiskewandt, fægangh, waat eller thiufffrtt, mett huadt naffn the heldst er eller neffnis kand, alldelis inthett vnderthagett, alltid her epther skall ligge och bliffue thill vniuersitetett och de høj lærdis vnderholding her sammestedtz, thill fylleste och wederlag for Knardrups closter och godtz, som wij egien vnder krone bekommett haffuer. Thill ydermere widnisbyrdt haffue wij lade henge wortt signet neden for dette wortt obne breff. Giffue paa wortt slott Kiøpnehaffn de vij dag Julij, Aar Mdlxj.

Friderich.

Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219. 4. Afskr ten i Regist. o. a. Lande 7, 362 er mindre nøjagtig. Følgebrevet, sc de højlærde fik paa ovennævnte Gods, og hvori det paalagdes Bo derne paa dette Gods for Fremtiden at yde deres •aarlige Landgild Gjæsteri, Sagefald, Ægt, Arbejde og al anden Rente og Rettighe som de plejede og pligtige vare at gjøre og give og af Arildstid gjo og givet havde•, til de højlærde — er dateret Kjøbenhavn den 8de Ma 1561 (Regist. o. a. Lande 7, 346—47).

122.

1561. November. Enkedronning Dorothea anbefaler til Universi tetet Professor Elias Rempolt, der havde været med hende som Læg paa en Rejse til Lyneborg, og nu atter var forlovet.

Dorothea von Gots gnaden zu Dennemarcken, Norwe gen, der Wenden vnd Gothenn konigin, Geborn zu Sachssen etc. Hertzogin zu Schlesswig, Holstein etc Grauin zw Oldenburg etc. Widwe.

Vnnsern gnedigsten grus zuuornn. Würdigen vnd hoch gelerten, liebenn besonndern. Nachdem der durchlauchtig fürst herr Friderich der ander zw Dennemarcken, Norwegen, de Wenden vnnd Gothen konig, vnsser freundtlicher geliebter sohn auff vnse beschehenn muterlich begerenn, gegenwertigenn den hochgelertenn, vnserm lieben getrewen Doctori Helia Reinpo in gnaden vferleget, das er sich mit vns nach dem lande zu Lunebourg zu bewuster furlicher heimfurung vnderthenigst vor·

[redacted]

fugen mussen, vnd ime daneben befelch gethan, bis daher bey vns zuuorharrenn: alls habenn wir ime hiemit gnedigst vorlaubet, das er sich widerumb in seinen dienst einzustellenn vnd an euch zubegeben. Dessen wir euch dan, als vnsere liebe besondere, hiemit gnedigster meinunge wollen vorwissigenn, damit er seines ehafflen ausserpleibens gleichwol guttes wissen. Vnnd geraicht an euch vnsser gnedigst gesynnen, ir wollet gedachtenn Doctorem Heliam Reinpolt in gunstigem befelch haltenn, vnd denselbenn vmb vnserndt willen gutlich befurdern. Das wollen wir mit gnaden vnd gnedigster forderung hinwider gegen euch gedencken. Datum vf vnserm leibgedings schlos Coldingen denn . . Nouemb. Anno etc. im lxj iare.

Udskrift: Denn wurdigen vnd hochgelertenn vnsern lieben besondern Rectori vnd der vniuersitet der hochen Schul zuw Coppenhagen.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

123.

1562. 1ste Januar. Kongebrev til Bisperne, om at ingen danske Bøger maatte sælges her i Riget, uden at de vare prentede i Kjøbenhavn og oversete af de højlærde ved Universitetet.

Breff, som vdgick tiil alle Superintendenterne her vdi Danmarck.

Frederich thend anden etc. Wor synderlig gunst thilforn. Wiider adt wij ere komne vdj forfaringe, huorledis adt her indføris vdj rigit mange adskillige Danske bøger, som ere prenthede vdi Tydskland, och ingen aff vore lerdemend thennom haffuer offuer lest, huorfore er befryctendis, adt ther som thet saa thilstedis huer adt mue lade prenthe och vdgaa saadanne bøger, maatte ther medt thiden mange seether och meget ondt imod then rette religion indføris, medt mere farlighed ther hoss er adt formode, och mange ther offuer bliffue forførdt. Ther thil medt bliffuer thet rette Danske maal forandlet och forfalsket aff then Aarsage, adt ther icke findis gode Correctores, som vdi Danske thungemaal øffuit ere och maalet kunde. Tha paa thet adt wi sligt vdj thide mue forekomme, saa och effltherdj

[redacted]

adt her findis vdi vor Stad Kiøbenhaffn gode prenthere, w wi, adt her effther aldelis ingen Danske bøger skulle se nogenstedtz vdi vort Riige Danmarck, vden the ere prenthede vdi vor Stad Kiøbenbaffn och aff the høylærde vdi Vniversit her sammestedtz offuersætt och corrigerit, saa och theris vidı byrd ther hocss, adt the kiende slige Bøger for gode och r och nyttige vdi prent adt vdgaa. Thi bede wi ether och wi adtj vdi ethers Stict haffuer flittig opseende, adt ther ald ingen Danske Bøger føris eller fael holdis, vden the ere vdi Kiøbenhaffn prenthede, och aff the høylærde offuerseet, adtj thilsige alle the Bogeførere, som vdi for^{ne} ethers Stict m Bøger kommendis vorder, adt the thennem vntholde, saada forbudne Bøger adt føre eller fael haffue. Findis nogen Bo fører eller andre adt selge eller haffue thilkiøbs nogle s Danske Bøger, som wi her medt haffue ladet forbiude, effi adt the i saa Maade ere bleffne aduaridt, tha skulle the medt haffue forbrutt alle for^{ne} Bøger thil Oss, och ther straffis som vedbør. Sammeledis forfare wi, adt stormeel høyborne Første, vor kiere herre Fader, høyloffIig ihukommel thilforn haffuer ladet thilscriffue Superintendenterne offuer Riigit, adt huer vdi sit Stict skulle haffue flittig act och seende paa huad Latinske Bøger, som Bogførerne indføre Riigit adt selge, paa thet adt ingen Bøger skulde selgis no vore vndersaatte, som kunde giffue aarsage thil nogen vi farelse. Thi bede wi ether och ville, adtj i lige Maade fli offuerseer alle the Latinske Bøger, som komme thilkiøbs ethers Stict, och ther som I forfare ther noget vdi, som fin imod then rette Religion, eller kand och i nogen Maade v thil Skade och forargelse vdi then christne kirke, adtj tha f biude Bogeførerne samme Bøger her i Riigit nogenstedtz selge eller affhende, saa frempt the icke ther fore ville thilbørlig Straff. Her kunde I wide ether effther adt re Thagendis ther ingen forsommelse fore. Befalendis ether G Schreffuit paa vort Slot Kiøbenhaffn Nytaars dag Aar etc. 15

Vnder vort Signett.

Friderich.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 1128. 4. Sml. Tegn. o. a. Lande. VII

[redacted]

124.

1562. 19de Februar. Kongebrev til Universitetet om at paadømme en Sag mod en Præst og en Degn, da Sagen var henvist til Paakjendelse ved gejstlig Ret, men Professorerne havde undslaaet sig for at dømme i den, saalænge de ikke havde udtrykkelig kongelig Befaling.

The hoglerde vdj Vniuersitetet i Kiøbnehaffn ffnge breff som følger.

Frederich thend Anden etc. Wor synderlig gunst tilforn. Wider, at nogen tiid siden forleden haffuer ther werit for oss oc nogen wore elskelige Danmarckis Rigis raad vdi rette thuende personer, en prest, wed naffn her Jens j Egede, oc en degen, kaldis Jacob degen, oc bleff tiltalit for nogen handel, the met huer anden skulde haffue bedreffuit, oc effther thij the fandtis at were thend geistlig ret vndergiffuit, bleff thend sag indsatt for theris tilbørlig dommere. Tha forfare wij, at the for etther haffue werit i rette oc i haffue wist thend sag fran etther, for attj icke haffde wor befaling ther om at domme. Thij bede wij etther oc wille, atti strax met thet første kalder samme sag for etther irette, oc ther om al leiligheden forfarer, oc siden endeligen dommer ther paa, om the thennom saa forhandlet haffue, at the bør at bliffue wed theris embede eller oc ey, oc hues i ther om dømmendis oc for rette affsigendis [worder], attj thet giffue fran etther beseréffuit, som i wille antsuare for Gud oc were bekiend for oss. Ther mett skeer wor wilge. Datum Frederichsborg thend xix Februarij aar etc. Mdlxij.

Tegnelser over alle Lande. VII, 29—30. Sammesteds findes Fol. 8 en kgl Befaling af 4de Januar 1562 til Peder Bilde, Lensmand paa Roskildgaard, Hr. Herlof Trolle, Lensmand paa Kjøbenhavns Slot, og M. Hans Albretsen, Superintendent udi Sjælands Stift, at træde sammen i en Kommission for at dømme i Anledning af en Klage, som Jens Ulfstand, Lensmand paa Solte (Salto), havde forebragt over Jakob Degn, Sognedegn i Spjellerup, for »nogen utilbørlig Handel«, som denne og »en Præst ved Navn Hr. Jens, Sognepræst i Egede Sogn, have tilsammen brugt«.

125.

Uddrag af Acta Consistorii 1562—63.

1562.

Mense Junio electus est ad Rectoratus officium communib suffragiis D. Doctor Albertus Knopperus.

1 Julii præsentibus Professoribus omnibus seqventia a sunt:

Receptus est Severinus Chilianus in Notarium, præs juramento solito more. Eodem tempore recepti sunt in senat Universitatis tres honesti viri: D. Elias Reimboldus Swolen M. Joh. Aurifaber Husumensis, M. Joh. Sascerides, addito ju mento consveto more, ac mox a Rectore in Matriculam Univ sitatis inscripti.

Conclusum est insuper de tribus domibus vendendis — - Liberum enim est Professoribus has domos vendere, qvia pri Universitatis pecunia comparatæ sunt.

Eodem die communibus suffragiis conclusum est de Vic rectore eligendo, dum Doct. Albertus fungeretur legatione Livoniam, nomine totius regni, et tandem electus est D. Nic laus Hemmingius Theologiæ Professor.

26 Octobris creatus est Decanus Facultatis Artium honest vir M. Johannes Aurifaber, Dialecticæ Artis Professor.

14 Novembris convenientibus Professoribus consensa e mihi area in vico studiosorum, in qva habitavit M. Petrus Hey Facta est mihi pollicitatio pro instauratione ædium.

Eodem die conclusum est de casulis ædificandis jux aream Collegii.

17 Novembris. Convenientibus Professoribus cœperunt de berare de hortis Universitatis, qvi adjacent areæ pædagogii, co stitutumqve est pretium, qvod qvilibet expendet tempore vit deinde qvantum hæredes numerabunt, qvemadmodum singul rum hortorum taxa seqvitur, et accipient literas hæreditarias perpetuam possessionem.

Principio concesserunt D. Doctori Jeronymo Thennero p tionem qvandam horti, in qvo prius ædificaverat D. Christier Morsianus, hac conditione, ut tantum ipsi decedat a superi

parte horti . . . . qvem nomine Doctoris Cornelii occupat, et qvotannis numerabit Universitati 4 marcas Danicas cum dimidia. — Obtinuit Magnificus Dn. Rector hortum, pro qvo tempore vitæ suæ et uxoris numerabit 18 solidos Danicos; post obitum hæredes numerabunt dimidium Joachimicum. — Eodem tempore constituta est taxa horti Dn. Episcopi, qvi dum ipse et uxor vixerint, expendet pro usu fundi 22 solidos; qvum vero in vivis esse desierint, successores dabunt 2 marcas Danicas. — Similiter determinatum est pretium horti Erasmi Læti, qvi singulis deinceps annis, dum ipse et conjux superstites fuerint, dabit Universitati 24 solidos; sed qvum clauserint fatalem diem, successores expendent 2 marcas Danicas et 4 solidos Dan. — Simili modo taxaverunt aream horti M. Johannis Magni, ut satisfaceret Universitati singulis annis pro se et vxore 18 sol.; post obitum successores expendent 24 solidos. — Nicolaus Schavenius pro suo horto numerabit qvotannis 18 solidos, successores vero 24 solidos numerabunt.

19 Decembris. Præsentibus omnibus Professoribus, intercessit D. Nicolaus pro vidua Petri Palladii, ut remitteretur illi qvod deberet Universitati ex usu fundi areæ illius, qvam inhabitabat Petrus Samsing, qvod impetravit omnium Professorum consensu. Petiit insuper relaxationem ejus census tempore vitæ suæ, qvod tamen Dn. Professores negarunt. Verum propter bene merita D. Petri Palladii erga rempublicam literariam dederunt viduæ singulis annis tempore vitæ suæ . . pondo ordei et qvartale butyri.

Mortuo Professore habeant hæredes præter qvartalis ejus stipendium, in qvo moritur, etiam seqventis dimidii anni bona omnia, qvæ provenerunt Professore adhuc vivente.

Proposuit Dn. Rector Universitati consilium suum de Professore Rhetorico eligendo. Intercessit Dn. Hermolaus Trolle pro Erasmo Catholmio, ut se in schola exerceret. Tandem communibus suffragiis conclusum est, ut vocaretur Catholmius literis ad futurum pascha, qvo satis mature doceat Rhetoricam.

Assignarunt Professores M. Ivaro 60 Joachimicos pro lectione Virgiliana. Si nolit eo stipendio docere, conferat se qvocunqve voluerit.

1563.

4 Januarii. Communi Senatus approbatione decretum e
ut Dn. Rector una cum Læto proficiscatur Hedingam, ut col
num Universitatis defendant.

6 Februarii. Proposuit Dn. Rector voluntatem Domi
Cancellarii, qva petit, sibi et hæredibus concedi bona Univers
tatis in provinciis Slaveldensi et Flachebergensi, cui sic respo
sum est ab Universitate. D. Joh. Albertius Episcopus: N
sunt illa bona alienanda, qvia sunt in Fundatione nostra. S
tempore vitæ concedimus illi ista bona propter merita ipsi
erga Rempublicam nostram. — D. Nicolaus Hemmingius: E
judico, significandum esse Cancellario, ut boni consulat, qv
non possumus concedere illi bona ista pro hæredibus. -
D. Erasmus Lætus: Ego non improbo sententias vestras. Ne
enim liberum est nobis alienare ea, qvæ sunt in Fundation
qvod si fecerimus, præbemus aliis nobilibus accessum ad bon
nostra. — D. Johannes Franciscus: Video bona Universitat
nullo pacto alienanda esse. Si Fundatio adimit nobis potesta
tem alienandi ista bona, non possumus ea alienare. Idcirc
maneamus apud Fundationem. — D. Elias: Intelligo, nos nih
posse imminuere, qvod est in Fundatione. Ideirco judico il
bona concedi ipsi non posse. — Monasteriensis: Ego ide
sentio. — N. Schavenius: Nec ego judico consultum esse,
ista bona alienentur.

10 Februarii. Renuntiatum est Ludimoderatori a Domin
Professoribus, ut ad futurum Pascha scholam resignaret. Int
rea dispiciet Universitas de bono aliqvo Ludimoderatore eligen
præficiendoqve scholæ.

20 Februarii. Conceperunt Professores formam literaru
Cancellarii super bonis Universitatis in provinciis Slaveldensi
Flachebergensi.

11 Martii. Communi senatus approbatione conclusum e
ut Qvæstor conducat famulum, qvi sibi adsit in negotio Univ
sitatis. Retineat singulis deinceps annis pro officio 60 Joachi
cos, 26 tynnas avenæ, 10 plaustra fœni, 24 plaustra lignoru
Insuper habebit decimam partem omnium [incertorum] exce
porcis ex pastura et avena.

Habuerunt rationem M. Ivari, qui premitur alieno ære, et qvia hoc anno docuit Rhetoricam, qvum nullus fuerit Professor Rhetoricus, dederunt illi 30 Joachimicos.

Consensum est a senatu Universitatis, qvod domus Johannis Begermager dividatur, qvo filia Anna suam portionem habeat, qvæ illi hæreditate cessit.

Ad futurum Pascha anni labentis augebitur Eleemosyna pauperum, ut in qvalibet septimana accipiant singuli 6 solidos.

13 Martii. Proposita est causa matrimonialis Dn. Johannis sacerdotis Erici Rud[1]), qvi dederat cuidam mulieri nomine Elizabet fidem, se ducturum illam in uxorem, qvodqve confirmatum est ab utraqve parte per sumtionem sacramenti. Sed propter contentiones ortas inter Dn. Johannem et Elizabetam nolunt matrimonio jungi. Laborarunt Domini Professores pro causæ compositione, sed re infecta Universitas dimissa est.

13 Aprilis. Scripsit Universitas Rostochiensis Dn. Professoribus, ut intercederent pro Mag. Josia, Theologiæ Baccalaureo, qvi captivus in Arce tenetur, propterea qvod literas a legatis Suecorum in Sueciam clam deferendas susceperat. — Verum Dn. Professores hac de re deliberarunt, sitne licitum an non intercedere pro homine eoqve præcipue, qvi patriam nostram prodere vellet. Missi tandem sunt duo professores ad Dn. Cancellarium, qvi ipsius consilium peterent, an Universitas incurreret in odium et indignationem Regis, si intercederet pro M. Josia[2]).

24 Aprilis. Constituerunt collationem Professores inter M. Ivarum et M. Johannem Magni, uter illorum gravius peccasset. Respondit D. Nicolaus: An judicetis Magnum retinendum, qvi offendit totam Universitatem et Magistrum aulæ summum hujus regni senatorem? Deinde accusatus est mendacii . . . . . .[3]).

---

[1]) Erik Rud til Fuglsang paa Laaland.

[2]) Jfr. Danske Mag. IV, 216—7. I Kgl. Bibl., Aflev. fra Geh. Ark. findes et Brev til Frederik II fra Universitetet i Rostok, dat. 6 April 1563, hvorved det gaar i Forbøn for denne Josias Reich, Søn af Præsten M. Georg Reich i Rostok.

[3]) Her har Afskriveren ikke kunnet læse noget.

An talis homo retineri possit in nostra republica, qvi tantas . . dias excitavit. Minor est culpa Ivari. Si aliqvis est retinendu nonne judicemus Ivarum retinendum?

Juxta superiorem conclusionem, qva Catholmius vocati est ad Rhetoricam lectionem, judicarunt Domini Professor necessarium . . . . ut Erasmus in primis doceret.

Petiit Ivarus lectionem Rhetoricam. Responsum illi es Catholmium vocatum esse literis Universitatis, et ideo Univers tatem non posse illi hanc lectionem demandare. Postea ina verborum murmure conqvestus est, sibi injuriam factam es in hoc, qvod Catholmius præferebatur. Dicit præterea apert qvod qvidam inter Professores, eosqve præcipue, qvi in sena sunt, sæpe affligunt, sed tamen non docent et parum promove scholam.

Calendis Maji. Petiit per Dn. Rectorem Matthias Scrib necessitatem suam sublevari. Eodem die petiit Doctor Nicolaus sibi lignorum struem ædificari, quod unanimiter ipsi consen sum est.

Commeatus Universitatis ad bellum Svecicum.

Petiit Serenissimus Rex noster commeatum a Dominis Pro fessoribus. Unanimi consensu dederunt 24 Tønder Brød, 10 Tønder Øl, 1 Skippund Flesk, 1 Tonde Smør, 4 Oxne, 2 Tøn der Gryn, 10 Vore tør Fisk, 50 Tønder Havre.

15 Junii. Missus sum ad telonium in Helsingør pro adfe renda pecunia.

17 Junii. Intercessit M. Paulus Noviomagus pro soci sua, qvo haberet arborem qvandam in silva Universitatis, e qva cædi poterant 5 vel 6 plaustra ligni; qvod obtinuit Profe sorum consensu.

19 Junii. Præsentibus omnibus Professoribus in dom Consistorii, excepto Knoppero, communi consensu facta e commutatio decimarum. Assignarunt D. Nicolao Vice-Recto decimas Bistrup, Karslund et Kaustrup. Resignavit D. Erasmi Dn. Episcopo decimas in Glim hac conditione, ut proximo anı habeat Snolleløff. Joh. Aurifabro assignarunt Reersløf et Aageru Faverunt D. Eliæ decimas Julinge. M. Johanni Magno co cessæ sunt decimæ in Tommedrup.

[redacted]

Calendis Julii. Matura deliberatione sancitum est, ut infimus Pædagogus, qvicumqve pro temporis ratione is fuerit, posthac sit Bibliothecarius.

Faverunt Laurentio Galthen 5 Joachimicos, qvum Universitas pecuniam acceperit.

Efter J. H. Schlegels Uddrag og Afskrift i Ny kgl. Saml. 753 Fol. (jfr. foran S. 143).

126.

1562. 18de September. Kansler Johan Friis skriver til Universitetet angaaende den store Krænkelse, der var vederfaret D. Niels Hemmingsen af Universitetets Foged Peder Ibsen.

Wenliig helssen forssend mett wor herre. Kiere herrer oc gode wenner. Betacker ieg ether for altt gott, huilckett ieg gierne forskylle wiill, och giffuer ieg etther wenligen tiilkiende, att ieg fick etthers schriuelsse mett Doctor Hans Frantzen och Mester Hans Guldsmed, vdj huilckett ieg formercker thend hoffmod, som thend gode mand Doctor Nils Hemingssen wederfaritt er aff Peder Ibssen, som etthers schriuelsse wider formelder. Och schulle y tro, att thett er meg vdj sandhed ledt; och som y schriffuer, att y wille icke gierne, att Peder skulle lenger haffue nogett mett Vniuersitetens gotz att schaffe, tha tockis meg thett saa gott att werre, att hand er Vniuersitetens gotz wbeuaritt, efftherthj hand haffuer saa wtilbørligen skicket seg. Oc ther som thend sag bliffuer vpstaandis, til saa lenge Gud will ieg komer til Kiøbenhaffn, tha will ieg gierne were mett vdj Capittels huss, eller huor etther tockis; kand ieg tha forhandle sagen tiil thett beste, tha wil ieg thett gierne giore. Och wille ieg io so wgierne see, att Doctor Nils eller nogre aff etther skulle wederfaris nogen hoffmod eller wrett, som nogen anden. Hues ieg kand giore for etthers skyld, thett well er giortt, skulle y finde meg welwillig. Oc will ieg haffue etther hermett thend almegtigste Gud beffalett. Schreffuit paa Borreby thend 18 dag Septembris Aar etc. 1562.

Johan Friiss tiill Hesselagger.

Udskrift: Hederliig och høglerd mend, Rectorj, Doctoribus och menige lessemestere wdj Kiøbenhaffns Vniuersitett, syn synderlig gode wenner.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

127.

1563. 14de Februar. Mageskifte mellem Kronen og Universitetet om noget Gods i Horns Herred.

Wii Frederich thend Anden mett Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning, Hertog wdi Slesuig, Holsten, Stormarn oc Dyttmerskenn, greffue wdi Oldenborg oc Delmenhorst, Giore alle witterligtt, at efftherthij wij haffue till oss anammitt nogitt thet gotz, som tilfornn er wdlagt till wniuersitetet wdj wor kiøbstedt Kiøbennhaffnn, liggendis wdj Hornnsherriitt wdj Gierløff oc Lannderslorff, oc beløber siig alltt tilsammenn xxv pund korn: Tha haffue wij ther emod wdlagtt till for^ne^ wniuersitet thette efftherschreffne wortt oc kronenns gotz wdj for^ne^ Hornnsherriitt: Først wdj Skulleløff sogenn oc bye sex gaarde. Paa thend første boer Oluff Pederszenn, giffuer ij pund rug, ij pund byg, iij ß grott. Paa thennd anndenn boer Oluff Jennszenn, giffuer j pund kornn, j ß grott. Paa thennd tredie boer Jørgen Mawe, giffuer lige saa møgiitt. Paa thennd fierde boer Lasse Dyttmersk, giffuer ij pund kornn, ij ß grott. Paa thennd femte boer Jenns Skredere, giffuer j pund korn, j ß grott Paa thend siette boer Peder Pederszen, giffuer iiij pund kornn ij ß grott. Vdj Fersløff j gaard, Jenns Nielszenn paaboer, giff uer ij pund kornn. Oc wdj Weyle bye ij gaarde, som wij af oss elsk^e^ Frw Tale Pouill Laxmands efftherleuerske for maglau haffue bekommit. Oc giffue samme thuo gaarde tilsammen fo lanndgilde oc smaa redzle viij pund kornn. Huilcke for^e^ gaarde og gotz mett all theris renntte oc rette tilligelse, soi ther nu tilliger oc aff arrildz tiid mett rette tilligitt haffue a(l)delis inntett wnndertagiit, her effther attiid mue oc skull werre oc bliffue till for^ne^ wniuersitett wdj wor kiøbstedtt Kiø-

bennhaffnn, dog wnndertagiitt wor oc kronens mølle Maribo-holms mølle mett sin rette tilligelsze, demminge, dam oc dams-bond wdj sin høigeste flodemaall, mett all anndenn same møllis rettighed, huiilkenn wij oss oc kronenn aldelis wille forbehollitt haffue. Thij forbiude wij alle, ehuo the helst erre eller werre kunde, serdelis wore fogither, embitzmennd oc alle anndre, forne wniuersitett wdj Kiøbenhaffnn her emod paa forne gaarde oc gotz, efftther som fornlt staar, att hinndre eller i nogre maade forfang att giørre, wnnder wortt hylleste oc naade. Giffuit paa wortt slott Frederichsborg thend xiiij dag Februarij Aar etc. M. D. lxiij.

Wnder wortt Signett.

Orig. paa Pergament i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 101.

128.

1563. 4de Marts. Universitetet sælger Kansler Johan Fris noget Gods i Slagelse og Flakkebjerg Herreder for 600 Daler, som han havde forstrakt det til Opførelse af en Bolig for Studenter, samt en aarlig Afgift.

Vy effthersehreffne Rector, Doctores och menige Lesemestere wdj Kiøbenhaffnns Vniuersitet giøre alle witterligt och kendis met thette wort obne breff, att epther di erliige och welbiurdige Johan Friis tiill Heselagger, Kong. Mayts Canceler, haffuer nu forstreckit oss aatte hundrit Jochims daler tiill att opbygge ett hus med wdi wor Vniuersitetis gaardt her wdi Kiøbenhaffnn till personers bolige, som studere, och Vniuersitetet tiill en aarlige renthe: Tha ere wy saa tiill ens worden med forne Johan Friis, att hand och hans arffuinge, som Boreby besydde, arffuinge epther arffuinge, skulle her epther alletiid beholle thett Vniuersitatis goedtz, som ligger wdi Slauelse herrith och Flackebergs herrith wdi Sieland, med ald samme gaarde och godtzis til-legelse, som er agger, eng, skou, marck, fiskeuand, fægangh, woll och tiurtth, inthet wndertaghit. Som er først wdi Slauelse herritth, wdi Boslunde soghn, wdi Egerup by, en gaard, som

Peder flemingssen wdi boer och giffuer tiill aarlige landgilde en halff td^{e} smør, j føde nød att holle. Item en gaardt wdi Øster Bøgeberg, som Jep Jull y boer, och giffuer tuo pund byg, j fierring smør, j føde nød att holle. Item wdi Gryderup by en gaard, som Hans Nielssen wdi boer, giffuer halff andhet pund bygh, j føde nød at holle. Item wdi Flacheberghs herrith, wdi Egesløff soghenn, wdi Baasselunde by, tre gaarde. Then første, Niels Laurissen y boer, giffuer tuo pund bygh, j føde nød att holle, och nie skilling penghe. Then andhen, Jens Anderssen y boer, giffuer lige saa. Then tredie, Jørgen Jenssen y boer, giffuer et pund byg. Item wdi samme soghen tuo øde iorde paa Hesleby marck, som Skielskør mend bruger, then første, Seffrinn Jessen bruger, och giffuer ther aff aarlighen halff andhit pund bygh, then andhen, som Anders Jacopssen ibidem bruger, och giffuer ther aff et pund bygh. Item wdj samme Egesløff soghen en eyendom, som kallis Høgstrup marck, och er ett friett enmerck, som ligger mellom Egesløff marck och Franckerup marck, som renther aarlighen halff elffte marck penninge wdi goed mynth. Huilckit goedtz Johan Friis nu selff wdi wære haffuer. Och skall for^{ne} Johan Friis och hans arffuinge, som Boreby besiddendis worder och samme goedtz wdi wære haffuer, aarlighen tiill gode rede lade yde och fornøge aff samme goedtz wor Vniuersitatis Procuratori huert aar indhen Jull tredue Daler, eller och tre marck danske penningh for huer daler, som wdi Dannemarck for fulde ganghe och geffue ere, huad heller kornit letter eller dyrer soldt eller kiøbt worder. Och ther som samme goedtz worder for^{ne} Johan Friis eller hans arffuinge affwondit wdi nogre maade, tha skall for^{ne} Johan Friis och hans arffuinge wære fry for for^{ne} affgifft aarlige att wdgiffue: Och wy och wore eptherkommere skulle wære plichtige tiill att egien giffue for^{ne} Johan Friis och hans arffuinge for^{ne} aatte hundrith daler, som hand oss nu antuordet haffuer, indhen aar och dag ther nest epther, och holle thett hannom och hans arffuinge wdhen all skade, kost och theringh, wdi alle maade. Tiill ydermere windhsburd haffuer wy hengt wor Vniuersitetens indzegel her nedhen for thette wort obne breff. Giffuith wdi Kiøbenhaffnn then fierde dag Martij,

Anno epther Christi fødtzell thussind femhundrit tredsindetyffue och paa thett tredie.

Albertus Knopperus, J. C^tus ordinarius & Rector Vniuersitatis, subscripsi.

Johannes Albertius, Theo. Doct. & Superintendens Sial.

Nicolaus Hemmingius, theologiæ doctor & professor.

C. Erasmus Lætus, Theol. Doctor & professor.

Johannes Franciscus.

Helias Rempoldus, Medicinæ doctor et professor.

Johannes Aurifaber, professor.

Johannes Monasteriensis, professor Physicus.

Nicolaus Laurentii, professor.

Johannes Sascerides, professor.

Seuerinus Chilianus, iuratus Notarius Vniuersitatis, propria manu.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 354—55 (Underskrifterne ere egenhændige). Originalen paa Pergament med Universitetets store Segl i Vox findes i Gehejmearkivet, Sjæland og Møen, Nr. 115 c. Men den er kun underskreven af de fire førstnævnte Professorer.

129.

1563. 19de April. Kongelig Befaling til Universitetet om med Lempe at afskedige D. Elias Rempolt, der saa ofte blev bortkaldt fra sit medicinske Professorat af Enkedronningen.

An die Vniuersitet zu Coppenhagen, dass sie Doctor Elias abdancken soll. Actum Esserom den 19ten Aprilis.

Etc. Nachdem Doctor Elias seiner Lectur, von wegen vilfaltigenn abfurderung der durchleuchtigen Furstin, zu Dennemarcken Könnigin etc., vnser freuntlichenn geliebten Fraw Mutter, nitt abzuwarttenn. Wir aber vnser Vniuersitet vnd die Jugent mit dem besten aus gnaden gern vorsehen vnd gefurdert wiszen wolltenn: Als werdet Ir gedachtem Doctor Elias, anmerckender gelegenheit nach, mit glimpff abzudancken vnd die ernstliche verfuegung zuthun wissenn, das furderlichst eyn ander gelertter vnd berhuembter Medicus ahn sein stat, der dieselbig nach gebhur zuuortretten, auch mit seiner erfarung vnnd kunst den

Leutten zudienen, vngeseumbt wider erlangt vnd bestelt werde vnd hierahn kein muehe noch kosten ansehen etc.

Inländischer Registrant 1563—64. Fol. 34.

130.

1563. 21de Maj. Den norske Lensmand Evert Bild skriver til Biskop Hans Albretsen, om at Præsten Peder Olsen fra Norge der var bleven afsat fra sit Kald, ved Professorernes Hjælp atter maatte blive tagen til Naade.

Vennliig helsenn altiid forsennt medtt Gudtt. Kiere Herr Doctor, tacker ieg eder for altt godtt, som y mig altiid giortt och beuist haffuer, huilkiitt ieg altiid gannsche gierne forschille wiill y hues maade ieg wedt, eder tiill wilie och gode kand were. Kiere Her Doctor giffuer ieg eder wenligen tiill kennde, att thenne Breffuiser Her Peder Olssenn er kommen y nogenn schade, som hand sielff ydermere for eder beretthe kannd, och haffuer hand nu stillett meg tiill fredtz paa Konng. Maltz. wegne y alle maade for samme sag, och er hand aff sedtt fra sidtt embede och kald. Der for beder ieg eder gierne, attj wille wel giøre att were hanom behielpeligenn saa mogitt, som muelligtt kandtt were, medtt the andre høglerde mendtt wdj wniuersitett, att hand motte naadeligen anamis igenn tiill prestelige embede att bruge. Och der som mester Hanns Mønster er tiill stede, hand wedtt aff sagenn[1]). Hues ieg kand were eder tiill wilge igen, schulle y altiid finde meg weluillig tiil altt godtt. Eder her medtt Gudtt befallenndis. Schreffuitt i Bergenn denn 21 dag Maij Aar etc. 1563.

Effuertt Biildtt.

---

1) M. Hans Monster synes at have haft forskjellige Forbindelser i Norge (jfr. Norske Mag. I, 244). I et Exemplar af N. Hemmingsens Skrift: De lege naturæ, 1562, findes følgende egenhændige Tilskrifter: »Doctrina ac pietate singulari M. Johanni Monasteriensi collegæ ac fratri charissimo Nicolaus Hemmingius d. ddt.« Senere: »Dño Georgio N. pastori in arce Bergensi Johannes Spithovius Monast. ddt.«. (Denne Hr. Jørgen er den siden som Biskop i Stavanger bekjendte Jørgen Eriksen).

Udskrift: Høglerdee, hederliig och forstandiig mand Doctor Hanns Albriichsønn, Superintendentt wdj Sielanndt, min synderlig gode wenn, wenligen tiill schreffuitt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

131.

1563. 31te Maj. Kongebrev, hvorved Universitetet opfordres til at afslutte et Mageskifte med D. Hieronymus Thenner angaaende en Residens (se Nr. 136).

Frederich then andenn mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Vor synderlig gunst tilforn. Wider, at wij haffue wndt och tilladt, at wor thienner och Raad, oss elsk^{e} Doctor Hieronimus Thenner, maa bekomme then wor och kronens gaard wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, som oss elsk^{e} Licenciat Casper Passelick nu wdj were haffuer. Och effthertthij for^{ne} Doctor Hieronimus giffuer tilkiende, at hand wille wnde vniuersitetit same gaard for then vniuersitetens residentze, hand nu iboer[1]; och thil thess behoff, hannom thil thess ydermere befordring, wor forschrifft til etther wnderdanigst begierit, huilcken wij hannom, effthertthij wij befinde slig hans begiering ey at were vniuersitetit til skade, icke wiste at affslaa: Bede wij ether ther fore och begiere, atj ther wdinden wille føye for^{ne} Doctor Hieronimo

[1] Den 17de April 1563 havde Kongen tilskrevet Universitetet, at den kgl. Raad Dr. jur. Hieronymus Thenner havde ønsket til Bolig den Universitetet tilhørende Residens, som var bleven ledig ved Dr. Johannis Francisci »Abzug«, hvilket Kongen ogsaa havde indrømmet ham. Forat Universitetet imidlertid ikke derved skulde lide noget Tab, skulde D Joh. Franciscus være fri for al Borgerpligt og andre Tyngder i afd. Anthonius Hanisch's Hus ved Stranden, »darin er zu ziehen vorhabens«, saalænge Dr. Hieronymus ønskede at blive i den ovenomtalte Universitetsgaard (Inland. Registrant. 1563—64. Fol. 33). Den 29de Maj 1563 skriver Prof. Joh. Franciscus til Dr. Hier. Thenner og klager over, at Borgmestrene mod Privilegierne vilde paalægge ham Indkvartering, og beder ham tale med Kongen derom (Schumacher, Gel. Männer Briefe. III, 251—52).

och tilstede hannom i saa maade, effther som for[ælt] staar, maa beholde for[ne] gaard, hand nu haffuer. Hues breffue o handell som i mett hannom ther paa giørendis worder, wi wij siden stadfeste. Befallendis etther Gud. Schreffuit p wortt slott Fredrichsborg then xxxj dag Maij Aar etc. Mdlxiij.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige og hoglerde mend, Rectc Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj wort v uersitet vdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153. Sammesteds fin et tydsk Kongebrev, dat. Kopenhagen d. 10 Maj 1564, hvori forlang at Rektor og Professorer skulde give endeligt Svar paa ovenstaaer Begjæring, da Sagen endnu ikke var kommen til nogen Afgjørel og Kongen ikke kunde indse, hvad de kunde have imod dette Bytte.

132.

1563. 25de September. Bestemmelse vedtagen af Universite og nogle af Byøvrigheden i Kjøbenhavn, om at de lange Skaml som fattige Folk før plejede at sidde paa i Vor Frue Kirke, att skulde opsættes.

Anno 1563, 25 Septembris war forsamlet paa wort Capit huss thesse efftherskreffne: Vicerector Doctor Nicolaus Hemmi gius, Episcopus D. Johannes Albertius, D. Erasmus Læt D. Johannes Francisci, M. Laurentius Bøssestøber, kircke wer M. Johannes Aurifaber, Decanus, M. Johannes Monasteriens M. Johannes Sascerides. Och epther then beslutning, som forne aff Vniuersitetet med alle borigmesters och thesse ra mendtz, Arild Hacks, M. Lauritz Bøssestøbers och Matz Skriffue samblycke, wor frue dag Seirmere her wdi domkircken sk war, bleff epther wor Fundatzies lydelsse, den menige fat almue tiill beste och kircken och wor Vniuersitet tiill magligl och ære, saa endelighen affsagdt och beffalit, at de la skamler, som fattige folck tiill forn pleige att siidde, sk igen opsettis, och indrømis med maglig access och indgo att fattige folck wbehindret och this bedre kunde siig ther

Gudtz ord forføge och indlade. Huilcket wij forskreffuene alle met wore henders wndertegnelsse bekende och tiilstaa.

Ego Nicolaus Hemmingius, vicerector, subscribo.
Ego Johannes Albertius, superintendens, subscribo.
Erasmus Lætus subscripsi.
Johannes Franciscus manu propria.
Johannes Aurifaber, decanus facultatis artium, subscripsi.
Johannes Monasteriensis subscripsi.
Johannes Sascerides subscripsi.

Konsistoriets Kopibog. 1538—1602. Fol. 137—38. Underskrifterne ere egenhændige.

133.

1564. 25de Januar. Forpligtelse til Universitetet udstedt af Hr. Michel Hansen, der af Professorerne var kaldet til Præst i Eggitsløv.

Jeg Miichell Hanssen, Sognepræst thiill Eggiisløff Sogen y Flackebierg herridt, bekiender migh met thette miit obnebreff och egen hanskriipt, ath haffue for^{de} sogen aff erlige och heylerde men y Kiøbenhaffns vniuersitet, som thu aff theris godhed migh y myn Liffs tiid vndt haffue, och ieg aff samme sogen skall giffue thenom aarlig x march peninge, som geffue och gille ere her y rigit, huorfor beplicter iegh migh samme peninge aarligh adt vdgiffue thiill gode rede, vden alld modsigelse, klammer och tretle, saa frempt som ieg iche vill ther offuer haffue samme Sogen forkast, eller och haffue the erlige mends vgunst y nogen naade (sic). Ath saa skall hollis vid mact, tha beder ieg erlig och heylerd mand Docter Hans Albretssen, biisp y Sielandtz stict, ath læ migh sit Inseylle trøckendes neden for dette mit obne breff, giffuiidt y Eggisløff, Sancti Pouels Dag anno 1564.

Orig. med paatrykt Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 112.

134.

1564. 1ste Marts. Revers udstedt af Lavrits Olsen, Skolemes i Malmø, ved hans Kaldelse af Universitetet til dets Kirke Fo i Skaane.

Jeg Lauriits Oelsenn, Scholemester wthi Malmoe, giør alle w terligt med thette mith obne breff och egen handschrifft, epterdij hederliige och høglerde menndh, mine kiere preceptoi och lesemestere wthi Kiøbnehaffnns vniuersiteett, haffue kallett megh tijll enn Sogneprest tiill deris rette tillagde So Fosie i Schone, och megh der med forseett med renthe, prest gaardt, rettighed och indkomst, som dett for megh salige Jacob Tometsønn aff dennom annamett och wthi possessi haude: tha beplieter iegh migh att wille och schall giøre denno all hørsom och reth, som aff Arildz tiid skeett oc giortt er, o dennom som mine herrer och kiere forsuar stedze willigh o tro findes, och aarlighen dennom der aff de seduanlige fi Daler till gode rede att wdgiffue och offuer att forskicke den, som Rector Vniuersitatis er, eller huem hand eller V uersitas der om befalenndes och tilladenndes worder, alle ti till S. Michaelis dagh till gode redhe att yde etc.

Item nar saa skeer, att Gud will, att dee gode her kunde bekreffte och till bage kalle hues renthe, mensalia, ko smør eller andett, huad thett were kand och y fordomtid saiume Fosie kircke liggett och weritt hauer, som nu der kommen er, tha beplieter ieg meg med thette mith obne br krafftt och macth willigenn att wille wighe och affstaa fra h parten aff alle mensalia och dennom willigen lade komme Vniuersitetet, och meg med then anden halff parth noge la saa langt som hand icke inden 9 pund smør fortrenges. 1 ydermere widnesbyrd, att saa y sandhed holdes schall, tryc iegh mitth Signeeth nedenn for thette mith obne breff. Dat Hafniæ then første dag Martij, Anno Dominj 1564.

Orig. med paatrykt Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 105.

[redacted]

135.

1564. 28de April. D. Adrianus Junius, der var antagen til Professor i Medicinen, fik Bestalling som kongelig Livlæge, foreløbig paa et Aar.

Doctor Adrianus Junius fick breff paa sin vnderholding, vt sequitur.

Giore alle wittherligt, att efftherthi oss elskelige hoglerde Mand Doctor Adrianus Junius haffuer loffuit oc tiillsagd itt aar omkring att wille were her wdj rigitt oc bygge oc boe her wdj wor kiøbsted Kiøbnehaffn, oc wdj wort vniuersitett her samestedtz lade sig bruge for en professore Medicinæ, tisligeste haffuer hand soritt att wille were oss oc rigitt huld oc troe, oc troligen mett flid lade sig bruge vdj wor thieniste for en liffartzs, nar oc huor wij hannom tiillsigendis worder. Tha wille wij for slig hans tro thieniste nu tiill poske først kommendis lade giffue oc fornøge forne Adriano Junio vd aff wort Cammer jcxx Daler, oc ther tiill met lade giffue hanom sedwonlig hoffkledning paa ij personer, oc efftherthj hand er kallit aff wort vniuersitet tiill en professorem Medicinæ, tha skall thend besolding hanom følge effther vniuersitetens Statuter oc priuilegier, oc huor wij hanom vdj nogen wor thieniste oc bestilling lade forschriffue, wille wij forschaffe hanom sin frij wnderholding og wdquitting. Ther som wij oc behøffue hanom hos oss eller vdj anden wor bestelling at bruge, saa [han] ther offuer forhindris oc sin lectur icke kand waare, tha skall dog ligeuell forne Stipendium hanom hell oc ganths wbeskoren følge. Oc nar forne aar wde oc forløben er, oc forne Doctor Adrianus Junius bliffuer tiillsindtzs her wdj Rigitt oc wdj wor thieniste att wille bliffue, tha wille wij hanom met geistlige Leen for thend pension, hanom nu aff wort Cammer forschreffuit er, lade forsørge, oc met wort breff ther paa ydermere forsee Datum Hafniæ 28 Aprilis 1564.

Registre over alle Lande. Nr. 8. Fol. 332—33.

136.

1564. 16de Maj. Kongebrev, hvorved det Mageskifte, Universitetet var blevet opfordret til at indgaa med D. Hieronymus Thenner, udsættes til Kongens Ankomst, og Professorerne opfordres til med Flid at vaage over Universitetets Gods.

Frederich then andenn met Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Vor synderlig gunst tilfornn. Wij haffue bekommit etthers schriffuelse, oc ther aff naadigst formerckt orsagerne, huor fore i her til icke kunde samtycke then foruedzling och skiffte, som wor Raad och thienner Doctor Hieronimus Thenner wor begierendis at giøre met wort Vniuersitet. Tha ere wij tilfreds, atj alting ther met lade opstaa, och ingen ende ther giøre, førend wij sielff personligen komme til Kiøpnehaffnn, oc tha ydermere leiligheden aff etther ther om kunde forfarre. Och bede wij etther oc wille, atj met fliid holder offuer Vniuersitetz gotz och eyedom, oc aldelis inthet ther aff lader bort komme, lidet eller møgett, i byenn eller wden byenn, enthen for mageskiffte eller i andre maade, som fremfarne koninger her wdj riget, synderligen wor kiere herre fader, salig och hoglofflige ihukommelse, ther til lagt och funderit haffue, och siden aff hogmelte wor kiere herre fader och oss met wore breffue och segel confirmert och stadfest er ther til at skulle bliffue, wden sligt skeer met wor willige och tilladelse. Ther til wij oss wisseligen forlade. Befallendis etther Gud. Schreffuit paa wort Jagthus Esserom then 16 dag Maij Aar etc. Mdlxiiij.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e^ hederlige och hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige professoribus vdj wort Vniuersitet wdj wor kiøpstedt Kiøbnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153.

[redacted]

137.

1564. 24de November. Biskop Hans Albretsen og D. Niels Hemmingsen (der paa Grund af Pesten opholdt sig i Roskilde) tilskrive Mester Lavrens Bøssestøber, Raadmand i Kjøbenhavn og Kirkeværge til Vor Frue Kirke, om Opførelsen af et Kapel paa den ny Kirkegaard og om Retten til at kalde en Klokker til Vor Frue Kirke.

Vor venlige helsenn altid forsent mett Gud vor herre etc. Kiere M. Lauris besynderlig gode wenn, nest vor venlig tacksigelse for all ære oc gott, huess wij wille goeduilligen forschylle, huor oss mueligt kand være, giffue vy eder kierligen tilkiende, att eders schriffuelse er oss tilhaande kommen, vdi huilchen i berøre om en Cappell att opbygge vden Kiøbenhaffn paa then ny kirchegaard, effther som i then nu haffuer for no[dac]tig orsage forbedret, større giort oc ind[hegnet], paa thet att baade predicanterne oc alm[uen, der] følger the dødis legemer til samme huilested, maatthe staa vdj tørre oc høre Gudz ord off[uer] the dødis begraffuelse. Huilchen betenckning synis oss goed att wære, dog att huess her vdj forhandlis oc forschaffis, schall thett sckee met Kong. Mat. befalings mands paa Kiøbenhaffns slott, desligeste oc met borgemesters oc raads vilge, samtycke oc befaling, oc att huess bekostning her paa gioris schall, then tagis aff alle kircher vdj Kiøbnehaffn, efftherthj samme sted forordineris til menige almues gaffn oc beste, szaa vel vdj the andre sogner som vdj wor Frue sogen. Fremdelis som i bemeller vdj eders schriffuelse, at Jacob klocker haffuer sagt sin tieniste op, oc atj haffuer til sagt en anden mand samme tieniste, szaa synis oss thet gantsche vnderligt, att effterthj vniuersitetet er eett forsuar til samme vor Frue kirche, oc haffuer then rettighed, som capittelet vdj Kiøbnehaffn haffde vdj sin tid, aff huilcken Jacob klocker haffuer anammitt sin tieniste, att hand iche haffuer vdj thenne sag besøgt vniuersitetit oc hoess professores resignered oc oppesagt sit embede vdi lofflig tid. Huor faare oss her om saa synis, att naar Jacob klocker hand oss besøger paa vniuersitetens vegne vdi szaa maade, szaa wille wij en person igen tilschicke, som kand

samme tieniste til menigé mands gaffn oc beste bequemmeli**g**
forestaa, oc huess anderledis i medlertid bliffuer forhandli
kunde wij iche haffue beiaet oc sambtyckt vdenn vniuersiteten
fuldburd oc vilge etc. Kiere M. Lauris vdj huad maade vi
kunde være eder til ære oc gode, schulle i finde oss altid
willig. Eder her met Gud almectigste befalendis til liff oc siell.
Ex Roschilde then 24 Nouemb. anno 1564.

Hans Albritzøn D.
Niels Hemmingsøn D.

Udskrift: Erlig, wijss oc welfornumstig Mand M. Lauris
byssestøber, Raad Mand vdj Kiøbnehaffn, wor besynderlig gode
wen, gantsche wenligen.

Orig. (noget beskadiget) i Gehejmearkivet, Danske Kongers Hist. 52.

138.

1565. 12te Marts. Frants Villumsens Gavebrev og Fundats paa hans Bibliothek, som han skjænkede til offentlig Brug.

In nomini Domini nostri Jesu Christi.

Ego Franciscus Vilhelmi, canonicus Lundensis, his patentibus
literis meis, sigillo et manu propria consignatis, testatum facio
me ex consensu fratris mei, Erasmi Vilhelmi, et sororis meæ
Elisabethæ Vilhelmi F., et hæredum, post longam et maturam
deliberationem, saluis adhuc animi et corporis viribus, Bibliothe
cam hanc optimorum authorum, cum in Philosophia et artibus
tum in Theologia, scriptis instructam, in vsum pauperum stu
diosorum, Scholasticorum et ministrorum verbi in hac vrbe Haf
niensi instituisse. Nam cum non ex bonis meis hæreditariis
sed ex sanctissimæ memoriæ serenissimi Danorum Regis Chri
stiani ejus nominis tertii munificentia, bona quædam Ecclesia
stica essem, propter labores meos præteritos et præsentes
consecutus: volui studiosorum, qvorum fortuna tenuior est, ha
via conatus, in gloriam Dei, Ecclesiæ et Reipublicæ vtilitatem
promouere. Etsi autem non dubito pios omnes Doctrinarum
fautores, huius instituti mei rationes approbaturos: tamen n
vel sceleratorum hominum fraude labefactari aut conuelli poss

[redacted]

hoc constans voluntatis mei propositum, vel ab aliquo malitiose inuerti, ne publico vsui inseruiat: hos infrascriptos articulos sancte et seuere ab omnibus præsentibus et futuris seruari et retineri cupio. Primum itaque omnibus, cuiuscunque fortunæ et conditionis, liberum accessum ad hanc Bibliothecam præberi volo. Deinde, ne librorum in hac Bibliotheca fiat distractio, nulli licitum esse debet, quisquis fuerit, vllum librum secum auferre, aut reuulsa catenula, quæ pulpito est alligata, loco suo mouere, vel lituris textum deformare, vel margines scriptura commaculare, sed liberum omnium vsum omnibus concedo, modo Bibliotheca hæc nullum detrimentum patiatur. Et rogo propter gloriam Dei, vt venerandi viri, Rector Academiæ Hafniensis et Episcopus Sielandiæ, vna cum reliquis Dn. Professoribus, tres etiam pastores huius vrbis Hafniensis, et Ludimagister, curam huius Bibliothecæ in se recipiant, clauemque et custodiam committant vni Sacellanorum, vt vocant, huius vrbis Hafniensis, qui ante susceptam hanc functionem, datis fideiussoribus, securos reddat Dominos prænominatos, ne qua fraus fiat. Hic quotidie, non impeditis concionibus sacris, ab hora octaua ad nonam ante meridiem, et a duodecima ad primam, debet adesse in Bibliotheca, vt omnibus liber accessus pateat. Debet etiam singulis annis in Martio et Septembri Dominis prænominatis omnium librorum rationem reddere. Etsi autem dubitare non possum de fide optimorum virorum, quibus hæc Bibliotheca a me commendatur: tamen si, vt sunt res humanæ, aliquid inciderit, quo impediri possit hoc constans voluntatis meæ propositum, de perpetuo conseruanda in hac vrbe hac mea Bibliotheca, humiliter oro clarissimos viros Conseruatores Academiæ Hafniensis, vt prænominatis viris auxilio esse velint in defendenda et conseruanda in hac vrbe hac mea Bibliotheca. Quod si in alium vsum hæc mea Bibliotheca deducta fuerit, tunc hæredibus meis liberum erit, eam ad verum et a me institutum vsum reuocare. Hanc meam de his libris, in certum eumque a me subscriptum et obsignatum Catalogum redactis, esse constantem voluntatem, sigillo et manu me propria confirmo, rogans fratrem meum charissimum Erasmum Vilhelmi, et sororium meum Andream Johannis Consulem in

Slangerup, vt has literas meas mecum obsignent. Deum precor, vt hunc meum conatum et institutum ad salutarem finem perducat, vtque omnes, qui quavis ratione hanc Bibliothecam destruere moliuntur, dextera fortitudinis suæ puniat. Amen. Actum Hafniæ, Anno a nato Christo M. D. LXV. Die Beati Gregorii.

Ego Franciscus Vilhelmi manu propria subscribo. Rassmus Willumsszen Met eygen haaen.

Tvende ligelydende Originaler paa Pergament med tre Segl i vedhængende Blikkapsler, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 146.

139.

1563. 26de Maj. En Universitetsvedtægt om Fordelingen mellem Professorerne af Landgildekornet, der ydedes af det Gods, som Kong Christian III 1555 havde henlagt til Forbedring af Professorernes Lønninger.

Conclusio 1565.

Cum Regia Majestas ex noua, quæ anno Domini 1555 facta obsignataque est, Vniuersitatis Hafniensis eiusque redditunm certorum confirmatione, singulas annonæ solidæ lastas viginti quinque aureis Renensibus in auro, in annua professorum stipendia deputauerit: facto publico professorum singularum facultatum omnium die 26 Maij Anno 1565 conuentu, vnanimi consentienteque omnium voluntate, suffragio et comprobatione decretum est, iuxta Regiam frumentorum Vniuersitatis estimationem, post hunc diem, annui salarij nomine, siue minoris frumenta siue carius veneant: a Doctoribus tres lastas, a Magistris ordinarijs octodecim pondo, accipienda esse: idque ea conditione, vt si cui professorum vel ob vberes annonæ prouentus, vel aliam aliquam conditionis aut necessitatis rationem, tali pretio frumenta minime accipienda esse videantur, potestatem habeat die Philippi et Jacobi frumenta ad Vniuersitatem resignandi petendique pecuniam, quæ ipsi in anni sequentis stipendium, iuxta fundationem, debeatur. Huic decreto, cui et accepta tribus proxime præteritis annis frumenta accommodari debent, vniuersi,

[redacted]

qui nunc bonas literas in Academia Hafniensi Regia authoritate profitemur, subscriptis manu propria nominibus robur valoremque detulimus et concensum.

Ego Albertus Knopperus, Vniversitatis Rector, subscribo.

Ego Johannes Albertius, Superintendens S., subscribo.

Ego Nicolaus Hemmingius, theologiæ doctor, propria mea manu subscribo.

Ego Erasmus Lætus, Theol. Doct., subscribo.

Ego Johannes Franciscus Ripensis, Medicinæ Doctor, propria manu subscribo.

Ego Johannes Sascerides, decanus collegii philosophici, subscribo.

Ego Nicolaus Laurentij, physicus professor, subscribo.

Ego Johannes Aurifaber, Rhetoricus professor, subscribo.

Konsistoriets Kopibog, 1538—1602, Fol. 139—40.

140.

1565. 26de Maj. Universitetets Kaldsbrev for Hr. Niels Rasmussen til Præsteembedet i Gladsaxe og Herløv.

Vy epther^{ne} Rector, Doctores och Professores vdi Kiøbnehaffns Vniuersitet kiendis och giører witterligt for alle met thette vort obne breff, at wy med raad och samtycke haffuer kallijd erlig och wellert mand Her Niels Rasmussen født y Kiøbnehaffn till en kiercke tiennere och sogneprest till Gladsaxe och Herløffue sogner wdi Socchelundtz Herrijdt, som wy haffue af Kon. Ma. ius patronatus till epther vor fundatijs lydelsse. Huilcke for^{ne} sogne wy haffue vnt och tilladt, och nu met thette wort obne breff vnder och tiillader for^{ne} Her Niels Rasmussenn y sin liffuitz tijd at maa nyde och bruge, met huis frijhed och herlighed der till liggendis er. Dog met saadane wilckord, at for^{ne} Her Niels Rasmussenn skall predicke oc lere thet salige Gudz ord och Euangelium reenth och klart, med ald flijd och windskibelighed aff Gudz och then Helligaandtz naade, och giffue huert aar vj pund korn, x lam och x gies till wort Vniuersitet betimeligenn till S. Michaelis dagh, och bygge och forbedre preste-

[redacted]

gaarden met nyttelig bygning, och then wid macht holde, som tillbørligt er, och for^{ne} Her Niels Rasmussen predicke y egen persone, wden stor siugdom eller alder hannom fra holder: da skal for^{ne} Her Niels Rasmussen nyde vort hielp till en god medtiennere, som kand retsindelig forbedre Christj kiercke. Och der som Gud bort kaller for^{ne} Her Niels Rasmussen, da mue och skulle wy y hans stedt kalde och till skicke huem den euige Gud oss till raader, och wy befinde kunde dueligenn och bequempth till at forbedre och opbygge Herrens naffn. Och der som for^{ne} Her Niels Rasmussen findis at giøre y mod nogle disse for^{ne} wilkaard, da skal hand haffue forbrut huis frijhed hannom aff oss wnt och tilladt er. Huor for wy høyligenn och kierligenn ombeder menige sogne mend och almue, som boer och bygger y for^{ne} Gladsaxe och Herløffue sogner, at y for Gudz skyld och ethers egenn salighed skyld annamer och wnfanger for^{ne} Her Niels Rasmussen for ethers kiere sogne herre och sielsorger, och werer hannom tro och wnderdanig som Christj egenn tiennere, met ald erlig lydactighed och kierlighed, hielp och bistandt, tagendis derfor løn paa thenn tillkommendis domme dag aff Gud y himmelen, som ether me rettsindige sielesørger forseet och begaffuedt haffuer. The wille wy och met alle ygenn forskylde y huis maade os mueligt kand verre. Till ydddermere widtnisbyrd och bedel foruaring henger wy wort Vniuersitetz indsegell neden fo thette wort obne breff. Datum y Kiøbnehaffnn, 26 Maij Anno 1565

Orig. paa Pergament i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 118.

141.

1565. 6te Juni. Kongeligt aabent Brev, hvorved Universitetet Ret til Studiiskatten af Kirkerne i Sjælland og Skaane stadfæstes Naar Kongen paa Grund af Krigen lagde Beslag paa Kirketien den, skulde Universitetets Andel dog først fradrages.

The Høglerde her i Kiøpnehaffn finge et obne breff. saa liudenndis.

Wij Frederich etc. Helse etther wore vnndersotte kierckeweri ger offuer alt Sielands och Skone stigter ewindeligenn me

[redacted]

Gudt och wor naade. Wiider, at oss elskelige the høglerde vdj vniuersitetet i wor kiøpsted Kiøpnehaffn haffue for oss berett, huorledis thennom skall enn aarlige pension vdj theris fundatz were beuilget att skulle mue bekomme aff kierckens thiende vdj forne stigter, och beclage, att huilcke aaringe wij til wortt behoff lade anname kiercker korn, forkorttis thennom forne theris pension. Thij bede wij etther alle, som kircke werger ere til the kircker, som vniuersitets fundatzs formelder, och huer serdelis biude, attj rette etther epther aarligen betimeligenn och til gode rede att betale och fornøge forne the høglerde, hues thennom tilkommer aff kirckernes thiennde. Och thersom wij foraarsagis vnderthiidenn att anname til wortt behoff kirckernes partt aff thiennde kornet, attj tha tilforn vdtager ther aff hues deel vniuersitettet tilkommer, saa the til gode rede vforkorttett aarligen bekomme hues thennom bør mett rette. Ladendis thett ingenlunde, saa frampt i icke wille stande ther fore til rette. Giffuit paa Frederichsborg slott thend 6 Junij Aar etc. 1565.

Tegnelser over alle Lande. VIII, 302—03.

142.

1565. 24de November. Kongeligt aabent Brev, hvorved Lavrits Benedicht fik Eneret til at trykke alle Bøger, som udkom i Danmark; men de skulde først approberes til Trykken af Professorerne.

Lauritz Benedicht fick frihed paa hans tryckerij, saa liudendis.

Wij Frederich thend anden etc. Giøre alle witterligt, att Mertj thenne breffuiser Oss elske Lauritz Benedict, borger oc bogtrøcker her wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn, seg wnderdanigst biuder att wille holde her sammestedz ett ferdigt tryckeri, saa at her wdj riiget, saa wel som andenstedz, maa prentis Latine, Danske och Thydske wdi alle maade wstraffeligh: Tha paa thett same trøckerie Oss och wore effterkommere koninger wdj Danmarck till ere och wore riiger till nøtte och gaffn maa for-

fremis och wed god machl holdis, saa och paa thett forne
ritzs Benedicht maa komme till hanns wdlagde peninge,
hand wdj saa maade paa hues hand prenter bekostendis
der, haffue wij aff wor synnderlige gunst och naade wndt
tilladett, och nu mett thette wort opne breff wnde och til
att forne Lauritzs Benedicht aldene och ingen anden maa
skall frij wbehindrett prente alle the bøger, Latine, Danske
Thydske, som her wdj riigett wdgaaer och prentis skulle.
skall hand ingen bøgger, smaa eller store, Latine, Danske
Tydske, enthen soluta oratione, paa wers eller rim, ey h
pasquiller, eller nogett andett prente, førend enthen
gandsche vniuersitel eller then største hob, som best seg
staar paa then materie, ther prentes skall, om then kand
Gud till ere, religionen till bestandh och riigett till gaffn, f
thett offuerseett och aproberit. Will och nogenn nøde ha
till att prente noget, sigendis thenom thett att wille forsı
skall hand thett icke maa giøre, wden vniuersitetet thet
aproberer, møget mindre skall hand maa driste seg sielluf
at prente nogett wden vniuersitetens samblycke, och
exemplar, store eller smaa, hanndh prentendis worder,
ingen her wdj riigett hanom efftertrøcke, menn ther som n
wden riigett trøcker effter hanom nogne the bøger, hand
fornn trøckt haffuer, tha skulle the icke tillkiøbs føris hid
wdj rigett, ey heller her sielgis eller affhenndis, emeden
ald thenn stundh same bøger huos Lauritzs Benedicht tilll
fangelig ere. Ther som och nogenn bøger wdgaaer, som
prendtis, skulle the wdj rette thidh forne Lauritz Benedicht
skickes, paa thett hand icke ther mett skall offuerilis, men
thide kand rede seg paa suénne, papir och andett, hues h
skall paaholde. Och hues bøgger forne Lauritz Benedicht i
maade prentendis worder, skall hand mett ald fliidh och ski
lighedh ferdige giøre, saa the findis wstraffeligh. Och
mange bøger hand sielluff bekoster och fall holder, skall l
sielge och affhende till thennom, same bøgger behoff ha
och kiøbe wille, for ett skielligt werdh effter tidens leiligh
saa att mand icke met rette kand klage offuer hanom, att l
er fordyr enthen mett arbeidhsløn eller kiøbet. Kommer

[redacted]

och clage offuer hanom, att hand emod nogen for^{ne} Article moduillig giørendis worder, och thett hanom skielligen offuerbeuises kandh, skall hand paamindes første och anden gangh, och ther som hand tha icke retter seg sielluff, skall hand haffue forbrot thenne wor Priuilegie och benaadinge. Thj forbiude wij alle, ehuo the helst ere eller were kunde, for^{ne} Lauritz Benedicht her emod at hindre, eller nogen bøger, effter som forscreffuit staar, effter at trycke eller emod hans wilge att fall holde, saa fraınt the icke wille haffue forbrot same bøgger, och alt huis andet the haffue mett att fare, halffparten til Oss, och anden halluffparten till for^{ne} Lauritz Benedicht; och ther till mett straffis som the, wore breffue och budh icke achte wille. Datum Kiopnehaffn then xxiiij Nouembris Aar etc. Mdlxv.

Registre over alle Lande, Nr. 8, Fol. 217—19.

143.

1565. 25de November. Kongebrev til Universitetet om at skifte Ret i en Ægteskabssag.

Frederich thend Anden mett Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis konning etc.

Vor synnerlig gunst tilforn. Wiider, att thenne breffuisere Jørgen Segellegger, Borger her wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn, haffuer berett for oss, att wor Cantzliischriuere Oss elsk^{e} Jørgen Brucke haffuer nogen thiid forleden beditt om haus daatter, huilcken hand hanom och giffuitt haffuer wdj gott folckis offueruerelsse, och siiden er thennom kommen nogen misforstand imellom, wed huilcken samme giffternaal er bleffuen forhindritt, saa thend icke kunde haffue fremgang. Thij bede wij ether och wille, attj mett thett første steffner begge parterne for ether wdj rette, mett huess beuisninge och kundskab the haffue emod huer andre, och tha endeligen forhandler thennom emellom, enthen till minde eller till rette; och huess i wdj saa maade thennom emellom forhandlendis eller for rette affsigendis worder, attj thett giffue fran ether beschreuitt, som i wille antsuare for Gud, och were bekendt for oss. Ther mett skeer

[redacted]

wor wilge. Befalendis ether Gud. Schreuitt paa wortt Slott Kiøpnehaffn, thend xxv dag Nouembris, Aar etc. Mdlxv.

Wnder wortt Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elskelige hederlige och høglerde mend, Rectori, doctoribus, magistris och menige Professoribus i Vniuersitetitt wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

144.

1567. 12te Januar. Kongebrev til Bispen og Professorerne i Kjøbenhavn om at sørge for, at M. Niels Jespersens Gradual med det første kunde blive trykt.

Bispen och the Høglerde wdj Kiøbenhaffnn finge breffue, saa liudendis.

Frederich. Wor synnderlig gunst tilforn. Wider, att efftertj oss elsk[e] hederliig och høglertt Mand Mester Niels Jespersenn, superintendent her vdj Fyens stifft, haffuer effter wor beffaling forfattett enn graduall och sangbog, och thend vdj trøck will lade wdgaa, paa thett enn wisse ordning och schick mett sanng motte holdis wtj alle kircker offuer altt riigitt, saa och efftterdj enn partt aff ether, tisligeste aff superintendenterne her vdj rigitt, haffue for[ne] bog offuerlest och for nøttig och god anseett, och religionen tiill beste och forfremmelse, och wij ther paa haffuer giffuitt hannom wor priuilegium thennd at mue lade trøcke, bede wij ether och begiere, attj wille giøre ethers fliid och saa bestillitt, att samme bog med thet første motte komme vnder hender och bliffue trøgtt och ferdiig giortt. Ther med giøre i oss synnderligenn tiill vilge, och forlade oss ther wisseligen tiill. Datum Nyborg thennd 12 dag Januarij Aar etc. 1567.

Tegnelser over alle Lande. IX, 133.

[redacted]

145.

1567. 13de April. Kongebrev, om at Professorerne og Kjøbenhavns Præster skulde være fritagne for den paabudte Maltskat til Byens Befæstning.

Breff till Johann Friis och Peder Oxe, saa liudendis.

Frederich. Wor synderlig gunst tilfornn. Wider, at Oss elsk[e] hederlig och høglertt Mand, Doctor Hanns Albretsenn, Superintendent, och Doctor Niels Hemmingsen, paa menige vniuersitets saa och Sognepresters och Capellaners wegne wtj Kiøpnehaffn, haffue werit hoss Oss och giffuitt tilkiende, att effter som wij haffue vndt och tillatt, att borgemester och raad ther sammesletz motte opberge aff huer skeppe malt, ther bryggis vtj byenn, j alb. till byens befestning: Tha eskis aff thennom vtj lige maade saadanne affgifft, huilckitt the mene att werre emod wniuersitetz fundatz, saa och emod Ordinantzen, och therfore wnderdanigst begiere, att the ther med motte bliffue forskonnitt. Tha effiertj wor mening icke haffuer weritt, att the høglerde ey heller sogneprester eller capellaner med for[ne] paaleg att schulle besueris, bede wij ether och begiere, attj strax tilsiger Borgemestere och Raadmend, att the j saa maade inthett befatte thenom med nogen the høglerde, ey heller med sognepresterne och capellanerne, och aldelis ingenn saadanne paalegg ther j byenn aff thennom escher eller opberger. Thermed skeer wor wilge, och forlade Oss ther wisseligen till. Datum Frederichsborg thend 13 dag Aprilis Aar etc. 1567.

Tegnelser over alle Lande. IX, 281.

146.

1567. 27de November. Mester Lavrens Madsen Bøssestøbers Regnskab over hvad han efter Professorernes samt Borgmesteres og Raads Befaling paa de tre Sognekirkers Vegne havde bekostet paa den almindelige Skole, Skolemesterens Gaard, den ny Kirkegaard og Kapellet paa samme.

Anno domini Mdlxvij thend 27 Nouembris giorde erlig oc vellfornumstig mand Mester Lauridtz Matzenn bøssestøber, Raad-

mand y Kiøbnehaffn oc kirckeuerge tiill wor Frue kirc
rēde oc regnskab for alldt hues hand haffde bygtt, b
forstracth paa alle the sogne kirckers vegne, som er
kircke, Helligestis kircke oc Sanctj Nicolaj kircke her
haffnn, efflher the høyglerdis aff thend høige schole
mesters oc Radtz beffaling. Først paa thend allmynd
her y Kiøbnehaffn, item paa Scholemesters gaard, h
oc alld gaardssens fang oc tiilliggendis eyedom y
stræder, sammeledis paa hans vicarij boder y Vlckest
paa Rosengaardenn. Thesligeste giorde hand oc rede
skab for hues hand haffde bygtt oc bekostidt paa
kirckegaard vdennffore Norre portt, sidenn hand først
begnidt oc indplancket met planckeuerck oc andett th
indtill thenne dag. Sammeledis giorde hand oc s
rede oc regennskab for alltt hues hand haffde kiøptt,
forstracth oc vdtgiffuitt for themmer, stoortt oc sma
sthenn, iernffang, themmermendtz lønn, muremes
kalchslaar lønn, arbettzkarlle lønn, mett alld anden
och bekostning tiill thend ny kirckis structhuer oc
som hand effther beffaling loed bygge oc opsetthe y
mand screff Mdlxv. Oc beløb hanss vdgiifft swm e
regenskabs oc registers lydelsse, først — x^{m} iij^{c} xxv
klippinge — j^{c} xxiiij gamle daler oc — ij^{m} iiij^{c} xxxiiij
j alb. runde peninge. Thesse for^{ne} klippinge wa
affeldige oc fornedrede wdj thet for^{ne} aar Mdlxv oc k
gaa nogenstedtz forfullde, oc forneffnde Mester Laurid
tedhe seg storligenn formedelst samme klippinge r
skulle komme tiill acthers oc y stor skade y thette
hanss regenskab. Och therffore bleff thett saa samty
gitt oc beslutthet aff erlige, wiisse oc høyglerde men
Hans Albritssen, Superintendens oc Bisp offuer Siellar
Doctor Niells Hemmyngssen, Doctor Albritth Knopper,
tiill wor Frwe kircke her y Kiøpnehaffnn, Mester I
messen, prouest oc sogneherre tiill for^{ne} wor Frue ki
rick van Mossenn och Albritt Albrittssen, kirckeuerge
Nicolaj kircke, Frantz Ibssen, kirckeuerge tiill Hellig
Hans Dirickssen oc Peder Siwndessen, Borgere y K

[redacted]

paa Richardj Hoffmands vegne y hanss frauerellse, som oc er kirckeuerge tiill Helliggest kircke, att iij marck klippinge skulle regnis oc leggis y thette Regenskab for enn marck danske. Oc nw effther thend beuilling oc samtycke beløb seg tha alld hanss vdgiifflh swm y god rund mønt beregnitt — iij^{m} v^{c} xxvj marck vij ß ij alb. oc — j^{c} xxiiij gamle daler. Thenne swm baade møntt oc daler schulle thesse iij Sognekircker her y Kiøpnehaffnn eller theris werge oc forstandere paa theris vegne for^{de} Lauridtz Mattzenn igenn tiill gode rede giffue, fornøge ock betale. Oc beløber wor Frue anpartt aff for^{de} swm, som hun betale skall y rund møntt — j^{m} iiij^{c} xxviij marck 4 alb., oc — lj daler vj ß ij alb. Helligestkirckes anpartt, som hwn betale skall y for^{ne} swm y god rund møntt — j^{m} ij^{c} xj mark v ß j alb., oc wdj dalerne — xliij daler x ß ij alb. Oc Sanctj Nicolaj kirckis anpartt att betale wdj for^{de} sum y rundhe peninge — viij^{c} xxxvij marck j ß, oc xxx gamle daler oc vj ß ij alb.

Indført i Vor Frue Kirkes Regnskabsbog i Konsistoriets Arkiv, Nr. 170. Sammesteds findes det fuldstændige »Register for hues Mester Laurendtz Bøssestøber, kirckewerge tiill wor Frwe kircke, haffuer vdlagt tiill thend nye kirckes wdenn Nørre portt Structur och Bygningh, paa alle tre Sogners weigne her y Kiøbnehaffnn Anno Mdlxv«. Af de enkelte Udgiftsposter kunde følgende mærkes: »Item thend 15 Nouembris 1567 loed ieg wurdere thennd predickestoell, som ieg haffuer indsett y thend ny kircke, som hørde wor Frwe kircke tiill, aff iij Snidkere, som er Niels Snidker, Kasper Snidker oc Mattz Snidker, oc haffue the wurderitt hannom, effther som hand nw forffindis, for xij daler møntt«. Ligeledes findes: »Mester Laurendtz Mattzens Bøssestøbers Regenskab for hues hand haffuer ladett arbeyde for Scholemester, item paa thend ny kirckegaard, Scholenn och andenstedtz, siden sidste regenschab giordis Anno 1559, oc indtiill thenne dag mdlxvij«.

147.

1567. 7de December. Kongebrev til Universitetet om at afgive Kjendelse, om et Ægteskab var rettelig sluttet. Universitetet i Vittenberg havde tidligere kjendt i Sagen.

Frederich thennd Anden mett Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning etc.

Wor synnerlig gunst tilforn. Wiider, att oss elsk^{e} Knud Mogenssen haffuer berett for oss, att effther thij hand er

kommett i forfaringe, att nogen sig schall haffue ladett fortiu att hans fader oc moder icke saa retteligen vdj Egthesel schulle were tilsamen kommitt, som thett sig burde, oc hı for saadan leylighett the hoglerde vdj Vniuersitetet till Witt berg haffuer ladett besøge, oc huad the ther om for rett haf kiendt, kand hand etther berette, oc i aff then schrifftlig S tentz, the vdgiffuitt haffue, ydermere haffue att forfare: Tha paa thett wij oc mue wiide, huad etther ther om for rett siui bede wij etther oc begere, attj samme sag for etther, mett tl første, nar forne Knud Mogensen etther mett thette wortt bı besøger, foretager, oc alting mett all fliid forfarer, oc hı etther ther vdinden siunis rett oc christeligt att were, atj t om etthers mening oc schrifftlig Sententz hannom mett deel Ther mett giøre i oss synnerlig till wilge. Schreffuitt paa w slott Hald, thenn 7 Decembris Aar etc. Mdlxvij.

Vnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elske hederlige och hoglerde mend, Rect Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj wort Vni sitet i wor kiøbsted Kiopnehaffnn.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

148.

1568. 21de Oktober. Kongebrev til Universitetet om at b den kgl. Livlæge D. Martin Æditius til den ledige Po Professor i Medicinen.

Frederich thennd Andenn medt Gudtz naade I ekis, Norgis, Wendis oc Gottis konning etc.

Wor synnderlig gunst tillfornn. Wider, at effter vdj wortt Vniuersitet vdj wor kiøbstedt Kiøpnehaffnn sk funderitt Stipendia oc wnderholdinge paa thuenne D vdj Medicina, och wij forfare, att ther nu en thidt l haffuer weriitt wdenn en Medicus, och hues Stipend er lagdt till hanns wnnderholding, skall haffue weritt aff thuende Personer, som studere wdenn lanndtz.

[redacted]

wij nu annammett oss elsk^{e} høglerde mandt Doctorem Martinum Æditnum vdj wor thieniiste for wor Liiffartzt, bedenndis etther och wille, atj till forordinerer hannom thend Lection, som thenn enne Medicus pleyer att haffue ther vdj Vniuersitetett, och lader hannom bekomme thend Stipendium, som er funderitt till for^{ne} Lection, mett thend gaard oc residentze, ther till hører. Ther mett skeer wor wiilge. Skreffuitt paa wor gaard vdj Roskilde thend xxj dag Octobris Aar etc. Mdlxviij.

Wnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och høglerde mendt, Rectorj, Doctoribus, Magistris och meninge Professoribus vtj wort Vniuersitet wdj wor kiøbstedt Kiøpnehaffnn.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

149.

1568. 28de November. Kongens tidligere Brev om D. Martin Æditmus's Ansættelse som Professor i Medicinen (se Nr. 148) tilbagekaldes; den ledige Professorløn skulde fremdeles anvendes til Underholdning for tvende unge danske Mænd, der udenlands lagde sig efter Lægekunsten.

Vniuersitetitt vdj Kiøbnehaffn ffinge breff, som følger.

Vor synderlig gunst tiillforn. Wiider, att som wij nogen tiid siiden forleden haffue tiilschriffuit ether om thuende vnge personer, som ere fødde her vdj rigit oc sig haffue begiffuit vdj fremmede lande att studere oc thennom forfremme vdj legekonsten, oc eptherdj y icke haffue vden en Doctor in medicinis, oc ethers fundatz indholler dog stipendium for ij, attj tha skulle lade stipendium unius medici følge for^{ne} vnge personer tiill hielp att studere mett, paa thett the y fremtiiden kunde bliffue saa lerde, att the ther vdj Vniuersitetit thennom kunde lade bruge, oc midler tiid schulle y icke vere forplichtit att holle flere end en doctor in medicinis, epther som same vor schriffuelse formeller. Tha endoch wij haffue ether siiden tiilschriffuit, attj schulle lade Doctor Morthen følge for^{ne} Stipendium, haffue wij

oss ther om betenckt oc for gott ansett, att thett bliffuer wiid then første affsched, paa thett for^{ne} thuende personer mue vdj theris lerdome bliffue fuldkomene, oc siiden kunde thienne theris federne riige oc icke schulle fororsagis, om tho her ingen hielp bekome, thennom vdj fremmede herrers thieniste att begiffue. Thj bede wij ether oc begere, attj for^{ne} Stipendium, som er lagt tiill en Doctors vnderholling vdj legekonsten, lader følge for^{ne} thuende personer, epther vor første schriffuelsis liudelse etc. Frederichsborg 28 Nouemb. Aar Mdlxviij.

Tegnelser over alle Lande. VIII, 233.

150.

1569. 19de Januar. Kongebrev, om at de Professorer, som havde Kannikedømmer i Roskilde, skulde yde deres Skjerv til de fattige Skolepeblinges Underholding ligesaa vel som de residerende Kanniker.

The høglerde y Kiøbnehaffn ffinge breff, som følger.

Wiider att eptherdj wij forfare, att Domscholen vdj Roschille schall megitt forringis, huilkitt meste parthen sker aff then orsage, att peblinge ingen almosse eller vnderhollinge kunde bekome, som the aff gamill thiid bekomitt haffue aff Canickerne oc andre ther vdj byen: Tha eptherdj en partt aff ether oc haffue kirkens rentte oc indkomst vdj Roschille, bede wij ether oc ville, attj tiiltencke for ethers dørre oc residentzer vdj for^{ne} Roschille dagligen att giffue fattige peblinge Guds almosse huer epther sine vilkor oc som hand haffuer renthe tiill, lige som andre daglige residerende Canicker giffue, paa thett fattige peblinge kunde fange theris vnderholling oc scholen kand bliffue vid magt, religionen till hielp oc bistand, saa frambt y ville nyde ethers rente, som y ther samestedtz med forlent ere. Her epther y ether kunde vide att rette. Frederichsborg 19 Januarij A^{o} 69.

Registre over alle Lande. 10, 248.

151.

1569. 21de Februar. Kgl. aabent Brev, hvorved de højlærde samt Præsterne i Kjøbenhavn fritages for den paabudte Maltskat til Stadens Befæstning.

Wii Friderich den Anden mett Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh, Hertugh vdj Sleswig, Holsten, Stormarn och Dittmerschen, Greffue vdj Oldenborgh och Delmenhorst: Giørre alle witterligtt, att effther som wij nogen thid siden forleden haffue bewilgett och samtycktt wore vndersotte Borgemestere och Raadmendt vdj wor Kiøbsted Kiøpnehaffn att mue lade indkreffue och thill Byens befestnings behoff oppeberre viij ß dansche for huer pundt Malltt, som males och forbrygges der vdj Byen; och the Høylærde vdj wortt Vniversitett saa och Sognepresterne och Capellanerne ther sammestedtz lade giffue thilkiende, att the och mett slig Pendings vdgifftt, for hues Malltt de haffuer ladett male och forbrygge thil deris huses opholdt, haffue werritt besuerrett; och eptherdj de thilforn vnderdanigst om forskonelse paa slig besuerringh Oss haffue besøgtt, och wij da naadigst haffue dennom dett efftherladett, och baade mundtlig och schrifftlig ladett befale for^{ne} de Høylærde y Kiøbenhaffn, saa och Sognepresterne och Capellanerne, for sligh thold att skulle werre frij, huilckett wij formercke icke skeedt er: tha forbiude wij endnu alle, ehuo de heldst erre eller werre kunde, serdelis worre Borgemestere och Raadmendt vdi Kiøbenhaffn, och alle andre, for^{ne} de høylærde, thesligeste Sognepreste, Capellaner och menige Clerecj der sammestedtz her emodt medt for^{ne} mølle tholdt att besuerre, heller ellers vdj andre maade thennom emodt theris Fundatz, Friiheder och Privilegier att vforrette; men bedendis och biudendis for^{ne} wore Borgemestere och Raadmend, att ther som y allerede nogen for^{ne} the høylærdis pantt for nogen mølle tholdt, som vdj saa maade vdgiffuis skulde, haffue ladett annamme, att j da frij och vbehindrett strax thennom samme Pant egien

lader fylge, vnder wor Hyldist och Naade. Giffuitt paa
Slott Friderichsborgh den 21. dag Februarii Aar etc. Mdlxii

Wnder wortt Signethe.

Friderich.

Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219. 4.
Reg. o. a. Lande. 10, 229.

152.

1569. 29de April. Kongeligt aabent Brev, hvorved Prof. D. Rasmus Lætus optages i den danske Adelstand.

Dochtor Erasmus Glad fick fribreff, vt sequitur.

Giøre alle wittherliigt, ath wij aff wor synnderlig gunst
naade, saa och for throskap och willig thienniste, som os
skelige hederliig och høglerd mannd Doctor Erasmus Glad
och rigit her thiill giort och beuist haffuer, och hannd
hanns egthe børnn och rette affkomme her effther throlig
giøre och beuise muge och skulle, haffue wij wnt och gif
och nu med thette wort obnne breff wnnde och giffue, hann
hanns ecte børnn och rette affkomme frijhedt och frelse,
anndre Riddere och Suenne haffue her vdj wort rige Danma
med skiold och hielm, som er iij huide suanne halse vd
blott feldt, the thuo øffuerste i feldit och thennd thredie e
lom thennom nederste vdj Skioldett, och thre røde negge
thennd ene øffuerst i skiolden emellem the thuo suanne h
och enn paa huer siide hos den nedderste suanehals, och
Hielmthegnnit ij huide suanne winger och enn rød neg
emellem thennom, effther som her vdj thette wort breff m
stannder. Dog wort och kronens friit bonndegodtz och k
stedtz godtz ther med wforkrennckit i alle maade. Thj forb
wij alle ehuo the helst ere eller were kunde, serdelis
Fougther, Embitzmend och alle anndre, for^nne^ Doctor Erasmo
eller hanns ecte børnn och rette affkomme, her emodt
euig thiid, effther som for^ult^ staar, ath hindre eller i n
maade forfang ath giøre, wnder wort hylleste och na
Datum Haffniæ 29. Aprilis Aar etc. 1569.

Registre over alle Lande. Nr. 10. Fol. 240—41.

[redacted]

153.

1569. 28de Maj. Universitetsvedtægt angaaende den Orden, i hvilken Medlemmer af de forskjellige Fakulteter skulde beklæde Rektorværdigheden.

IHS.

Anno domini 1569, vicesimo octauo Maij, cum mortuo doctissimo et optimo viro Johanne Albertio, Doctore Theologiæ, Episcopo et Vniuersitatis nostræ huius Magnifico Rectore, pro nouo eligendo Magistratu Professores omnes ac singulæ facultates conuenissent, vltro citroque habita de rebus Academiæ et variis necessitatibus deliberatione, in hanc tandem conclusionem communibus suffragiis itum et consensum est.

I. Primum, in tres classes post hac omnem professorum numerum reputandum atque estimandum esse, quantum quidem ad suscipiendum gerendumque Magistratum attinet. Prima trium Theologorum, secunda Jurisconsulti et duorum Medicorum, tertia trium sit superiorum in artium facultate professorum, qui ita ad Rectoratum venient, vt a Theologis ad secundam classem, ab hac ad Artium facultatem perpetuo ordine deuoluatur. Sitque media classis hac ratione constituta, vt ex his tribus per ordinem eligatur Rector, nullo professionum discrimine considerato, sed in gyrum transeat, siue Jurisconsultum siue Medicos ordo tangat. Ex tertia vero classe ita aliquis ex artium facultate in Rectorem eligatur, si vel ordo aliquem ex his tribus tangat, vel, si inter illos forte quis ad hanc administrationem minus sit idoneus, ipsi potestatem habeant e suo corpore, hoc est, e toto, si ita libeat, corpore facultatis artium, aliquem eligendi, qui facultatis artium nomine per illum annum Magistratum gerat.

II. Secundo, semper posthac et in perpetuum fiat Noui Rectoris renunciatio Die Jouis proximo post sacrum pentecostes diem.

III. Vltra annum a nemine Magistratum hunc retinendum esse, si contra faciat, habeat Vniuersitas hanc potestatem, vt alteri, cui velit, demandet Rectoratum cum plena agendi potestate et ornamentis.

IIII. Curare Rectorem diligenter oportere, vt quæ sint officii diligenter et cum matura executione fiant et fiantur. Inprimis vero Vniuersitatis rationes diligentissime fiantur et reddantur, ad quod cum vtilitate faciendum, Vı sitas illi tempus tribuit, quod a Paschate est ad prox pentecostes diem, antequam Magistratum deponat.

Albertus Knopperus, Rector Academiæ Hafniensis, pı manu subscribo.

Ego Nicolaus Hemmingius subscribo.

Erasmus Lætus manu propria subscribo.

Johannes Franciscus propria manu s.

Nicolaus Laurentij propria manu.

Johannes Aurifaber manu propria.

Johannes Sascerides manu propria.

Nicolaus Hammerus manu propria.

Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 149—51.

154.

1569. 25de Juli. Kong Frederik II's Gavebrev paa Gods og Kongetiender i Sjæland til Underholdning for 100 denter ved Kjøbenhavns Universitet, eller hans Stiftelsesbre Kommunitetet og for de fire kongelige Rejsestipendier.

Trykt hos H. Beckman, Communitatis Regiæ Havniensis his p. 159—82. Henføres af Pontoppidan, Annal. eccl. Dan. III. 370, tig til Aaret 1560.

155.

1569. 24de December. Kongelig Befaling til Universitete at antage Biskop M. Povl Madsen til Professor i Theologi at promovere ham til Doctor, samt sørge for hans akade Embedes Betjening, naar han var fraværende paa Visitatsre

Frederich thennd Anden med Guds naade Danmai Norgis, Venndis och Gotthis konning etc.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wij bede etther och attj strax anammer oss elsk[e] hederlige och hoglerde Mester Pouell Matzenn, Superintendent wdj Sielandzstigtt.

[redacted]

enn Professor wdj thennd hellige schrifft, och mett thett første effther leylighedenn promouerer hannom in Doctorem theologiæ. Och efftherthij j wiide, att Superintendenten paa hans embitz wegne møggitt haffuer att bestille bode mett kirckerne offuer allt stigtett att visitere och mett andre Religionens sager, och ther fore icke altiid kand were tilstede hoes Vniuersitetett: tha paa thett att thennd tredie theologica lectio icke schulle bliffue forsømmtt, menn att alting ther mett maa gaa skickeligenn och well till, wille wij, huilchitt wij och her mett etther aluorligen wille haffue befalett, attj wduelier enn bequem personn inter professores artium till thennd lexe, och mett thett første promouerer hannum in Baccalaureum Theologiæ, som altiid kand wdj Superintendentens frauerelse lese, och hannom for hanns wmage giffuer en partt aff the ij[c] daler, som Superintendenten pro stipendio tilkommer, effthersom j kunde tencke billigt och rett er, wdenn all persons anseelse, och som j wille were for oss bekiendt. Skall oc samme personn beholde sinn lexe, som hand haffuer mett sinn rette stipendium, indtill hand bliffuer Doctor Theologiæ och fanger for thennd lexe heel stipendium. Och hues j her wdj ordinerendis och giørendis worder, attj thett giffuer oss schrifftligenn tilkiennde. Siidenn wille wij, saa framtt thett findis saa att were giortt, som oss kunde siønis skielligtt och rett att were, thett stadfeste, att ther mett saa altiid her effther holdis schall. Her wdj gior j oss synderligenn till wilge, och wij forlade oss ther wisseligen till. Schreffuitt paa wortt slott Frederichsborg thend xxiiij dag Decembris Aar etc. Mdlxix.

Vnnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige och hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj wort Vniuersitet wdj wor kiøbsted Kiopnehaffnn.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

[redacted]

156.

1570. 4de Maj. Kong Frederik II anbefaler Glob Krabbe, som agtede at studere i Tybingen, til dette Universitets Kansler, D. Jacob Andreæ.

Vorschrifft ann Doctor Jacob Andreæ, Probst vnd Cantzler der Vniuersitett zu Tubingen. Actum Coldingen 4 May Ao. 70.

Vnns hatt Zeigers edlenn iungen Glob Krabbenn freuntschafft inn vnnderthenigkeit ersucht vnnd gebettenn, nachdem sie inenn gen Tubingenn, daselbst er seyne studia zucontinuiren, schicken, Wir ihnen an euch vermittelst vnnser Promotoriall-schrifftenn mit genaden vorschreibenn vnd commendirenn wollenn. Wann wir dann gerne sehenn, dass sich die vnsernn inn frembdenn landenn versuchenn, vnnd zuforderst in freien kunstenn sich vbenn vnnd etwass lernenn, das kunfftiglich irem geliebtenn vaterlandt vnnd ihnenn selbst zu ruhm vnnd gedey zugereichenn, habenn wir ime darzu domit genedigst nit entsein wollen, vnnd gesinnen darauff an euch mit genedigstenn begherenn, ihr wollet gedachtenn Krabbenn zu gueter befurderung beuohlenn nehmenn, vnd sein bestes inn allewege wissenn, als vonn der Jugent nit vorstandenn; domit die zeit vnnd vnkosten nit vergebenlich angewenndet. Das wirdt er sampt seiner gantzenn freundtschafft vmb euch zubelegenn, zuuerdienen vnnd zurühmenn billig ime angelegenn seynn lassenn. So wollen wirs inn gnadenn vmb euch erkennen; vnns vnnd vnnser konigreich hiemit inn ewer Paternoster beuehlenndt.

Ausländischer Registrant 1569—71.

157.

1570. 29de Juni. Promotionsakten, hvorved D. Niels Hemmingsen kreerede Biskop M. Povl Madsen til Doktor i Theologien.

Petitio ad Vicedecanum.

Egregie Domine Vicedecane, Domine Doctor Erasme, collega doctissime, cum ratio institutæ huius actionis, voluntas serenis-

[redacted]

imæ regiæ Majestatis et approbatio collegij Theologici sunt tibi iota: peto, ut nomine collegij Theologici nostri iubeas huic optimo et doctissimo viro M. Pavlo Matthiæ, collegæ nostro, iomen, autoritatem et insignia Doctoris in Theologia conferri, quo constet præsentibus spectatoribus, qvod maturo iudicio et gravi consilio hæc actio sit instituta in gloriam Dei, in honorem scholæ nostræ et in commodum ecclesiæ Christi.

Renunciatio.

Cum permultum referat, tales ad publica in scholis et ecclesijs vocare ministeria, qvorum pietas, probitas, doctrina et industria sunt cognita: Ego, nomine scholæ nostræ et ecclesiæ, nostrum iudicium de hoc reverendo viro Magistro Paulo Matthiæ, vocato ad ministerium Evangelij in hac schola et dioecesi, expono.

Affirmo itaque omnium nostrum nomine, bona conscientia et vero iudicio, hunc reuerendum virum, M. Paulum Matthiæ, ijs, honestis, castis et placidis moribus præditum esse, et præclara doctrina donoqve docendi insigniter instructum. Cujus industria jam aliqvot annis et nobis et multis comprobata est, qve non solum in hac Academia, in qva summa cum laude, maximo cum discentium fructu et pio concordiæ studio bonas literas nobiscum docuit: verum etiam in dioecesi Ripensi, in qva fere octennium præclare Superintendentis munere est functus. Insuper qvoqve in disputatione publica nuper ostendit, se constanter amplecti nobiscum propheticam et apostolicam doctrinam cum symbolis et confessione Augustana, et abhorrere b omni hæresi, schismate, rixandi et dominandi libidine. ropter hanc excellentem doctrinam, morum grauitatem et suavitatem atqve in docendo dexteritatem iudicamus nominatum I. Pavlum idoneum esse ad ministerium Euangelij, qvod etiam ii ante commendatum est. Qvapropter approbantibus serenissimo nostro rege, domino Frederico ejus nomine secundo, generoso viro Dn. Johanne Frijs, cancellario regio, et Academia cum ollegio Theologico, te magistrum Pavlum Matthiæ in ista athedra stantem pronuntio Doctorem sacratissimæ Theologiæ, simul oro æternum Deum Patrem et Filium et Spiritum S.,

vt totum cursum vitæ tuæ et sanctissimi ministerij in nomi sui gloriam et ædificationem ecclesiæ regat.

Cæremoniæ.

Qvoniam Paulus apostolus omnia iubet fieri in eccl ordine et decenter in ædificationem, et gubernatoribus eccle concessa sit potestas ea ordinandi, qvæ ad piam grauitatem vita et moribus facere videntur: laudo institutum majo nostrorum, qvi in scholis, qvæ sunt veluti qvædam ecclesia officinæ, non solum varios dignitatum et officiorum gra ordinarunt, legibus sanxirunt: verum etiam singulis gradi certos qvosdam addiderunt ritus, eosqve symbolicos, tanq politica qvædam sacramenta, qvibus publica autoritate hono et ad certas functiones in scholis et ecclesiis vocati, admo rentur sui officij. Nam tenacius hærent symbola, vt qvæ in s sus incurrant, qvam nudæ admonitiones absqve symbolis. Sy bola itaqve prudenter adjunxerunt admonitionibus, vt pro meminerint, a dignitate et honore neqvaqvam separandum e officium. Hoc consilio dignitatem et gradum Doctorum in th logia decorarunt autoritate cathedræ, traditione sacrorum Bib rum, annulis avreis, pileis et osculo, qvæ non theatro serui sed habent coniunctam significationem symbolicam eam inprimis vtilem, qvæ semper publico testimonio ornatis in c spectu esse debet. Hunc morem veterem et laudabilem n a reparatore huius academiæ rege Christiano laudatissimæ me riæ ejus nomine tertio commendatum, et a rege nostro clem tissimo domino Frederico secundo confirmatum, nostra qv schola retinet.

Cathedra.

Primum itaqve, reverende Domine Doctor, cathedræ pi tradendæ destinatæ jus tibi confero, qvæ est memorabile professionis. Nam hoc admoneberis officij tui, nimirum vt qvæ vera et certa sunt de Deo, de Dei cultu et salute gen humani, constanter doceas, atqve eadem contra hostes hæreticos, schismaticos, sycophantas, hypochritas et ἀλάστ fortiter tuearis. Qvotiescunqve igitur hanc pietatis trade

cathedram conscenderis, memor sis hanc autoritatem publica voce tibi collatam esse in hunc finem, vt bona fide, bona conscientia et invicto animo in timore Dei et spiritu humilitatis sacra dogmata humano generi necessaria tradas. Sit ergo tibi commendatum Chrysostomi dictum: Qvi bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ. Sedet autem bene super cathedram, qui sanam doctrinam, qvam fideliter tradit, vitæ sanctimonia exprimit: atqve huic honori est cathedra. Contra vero injuriam facit cathedræ, qvi vel prava doctrina, vel scelerata vita, vel vtrisqve cathedram maculat in suam ipsius ignominiam et certissimam perniciem.

Biblia.

Secundo, trado tibi in manus sacra Biblia, eaqve aperta. Hoc symbolo admoneberis, primum, ne aliunde, qvam ex fontibus Israël seu horum bibliorum aqvam salutis petas, h. e. ne aliunde qvam ex solo verbo Dei in hisce libris propheticis et apostolicis tradito scientiam salutis qværas. Deinde vt tuis discipulis ex eisdem fontibus propines, eosqve iuxta verbum Dei in hisce libris traditum instituas. Tum vt in controuersijs, si quæ oriuntur, non sensum tuum, non rationem, non lacunas humanarum traditionum, sed regulam horum bibliorum in iudicando seqvaris. Breviter: Verbum Dei in his sacris libris traditum debet tibi esse tanqvam fax diuinitus accensa, qva et doctrina tua et tota vita tua in recto salutis cursu dirigatur, ne in tenebras vllas vel ignorantiæ vel malitiæ incurras. Tu igitur iuxta consilium Pavli luceto tanqvam lumen in mundo, sermonem vitæ in his libris traditum præhendens, cujus te tedæ ardentes etiam admonent, et perpetuis suspirijs ejus implora opem, qvi invocantibus se dat Spiritum S. ducentem in omnem veritatem.

Annulus.

Tertio, annulum aureum digito tuo impono, vt sit fidei et integritatis servandæ insigne. Qvemadmodum enim annulus a viro sponsæ datus sua rotunditate et puritate symbolum est promissæ fidei conjugalis perpetuo et caste servandæ: Ita hoc

annulo avreo accepto perpetuam castamqve fidem te sacratissimæ Theologiæ vt sponsæ dedisse scias. Hunc igitur qvoties intueris annulum, memor sis fidei et integritatis promissæ, qvam violare nefas est. Nemo enim, vt dominus ait, mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei, h. e. qvemadmodum is, qvi se addixit semel aratro seu agriculturæ exercendæ, et in terra negotijs alienis ab agricultura se involvit, non est aptus arationi et agriculturæ exercendæ: ita qvi semel addixit se regno Dei propagando per ministerium Evangelij, et interea involvitur et implicatur negotijs secularibus, non est aptus regno Dei propagando per ministerium Evangelij.

Pileus.

Qvarto, impono pileum Doctoris capiti tuo. Ratio hujus symboli hæc est: Qvemadmodum in vnaqvaqve re nihil est capite prius: ita pileo capitis integumento ea, qvæ sunt præcipua hominis, intelliguntur, libertas et invicta animi fortitudo. Tu igitur symbolo pilei admoneberis cum libertatis, ne te viliorum iugo subijcias, tum fortitudinis animi, qva aduersus hostes Dei, hæreticos, schismaticos, sycophantas, hypochritas et ἀλάστωρας bellum geras, non qvidem ferro et manu valida, vt Græci, qvi gestamine pilei se hostes barbarorum tyrannorum insidiantium libertati suæ profitebantur, sed gladio spiritus, qui est verbum Dei, vitæ innocentia et precatio, vt Pavlus et alij Christi invicti milites.

Osculum.

Deniqve osculum tibi do. Vt enim osculum benevolentiæ et mutuæ charitatis sacrum quoddam est symbolum, ex qvo et nomen φίλημα apud Græcos habet, et Cyprianus testatur, columbas osculo oris mutuam charitatem et concordiam agnoscere: Ita hoc osculum non solum admonebit te mutuæ benevolentiæ et fraternæ charitatis, qva testaberis, te vero timore Dei præditum esse, verum etiam concordis in Christo doctrinæ, vt qvemadmodum os ori connexinus: ita vna concordi doctrina et confessione Christum glorificemus.

[redacted]

Conclusio.

Hisce symbolis tanqvam sacris qvibusdam cæremonijs hunc gradum Doctorum in Theologia majores nostri decorare voluêre: vt hoc donati dignitatis gradu admonerentur sui officij, studerentqve se dignos hoc honoris testimonio publice sibi collato exhibere. Qvare te, mi frater, qvi jam hoc honore decoratus es, hortor, vt hæc symbola perpetuo in conspectu habeas, qvæ te admoneant foederis hodie a te cum Christi ecclesia initi, qvam doctrina et vita te ornaturum denuo te obstrinxeras.

Dabis igitur operam, vt possis et in cursu ministerij tui cum apostolo tuo cognomine dicere: Hæc est gloriatio nostra testimonium conscientiæ nostræ; et cum ad metam perveneris: Honestum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; qvod superest, reposita est mihi justitiæ corona, qvam reddet mihi Dominus in die illa justus judex. Atqve ita futurum est, vt et in cursu ministerij tui conscientia recti laboris, et acta demum vita, cursui tuo bene confecto delecteris.

Comprecatio.

Jam nihil restare video, nisi vt Deo patri per Christum te commendem, qvem toto pectore oro, vt te sancto suo spiritu regat, vt omnia tua studia in suam gloriam et vtilitatem ecclesiæ dirigat, idqve per eundem Christum dominum nostrum Jesum, cui cum Patre et Spiritu Sancto sit lavs, honor et gloria in secula seculorum et in omnem æternitatem. Amen.

Afskrift fra 16de Aarh. i Gl. kgl. Saml. 3409. 8. Forud for denne egentlige Promotionsakt gik en Tale af Hemmingsen »De providentia Dei«, der findes i Afskrift sammesteds.

158.

1571. 31te Januar. Kongebrev til Professorerne om at afgive Beretning, om hvad der var bortsolgt af Universitetets Gods.

Till the hoglerde wdj Kiøpnnehaffn, vt sequitur.

Frederich etc. Wor synnderlig gunst tilforn. Viider, att wij ere komne wdj forfaringe, huorledis att ther skall selgis oc

affhendis wdaff Vniuersitets gots, oc wij icke wide nogenn enchede eller wisse beskeedt, hure ther om er: Thij bede wij etther oc wille, attj lader wpschriffue oc clarligen fortegne allt, hues som her till er sold och affhend aff thett gotzs, som Vniuersitetit haffuer tilhørdt, thett were seg iorde gotzs, kiøbstedtz gotzs, gaarde, grunde, haffuer, indenn byenn eller wdenn, inthet vndertagitt, saa wij oss ther epter kunde wiide att retthe, oc attj strax wforsømelig oss same register tilskicher. Actum Anduordskoff thend 31 Januarij A° etc. 1571.

Tegnelser over alle Lande. XI, 242.

159.

1571. 1ste Marts. Forespørgsel til Professorerne, om det kunde tillades en Kvinde, der var forladt af sin Ægtemand kort efter Brylluppet, at gifte sig igjen (se Nr. 143).

Frederich thennd Andenn med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning.

Wor synnderlig gunst tilfornn. Wiider, att thenne breffuiiserske Anne Jørgennsdatther, Borgersche ther vdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn, haffuer vnnderdanigst ladet giffue Oss tilkiende, hvorledis hun nogle Aar forledenn er bleffuit troloffuett enn wed Naffn Jørgen Brøgk, och ther the nogenn kortt tiid effter thieris brølluppe haffue tilsamenn werett vdj egteschaff, er hannd frann hinnde bortdragett, och ladt hinnde hielpeløs effter sig, och nu paa siette Aar haffuer werett borthe frann hinnde, och midler tiid huereken med bud eller schriffuelse hinnde besøgtt eller och i thet mindste ladett hinnde wiide, huor hanndt war, huad hand forehaffde, om hannd war tilsinndtz att komme egienn eller eij, och icke hun weed, hvad helder hand er leffuendes eller død. Tesligeste er hinnde til wiidendes wordenn, at hannd emoed anndre haffuer ladett sigh høre, førennd hannd bortt droeg, at hannd aldeles wilde hinnde forlade och offuergiffue, och aldrig hand achtet att komme til hinnde egienn. Huor vdinnden hun sig paa thett høigeste beelager, och meenn sig vdj ingen maade ther till att haffue giffuit hannom

[redacted]

ırsage; och effter slig wilkor och leilighced er hun begierenndes, ıt ther som hinnde bleff budett nogenn gode kor, saa att hun motte komme til eth skamløs brød, och erligen bliffue forseett, ıt hennde tha thett motte tilstedes, effter som hun etther selff ıdermere weed att berette. Thj bede wij etther och begiere, attj med hett alderførste lader same sag komme for etther vdj rette, ıranndsker och forfarer ther om leilighedenn, om for^{ne} Anne ørgennsdatther maa till stedes att giffte sig egienn, och med ıogenn anden att giffue sig vdj echteschaff, eller och hun lennger ffter for^{ne} Jørgenn Brøgk, som vdj saa lanng tiid haffuer foradt hinnde, forttøffue och forbiide skall, och attj enndeligenn iiger och dømer ther paa, och ther vdindenn forhielper hinde, ıuad christeligt och rett er, giffuenndes thett beschreffuitt, som for Gud wille anntsuare, och for Oss were bekienndt. Ther ıed giøre i oss synnderligenn til wilge. Schreffuit paa wort lott Frederichsborg thennd første dag Martij etc. Mdlxxj.

Vnnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och hoglerde Menndt, Rectorj, ›octoribus, Magistris och menige Professoribus vdj wort Vniueritet vdj Kiøpnehaffn.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

160.

571. 11te September. Kong Frederik II's saakaldte »ny Fundats» or Universitetet, navnlig med Hensyn til Forbedring i Professorernes Lønninger.

Wij Frederich thennd Andenn, med Gudtz naade Danmarckis, orgis, Wenndis och Gottis Koningh, Hertug vdj Slesuiig, Holsten, tormarn och Dytmerskenn, Greffue vdj Oldenborg och Delmenorst: Giøre alle witterligt, att effterthj Gud aldmechtigste frann ror første koninglige Regimentz Begynndelse och siidenn fremelis vdj thenne besuerlige feigde, som paa nogenn Aar haffuer erit emellom thisse trende Koninge Riiger, Danmarck, Swerrige ch Norge, Oss med sundheed och forstannd, wore Riiger, Lande

och Folck naadeligen opholdet, bewarett, hannthaffuitt
skyttet haffuer, och paa same forderffuelig feigde giort
ennde, saa wij egienn med wore Vndersotte ere komn
stelig hehagelig Fred och Roligheed: Tha efflerthi the
tilbørligt, saadanne hanns guddommelige Maitt' offuerflø
gierninger hoess oss att lade bliffue forglemtt; menn f
sømmeligt, att wij thett med ald tacknemligheed bekiennd
wij for christeligt och billigt achtet och betenncki, a
och paafinnde the middel och weyge, huor med G
ekelse och hanns guddomelige Maiett' reenne Leere k
øgis, fremdragis och forfremmes, och gode Politiers Or
vdj Riigit formeris och forbedris. Och effter som
hellige Biibel och anndre geistlige og hedniiske histori
mange lofflige Monarcher och Potentater, som the
mest haffue ladet thennom were anliggendes, formiddels
Gudtz ere kunde forfremmes och Menniskens Saligheed
saa haffuer och wor kiere Herre Fader, salig och hoglof
kommelse, strax effter Hanns Konn. Maitt. haffde ne
och affstillet thennd besuerlig feigde, som her vdj F
begynnt och opwacht, thennd tiid Hans Konn. Maitt.
Regimentit, for aldtingeste for thet forste ladit sig w
Religionen att reformere, thertil bestillet och forscha
gudfrøchtige leerdemend, huilcke Hanns Maitt. med
tilbørlige vnderholdinge haffuer ladit forsørge, them
hoess hannthaffuit, och vdj same hans christelig forsat
Maitt' dødedag bleffuit waraffiig. Och effter som wij e
Maitt' død er louligenn och retteligenn kaldit och vdk
forestaa thette Riige, saa ere wij och icke tilsinndtz
forvandle, formindske eller forringe, som aff Hanns M
steligenn och wel stifftet och funderit er, men thet
wed magt att holde, och med alt, huiss til Gudtz er
fremme, och wore vndersottis welfart och Biistannd att
kannd were thienligt, att forbedre. Och haffue ther f
tiid siiden forledenn giort thennd forordning, at hun
denter med goed frij vnderholdinge hoess wortt Vniue
wor Kiøpstedt Kiøpnnehaffnn skulle bliffue forsørgit, o
wdlagt aff wort och kronens goetz och tiennder, saa f

derholdinge aldtid skal bliffue thennom wiiss, effter som thend Fundatz, wij med wore Elskelige Danmarckis Riigis Raad ther paa giort och forseglit haffuer, ydermere wduiiser och indeholder. Men effterthj wij betenncke och besinde, at ther som end the, som studere, nocksom med tilbørlige vnderholdinge er forsørget, och the, som skulle thennom lere och optuchte, ther emoed liide nød, och icke haffue thennd besoldinnge, the kunde thennom med behielpe, at tha vdj framtiden wil bliffue brøst for flitige Lerdemennd, som schickelige och duelige ere Vniuersitetit att forrestaa, och for Oss och tiitt och offte er beclaget, att enndog hogstbemelte wor kiere Herrefader vdj sin tiid wel haffde forsørgit Professores med vnderholdinge, kunde the ligeuel vdj thenne tid icke med same thieris besoldinnge tilkomme. Tha paa thett att for^ne^ wort Vniuersitett maa well bliffue wed magt holdet och med gode forstanndige Lerdemend forseet, som Studenterne och vngdomen kunde lere, vnderwiise och optuchte vdj thend hellige schrifft, andre Faculteter och bogelige konster: och for^ne^ Professores kunde fange slig tilbørlig besoldinge, som the wel kunde leffue aff, och ther med til thieris vnderholdinge bliffue fornøiget, och icke haffue behoff sig framdelis hoess Oss eller wore effterkomere Koninger vdj Danmarck att beclage och om ydermere besoldinnge giøre nogen anfordringe, haffue wij aff wor synnderlig gunst och naade vndt och tilladt, och nu med dette wort obnne breff vnde och tillade, at disse effterschreffne Cannickedome och Vicarier vdj Roskylde och Lunde Domkircker mue och skulle aldtid her effter were och bliffue til euiig tiid til de høylerdis vnnderholdinge vdj for^ne^ wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, vdj saa maade som her effter følger. Først skulle the tre Cannickedømme, som de tre Doctores theologiæ nu vdj forlening haffue, med thieris portz aldtid were och bliffue til thieris Effterkomere Professorum theologiæ Besoldings forbedringe, vdj saa maade att thennd offuerste och Primarius Doctor aldtid skal bekome och beholde thet Cannickedom med sin Portz, som Doctor Niels Hemmingsen nu vdj were haffuer, och kaldis Hadstrup Prebennde. Thend anden Doctor theologiæ skal haffue thett Cannickedom med sinn Portz, som Doctor Erasmus Letus nu med forlendt er, og kaldis Werløse Prebende. Thennd

tredie Prebende, som kaldis Gadstrup Prebennda, och Doctor Pouel Matzenn, Superintendent, nu vdj were haffuer, skall aldtid med sin Portz bliffue hoes thend, som er Biscop her vdj Sielland och er thennd tredie Professor theologiæ. Doctor Juris skal aldtid haffue thett Vicarie, som ligger til Sancte Anne Altar vdj Kongens Cappelle, och Jochim Beck nu med forlenndt er, dog skall doctor Albertt Knoppertt beholde sith Cannickedom vdj Roskylde effter hanns Collatzis lyudelse. Primarius Medicus skal bekomme och beholde thet Vicarie, som ligger til Sancti Nicolaj Altar effter Doctoris Cornelij død och affganng. Thennd anden Doctor Medicinæ skal effter Her Jens Thunes død haffue thet Cannickedom, hannd nu vdi were haffuer. The sex Professores Artium skulle nu strax bekomme thett Prebende och Cannickedom, som kaldes Prebendæ sex, och skall thett ligeligenn schiffles thennom emellom vdj sex parter, saa att huer fanger ij lest kornn med bønder och ald herlighed. Och effterthj Dialecticus Professor skal vdj Bispens frawerelse lese in theologia, huad hannom aff Doctoribus theologiæ bliffuer befalett, skal hannd for sig serdelis aldienne beholde huiss renthe offuer bliffuer aff for^{ne} Sex Prebender, nar hand och huer aff de sex Magistris ij lester korn bekommett haffuer. Och effterthj Scolemesteren vdj Roskylde haffuer pro Officio eth aff for^{ne} Sex Prebender, tha skal hannom ther emod wdleggis Prebenda Januæ, som Anders Schriffuer, Borgemester vdj Kiøpnehaffn, nu vdj were haffuer. Thennd eldste Pedagogicus Professor skall haffue thet Vicarie vdj Lunde domkircke, som Mester Hanns Sascerides nu vdj were haffuer. Och thennd andenn thett Vicarie bekomme och beholde, som Mester Claus Hammer nu ther samestedtz med forleendt er. Thisse forschreffne Cannickedomme och Vicarier skall huer Professor, som the med rette, effter som forschreffuit staar, kunnde tilfalde, selff haffue, nyde, bruge och beholde aldienne, saa lennge hannd thennd Profession forestaar, som same Cannickedom eller Vicarie er tillagt, och ther aff oppebere ald Lanndgilde, Rennthe och Herligheed, som aff andit Vniuersitetz goetz, effter Fundatzens och Roskylde Capittels Priuilegiers och Friiheders Lyudelse. Dog skulle inngen aff thet goetz, ther tilligger, mue giøre thennom nogen Affuelsgaarde, men thett med Bønnder besette, och

[redacted]

ıennom thet for sedwannlige Landgilde lade nyde och be-
ɔllde. Ald huiss annden Renthe och Inndkompst, wisse och
uisse, som tilfornne er lagtt til Vniuersitetit, skall Questor
ler Prefectus Vniuersitatis opbere, och ther fore giøre Conser-
atoribus Scolæ aarligenn gode rede och regennschaff ottennde
ıgenn effter Sanctorum Philippi och Jacobi. Mue ochsaa Pro-
ssores selff schiffte thennom emellom, huiss Smørrenthe och
olegalte thennom aff Vniuersitetzs ꞈꞈetz tilkommer, saa att enn
octor thager tre parter, och enn Magister tuo parter. Huilcket
ıennom vdj thieris besoldinnge skal affquittes, huer tønne Smør
r viiij daler, och huer Boelegaltt for ij daler. Sameledis nar
ıer bliffuer Oldenn paa Skouffuenne, mue the och deele then-
ɔm Skouffsuin emellom, saa att en Doctor thager tre parter,
ch en Magister Artium tuo parter. Vdj liige maade skall holdes
n Lam, Giess, Hønss, Gesterij och Haffre. Och skal thennom
ij thieris besoldinnge inglhet ther fore affkortes. Dog skall
ett føres til Regennschaff, att mannd kannd wiide, huorledis
ett bliffuer schifft. Tesligeste mue the och for thennd sed-
annlig tax beholde huiss thiennder, som ere lagt til Vniuer-
tetit. Och skall thett were thennom friitt fore at giøre sig
ennom saa nyttige, som the kunde. Dog skulle the schiffles
ielligenn inter Doctores och Professores Artium, effter Con-
ruatorum Vniuersitatis wilge och sambtøcke. Skal och Que-
or Vniuersitatis haffue fuldmacht med Rectoris bewillinge
t selge ald Vniuersitetz wisse kornn renthe thett dyreste han-
ɔm mueligt er. Sameledis oppebere alle de penndinge, som
niuersitetit aarligenn med rette tilkommer, bode aff Toldenn
ij Helsinngoer, saa och aff kirckernne vdj Skaane, Siellannd,
alannd och Falster; tesligeste for Stedtzmaall, Sagefald, Huss-
ɔe, och allt andit. Och ther aff giffue huer aff the tuo Doc-
ribus theologiæ tre hundrede daler, och thennd tredie, som
Superintendennt her vdj Siellannd, tuo hundrede. Doctori
ıris tuo hundrede. Huer Medico tuo hundrede, och huer Pro-
ssori Artium halffandit hundrede daler. Skulle och the tuo
ædagogici Professores huer haffue eth hundrede daler. Frem-
elis skulle inngenn af Professoribus haffue magt att sellige,

schiffle eller i nogre maade affhennde frann Vniuersitetit nogit aff thett goetz enthen Kiøpstedtz goetz eller Lanndtzgoetz, som framfarnne Koninger vdj Danmarck ther til giffuit haffue, och icke helder aff thett, wij nu ther til haffue funderit; men thett skal stedtze och aldtid bliffue hoess Vniuersitetit aldelis wformindskit, vnder Gudtz heffnn, straff och wreede. Fordrister sig nogen her emoedtt att kiøbe eller panthe nogitt goetz frann Vniuersitetit, tha skal thet ingen magt haffue. Men the, som thett kiøbinndes worder, skulle for hiemgield miste huiss penndinge the ther fore wdgiffuit haffue. Ther som nogen Professor, Doctor eller Magister, forwretter nogenn Bonnde emod lougenn, som hannd til hanns Besoldinngs forbedring bekommendis worder, tha skal Rector och menige Vniuersitet paaminde hannom, och thet saa forschaffe, at Boennden skeer ingen Wrett, och att ther kommer icke med rette klagemaal for Oss. Och efftherthj for^{ne} Professores, som same Cannickedomme och Vicarier bekomendes worder, skulle were membra Capituli och Capittels Statuter hørige, lydige och aldelis vnndergiffnne, tha skulle for^{ne} Roskylde, och Lunde Capittels Statuter och Priuilegier, som thennom saa wel aff Oss, som aff fremfarnne Koninger vdj Danmarck beuilgit och giffnne ere, were her med y alle maade wforkrenckit. For^{ne} Professores skulle och rette thennom effter til gode rede att wdgiffue til fattige Scolebørnns vnnderholdinnge aff the Cannickedom och Vicarier, som the wdj Roskylde domkircke bekommindes worder, thennd Pension och Affgifft, som Capittell effter wor Befalinnge haffuer beuilgit, och wij siidenn med wortt Breff naadigst confirmerit haffue, saa frambt att ther som thieris forsømmelse ther vdj finndis, at Capittell tha icke skal annamme thieris Renthe til sig, och thennd emellom for^{ne} Scolebørnn wddele, til saa lennge the selffue retthe thennom effter thend Fundatzs, ther paa giort och forseiglit er. Och efftherthj titt och offte for Oss haffuer werit beclagit, att naar Echteskaffs sager skulle vdj Roskylde Capittel til bestimbt tiid aarligenn forhøres, finndes icke wden fiire eller fem residerinndes Cannicker tilstede, som paa same sager skulle dømme, enndog tiitt och offte kommer saadanne wichtige och tuilachtige Sager

[redacted]

fore, at mannd wel behøffuede ther paa gode Raadslag: Tha wille wij ther fore vdj thenne wor Fundatz alffuorligenn budet, befalet och thett saa aldelis holditt haffue, at aff the Professoribus, som enthenn haffue Cannickedom eller Vicarier vdj forne Roskylde domkircke, skulle her effter aarligenn til huer Termin, som forne Echteskaffs Sager skulle forhøris, tuo Doctores och tre Magistri rette thennom, ther samestedtz at were tilstede, och med the anndre residerinndes Cannicker døme paa huiss Sager tha er steffnit vdj rette, och hielpe huer, som hender for thennom att komme, saa møgit som loug och rett er. Wij wille och vdj thenne wor Fundatz haffue confirmerit, stadfest och bekrefftit alle Capitler vdj wore Riiger Danmarck och Norge, saa the med alle thieris Priuilegier, Friiheder och Statuter, som thennom aff Oss och wore Forfedre Koninger vdj Danmarck giffne ere, skulle bliffue wed magt holdet, saa och huiss goetz, som ligger til domkirckerne, Prelature, Cannickedome och Vicarier, skall effter thenne dag stedtze och aldtid bliffue ther til wryggeligh och wegienkalditt aff Oss eller wore Effterkommere Koninger vdj Danmarck, vnder Gudtz euige Heffn och Straff offuer thennom, som nogit her emoed giøer. Och huiss goetz eller rennthe skielligenn kannd beuiises att were ther frann komen med wrette, enthenn vdj hogmelte wor Herrefaders eller vdj wor tiid, wille wij, nar wij ther om bliffue besøgt, forhielpe ther til egienn, saa wiitt som wij thet kunde giøre med loug och rett. Till ydermere witnisbyrdt, at aldtingeste her med fast och wbrødeligenn vdj alle maade, effter som forschreffuitt staar, holdis skall, haffue wij ladit henngge wort Signett nedenn for thette wort obne breff med wore Elskelige Danmarckis Riigis Raadtz Inndsegle, som er Oss elske Peder Oxe til Gislefeld, wor Hoffmester, Her Peder Skram til Wrup, Her Jørgen Locke til Offuergaardt, Riddere, Holger Rosennkrantz til Boluer, Stadtholder vdj wort Lannd Nørreiutlannd, Peder Bilde till Suannholm, Erich Rosennkrantz til Walsøe, Jørgenn Rosenkrantz til Rosennholm, Erich Rud til Fulesanng, Jacop Wlffeld til Koxbølle, Biørn Kaass til Starupgaard, Biørnn Andersenn til Steenalt, Eyler Grubbe til Lydstrup, Riigens Canntzler, och Peder Munck til Estwadgaard,

wor Amiral. Giffuitt paa wort Slott Frederichsborg thennd xj dag Septembris Aar etc. Mdlxxj.

Friderich.

Peer Oxsse till Giselfeld.

Jøren Lycke rydder egen handh.

Peder Billde till Suanholm meth eghen hand.

Thette for[ne] bekiender ieg Erick Ruudth met egen hanndth.

Byørn Kaass tyll Starop met egen handt.

Eyller Grwbbe till Lystrup met egen haandt.

Bekiendes jeg Per Skram ryder til Vrop med egen hand.

Holger Rosenkrantzs tiill Boluer met egen hand.

Jørgen Rosenkrantz tiill Rosenholm met egen handt.

Thette bekiender ieg Jacob Wlffeldth manu propria.

Biørnn Anndersenn thil Sthenholth sspt.

Peder Munck med egenn handtt.

Original paa Pergament med tolv velbevarede Segl i Universitetsqvæsturens Arkiv. En Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219. 4, har følgende Paategning: Anno 1571, die 20 Septembris hæc nova fundatio de augmentis stipendiorum Professorum recitata et proposita est a venerabili viro M. Nicolao Coldingensi Concionatore Regio, qui et author extitit hujus augmentationis, Rectore Nicolao Hemmingio S. S. Theologiæ Doctore et Professore publico.

Et Transscript af Slutningen af ovenstaaende Dokument, forsaavidt det stadfæster Kapitlernes Friheder, udstedtes den 26de September 1572 af Universitetets Vicekansler, D. Niels Hemmingsen, for Oslo Kapitel (Suhms Saml. II, 3, 202—03).

161.

1572. 26de Februar. Kongebrev, hvorved det tillades D. Rasmus Lætus at rejse udenlands i et Aar uden Afdrag i hans Professorløn.

Frederich thennd andenn med Gudtzs naade Danmarchis, Norgis, Venndis och Gottis koningh etc.

Wor synnderlig gunst tilfornn. Wiider, att wij naadigste haffue forløffuit oss elsk[e] hederlig oc hoglerde mand doctor Rasmus Glad, professor theologiæ ther wdj vniuersitetet, att maa paa ett aars tiid begiffue seg wdenn riigett nogenn hans werffue

oc erinde att wdrettbe, dog att hand midlertiid schall holde oc tiillforordinere enn wdj hans steed, som wdj hanns frauerelse kannd leese oc forfølge the lectiones theologicas, som hannom er befallett att profitere och leese ther wdj vniuersitetet, saa att intbett ther offuer forsømis. Tha bede wij etther oc begiere, attj, wanseendes att for^{ne} Doctor Rasmus icke selffue er tilstede, lader hannom følge hans aarlige pension oc besoldinge, som hannd nu haffuer ther samestedtz, oc aldieles ingenn binder eller forfang hannom ther paa giører i nogre maade. Ther med giør i oss synderligenn tiill wilge. Schreffuitt paa wort slott Koldinghus thend 26 Februarij Aar etc. mdlxxij.

Vnder wortt Signet

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och høglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris oc menige Professoribus vdj wortt Vniuersitet vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn.

Paategnet: Traditæ et lectæ in præsentia professorum 30 Martij Anno Dn. 1572.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

162.

1572. 16de Maj. Kongebrev til D. Niels Hemmingsen om at sørge for, at Baltasar Schrider, en Søn af Præsten i Segeberg, der vilde studere i Kjøbenhavn, fik Underholdning hos «de Studenter i Helliggejsthus».

Breff till Doctor Niels Hemmingsenn vt sequitur.

Frederich etc. Wor synderlig gunst tilfornn. Wij wille etther naadigst icke forholde, att siste sinde wij war wdj wor kiøbsted Segeberg, lod Sognepresten ther sammestedtz, oss elsk^{e} Her Baltazar Schrider, oss wnderdanigst thilkiende giffue, huorledis hand en thiid lang haffuer holdet hans Sønn, och wed naffn Balthasar, thil schole, och gierne wilde, att hand motte forfremmis, ther mett hand i framthiden kunde thiene Gud och Religionen, och beclagede hans armod, att hand icke war for-

muende hannom paa noggit Vniuersitet att kunde holde; ther fore wnderdanigst begierede, att wij hannom wdj Kiøpnehaffn naadigst mett wnderholdinge wilde forsørge, att hand ther maatte studere, och siig wdj bogelige konster forbedre; huilcketh wij hannom och paa samme thid beuilgit, anseendis, att thet er en from gudfrøchtig mand, och wdj mange aar haffuer thient wdj kirckenn, och haffuer aff huer hannom kiender eth gaat windnisbyrd. Thj bede wij etther och naadigst begierre, attj wille forskaffe thet saa, att thenne wnge personn Balthazar Schrider, som wij nu thil etther forschicker, maa fange wnderholdinge hos the Studenther wdj Hellig Geisthus, och ther som end thallit er fult, wille i dog (efther som wij oss thil etther wisseligen wille forlade) giore thend forordning, att hand maa bekomme wnderholdinge ther sammestedtz, och attj hannom wille lade etther were befallit, och thil thet beste wnderuise och forfremme. Ther meth giore i oss synderligen thil wilge, och wij wille thet egienn med ald naade bekiende. Datum Frederichsborg thend 16 Maij aar etc. 1572.

Sjælandske Tegnelser. XII. 25.

163.

1572. 12te Oktober. Kongebrev, hvorved det paalægges Professorerne at virke med større Flid i deres Kald, hvorhos D. Niels Hemmingsen beskikkes til Universitetets Vicekansler.

Breff thill de hoglerde, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige professoribus vdi vniuersitet i Kiøpnehaffn saa liudendis, som efterfølger.

Wij Frederich thennd Andenn etc. Helse etther rectorem, doctores, magistros och menige professores vdj wort Vniuersitet vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn kierligen med Gud och wor naade. Wider, att effther som wor kiere herre fader, salig oc hoglofflig ihukommelsze, mett største flid haffuer laditt sig were anliggendis, at hans kon. Matt. wilde haffue guode gudfrøctige och forstandige lerdemend vdj for^{ne} Vniuersitet ther samestedtz, som ungdomen vdj religionen och andre guode nyttelige lerdomme

[redacted]

ormere och optuchte, saa mand kunde haffue guode
aff wore egne vndersotte her vdj rigitt, och icke
fue behoff att hente thenum fra andre fremmede ste-
therfor tillagdt thenum saadanne vnderholding, som
m wel mett kunde behielpe: Tha efflerthj wij icke
indsche eller forkortte nogitt aff hues hogmeltte wor
e fader christeligenn och wel stifftitt och funderitt
ıen thett fast heller wed magtt holde och formere,
forne besolding rigeligenn forbedritt, paa thett att
ılle kunde haffue seg vdj nogre maade att beklage.
wij haffue weritt vdj thend forhobning, att huer aff
embede och kald saa mogitt thiss flyttigere och bedre
giøre och efflherkomme, forfare wij ligeuel, att enn
her skulle were fast forsommeligenn bode mett etthers
a och icke heller skulle disputere saa titt och offte,
tzen vdesker, huilckitt wij Oss ingenledis haffde for-
ı efftherthi thett icke will were Oss lideligtt, attj
ue saadanne guode besolding och ligeuel ther hoss
ommeligenn och ethers embede oc kald icke fuld-
ha bede wij etther alle och huer serdelis strennge-
le, attj retter ether effther huer at lesze och dispu-
thitt och offte, som fundatzen etther tilholder. Be-
nn att forsomme lectier paa huilke dage och thid
skall, med mindre end hand haffuer saadanne loug-
, att hand med rette kand were vndskillditt, huilken
d dog skall vere forplichtt att giffue Rectori och Vice
tilkende: tha skall hans besoldinge hanum fra tagis
ydermere giffuis, med mindre ennd thett skeer mett
inge och tilladelse; vdi ligemaade skall och holdis
aff thenum, som icke disputere saa thitt och offthe
som fundatzen ther om formelder, och skulle Rector
s och Vice Cancellarius were forplichtt att haffue op-
r mett, att altingist saa holdis skall, och att giffue
le, hues brost och mangel hoss nogen vdi saa maade
ıd, saa framt the icke sielff wille stande Oss therfore
Menn efftherthi wij formerker, att ther effther fun-
ıdelse skall ingenn Vice Cancellarius were tilskickitt

vdj Vniuersitetitt paa thenne tid: tha wille wij Doctor Niels Hemmingsenn ther thill forordinertt haffue, bedendis ether forne Doctor Niels Hemmingsenn, attj retter ether effther samme befaling att antage, och thend med flid att ware och effther-komme, och ether vdj ingen maade ther vdj weygre, och biudendis alle professoribus, attj tiltenker hanum therfore att holde och achte. Ladendis thett ingenlunde. Datum Frederichsborg thend 12 Dag Octobris Aar Mdlxxij.

Sjælandske Tegnelser. XII, 78—79.

164.

1572. 13de December. Peder Oxe anbefaler M. Peder Aagesen, som han en Tidlang havde holdt til Studium udenlands, til Universitetet, forat han kunde faa Ansættelse som Lærer ved samme.

Wennliig helszenn nu och altiidt forszenndt med wor Herre. Kiierre wenner, nesth min wenliig tacksigelse for allth gotth, huiilckett ieg gierne will forskyllde etc. Giiffuer iegh ether wenligen thiil kiende, atth thenne breffuisser M. Petrus Hageus, som ieg nu enn tiidt langh wdenn landz tiill Studium holldiitt haffuer, ehr nu igen hiiem kommenn, forseer miig atth haffue well studeritt och siigh forfremmitt, then stund handt wde haffuer weriitt. Bedendiis ether ther forre, y wiille giørre well och forordinere hannom Lection thiill wdj ethers Collegio, om ther ehr nogen lediig, och om ether synniis, om hand ehr ther bequem thiil, szom ieg forhaaber, atth hand well ehr, y wille och lade hannom nyde thenne min schriiffuelsze gotth atth. Huadt ieg kand giørre for ethers skylldt, ther well er giortt, giør ieg altiidt giiernne. Och will her mett haffue ether Gud allmeectigste befallendis. Schriiffuitt paa Kiøpennhaffns slotth thenn 13 Decembris aar 1572.

Peder Oxe.

Udskrift: Hederliighe och høglerde mendt, Doctor Niels Hemmingszenn, Rector, och thee andre Professores wdj Kiøpennhaffns Vniuersitet, miine synnderliige gode wenner, wenligen thiill-schriffuitt.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

165.

573. 18de Januar. Kongebrev til Klosterforstanderne i Antvorskov, Sorø og Ringsted om aarlig til rette Tid at udrede de 00 Daler, som Klostrene skulde yde til fire Studenters Underholdning udenlands.

on. Matt. Breff til Prioren vdj Anduordskouff och Abbederne vdj Soer och Ringsted, vt sequitur.

rederich. Vor gunst tilforn, wider att efflher som wij nogend sidenn haffue ladett vdlegge saa moggitt renthe till itt under Studenters vnderholding vdj Kiøpnehaffn, och ther paa iordtt en euig Fundatz, huorvdj iblantt anditt er berammitt, att ier aff Closterne Sor, Anduordskoff och Ringsted aarligenn skulle dgiffues iiii^{c} daller till fire Studenters vnderholding vden rigitt, ffther som samme fundatz ydermere vduiser, tha efflherthi for^{ne} undatz vdtrøckelig formelder, att samme peninge aarligen til uer paaske skulle vdgiffuis, och for^{ne} Studenter beklage, thett tt falde thenum fast besuerligt for^{ne} penndinge til flere therniner att skulle anamme, och vden thieris store bekostninge, aar the erre vden Rigitt, icke att kunde lade thenum hente ch afferdige bud ther efflher: Bede wij ether och wille, attj ltenker vden ald vndskilding aarligen her efflher til huer paaske tt vdgiffue och lade fornøyge saa mange penninge, i ther aff losteritt efflher Fundatzens liudelse skulle forstrecke till for^{ne} tudenters vnderholding vden rigitt, saa att the wisseligenn och den ald forsømmelse mue thenum bekomme och icke skulle affue beholl wider ther om hoss oss att lade fordre. Ther ett skeer wor wilge. Thij lader thett ingenlunde. Schreffuitt aa wortt Slot Skanderborg thend xviii Januarij Aar Mdlxxiii.

Sjælandske Tegnelser. XII, 109.

[redacted]

166.

1573. 27de Februar. Peder Oxe underretter Universitetets tor, D. Niels Hemmingsen, om at Niels Friis havde indlever Breve i Kancelliet, som afd. Kansler Johan Friis havde haft noget af Universitetets Gods, saa at Rektor nu kunde anm Godset igjen til Universitetet.

Wennliig helszenn nu och altiidt forsendt met wor herre. E Doctor Niels, synderlig gode wenn. Nest enn wenliig t sigelsze for altt gotth, huilcket ieg giernne will forskylde Giffuer Jeg Etther wenliigenn thiil kiende, att Jeg haffuer schriffuelsze fran Hans Skoffgardt, att Niels Friisz haffuei fran siig anthwordet och indlagtt wdj Cantzeliett thee bre salliig Canzeller haffde paa thet godz, handt bekom aff vni sitetet, och findis samme breffue hosz Hans Skoffgardt, saa nu maa samme godz la[de] igenn annamme thiill Vniuersi nar y wille. Giørendis altiidt hues etther tiill williie och kandt werre, och will her met haffue Etther Gudt almegt befallendis. Aff Kiøpenhaffn then 27 Februarij Aar: 73.

Peder Oxsse.

Udskrift: Hederliig hoglerdt Mandt Niels Hemiszenn D Theologiæ och Rector wdj Kiøpennhaffns Vniuersitett, min derliig gode wen, wenligen tiil schriffuett.

Orig. (egenhændig) i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99.

167.

1573. 3die Juni. Movrits Christensen Lætus, Superintendent Gulland, skriver til Biskop D. Povl Madsen angaaende Gjen synet (den akademiske Censur) af et theologisk Skrift, han h forfattet.

In ecclesiis nostris reuerende Dñe præceptor, Diuino benef præcipue extat illustris explicatio Doctrinæ de poenitentia, :

[redacted]

iaxime necessarium est eum locum notissimum esse in Eccle-ia, quia inter cætera complectitur summam Euangelij, et monstrat recipuum beneficium filij Dei[1] .... Sed, proh dolor, tam orribiliter in genere humano sæuit Satan et grassatur, vt et gnota sit plerisque hæc doctrina, et longe maiori studio, desi-erio et industria temporalia, caduca et momentanea huius vitæ xpetantur, idque non solum inter plebeos et idiotas, quos hic retereo, sed etiam inter eos (si modo phas sit vera dicere) jui se ouium duces esse gloriantur; de quibus legat quilibet ius lector præfationem præceptoris nostri in Pastorem, et præ-ationem I. ad Thimoth. cum præfatione in Catechismum, quibus ocis vita concionatorum deploratur, describitur et commen-latur. Quidam ignorant officij suj partes, id quod doctrinam orum concernit, de qua suo loco dicam. Quidam autem etsi iouerunt, volentes tamen interim alia agunt, et regnum Dei arnalibus tantum oculis intuentur, quorum maximam partem, nte hanc reformationem in religione apud nos hic factam, ognouimus, qui magis secularia curabant, quam ea, quæ fue-unt Jesu Christi, deuastantes interim prauis suis exemplis vi-ieam Domini, ignorantes etiam regulam, quæ de Christo apud ucam extat: Cepit (inquit) Jesus facere et docere. Breuia unt hæc admodum verba. Sed quare Spiritus Sanctus hic rius factorum Christi quam doctrinæ eius meminit? Respondit ugustinus: Quia, inquit, optime is docet et imperat, qui suæ octrinæ typus est, et imperata primus facit. Cui astipulatur ernhardus dicens: Pastores debent inpinguare pecus, suis po-ius quam aliorum exemplis[2] ... Vt igitur commodius omnia ecto ordine hic constituantur apud ministros Ecclesiarum, præ-ipue primum in doctrina vera religionis et partibus poenitentiæ impliciter explicandis, tunc factum est temeraria quadam au-lacia (communi nostro preceptore ad hunc ausum me incitante t instigante) quod in Euangelium in die circumcisionis corrasi t exaraui aliquot locos simpliciter pro meis rudioribus ouibus,

---

[1] En vidtløftig Fremstilling af det omtalte Lærestykkes Vigtighed, som dernæst følger, forbigaas her.

[2] Tanken udvikles gjennem flere Citater, som her udelades.

quos ad tres poenitentiæ partes et totum Catechismum nostru applicui, ea qua potui simplicitate, non qua debuj arte. Opei pretium me facturum existimauj, vt simplicem εἰσαγωγὴν præcipuis articulis doctrinæ Christianæ, ex scriptis eruditis, pi ac catholicis scriptoribus collectam, auditoribus meis vernacu nostra lingua proponi curarem, et vt locus de poenitentia, quibusdam obscuratus, et a desidiosis Ecclesiarum ministi neglectus et sepultus, illustrius facili quadam simplicitate api rudiores et simplices (nam doctis non sunt hæc parata) exp caretur. Hanc quantulamcunque institutionem Catecheseos p mea inopia in Gazophilacium templi Dei confero, et ingem fateor, me parum aut nihil ex proprijs addidisse, nisi id qu deuium est, mancum et mutilatum, id mihi totum cedit. meaq illa esse agnosco, mihique ea imputent. Cætera autem si desumpta ex prelectionibus D. Martini, Philippi etc., et ma pars ex prelectionibus et commentarijs preceptoris nostri cl rissimi, ex Enchiridio, Catechismo, Postilla, Pastore, ex Coı mentarijs epistolarum apostolicarum, precipue earum, quan copiam habuj. Item ex tractatu in primum caput Johannis, tractatu de spirituali regeneratione, ex commentarijs in Psalmu 84, ex V. V., atque ex ortodoxis patribus, et ea ita sunt con pilata ac rursus suo modo contexta, quod verbum verbo al quando respondeat, quæ cum meliora reddere non potuj, ne fuit animus neque consilium ea mutare, vt apparet in marg nibus in originali propria manu exarato. Non enim, quod noi nulli solent, erubesco aliorum vti sententijs et verbis[1] . . . Qu autem ad me attinet, ne nomen quidem meum asscripturus fui sem, nisi compertum habuissem, quam suspecta res sit lib ἀνώνυμος, ac ea de causa illius minueretur vtilitas. Cei Deum habeo testem, quod ex hoc meo studio adeo ni venatus sum vel emolumenti vel auræ popularis, vt etiam m leuolorum conuicia, calumnias et derisiones formidauerim, vt id solum quæsiuerim, vt confratribus meis iunioribus et prop auditoribus hoc labore inseruirem. Proinde cupio, vt hunc me laborem vobis commendatum habeatis.

[1]) En udførligere Udvikling af denne Sætning forbigaas her.

Nunc restat, vt aliquid de dispositione huius concionis breuiter dicam. In enarrando textu hunc secutus sum ordinem. Post præfationem, quæ admonitionem de negligentia ministrorum verbi continet, et adhortationem ad continuam Bibliorum et sacræ scripturæ studium complectitur, sequuntur familiaria quædam ad defensorem huius concionis, cui dedicata est. Loci deinde extruuntur. Primus ex dictionibus (noui anni), remitto auditores ad antithesin veteris anni (iuxta illud: opposita iuxta se posita magis illucescant). Hæc antithesis admonet nos, vt retrospiciamus ad præteritos mores et vicia præcedentis anni, vnde magnus Catalogus vitiorum commissorum oritur, huc accedit concio legis et verbum accusans ex tribus capitibus Deut. 28. 29. 30. Hæc est prima pars poenitentiæ in suis membris, agnitione peccatorum, confessione et contricione, et ad decem precepta pertinet. — Secundus locus primam consolationem conscientiæ continet aduersus rigorem legis Dei, qua reuelat peccatum, ostendit iram Dei et æternam damnationem propter peccata preterito anno commissa. Hæc consolatio prouenit ex obedientia Christi existentis λύτρον preciumque redemptionis, eo quod se legi submisit, factus patri obediens, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Huc accedit aureus locus iustificationis, dextre adiuvante diuina gratia, explicatus, et est secunda pars poenitentiæ, modusque reparationis, ad Euangelium et fidem pertinet, et præcipue ad articulum fidej: Credo remissionem peccatorum. — Tertius locus secundam consolationem continet ex aureo nomine Jesu, ibi explicatur definitio, vsus, additur consolatio aduersus portas inferorum, precipue autem in terroribus peccati et mortis, et pertinet ad secundam Symboli partem. — Quartus tertiam consolationem continet de Baptismo nostro, qui circumcisioni successit, qui cum suis circumstantiis explicatur, precipue de Baptismi nostri vsu etc., seruiat nobis per totam vitam nostram aduersus terrores conscientiæ ex lege et ira Dei conceptas, et pertinet ad Catechismum, de Sacramento Baptismi. — Quintus locus quartam consolationem continet, de sacramento coenæ. Circumcisio enim sine sanguinis effusione de corpore Christi fieri non potuit. Admonemur igitur in circumcisione Christi, ipsum passum et san-

guinem effudisse suum. Huc tota passionis historia cum explicatione Sacramenti altaris. Estque hæc precipua huius concionis pars, nam hæc paulo fusius tractaui, vt auditores et lectores facilius intelligant huius coenæ vsum, et vt passionis Christi veram meditationem consequantur, idque propter rudiores huius terræ. — Sextus locus est de spirituali circumcisione, quæ differt a circumcisione Judeorum vel manufacta. Hæc fructus fidej profert, docetque, vt cum veteri anno deponamus veterem hominem cum suis concupiscentijs et affectibus, et in nouo anno induamus nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in sanctitate et iusticia, et pertinet hic locus ad tertiam poenitentiæ partem, de noua obedientia et bonis operibus et ad decem præcepta Decalogi. — Septimus locus est de oratione in hoc nouo anno, quæ est quotidiana supplicatio ad Deum. Occasio huius loci sumitur a commodis et incommodis præteriti anni. Si incommoda accesserint, agnoscamus, ea esse poenas peccatorum nostrorum, et deprecemur vtrumque. Si autem beneficia accesserint, gratias agamus Domino, a quo omnis donatio bona et perfecta procedit. In auspicio autem noui anni orandum sit pro omnibus statibus, pro Regia Ma[te] etc., Senatoribus regni, pro scolis maioribus et minoribus, pro scolarum rectoribus, pro incremento verbi, auertendis scandalis: summa pro aris et focis etc., vt sic tandem transeamus per bona temporalia, vt non amittamus æterna.

Has primitias reuerende Domine præceptor ad paternitatem tuam transmitto, vt illæ iudicio stentque cadantque tuo, de paternitatis tuæ iudicio in hac sum sententia, quod nihil, præcipue quod religionem concernit, præceptoribus meis probari possit, si non illud tibi antea sit probatum. Ergo, si quæ sint hic enunciata contra Analogiam fidej, vel ex incogitantia quadam, hæc omnia cum Ambrosio in primo officiorum libro damno, neque illa mordicus retinere, pertinaciter defendere, vel gladiatorio animo propugnare volo, sed potius publice promitto, me omnibus bene, pie ac solide monentibus sponte et cum gratitudine obtemperaturum. Fit enim aliquando, vt dum animus grauiora meditando dormit, interim calamus festinando oberrat. Quare si monstri aliquid sub hoc meo abortiuo partu, me solo

[redacted]

iriente, prodierit, vel si quid absurdi (absurdum enim cum eptore nostro voco quod aut articulos fidej impugnat, vel n moralem, vel Dei ordinationem) repertum fuerit, oro, atque obsecro, vt sub præceptoribus meis charissimis mo- ; emendetur ac sepeliatur. Charitas enim tegit multa er- sine ignorantia affectata commissa. Nota etiam sunt illa: ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ, et ex Homero *Ιλ. κ.* quidam sen- iam eius sic vertunt: Cum duo simul veniunt, alter præ 'o intelligit, quid vtile factu sit, solus autem etsi quid in- ;at, tamen mens ei tardior, et prudentia exilis est.

Superest adhuc, vt de mea intentione, quare hæc puerilia partibus poenitentiæ et doctrina Catechismi ad vestram dig- tem transmitto, aliquid dicam. Testis mihi Deus est, quod æditione ne semel quidem cogitassem, nisi Dominus noster ceptor me ad hoc instigasset, quamuis sæpius super hoc a ibus et amicis meis viris bonis ac pijs sum rogatus, et præ- i nostri voluntatem hac in re optime cognitam habuj. Ideo stopheri Valkendorpij nomine potissimum hanc concionem arere voluj, primum quod multa in me contulerit beneficia, lice et priuatim, vt igitur aliquam gratæ mentis significa- em præ me ferrem, et extaret aliquod meæ gratitudinis erga m testimonium, ideo has primitias vocationis meæ ei offerre num induxi meum. Deinde vt qui non defuturos videbam, his exercitijs meis obtrectarent, haberem, qui ea et authori- et patrocinio defenderet. Non enim dubito ipsos adfuturos, cum Esau et vxoribus de Isaac et Jacob (humilitate huius positionis offensi) dicant, fatuj sunt et humilem habent spi- n. Sed ego respondeo, aduersus Sycophantarum venenosos sus antidoto bonæ causæ ac conscientiæ meæ præseruo, et Paulo dicam: Non veni ad vos in sublimitate sermonis. itus sanctus enim diuidit sua dona *κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ ήματος αὐτοῦ*. Adhæc miretur tua dignitas temerariam : meam audaciam, quod audeam tibi homini alioqui occu- issimo hæc puerilia offerre, cum sciam varia esse negocia ipationesque multiplices, quibus reuerendus Dominus meus ' citroque distrahitur, tamen paternitatis tuæ erga discipulos i indulgentia fretus, hanc meam opellam ad dignitatem tuam

deferre, et ingenij mej tenuitatem apud te recludere non verecundabar, sperans, paternitatem tuam hanc meam audaciam et imbecillitatem, exemplo saluatoris nostri, æquo animo laturam. Postremo, quod fere preteriissem, profiteor, me nullum huic concioni præfixisse titulum, cum sit adhuc partus abortiuus, donec ad Baptismum peruenerit, pro erratorum sordibus abluendis, vt (si phas sit) ibi nomen a compatribus suis consequatur.

Reuerende Domine præceptor, peto a tua dignitate, vt hæc extemporanea et inculta eo legat animo, quo legenda sunt ab homine doctissimo simul atque humanissimo: quod autem vacuas ad dignitatem tuam mitto literas [1]), id tempori asscribendum erit, donec aliàs per occasionem licuerit. Iterum valeat paternitas tua anima et corpore diu sospes. Raptim Wisby 3 Junij Anno 1573.

Orig. uden Underskrift og Udskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184. I Univ. Registrant fra 1633 angives Brevets Indhold paa følgende Maade: »Literæ M. Mauritii Superintendentis Gotlandici ad D. Paulum Matthiam om en Prædicken de vera poenitentia, saavelsom de præcipuis religionis articulis, hand componeret hafde, at revidere, paa det den kunde siden ederes. Anno 1573«.

168.

1573. 22de August. Kongeligt aabent Brev, hvorved Universitetets Patronatsret til de Kirker og Tiender, der i Fundatsen vare henlagte til de højlærdes Underholdning, paany tilsikres det, efterat hin Ret, navnlig for Saby og Eggitslevmagle Kirkers vedkommende, var bleven anfægtet af den kgl. Stiftslensmand.

Wij Friderich den Anden mett Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh, Herthug vdj Slesuig, Holsten, Stormarn och Dittmerschen, Greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst: Giørre alle witterligt, att Oss elsch^e^ Rector och menige Professores vdj Vniuersitetett her vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn haffuer ladett berette for Oss, att for^ne^ Vniuersitett skall haffue Jus pa-

[1]) Den sidste Side af Brevet er blank.

[redacted]

tronatus paa nogen kircker her vdj wortt landt Siellandt liggendis, huilcke och erre indsatte vdj den Fundatz, som om for^{ne} høylærdes vnderholding giortt er; och att forgangen aar, den thid thienderne offuer altt Rigett erre bortfeste, haffuer wor Stigts Lensmandt och bortfæst Sæby och Eggitzløffmagle kirckethiender. Thisligeste skall dennom och vdj andre maade, paa huis de haffue Jus patronatus thill, skee forhindringh, huorudinden de beklager dennom paa deris frihedt att werre skeett for korth. Tha epther dj wij icke er thill sindtz nogett att wilde lade oss befatte mett huis thiender Vniuersitetett vdj Fundatzen er thillagdt, fast mindre thilstedde nogen aff vore Lensmendt att skulle thillregne sig nogen frihed eller rettighedt, paa hues thennom thill deris vnderholding er forschreffuitt, eller der paa y nogen maade att lade giørre dennem forhindring, bede wij eder och biude, som for^{ne} Sæby och Eggitzløff kircker fest haffue, och alle andre, som nogen thiender haffue, och for^{ne} de høylærde haffue Jus patronatus paa, och findis y deris Fundatz, att y epther denne dagh icke eder der met befatte, men thennom lade fylge de høylærde her y Vniuersitetett, och dennom derforre lade raade, som dennom sielff best siunis, mett mindre y kunde haffue thett y deris minde. Och huis pendinge y thill indfestning ther paa vdgiffuitt haffuer, skall for^{ne} wor Stigts Lensmandt eder igien anttworde. Wij forbiude oc wore Fogeder, Embitzmendt och alle andre, for^{ne} the høylærde, enthen paa huis kircker the haffue Jus patronatus thill, vdj nogen maade att befatte, eller och paa huis andett, dennom thill deris vnderholdingh er thillagdt, hinder eller forfang att giørre y nogen maade. Ladendis thett ingenlunde. Giffuett paa wortt Slott Kiøbenhaffn, then 22 Augusti Aar Mdlxxiij.

Vnder wortt Signethe.

Friderich.

Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog. Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1219. 4.

169.

1573. 28de September. Kongeligt aabent Brev, hvorved der staas den Bogtrykker, som Rektor og Professorer maatte ant Skattefrihed, saalænge han prentede for Universitetet.

Wij Frederich thennd Anden med Gudtz naade, Danmar Norgis, Wendis och Gotthis Konningh, hertug vdj Slesuig, l stenn, Stormarnn och Dyttmerschen, Greffue vdj Oldenborg Delmenhorst, Giøre alle witterligtt, att efftterthij vdj thennd F datzs, som aff wor kiere herrefader, salig och hoglofflige l kommelse, er giortt om thennd høige schole vdj wor kiøbs Kiøpnehaffn, eblantt anditt er tilladt Rectori, Doctoribus, gistris och menige Professoribus, att muc holde en bogtrøc boendis ther sammestedtz, som kand prente for Vniuersi hues bøgger, themata och anden deell, hannom bliffuer aff f the høiglerde befalitt: Tha haffue wij aff wor synderlig gı och naade vndt och tilladt, och nu med thette wort obne B vnde och tillade, att huilchenn Bogtrøcker, som forbemellhe hoglerde anthagendis worder, maa bliffue besiddendis vdj f wor kiøbstedt Kiøpnehaffnn och sig ther nere och bierge, s andre wore vndersotthe, borger ther sammestedtz, och a were quitt och frij for alle borgerlige och byes tynnge, emed och all thennd stund hannd prenter for Vniuersitetet och f the høylerde. Thij forbiude wij alle, ehuo the heldst ere e were kunde, serdelis wore Fogitther, Embitzmendt, Borgemest Raadmenndt och alle andre, forne Bogtrøcker her emod att l dre, eller med nogenn borgerlig eller byes tynnge, efftther s fornitt staar, att besuerre vdj nogre maade, vnder wor hyl och naade. Giffuitt paa wort Slott Koldinghus thennd 28. Septembris Aar etc. Mdlxxiij.

Vnder wortt Signett.

Friderich.

Orig. paa Pergament med det kgl. Segl i Vox, i Konsistoriets kiv, Pakken Nr. 198.

[redacted]

170.

1573. Leges Scholasticorum, qvi liberalitate regia in domo Collegii aluntur (d. e. Love for Kommunitetsalumnerne).

Trykt hos Beckman, Communitatis Regiæ Havniensis Historia, p. 18—22.

171.

1574. 27de Januar. Kongebrev til Rigshofmester Peder Oxe om paa Kongens Regning at lade opføre en grundmuret Bygning paa Studiigaarden, hvori Kommunitetsalumnerne kunde bo og bespises.

Till Peder Oxe, vt sequitur.

Frederich. Wor synderlig gunst tilforn. Wider efftthersom wij haffue funderitt och giffuitt til ett hunder Studenters vnderholding vdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn nogitt godtz och nogle thiender her vdj wortt land Sieland: tha efftherthij thett icke well schall schicke sig, att same studenter schall haffue thieris wonunge och werelse ther vdj byen och ligeuel søge diske och bord vdj Collegio, men thett schall were bequemmer bode for exercitia, the kunde bruge vnder thenum sielff, och for lectionibus och opseende, the hoglerde kunde haffue till thenum, om de bode tilsamens, ere wij tilsindtz att lade bygge ett huss aff grund paa Collegij gaarden her j wor kiøpsted Kiøpnehaffn, huor vdj same studenther schulle her effther haffue thieris wonung och werelse. Thij bede wij ether och begiere, attj strax paa foraaritt paa wor omkostning lader opbygge och opsette paa Collegij gaarden ett stenhuss aff grundt, saa att same studenter ther vdinden kunde haffue thieris werelse, och att gioris en commun stue j for^{ne} huss, huor vdj same studenter kunde spisis, och siden saa mange kammer, att tho och tho kunde were samen. I wille ether mett for^{ne} bygning alting lade were befalitt, och bestille steen, muracker, groff steen och huis anden deell ther till forordnett er, saa same bygning paa foraaritt strax maa gaa for seg. Ther mett giør j oss synderligen til wilge. Actum Kiøpnehaffn thend 27 Januarij Mdlxxiiij.

Sjælandske Tegnelser. XII, 226.

172.

1574. 27de Januar. Kongelig Stadfæstelse af en af Rektor og Professorer vedtagen Skik og Ordning vedkommende Kommunitetsalumnernes Øvelser.

Wij Frederich thennd anden med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gothis konningh, hertug vdj Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Dyttmerschen, Greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, effther som wij nogen tiid siden forleden, Gud aldmechtigste til loff och ere, Rigit och Religionen til beste och forbedring, haffue funderit och wdlagt en euig Renthe til hundrede Studenthers Vnderholding vdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, at huilcke fattige Personer aff Scolen eller Vniuersitetet, som wor forhobning om att skulle forbedre thennom, och icke haffde vdj formuen eller aff thieris foreldre nogen hielp att studere medt, skulle vnder same Studenter indthagis, och nyde same vnderholding, effter som fundatzen ther om widere formelder: Tha effterthj Oss elsk^e^ hederlig och hogleerde Mendt Rector, Decanus och menige Professores vdj Vniuersitetet samestedtz, huilcke wij haffue befalit att haffue Indseende paa for^ne^ Studenters lerdom, haffue giort thendt Schick och Ordning, paa thet same Studenter thess bedre kunde exerceris och forfremis vdj bogelig konster, som effter følger: Først att Studenterne och Elemosinarij skulle schiffles til huer anden Søndag, frann ett slar til thet ringer samen til Afftensanng, presentibus ordine baccalaureis, at disputere in philosophia eller att declamare. For thet andit skal huer Studenter, som opponerer, giffues iiij ß. respondentj viij ß. och Presidenti xij ß For thet thredie skal decanus artium were forplicht att were tilstede, paa thet aldting thess bedre kandt gaa til, men ther som handt bliffuer forhindrit, skal hand schicke en aff Magistris artium vdj sitt stedt. For thet flerde skulle for^ne^ Elemosinarij, som aff Oss vnderholdis, strax nogen Terentij Fabuler ere wdlest, publice thennom agere, effter theologorum och Rectoris wilge och befalinge. For thet femte om nogen aff same Elemosinariis haffuer nydit same vnderholding i thre aar, och hand tha icke findes schickelig att thage gradum baccalaureatus

in philosophia, at hand tha fran same vnderholdning foruises. For det vj, skal decanus were forplicht aarligen om fasten Baccalaureos at promouere. Huilcken Schick och Ordning, som aff for^{de} hoglerde giort er, wij aff wor synderlig gunst och naade haffue fuldbyrdt, samtycht och stadfest, och nu med thette wort obne breff fuldbyrde, samtycke och stadfeste, wed sin fuldemagt att bliffue, vdj alle sine oerd, puncter och Artickle, som forschreffuit st : ar. Giffuit paa wort Slott Frederichsborg thendt xxvij dag Januarij. Aar etc. Mdlxxiiij.

Wnder wort Signnetth.

Friderich.

Orig. paa Pergament med vedhængende kongelige Segl i Vox, i Konsistoriets Arkiv. Jfr. Hist. Tidsskr. 3 R. III, 46—7.

173.

1574. 16de April. Overenskomst mellem Universitetet og Bogtrykkeren Hans Stockelmann.

Zu wissen sie aller[me]nniglichen, das auff heudt, hier vnterschrebenen Dato, ein Handell vnd Contract vorgenhommen, begriffen vnnde vollentzogen ist zwischen den werdigen, achtparn, hoch vnd wollgelarten Herrn Rectorn vnd Professornn der loblichen vnd konniglichen Vniuersitet Coppenhagen eyner, vnnd dem Erbarn vnd Kunstreichenn Hans Stockelman Buchdruckern anderseits, der gestalt vnd also, das gerurter Buchdrucker sich kegenn wolgemelter vniuersitet vorsprochen vnnd vorplichtet hatt seine Druckerkunst alhier zu Kopenhagenn, der Vniuersitet zur Ehrn, Nutz vnnd Pestenn, mit feinen zirlichen Typis, seines hoichsten fleisses getreulichen zu vbenn, vnnd zu gebrauchenn, der Herrn Professorn Themata, so vielen der zu disputiren sollenn proponiret werdenn, vmb sonst vnd vorgebes zu drucken. Idoch das ime darzu frie Papir soll gegebenn werden. Vnd zum letzsten mit den Buchfuhrern albie vmb einen pillichenn lhonn gleichlichenn zu handelen. Darentkegen vnd fur solchenn seinen getreuwen deinst hatt obgedachter Vniuersitet gemeltenn Hans Stockelman zugesagt vnnd vorheissenn eine frie behau-

sung, seiner gelegenheit nha, einn zu gebenn, vnnd darbeneben vonn allenn burgerleichenn besweringenn vnd burdenn gentzlichenn zu entfreien. Zu vrkundt, das dieser Handell also, wie gemelt, bewilligt vnd beider seitz angenhommen sei, sein disze zwei gleichlautent Contracts brieff auffgerichtet, darvon der eine mit des Herrn Rectoris vndterdrucktenn siegell besiegelt, vnnd obgerurtenn Buchdruckernn vbergebenn. Der ander aber mit viel gemeltenn Hans Stockelmann vnd darnebenn mit der ersamen Claus Foerdt vnd Baltzar Kausz Buchfürern Pitziern zur willigkeit besiegelt vnd ehrgemelten Vniuersitet zugestellet wordenn. Actum Coppenhagenn den 16 Aprilis Anno 1574.

Orig. med tre Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 198.

174.

1574. 11te Maj. Kongebrev til Universitetet, hvorved D. Rasmus Lætus afskediges, og M. Anders Lavritsen beskikkes til Professor i Theologien i hans Sted.

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synderlige gunst tilfornn. Wiider, efftherthj osz elsk^e hederlige og hoglerd mand Doctor Erasmus Letus, som her thil haffuer hafft professionem in theologia wdj wort wniuersitet samestedtz, icke lenger for nogen leylighedtz skyld kand forestaa same kald, tha paa thet same Lection thes flittheligere kand bliffue warit, haffue wij for gott anseet att thilschicke osz elsk^e hederlige och hoglerde mand Mester Anders Lauritzenn, Cannick vdj Roskilde Domkircke, huor om wij hannom ochsaa haffue thilschreffuit. Thj bede wij etther och begiere, attj for^{ne} Mester Anders Lauritzenn nu strax wille kalde til same profession in theologia, saa hand wdj for^{ne} Doctor Erasmusis sted indthreder, och attj giører thend forordning, saa hand for hans wmage bekommer thet præbende, saa och huis thiender, korn och anden wnderholding, som for^{ne} Doctor Erasmus for hannom hafft haffuer, och bequem werelse, hand wdj kand boe. Ther

[redacted]

med giøre i osz thil wilge. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thend xj Maij Aar etc. Mdlxxiiij.

Wnder wortt signet.

Friderich.

Udskrift: Osz elsk^e hæderlige och høglerde mend, Rectori, Decano, Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj Vniuersitetitt wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

175.

1574. 4de Juli. Kongebrev til D. Niels Hemmingsen om at antage en tydsk Student, Jost Rytter, i Kost paa Kongens Regning.

Doctor Nils Hemmingsenn fick Breff Jost Rytter anrørendis etc. vt sequitur.

Frederich thend Anden etc. Wor gunst tilfornn. Wiider, att greffuenn wdaff Walldeck haffuer forschreffuitt till oss thenne breffuisser Jost Rytter aff Korbach, som er fød i Hans K^es land oc greffueschafftt, oc haffuer for^ne Jost Rytter en tiid lang gangitt ad particulares scholas, oc nu er tilsindtz att studere vdj Vniuersitetitt, oc efftherthj hand aff hans herre oss synderligen er commenderitt, oc ther schall were god førhobning om hannom, haffuer wij forbemelte greffue wdaff Waldeck saadan willige begiering icke kunde wdslaa, men hannum her vdj oc i andre maade gierne wilde were till wilge. Thi bede wij etther oc begiere, attj for^ne Jost Rytther wille thage till etther wdj kost, paa thet i kunde haffue opseende met hanss lerdom oc leffnitt, oc attj etther hannum i alle maade lader werre befallitt, att hand sig kunde forfremme, effther som wij etther thermet naadigst tilforthroer. Wij wille lade giffue etther for for^ne Persones kost aarligen saa møgitt som en andenn giffuer, saa thet schall were etther vden besuering. Ther met etc. Actum Haffniæ 4 Julij Aar etc. 1574.

Sjælandske Tegnelser. XII, 297.

177.

1574. 6te Juli. Kongebrev til Peder Oxe om at undersøge den Klage, Professorerne havde fremført mod Lensmanden Jørgen Marsvin i Landskrone, over at han ikke vilde indrømme dem »Herligheden« af tvende Gaarde, der laa til Fosie Kirke.

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor sønderlig gunst tilfornn. Wiider, att oss elsk[e] hederlige och hoglerde mend, menige professores vdj vniuersitetet vdj wor kiøbsted Kiopnehaffn, haffue ladit berette for oss, huorledis the haffue Jus patronatus paa en kircke wdj wortt land Skaane, kaldis Fosi kircke, som skal findis j thend fundatz iblandt anden renthe, wor kiere herrefader, salig och hoglofflige ihukommelse, haffuer lagd thil the hoglerdis wnderholdinge, thil huilcken kircke ligger thuende gaarde, huor aff the opbere landgilde. Och beclage the, att oss elsk[e] Jørgenn Marsuin, wor mand, raad och embitzmand paa wortt slott Landtzkrone, saa wel som andre stigtsleensmend for hannom, lader giøre themnom forhindring paa herligheden aff same thuende gorde, saa the thend icke haffue motte nyde, siden the først haffue bekommit Jus patronatus paa same kircke. Och efftherthj the aarligen opberer aff same gaarde landgildett, mene the och, thennom bør ther aff herligheden att nyde. Thij bede wij etther [och] begiere, attj Rectorem Vniuersitatis wille beskede thil etther och forfare, om same Fosi kircke findis j theris fundatz, och attj siidenn thilschriffue oss etthers bethenckende, om thennom bør herlighedenn aff for[ne] thuende gaarde, efftherthj the haffue Jus patronatus, eller ey, saa att wij oss ther effther kunde wiide att rette, och thennom ther paa att giffue suar och beskeed. Ther med skeer oss sønderligen thil wilge. Schreffuit paa wort slott Frederichsborg thend vj Julij Aar etc. Mdlxxiiij. Wnder wort signet.

Frederich.

Udskrift: Oss elsk[e] erlig och welbyrdig Peder Oxe thil Gisle-feld, wor thro mand, raad och hoffmesther.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 105.

[redacted]

177.

1574. 8de Juli. Den kgl. Sekretær Arild Hvitfeldt tilskriver Universitetets Rektor, D. Hans Frandsen, angaaende den i foranstaaende Kongebrev (Nr. 176) omhandlede Sag.

Jhs.

Kierre her Doctor. Min wenlig hellsenn skall were ether alltid och nu forsenndt med huis ydermeere wdj min ringe macht er, i kand haffue gott aff. Kiere her Doctor. Sender ieg ether aller ett Konn. Mtt^s breff till hoffmester de negotio isto, quo proxime mihi scripsisti; och haffuer Kongen beuillgett ether samme forschrifft i saa maade. som thenne hoes liggende copie formellder. I wille nu talle med hoffmester, att hand Kon. Mtt. will tillschriffue hans betenckende, om ether icke bør herligheden aff kirckegordene, eptherdj i haffuer Jus patronatus paa kircken. Siden kunde i fange Kon. Mtt^s breff till Jørgen Marsuin, vt statuta vobis cedat. Och will ieg hermed haffue ether Gudt euindeligen befallitt, gerne giørendis alltiid, huis j kand haffue gott aff. Ex Frederichsborg 8 Julij Aar 1574.

A. Huittfelldt.

Udskrift: Hederlig och høglerdtt Mand, Doctor Hans Frantzen, Rectori Vniuersitatis Haffniensis och Professori Medico, min synderlig gode wen, wenligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 105.

178.

1574. 29de Juli. Tingsvidne, om at Universitetet havde udsagt en Bonde paa dets Gods af hans Gaard, fordi han var sat i Band af sin Sognepræst for langvarig Forsømmelse af Kirken.

Peder Bosenn aff Walsømagle, som thendt dagh paa Ringstedtherridtzlingh sadt y Dommerstedt, Mougens Hage af Wettersløf och Bertill Hansenn aff Mulstrup, giøre witterligt for alle mett thette wortt obne breff, att aar epther Gudtz byrdt 1574, Taarsdagen thendt 29 dagh Julij, paa Ringstedherridtztingh skickit waare welfornumstige mandt Mattz Mogensenn aff Skee, huilcken

her lougligen iiij samfelde tingh, paa Vniuersitetz wegne wthi Kiøffuenhaffn, haffuer wdsagt Peder Jude y Allindelille af thendt gaardt, handt nu yboer, fordi att handt wdj Harrestedt kircke aff hans Sogneprest er obenbare sett y bandt, for handt icke wdj sex aar haffuer søgt samme forschreffne syn sogne kircke, icke heller wthi saa langtidt haffuer anammith sacramenthe etc. Och waar her i dagh inden tinge Peder Jørgensen af Skee och Hans Nielsen ibid., huilcke her widtnede mett wpragte fingre och helgens eedt, att thj haffde giffuet for^{ne} Peder Judhe her till louglig warsell, huilckit for^{ne} Per Judhe her samme dag waar till wedermaals tale, och bekiende, att handt haffde fangitt louglig warsel, som forschreffuit staar etc. (Herpaa blev der samme Dag givet Mads Mogensen Tingsvidne af 12 Dannemænd). Till widtnesbyrd att saa er y sandhed widtnet for os, thett beuise wij mett wore signether her wnder trøcht. Datum vt supra.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

179.

1574. 30te Juli. Kongebrev til Kapitlet i Roskilde, om at D. Rasmus Lætus skulde have det samme Præbende, som M. Anders Lavritsen, der var indtraadt i hans Plads ved Universitetet, hidtil havde haft.

Till Capittell vdj Roskilde.

Frederich. Wiider, att effther som mester Anders Lauritzen er kalditt ther fra Roskilde och till vniuersitetitt vdj Kiøpnehaffn, och ther er giortt en forandring, att hand schulle forthrede Doctor Rasmusis sted, och nyde och beholde all hues renthe och indkompst hand ther haffde; och for^{ne} Doctor Rasmus ther med schulle anamme thet prebend, for^{ne} mester Anders wor forleent med vthj Roskilde domkircke: tha beklager for^{ne} Doctor Rasmus, attj weigrer ether ther vdj, och icke wille lade hannom følligc samme prebende, efflher som mester Anders thet hertill haffd haffuer, huor vdinden hand meen sig att skee for kort. Tha efflher slig leiglighed, och efftherthj mester Anders beholder all then renthe, Doctor Rasmus haffuer haffd, bede vij ether

[redacted]

ɔh wille, attj for[ne] Doctor Rasmus lader følige for[ne] prebende ıed all sin renthe och tilliggelse, effther som mester Anders ɩett sidst vdj were haffde, och attj aldelis ingen ydermere hiner eller forfang ther paa giøre hannom j nogen maade. Ther ıed skeer wor wilge. Thi lader thet ingenlunde. Schreffuet rederichsborg 30 Julij Anno 74.

Udkast i Geh.-Ark., Topograf. Saml., Roskilde Nr. 180.

180.

574. 31te Juli. Kongelig Befaling til Biskop Povl Madsen og lorgmestrene i Kjøbenhavn, om at de Gaarde, som Præsterne i Kjøbenhavn havde foruden deres rette Præstegaarde, maatte sælges, og Jordskylden af dem tillægges Præstekaldene.

Frederich thend Anden med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning.

Wor synderlige gunst tiillfornn. Wiider, att Sognepresterne ıer vdj Kiøpnehaffnn haffuer vnderdanigst ladett giffue oss tiill iende, huorledis ther schall findis nogen gorde oc boeder, som re lagde tiill predickestolerne oc Sognepresterne ther vdj byen, ırvden the rette Residentzer oc prestegorde, the selff paaboer, ıor aff aarligen giffuis hussleye tiill presterne. Oc therhoss der forstaa, att samme gorde oc boër en tiid efflher anden ıegett forfaldis, saa the vden stor bekostning iche kunde ferdig eris och holdis wed macht, som thet sig bør. Och schall er were nogen, som tiilbiuder att wiille kiøbe samme gorde : boeder, thersom the thenum motte bekomme oc siiden beɔlde tiill thenum oc theris arffuinge for eyendom. Tha ıersom thett kand were Sognepresterne oc theris Efftherkomıere tiill ydermere gaffn oc fordeell, att samme gorde selgis, : pendingene siiden foruendis thenum tiill beste, end thett tiill ıess werett haffuer, ere wij ther med naadigst tiilfridtz. ɛdendis ether oc begerer, attj med thett første thend leylighed fuerueyger, oc siiden for fylliste oc som billigtt affhender ımme gorde oc boeder tiill huem therfore mest giffue wille, : attj for en tiilbørlig Jordschyld setter oc taxerer hues Eyenɔmme samme gorde oc boede erre bygdtt paa, saa at for[ne]

[redacted]

Jordschyld aarligen giffuis ther aff tiill presterne, som en wiisse indkompst. Oc att the pendinge, som j saa maade opberis for hues gorde oc boeder ther afflhendis, att the bliffue hoss Sognepresterne oc theris Efftherkommere, thenum tiill gaffn oc beste, oc iche tiill nogen anden brug borttforuendis eller forkommis j noger maade. Oc attj ther paa giørrer en schick oc forordning, huorledis altiid her effther ther med best oc schickeligst kand forholdis, oc thett vnder Ethers Signeter giffuer klarligen fran Ether beschreffuitt, efflher som j wille ansuare oc were bekientt. Ther med scheer wor wilge oc befalinge. Schreffuit paa vort slott Frederichsborg thend xxxj dag Julij Aar etc. 1574.

Vnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk[e] Hederlig oc Høglertt mand Doctor Pouell Mattzen, Superintendentt vdj Siellantz stigtt, och Borgemester vdj wor Kiøpsted Kiøpnehaffnn.

Orig. i Geh.-Ark., Danske Saml. 179 b.

181.

Omtrent 1574. Brev fra D. Peder Sørensen til Joannes Pistorius Nidanus om hans Studier og medicinske Praxis, samt om den Modstand, som den paracelsiske Retning i Lægevidenskaben fandt. Han slutter med at omtale de vanskelige Forhold for Theologerne (vistnok nærmest med Hensyn til Hemmingsen).

Salutem Clariss. D. Pistorj.

Posteaquam in patriam reuersus aulæ Regiæ comes factus sum, tot negotiis in horas implicor, vt nec philosophos consulere, nec proprietatum separationes et exaltationes ignis adaptatione administrare possim. Quamuis autem specificis quibusdam remediis a me præparatis non sine felicitate et artis honore frequenter vtar, tamen in iis animus acquiescere non potest, sed desiderio illius diu præuisæ medicinæ mirum in modum flagrat, et fore confido, vt votis nostris tandem respondeat euentus. Primas certe spes confirmauit fortuna, optatisque successibus demonstrauit, medendi indicationes a Paracelso introductas,

[redacted]

et a nobis clarius expositas, longe superare fastidiosas Galeni methodos. Secundas quoque spes (nisi animus ex non ente in entis suspitionem devenire potest) nequaquam fallet. Interea si canum latratus et iniquorum hominum immeritam rabiem effugere nequeo, humanam vicem pluries doleo, qua bene merita fatali sorte sinistre ab ingratis excipiuntur. Quid quæso reprehendere potest verbalis philosophus mille homonomiis inexplicabiliter implicatus in rebus naturæ gremio absconditis, quæ explicari et erui non possunt sine multa philosophia et ignis experientia, aut quid intelligere potest, dum inquinatum animum tantæ contemplationi et lectioni accommodat! Operæ pretium est cum Horatio canere: Odi profanum vulgus et arceo! Carmina non prius audita Musarum sacerdos virginibus puerisque canto. In doctrina elementorum quam clare ostendi differentiam primorum et permixtorum, proprietates exposui et obscurissimæ contemplationi lucem adhibui! Quoties æquiuocatione maligne seductus insectatus est elementa mea et ipsius naturæ! Quid illi in mentem venit, dum vacuitates scholasticas, dimensiones, inuisibilitates, incorporeitates (liceat nunc ita loqui) cum nostris proprietatibus in natura sedem ac scientiam habentibus æquiuoce tot locis contulit. Denique principium vbique petere videtur, dum ex communi philosophia et medicina, quia aliam non didicit, aduersus illos disputat, qui illam negant et meliorem ostendunt. Optarem sane de hac controuersia tuum audire iuditium, et quæ esset sententia celebriorum medicorum in Germania, auerem scire. Si enim talis disputandi ratio ipsis placuerit, receptui nobis confestim canendum est. Natura silentium amat, et Deus contentiosos execratur. Satis superque. Theologorum vicem hisce temporibus doluimus. Tacite pasci, quiete viuere, tutius est, nisi veniens ætas iuditium mutauerit, et tunc quoque ad vindictam supererunt dies. Vale.

Udkast i Kongl. Bibl., Bøllings Brevsamling. Tidligere fejlfuldt trykt i Bartholins Cista Medica p. 125—7.

182.

1575. 22de Januar. Kongelig Befaling til Peder Bilde i Svanholm og Herluf Skave til Eskildstrup om at varetage Unive sitetets Interesse i en Markeskjelssag, det havde med Jørgen Da

Wij Frederich thennd Anndenn medtt Gudtz Naade Danmarcki Norgis, Wendis och Gottis konning, hertug wdj Slesuig, Holsten Stormarnn och Dyttmerschenn, greffue wdj Oldenborg och Delme horst, Hilsze Ether osz elsk[e] Peder Bilde till Suanholm, w Mannd och Raad, och Herluff Schaffue tiill Eschildstrup, w Mand och thiennere, kierligenn medtt Gud och wor Naad Wiider, att the hoglerde wdj Vniuersitetitt wdj wor Kiøpst Kiøpnehaffnn wnnderdanigst haffue laditt giffue tiillkiennde, huo ledis ther begiffuer sig thretthe emellom thennom paa thenn ene, och osz elsk[e] Jørgen Daa, wor Mannd och thienner, pa thennd anndenn siide, om ett Marckschiell, som for[ne] Jørge Daa haffuer opkrafftt och tiillfølger Oldinnge att schulle suerg och giøre, effther som the Ether selff ydermere kunnde beretth Huor fore the ere begierenndis, att wij nogenn wore god Mennd wilde tiilforordne, som paa theris siide kunde haff opszeende. Thj bede wij Ether och befale, attj retther eth effther, naar for[ne] Oldinge schulle fuldgiøre theris thoug, o for[ne] the hoglerde Ether lader tiilszige, att begiffue Etther p Aastederne, om threttis, haffuenndis flittig Inndszeende, att for the hoglerde paa theris grund och eyenndomme met samn Marckeschiell icke scheer forkortt, menn allhinngist ganng ther retteligenn och christeligenn tiill. Ladendis thet ingelund Giffuett paa wortt slott Skanderborg thennd xxij dag Janua Aar etc. Mdlxxv.

Wnder wortt Sig[tt].

Friderich.

Udenpaa: The hoglerde wdj Kiøpnehaffnns Vniuersitet.

Orig. i Patentformat med udvendig Forsegling, i Konsist. Ar Pakken Nr. 99.

183.

1575. 12te Marts. M. Johan Hamer, Præst i Husum, tilskriver Hr. Johan Pistorius, Præst i Tetenbøl, og beklager de Krænkelser, der tilføjedes D. Niels Hemmingsen.

M. Johannes Hamerus Johanni Pistorio S. D.

Reuerende D. frater . . . Quæ de Domino Hemmingio refers non leuiter me affecerunt, doleo certe vicem venerandi senis de Ecclesia optime meriti. Talia dicteria et scommata virum cordatum durius feriunt et grauant, quam vulnera altissime inflicta et periculosissima. Ita nunc et tam hostiliter inter se Theologi pugnant. Tecum igitur oro, vt Deus suo spiritu nos regat, quo vnum simus in ipso, et faciat ex nobis vasa misericordiæ et organa Ecclesiæ salutaria. Amen. Confitentes quia nunc audiendi sunt, ideo breuiter tibi respondeo; alias plura. Salutabis officiose meis verbis vxorem, filium cum filiabus. Husemo pridie Lætare, Anno Domini 1575.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

184.

1575. 22de April. Kongebrev om M. Hans Hemmingsens Afsættelse fra hans Embede som Læsemester ved Universitetet paa Grund af hans forargelige Levned.

Frederich thend Andenn medt Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning.

Wor synderliig gunst tiillfornn. Wiider, att wij komme wdj forfaring, huorledis Mester Hans Hemingsen, Doctor Nielsis sønn, icke allene skall findis whørsom och wlydig emod hans fader, men ochsaa førre ett fast selldzamen leffnet, som icke staar hanum, som er en lesemester och schulle giffue andre guode exempell, well an, huorfore wij wille, att hanum hans profession och leyse schall formenis, indtiill wij anderledis ther om worder tiill sindz och thet kand skee mett wor beuillingh. Thj bede wij ether och wille, attj for slig leylighed skyld forbinder hanum hans Lection eller ydermere att profitere ther

wdj skolenn. Ther medt skeer wor wilge. Thj lader thet ingenlunde. Schreffuit paa wort slott Frederichsborg thend xxij dag Aprilis Aar etc. Mdlxxv.

Wnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige och hoglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetet j wor kiøbsted Kiøbenhaffn.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

185.

1575. 22de April. Kongebrev til Slotsherren i Kjøbenhavn og Professorerne, om at Hr. Morten Jørgensen og hans Hustru paa Grund af deres uordentlige Levned (de havde været implicerede med M. Hans Hemmingsen, se Nr. 184) skulde vises ud af Byen.

Morthen Wenstermand saa och the Hoglerde vdj Kiøbnehaffns Vniuersitet finge Breff, liudendis som efflerfølger.

Frederich etc. Vor synderlig gunst tillforn. Wiider, att wj ere komne vdj forfaringe, huorledis en wed naffn Her Morten Jørgensen, som tilforn haffuer giort thieniste vdj Helliggiestus, icke alleniste selff skall haffue fort ett seldtzambt leffnit med frodserj och druckenskab, men och schall haffue liid och tillstedt, att ther holldis Øllsall vdj hans hus, huor med hand och hans høstru haffuer giffuet orsage till møgen wthucht och anden løszachtighed, och end dog hand ther om thidt och offthe bode aff Predicanterne och andre er paamindt icke att skulle lide saadant vdj hans Husz, haffuer saadant dog icke kunde hielpe, och efftherdj thett icke well anstaar enn Prestemand at giffue aarsage till saadanne Guedtz fortørnellse, Wj och forfare, att hand ther foruden alleuegne ther vdj Byen schall haffue opslagit Skendtzschriffter och siig ther vdinden stildt oprørisch, thisligeste whørsom ladit seg finde emod hans Superintendent: tha wille wj, att hand och hans høstrue icke allene nu strax schulle vdwige Kiøbnehaffns bye, men ochsaa Sellandtz Stigt.

hj bede wj ether och wille, attj hanum och hans Høstrue orelegger en kort thiidt att forsehe thenum paa andre steder och thenum medt alworlighedt forholder, att hues the effther orlagde thiidt lader seg finde her j Stigthet, wille wj lade straffe offuer thenum, som wedbør. I wille ether altingist her medt ade were befallit, saa frambt ethers forsømmellse ther wdinden indis, i icke wille stande osz till Rette. Ther medt etc. Schreff-uit Frederichsborg 22 Aprilis A° 75.

Sjælandske Tegnelser. XIII, 30—31. Om Hr. Morten Jørgensens og hans Hustrus Forhold til M. Hans Hemmingsen se Ny kirkehist. Saml. IV, 277.

186.

1575. 12te Juni. Kongebrev til Lensmanden i Landskrone, Jørgen Marsvin, om ikke at betage Universitetet dets Patronatsret til Fosie Kirke.

Jørgen Marsvin fick Kon. Mat^s Schriffuelse, att hand aldelis intheit schulle befatte sig med Fossie sognn, som the høglerde vdj Vniuersitetet vdj Kiøpnehaffn haffue Jus patronatus tiill. Saa lydendis:

Frederich etc. Wiider, att oss elsk^e hederlig oc høglerd Mend menige Professores vdj Vniuersitetet her vdj Kiøpnehaffn haffue underdanigst ladett giffue oss tiill kiende, huorledis the haffue Jus patronatus tiill nogne sogner ther vdj wort land Skone, iblant huilche the och haffue Jus patronatus til Fossie sognn[1]), oc ther hoss beklage, att thenum paa theris rettighed aff for^ne Fossie sognn giøris forhindring, saa oc att bønderne paa the gorde boendis, som ligge tiill kircken, oc presten j samme sognn, schulle besueris med echter, haffre att vdgiffue oc anden thynge emod hues konge breffue the haffue paa for^ne sogenn med andre Vniuersitetzs sogne. Sameledis beretter the, att ther paa Lantzkrone slott schall findis ett breff paa nogre gorde,

[1]) Til andre Sogne i Skaane end Fosie havde Universitetet dog saavidt vides ikke Patronatsret.

vdj fordom 'tiidt med all theris affgifft oc redtzle ere giffne forne Fossie kircke, presten oc degnen; oc for nogen tiid si schall samme breff were kommen fraa kircken. Tha efftt forne the høglerde her vdj Vniuersitetett haffue Jus patron tiill forne Fossie sognn, oc paa thett the icke med billi schulle haffue thenum att beklaghe, bede wij ether oc v attj med hues rettighed Vniuersitetet haffuer tiill forne F sognn, eder vdj ingen maade befatter, och iche heller besu kirckens eller prestens thiennere enthen med ecker, haffn vdgiffue eller vdj andre maade emod the konge breffue, the paa haffue. Tesligeste attj lader opsøge thett breff, the be ther schall findis ther paa slottitt, lydendis paa the gorde, er giffne tiill Kircken, Presten oc Degnen, oc samme breff hindritt lader thenum følge, dog attj ther paa eghen anna theris reuersall, oc thend welforuarett holder tiillstede. med etc. Actum Haffniæ 12 Junij Anno 1575.

Skaanske Tegnelser. I, 60—61.

187.

1575. 18de September. Kongebrev om Standsning af Fo ningerne paa Grund af «nogen pestilensisk Sygdom iblandt denterne».

Frederich thennd Andenn med Guds naade Dan ckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning etc.

Wor synnderlig gunst tilfornn. Wiider, att effther s vnderdanigst lader giffue Oss tilkiennde, huorledis the komenn nogenn Pestelendsche Siugdom eblantt Studenterne vdj Vniuersitetett, saa att Nogne ther aff ere hendøde, och partt ligger siuge, befrøchtindis ther fore, att samme siu schulle fange offuerhanndt, vden thet vdj thiide forekom Tha ere wij naadigst tilfredtz, attj effther etthers betenc paa nogenn tiid vpgiffuer Scholenn, till saa lennge forne S dom begynder att stille sig, och Studenterne tha egien kunde tilsammen komme. Ther med skeer Oss synnerli

[redacted]

till wilge. Befallendis ether Gudt. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg thennd 18. dag Septembris Aar etc. Mdlxxv.

Vnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e^ hederlige och hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj vortt Vniuersitet j Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 3.

188.

1576. 23de Februar. Kongebrev til Universitetet, om at D. Niels Hemmingsen skulde udstede en latinsk Tilbagekaldelse af de vrange Meninger, han havde ytret i en Bog, som han for nogen Tid siden havde ladet udgaa.

Frederich thend Annden medt Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis Konning etc.

Wor synnderlig gunst tilfornn. Wiider, efflher som wij tilforn lode giffue ether tiillkiende om enn Bog, Doctor Niels Hemmingsen nogenn thid siiden forleden schall haffue ladett wdgaa, huor wdj schall finndis nogen Caluinisch Lerdom thett hoguerdige Althers Sacrament anrørenndis, och att wij aff Chur och Førster ere adtuaritt, att mange støde thennom och ere seltzam offuer samme bog, formeenendis wore prester och kircker her wdj Riigit medt samme lerdom att were forførdt: Saa er wij och nu paa thet nye aff nogenn wore foruanthe Chur och Førster wdenn landtz bleffne paamindt, huorledis wore kircker och scholer her wdj Riigitt schulle were fast mistenckt, att the om samme artickell anderledis schulle predicke och lære, end wdj wor kiere herre Faders thid, salige och hogloffIige ehukommelsze, scheedt er, synnderligen aff thend aarsage, att thend artickel wdj samme bog icke er obenbarligenn aff for^ne^ Doctor Niels Hemmingsen reuocerit och igien kalditt. Thj bede wij ether och wille, attj strax bescheder for^ne^ Doctor Niels Hemmingsen for ether, och hannom tiilholder, att hannd schrifftheligenn paa Latine, huad som forargeligtt er wdj

samme bog, in meliori forma igien kalder, och sig ther om saa forclarer, att wore kircker och scholer her wdj Rigitt, som wij medt saadanne Lerdom wille aluorligenn haffue wbesmittit, mue aff slig mistancke bliffue befriidt, saa frampt wij icke annderledis schulle ther om tiilthencke, och attj samme bog offuerseer och thend siiden Oss tiilschicker, før thennd wdgaar. Ther medt scheer wor wilge. Thj lader thett ingelunde. Befalenndis ether Gudt. Schreffuitt paa wortt slott Frederichsborg thennd xxiij dag Februarij Aar etc. Mdlxxvj.

Wnder wortt Sig[tt].

Friderich.

Udskrift: Osz Elsk[e] hederlige och hoglerde Mennd, Rectorj, Superintendentj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj wort Vniuersitet wdj Kiøpnehaffn.

Paategnet: Lectæ sunt hæ literæ in ædibus d. Rectoris die 26 Februarij Anno 1576. Item die 27 in Consistorio.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 190. Jfr. Kirkehist. Saml. I, 244.

189.

1576. 15de Maj. Kongelig Fornyelse og Indskjærpelse af de ældre Censurbestemmelser, om at intet Skrift maatte trykkes her i Landet, og ikke heller noget dansk Skrift, der var trykt udenlands, maatte indføres, uden at det først havde været underkastet de kjøbenhavnske Professorers Gjennemsyn.

Wi Frederich then Anden med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh, Hertugh vdj Slesviigh, Holsten, Stormarn och Ditmerschen, Greffue vdi Oldenborgh och Delmenhorst, Giøre alle vitterligh, at effter som vi nogen tidt siden forleden haffuer ladet vore breffue och aluorlige bud vdgaa, at aldelis ingen Bøger skulle tryckis eller vdgaa her vdi riget, med mindre de tilforn aff de Høilerde vdi Kiøbenhaffns Vniversitet vare examineret och offuerseet, paa det ingen twist, irringer eller falsk lerdom vdi Religionen formedelst slige bøger skulle opveckis och plantis her vdi Riget. Da forfarer vi ligevel, at mange Bøger aff Tydske paa Danske bliffue vdsette och

[redacted]

trycl vden landtz, och siden indføris och holdis fall her vdi Riget, endoch samme Bøger effler den forordningh, vi giort haffuer, icke tilforne ere offuerscet, huilcket alleneste skeer formedelst Bogførernis gierighedtz skyldt, at de dermed kunde søge deris profit och fordeel, och icke actis huad vildfarelse och iringe dermed kandt indføris och vdspredis iblant Almuen, som samme bøger hender at lese. Och paa det sligt vdi tide maa forrekommis och aldelis affskaffis, ville vi endnu som tilforne alle och huer serdelis, saa vel indlendiske som vdlendiske, hermed strengeligen och alvorligen haffue forbødit, effter denne dagh, nogen saadanne Danske bøger, enten de som aff ny vdgiøris, eller ocksaa aff Tydske paa Danske vdsettis och bliffue tryct vden landtz, at indføre och holde fall her vdi Riget, vden at de tilforne aff de Høilerde i Kiøbenhaffns Vniversitet ere igiennem seet och approberet. Saa frembt nogen fordrister sigh til imod dette vort forbud saadanne Danske Bøger at indføre och holde fall, de da deroffuer icke ville haffue forbrutt huis de haffuer med at fare, och tilmed at stande os til rette derfor, som det sigh bør. Vi ville och Rigens Lensmend och Superintendenter hermed haffue paalagt och strengeligen befahler, at huer vdi sit stigt skulle haffue grandgiffuelig opseende, at inted herimod giøris, och aluorligen holde her offuer, saa frembt deris forsømmelse her vdi findis, de da icke ville stande os derfor tilrette. Huor effter sig en huer kandt vide at forholde. Giffuet paa vort Slott Frederichsborg den 15 Mai Aar M. D. Lxxvj.

Vnder vort Signet.

Friderich.

Afskrift i Acta Consistorii, Nr. 3. — Dette Brev blev d. 10. Avgust 1601 læst til Tinge paa Aalborg Raadhus efter Foranstaltning af de kjøbenhavnske Bogførere.

Ovenstaaende Forordning blev tilsendt alle Rigets Bisper med Befaling (af samme Dag), »at I samme vort Brev over alt eders Stift lade forkynde, saa hver sig deraf kan vide at rette, og I siden alvorligen holder derover, og haver flittig Indseende med, at samme Bøger ikke sælges eller holdes fal, saa vidt eders Befaling sig strækker, og dersom nogen dermed kunde betrædes, at I da give vor Stiftslensmand tilkjende, at de derefter kunne straffes efter dette vort Brevs Indhold, og aldeles med ingen se igjennem Fingre, saa fremt vi ikke skulle vide det hos eder«. (Afskrift i Thottske Saml. 2041. 4.).

[redacted]

190.

1576. 2den Juni. Kongebrev til Rektor og Professorer om at dømme i en Skilsmissesag mellem Renteskriver Jørgen Michelsen og hans Hustru.

Frederich thennd Andenn med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gotthis Konning etc.

Wor synnderlig gunst tilforn. Wiider, att wor Renthescriffuer Jørgenn Michelsenn haffuer klagligenn ladtt giffue oss tilkiennde, huorledis hans høstrue icke schall haffue skickitt och holdett sig emod hannem som enn erlig Echte Dannequinde eignett och burde, men att hun schall were bleffuenn befundenn vdj obenbarlige horerij. Huor fore hannd er fororsagitt hinnde for Retten att anklage, begierindis for slig hinndis horerij och wchristelige leffnitt, som hun førdt haffuer, och hannd meen, sig offuer hende nocksom skielligenn att kunde giøre beuisligtt, att motte frann hinnde bliffue affskildt, och ther vdindenn wederfaris huesz loug och rett er. Effther som hannd etther sielff ydermere wed at berette. Thij bede wij etther och befale, attj strax med thett første steffner thennd sag for etther vdj rette, først forhørendis forne Jørgen Michelsens hustruis egne ord och bekiendelse, och ther nest huesz the folk, som forne Jørgen Michelsen for rette framførеr, ther om wed theris eed wille winde och tilstaa, grandskindis och forfarendis ther om ald leyligheden; och siidenn endeligenn vdenn wiidere forhallinge dømme ther paa, om forne Jørgen Michelsens høstrues brøst och forseelse findis saa stor och groffue, att hannd lougligenn kannd frann hinde affskiellies, forhielpendis forne Jørgenn Michelsenn ther vdinden, saa møggitt billigtt, christeligtt och rett er, och thett giffuer frann etther beschreffuitt, som j wille anttsuare for Gud och were bekiendt for oss. Ther med skeer wor wilge och befallinge. Thij lader thette ingennlunde. Befallindis etther Gud. Schreuitt paa wor gaard Trygeweldt thennd 2 dag Junij Aar etc. Mdlxxvj.

Wnder wortt Signett.

Udskrift: Oss Elsk^{e} Hederlige och Hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetett j Kjøpnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

191.

1576. 21de August. Det juridiske Fakultet ved Universitetet i Løven beretter K. Frederik II om D. Albert Knopperts Død, der var forvoldt ved nogle Røveres Overfald i Nærheden af ovennævnte Stad.

Serenissime ac Clementissime Rex.

S. P. Acta controuersiæ, quam Ma^{tas} tua super Ducatu Sleuicensi cum Ill^{mis} Ducibus Holstanis habet, per manus filij Clariss. viri D. Alberti Knoppart, eiusdem Ma^{tis} tuæ Consiliarij, cum litteris Ma^{tis} tuæ reuerenter accepimus: eademque mox visitare instituimus, expectantes aduentum dicti D. Knoppart, qui rebus Coloniæ confectis, post paucos dies sese adfuturum scripserat, vt de singulis mature communicato consilio certius perfectiusque iudicium super prædictis actis interponeremus. Sed (proh dolor) virum aspeximus, communicare vero de actis cum eo non potuimus, propter grauitatem vulnerum illi venienti Louanium a viarum obsessoribus illatorum, et præcipitem mortem, quæ secuta est. Nos interim (tametsi tanti virj, et adeo instructi de caussa, præsidio destitutj) litteris Ma^{tis} tuæ obedire non cessauimus, nostramque operam (instante et defuncti patris vicem egregie sustinente dicto filio, eximiæ spei adolescente) pro magnitudine ac grauitate rei, singulis ab origine repetitis, impendimus: confidimusque eam tuæ Ma^{ti} nec inutilem nec ingratam futuram. Quod vero tam liberali ac Regio honorario Ma^{tas} tua labores nostros remunerata sit, maximas agimus gratias; ac deinceps omnia studia officiaque nostra deuote humiliterque offerimus: commendantes Ma^{ti} tuæ præfatum filium defuncti D. Consiliarij, qui in sollicitando expeditionem huius negotii summam præstitit diligentiam. Et ne (vt fieri solet) ex diuersa relatione facti dubitatio oriatur, miserabilis viri casus

ita accidit. Peruenerat sine vllo infortunio ex Colonia A; pina Thenas, quæ distant tribus miliarijs Louanio, et m affirmantibus, reliquum itineris securum esse, prandio pe et præcedentibus tribus curribus sarcinas cum aliquot mu bus vehentibus, rhedæ insidens perrexit Louanium. Egredie Thenarum oppidum tres latrones equites, antea nunquam, in egressu portæ Thenensis, visi, eum secuti et comitati in habitu rusticorum, ceu tenuium et minutariorum mercato absque gladijs et alijs armis apparentibus, qui maiori itineris confecta, et non nisi vno miliari cum dimidio a Lou prope syluam quandam, in triuio, et prædictis curribus a in conspectu existentibus, subito impetu extractis et exon sclopetis, quæ pallio texerant et occultarant, in eum irrue et nihil aduersus cogitantem oppresserunt, brachium atque sinistrum atrociter vulnerarunt, ac transfixerunt, et metu patis ministris, semianimem spoliatum pecunijs et vestibus, altero equorum rhedam trahentium dereliquerunt, qui d Louanium delatus, et ad se reuersus, declarauit, aliquot no audientibus, grassatoros illos sibi abstulisse septingentos da et aliquot aureas pecunias, cum quibusdam vestibus et mentis illis adhærentibus. Superuixit sex diebus cum din et spes quidem erat curandorum vulnerum, sed conc trepidatio, ac doloris magnitudo naturalem corporis pote prostrauerat. Vnde septimo die, magno nostro et totius vn sitatis ac Reipublicæ nostræ dolore in fata concessit. opt. max. animæ illius miseriatur, ac Regiam Ma[tem] tuam tissime feliciter conseruet incolumem. Louanij 21 Au anno saluteferi partus 1576.

Regiæ Ma[tis] tuæ
Deuotissimi clientes Prior atque alij Docto
et Professores collegij facultatum vtriusc
Juris, in alma academia Louaniensj.

Udskrift: Serenissimo Domino D. Frederico Dej gratia nominis secundo Regj Daniæ, Norwegiæ, Gothorum Wandal que, Duci Sleswicj, Holsatiæ, Stormariæ, Dithmarciæ, Con Oldenburch etc., Domino suo clementissimo.

[redacted]

Paategnet: Productæ Fridrichsburgi 1 die Octobris Anno e LXXVI.

Orig. i Kongl. Bibl. Aflev. fra Geh.-Ark. »Breve til danske Konger fra udenlandske Universiteter«. Sammesteds findes et udateret Brev fra det juridiske Fakultet ved Universitetet i Køln angaaende samme Sag. Johan Knoppert havde efter sin Faders Død forebragt Sagen her.

192.

1576. 10de November. Kong Frederik anbefaler til D. Jacob Sturm i Strasborg Studenten Povl Noviomagus, der paa kongelig Bekostning skulde studere udenlands.

An Jacobum Sturmium. Friderichsburg 10 Nouemb. Anno 76.

Wir wollen euch hirmit gnedigster meynung vnuerthalten lassenn, dass gegenwertigenn Studiosi Vater, seliger M. Paulus Nouiomagus, vnsers hern Vatern, hochloblicher christlicher gedechtnuss, hoffprediger vnnd Seelsorger gewesenn, vnnd sich beide inn der lehr vnd seinem leben vnstrefflich, vnd dermass verhaltenn, dass auch wir derwegen nicht alleinen demselbigenn selbst, zeit seines gantzen lebens, sondern auch seinen kindern vnd Erben, mit gnaden zugethan vnd gewogenn. Zudem, als wir gnedigst dafur gehaltenn, dass seine nachgelassene Söhne kunfftig Kirchenn vnnd Schulen mit ihrenn dienstenn nutzlich sein mochtenn, haben wir auch diesenn obgedachten, Paulus genandt, mit noturfftigem vndterhaldt gnedigst vorsehen lassenn, domit er inn denn freien Kunsten, vnnd sonderlichen Theologia, seine studia fortstellete vnnd volnbrechte, bis das wir ihn (wan er hirzu tuglich vnnd geschickt, vnnd wir es gnedigst fur gutt ansehen) zu vnnserm oder anderer Kirchendienste an vnns abfurdern vnnd gebrauchen wurdenn. Weill er sich dan nun mit vnnserm gnedichstem vorwiessen auff eine zeitt nach Strasburgk zu der Schulen begeben wirdt, vnnd vnns wissentlich, dass Ihr ihme in seinen Studijs sonderliche befurderung erzeigen kontet, habenn wir ihnen an euch hirmit gnedigst commendiren wollen. Gesinnnen demnach mit besondern gnaden, dass ihr auff seine Studia gutte achtung mitgeben, vnd

ihn inn dem allenthalben euch zum bestenn beuohlen wollet, domit er vmb souiell fruchtbarlicher die Zeitt dc anwenden, vnnd desto geschickter auff andere Schulen geh auch mit bestande im Studiren fortlfahrenn kondte. thutt Ihr vnns zu gnedigstem angenehmen gefallen. Woll auch vmb euch in gnaden, domit wir euch zugethan, kennen wohlgeneigt sein.

Ausländischer Registrant, 1576—77. Fol. 240. Den 11t tember 1580 udgik der en kongelig Befaling til Rentemester Cl fer Valkendorf af følgende Indhold: »Eftersom Mester Povl Novio som vi holdt udenlands, og nogen Tid forleden er død og af har efterladt nogen Gjæld, efter den Optegnelse, os elskel. Madsen, Superintendent i Sjælands Stift, derom er tilskikke nogle Omkostninger, paa hans Begravelse er sket, da have vi n bevilget samme Gjæld og Begravelse at betale«. Pengene sk Rentemesteren udbetales til Biskoppen, som vilde sende vedkon dem. Da afg. Jørgen Pedersen skyldte M. Povl Noviomagus 5(og Kongen havde annammet bemeldte Jørgen Pedersens Gods skulde Rentemesteren udbetale de 50 Daler til Noviomagus's A (Sjæl. Tegnelser, XIV, 367).

193.

1576. 1ste December. Universitetsbeslutning angaaende N aaret efter afdøde Professorer.

De anno gratiæ. Anno 1576, die 1. Decembris.

I. Quando professor aliquis moritur, relicta vidua, vel hæredes defuncti primum, juxta receptam ac diu s consuetudinem, integrum dimidii anni stipendium habebu computato termino, in quo moritur.

II. Canonicatum et vicariatum, liberalitate Regia l adjectum, a die obitus ad anniversarium diem iisden conditionibus, quibus Professores superstites habent, i pariter et incertis absque omni exceptione retinebun tamen, vt moriturus constituat ante mortem duos Prof testamentarios, quibus parebunt rustici ad anni finem. si ab eo neglectum fuerit, administratio erit penes alic

Professores constituendos, qui viduæ et liberis gratuitam hac in re operam præstabunt.

III. Decimas etiam pro solita taxa Universitati solvenda eodem anno (sc. durante stipendio) retinebunt, cum butyro.

IV. In distributíone boum et porcorum, quæ in anno gratiæ fit, pares erunt Professoribus.

Johannes Aurifaber, Rector.
Paulus Matthias, Superintendens Roschildensis.
Nicolaus Hemmingius, Vicecancellarius.
Andreas Laurentius, Professor S. Theologiæ.
Johannes Franciscus, Medicus.
Andreas Coagius Mathematicus, Decanus.
Nicolaus Scavenius, Physicus.
Johannes Sascerides, Hebræus.
Nicolaus Hammerus, Dialecticus.
Jacobus Matthiæ, Græcus.
Petrus Haggæus, Notarius.

Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219. 4.

194.

1577. 27de Februar. Bestemmelser om Vor Frue Skoles Deltagelse i Ligbegjængelser i Kjøbenhavn.

En Ordningh och Schick wdtj 7. Article befatedt, efter huilcke Scolemesteren och Hørerne her vdj wor Frwe Scole efter thenne dag skulle haffue thenom endeligen att forholldc, nar Liig begraffues, Besluted och sambtøckt aff hederlige, hoglerde mend D. Paul Matzsen Superintendent, M. Hans Rectore, D. Niels Hemingsen, D. Anders Lauritzen, M. Rasmus Katholm, Prouest oc Sogneherre til wor Frwe Kircke, M. Jacob Matzen, M. Peder Aagesen, Professoribus; sambt Borgemestere oc Raad, som war Marcus Hess, Jørgen Pederssen, Hans Oluffssen, Jacob Seuerinssen Borgemestere, Christofer Mogensen, Peder Siuffuendsen, Michell Nilsen, Claus Rytter, Johan v. Giellder, Albert Albertssen, Niels Pederssen och Simon Surbeck. Thend xxvii Februarij Aar etc. 1577.

1.

Nar nogett Liig skall begraffues, stoertt eller liidett, oc Scolemesteren eller Hørerne bliffue tilkalldtt att lade siunge thett till Jorde, tha skall giffues for en Leigse, som gaar for samme Liig, iij. orts daler. Oc for twende Leygser j. gamil daler. Oc skall icke regnis for enn Leygse mindre end xx. par peblinge. End gaar ald Scolen oc ther leggis icke anditt paa Liiged em teppe eller Sengklede, tha giffuis thenom ij gamill daler, eller viij m$\frac{1}{2}$, som før gick. Men leggis ther Engilst Klede paa, tha skall ther giffuis til Scolen iij. gamle daler, eller x. m$\frac{1}{2}$, som før wor gienge, eller oc Scolemesteren med Hørerne oc Peblinger beholde Kleditt, indtill thett worder thenom for forschpendinge affløsdt.

2.

Skulle alle the Liigpendinge, som saa vdgiffues, deelis vdj fiire parter, thend ene partt till Scolemesteren, thend anden oc tredie till alle Hørerne, oc thend fierde till Peblingene.

Exempel.

En daler schiffles effter thenne Ordning vdi fiire parter, Scolemesteren giffues j m$\frac{1}{2}$, the twende øffuerste Hører j m$\frac{1}{2}$, the andre nederste tre Hørerne j m$\frac{1}{2}$, er huer xvj alb., och Peblingene j m$\frac{1}{2}$.

3.

Och skall aarligen giøres clartt Rede och Regnskab for peblingenis anpart, vdj Bispens, Sognepresternis och the twende ellste Raadmendtz Neruerellse, saa att thend bliffuer forwendt the fattige wedtørffwendis Scolebørn, som ingen hielp haffue, till Sco, Kleder, Bøger och Papir, oc icke til anden vnøttighed forødis oc borttkommer, saa frembt Scolemesteren oc Hørerne icke wille stande ther fore till rette.

4.

Scolemesteren eller hwilchen aff Hørerne Hebdomadarius er, skall icke saa plodtzligenn i thend samme stund, nar liiged

[redacted]

er begraffued, eller føre thett vdberis, lade kreffue theris pen-linge, the fattige bedrøffuede folckes Sorrig till Forøgellse, som ildrede skied er, men thenom effter Leyligheden med saadan traff nogen tiid forskone, och ther som theris Bethalinge wor-ler thenom aff nogen Borger eller Indbøgger forhollditt fore, ıc thett bliffuer Borgemestere oc Raad tilkiende giffued, skulle te thenom tilhollde att bethale.

5.

The Notarij, som siunge offuer graffuen, skulle haffue for wertt Liig viij ß, som føre gick, oc icke mere, och skulle :ke hellder saa strax offueriile nogen med thend vbluelige raff, endten offuer graffuen eller hiemme i husedt, som thill ıess skied er.

6.

Maa thett were friitt for huer, som icke will legge En-ilsch Klede paa Liig, att loene Laugsens Tepper, hwad hellder ıe ere giortt aff Engilsch Klede eller Andendeel, och dog icke esweris att giffue mere for Scolen eller Leygserne, end som ırbemelltt er.

7.

Scolemestereren oc Hørerne skullc mue thenom selffuer ræne med Adels Personer eller andre fremmede, som lade ig begraffue, om hues the kunde bekomme for theris Vmage, thett dele, som the best kunde, dog att Peblingene fange er aff theris fierde partt, saa well som aff Borgerne och Ind-ggerne, efflher som før er rørtt.

Offuer thenne Beslutning war M. Niels Krag, Scolemester, h Hørerne, som thend tiid war offuerwerendis, och thennom uorlig tillsagtt, thennom her efflher att schicke, saa frambtt e icke willde stande till Rette, om ther offuer skiede nogen agemaall efflher thenndt Dagh. Actum vt supra.

Afskrift i en Protokol i Kjøbenhavns Raadstuearkiv.

[redacted]

195.

1577. 23de Marts. Dr. med. Johannes Varwich skriver til Universitetet om de fordærvelige Følger, Pesten havde, og sender et Skrift, han i den Anledning havde forfattet.

Salutem a Christo plurimam. Inter omnes calamitates, quibus nos miseri homines in hac caduca uita premimur, non minima Pestis est, hæc enim, quando furere incipit, sine discrimine nullius generis nulliusque sexus aut ætatis respectum habens, palam in omnes insultat. Huius Tyrannidem quotidie et orphani et viduæ altis suspirijs et gemitibus continuis lugent et detestantur. Quando maiores, qui et pietatis, disciplinæ ac morum primæ ætatis Rectores sunt, Peste absumuntur, ipsa Juuentus negligitur, et in omnis generis flagitia, libidines et proteruitates ruit et adolescit. Ipsum forum, ob defunctorum relictas opes, litibus inextricabilibus et actionibus uarijs fatigatur, premitur, obrüitur. Publica emolumenta, Agricultura, Negociationes, artes Mechanicæ etc. pestis tempore iacent et non exiguam iacturam faciunt. Quinimo ipsæ liberales artes ac honesta studia tum frigent et pro dignitate non excoluntur. Quid Ecclesia detrimenti accipiat, quando et pij et eruditi uiri e uiuis peste tolluntur, vel me tacente vos ipsi, doctissimi uiri, æstimare potestis. Sed mei instituti iam non est, clarissimi uiri, prolixe omnes pestis calamitates ad uiuum referre. Quod si tentarem, hæc etiam epistola libelli mei superaret magnitudinem. Neque enim scio, si et pestis et belli incommoda aliqua cum diligentia examinare atque inter se conferre velimus, minorem ne illa cladem in terra exerceat an uero bellum. Nam quæ alius detrimenta atque exitiosa damma de bello enumerare uelit: eadem nos ad Pestim torquere possumus. Verum, ut furor Dei in bello subito euertit omnia, et quasi flamma dissipat et absumit: ita in Peste iustissimæ iræ bonitas et paterna erga nos clementia connexa affulget et ad uitæ melioris emendationem nos allicit et inuitat. Quæ emendatio si uel minima saltem ratione eminere in nos inceperit, bonitate diuina sic ira restinguitur, vt quicquid ceruicibus nostris incommodi inhæret,

[redacted]

mox uelut nubecula dispelli atque euanescere uideatur, vt non minus vere quam pulchre Mantuanus dixerit:

Sit licet in natos facies austera parentis,
Æqua tamen semper mens est, et amica voluntas.

Quare vt ab initio publica calamitas ad scribendum aliquid de Peste me commouit et incitauit: ita rursus dum exauditis precibus nostris pro immensa sua misericordia bene meritam castigationem lenire et mitigare diuina Maiestas cæpit, cæpit quoque me suscepti laboris pœnitere. At quia ex parte aliqua qualescunque has meas uigilias probastis, et plerique alij magni iudicij uiri ad ædendum hoc scriptum me adhortarentur, vicit tandem uoluntatem meam autoritas eorum, quibus sane, vt æquum erat, non minus lubenter quam necessario parere uolui. Et ne diutius æditionem suspenderem, tuæ lachrymæ, venerande Senex, Clarissime D. Hemmingi, optime compater, quas in celeberrimo conuiuio (cui sine merito meo interesse me uoluisti) et liberorum nepotumque tuorum mortes, uix ac ne uix quidem continere potuisti, tacite fidem meam efflagitarunt. Tum etiam tui Generi, doctissimi et pij uiri, mæstissimus uultus, quem ob summum suarum ædium luctum (ipsi enim parietes et honestissimæ matronæ et dulcissimorum liberorum fatalem discessum situ et pulueribus aspersi obnixe deplorant) ad hilaritatem haud facile potest erigere, hortabatur et urgebat. Postremo cum omnes uos beneficijs et plerique summis officijs humaniter et amanter indignum me complexi estis, clarissimi uiri, qua ratione grati animi mei significationem declarare uobis possem, sæpe multumque apud me deliberaui. Nam vt omnia crimina, tum uero prætermissæ gratiæ culpa grauis admodum et odiosa mihi semper fuit. Vt igitur propensam erga uos et optimam meam uoluntatem (quam officijs quibuscunque probare cupio) uel minima parte ostenderem, quæ de peste, inter multas molestias et pergraues domesticas curas, scripsi, communicare uobiscum decreui. O vtinam labores hi uestræ expectationi respondeant. Sed obsecro, si hallucinatus alicubi fuero, aut præter decorum aliqua nimis superstitiose annotauerim, pro summo uestro candore, Domini humanissimi, amice me admo-

nete; quod vt faciatis ac vt solito me fauore et beneuolentia complecti deinceps uelitis, etiam atque etiam uos oro atque obtestor. Bene valete X Kalend. April. A°. D. LXXVII. Raptim Hafniæ.

V. Studiosiss.

J. Varuuichius.

Udskrift: Clarissimis viris humanitate et summa eruditione præstantissimis Magnifico D. Rectori et cæteris Almæ uniuersitatis Professoribus, dominis et fautoribus suis plurimum obseruandis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

196.

1577—78. Tvende Aktstykker vedkommende de testamentariske Dispositioner til gudeligt Brug, som M. Oluf Offesen, Kantor i Roskilde Domkapitel, havde truffet.

a.

Vy effterne Nielss Kaas til Torrupgaardt, Konngel. Mayts Cantzeller, Peder Munck till Estuadtgaardt, Kongel. Mayts Amirall, Peder Bylde till Suannhollum, Eyller Grubbe till Lystrup, Herloff Skauffue till Eskielldstrup, Eller Krauffse till Egholllum och Lauge Beck till Førsløff, giørre alle witterligt, att Aar etc. 1577, thenn 13 Maij wdj Rinngstedt worre wy effter Konngel. Mayts wor aldernaadigste Herre och Konnings beffaling till forordinerett at forhøre sager, som for oss steffnit bleff. Thaa fremkom for oss Jenns Christennsen fuldmegtig paa Mester Oluffs fordum Cantor wdj Roskilde hanns Arffuingers wegne, som erre Seigne Niels Offis daatter och Anne Nielss Offis daatter, paa den ene, och haffde for oss wdj Rette steffnit hederlliige och hoglerde Mendt, Doctor Matzs Pouellsenn, Mester Frantz Andersen och Mester Niels Ollsen Cannicker wdj Roskilde, paa thenn anden Siide, for en Arf, the skulle forhollde thennom for, som thennom er tilfalden efter forne Mester Oluff; och først for oss wdj Rette laugde ett obitt beseglitt papiirs breff aff Aahuss, wdgiffuidt Anno 1575 thenn 7 Nouembris wnnder thieris Byes secrett

[redacted]

vrseiglit, liudenndis att thet er thennom witterligtt, ther till
iedt haffue the ochsaa bespurdt, och wdj Sandheedt forfaaritt
ff gamble Olldinge ther sammestedtz, att for^{ne} Mester Oluff
Offesen wor barnfødt ther wdj Byen, och haffuer thwende effter
affuendis brødre daatter widt Naffn Seine Niels Offis daatter
ch Anne Niels Offis daatther, som ere hans rette sande arffinge,
om samme breff wider bemelder. Och berette for^{ne} Jenns
hristensen, att hand tidt och offte haffuer eskit och fordritt
ff for^{ne} Testamentarij huis Arffue thennom kunde tillfalle medt
ette effter for^{ne} Mester Oluff Offesenn, och dog ingen endeliige
eskedt aff thennom bekomme kunde. Wor therfor begierindis,
tt the wille wdj rette legge huis breffue och beuisning the
affde, huor medt the wille forholde thennom thieris arff for.
haa møtte for oss wdj rette for^{ne} Testamentarij och berette,
tt for^{ne} Mester Oluff Offesen icke kiende thennom for sine
rffuinge wdj hans leffuendis liiff, men haffde wdj sitt Testa-
ient giffuit thennom baade xx daller y Mønt. Sammeledis
affde handt wdj sit Testament wdgiffuit till fattiig folck och
ndre en stor hoff aff hans Pendinge och Godtzs, som hand
affde befallit thennom effter hans dødt at vddiele; och meente,
t samme Testament burde att bliffue widt sin fulde magt, som
he for oss wdj Rette haffde. Desligeste haffde the bekomit
ongel. May^{ts} breff om then Gaardt och Residentzs, som ligger
ill wor Fruwe Capels præbende, att skulle laade besigthe,
ammeledis Cantor gaarden, och huis som findis paa samme
aarde, att the icke erre widt godt bygning och magt hollden,
illholt hogbemelte Kongel. May^{ts} breff thennom, att the skulle
rdrette aff Mester Oluffs effterlaadendis guotzs, som the berette
tt skulle werre wurderitt for viij^{c} daler. Och meenthe, att
aar dett wor wdrettit, skulle ther fast en ringe thing bliffue
iloffuers aff hans effterlaadendis guodtzs. Ther emodt berette
or^{ne} Jens Christensen, att huis Kongel. May^{ts} breff om for-
ielde, thalde handt aldielis inthet om, men satte wdj alle rette,
m huis guodtzs som offver bliffuer, naar forbemelte Konngel.
lay^{ts} breff er fuldgiordt, icke bør att føllge for^{ne} Mester Oluff
Offesens Arffuinge eller ey. Thaa haffue wy thennom effter
eggis thieris bewilling och samtøcke om samme Arff saa

forenthe och fordragne, at forne Mester Oluff Offesens Testamente skall fuldkommelige holldis, effter som thet y sig sielff formelder. Sammeledis huis hogbemelte Konngel. Mayts breff om formelder, skall wdj liigemaade aff Testamentarierne wdrettis; men huis ther wdoffuer bliffuer, som icke wdj hanns Testament beneffnett er, skall føllge forne hanns Arffuinge wdenn ald wiidre igiensigellse y nogenn Maade. Och skall forne Testamentarer wiidt thieris eedt med clare Register føre tillstede, huis ther er anammitt och igien wdgiffuit effter forne Mester Oluff Offesens dødt. Till ydermere Windisbyrdt haffuer wy trøckt wore Signetter her neden fore. Giffuit och schreffuit Aar, Dag och Stedt som forneit staar.

Samtidig Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186.

b.

Literæ Friderici II til Professorerne, at de grandgivelig skulde forfare og endelig dømme, om M. Oluf Offesens Testamentarii skulde det Brev paa 300 Daler til fattige Skolebørn, af hannem given var, dog ikke i hans Testamente skriftlig indført, igjen bekomme, eller og de fattige Skolebørn bør det at nyde, og deres Forstandere paa deres Vegne at beholde; og skulde Professores hvis de dømmendes vorder klarlig under deres Signeter give fra sig beskreven. 1578.

Brevudtog i Universitetets Registrant fra 1633 i Konsistoriets Arkiv Nr. 201; i Sjæl. Tegn. og Registre findes Brevet ikke indført.

197.

1577. 25de Juni. Brev fra Vessel Pallesen, Kantor i Lunds Domkapitel, til Universitetet, hvorved han lover at være Indkassator af Studiiskatten af de skaanske Kirker.

S. D. Reuerendi viri, præceptores et amici mej charissimi. Ex literis vestris ad me datis cognosco, Regni Cancellarium D. Hilarium Grubbe, consistorij huius præpositum dignissimum, officium suum, quo hactenus est functus in pecunia vestra colligenda resignasse; et vos de alio in ipsius locum substi-

tuendo consultasse. Verum quod a me petitis, vt ego munus illud suscipiam, hac in re magis animum vestrum erga me beneuolum agnosco, quam vt huic me officio aptum esse putem. Quare tametsi alij idoneo magis, et minus occupato, munus illud iniungi malim: tamen ne apud vos, præceptores meos, in notam aliquam ingratitudinis hoc nomine incurram, quiduis potius sum facturus, quam iustæ vestræ petitionj difficilem me præbere velim. Hoc igitur quicquid est oneris vestro nomine mihi imponi hac vice lubens fero, et operam meam qualemcunque non solum in hac, sed et in alijs rebus omnibus, quas ad vos pertinere sciam, meque totum vobis offero: nec non eam præstabo in negotijs vestris promouendis fidem et diligentiam, quæ hominem pium, gratum et officiosum decent. His in Christo feliciter valete viri doctissimi. Lundis 25 Junij Anno 1577.

Vesselus Palemonius.

Udskrift: Magnifico D. Rectori, clarissimis et ornatissimis Viris, pietate, eruditione et sapientia præstantissimis D. doctoribus, reliquisque almæ Academiæ Hafniensis professoribus dignissimis, amicis et præceptoribus suis perpetua obseruantia colendis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 93.

198.

1577. 26de Juni. M. Mogens Madsen i Lund skriver til Universitetets Rektor, D. Povl Madsen, angaaende den ham tilbudte Bestilling som Universitetets Prokurator i Lunds Kapitel efter M. Jon Tursen.

Salutem in Filio Dej. Reuerende Dn. Episcope. Magistratum, quem recens inijsti, ex animo gratulor tibi et Reipublicæ, Deumque oro, vt vtrique eundem velit esse salutarem, Amen. Quod reliquum est, literas tuas simul et Almæ Vniuersitatis accepi, quibus petitur a me, vt muneris illius, quo hactenus apud nos Academiæ nomine functus est M. Jonas (p. m.) in me suscipiam administrationem, concessis pro ea mihi omnibus ijs, quæ hac-

tenus Jonæ cesserunt pro eiusmodi officio. Ego vero lubens admodum Tibi pariter et Almæ Academiæ gratificabor non hac tantum ratione verum etiam quibuscunque alijs subiectionis ac beneuolentiæ officijs. Nec in me desiderabit quisquam fidem aut diligentiam. Quæ de præmio eiusmodi laborum dicuntur, nihil me mouent. Nam facile vel ἀμισθεὶ dominis præceptoribus et amicis meis in maioribus etiam pro virili inseruiam. Neque scio, an præmia vlla pro tali officio habuerit Jonas. Id scio, dimidiam partem de certis bonis annorum gratiæ Vniuersitati cedere, incerta esse Testamentariorum omnia. Quod eo scribo, ne quis existimet fructuosiorem esse eiusmodi administrationem, quam reuera est. Velim autem in primis ad me perscribi, quodnam[1]) ius habeat Academia in Annis gratiæ iuxta fundationem. Tum illud etiam significari cuperem, an ex annis gratiæ M. Henrici et Vatzonij vel aliorum adhuc aliquid debeatur. Nam ab horum obitu annus iam exactus est atque insuper aliquot menses. Neque vero scio, an præterea quisquam sit, de quo me oporteat esse sollicitum. De Jona videbitur suo tempore. Constitueram Magnifice d. Rector ad vos traijcere præterita septimana, filij caussa. Sed retractus sum literis Episcopi. Animus tamen est, data quam primum oportunitate, institutum iter absoluere. Quamuis si non absoluero, filio interim non minus bene fuerit apud clariss. virum et mei in primis amantem Doct. Andream nostrum, quem cupio vna cum alijs dominis et amicis meis illiusque et horum vxoribus reuerenter et amanter ex me salutari. Gratum est, quod scribis in Augusto te nos salutaturum. T. P. diu nobis et Ecclesiæ suæ seruet Deus. Bene vale salutata dulcissima vxore tua ex me et mea, quæ tuam peramanter salutat. Lundia 26 die Junij 77.

P. T. reuerenter obseruans et colens
M. Matthiæ.

Udskrift: Reuerendo atque clariss. Viro D. Doctori Paulo Matthiæ Almæ Vniuersitatis Haffniensis Rectori et Superintendenti

---

[1]) Læsningen af dette Ord er usikker.

[redacted]

Sialandicarum Ecclesiarum digniss., domino meo et amico reuerenter colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 93.

199.

1577. 30te Juni. Jakob Jakobsen Volf, der studerede i Kjøbenhavn, tilskriver Hr. Johan Pistorius, Præst i Tetenbøl, om den Pest, der havde raset i Kjøbenhavn, om Hemmingsens Stilling, om de Komedier, Studenterne opførte ved Festlighederne i Anledning af Prinds Christians Daab, samt om private Sager.

Jacobus Jacobi Otthoniensis Johanni Pistorio S. D.

Reuerende et doctissime vir, etsi nihil, quod momenti alicuius esset, habebam de quo ad T. H. scriberem, tamen commodo et certo nuncio ad T. H. mihi oblato, nolui eum sine meis literis dimittere. Et quia antea, quum ibi apud vos essem, beneuolentiam et amorem tuum in me sæpius expertus sim, cogitaui et non dubitaui gratum tibi fore, si de rerum mearum statu aliquid tibi significarem. Anno superiore a vobis et patruo meo Jacobo Wolffio digressus et in patriam reuersus, toto fere semestri, propter pestem passim in Selandia et ita Haffniæ etiam sæuientem, domi manere coactus sum: illa autem postea (Dei benignitate) aliquo modo mitigata, contuli me ad Academiam Haffniensem, vbi intercessione et auxilio quorundam amicorum mediocrem nactus sum conditionem, qua adhuc hic fruor. Expectaui pecuniam a patruo, quam sæpius coram, tum etiam in literis ad me missis largiter promisit, et promissis eius confisus huc ad Academiam profectus sum; sed quid et quantum ab ipso accepi nunc non dicam. Sed vt ille inquit: Pollicitis diues quilibet esse potest; excusationem aliam ex alia semper inuenit. Sed temporis breuitas non patitur, vt plura de eo referam. In specie autem promisit mihi quotannis ad studia mea continuanda 20 taleros. Quapropter hac de causa nunc ad ipsum scripsi cum studioso hoc adolescente Olao N., simpatriota meo, cui, si eos mittere velit, tradere et concedere

potest: et vt tua intercessio pro me apud ipsum mihi subueniat, quam amanter et officiose T. H. oro. Multum enim apud ipsum valet. Ideo ne mihi in hac causa desis te obtestor. Nihil noui tibi ignotum hoc tempore scribere possum. D. Hemmingius viuit et valet, ac quotidie publice legit et nos docet, quamuis in tribulatione non modica est ob sententiam de Sacramentis in Syntagmate suo proditam siue prolatam. Filius ipsius M. Johannes Hemmingius ob vitam dissolutam et libidinem Regis gratia excidit, et nunc inter milites in summa inopia vitam traducit. Filiam vnicam, quæ nupta fuit Professori Dialectices, hoc anno mense Januario peste amisit. Die Aprilis 12 inter 5 et 6 horam pomeridianam Regi nostro natus est filiolus Fridrichsburgi: Haffniæ postea ipso die Trinitatis in æde D. Virginis baptizatus, et aui paterni nomine nominatus Christianus; pompam regiam et apparatum recensere supersedeo, nisi hoc, quod comoedias duas, vnam latinam de Susanna alteram germanicam de Dauide trucidante Goliath, in conuiuio regio exhibuimus. Exteri Principes hic erant tantum duo, Dux Vlricus Megapolitanus, et Dux Johannes Senior. Collatis tandem vndique velis in portum appellabo, teque cum coniuge castissima et liberis Deo opt. maximo commendo. Salutes meo nomine peto Petrum Jacobi optime de me meritum et eius vxorem. Datæ Haffniæ 2. Calend. Julij Anno 1577.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog i Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

200.

1577. 11te Juli. Biskop Povl Madsen svarer paa Universitetets Vegne paa en Forespørgsel fra Borgmestere og Raadmænd i Næstved, om hvorledes der skulde forholdes med to Mennesker, som havde gjort sig skyldige i Bigami.

Naade oc fred aff Gud.

Kere venner, nest en kerlig tacksigelse for all ære oc gott etc. giffuer Jeg Ether venligen tilkende, att Ethers Breff er igaar kommit mig til haande, schreffuit til Professores her i Vniuersi-

[redacted]

tetet, vdj huilckit i giffuer tilkende, att ther er kommen tuende Personer til ethers By, som haffuer giffuit seg i egteskaff, huilcke ther effther ere befunden huer att haffue sin egte hustru leffuendis, Oc er fordj nu samme Personer fenckig anholdit hoss ether, paa hues Peen oc Straff thenum skulde offuergaa, huor om i ocsaa haffue begærilt thend gode Mandz, Eiler Grubbis D. R. Cancellers[1]) Raad, huilcken videre skal haffue bespurtt sig hoss K. M. allis vor naadigste Herre, oc hans N. skal haffue befalit, attj skulde fordre voris mening ther om, oc siden ther effther ether att rette.

Kere venner saa haffuer Jeg strax i dag talit mett the fornempste her i Vniuersitetet, oc effther voris Betenckning synis oss, att skulle bliffue oss megit besuærligt, att wi, som geistlige ere, skulde tage oss saadanne verdzlige sager til, oc dømme paa nogens ære eller lijff, huilckit oc her til dags aldelis haffuer verit wseduanligt: synis icke heller att vere saa høieligen fornøden, efftherdj mand haffuer low oc Recess, huor effther saadanne oc andre slige sager oc wtilbørlige gerninger kand rettis. Forseer oss fordj baade til woris Naadege Herre oc Konge, sampt thend fromme Her Canceller, oc Ether Borgemester oc Raad, att wi her wdj bliffuer wmistenckte, att wi icke kunde affsige, huad Peen oc straff thennem bør for saadan deris misgerning. Inthet helder tuilendes, attj som en christen oc gudfrygtig øffrighed jo alluorligen tilthencker, om saadan aabenbar oc lastelig gerning bliffuer tilbørligen straffit, att wi icke skulle opuecke Guds retferdige heffn oc straff offuer oss, ther som saadant bliffuer wstraffit. Oc wille her mett haffue Ether alle oc huer besynderligen Gud almegtigste befallet mett hustruer oc Børn oc alt, hues Ether kært er. Schreffuit i Københaffn thend 11 Julij A° etc. 77.

E. V. A.
Pouel Matsen.
S. R.

---

[1]) Rigskansler Ejler Grubbe var Lensmand i Vordingborg Len, hvorunder Næstved hørte.

Udskrift: Erlige, vise oc velachte Mendt Borgemester oc Raad vdj Nested, mine synderlige gode venner, venligen tilschreffuit.

Udkast i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183. Vedlagt findes Forespørgslen fra Borgmester og Raad i Næstved (dat. aff Nestuld denn 10 dag Julij Anno domini 1577), men den indeholder intet mere om Sagen end det, som findes i Indledningen til Biskoppens ovenanførte Svar.

201.

1577. 27de November. Kongebrev til Universitetet indeholdende Forbud imod, at dets Bønder maatte holde Gjeder, hvorved Skovene fordærvedes.

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis koning.

Wor synderlige gunst tiilforn. Wiider, att wij kome vdj forfaring, att nogre ethers thiennere wed wor gord Winstrup vdj Snesløff oc ther omkring schall holde geder, saa well wore oc kronens oc andre lodtzeyeris schouffue, ther paa schiuder, tiill stor schade oc forderffuelse, som ethers egne. Tha efftherij wij tiillforn haffuer ladet wore breffue vdgaa oc forbiude nogen stedtz geder att holde, som vnderschouff er, paa thett schouffuene vdj fremtiiden iche aldelis schulle bliffue forderffuede oc ødelagde, vden huor nogen selff haffuer frij enmercke, bede wij ether oc wiille, attj thet saa forschaffer, att huilche aff ethers thiennere vdj thend eygen, som nogre geder holder, the thennum strax ødelegger, paa thett the iche ydermere schall kome vdj schade. Ther med scheer wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wort slot Frederichsborg thend xxvij dag Nouembris Aar etc. Mdlxxvij.

Vnder wort signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e hederlige oc høglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris oc menige Professoribus vdj vniuersitetet vdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn.

[redacted]

Paategnet: Lest paa Flackebierg herritz ting den 15 dag Ianuarij Anno (15)96.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

202.

1578. 6te Marts. Kongeligt Forbud imod, at Byøvrigheden i Kjøbenhavn gjorde Indgreb i den akademiske Jurisdiktion.

Tiill Borgemester oc Raad och Byfogidt wdj Kiøpnnehaffn, Wniuersitetit och the Hoglerde annrørenndis. vt sequitur.

Wor gunst tilfornn. Wiider, att the Hoglerde wdj Vniuersitetit vdj Kiøpnnehaffnn haffue vnderdanigst ladet giffue oss tilkiennde, huorledis the aff fremfarne Kongers thiid, sidenn Skoenn først er funderit, schulle haffue hafft adskillige friheder oc priuilegier, huilcke hogborne første wor kiere Her Fader salig och hoglofflig lhoukommellsse thenn naadeligen wdj een euig fundatzs haffuer stadfest, som blanntt anndit inndhollder, att ingenn aff Clerkeriett skulle mue kallis for werdtzlig øffrighedt, nenn for thieris Rectorj och the hoglerde att stannde huer mannd till rette, wndthagenndis Manndrab Sag allenne. Oc beklage the, att enn partt ether schulle lade seg forliude, om nogenn Studenter thieris forseellsse her epther kunnde finndis, skulle i paa Bysenns wegne wille haffue Falldtzmaall aff thenom, oc til mett skeed att werre, att the till ethers Raadhussc erre steffnidt wdj rette emod samme thieris friheder oc till thiss brugelig Seduanne, huor wdinndenn the menne thenom att skee for kortt. Tha epther slig Leilighedt, att Clerckeriett erre plichtige att suare for Rectore och the høglerde, oc er thenom thieris Falldtzmaall, och icke till anndenn øffrighedt, plichtig, och huerkenn vdj anndre wniuersiteter eller ther wdj Byenn sunderledis till this haffuer werrit holldilt, wille wij ether her med allfuorligen forbiudett haffue, ether j nogenn Maade emod thieris friheder oc gamble Sedwanne att forgribe, ennthenn mett Studenter thieris Falldtzmaall att thage eller thenom for annden rett att kallde, enn brugeligt haffuer werrit. Men huis seg tildrage kunde, att nogenn Studenter om nather thiide for nogenn

mishandell oc forseelse bleffue opthagenn aff wachtenn, tha schulle i thennom mue lade sette paa enn rett till om morgenenn, och sidenn Rectorj lader thenom offuerandtwore wdj Vniuersitetz foruarinng, till sagenn aff Rectore och the hoglerde haffuer werrit forhøerdt. Huor ephter i ether kunde wiide att rette och icke emodt slig priuilegier oc kongelig frihedt thenom att wforrette. Ther mett skeer etc. Datum Andtworschouff Closter 6 Martij Aar etc. Mdlxxviij.

Sjælandske Tegnelser. XIV, 25—27.

203.

1578. 12te April. Kongebrev til Universitetet, hvorved Hans Christoffersen (Lyskander) anbefales til et af de kongelige Rejsestipendier.

Till the høglerde wdj Kiøpnehaffn (etc.).

Frederich etc. Wor synderlig gunst tillforn. Wiider, att thenne Breffuisser Hans Christophersen haffuer en thiidt lang weridt wdj thend Skole, wij for wortt Slott Frederichsborg haffue ladit anrette, oc er nu saa wiidt komen, at hand paa andre steder kand studere: tha eptherthij wij komme wdj forfaringe, att ther skall werre en god forhobning om forne Person, haffue wij beuillgitt, att hand maa bliffue en aff the fire Studenter, som wnderholdis wden landtz. Bede wij ether oc wille, att saa snart nogen aff thenom igen hiem kalldis, I tha giør thend forordning, att forne Hans Christophersen forskickis wden landtz oc nyder samme Stipendium, sameledis bede wij ether oc wille, attj midler thiidt oc nu strax lader hanom komme ind eblant the hundrede Studenter, ther wdj Kiøpnehaffn wnderholdis, och om ther icke erre platz ledige, att en anden tha wnduiger hanom, som icke er god for sammestedt, saa hand samme vnderhollding eblant the hundrede Studenter nyder, indtill hand kand fange forne Stipendium. Ther mett etc. Actum Helsingborg thend xij Aprilis Anno etc. 1578.

Sjælandske Tegnelser. XIV, 52.

[redacted]

204.

1578. 16de Maj. Kongebrev, hvorved et Andragende fra Rektoren ved Kjøbenhavns Skole anbefales, om at han kunde faa Embedsbolig i et Hus, der laa ved Siden af Skolen.

Til Bispen, Borgemestere oc Raadmend om en vhoning, Mester Niels Krag wdj Kiøpnehaffn er begierendis, vt sequitur.

Wor synderlig gunst tillforn. Huad oss ellsk^{e} Mester Niels Krag, Scholemester wdj wor Kiøpsted Kiøpnehaffn, wnderdanigst till oss supplicerer om thend Residentz oc Whoning, hanom oc hans eptherkommere er tillagdt, saa oc om itt anditt huss, som er hanum bedre belegen hos scholen, och the fattige tillhører, haffue i ydermere aff hosliggende Supplicats att forfare. Thi bede wij ether oc wille, attj nu strax wille forfare leiligheden ther om, och huis thett kand were for Scholen gaffnligt oc the fattige wden skade, attj tha giør ther paa en forordning, saa att for^{ne} huss, som ligger nest Skolen, bliffuer stedtze till en Scholemesters Whoning, oc for^{ne} Mester Niels Krag indrømmed, oc att thend anden gaard wdj Studium streditt the fattige igen wdleggis. Forhandlendis althingist ther mett, epther som ether siellff skickeligist oc best siønis. Ther mett etc. Actum Kroneborg thend xvj Maij Aar etc. Mdlxxviij.

Sjælandske Tegnelser. XIV, 70.

205.

1578. 22de Maj. Kongen begjærer, at Universitetet vilde afstaa Herslev Kongetiende, som var det tillagt; han havde nemlig sit Stod gaaende paa Bognæs, og dertil behøvedes en god Del Foder. Det vilde derfor være ham bekvemt at faa denne Tiende, for hvilken Lensmanden paa Roskildgaard skulde yde Erstatning.

Frederich thend Anden mett Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning etc.

Wor synnderlig gunst tillforn. Wiider, att wij komme vdj forfaring, att j schall haffue Jus patronatus till Hersløff Kircke, och oppebere ther aff Thiendenn. Och eptherdj for^{ne} Hersløff

ligger strax hoes Bogenes, huor wij nu haffue wor Stod gangendis, och wij ther till behøffue en heell hob foder och halm, tha bede wij ether och naadigst begere, attj Oss for^{ne} Korn-thiende aff Hersløff sogenn wille wnde for slig affgifft, som billig och rett kand were, och ther om ether emod Oss elsk^{e} Lauge Beck, wor mand, thienner och embitzmandt paa wor gaardt vdj Roschyldt, forklarer. Wij haffue giffuit for^{ne} wor Leensmand befalling, att schulle aarligenn till guode reede yde oc fornøye ether saa møgitt Korn, som samme Thiende kand beløbe, I wille therfore herudindenn ether guoduillige lade befinde. Ther mett scheer Oss till willge. Befallendis ether Gud. Schreffuit wdj Ringstedt Closter thend xxij dag Maij Aar etc. Mdlxxviij.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och høglerde mendt, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor Kiøpstedt Kiøpnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 136. I Sjælandske Tegnelser XIV, 71 findes kgl. Befaling af samme Dag til Lauge Beck om paa Kongens Vegne at komme overens med de højlærde om Herslev Tiende og siden lade den oppebære og føre til Bognæs, »desligeste, at du aarligen til gode Rede lader yde og fornøje for^{ne} de højlærde saa meget Korn, som samme Tiende kan forslaa, og du med dennem bliver forenet«.

206.

1578. 8de Juni. Povl Nielsen, Præst i Dalby og Tureby, skriver til Universitetet om nogen Skade, Taterne havde tilføjet en af dets Bønder.

Hederlige, wise, høilerde, gunstige, gode Herrer. Minn ydmyge wnderdanige Tiæneste eder alltiid berid. Huis mig i dag denn 8 Junij epther minn Kircketiæniste er aff de Taters Høffuidzmand, wid huilcke denn skade er eders Bonnde Inguor Jennsen aff Raade i Dalby sognn wederfarenn, tillscriffuitt, sammeledis huis gennsuar de der paa haffuer bekommitt, haffuer i aff indliggende Breffue att forstaa. Huorfor ieg icke kunde

[redacted]

andett ennd for beuiste mod mig wtallige wellgerninger lade eder wide saadanntt, paa dett i kannd der wdi werre betenncktt, huad i derwdi best will gøre, att eders fattige bonnde kunnde i nogen maade komme sin skade epther. Och haffuer ieg der om talld med erlig wellbyrdig Fru Birgitthe Peder Billdis, som nu er her paa Tureby. Och hun mener att werre raadeligtt, att i forhanndler med erlig welbyrdig Christen Wind slotzherre, att hannd willde wdschicke wisse bud och befallning till Holbechs Leenn, huor disse Tatter nu findis, att samme deris høffuidzmannd, aff huis parthi skadenn er kommenn, motthe bliffue annholldenn och foruaritt, paa dett att denn fattige Mannd eders Bonnde motthe komme till nogen opreisning, och eders Fromhed for saadann hoffmod motthe worde stillet till fridz. Haffuer hunn och loffuitt att wille bestille wdi sinn Hosbonndz, erlig welbyrdig Peder Bildis, frauerellse, at dennum skall i Challundborg Lenn fergesteder worde formentt; och eder att tiæne till beste will gerne willig findis. Eder her med Gud befallendis, aff Tureby 8 Junij mod afften aar 78.

E. W. T.
Pouill Nielsen prest
till Dalby och Tureby.

Udskrift: Hederlige, wiisse, høilerde Domino Rectori och menige Vniuersitett i Købennhaffn, mine gunstige Herrer, gantske ydmygelig tillscriffuitt.

Paategnet: 10 Juni 1578 de Tartaris, quorum incuria ædes Inguord Jenssen incendio perierunt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145. De i Brevet omtalte Papirer findes nu ikke vedlagte.

207.

1578. 18de Juli. Skrivelse fra Lic. jur. Jakob Bording i Rostok til Rektor og Professorer i Kjøbenhavn i Anledning af den Opfordring, de havde ladet udgaa til ham om at modtage den ledige Post som juridisk Professor ved Universitetet.

S. P. Literas Vestras, Magnifice domine Rector, Reuerendi, Clarissimi doctissimique Viri, amoris et beneuolentiæ plenas, Vir

[redacted]

nobilis et clarissimus Dominus Caspar Paselicus mihi reddidit, simulque coram perhumaniter atque aliquanto plenius de negotio ad me perscripto rebusque omnibus ad hoc pertinentibus mecum collocutus est. Ego vero etsi cum Vestrum omnium, tum etiam imprimis Nobilissimi domini Cancellarij tam propensam erga me voluntatem, quæ vbique ex literis vestris abunde apparet, debita amplector reuerentia et gratitudine, nihilque magis cupio, quam ut petitioni et expectationi vestræ mihi liceat satisfacere: obstat tamen inter alia nonnulla, de quibus coram cum domino Paselico familiariter contuli, præcipue fides mea non huic Academiæ tantum, sed Illustrissimo quoque principi et domino, domino Vldarico, Duci Megapolensi, domino meo clementissimo data, et non ita pridem nouis libellis confirmata, quominus in præsentia certi aliquid ad humanissimam Vestram inuitationem queam respondere. Promittendum enim expresse mihi fuit, et libellis quoque obligatorijs inseri hoc voluit Illustriss. princeps, me de alia conditione recipienda, inscia eius Celsitudine, cum alio quoquam nec velle nec debere contrahere. Quare cum in hac temporis breuitate voluntatem Illustriss. principis explorare non potuerim, exigua aliqua dilatione ad deliberandum mihi opus esse, vel me nihil addente amplius, intelligitis satis ipsi, eamque benigne vos mihi concessuros spero. Quam primum autem aliquid certi de principis voluntate agnouero, tum quid integrum mihi futurum sit, ingenue statim vobis aperiam, ac si forte necessarijs de causis hic manere me oporteat, vos inani spe mei aduentus teneri, et Academiæ vestræ ac auditorum commodis diutius deesse non patiar. Interea vero hoc vobis certo persuasum esse cupio, me nusquam, si honeste hinc discedere mihi licebit, viuere malle, quam in vestra illa inclyta Regni Danici Academia, quam et ordine optimo et puritate doctrinæ, itemque professorum omnium fide et beneuolentia mutua, ac mediocri discentium frequentia alijsque ornamentis multis, plerisque in Germania antecellere, et potentissimi optimique Regis pietate liberalissime foueri scio. Ad hæc accedit Ecclesiarum tranquillitas, collegarum, quos istic habiturus essem, eruditio et virtus, et imprimis Nobilissimi domini Cancellarij perspicua omnibus in Academiam

fides et singularis erga me beneuolentia, ac denique carissimi parentis mei memoria longe gratissima: quæ sane omnia eiusmodi sunt, ut ex his facile appareat, non tam vobis iucundum, quam mihi vehementer optandum fore et honorificum, si Deus opt. max. me vobis coniungere vellet, cuius ineffabili sapientiæ hoc vocationis meæ negotium totum regendum committo, eumque ardenti pectore oro, ut nos interea omnes in his mundi miserijs in nominis sui confessione constanter seruet, quocunque simus loco. Cæterum cum Virum Nobilissimum dominum Paselicum, patronum meum perpetua obseruantia colendum, meæque erga vos et totam Academiam ac patriam vestram voluntati testem fidelissimum, plura de me diligenter vobis expositurum confidam, hic finem scribendi facio, vosque ad extremum oro, vt me ulterius vobis habeatis commendatum. Ego vicissim perpetuam obseruantiam et officia omnia, quorum facultas mihi erit, debitamque fidem et gratitudinem vobis polliceor et auxiliante Deo re ipsa præstabo. Rostochij die 18 Julij Anno 1578.

V. Magnif. et præstant. observantissimus
Jacobus Bordingius.

Udskrift: Magnifico Domino Rectori, Reuerendis, Clarissimis doctissimisque Viris, dominis professoribus in inclyta Academia Hafniensi, dominis et amicis suis reuerenter colendis.

Paategnet: 26 Julij redditæ per D. Paselicum.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 179. Sammesteds findes et andet Brev (dat. Rostok den 25de Oktober 1578) fra Lic. jur. Jakob Bording til Rektor og Professorer ved Kjøbenhavns Universitet, indeholdende hans endelig Afslag paa at modtage Tilbudet om Posten som Prof. juris i Kjøbenhavn. Hertug Ulrik af Meklenborg vilde ikke give Slip paa ham, men forøgede i den Anledning hans Løn for ikke at miste ham af sin Tjeneste. Endvidere findes i Langebeks Diplomatarium et Brev af omtrent samme Indhold (dat. 16de Oktober 1578) fra Bording til den kgl. Raad, Lic. jur. Kaspar Paslick.

208.

1578. 7de August. Kongebrev, om at den ledige juridiske Pr fessorlønning skulde anvendes til Underholdning for to unge Mæn Jakob Hasebard og Eskil Christensen, der studerede Lægekunst udenlands.

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarck Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor sønderlige gunst tilfornn. Wilder, effther som ther i vaccerer wdj Kiøpnehaffns Vniuersitet ett aars stipendium effter Doctorem Knoperum, saa ther end ingenn wdj hans sted igen er tilskicked thil Juridicam Lectionem samestedtz, och wij kom wdj forfaringe, att ther skall were thuende Studenter wdenland wed naffn Jacob Hasenbard oc Eskild Chrestensen, som studere in Medicinis och haffue saare ringe hielp thil theris Studier forfremmelse, tha bede wij etther och wille, attj deeler oc skiffter forne aars stipendium, som er falden ther samested effther forne Doctorem Knoperum, emellum forne Jacob Hasenbar och Eskild Chrestensen, saa huer ther aff lige møggit bekom mer, och saa att, naar theris fuldmechtige etther ther om be søger, i tha wbehindrett lader thenom huer halffparthenn a same aars stipendium følge, och ingen forhindringe ther pa giører thenom wdj nogre maade. Ther med skier wor wilg Schreffuitt paa wortt Jachthus vdj Rye thend vij Augusti A etc. Mdlxxviij.

Wnder wor Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elske hederlige och hoglerde mend, Recto Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersite wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffnn.

Paategnet: 15 Augusti redditæ.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

[redacted]

209.

1578. 25de September. Kongebrev til Universitetet om Forelæsningernes Standsning paa Grund af Pesten i Kjøbenhavn.

Frederich thennd Anden med Gudtz Naade Danmarcks, Norgiis, Wendis och Gottiis Koning.

Wor synderliig gunst tillforn. Wiider, eftersom wij kommer wdj forfaring om thennd Pestilentze, som nu skall fast regierre wdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn, och att nogne studenther allerede aff samme Siugdom skulle werre hendøde, huorfore i erre begierendis att wiide, om Skollen icke paa nogen thiid maatte opgiffuis: Tha haffue wij for gott ansett, paa thett samme Siugdom icke wiidere skall wdspredis, attj ophollder och suspendere lectiones paa en thiid lang, till saa lenge Gudt will, samme Pestilentze sachter och stijller sig, huillckitt wij ether naadigst icke forhollde kunde, attj ether ther efter kunde haffue att rette. Befalendis ether Gudt. Schreffuitt paa wortt slott Skanderborig thennd xxv dag Septembris Aar etc. Mdlxxviij.

Vnder wortt signett.

Friderich.

Udskrift: Oss ellskelige hæderlige och høglerde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj vniuersitetitt wdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn, samptligen.

Orig. (med Ar. Hvitfeldts Haand) i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 3.

210.

1579. 22de Marts. Kongebrev til Universitetet, hvorved Mads Porsø anbefales et af de fire Stipendier for Studenter, der underholdtes udenlands.

Frederich thennd Annden med Gudtz naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis konning.

Wor synderlige gunst thillforn. Wiider, at thenne breffuiszer, Madtz Porszø, vnderdanigst haffuer ladet berette for osz, huorledis hand en thiid lang haffuer studeret ther udi Vniuersitetet, och forterit ther paa huisz godtz hanom efflher hanns

Moders død wor thilfalden. Er och tillsindtz att begiffue sig wden landtz sine Studia fremdelis att continuere, dog beklager hand sin armod, icke sielff att kunde formaa sig att vnderholde, vnderdanigst therfore begierendis mett nogen hielp thill hans vnderholdning at motte forsørgis. Thj bede wij ether och begiere, att thersom I kende hanom ther god fore, och ther er slig synderlig forhobning om hanom, efſther Fundatzens liudelsze, att hand wdj fremthiden kand bliffue Gud allmechtigste, osz och hans fæderne riige thill Ehre oc tienniste, I tha forhielpe hanom, att hand maa bliffue en aff the fire Studenter, som vnderholdis wden riiget, och bekomme ett hundret daler aarligen att studere mett, efftersom the ere forordnede thenom thill hielp, som synderlig forhobning er om, naar nogen aff the fire studenter, som nu ere wden riiget och haffue for^{ne} penninge, komme hiem, och mett kald bliffue forseet. Thermett giør I osz synderligenn thill wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit paa wort Slot Koldinghusz thend xxij dag Martij, Aar etc. Mdlxxix.

Vnder vort signett.

Udskrift: Osz elsk^{e} hederlig och hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, magistris och menige professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn.

Paategnet: Redditæ 16 Aprilis 1579, de Matthia Porsio.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38.

211.

1579. 13de April. Kongebrev til Professorerne om at deltage i et Møde, som ved Midsommerstid skulde holdes forat affatte en kristelig og endrægtig Ægteskabsordning.

Frederich thend Anden medt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wiider, efſther som adtschillige och fast seldtzame Echteschabs sager thitt och offte indkommer for Dom och Capitell her wdj Riigitt, och ingen wiss schick eller Regelle findis giordt, mand kand dømme efſther,

[redacted]

men er schiett, att wdj ett Capitell om en lige sag er dømptt anderledis', end wdj ett andett: Tha haffue wij ther fore, och paa thett mand kand haffue nogett wist att effther følge, ladett forschriffue, nu till Sanctj Hans dag medtsommer, først kommendis, alle Bisperne her wdj Riigitt, som mett Ether och nogre wore tilforordnede Raadt kunde møde wdj Kiøpnehaffnn, och forfatte och beschriffue en christelig, endrechtig schick, regell och ordning, huorledis dømmis schall om adtschillige tilfald, som kunde hende sig wdj Echteschabs sager. Thj bede wij ether och begiere, attj ether ther om beraadslaaer, och siiden lader forfatte paa Dansche nogen wisse Regeler, huorledis mett saadanne tilfald holdis schall, som siiden kunde wdtgaa paa thrøck, och oss presenteris, bethenckendis ther wdinden bode huad christeligtt och tilbørligt findis. Ther mett scheer oss synderlig till wilge. Befalendis ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Frederichsborg 13 Aprilis Aar etc. Mdlxxix.

Vnder wortt Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e Hederlige och Hoglerde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor kiøbstedt Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183. Samme Dag udgik et lignende Brev til Superintendenterne over al Riget (Sjæl. Tegn. XIV, 194).

212.

1579. 20de April. Kongen anbefaler M. Anders Krag til Nydelsen af det første ledige Stipendium af de fire, der anvendtes til Studenters Underholdning udenlands.

Frederich thennd anden med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gotthis konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att thenne breffuiser oss elsk^e Mester Anders Krag haffuer vnderdanigst laditt giffue oss tilkiende, huorledis hand vdj nogne aar haffuer studeritt ther vdj Kiøpnehaffn, och siiden paa nogen tiid vdenn landtz, och hannd endnu er tilsindtz framdelis att wille studere vdenn

[redacted]

riigett, och beklager, att hannd icke formaa(r) seg sielff att vnderholde. Tha efftertbij wij forfare, att om samme person schall were synnderlig god forhobning, att hand vdj framtiiden kand thienne enthen vdj scholen eller kircken, bede wij ether och begiere, att naar nogne aff the fire personer, som holdis vden riigett, komme hiem, och slippe the penndinge, the haffue haffdt, och forsørgis med kaldt, attj tha giører thennd forordninge, att for^{ne} Mester Anders Krag først for nogen anden egienn fanger samme penndinge till hielp att studere med vden lanndtz. Och effther som wij tilfornn haffue schreffuit ether till for prestens sønn j Wram, attj ochsaa hannom schulle befordre till for^{ne} vnderholdinge, och wij formercke, hand endnu er vng och eblant the hunder studenter en tiid lang att kunde vnderholdis, attj ther fore for^{ne} Mester Anders Krag først ther till befordrer, att hannd icke schall fororsagis sinn forhaffuinde studia vdenn riigett att offuergiffue, och attj hannom j alle maade thill thett beste forfremmer. Ther med giør j oss synderligen till wilge. Befallindis ether Gud. Schreffuitt paa wortt slott Frederichsborg thennd 20. dag Aprilis Aar etc. Mdlxxix.

Wnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och høglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffnn.

Paategnet: Mag. Andreas Kragius. 24 Aprilis redditæ 1579.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

213.

1579. 2den Juni. Kongen tilstaar Jon Jakobsen (Venusinus) 100 Daler aarlig til dermed at studere udenlands.

Jonas Jacobsen fich Kong. Matt. breff att mue aarligen bekomme j^{c} daler att continuere hans studia med, vt sequitur.

Wij Frederich thend Anden etc. Giøre alle witterligt, att efftthersom thenne breffuisere Jonas Jacobsen wdj nogen Aar

[redacted]

er werit her wdj Frederichsborg Schole, och nu siden paa n thiid studeret wdj Vniuersitetet thill Rostoch, saa att wij erde Mend forfare, att om hanom skall were guod forhoge, att hand wdj fremthiiden skall kunde thiene och lade sig ge enthen wdi Kircken eller Skolerne her wdj Riiget, och l endnu er thilsindtz paa nogen thiid samme hans Studia continuere och forfølge wdenlandtz, tha haffue wij aff wor erlige gunst och naade wndt och beuilgit, och nu med e wort obne breff wnde och beuilge att wille aarligen her er lade giffue forne Jonas Jacobsen thill hielp att studere wden Riiget et hundret gamel daler, thill saa lenge wij rledis ther om thilsigendis worder: bedendis och biudendis Rentemester, att hand paa wore wegne hanom forne jc ble daler aarligen thill guode rede lader fornøge. Ther skeer wor wilge och befallinge. Actum Frederichsborg 1 andenn dag Junij Aar etc. Mdlxxix.

Sjælandske Registre. Nr. 12. Fol. 24.

214.

) (før Juli). D. Hans Frandsens Fortale til hans Udgave af ns Skrift «De ossibus», indeholdende Udsigt over de forskjellige Forelæsninger, han havde holdt ved Universitetet.

iannes Francisci Ripensis artis Medicæ studiosis in Academia Hafniensi salutem.

Hactenus quantum omnino per negotia publica et eos, qui licinæ praxin a me flagitarunt, licuit: operam certe quam iimam dedi, ne (quæ nostri muneris pars est altera) studijs ris, qui artis medendi inicia expetitis, viderer defuisse. Nam ı ad docendi munus in hac Regia Academia primum acceem, a summi illius Philosophi et Medici Hippocratis Aphorisinitium feci. Quibus explicatis interpretandum suscepimus llum Galeni ad Glauconem, in quo febrium, earumque sympatum curationes, non quidem luxuriante oratione, vel ociosa borum redundantia, sed, si rerum magnitudinem et pondus cles, succincta breuitate describit. Vt et alias idem author

se intra Methodi terminos ita continet, vt videri possit ... describendæ rationem consulto instituisse. — Cæterum q scientiæ Mathematicæ arti etiam nostræ ancillantur, nolui pet tibus auditoribus officia et studia mea denegare in enarrai Tabulis Directionum Johannis de Regio Monte. — His, vt spe non sine fructu absolutis, in Poëmate Macri auditores her tum, vt dicere solemus, deduximus. Sed et doctrinam de d bus decretorijs: Scripta quoque nonnulla eruditissimorum Vi rum Philippi Melanthonis et Rondeletij explicuimus. Cum ei illius institutis doctrinisque multo suauissimis in gratam ho stamque Philosophiæ vtriusque noticiam veluti per manus s introductus, huius vero exercitatione Medica in artis nos vsum ac medicandi facultatem haud pœnitenda, vt spero, acc sione peruenerim: Committere equidem non potui, quin q ab optimo Melanthone et solertissimo Rondeletio ipse aliquan ijs quibus potui diligentiæ nostræ laboribus mihi comparasse studiosis nostræ Scholæ hominibus, qui hæc ipsa Medicæ a fundamenta expetiuissent, aliqua etiam et assiduitate et trade facilitate sine inuidia rursus communicarem. Occasionem v etiam nobis dedit lues illa Pestilentialis, quæ in hoc reg annos quamplures grassata est, vt de ea quoque singular tractatum instituerimus. Atque in his auditorum voluntat magis quam iudicium nostrum secuti sumus. Sed ne perpet sine ordine per incerta doctrinarum capita, vel errore iudi vel voluptatis causa ferri videamur, constitui nunc mede rationem a primis quasi elementis, ab ipsis videlicet hum corporis ossibus, inchoare. Vt enim Grammaticus a litte Geometer a puncto, linea, plano et superficie suæ artis facit inicia: Ita cum Medicinæ subiectum sit corpus humanum, huius fundamentum et bases sint ossa, necessarium certe fuer vt Medicinæ studiosi hæc initia veluti prima elementa nomin discant, et horum in structura ordinem et coaptationem, q motui seruit, accurate obseruent, priusquam progrediantur considerationem ligamentorum, tendinum, musculorum, carn et cutis, quibus ossa admirabili arte connectuntur, et conne vestiuntur. Extat autem libellus Galeni de Ossibus, quem, qu cæteris, qui eius argumenti sunt, omnibus anteferri merito poss

[redacted]

publice interpretandum suscepi. Et vt copiam exemplariorum vobis facerem, Typis Laurentij Benedicti Typographi Regij euulgandum dedi. In fronte vero addita est pictura Scheleti manu insignis artificis Tobiæ Gemperlini delineata, vt res omnis oculis exhiberetur, et memoriæ intuitu etiam imprimeretur. Vos quod studijs vestris benigne impendimus grato animo prosequimini, et Valete.

215.

1579. 10de December. Kongebrev om Fordelingen af den ledige juridiske Professorløn imellem tvende unge danske Læger, der studerede udenlands.

Friderich thend Anden med Gudtz naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gothis koning etc.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider, effter som thenne breffuisser Mester Anders Christensen en thiid lang haffuer hafft Stipendium aff oss eblandt the fiire, som wij wnderhollde wden landtz, och hand nu er tillsindtz att wille begiffue seg wdj Italien ther att studere Medicinam, huor till hand behøffuer wiidere hielp, och therforre er oss aff the hoglerde till Wittenberg commenderet: tha bede wtj ether och wille, attj lader hanum strax følge hallffueparten aff ett aars Stipendium, som vaccerer till thend leisze, Doctor Knuppert haffde. Och efftherthij wij forfare, att ther wdj liige maade schall werre en anden studerer medicinam, som och er tilsindtz att wille begiffue seg ind wdj Italien, wed naffn Eskilld Christensen, tha wille wij, athj hanum thend anden hallffuepartt aff samme Stipendio fornøiger, och athj med for^ne^ hiellp saaledis ether forhandler, saa att naar the enthen sellff eller thierris fulldmechtige ether her om besøger, att the tha mue bliffue wforsømmidt. Ther med skeer oss synderligen till willge. Befallindis ether Gud. Schreffuit paa wortt slott Skanderborg thend x. Decembris Aar etc. Mdlxxix.

Wnder wort Signet.

Friderich.

[redacted]

Udskrift: Oss ellsk[e] hederlige och hoglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersitetit wdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn.

Paategnet: M. Andreas Christierni reddidit 27 Januarij 1580.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

216.

1579. 12te December. Kongebrev til Universitetet, hvorved M. Hans Rasmussen anbefales til en passende Ansættelse «udi Skolen eller Kirken».

Frederich thennd Andenn med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wiider, att effther som thenne breffuiser, hederlig och hoglerde mannd Mester Hans Rasmussen, haffuer en tiid lang studeritt vdenn riigett, och hand aff hogborne Første, wor kiere Fader, hertug Vlrich aff Meckelborg etc., nu till oss er forschreffuitt och commenderit, saa well som och aff the høglerde vdj Vniuersitetitt till Wittenberg, huilche ochsaa om hanns lerdom giffuer hannom ett gott windisbyrdt: och hannd nu vnderdanigst giffuer tilkiende, att hand inthett haffuer att vnderholde seg med, begierendis ther fore, att motte med første leylighedt forhielpis till ett kaldtt, ther aff hannd kunde haffue sinn redelig vnderholding: Tha bede wij ether och naadigst begiere, at naar nogett kaldt bliffuer leddigt enthen vdj scholen eller kircken, som hannom kannd were quemeligtt, ther wdj byenn eller andenstedtz, I tha wille were for[ne] M. Hans Rasmussen till thett bedste beførderlig, att hannd for een anden ther med maa forsørgis, och i alle maade hannom till gode forfremmer. Ther med giør j oss synderligen till wilge, och wij forlade oss ther wisseligen till. Befallindis ether Gud. Schreffuitt paa wortt slott Skanderborg thennd 12. dag Decembris Aar etc. Mdlxxix.

Wnder wortt signett.

Friderich.

[redacted]

Udskrift: Oss elsk[e] hederlige och hoglerde Mend, Rectori, uperintendenti, Doctoribus, Magistris och mienige Professoribus dj wortt Vniuersitett wdj Kiøpnehaffnn, samptligenn.

Paategnet: De M. Johanne Erasmi, redditæ die Joh. Apost. t Euangelistæ 1579.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

217.

1580. 9de Juli. D. Nicolaus Theophilus skriver til Kjøbenhavns Universitet og modtager den ham tilbudte Post som juridisk Professor ved samme.

S. P. Quod serius opinione, Magnifice D. Rector et Professores ornatissimi, ad uos nunc tandem scribo, non id mea, sed Principis mei Illustrissimi culpa fit, a quo hinc abeundi veniam hactenus impetrare non potui: cunctationem itaque et tarditatem meam in rescribendo æqui bonique consuletis. Etsi autem ne nunc quidem de voluntate prædicti Principis plene edoctus sim, nihilominus tamen oblatam a vobis superioribus mensibus conditionem me nunc accipere vobis confirmo, omnemque dabo operam, vt, Deo conatus meos secundante, quod ab ipso ardentibus votis petam, circa finem canicularium dierum Hafniæ, quoquo modo possum, me sistam.

De me viri amplissimi nihil uobis polliceri possum, in eo tamen elaborabo sedulo, vt fide et integritate muneri meo et iudicio de me vestro honestissimo, quantum quidem in me est, aliqua ex parte satisfaciam: quod me magis re quam verbis uobis probaturum confido. Bene et feliciter ualete. Corbeiæ Saxonum 5 Id. Julij Anno salutis etc. 80.

Nicolaus Theophilus D.

Udskrift: Magnificis, Reuerendis et Clarissimis Dominis, Rectori, Decano et Professoribus inclytæ Academiæ Hafniensis, dominis et amicis suis obseruandis.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

[redacted]

218.

1580. 24de Juli. Kongebrev til Universitetet, hvorved delsen af den i Tydskland nylig udkomne Konkordieformel gelig forbydes.

Frederich thend Anden mett Gudtz Naade Dann Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider, att then mand kalder Opus Concordiæ, som nu lang tiid wd haffuer werit forhender vdj werck, er nu paa trøck wd som Oss och der aff et Exemplar er tillkommen, och vdj samme Bog schall findis thend Lerdom, som Oss oc kircker er fremmit och wbewont, att lettelig ther offue enighed, som thill thes (Gud Loff) thisse Riger haffue holden wdj, knnde forstøris, thersom samme bøger almindelige her vdj Riigit och schulle vdspredis, och i Øffrigheden ther mett vdj Thiide haffdis ett Indsehend, epther wi icke thuiffle paa, att her vdj Rigitt io saa u andenstedtz well schall findis thett folck, som sig till n wenighed schulle lade bruege. Thj bede wi ether och ligen befalle, attj nu strax tillsiger alle Bogførerne t wor Kiøpsted Kiøpnehaffnn, som pleye att indføre Bøger: aldelis ingen aff forne Concordiæ Bøger kallede tillten indføre, selge eller affhende her vdj Rigitt, saa frempt t ther offuer wille haffue forbrott theris boeslod, och stra Liffuit vden ald Naade. Sammeledis saa thiidt och formercke, att ther till Byen kommer nogle vdlendische fører, attj thenum lader attware och tillsige, før the theris Bøger, att the icke distrahere eller selge forne nogen her vdj Rigitt vnder theris Bøgers fortabelse, o the haffue mett att fare. Thisligeste attj nu strax for och tillkiende giffuer alle Studenterne ther vdj Vniuersite ingen tilltencker att lade samme Bog findis hoes sig, saa nogen aff [thenum] ther mett befindis, the icke therfor paa thet høgiste straffis wden ald Naade, som the ther hedz bud och befalling icke haffue haffd vdj Acht. I w mett haffue et flitig Indsehende, att her emod icke sche

[redacted]

handlis, epther som wj ether naadigst till troe, ansehendis, att wj som en Christelig Øffrighed trachte epther thend rene lere och Enighed att erholde vdj thisse Riger, vdj huilchen wj ere opdragene och haffuer werilt till thes. Och therfore att hindre och affuende the Aarsager, huor wiid fred, Roe och Enighed kunde forstøris, och andre forføris. Huilchet wj och ether paa ethers Embitz wegne wille haffue befallitt och paalagdt. Ther mett scheer wor alffuorlig wilge och befalling, och thager her ingen forsømmelsze fore. Befallendis Ether Gud. Schreffuitt vdj Andworschouff Closter thend 24. Julij Aar etc. Mdlxxx.

Vnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elskelige hederlig och høglerde mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor Kiøbstedt Kiøpnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 190.

219.

1580. 20de September. Rektoren ved Roskilde Skole, M. Desiderius Fos, modtager den ham tilbudte Plads som Professor ved Universitetet.

Dei gratiam et pacem. Magnifice D. Rector, virj doctissimj, præceptores venerandj. Nudius tertius amantissimas vestras literas accepj: quibus mihi pædagogicam lectionem in celebrj vestra academia offertis. Gratias vobis omnibus et singulis, quam possum maximas, ago, quod is a vobis, eruditissimis hominibus, iudicatus sim, quem in amplissimum vestrum collegium volueritis cooptare. Quapropter vocationem hanc lubens accipio: Ad vos sub finem semestris huius, si vitæ et valetudinj meæ Deus pepercerit, commigraturus. Eam diligentiam, auxiliante Deo, cum in docendo, tum in pace tuenda cum omnibus, adhibebo, vt conscientiam apud Deum saluam retineam, nemoque existat, qui de me iuste conquerj possit. Eo stipendio, quod ex fundatione regiæ maiestatis huic professioni adiectum est, et quo toto hactenus vixit Magister Petrus Haggæus, vir

20*

doctrina et pietate clarus, facile contentus ero. Initio sperabam, me et notariatum et bibliothecam, quemadmodum hac magister Petrus habuit, obtinere posse, quod etiam nunc spero. Nam grauor adhuc isto ære alieno, quod in exteris nationibus tot annis olim causa studiorum, pauper et afflictus, mihi cumulauj. Cuius rej rationem estis habiturj sine dubio. Verum, vt vt fuerit, me vestro iudicio et æquissimæ voluntatj submitto. Deum autem, domini nostri Jesu Christi patrem, ardentj pectore quæso: vt vos diu ecclesiæ suæ et reipublicæ florentes et incolumes conseruet. Bene et κοινωφελῶς, magnifice domine Rector vosque præceptores et amici colendi, valete: Meque et familiam meam eo amore, quo benigne cœpistis, deinceps prosequiminj. Roschildiæ 20 7bris, Anno salutis humanæ 1580.

Vester totus

Des. Johannes Fossius.

Udskrift: Magnifico domino Rectorj, et amplissimo inclytæ Hafniensis Vniuersitatis Senatuj, præceptoribus et amicis suis colendis.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

220.

1580. 21de September. Kongebrev til Universitetet om med det første at kreere M. Jakob Madsen, der nylig var bleven theologisk Professor, samt Sognepræsterne M. Rasmus Katholm og M. Anders Mariager til Doktorer i Theologien.

Frederich thend Anden mett Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synderlige gunst tilforn. Wiider epther som wij forfare, att oss elsk^e^ hederlig och hoglerdt Mand Mester Jacob Matzen er nu forordnett till thend lectionem Theologicam, som Doctor Niells Hemmingsen haffde, tha bede wij ether och begierre, athj med thett første epther Vniuersiteters lofflige brug, ordentlige Ceremonier och skick lader hanum promouere in doctorem Theologiæ. Och eptherthij wij forfare, att oss ellsk^e^ Mester Rasmus Catholm och Mester Anders Mariagger, Sogne-

[redacted]

prester ther wdj byen, ochsaa well schulle werre skickelige och lerde till for^{ne} gradum Doctoratus, och wij ther fore for gott ansee, att the, boglige konster och religionen till forfremmelse och ehre, ochsaa promoueris: Tha bede wij ether och begierre, athj forordne, att for^{ne} Mester Rasmus Catholm oc Mester Anders Mariagger thill samme thiid ochsaa in Doctores Theologiæ promoueris. Ther med skeer oss synderligen till willge. Befalendis ether Gud. Schreffuett paa wortt slott Frederichsborg thend xxj dag Septembris Aar etc. Mdlxxx.

Wnder wort signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och hoglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersitetit wdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

221.

1580. 7de Oktober. Kongebrev til Universitetet om ogsaa at kreere Sognepræsten ved Helliggejst Kirke, M. Peder Vinstrup, til Doktor i Theologien (se Nr. 220).

Frederich thend Anden mett Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider, epther som wj ether kortt tiid siden forleden haffue tillschreffuit, att wj naadigst for gott ansehe, att the thuende Sogneprester ther vdj byenn till wor Frue och till Sanctj Nicolaj Sogner, oss elsk^{e} hederlig och høglerde mend Mester Rasmus Kattholm och mester Anders Mariager, promoueris in doctores theologiæ, oc wj nu siden ere ehrindrit, att Sogneprestén till Helliggestus sogen sammestedz, oss elsk^{e} hederlig och høglerde mand mester Peder Winstrup, ochsaa schall were en guod skickelig lerd mand, saa hand samme Gradum oc lerdoms widnisbyrd ochsaa werdiglig schall kunde anthage: Tha sehe wj gierne och naadigst for gott an, att hand j lige maade till samme tiid in doctorem theologiæ promoueris. Thi bede wj ether och begere, attj sligt

hanum foreholder och tilkiende giffuer, och ther epther forordne, att hand mett the andre for^ne guodemend honore et titulo doctoratus insigneris och promoueris. Ther mett . scheer oss till wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit wdj Sore Closter thend vij. dag Octobris Aar etc. Mdlxxx.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e hederlige och hoglerde mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniuersitetit vdj wor kiøbstedt Kiøbenhaffn.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

222.

1580—90. Uddrag af Universitetets Regnskaber, forsaavidt angaar en Udgiftspost i samme, betitlet «Æreskjænk».

Æreschenck.

Anno 1580.

M. Hans Seccerultz . . . . vj daler.
D. Niels Hemmingsøn ʝ Ame Vin . . . . vij daler j mᛘ.
Hr. Jacob i Strøby ij pund Korn, for hans gaard brende, xxviij mᛘ.
For en forgylt Sølff Credentz, blev skenckt Casper Paslichs daater till Bryllup . . . . xxxviij daler.
Her Christen i Faxe skenckt till Bygning . . . . x daler.

Anno 1581.

D. Jacob till sin Søsters Brylluppe ʝ Ame Viin . . vij daler j mᛘ.
D. Pouel till M. Iffuers Brylluppe j Ame Viin . . . . xv daler.
D. Hans Frandssøn till sin søsters Brylluppe j Ame Viin . xv daler.
D. Niels Hemmingson ʝ Ame Viin . . . . vij daler j mᛘ.
Karrine M. Niels Lauritzøns, M. Hans Seccerultz og D. Johan Varuig huer dennum x daler, er . . . . xxx daler.
Her Christen i Faxe til bygning . . . . x daler.
Skenckt Christoffer Sturtz. Viin oc Luttendrank for . . . vj mᛘ.
D. Matz foræret iiij potter Viin oc ij potter Luttendrank . . v mᛘ.

[redacted]

Anno 1582.

Johån Varuig . . . . x daler.
Jacob til Doctor Kost j Amme Viin . . . . xv daler.
Hans Hemmingsøn . . . . x daler.
ıtthiæ Vetz Ballenbergensi . . . . vj daler.
Niels Hemmingsøn j Amme Viin . . . : . . vij daler j m℔.
ıach Grønnebeck . . . . x daler.
r Christen i Faxe til Bygning . . . . x daler.
na (!) Machabei til paaske . . . . iiij daler.
r en Credentz til D. Peders Brylluppe . . . xlix daler j ort.
tuordet Anders Kromager oc Erick Clemendsøn Statz Kemner til hielp till Vandkonsten . . . . j^c daler.

Anno 1583.

Niels Hemmingsøn j Ame Viin . . . . xiij daler.
ach Grønnebeck . . . . x daler.
r Christen i Faxe till Bygning . . . . x daler.
Ame Viin M. Christen fick till Bryllup . . . . xiij daler.
henckt en Doctor aff Dantschen, laa till Peiter Apoteckers, viij potter Viin . . . . iij m℔.

Anno 1584.

enckt Lauritz Clausen . . . . xx daler.
r Christen i Faxe till Bygning . . . . x daler.
Niels j Amme Vin . . . . xviij daler.
ı forgylt Credentz, bleff skenckit Lauge Beck till sit (ɔ: sin Datters) Bryllup . . . . xl daler.
Tuct en Guldsmid, som vdgroff nogen Bogstaffue der paa, j pott viin, er . . . . vj ß.
enckit D. Anders Christensøn Viin och Luttendranck . vj m℔.
r j t^e tydstøl, Rector gaff liggerne paa Slottet for en Crantz, viij ℔.

Anno 1585.

Niels Hemmingsøn j Amme Viin . . . . xviij daler.
Hans Sasceridi til hans Daaters Bryllup med M. Jona j Amme Viin . . . . xviij daler.

Anno 1586.

D. Anders Christensøn ɉ amme vin . . . . ix daler.
D. Niels Hemmingsøn j amme viin . . . . xix daler.

Anno 1587.

21 Aug. D. Hans Slangerup j Amme Viin till Brylluppe Kost, med Ammen . . . . xxɉ daler.
D. Niels Hemmingsøn j Amme viin med Ammen . . xxɉ daler.
Skenckt Knud Christensøn i Strøby till Bencke, Vindueskarm oc andet ɉ tylt tørre deller, for . . . . iij mꝁ.
For ɉ tylt smaa sparrer til skelrum . . . . j mꝁ.
Till iiij par Dørhengsel . . . . ij mꝁ.

Anno 1588.

D. Niels Hemmingson j amme viin . . . . xxij daler.
M. Claus Skaubo till hans Daaters Brylluppe ɉ Amme Viin x daler j ꝁ.
M. Peder Aagisøn till hans Bryllupp ɉ amme viin . . x daler j mꝁ.
Noch ij t^r tydstøll . . . . xx mꝁ.
M. Peder Steensøn skenckt . . . . x daler.

Anno 1589.

Albret Albretsøn till sin Søns Brylluppe j Amme Viin . xxj daler.
D. Niels Hemmingsøn j amme viin tiil Juell . . . . . xxij daler.
19 Martij forærit det bud, som frembar Kong. Mat^{tz} skenck aff Skotland . . . . iiij daler.
15 Junij forærel M. Isach Grønnebeck for Historia Christi xiiij daler.

Anno 1590.

3 Aprilis D. Leuino Batto pro dedicatione operum Bordingi en Credentze, kostede . . . . xxix daler.
Hans Søn till dricke pending, som frembar Bøgerne . . j rosenobel.
D. Jørgen Dybuad till hans Promotz j Amme Viin . . xxj daler.
D. Niels Hemmingson j Amme Viin . . . . xxj daler.

[redacted]

Maij forærit M. Peder Vinstrup med iiij potter Viin oc iiij potter Lutendranck . . . . vij m$\frac{1}{X}$.
rærit D. Thomes Fincke Viin oc Lutendranck . . . . vij m$\frac{1}{X}$.
Summarum paa æreskenck — viij[c]xiiij daler j m$\frac{1}{X}$ vj ß.

Af en samtidig Oversigt over Universitetets Regnskab i Aarene 80—90, der findes i Geh.-Ark., Aflev. fra Justitsminist., «Kbhvns Iv.» (Samme findes ogsaa i Konsistoriets Arkiv).

223.

81. 30te September. Kongeligt aabent Brev, hvorved Univer-etet bekræftes i sin Ret til Studiiskat af Kirkerne i Sjæland og Skaane.

Vij Frederich thend Anden mett Gudtz naade Danmarckis, Nor-s, Wendis och Gottis Koningh, Hertug vdj Slessuig, Holstein, ormarn och Dittmerschen, Greffue vdj Oldenborg och Delmen-orst, Helsse etther alle menige Kirckewerger till Landtzkier-erne wdj wore Lande Sielland och Schone euindeligen mett d och wor naade. Wiider, epther som hogborne Første wor ere Herre Fader, salig och hoglofflig ihukommelse, haffuer nderitt och forordnett till the Høglerdis wnderholdinge vdj niuersitetit vdj wor Kiøpsted Kiøpnehaffn aarligen aff huer ndtzkierckes rentte och indkompst wdj for[ne] wore Lande Siel-nd och Schone att schulle bekomme en uisse pendinge, epther m the vdj Fundatzen ere taxerit, och som thend vdj sig sielff lermere forklarer och wduiser: Tha lade for[ne] the Høglerde dj Kiøbnehaffn nu vnderdanigst giffue tilkiende, att thennom nod Fundatzen giøris forhindring paa hues pendinge och rente ennom aarligen aff samme kiercker kand vdj saa maade til-omme. Tha eptherthi hogbe[te] wor kiere Herre fader, Gud al-echtigste till loff och ehre, Religionen och bogelig konster till rfremmelsse, och paa thett for[ne] the Høglerde vdj Vniuersitetit Kiøpnehaffn saa møgitt thess bedre kunde mett en tilbørlig nderholding bliffue forsørgitt, samme pendinge och rente aff ierckerne haffuer ther till vdj en euig Fundatz forordnit, huil-ken wij aldelis wille wed macht att schulle bliffue: Beder wij

etther alle, saa mange som ere kierckewerger eller haffuer nogen kiercker vdj forsuar vdj forne wore Lande Sielland och Skone, och huer serdelis her mett strengeligen biude, attj retther etther epther aarligen betimen till gode rede och wden ald forhindring aff forne Kiercker att wdgiffue, yde och fornøige till forne the Høglerde vdj Vniuersitetit i Kiøpnehaffn hues pendinge och rente thennom epther Fundatzens liudelsse aff etthers kiercker mett rette tilkommer, saa well for neruerendis aar som for the andre forgangne aaringer, en partt etther stander mett tilbage. Saa frampt i icke wille ther fore stande till rette, som thett sig bør. Her epther sig huer will haffue att rette och forholde. Ladendis thett ingenlunde. Giffuit paa wortt Slott Frederichsborg thend xxx. Septembris Aar Mdlxxxj.

Vnder wortt Sigtt.

Friderich.

Udenpaa: The Høglerde i Kiøpnehaffn.

Orig. (i Patentformat) i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84. Sammesteds findes et med ovenstaaende i Hovedsagen ligelydende kongeligt aabent Brev, af samme Dag, hvorved det paalægges alle Kirkeværgerne, baade til Kjøbsted- og Landsbykirkerne i Laaland og Falster, i rette Tid at udrede den Afgift af Kirkerne, som af K. Christian III var tillagt Universitetet til Underholdning af en Professor i det hebraiske Sprog.

224.

1581. 31te December. Kongebrev til Kapitlet i Lund angaaende de 100 Daler, som Kapitlet aarlig skulde yde til Universitetet.

Capittell vdj Lund finge breff, som her eptherfølger.

Frederich. Wor synderlig gunst tillforn. Wiider, att hederlig och hoglerde Mend, Rector och menige Professores vdi Vniuersitetitt vdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn, haffuer vnderdanigst ladet giffue oss tilkiende, att epthersom vdj thend Fundatz, som paa forne Vniuersitets Renthe och Indkompst giort er, Vniuersitetit er tillagtt och tilforordnitt aff ethers Capittell aarligen att skulle haffue ett hundritt daler: tha skulle I haffue giortt vnder ether

[redacted]

nogen forordning om samme Renthe, att thett aff Vicariers renthe oc Indkompst, som vdj Anno Gratiæ epther nogen Vicarij død och affgang opberis schulle, forleggis: ther offuer bode Vniuersitetit och Vicariorum Arffuinge paa Anno Gratiæ schulle schee forkortt, saa och Vniuersitetit for^ne^ j hundritt daller icke aarligen till guode rede och rette thid schulle bekomme. Och eptherdi ether for ethers person, som niude Capittels beneficium och geistlig renthe, mere bør att førdre och forfremme till Gudtz ere Vniuersitetit och huis ther till funderitt och forordnitt [er], end forholde huis I epther Fundatzen plichtig er thennem att forlegge, mue wij bekiende sligt offuer wor forhobning och tillforsicht oss om ether att forekomme, huorfor wij ether her med her om naadigst wille haffue anlangitt, bedendis ether och wille, att I tillthencker aff Capittels ordentlig och rette Renthe och Indkompst aarlig till guode rede och rette thide att lade giffue, yde och fornøye till Vniuersitetitt wdj for^ne^ wor kiøbsted Kiøpnehaffn for^ne^ hundritt daller, epthersom for^ne^ Capittels Fundatz tillholder, saa the høglerde samested icke skulle haffue thennom ydermere ther offuer for oss att beklage, och wij tha fororsagis anderledis ther om att tillthencke. Ther med scheer thett vdj sig selff billigt, tilbørligt och rett er, och er wor aluorlig wilge. Ther epther I ether wnderdanigst wiide att rette. Befalendis ether Gud. Actum Frederichsborg thend 31 Decembris Aar epther Christi fødsel Mdlxxxij (ɔ: 1581).

Skaanske Tegnelser. I, 285—86.

225.

1582. 22de April. Hr. Oluf Nielsen Skytte i Viborg skriver til D. Anders Lavritsen angaaende den Del af Naadensaaret efter afdøde Kapitelsmedlemmer i Viborg, som tilkom Universitetet.

S. P. d. Principio, quod foelix et faustum sit, vir ornatissime, mitto tuæ præstantiæ 30 Thaleros ex præbenda D. Joannis Schogerdiani piæ memoriæ: breuem quidem summam, sed quam breui sequatur altera, deinde et tertia suo tempore, vbi volente Deo collegero. Quod autem tam sero mittimus et tam concise

ac minute, non vna est causa, verum hæc vt prima ita quoque præcipua. Nimirum difficultas inter nostros hæredes diuidendi et postea colligendi. Propterea quod a principio non fuerat in hoc capitulo sicut in aliis capitulis iste annus gratiæ. Itaque cogor admodum verecunde exigere et lento tardoque gradu procedere. Adhæc mira hic est apud nostrates pecuniæ inopia. Offerunt mihi debitores suos boues macilentos, quos non licet hac anni parte cuiquam diuendere sine magna iactura et detrimento. Sub ferias Michaelis, Deo volente et vita comite, iterum mittam quantum potero corradere. Tunc enim, vt spero, nostri homines erunt et numatiores et melius soluendo. Interim Deus opt. max. Te nobis incolumen conseruet et mente et corpore sanum. Dominos meos, Professores istius vniuersitatis celeberrimæ, vna salute omnes bene valere opto, et te seorsim ac præcipue, tum M. Scauenium et M. Franciscum Andreæ, meos olim commilitones suauissimos, si adhuc sunt superstites. Sed et ante omnes D. Paulum Matthiæ superintendentem et D. Hemingium, meorum filiorum, M. Petri et D. Nicolai, præceptores fidelissimos. Postremo vero M. Sasceridem et M. Petrum Hagæum, mei Andreæ tum præceptores tum hospites humanissimos, vna cum uxoribus et liberis vestris carissimis. Salutant vos omnes nostri capitulares, M. Petrus Theodgarus superintendens, gener illius M. Jacobus Hulmius, D. Remerus Petreus et mei generi, M. Johannes Petreus et M. Hieronymus Ranch. Iterum vale vir ornatissime. Viburgi dominica Quasi modo geniti 1582.

Olaus Nicol. Skytt.

C. V.

Mittas mihi, oro, literas acceptilatorias seu Quittantiam, quam vocant, cum hoc eodem Tabellario, sic enim fieri solet, iusque et æquitas ita postulat: sumus enim mortales omnes et fragilis vitæ. Iterum atque iterum Vale.

Udskrift: Ornatissimo viro ac Domino virtutibus et doctrina excellenti, D. Doc. Andreæ Laurentio, sacrosanctæ Theologiæ apud Hafnienses Professori primario, suo domino et amico plurimum colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

[redacted]

226.

1583. 28de Januar. Mageskifte mellem Universitetet og Knud Grubbe til Alsløv, hvorved denne fik en Jord, der laa til Faxe Kirke, mod at give Kirken Vederlag.

Wi efftersehreffne Rector, Doctores och menige Professores wdi Kiøbenhaffns Vniuersitet kiendis oc giøre witterligt for alle medt thette vort obne breff, att wi haffue medt Kong. Mayt. naadigste tilllaadelse oc samtycke giort itt æuigt oc wrøgeligt magskiffte medt erlig oc welbiurdig Mandt Knudt Grubbe tiill Alsløff wdi saa maade, att wi haffuer tiill magskiffthe hannom Vndt oc bevilgit, oc nu medt dette vortt obne Breff vnde oc samtycke en Faxe kierckis iordt, liggendis paa Holte Rye marck, som giffuer aarligenn tiil Faxe kircke otte skilling, huor imodt handt haffuer igienn tiill æuig vederlag vdlag(t) tiill Faxe kiercke aff sin eiendoms iordt paa Alsløff marck liggendis imellom Stegle gaben oc Tackerødt, som er nogen Eger i engenn paa samme iordt for endenn, oc er nu indstenett oc indstablett, som er tresindtztiuffue Skafft i lengdenn oc halfftrediesindtztiuffue oc otte Skafft i bredenn, huertt Skafft fire Sielandtz alne langt, oc kaldis nu samme iordt Faxe Kierckeholm. Och skall der effter denne dag giffuis aff samme Kierckeholm tiill Faxe kiercke otte skilling. Thi beplicter wi oss oc wore effterkomere att fri hiemble oc fuldtkomelig tiillstaa for^ne^ Knudt Grubbe for^ne^ iordt, liggendis paa Holte Rye marck, for huer Mandtz tiilltaale wdi alle maade. Oc huor samme iordt bliffuer for^ne^ Knudt Grubbe fraa wunden medt nogen Rettergang, thaa maa oc skall for^ne^ Knudt Grubbe fri oc wbehindrett igien wden all affgifftt annamme tiill sig oc sine arffuinge den iordt, hand haffuer vdlagt for for^ne^ kiercke iordt tiill Faxe kiercke. Item skall dette for^ne^ magskifft saa aldelis vere giortt, som forskreffuitt staar; dog medt saadantt wilckor, att naar Gudt kalder for^ne^ Knudt Grubbe oc hans Frue, erlig og welbiurdig Frue Metthe, som nu leffuer, skall deres Børnn, arffuinge, eller huem for^ne^ iordt effter dennem arffueligenn tiillfaldenndis vorder, vere forplictit tiill att feste den paa ny aff forneffuendt Vniuersitett. Att saa wrygeligen holdis skall, som forskreffuit staar, haffue wii hengt Vniuersitetz indtsegell nedenn

for thette wort obne Breff. Giffuet wdj Kiøbenhaffn den 28 J nuarij, Aar M. D. LXXXIII.

Orig. paa Pergament med Levning af Seglet, i Konsist. Ark Pakken Nr. 99.

227.

1583. 7de Juni. Kansler Niels Kaas tilskriver Universitetet, paa Grund af Pesten maatte Højskolen opgives i nogen Tid.

Mynn gannsche wenliigh Hellssen nu och allethiidt forsse med wor herre. Kiiere Herrer och Wenner: Tacker Jegh ell vennligenn och ganntz gerne for all Gott, som i megh gi och beuist haffuer, huilchet igien att forskylle Jegh aff Formu wiill findis goduilligh. Giffuer Jegh ether wennligenn atth vii att ethers scriffuellsse er megh thiil hende komen: wdaff hi cke(n) Jegh haffuer forfaritt, att thend Pestelenntze, som wdj Kiøbnehaffn schall regere, fast skall segh formere, (nogen vdaff thi fornemeste Studenter wdaff samme Siugd schall vere hendødt, huorfor ether siiønis radeligt, att Skol paa nogen tidt langh offuergaffs, huilckitt i ether ickj w vnderstaa att giiøre, wden kong. Mat^s nadigst thiilladellsse: s elthers Skriiffuelsse therom viidere formelder. Saa haffuer i thes leiilighed Hans Konng. Matt. wnderdanigste andragitt. ' lader siigh hanns Matt. well beffalle, att Skollen paa no thiidt offuergiiffuis, endtiill samme Pestiilentzie igien viille s formilde. Thet iegh ether thiill suar paa ethers Schriffuel wennligen icke wiille forholde. Och vdj alle thi maade i kand giiøre, i kand haffue Tiienist och Ære aff, ther tiill sc i finde megh willigh. Wiill her med nu och allethiide ha ether Gudt allermectigste befallindis. Actum Haaersløff th 7 Junij Anno etc. 1583.

Niels Kaass.

Udskrift: Hederliigh och høyglerde Mendt, Rectorj menige Professoribus wdj Kiøpnehaffns Vniuersitet, myne besy derligh gode wenner, ganntz wennligen.

Egenhændig Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 3.

[redacted]

228.

83. 26de November. Kansler Niels Kaas giver sit Samtykke at D. Peder Sørensen maatte tilskifte sig et Stykke Jord, som hørte til en af Universitetets Professorresidenser.

ynn gannsche wennliigh Hellsenn nu och allethiid forsenndt d wor herre. Kiiere Her Doctor, synderligh gode wenn. Nest nn wennligh Tacksigellse for all beuiiste gode, huilchit igien forskylle iegh aff formugen wiill findis goduillig. Giffuer h ether vennligen atthviide, att effter som hederligh och glerd Mand, D. Peder Sørensin, wdaff Rectore, Doctoribus n menige Professoribus er beuilgitt en Stycke Vniuersitetis d och grund ligindis vdj Kiøpnehaffnn ind vdj D. Anders nuigs gaard, for segh och sine Arffuinngh thill euigtid att ulle beholle, epther thet breffs Liudellse, hand ther paa be-nmit haffuer, huorfor hand och mynn Samtycke therudin-n haffuer begierritt, huilckit ieg ickj haffuer viist hanum att nde negte. Och epterdj hand myn Schriffuellse tiill ether ffuer veriit begierrindis, att ieg ether myn Mening herudinden lle thillschriiffue, bedendis ether gantz gerne, attj viill thil-lpe, hand samme Grundt maa bekomme. Huadt myn Per-n belanger haffuer ieg hanum thet vennligen beuilgiit, huilckiit h epter hans Begierring ether wennligen viill haffue vfor-llitt. Wdj alle thi maade, ieg kand giøre, j kand haffue eniste och gott aff, ther tiill schall i finde meg viillig. ll her med nu och allethiid haffue ether Gud allermectigste falindis. Aff Aarhus thend 26 Nouembris Anno etc. 1583.

Niels Kaass.

Udskrift: Hederliigh och høglerd Mand, Docter Pouell ltzsin, Superintendent vdj Siellandz stigt, mynn synderlig de ven, gantz venligen.

Paategnet (af M. Klavs Skavbo): Cancellers breff tyll Vniuersi-tet om det stycke Jord, Dr Per fich i Dr Lemuigs haffue.

Egenhændig Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153. I Kon-storiets Kopibog 1538—1602, Fol. 144, findes et Brev af 20 Juni 1592, orved Rektor og Professorer gjøre vitterligt, at de med Kansler els Kaas's Samtykke have bevilget D. Peder Søfrinsen en Universite-

tets Jord og Grund, som strækker sig fra D. Peders Gaard, som han nu ibor, indtil det ny Hus i Kannikestræde, som han paa hæderlig og højlærd Mands D. Anders Lemvigs Residens, til Vederlag for samme Jord og Hus, nu bygt haver.

229.

1584. 5te Maj. Brev fra D. Thomas Mouffet, Læge i London, til D. Peder Sørensen, Livlæge hos K. Frederik II, med Opmuntring til kraftig at hævde den paracelsiske Retning i Lægekunsten.

S. Nec multa, nec nihil. Sed ex his uide, quanti te faciam. Quod ad te semel scripsi, amori tribue, quod non sæpius, necessitati. Eripere negotijs meis inextricabilibus paululum temporis potui, ut te salutarem; excipere satis, ut te resalutarem, non potui. Nec tamen vnas illas litteras sic omni commendatione indignas existimo, mi Petre, ut tuam uicissim ad illas responsionem tanto dierum mensiumque interuallo neutiquam promereantur. Præsertim tantam eas mittendi opportunitatem ex illustrissimi Buddi legatione quum sis consecutus, nec magnopere de otii argumentiue inopia conqueraris. Profecto si scires, quanta cum voluptate priores tuas perlegi, quanta etiam cum auiditate alias expecto, inhumanum tibi fortassis videretur occasionem tam commodam omisisse. Sed facilis est venia amico, et præsertim (uti fertur) nouo marito, quem ante annum exactum ad militiam, nedum ad res ultramarinas curandas euocare nefas est. Adde etiam animorum rationem, non literarum a nobis initam esse; et ut alter alterum non tam copia, suauitate, et frequentia epistolarum, quam immensitate, uehementia, et ardore amoris vincat, contentionem fuisse institutam. Ain' tu? Immo, mi Petre, utriusque rei ratio est inita: quandoquidem hoc scribendi officium amicitiam non secus alere certum est, quam arbores rorido illo et plane naturali glutine excrescunt. Quod uero amicitiam attinet, audi breuiter quid tibi ejus nomine persuadeam. Omnem operam da, ut nominis et famæ tuæ dignitatem, quasi nubecula quadam contectam et coopertam patefacias, ut Antiparacelsistæ injuriosi, importunis-

[redacted]

mi, vanissimi violentiam, si fieri potest, retundas: ut denique Mundi oculis et luce non solum per Idæam tuam, sed etiam ipsa splendidus enitescas. Sunt fortassis, qui te in aula Principis sedentem, ad negotium tam arduum assurgere non permittant. Alii te ad praxin vocant multiplicem utpote proximum facillimum ad divitias comparandas iter. Habes etiam uspicor aliquos, quorum te uoces et monita Hafniæ vel in lla desidere adhortantur, quo vel uxoriis amplexibus, vel ruris ulubritate temet totum oblectes et reficias. Multi, credo, tibi nte oculos silentii securitatem, jucunditatem, utilitatemque proonunt, in eaque eam esse positam libertatem, ut a nemine prehensus quemvis judicare poteris scriptorem. Verum enimero, nihil est horum omnium, quod te monere debeat, ut ullam gnitatis tuæ imminutionem multam sinas. Non ego te ad ndictam incito aut extimulo. Scio sane satis, qvam sint nnium nostrum animi sine incitatione exasperati ad ultionem petendam. Tantum hoc unum cogita, Seuerine: non tuam d chemiæ causam in periculo versari, quam (nisi me fallit imus) vix tu liberam feceris a convitiis, donec Antiparacelsticos illos libros omni auctoritate et fide spoliaveris. Quodsi eus Opt. Max. aliquam tibi ad id faciendum viam aperuerit, li quæso indormire tam heroico negotio, donec omnis e anibus tempestivitas et forte vita ipsa elapsa sit: sed urge otius primo quoquo tempore, omni honesta ratione, tibique nte oculos pone clarissimos illos viros, qui repellendo hostes hemiæ, gloriam longe maximam reportant.

De rebus chymicis a me paratis nihil scribere jam licet ξιόλογον. Olea superioribus literis promissa, quo fidem libeem, jam mitto. Ut eorum aliquid optimo et nobilissimo Danæo concedere velis, etiam atque etiam te rogo.

Res nostræ Dei beneficio in tuto positæ quiescunt: et uiescent, spero, diu, nisi quis perfidus Papista nouas denuo ragoedias (id quod prohibeat Deus) excitaturus sit.

Vale meque amore, quo me primum prosequebaris, perdiige. Datæ Londino III. Non. Maij 1584 raptim, ut fere omnia.

Tui amantissimus

Moufetus.

Quantum tua causa, Nautarum a te commendatorum causam juuerim apud honoratissimum Walsingamum, et meæ literæ et ipsorum orationes antea tibi, ni fallor, satis ostenderunt.

Librum de Jure et præstantia chymicorum remediorum ad te dedicatum Francofurtum a Wecheli hæredibus imprimendum misi. Obsecro ut quantum me diligis, tantum illi faueas, et tuam clientelam summopere ipsam affectanti non deneges. Vale charum caput, et salve. Salutat te ἀντάδελφος meus Turnerus, atque ipse, ni fallor, scribet.

Udskrift: Ornatiss° Viro Petro Seuerino Dano, Serenissimi Regis Daniæ Archiatro, amico charissimo, Hafniæ.

Orig. i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1305. Fol.

230.

1584. 8de Juli. Lave Beck, Lensmand paa Roskildgaard, indbyder Rektor og Professorer til sin Datters Bryllup.

Min gantz venlig helsenn nu och altiidt forsendt met wor herre. Kierre Wenner, bethacker ieg ether gantz venligenn och gierne for aldt beuiste ære och gott, huilchet egienn att forskylle ieg altidt vill findis villig och thacknemmelig. Giffuendis ether gantz venligen tillkiende, att ieg agther vdj then hellige threfollighedtz naffn att giøre min kierre Daalthers, erlig och welbiurdig Jomfrue Kirstine Becks, brøllup mett erlig och velbiurdig mand Johan Wenstermand till Olstrupgaardt, som er berammet att skulle stande her paa Roskill biszgaardt, Søndagen nest efffther S. Bartholomej dag, som er then 30 Augustj nu først kommendis, huorfor till etther er min gantz venlig bønn och begiering, attj ville vell giøre och haffue then vmag och om Løffuerdagenn tillforne komme hiidt till byen, siden giørendis ether glade mett oss och flere voris gode venner, som ieg nest Gudtz hielp forhobis her tha forsamblindis vorder. Ther som ieg y nogen maade slig ethers vmag och velgierning kand forthienne och forskylle, findis ieg ther till gantz godvillig och redeboden, och will nu her mett haffue ether Gud almechtigste befallet. Datum Roskillgaard then 8 Julij Anno etc. 84.

Laue Beck.

[redacted]

Udskrift: Hederlige och Hoglerde Rectori och menige Pro-
ribus vdj Kiøbenhaffns Wniuersitet, mine synderlige gode
ner, gantz wenligen tillschreffuitt.

Orig. i Univ.-Bibl., Additamenta Nr. 102 Fol.

231.

t. 27de Juli. Kongebrev, om at Gellius Sascerides efter Brahes Forbøn maatte nyde det kongelige Rejsestipendium ogsaa under sit Ophold hos T. Brahe paa Hven.

Frederich thend Anden med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att oss elskelige
ge Brahe, wor mand och thiener, haffuer wnderdanigst giff-
oss tilkiende, att ther skall were hoess hannom en vng
onn wed naffn Gellius Sacerides, oss elskelige hederlig och
erdt mand Mester Johannis Saceridis, Professoris vdj vni-
itetet vdj Kiøpnehaffn, hans søn, som haffuer giffuet sig till
ium in studiis Mathematicis och Medicis, huilchen epther
d forhobning, j schulle haffue befattit om hannum, skulle
aff ether fortrøstit att skulle were thend første Expectans
itt bekomme thend Stipendium, som wij haffue forordnit till
Studenters vnderholding vdenlandtz. Och eptherthi hand
thend leylighed in medio cursu kunde bliffue fordrit fra sine
ijs, som hand hoess for^ne Thyge Brahe haffuer begynt, och
sin forsett møgit hindritt och forholdett: da haffuer for^ne
ge Brahe vnderdanigst begerit, att naar hanum samme sti-
lium tilfalde kunde, hand tha thend vbehindrit motte be-
me, och icke thes mindre hoess hanum bliffue, sin begynte
ering hoess hannum paa nogen tiid at continuere; dog att
gnis fraa thend thid, hand samme stipendium bekommer,
the Aarsmaell, som forschreffuit er the samme stipendio
le skulle, som thett sig bør. Huilchet wij for for^ne Thyge
is forbøn och epther thend forhobning, hand om for^ne per-
giort haffuer, att hand ther offuer vdj sin studering skulle
ue forfremmit och forbedrit, haffue naadigst beuilgit. Be-

dendis ether therfore och begere, attj till forfallende leylighed thett saa wille tillade och forordne. Ther med skier wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slot Frederichsborg then xxvij. Julij Aar etc. Mdlxxxiiij.

Wnder wortt signett.

Friderich.

Udskrift: Oss elsk^e hederlige och hoglerde mend, Doctor Pouell Madtzen, Superintendentt wdj Siellandtz stigt, och Doctor Anders Lauritzen, Theologiæ professorj wdj Wniuersitetit wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, samptligen.

Paategnet: Receptæ 21 Septembris.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

232.

1584. 24de Avgust. Kongeligt aabent Brev, hvorved D. Hans Slangerup beskikkes til extraordinært at holde Forelæsninger over Theologi og Filosofi ved Universitetet.

Wij Frederich thennd Andenn mett Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning, hertug vdj Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Ditmarschen, greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst. Giøre alle witterligtt, att epthersom oss elsk^e hederlige och hoglerde Mand Doctor Hans Slangerup nu nogenn thid mett wor Stipendio haffuer studeritt wdenlandtz, och the Aarszmaal, som vdj wor Fundation om samme Stipendio ere forestillitt in Studijs, haffuer fuldkommitt, och nu ther fore sin thienniste tilbørligen wnderdanigst haffuer laditt tilbiude; tha epther oss er tillkiende giffuitt, att hand wdj sin studering haffuer giordtt temmelig fremgang, saa hannd kannd mett frugtt thienne studijs & professionibus Theologiæ et Philosophiæ, och epther att nu vdj Wniuersitetitt vdj wor kiøpsted Kiøpnehaffnn icke vaccerer nogen ordinaria functio seu vocatio, ther mett hannd kannd bliffue forsiunnitt, tha haffue wij nadigst anthagitt och serdellis bestillitt for^ne Doctor Hanns Slangerup att skulle extraordinarie lese och profitere in Theologia et Philosophia, Wngdommen, som sammestedtz studerer, till forfremmelse, gaufn och bedste-

[redacted]

Och hues Materi hannd wdj saa maade enthen vdj Theologia eller Philosophia handle, lese och proflere skall, thett skall hannd haffue och giøre epther Rectoris, Decani och the eldste Professorum Theologicæ et Philosophicæ facultatis theris Raad och widskab. Och skall hanum wnder høygiste straff were forbudett att røre eller opuecke nogenn wnødig Disputationer wdj thennd hellige skrifftt, enthen om sacramenterne eller andre arthickler, huor mett nu thiswer thend Christene kircke och menighed wdenlandtz er møgitt forwerritt, menn rettsindelig, och epthersom i hoglofflig Ehukommelse wor kiere Herre Faders thid och till thess wdj wor thid, thess Gud allermechtiste were loffuitt, er lerd wdj kircker och Scholler wdj thennd hellige skrifftt, enfoldeligen reentt och rett proflere, lese och lerre. For thennd hanns thienniste wille wij aarligen, till saa lenge hand wdj andre maade hoss for^{ne} wortt Vniuersitet kand bliffue forsørgitt, lade giffue hanum aff wortt Renthekammer till Besollinge j^{c} gamble daller. Bedendis och biudendis wor Renthemester, som nu er eller her epther kommendis worder, att hand paa wore wegne aarligen for^{ne} Doctor Hanns Slangerup for^{ne} j^{c} gamble daller lader giffue oc fornøyge, och thett lader indskriffue wdj Regenskab, ey giørendis hanum ther paa forhindring wdj nogre maade. Giffuit wdj Gannløse den 24 Augusti Aar etc. Mdlxxxiiij.

Vnder wort signet.

Friderich.

Samtidig Afskrift i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol., jfr. Sjælandske Registre 12, 338.

233.

1584. 6te September. Biskoppen i Aalborg, M. Jørgen Boringholm, tilskriver Universitetets Rektor, M. Klavs Skavbo, angaaende de Vanskeligheder, der var ved at erholde den Universitetet tillagte Daler af hver afdød Præsts Bo.

Dei gratiam et pacem per Jesum Christum dominum nostrum. Clarissime Domine Rector, Domine et Frater in Christo longe

obseruandissime, accepi septimo augusti, per regium tabellarium, tuas et aliorum Dominorum Professorum literas, de dalero isto, qui Academlæ debetur ex cuiuslibet pastoris morte iuxta præscriptum fundationis, qui per longiusculum tempus desiit Academiæ numerari, unde domini mei mirentur, quid sit, quod eius pecuniæ soluendæ dilationem tam diuturnam inducat, quidue Academiæ commodum remoretur diutius. Hac de re circa biennium, ni fallor, cum scriberet mihi clarissimus vir dominus Doctor Andreas Laurentij, tunc temporis Academiæ Rector, ea qua potui diligentia veritatem rescripsi, nimirum quod plurimorum pastorum viduæ cum orphanis ita alieno ære onustæ sunt miseræ, vt panem mendicatim quærant, bonis omnibus a morte abnegatis, id quod et in aliis diocæsibus non est inusitatum. Aliæ patronos sibi acquirunt, denegantes quicquam se daturos, nisi regiæ ostenderentur literæ, vel ex ordinatione regia dalerus debitus demonstrari possit. Pastores quoque plærique negant se quicquam de hoc dalero audiuisse tempore Doctoris Olai et Magistri Laurentii, et vt vera fatear mihi non innotuit aliquando fundatio Academiæ, siquidem eam nunquam legi, nec quis me admonuit de hac re, antequam prænominatus clarissimus vir, D. Doctor Andreas Laurentij, me in suis literis admonuerit, vnde tuto quicquam exigere non audebam; postea vero admonitus, collegi quatuordecim Daleros, quos per hunc meum filium Martinum transmittere volui. Tentabo interea, si plus colligere liceat, quod difficulter admodum fiat, nam plurimi hæredes etiam in domino obdormiunt. Ego quoque posthac, si dominus Deus vitam longiorem concesserit, libenter omnem mouebo lapidem, vt quod hactenus per negligentiam et inscitiam sit omissum et amissum diligentius inquiratur. Vale in Christo felicissimus vna cum reliquis Dominis Professoribus, quos Dominus Deus in vera professione incorrupta veritatis vnanimes conseruare dignetur. Ex ædibus meis Olburgicis sexto die Septemb. Anno 1584.

Georgius Boringholmius S. V.
Vobis omnibus deditissimus.

Udskrift: Doctrina et pietate aliisque veris virtutibus clarissimo viro, Magistro Nicolao Schavenio, almæ Academiæ Haf-

[redacted]

iensis Rectori vigilantissimo, domino et fratri suo in Christo lilecto.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84.

234.

1584. 5te December. Kongebrev til Rektor og Professorer om at afgive Betænkning, om Præsten Jens Clausen fra Vonsbæk i Hertugdømmet Slesvig, som havde forset sig med sin trolovede Fæstemø, kunde tilstedes at blive i Embedet.

Frederich thend Anden med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att thenne Breffuiszer, Her Jens Clauszen, Sogneprest till Wonsbeck Sogen wdj wort Førstendom Slesuig, haffuer wnderdanigst till Oss supliceret och tilkiende giffuitt, huorledis hand haffde throloffuitt sig med en, huilken hand och nu haffuer fest till sin Echte høstrw, och att hand midler thiid effther throloffuelsen, før Brølluppet er skiedt, sig aff menneskelich Skrøbelighedt haffuer med hinde forseet, och for same sin Forseelse aff wor Prouest wdj for^{ne} wort Førstendom er suspenderit ab Officio, til wij hannum bewilge wille till hans kald och embit egien att komme, huorfore hand nu wnderdanigst haffuer Oss besøgt, begierindis, wij hannum ther wdinden benaade wille, som I aff hans indluchte Suplicatz wiidere haffue att forfare. Och efftherdj wij ere wdj thuiffuell och icke wiide, huad wij ther om kunde beuilge, giøre eller lade; som for Gud bedst kand were att andsuare, tha bede wij Ether och wille, attj samptlich ald Omstand oc Leylighed wille offuerweye, och ther effther ethers endelig Sententz och Meening Oss tilschriffue, huad Ether tøckes med en guod Conscientz ther wdinden kand were att giøre eller lade, for^{ne} Her Jens for for^{ne} Forseelse at benaade och wid for^{ne} sin kald att lade eller och icke, eller huad och huorledis ether siønis rett och christeligt herudinden att beuilge eller forordne, som I thett wille thage paa ethers Seell, och selff tiltencke for Gud att kunde andsuare, och ther om schrifftlich Beskeedt fra

Ether wille Oss lade tilkomme, ther effler wij Oss therudinden kunde haffue att rette. Ther med skier wor Wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Frederichsborg thend v dag Decembris, Aar etc. Mdlxxxiiij.

Wnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: [illegible] ge och hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, M[illegible] Professoribus wdj Vniuersitetitt wdj wor Kiøp[illegible] sampttligen.

Original i [illegible] Pakken Nr. 183. Vedlagt findes Andragendet ti[illegible] s Claussen, hvori han om Sagen nærmere berett[illegible] meiner Caspelleute vocation, vnd aus bewilligun[illegible] fursten Hertzog Hanssen, seliger gedechtnus, fur [illegible]lich fur einen diener Gottes wortes in Wonsbeck Caspel in Hathersleff Lehn beruffen bin, vnd midler zeit mich seligen H. Eggert Heithmans tochter ehelichen versprochen, mit welcher ich mich nach der verlobnis, durch menschliche schwacheit fur der hochzeit versehen, vnd sie doch hernach getrawet habe. Dieweil ich aber, gnedigster Konig vnd Herr, meines ehrentages nicht erwartet, so bekenne ich, das ich hirin gesundiget vnd ergernis vor mir gegeben habe. Daruber mir auch die geburliche strafe von den Probest ist auf gelegt worden, das ich mich des predigens so lange enthalten solte, bis mir E. Kong. Maitt. widerumb mein ampt wie vorhin zu verwalten gnedigst gunnen wurde». Ansøgningen er udateret.

235.

1585. 4de Januar. D. Anders Christensen, der studerede udenlands, skriver til Universitetet og modtager den ham tilbudte Post som Professor i Medicinen.

Gratiam et pacem in Christo Jesu.

Quum non nobis sed Deo ac patriæ nati simus, iniquissimum est vllam nos intermittere curam vllamue negligere occasionem qua diuinæ gloriæ propagandæ patriæque ædificandæ inseruiamus: multoque iniquius Deo et natali solo eius, quod large in nos contulerunt, vsuram fructumque efflagitante, debitum denegare officium, aut honestum laborum onus detrectare. Nam

[redacted]

vt hoc abominabilis ignauiæ, ita illud nequaquam ferendæ ingratitudinis infallibile est testimonium, a quibus criminibus mortales omnes, non tam larua humanæ speciei quam vera hominis appellatione gaudentes, alienos esse oportet. Hæc perpendens, viri clarissimi, patres et præceptores optimi, perlectis literis vestris, quibus in professionem medicam D. Doctori Johanni Francisco, fœlicissimæ memoriæ, succedere me iubetis, non potui aliter mandato petitionique vestræ respondere, quam feci, gratias scilicet immortales vobis agere, me, quod pro summa in me beneuolentia vestra tanto me munere et honere dignati estis, paratumque esse eas, quas concessit Deus opt. max. facultates, non minus docendo quam medendo, in commodum discentium et afflictorum opere omni conuertere, et quidem docendi munus ad Cal. Maij proximas, nisi Deus proposito meo remoram præter spem opinionemque meam iniecerit, auspicaturum esse. Etsi autem huius argumenti literas Lutetiæ Parisiorum ad vos dederim, quas curante D. Mailetto, qui Ampliss. Legato Galliæ Carolo Danzæo illic loci a secretis est, vobis iampridem redditas esse existimo: committere tamen non potui, quin, facta hominum ad vos euntium copia, eiusdem propositi me adhuc tenacem esse confirmarem, idque eo potissimum fine, ne quam suscepi peregrinationem publicæ magis quam priuatæ vtilitatis studio, animi vestri erga me propensionem diminuere aut impedimento mihi esse permittatis: multoque minus si ex permissione diuina aliquid humani in via mihi acciderit. Perspicere enim vos arbitror, quam difficile futurum sit iter ob iniuriam hyemis et metum latronum, quos ex Belgico passim in vniuersam fere Germaniam irrepere constans rumor est. Addo, quod nonnulla ad artem ex praxin medicam pertinentia magna argenti vi redemerim, ad quam Francofurti in proximis nundinis refundendam sancte me obligaui. Quapropter in eam spem venio, neminem vestrum fore, qui vitio mihi vertat paulo longiorem in redeundo moram. Atque hac in parte, vt æquos vos et beneuolos (sicuti hactenus) mihi præbeatis, quanta possum erga vnumquemque obseruantiæ significatione, oro. Dabitur a me opera, quanta fieri poterit maxima, vt breuis quam traho mora maiori diligentia vberiorique fructu recom-

pensetur. Valete in Christo felicissime. Dabantur Argentinæ 4 Januarij Anno 1585.

Ampl. v. seruus deditiss.
Andreas Christianus Ripensis.

Udskrift: Magnificis, amplissimis et ornatissimis viris, Rectori, senatoribus cæterisque professoribus in regia Hafniensium Academia, dominis, præceptoribus et patronis suis omni obseruantia colendis.

Zu Kopenhagen dem Mag^{ce} D. Rectori Claus Skauboe überantuorten.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

236.

1585. 16de Februar. Universitetets Kaldsbrev, hvorved Christen Thomesen beskikkes til Sognepræst i Fosie i Skaane.

Wi Rector, Doctores och menige Professores wdj Kiøbenhaffns Wniuersitett kienndis for alle medt thette vortt obne Breff, att efftherdj Gudt almegtigste haffuer naadeligenn benkaldett aff thenne verdenn tiill sitt Rige hederlig Mandt Her Anders Benttsen, Sogne Prest tiill Fosi sogen, thaa haffuer wi effther thett Jus patronatus, oss aff Kong. Maitz tiill for^{ne} sogen naadigst vndt er, vduoldt, kaldett och stadfest, och nu medt thette vortt obne Breff vduelge, kalde och stadfeste thenne Breffuiser Christen Thomesen tiill att vere och bliffue en Sogne Prest wdj saalig Her Andersis stedt tiill for^{ne} Fossie sogenn, och then nyde och beholde vdj sin liffs tiidt, medt saa skeell, att handt, forudenn siugdom eller allerdom kommer hannem paa, wdi egen Person medt all flytt skall predicke och lære thett hellige Euangelium forvden all forsømelse. Thisligest retteligenn handle och tractere the høyverdige Sacramenter och giøre almugen all andenn Thieneste inden och vdenn Kierckenn, som en Sogne Prest medt rette er sin Almuge plichtig effther Ordinantzens lydelse, saa ther ingen kandt haffue hannem skellige att beskylde enthen for hans leffnett eller lærdom wdj naagen Maade. Thesligest skall handt residere wdi Prestegorden i Fosie sogenn

[redacted]

och then bygge och forbedre, och holde then vedt gode heffdt och bygning, ther hos lade sig nøye medt same Fosi saagen, om handt icke kandt bekomme Lockerup der tiill, och inthett andett kaldt ydermere att begiere, then stundt handt same saagen acther att forestaa, i nogen maade, oc giffue tiill Wniuersitetet 4 daller eller 16 m℔ danske Pendinge aarlige pens wdj lawe tiidt. Och som for^ne^ Christenn Thomesenn finndis att giøre imod nogenn thesse for^ne^ vilchaar, thaa skall thette vortt Breff vere forbrutt, och wi skulle ther strax haffue fuldtmacht forvdenn all gensigelse att indtsette en andenn from och lærdt lannemandt wdi hans stædt, huilchen alle for^ne^ artichler ville indgaa och vedt macth holde. Thi bede wi menige Sogne mendt och almuge vdi for^ne^ Fosie sogen, attj annammer och kiender for^ne^ Christenn Thomæsenn for ethers rette Predicantt och Siælesørgere och beuise hannem all tiilbørlig ære och lydighed medt ethers thiende, offer och hues andett i hannem paa hans Embedtz vegne aff rette plichtige ere, och i saalig Her Anders och andre for hannem giortt haffuer. Thett vill Gud almegtigste ether alle och huer rigelig beløne; och handt och selff medt all tiilbørlig thiæniste och tacknemelighedt skall thett bekiende. Thiill ydermere vidnisbyrd haffuer wi ladett trycke Rectoris Indzegell neden paa thette vortt obne breff, giffuett och schreffuett i Kiøbennhaffn 16 Februarij Aar 85.

Paategnet: Er thette breff lest paa Malmøslott thendt xxij dag Julij Anno 1585. — Dette breff er leest paa Malmøhuus thend 31 dag Januarij A° 1586. — Er thette Breff lest paa Oxsie herritz ting den 3 dag Augustj Aar 1586.

Orig. med paatrykt Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 105. Vedlagt findes Christen Thomesens Revers, hvorved han forpligter sig til at holde alle de ham i ovenanførte Kaldsbrev paalagte Forpligtelser. Endvidere findes smst. en Skrivelse til Universitetets Rektor fra Peder Mortensen i Fosie (dat. Malmø S. Bodils Dag 1585), hvori han i bevægelige Ord beklager sig over, at Hr. Christen vilde sætte ham ud af Præstegaarden i Fosie, som han havde beboet i mange Aar og altid til rette Tid svaret, hvad han skyldte. Præstens Sædegaard havde i gammel Tid været i Lokkerup, men da Præstegaarden her ikke var saa godt vedligeholdt som den i Fosie, fordrede Hr. Christen (der altsaa ogsaa var bleven Præst i Lokkerup), at Peder Mortensen skulde

forlade Præstegaarden i Fosie, da han selv vilde bebo den. Bonden beder nu Universitetets Rektor som hans rette Husbonde tage ham i Forsvar og tilbyder nu tilkommende Høst at forære ham et Par gode Stude til Kjøkkenet.

237.

1585. 15de Avgust. Gert Rantsov, Lensmand paa Kronborg, beder om, at Universitetet vilde meddele ham Afskrift af gamle historiske Dokumenter.

Cum Magnifice Domine Rector, Clarissimi Doctissimique Domini professores, amici propensa benevolentia colendi, præsentem amanuensem meum ad uos ablegauerim, ut quid ueterum monumentorum, quorum memoria adhuc repeti possit, et apud uos Hafniæ et in alijs locis regni huius extet, amanuensi meo coram aut scripto communicare dignemini, peramanter ac officiose peto. Ni enim fallor, hac de re aliquoties patrem meum ad uos literas dedisse, æque Tychonem Brahe mentionem eius rei sæpius fecisse existimo. Hoc si ullo officiorum genere nomine Academiæ celeberrimæ, si rei usus ita postulauerit, recompensare potero, habebitis me singuli et uniuersi professores ut promptum itaque promptissimum. Valete. Datæ ex Regia arce Croneburg. 15 Augusti Anno 85.

Gehardus Rantzouius.

Udskrift: Magnifico Domino Rectori, Clarissimis atque Doctissimis uiris Dominis professoribus celeberrimæ Academiæ Hafniæ, amicis suis charissimis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

238.

1585. 26de Avgust. D. Anders Krag takker Universitetet for Tilbudet om en Professorpost, som han med Glæde modtager, og lover snart at indfinde sig i Kjøbenhavn.

S. in Christo Jesu.

Qui mihi hactenus in studijs et peregrinationibus obijciebantur labores et pericula, præceptores obseruandissimi, leuia reddidit

nica mihi inscripta a vobis epistola, in qua proponuntur mihi nte oculos duæ honestæ conditiones homine ingenuo et studioso dignæ: et ex earum altera laborum et studiorum fructus arpam potestas offertur. Nec tamen id tam mihi molestias ninuebat quam vestra erga me propensa voluntas, demonstrans tiam mej absentis tantam haberj apud vos rationem, vt vel agno præsentium numero repudiato, mihi potissimum honesta mctione consultum velitis. Quæ vestra beneficia grata dum ruam mente agnoscam: seduloque prospiciam, ne cuiusquam estrum de me exspectationem fallam. Quin res meæ, iussu estro, ita ad nundinas proximas comparatæ erunt, vt cum nercatoribus redeam. Conditiones propositas pro vestra prulentia et publicæ vtilitatis ratione inter me meumque competiorem doctissimum distribuite. Quamcunque mihi decreueritis, am lubens accipiam; nec vestram vnquam autoritatem defugiam ut iudicium damnabo: acceptam, Dej auxilio, docendo et præeundo alios honesta vita exornare et amplificare totis viribus nitar. Interea temporis vestra consilia laboresque Deo precibus meis commendo: qui omnia dirigat in sui nominis gloriam et indigentis Ecclesiæ salutem. Data Franchofurti ad Moenum I Kal. VIIbris Anno Christi Dej CIƆ IƆ LXXXV.

Discipulus vester gratiss. et obsequentiss.
Andreas Kragius Ripensis.

Udskrift: Amplissimis viris, Magnifico Academiæ Regiæ Hafniensis Rectorj, Reuerendis d. doctoribus, doctissimis d. Magistris, præceptoribus suis summa semper obseruantia colendis.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

239.

1585. 24de September. Abel Berner (Embedsmand i det tydske Cancelli) indbyder nogle Professorer og Studenter til at bivaane hans Datters Jordefærd.

S. P. Magnifice Dñe Rector, amice reuerenter colendissime. Hesterno vespere, altera ex filiabus meis, puellula nimirum primum infantiam iam egressa, ex hac mortali et miserrima vita

ad immortalem et cælestem diuinitus euocata est. Eidem cum, pro ritu et consuetudine harum Ecclesiarum, cras, Deo uolente, honeste libenter parentarj uellem, hisce autem in locis ferme peregrinus et aulicus sim, vt mihi potestas præcipuorum ciuium, qui funus illud comitentur, propter raritatem consuetudinis cum illis, esse non possit, Tuæ Magnificentiæ summa humanitate ac beneuolentia fretus, eandem reuerenter et amanter oro, vt per viatorem Academiæ vestræ aliquot ex professoribus et scholasticis, qui crastino die, hora consueta, deductionem funeris sua præsentia cohonestent, meo nomine inuitare dedignetur. Maximi illud habiturus sum muneris et officii loco, atque vicissim me offero ad omnia, quæ in mea potestate sunt, atque Mag. Tuæ cæterisque doctissimis atque humanissimis Collegis tuis unquam grata fore intellexero atque iucunda. Raptim ex Ædibus meis. 24 Septemb.

Tuam Mag. reuerenter colens
Abel Berner.

Paategnet: Abel Berner petit, ut professores et studiosi deducant funus filiolæ. 24 Sept. 85.

Orig. i Univ.-Bibl., Additamenta Nr. 102. Fol.

240.

1585. 17de November. Universitetsprogram, hvorved Studenterne Christen Bodi og Søren Skørbech relegeres paa 10 Aar for Natte-sværmen og Voldsomheder.

Rector Academiæ studiosis.

Poenæ, quæ delinquentibus irrogantur, legum et disciplinæ, in omni honesta societate, neruj sunt. Vnde Demosthenes ait, nullum esse vsum ciuitatis, quæ neruos contra facinorosos non habeat, neque Reipublicæ, in qua venia et deprecatio plus valeant legibus. Et alibi, legem inutilem esse, ait, quam non sequitur poena. Vnde et Deus apud Mosen inquit: auferes malum e medio tui, nec misereberis. In omni enim societate, inter bonos ipsos, sunt plerumque aliqui improbi atque prophani, male nati et educati, quos nulla, nec honestatis, nec legis, nec

[redacted]

Numinis reuerentia tangit, qui non solum ipsi male viuunt, sed aliis etiam scabiem suam affricant, eosque suo exemplo corrumpunt. Et in ipsis bonis magna est infirmitas et ad labendum pronitas, præsertim cum exempla malorum accedunt, et impunitas proponitur. Quare nisi metu pœnarum coherceantur homines, disciplina et pax publica conseruari non potest. Pœnas autem tum exasperari necesse est, cum atrocia facinora petulanter et proterue designantur et committuntur. Cuius rei occasionem et necessitatem, ipsa facinorum commissorum atrocitate, nobis nunc afferri magnopere dolemus. Hactenus enim semper operam dedimus, vt inclyta et Regia hæc Academia esset non solum eruditionis, sed etiam virtutis et pietatis officina, in qua adolescentes non solum doctrinam Ecclesiæ et Reipublicæ vtilem et necessariam discerent, sed etiam ita vitam instituerent, vt ea ab omnibus laudari potius, quam reprehendi, et exemplo aliis, bene potius, quam male, viuendi esse posset. Sed contra hoc studium nostrum et conatum, tam pium atque sanctum, *duo nuper ordinis* nostri, Christiernus Bodi et Seuerinus *Skørbech*, *turpiter se* dederunt, qui cum ambo noctu in plateis simul grassarentur, alter quidem ciuis cujusdam ianuam effringere et fenestras excutere conatus est, alter in vigiles vrbis ex inopinato impetu facto, aliis vestes lacerauit, vni manum sinistram grauiter læsit et sauciauit. Quod crimen vtrumque quam sit atrox, inde apparet, quod apud ciues sit capitale, vbi si quis quid ejusmodi designat, mox, sine omni venia, capitis supplicio afficitur.

Horum ergo criminum cum duo prænominati Christiernus Bodi et Seuerinus Skørbech nuper apud nos publice accusati et conuicti sint: non potuimus non seuere, iuxta leges nostras, in eos animaduertere, et in eos exemplum statuere, quo alij a similibus audendis absterreantur. Hos ergo duos, Christiernum Bodi et Seuerinum Skørbech, ad annos decem relegamus, et Christiernum quidem hodie, ante solis occasum, Seuerinum vero, absolutis creditoribus ex carcere demissum, sine dilatione ex hac vrbe discedere iubemus, nisi in Magistratus ciuilis manus incidere et maiora incommoda incurrere velint.

Quod autem ad reliquos scholæ nostræ alumnos attinet,

eos etiam atque etiam hortamur et monemus, vt horum exemplo edocti, sibi caueant, et inter alia vesperi mature se domum conferant, minus enim posthac nocturno tempore in plateis tuti sunt post vigilias initas et inchoatas. Nos etiam, si quem posthac, huius paternæ nostræ admonitionis securum, deprehenderimus noctu extra hospitium suum vltra id tempus emanere, potare, in platea deinde vagari, vociferari, tela gestare, maxime globos plumbeos aut ferreos, quos prorsus vetitos esse volumus, tumultum excitare, quietem aliorum turbare: in eum seuerissime animaduertemus: sic enim postulat tempus et necessitas, ne multi boni paucorum malorum culpa male audiant et detrimentum capiant. P. P. 17 No. A. 85.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

241.

1585. 5te December. Hr. Oluf Skytte, der var Universitets Prokurator i Viborg Domkapitel, skriver til Professor Anders Lauritsen om Fremgangsmaaden ved Indkrævning af Naadensaar efter en afdød Prælat i Kapitlet, Rigskansler Ejler Grubbe.

Salutem, quæ est in Christo Jesu. Audio, domini mei et amici integerrimi, virum apprime nobilem et præclarum D. Cancellarium regium nuper diem clausisse supremum. Quare nolo, neque debeo, propter vestra summa erga me merita, vestram præstantiam celare, illum bonum virum opulentam apud nos habuisse prælaturam, nempe præposituram Narholm appellatam. Ex qua aliquoties exigenti nunquam tamen licuit ex anno gratiæ quicquam adipisci, interdum etiam verbera parata. Nam aut ab ipsis heredibus intercepta sunt, quæ nos capere oportuit, aut ipsi cum professoribus vniuersitatis transegerunt. Id quod aperte testantur literæ Rectoris ad me datæ, vt quiescerem. Oro itaque vestram prudentiam, mihi paucis significare velit, vtrum ipsi iam quoque cum istius optimi viri heredibus seu successore potius transigere, aut mea procuratione hic vti libeat. Nolite mihi parcere, [si] quid opus fuerit, Ego nullis meis laboribus par[cere] volo, sed promto atque beneuolo animo me

[redacted]

tum, quantus sum, offero. Et vt inquit ille: Te mandare ecet, nos iussa capessere phas est. Ecce hic summam et atalogum omnium redituum, si quid forte opus erit. Æqui onique consulite, et mihi vicissim cum nuncio proximo rescriite, quæso. Valete omnes mente pariter et corpore sani. Viurgi ipsis nonis Decembribus, Anno partus virginei 1585.

Olaus Sagittarius C. V.

Udskrift: Ornatissimo viro et domino, pietate, doctrina et æteris animi dotibus conspicuo D. Doctori Andreæ Roschildensi, acrosanctæ theologiæ professori inter Haffnienses primario, meo lomino et hospiti plurimum colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

242.

1586. 5te Januar. Hr. Oluf Skytte i Viborg skriver paany til Universitetet om Indkrævningen af Naadensaaret af Domprovstiet i Kapitlet (se Nr. 241).

S. P. Habeo gratiam vestræ humanitati, domini mei et amici præstantissimi, quod operam meam boni consulite et currenti magnum calcar addidistis: Hoc vnum ego desidero, nempe vt literas nobis impetrare velitis ab optimo viro Enualdo Crusio, nostro præposito exoptatissimo, vt annum nobis gratiæ concedere dignetur. Alioqui oleam et operam, vt fertur parœmia, frustra consumimus. Hic autem annus gratiæ, nisi me animus fallit, incipit a festo Joannis baptistæ et durat vsque ad finem eiusdem anni. Nam officiarij Cancellarij, piæ memoriæ, collegerant reditus ante mortem ipsius iuxta ordinationem regiam de reditibus pendendis ad festum Martinj etc. Sunt nasuti homines et immanes incolæ illius insulæ Narholmicæ, vix vllis cedunt egibus. Misi celeberrimæ Academiæ 33 thaleros, expecto literas acceptilationis, quas vbi accepero, mox plures missurus sum, Deo dante et vita comite. Ego valde verecunde exigo ab illis prælaturis, quia prætexunt in fundatione non fieri mentionem de prælaturis, sed tantum de canonijs. Sequamur vulgo tritum prouerbium: Iniquum pete, vt æquum feras. Addita est nuper,

vt audio, nova mola; quæ quantum pendit, nondum rescivi, sedulo inquiram et bona fide vos certiores efficiam proximis literis. Optimum erit et consultissimum, si vos ipsi transegeritis cum viro optimo et, vt fertur, placidissimo. Oro, vt iterum de hac re mihi paucis respondere velitis. Iterum atque iterum valete felices et incolumes. Viburgi ipsis nonis Januarij 86.

Olaus Sagittarius.

Udskrift: Ornatissimis viris ac dominis, pietate, doctrina et omnigenis animi dotibus apprime conspicuis, D. Rectori cæterisque inclytæ Academiæ Haffniensis professoribus, dominis et amicis suis colendissimis.

Doctor Anders Roschil: min gode wen.

Paa en indlagt Seddel: Heri, nimirum die dominico Euangelij de nuptijs in Cana Galileæ celebratis, aderat præfectus D. Præpositi nostri in ædibus generi mei M. Joannis Petræi (nam ibi hospitatur). Promisit, se omnia facturum in gratiam Academiæ et Vniuersitatis Haffniensis. Credo istic hominem olim studuisse: verumtamen abundans cautela nihil nocet. Spero omnia, fauente Christo, prospere successura. De noua mola oblitus sum inquirere: Proinde nunc famulum meum illuc mittere decreui, et breui ad vos denuo perscribam. Valete omnes feliciter, et meum filium atque vna etiam nepotem, quod facitis, promouere queso porro pergite.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94. Vedlagt findes endvidere et Regnskab over Indtægterne af »Præpositura Narholm«.

243.

1586. 11te Januar. Rektor og Professorer skrive til den kgl. overste Sekretær Absalon Jul om en Forhandling, de førte med Kapitlet i Lund om en aarlig Afgift, der skulde ydes Universitetet.

Wor vennlig helsenn Ether altiidt forsendt medt vor herre. Kiere Absalon Jull, gunstige tiilforladendis gode ven, nest en tiilbørlig tacksigelse for altt gott att forskylde hues maade wi

[redacted]

kunde. Giffuer wi Ether venligen att vide, oss att haffue skreffuitt naagen gang tiill Lunde Capitell om then contract att bekomme, som giortt er paa the hundrede daler, som aarligen effter Kong. Maittz alles voris naadigste herris fundattz Liudelse aff for^{ne} Capitell tiill fattige Studenter her giffuis skulde. Saa effter lang duelelse haffuer wi i thesse dage taledt med her Canceler, vdaff hues radt wi sender tiill Ether Vniuersitettz fogedt Niels Vincke, gandske venligen aff Ether begierendis att matte fange att vide, om for^{ne} Contract tiill Lund skicket er, oc att for^{ne} Niels Vincke matte ther aff bekomme en Copi, huor effter wi kunde oss rette. Och giøre I thenne Bestilling effter Kong. Maittz voris naadigste herris vilgie. Saadantt att forskylde medt Ether findes wi alle oc huer serdelis gandske villige. Ville her medt haffue Ether altiidt Gudt befallenndis. Aff Kiøbendhaffn then 11 Januarij Aar M. D. Lxxxvj.

Rector oc Professores
i Kiøbendhaffns Vniuersitett.

Udskrift: Erlig velbiurdig Absalonn Jvll tiill Megellgaardt, Kong. Maitts øffuerste Secreter, voris gunstige gode ven, gandske venligen.

Udkast i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197. Vedlagt findes et Blad af følgende Indhold:

Suaritt Absalonn Jull meg paa thett breff, vniuersitett haffuer schriffuit hannum tiill, om (!) att thett breff till Lunde Capitell vor icge schriffuit. Dog beuillgett, att der skulle tagis aff ij vicari, som vaxeritt, och der aff skulle de j^{c} daler vdgiffuis til vniuersitetit, och vill hand giffue vniuersitetit epther thøris begiering en copie der aff, naar samme breff vor schriffuen etc.

244.

1586. 15de Januar. Kansler Niels Kaas skriver til Henrik Brade og lover at undskylde hos Universitetet, at Professor D. Anders Christensen i længere Tid havde været borte fra sit Embede forat betjene Henrik Brade og hans Broder i deres Sygdom.

Mynn ganntz wenliigh hellsen nw och allethiid forsenndt med wor herre. Kiere Henndrich, broder och besynderliigh thiill-

forladendis gode wenn (etc.). Giiffuer iegh theg wennliigen ath-uide, att iegh haffuer bekommit thin schriffuellse, inndhollendis om D. Anders Christensøn, som en thiidlangh haffuer weriit hos thin broder och theg och tient ether wdj ethers siugdom, och wiille nu thiilbage egen, och i ickj vell kand ombere hanom, førendt thet med ethers siugdom viille rette siig thiill nogen forbedring, Begierindis therfor, att ieg hos Vniuersitetidt wiille giøre hans vndskylling, att hand endnu en tiidlang maa bliffue hos ether, och therfor bliffue wmistencht. Saa vill ieg gantz gerne herudinden hos Vniuersitetit hanom vndskylle, och thet saa forhandle, at hand vdj alle maade schall bliffue vmistencht, endthill Gudt will giørett noget bedre med thin broder. Huad thet och belanger med then bolliig, som thu schriuer om, will iegh och gantz gerne therudinden befordre hues muguligt er. Och vdj alle andre maade huad ieg kand giøre, thu kand haffue tienist och gott aff, ther till schalthu finde meg wiilligh. Wiill her med nu och allethiid haffue theg Gud allmectigste befallin-dis. Aff Kiøpnehaffn thend 15 Januarij Anno etc. 1586.

Niels Kaass.

Udskrift: Erliigh och Wellbiurdiige Mand Henndriich Brade thiill Wiidschiølle, Høffuitzmand paa Hamershus, myn kiere Bro-der och besynderliig tiillforladendis gode wen, ganntz wenligen tilschreuit.

Orig. i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

245.

1586. 18de Februar. Universitetets Svar paa Hr. Oluf Skyttes Brev om Naadensaaret af Domprovstiet i Viborg (se Nr. 242).

S. Intelligimus, venerande senex, te summe studiosum earum rerum, quæ Academiæ intersunt, idque vel proximæ literæ tuæ affatim et luculenter ostendunt. Quare hac animi tui erga Aca-demiam hanc haud obscura significatione nos omnes tibi addic-tissimos habebis. Cæterum quod ad literas tuas attinet, præ-sertim ad illud, quod Enualdum Crusium nostris vel literis vel hominibus compellandum censeas, vt annum gratiæ concedat,

[redacted]

ıxime propter illum scrupulum, quod in fundatione nulla ælaturarum, sed Canoniarum duntaxat, mentio flat; arbitramur ac rem non magni esse momenti, siquidem in Roschildensi pitulo, vt in aliis omnibus, Canoniæ et Prælaturæ, quod ad num gratiæ attinet, nihil differunt. Agnoscimus Crusium um bonum et eum, qui rebus Academiæ promouendis, vel sque nostra compellatione, sua sponte studebit, itaque si illum negotio hoc ab Academiæ commodo ad fundationis præscrip-n aversum intellexerimus, tum demum nostris ad illum vte-ır literis. Quod de mola scribis, non vtique in dubio poni-ıs, quin circa illud et cætera omnia verseris summa diligen-, et nos proinde tibi totique domui tuæ felicitatem preca-ır perpetuam, futuri in tuis tuorumque rebus pari fide et lustria.

Acceptilationem, quam petis ab Academia nomine missæ cuniæ 33 dalerorum, afferet tibi filius tuus, vt promisit nota-) nostro, et annus gratiæ, cuius meministi in literis tuis, cipit, vt scribis, a festo baptistæ currentis anni 86, et durat l diem eundem anni 87. Iterum Vale. Hafniæ 18 Februarij ıno 1586.

Rector et Professores
Academiæ Hafniensis.

Udskrift: Reuerendo et clarissimo Viro, pietate, doctrina et ıltis virtutibus præstantissimo, Domino Olao Sagittario, apud ıurgenses pastori primario et canonico dignissimo, Procuratori amico nostro reuerenter colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

246.

86. 22de Februar. M. Hans Michelsen, Prinds Christians ›rer, skriver til Universitetets Rektor om Naadensaaret i det Prælatur, Ejler Grubbe havde haft i Lunde Domkapitel.

ːrpetuam salutem. Non dubito magnifice D. Rector, optime ıice reuerenter colende, apud uos innotuisse, prælaturam, quæ morte nobiliss. et optimi uiri Domini Hilarij Grubbij in Sca-

nia uacabat, hanc regia clementia concessam clarissimo uiro Domino Henrico Ramelio, Regiæ Ma^{tis} Germanicæ Cancellariæ præposito. Nunc eo profectus est septimana proxime elapsa, ut rusticos assumeret, qui hoc regio beneficio sibi contigerunt; abiturus autem a me petebat, hoc te rogarem, pro singulari authoritate tua in celeberrima Academia uestra, efficere uelles, quæstor Vniuersitatis in Lundensium Capitulo compareret mensis Februarij die tertio, adferens secum catalogum eorum, quæ ex proximis aliquot annis gratiæ ad Vniuersitatem ab eo Collegio peruenerunt. Facias igitur oro, mi chariss. Domine, amice præstantiss., hic uir petitioni suæ a me satisfactum sentiat. Feceris enim hoc officio ipsi gratum, et quod procul dubio uobis sit futurum commodum. Vale cum omnibus doctiss. et clariss. uiris venerandi Collegij uestri quam diutissime optime. Croneburgo 22 Februarij Anno Jesu Christi 86.

Oro me D. amice, ne graueris curare literas tuis inclusas ad filium Balthazari Bibliopolæ, beatæ memoriæ, perferri.

Honori et existimationi tuæ studiosiss.
Johannes Michaëlides.

Udskrift: Clarissimo et ornatissimo reuerendo viro, doctrina et uirtutibus præstanti, Dn. Doctori Jacobo Matthiæ, celeberrimæ Hafniensium Regiæ Academiæ Rectori, suo Domino et ueteri amico officiose colendo.

Till Doctor Jacob paa vor Frue kiergaard.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 93.

247.

1586. 28de Marts. Den kgl. øverste Sekretær Absalon Jul tilskriver Biskop Povl Madsen angaaende et Laan paa 500 Daler, Universitetet havde begjæret af Kongen, til »Økonomiet« (Kommunitetets Økonomilejlighed).

Jhs.

Min gandske wenlig Helsen nu och altiid forsend med Gud almechtigste. Kiere Dñe Episcope . . . giffuer ieg ether wenlig

[redacted]

wiide, att ieg epther ethers beger og schriffuelsse haffuer
lerdanigst thallitt Kong. Matz. till om the fem hundrit daller,
iuersitetitt begerer till lons aff hans Matz., tha haffuer hans
tz. giffuitt therpaa till beskiedt, att hans Matz. wille haffue,
Cantzelern som Conseruator Accademiæ schulle mett Vniuer-
et och hoes forsegle thend forschriffuinge paa samme pendinge.
lers lod sig naadigst thend forschriffuing, j fremsende, befallde.
:h nar Cantzelern haffde thett mett beseglitt, wille hans Matz.
le ether samme pendinge tillkomme, huilchitt Jeg och Cantze-
rn haffuer tillschreffuitt, och j wiidere [kand] talle mett hanum
er om. Saa thuiffler Jeg inthitt, att eptherdj hand selff er
art hiid forwentendis, hand tha well vden wiidere forhalling
rschriffuer ether endelig beskeedt. Will her mett haffue ether
end almechtige Gud befallitt. Aff Kroneborg, 28 Martij
nno 86.

Absalonn Juli.

Udskrift: Erliig, hederlig och hoglerde mand Doctor Pouell
atzen, Superintendent vdj Siellantz Stigt, min besynderlig guode
en, gantz wenligen.

Paategning: Absolon Juls breff, at Kon^e Mtt. beuillede v^c dl.
laane til Oeconomiet, met beskeed, at Canceler skulle be-
:gle met Vniuersitetet.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

248.

586. 11te April. Universitetet skriver til den kgl. øverste Sekretær Absalon Jul og udbeder sig en Herredagsstevning over Lunde Kapitel (se Nr. 249).

Vor venlig helsenn medt stor tacksigelse for alt beuist gode,
t forskylde i hues maade oss mueligt kandt vere. Kiere Ab
lonn, gunstige tiillforladendis gode venn. Giffuer wi ether
enligenn tiillkiennde, att der er tiilldragenn sig nogenn trætte
mellum de Dannemendt i Lunde Capittell oc Wniuersitetet, aff
en aarsage att Vniuersitetett nu i mange aar er skeett for-
uartt paa dett hundertt daler, som aarligen skulle giffuis aff

Lunde Capittell tiill Vniuersitetett epther Kong Christians med salig och hogloffuelig hukommelse Fundatzes Lydelse, saa de for dett hundrett daler haffuer tiillskickett Vniuersitetett den halffue partt, de haffue opbaaritt ex annis gratiæ, naar nogenn Vicarius døde, huilcken halffue partt icke kandt lignes emodt dett hundrett daler, som aarligen skulle vdgiffues, huor for wi nogen tiidt sidenn forledenn haffue vnderdanigst begeritt Kong. Maitt' allis voris naadigste herris skriffuelse thiill Lunde Capittell, att de skulle tiilltencke att fuldtgiøre Vniuersitettz fundattz, och de haffuer dog icke i saa lang tiidt nogitt der om epther Kong. Mattz aluorlige befalling endelige vilde beskicke, huor fore wi endnu foraarsagis, huilckett wi dog wgierne giøre, att bemelte Kong. Maittz, att hans Matt. vilde naadigst giffue oss en steff-ning, att de maatte møde medt oss i rætte tiill næste herredag for Kong. Maitt. och Dannemarckis Rigis Raadt, paa dett att saadanne bemødelse maatte engang for alle affskaffis, vden de endnu vilde selffue her for indenn tiilltencke att effther kome Kong. Maittz breff och befalning. Kiere Dn. Secretarie, ville wi fordj paa dett venligste haffue eder ombeditt, attj som voris herre och venn her wdj vilde vere oss behielpelig, att dette voris budt maatte samme steffning medt dett første bekomme, handt skall paa voris vegne den gierne betale. Och wdi hues maade wi kunde vere eder tiill ære och thieniste, ville wi alle och huer besynderlige altiidt findis gandtske villige aff voris ytherste formuge. Och ville her medt haffue ether Gudt Al-megtiste befalet. Aff Kiøbenhaffn then 11 Aprilis Aar 1586.

Rector och Professores
i Kiøbenhaffns Wniuersitett.

Udskrift: Erlig velbiurdig Absolon Jull tiill Megellgaardt, Kong. Maittz øuerste Secreteer, voris gunstige gode ven, gandtske venligen.

Udkast i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

[redacted]

249.

13de April. Herredagsstevning udtagen af Universitetet Lunde Kapitel i Sagen angaaende de 100 Daler, Kapitlet var pligtig til aarlig at yde til fattige Studenter.

Frederich thend Anden med Gudtz Naade Danmarckis, ;, Wendis och Gottis koning, hertug vdj Slessuig, Holsten, arn och Dyttmerschen, Greffue wdj Oldenburg och Del- orst, helse ether Oss elsk^{e} Prelather, Canicker och meenige ell vdj Lunde Domkircke kierligen med Gud och wor . Wiider, att hederlige och høylerde Mend, Rector och e Professores vdj Vniuersitetitt wdj wor kiøpsted Kiøpne- haffuer wnderdanigst laditt giffue Oss tilkiende, huorledis affuer tilthalle till ether for, att Vniuersitetitt nu vdj mange ıkall werre skied forkortt paa thett hundritt daller, som : hogborne Førstis wor kierre Her Faders, salig och hog- h Ehukommelses Fundatz och forordning skulle aarligen unde Cappittell werre giffuen tiil Vniuersitetitt: epther som elff ydermere kunde lade berette. Thj bede wij ether och , attj rethe ether epther att møde ther om for Oss och elsk^{e} Danmarckis Riiges Raad vdj Rette till første almin- herredag, som er berammitt att skulle stande vdj for^{ne} ɩiøpsted Kiøpnehaffn hellig threfoldighedz Søndag nu først ıdis. Thagendis med ether huis beskeed, som j vdj e sag haffue, och tha att liide och wndgielde, huis ther- ın Rett er: ladendis thett ingenlunde. Giffuitt vdj Ros- thend xiij dag Aprilis Aar etc. MDlxxxvj.

Wnder wortt Signett.

'aategnet: Thenne Kong. Ma^{tts} Steffning er lest paa Lunde l then 16 Aprilis wdj Prælaternis frauerelse, som ere y nelde Kong. Ma^{tts} daglig thieniste .oc forfald.

·ig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197. I Universitetets ab fra $^{1}/_{5}$ 1586 til $^{1}/_{5}$ 1587 findes følgende herhen hørende Ud- ster: »Der Fogden drog til Helsingør at førdre en Stevning over Kapitel og mødte Absalon ved Rundsti, maatte saa til Vartho, til Ibstrup, derefter til Vartho igjen, givet til Vognleje — 3 Mk. et samme Dag — 1 Mk. Item givet Absalons Dreng, der jeg

(ɔ: Qvæstor) fik Stevningen — 1 Rosenobel. Item der Fogden drog til Lund med Kongens Stevning, givet paa sin Rejse frem og tilbage til Vognleje, Færgeløn, Mad og Øl tilsammen — 4 Daler».

250.

1586. 27de Maj. Domkapitlet i Lund forpligter sig til aarlig at udrede 100 Daler til Universitetet til Underholdning for fattige Studenter efter Fundatsens Lydelse.

Nos Guilielmus Dresselberg Decanus, Christianus Machabæus Alpinas Archidiaconus, Arnoldus Huitfeldius, Johannes Pontanus et Magnus Matthias, Canonici venerandi Capituli Lundensis, omnibus præsentibus et futuris præsens scriptum cernentibus notum facimus, Nos iuxta plenæ potestatis formulam, qua sumus a venerando collegio nostro instructi, cum magnifico Regiæ Academiæ Hafniensis Rectore, Dn. Doctore Andrea Lymuico, medicinæ professore publico, reliquisque dominis professoribus transactionem instituisse, et nostro successorumque nomine constituisse, professoribus assentientibus, ut sublata in posterum actione omni et lite de centum daleris a Capitulo quotannis in usum pauperum studiosorum numerandis, quorum meminit fundatio Academiæ Regia, et de quibus hactenus inter nos et Dominos Professores extitit controuersia, deinceps, iuxta fundationem, huc mittat, et Rectori Academiæ numeret Capitulum annis singulis ad festum Michaelis daleros centum probatæ monetæ, initio facto a proxime sequente Michaelis festiuitate, anni currentis 86. Quod decretum unanimi partis utriusque consensu factum et a nobis et successoribus nostris omnibus in posterum inuiolabiliter seruandum nos suprascripti publico Venerandi Collegii nostri sigillo nobis concesso et credito in maiorem rei certitudinem confirmamus. Actum Hafniæ 27 Maij Anno 1586.

Orig. paa Pergament med Seglet i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

[redacted]

251.

1586. 30te Maj. Kongen tillader Domkapitlet i Lund at inddrage Præbendet Gjordshøj under Kommungodset for deraf at udrede de 100 Daler, der aarlig skulde ydes til Universitetet.

Wy Frederich thend anden met Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis konning, Herthug vdj Sleszwig, Holstenn, Stormarn oc Dithmarschen, Greffue vdj Oldenborg oc Delmenhorst, Giøre alle witterlig, at efter som Høiborne Første, wor kiere Herre Fader, salig oc høiloffig Ihukommelse haffuer giort en euig Fundatz paa Vniuersitetit her udj wor kiøpsted Kiøbenhaffn, oc therudinden naadigst forordnit, at hederlig Lunde Capitel skulle aarligen til fattige wedtorftige Studenters brug oc vnderholding gifue oc forskicke til for^{ne} Vniuersitet Et hundrit Rinsch Guldenn, till huilckenn Rente en Præbende to eller flere, efter leilighedenn, som vacerede, skulle af Canickerne ther samestedtz annammes oc som andet Communguodtz beholdes. Huilcket for atskillige Aarsager oc leilighedz skyld till thess icke skeed er. Therofuer for^{ne} j^{c} Rinsch Guldenn ej heller hafue werit vdgifuet oc forrettit. Tha paa thet engang for alle kan thermet efter for^{ne} Fundatz blifue giort til en richtig ende, at for^{ne} j^{c} Rinsch Gulden kunde aarligenn til thend brug, the ere forordnet, tilbørligenn vdredis, hafue wi af wor synderlig gunst oc Naade wndt, beuilliget oc tillad, oc nu met thette wort obne Breff wnde, beuilge oc tillade, at naar oss elsk. Jens Tomesen, Cannick vdj Lunde Domkircke, døer oc afgaar[1]), tha maa oc skal thet Præbende oc Cannickdom, han samestedtz met forleent er, kaldes Giordtzhøy Prebende, med Bønder, Tienere oc al thess Renthe, Rettighed oc tilliggelse, til for^{ne} Capitel annammes, oc til thend brug oc wdgift, forberørt er, were funderet. Dog skal Procuratorium til for^{ne} Præbende stedtze oc altid were oc bliffue huos Capitelet, oc Capitelet at skulle tilforordne en af theris Ordenn, som skal hafue same Præbende in procuratione oc aarligenn fremskaffe oc lade leuere Et Hundrit daler, oc ellers baade for wist og wuist, intet vndertaget, giøre Capi-

---

[1]) Dette skete i Aaret 1588.

telet reede oc regenskab. Skal oc for^{ne} Procurator holde guodtzit wid guod hefd oc mact, oc Bønderne, therpaa boendes ere, wid Loug, Skiel oc Rett, oc ingen af thennom wforrette imod Lougen. The skulle oc icke forhugge eller forhugge lade nogen dj Skoffue, ther tilligger, til wplict vdj nogne maade. Thi forbiude wj wore Fougither, Embitzmend oc alle Andre for^{ne} Lunde Capitel her imod paa for^{ne} Giørdtzhøy Præbende eller nogen thess Rente oc rette tilliggelse, efter som forskref-uet staar, at hindre eller vdj nogre maade forfang at giøre, vnder wor hyldeste oc naade. Gifuet paa wort Slot Kiøben-haffn thend xxx May, Aar Mdlxxxvj.

Vnder wort Signet.

Friderich.

At thenne Copj stemmer offuereens met thet rette Original, thet winder wj Capitel vdj Lund met woris Capitels Secret her-neden vnder troct. Actum Lund 11 Octobris Ao. 1603.

Originalkopi med Kapitlets Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

252.

1586. M. Hans Aalborg og Heinrich Waldkirch ansøge Universitetet om at faa den Bolig, Bogtrykker Andres Gutterwitz havde haft, saa vilde de trykke, hvad Universitetet forlangte af dem.

Es were vnnser diennstliches begerren, zu beyden theilen M. Johann Alburg vnd ich Heinrich Waltkirch, das wir möchten von der hochgelertten Vniuersitet erlangen dise Behausung, darinn Andres Gutterwitz vor zeitten gewest ist, mitt sampt der freiheit was dar zu gehörtt, so wollen wir vns, zu beiden theillen M. Johann Alburg vnd ich Heinrich Waltkirch, verpflichten, das wir wollen allezeitt diennstwillig seinn zu trucken oder trucken lassen was vns die hochgelerttenn Herren von der vniuersitett befilht zu thun. Soll derhalben disze obgemeltte truckerey angefanngen werden auff diszen zukunfftigen Decembris Anno eintausent fünff hundertt achtzig vnd sechs.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 198.

[redacted]

253.

1587. 28de Januar. Kongebrev til Universitetet om at indrømme D. Nicolaus Theophilus den Residens, som den theologiske Professor D. Jakob Madsen forhen havde haft.

Frederich thend Anden med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att oss Elsk^e^ Doctor Nicolaus Theophilus, J. V. Doctor och Professor ther wdj Vniuersiteten wdj wor kiøpstedtt Kiøpnehaffn, haffuer wnderdanigst ladiit giffue oss tilkiende, att hand icke haffuer nogen guod Residendz ther hoess Vniuersitetitt, ther medt hand kand were behiolpen; och therfore wnderdanigst haffuer weritt wor forschrifftt begierendis till ether, att maatte bekomme thend Residendz, som affgangne Doctor Jacob Madzen tilforn haffde. Och eptherthj hand bode wdj hans bestilling ther hoess Vniuersitetitt er wstraffelig, er ochsaa therforwden oss och Riigitt brugelig och thienlig, wille wij naadigst for^ne^ wor forschrifftt hannum icke benechte. Thj bede wij, begiere och wille, attj giøre thend forordning, saa for^ne^ Doctor Nicolaus Theophilus for^ne^ Residendz, som for^ne^ Doctor Jacob haffde, bekommer och beholder till sin Residendz ther hoess Vniuersitetitt. Ther med skier wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Skanderborg then xxviij Januarij Aar etc. Mdlxxxvij.

Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e^ hederlige oc hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersitetitt wdj wor kiøpstedtt Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153.

254.

1587. 3die Marts. Kongen tilbagekalder sit tidligere (Nr. 253), da D. Hans Slangerup havde gjort opmærksom at Kongen selv forhen havde henlagt den paagjældende Re til Bolig for en theologisk Professor (se Nr. 112).

Frederich thend Anden medt Gudtz Naade Danma Norgis, Wendis och Gottis konning.

Wor synderlig gunst tillforn. Wiider, att som wij nogen thiid siden forleden haffue ether naadigst thillschre for oss elsk^e hoglerde mand Doctor Nicolao Theophilo om t gaardt och residentze, som affgangne Doctor Jacob Matze boede, som hand beger att motte bekomme, och oss hederlig och hoglerde mand Doctor Hans Slangerup, Theolo professor, haffuer nu vnderdanigst thill oss suppliceritt och kiende giffuitt, att samme gaardt for mange Aar siden for schall epther wor schriffuelss were assignerit professioni T logicæ, och siiden samme thiid alle Doctores och Profess som for hannom vdj hans sted och profession haffuer we att haffue thend haffd och besiddittt. Begerendis, att han therfore theremod paa samme gaard icke schulle schie fork Tha eptherthj oss icke haffuer weritt thendt forbeneffndte nogen anden leylighed witterligt om for^ne gaardt, stille therom thill ether, saa och bede ether och wille, attj the inden forordne, epthersom Vniuersitetz Statut och Seduan och som j rett och billig befinde och wiide. Thermed sc oss thill wilge. Befalendis ether Gud. Schreffuitt wdj Løga thennd iij Martij Aar etc. Mdlxxxvij.

Vnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e hederlige och hoglerde Mend, Rec Doctoribus, Magistris och menige professoribus vdj Vniuersi vdj wor kiøbstedt Kiøpnehaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 153.

[redacted]

255.

1587. 12te Juni. Sjælands Landstingsdom, hvorved Herligheden af nogle Gaarde og Skove, der havde ligget til Faxe Kirke, men som Lensmændene paa Thureby havde inddraget under Lenet, fradømmes Universitetet, fordi det ikke itide havde indklaget Sagen.

Sthen Brade till Knudstrup, Arrildt Huittfeldt till Oderssbierg, Rigens Cantzeler, och Anders Dresselbierg till Vogenserup, Landzdomere vdj Siellandt, giøre alle vittherligtt, att Aar 1587 thend 12 Junij vdj Ringstedt vorre vij epther Konn. Matt[s] wor naadigste herris och konnings obne befalling tilforordnitt att side rett vdj hues sager for oss steffnit bleff. Tha vor skickitt for oss hederlig och høiglerdt Mand Doctor Anders Lemvig, Rector vdj thend høige Schole vdj Kiøpnehaffn, paa Vniuersitetz och menig høiglerde theris vegne, paa thend ene, och haffde indsteffnidtt for oss erlig och velbyrdiig Mandt Oluf Bilde till Suanholm, befalingsmand paa Thurebye, paa thend anden side, och hannom tillthalidt for herligheden aff nogen kirckegaarde och skouffue liggendis till Faxe kircke, som the haffue Jus patronatus paa, och hand forholder thennom forre. Och fremlagdis ett Rigens Vidisse, liudendis vdj sin meening, salig och hoglofflig hukommelse Konning Hans medtt meenige Rigens Raadtz samtøcke att haffue giffuett, incorporerit och indliffuett till Vniuersitetit vdj Kiøpnehaffn kronens kircke, Faxe kircke, medtt sinn renthe, till euig tidtt att bliffue. Huilcken Vidiss er vdgiffuen Gudz Aar 1530. Ther nest frembar hand itt sognevidttne, huor mett hand beuiste herligheden aff nogen kirckegaarde och skouffue till samme kircke liggendis, kaldis Strandskouff och Vesterskouff, medtt Gaardfestning, Sagefaldtt, Oldengieldtt, Skouffhugge, epther for[ne] kongelig Fundatzis liudelse stedze att haffue eptherfuldtt kirckeverige vdj Faxe epther Fundatzens liudelse, indtill Her Matz Ericksenn aff Thwrebye skall haffue veldeligen thagitt sig samme kirckis herlighedtt till, huilckitt sognevidttne ther om vor vdgiffuett 1534. Tiill medtt fremlagdis itt sognevidttne, att her Matz Ericksenn skall haffue forligtt sig medt kierckeverige, saa the skulle bekomme samme Herlighedtt igen, att the hannom icke skulle beklage for Konning

[redacted]

Christiann hoglofflig ihukommelse, vdgiffuet 1539, och dog icke skeede. Samptt itt anditt sognevidttne, dateret 1547, huor medtt han beuise ville paa thend sag thallidtt att verre. Noch loedtt hand leese itt Tingsvidttne vdj salig Peder Bildis tiidtt, epther hand annammede Thurebye, vdgiffuett af Faxe Thing 1567, Torsdagenn for Bartholomei, lydendis, en vedtt naffnn Frandz Nielsenn paa Tinge att haffue anckiidtt paa kircken vor borthe medtt thend friihedt, hun haffde haffdt. Och epther saadan leiglighedtt att samme herlighedtt icke vor kircken franvunden, men i saa maade franthagen, och ther paa vor thallidtt, meenthe hand, thend burde igen att komme till Vniuersitetit. Huor emodtt for^{ne} Oluff Bilde stoedtt paa, att samme kirckegaarde skall findis vdj Konn. Matt^{s} Jordebog, som hannom er offuerantthuorditt till medtt hans forleenings breff och følge breff, att formelde, hand skulle beholde for^{ne} Thurebye Leen medtt bønder och thienere lige som hans Fader haffde thett for hannom, och samme bønder att suare hannom. Item hans salige faders forleenings breff och følge breff, som er vdgiffuett 1556, vdj lige maade indeholder, att Peder Bilde skall beholde Thurebye gaardtt mett bønder och thienere lige som hans formandt Erick Bøller. Tiill medtt formeenthe hand, hues Sognevidttner vdj saa maade vorre thagen, icke att haffue verritt giffuit vardtzell forre, ey heller att verre gangen till Tinge, som ilings breff och klage breffue bør att thagis; och the høiglerde vell vdj saa lang tidtt att haffue kundt thaldtt ther paa før nu. Meenendis, for^{ne} gaarde och herlighedtt ther forre her epther saa vell som tilforn att skulle Kronen medtt retthe tilkomme. Huor emodtt atther er suaridtt aff for^{ne} Rectore, en partt samme sognevidttner att verre thagen, før Recessen giordis, ther forre icke ibehouff att steffne eller kalde ther nogen till. The høiglerde heller ingen tidtt att ville gierne legge sig vdtt medtt gott folck, och ther forre kand skee icke haffue thallidtt ther paa. Meenendis och, Vniuersitetit bør icke att lide nogen skade, om forstanderne erre end forsømmelige. Till medtt en vlouglig heffdtt icke att kunde giøre adkomme. Sammeledis Faxe kircke och thess bønder och herlighedtt att verre kommenn fran kronen, och ther forre medtt ingenn rett att kunde ligge till

[redacted]

Thurebye, som haffuer verritt itt Biscops leen. Sammeledis vdj thend store Fundatz att findis, som aff vor naadigste herre er giffuen, att huadtt som medtt vretthe er kommen fran Vniuersitetit vdj hans Matt[s] eller hans Matt[s] herre Faders thidtt, thett skall ther till igenkomme, och the ther till forhielpis aff hans Matt., naar hans Naade ther om besøgis. Meenendis, ingen heffdtt her epther att skulle kunde gielde modtt Vniuersitetit, och thennom fran thend verdtzlig loug, for synderlig Respect aff saadanne kongelige mildheder och indulter, att verre vndthagne. Item itt kongelige breff att findis hoes Vniuersitetit, att ingen skulle giøre thennom forhindring paa hues kircker, the haffue Jus patronatus till, eller anden deell, thennom er tillaugdtt. Medtt flere ordtt thennom paa baade sider emellom forløb. Tha epther tillthalle, giensuar, breff, beuisning och thend sags leiiglighedtt befinde vij vell, the høiglerde att haffue itt fuldkommeligtt Jus patronatus paa for[ne] Faxe kircke, och ingen forbeholding kronen ther vdj giordtt att verre paa nogitt goudtz eller herlighedtt; befinde och, her Matz Ericksenn skall haffue thagidtt sig samme gaarde till epther sognevidttnis liudelse: dog befinde vij ther emodtt icke till Tinge aff the høiglerde illidtt eller klagitt att verre, och i saa maade kronen paa for[ne] herlighedtt aff for[ne] gaarde att verre kommen till meere end xxx vinthres heffdtt. Och epther slig leiiglighedtt, saa och eptherthj Oluff Bilde er forleent aff Konn. Matt. medtt Thwrebye gaardtt och alle the bønder, hans fader haffde for hannom, huilckenn her och haffde thisse; ther forre vidste vij icke for[ne] goudtz och herlighedtt Oluff Bilde att frandømme, men hand thennom att nyde och beholde, vden Konn. Matt. ellers aff anden forbemelthe leiiglighedtt vill thett igen Vniuersitetit lade følge. Till vidnisbyrdtt er vorre signetther her vnder trøgthe. Datum vt supra.

Orig. med tre paatrykte Segl, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99.

256.

1587. 25de Juli. Universitetets Sørgeprogram over Hans Vi lumsen, Borger i Kjøbenhavn, forhen Borgmester i Maribo.

Rector Academiæ Hafniensis Studiosis S.

O utinam, studiosi, cogitare velimus sedulo, qvod qvonda Asiæ regi animam agenti in animum incidit, se nihil præt interulam hinc deportaturum: qvod etiam suis legatis et min stris palam in castris significari jussit. Hoc enim si omn nos eodem modo non in extrema tantum mortis hora sed to vitæ tempore, una cum aliis cogitationibus de morte, potenti opulentiæ, sapientiæ humanæ vanitate, et aliis similibus bonoru evanescentium umbris, qvibus homines se beatos jactita cogitaremus: nevtiqvam solliciti essemus de ambitiosis honoribu illicita voluptate et opibus, qvæ tria pro trinitate mundus col et veneratur. Etsi avtem qvamplurimi sint, qvi ad hæc ludier tanqvam ad scopulos adhærescant: tamen reperiuntur etiam, q expensa diligenter rerum humanarum vanitate in solo De omnem suæ salutis spem repositam habent. In horum numer fuit vir prudentissimus et optimus Johannes Wilhelmi civis Haf niensis fidelissimus, olim consulatum in celebri Lollandiæ civi tate Maribo gerens et administrans. Cum enim in scholis apud bonos viros didicisset, se non sibi sed patriæ potius parentibus natum, laboravit sedulo, ut patriæ prodesset, et p eum patriæ potius lavdibus aliqvid adderetur, qvam subtraher tur. Officium itaqve sibi commissum cum lavde administrav Dei, patriæ, proximi potius qvam suum commodum respicien In conjugio etiam qvam fuerit castus et fidelis testatur n solum pudica hæc et mæsta, qvam moriens apud nos reliq vidua, verum etiam fideles ejjusdem loci Dei servi, qvibus co stat de ejjus vita et conversatione, cum duabus piæ memor uxoribus carissimis habita. Motus tandem gravibus de cavss et consilio cum uxore adhuc superstite communicato, reli patria ad nos commigravit et in civium album adscitus e Vixit hic anno plus minus placide et bene. Probavit su mores magistratui Ecclesiastico et politico, familiaribus et vi

[redacted]

nis valde et egregie: nec qvisqvam reperitur, qvi illum civem importunum insimulet.

Nudiustertius hora prima pomeridiana invasit illum catharrus qvidem suffucativus: cujjus vehementiam cum se nevtiqvam repressurum sensisset, ad Deum tota mente se convertit: cuj etiam animam summis gemitibus et intimis cordis suspiriis commendavit. Corpus, qvod animæ carcer erat, apud nos relictum terræ christianorum hominum more hodie hora prima pomeridiana mandabitur. Qvo tempore si vos præsentes in funere ducendo et curando fueritis: Deo, nobis, et civibus Hafniensibus vos pios, obedientes et gratos studiosos declaraveritis. Valete studiosi: et qvod vos decet, nosqve a vobis expectamus, lubentes facite.

P. P. XXV Julii Anno Christi Dei CIↃ IↃ XIIIC.

Sub officii nostri sigillo.

Orig. i Univ.-Bibl., Addimenta, Nr. 102 Fol.

257.

1587. 20de August. M. Lavrits Skavbos Revers ved Modtagelsen af det kongelige Rejsestipendium.

Nactus nunc regium stipendium, postquam animum ad Theologiæ studium applicavi: sancte promitto, contentum me fore gradu Magisterii philosophiæ semel suscepto, neque injussu Rectoris et senatus hujus Academici velle me extra patriam unquam in Doctorem promovere.

Hafniæ 20 Augusti An° 87.

Laurentius Scavenius N. F. Mppa.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38.

258.

1587. 30te August. Kongeligt aabent Brev, om at Universitetet maatte beholde Herligheden til nogle Gaarde og Skove under Faxe Kirke, hvilken Rettighed ved Landstingsdom var bleven det frakjendt (se Nr. 255).

Wii Frederich thend Anden medtt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning, herthug wdj Slesuig, Holsten, Stormarn och Dyttmersken. greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst. Giøre alle witterligtt, att epthersom oss elsk° hederlige och hoglerde mend, Rector, Doctores och menige Professores vdj Vniuersitetit wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, haffue vnderdanigst laditt giffue oss thillkiende, huorledis att wore forfedre haffue giffuitt, incorporerit och indliffuitt thill for[ne] Vniuersitetit Faxe kircke met Jus patronatus och ald samme kirckis herlighedt och thilliggelse, huilchitt aff wor kierre her Fader, salig och hoglofflig ehukommelse, saauelsom och aff oss sielff er confirmerit och stadfest; och beklage, att thennom ther emod paa herligheden aff nogen kirckegaarde och skouffue, thill samme kircke er liggendis, kaldis Strandskouffue och Westerskouff. først aff her Matz Erichsen och siden aff andre effther-følgende lensmend paa wor gaard Thurebye er skiedt forfang, saa the thennom herligheden aff for[ne] kirckegaarde och kirckeskouffue mett heffdt haffue thillegnitt, wnderdanigst begerendis, att epther wij wdj for[ne] Vniuersitetz Fundatz haffue loffuitt, att huad skellig kand beuiisis att were kommen fra Vniuersitetit, wij thet wille forhielpe ther thill egien; wij therfore och wille beuillige herligheden thill for[ne] kirckis, Faxekirckis, gaarde och skouffue maa thennom følge. Tha eptherthj for[ne] Vniuersitetit och the hoglerde er vndt og giffuitt aff fremfarne konninger fuldkommen Jus patronatus thill for[ne] Faxekircke; thett och mett anden for[ne] Vniuersitetz rettighedt er thennom aff oss confirmeritt och stadfest, haffue wij aff wor synderlig gunst och naade wndt, beuilgitt och thillatt, och nu medt thette wort Breff wnde, beuilge och thillade, att herligheden aff for[ne] Faxekirckis gaarde saa och skouffue, for[ne] Strandskouff och Westerskouff, saauell som ald anden samme kirckis rettighed, skall

[redacted]

her effther bliffue och følge the hoglerde wdj forne Vniuersitet vbehindritt wdj alle maade. Thj forbiude wij wore Fougether, Embitzmend och andre thennom ther emod, efftthersom forn^uitt staar, att hindre eller forfang att giøre, vnder wor hyldest och naade. Giffuitt paa wortt Jachthus wdj Rye, thend xxx Augustj, Aar etc. Mdlxxxvij.

Wnder wortt Signett.

Friderich.

Paategnet: Thette Ko. Mat^s, allis vor nadige herris, breff er lest paa Faxeherrizting thend 21 Septembris aar 1587.

Lest paa Faxeherridzs thingh thenndtt 13 Martij Anno 1595.

Orig. paa Pergament i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 99.

259.

1588. 20de Januar. Universitetet anbefaler i et Brev til Rigsraad Jørgen Rosenkrands Studenten Conradus Johannis Ripensis til kongelig Understøttelse.

S. in Christo Jesu.

Qvod Studiorum radices amaræ sint, immensiqve labores, pericula, sumtus sustinendi iis, qvi studiis dediti sunt, magna hominum pars ab hoc vitæ genere deterrentur et prohibentur. Sunt enim homines natura fere omnes a laboribus ad libidinem proclives otium negotio præferentes. Horum consilia et studia damnasse hactenus honestum Scholæ nostræ alumnum Conradum Johannem Ripensem multa nos docuerunt argumenta. Siquidem a primo ætatis tempore studiis deditus, nullis potuit laboribus superari aut a proposito dimoveri; fecit autem tales progressus, ut non solum dignus sit judicatus, qvi regia sustentaretur munificentia, verum etiam in eorum habeatur apud nos censu, a qvibus Ecclesia et Scholæ insignem aliqvem fructum speraverint. Nunc autem conqveritur, se sustinendis laboribus amplius imparem fore, nisi alicujus potentis Mæcenatis fulciatur auxilio, eoque deprecatore usus beneficium aliqvod apud regiam Majestatem exoret. Qvare cum in te omnem suam spem

collocet: sperąmus et rogamus, velis, vel nostra hac intercessione motus, ejus caussam in aula Regia promovere illiqve aliqvid subsidii apud regiam Majestatem conflcere et impetrare. Feceris hoc tuo officio Deo rem gratissimam, Ecclesiæ et Scholis utilissimam: et nos in referenda debita officiorum vice tibi adstrictos reddideris. Vale vir honorande. Dabatur Hafniæ XII Kalend. Febr. Anno Christi Dei CIↃ IↃ XIIC.

Rector et Professores Hafnienses.

Udskrift: Generoso et Nobili Viro Dn. Georgio Rosencrantz de Rosenholm, inclyti Regni Daniæ Senatori fidelissimo et prudentissimo, Amico et Domino nostro honorando.

Afskrift i Langebeks Diplomat. »ex autographo in Archivo Rosenholm. 1761«.

260.

1588. 12te November. M. Søren Christensen, hidtilværende Skolemester i Helsingør, forlenes med en Kongetiende, forat han kunde fortsætte sine Studeringer udenlands.

Mester Søffren Christenssen fich breff paa Affgifften aff Kong. Matt. och Kronens partt aff Kornthienden aff Asnis Sogen, thill hielp vdj hans Studering. Vt sequitur.

Wij Christian. Giøre alle witterligtt, att epthersom thenne breffuisser, hederlig och hoglerde mand Mester Søffren Christenssen, en thiidt lang haffuer weritt Skolemester vdj scholen vdj wor Kiøpstedt Helssingøer, och nu vnderdanigst haffuer ladett giffue thillkiende, att hand er thillsindtz att begiffue sig vdenlandtz paa Vniuersiteter vdj sin Studering sig ydermere att forfremme, vnderdanigst therfore begierendis, wij hans forgangene thieniste vdj Skolen, saa och berørtte hans forsett naadigst ansehendis wille komme hannom thill hielp mett nogit thill hans Studerings ophold. The haffue wij aff wor synderlig gunst och naade, vndt, beuilgitt och tillatt, och nu mett thette wortt obne breff vnde, beuilge och thillade, att forne Mester Søffren Christenssen maa bekomme och lade oppebere affgifften aff wor och Kronens partt aff Kornthienden aff Assnis Sogen, vdi Otzherritt vdi Draxholm leen liggendis, och thend haffue, niude, bruge

[redacted]

ch beholde quitt och frij, emeden hand er in studiis, eller thill saa lenge wij anderledis therom thillsigendis worder. Thi forbiude wij wore Fougitber, Embitzmend och alle andre, for^ne^ Lester Søffren Christenssen paa wor och Kronens partt aff Affgifften aff Kornthienden aff for^ne^ Asnis sogen, effthersom for^sitt^ staar, att hindre eller forfang att giøre vdi nogre maade, under wor hyldist och naade. Actum Haffniæ 12 Nouembris A° 1588.

Sjælandske Registre Nr. 13, Fol. 44.

261.

1589. 4de Februar. Universitetets Sørgeprogram i Anledning af D. Johannes Machabæus's Enkes Død.

Rector Academiæ Hafniensis Johannes Aurifaber Lectori S.

Rerum humanarum inquietum aduersis plerumque flatibus et procellosum pelagus est, rari et vix hominibus accessibiles portus, scopuli vndique innumerabiles, inter quos vita difficilis et prorsus ambigua nauigatio est. Quemadmodum igitur nauta, quem ventus, licet acrior, cito in portum pertulit, felix quidem censetur; sed qui diutius periculosiusque iactatur, maiore cum gaudio terræ appellit: ita quos festinata ex hac vita translatio difficultatibus omnibus eximit, fortunati quidem iudicandi sunt, attamen ijs, qui longiores huius caducæ vitæ labores et peregrinationes perpessi sunt, gratior magisque exoptata, teste experientia, quies in coelesti patria obtingit. Quod ipsum suo exemplo nuper comprobauit nobilis et honoranda matrona Agneta Sudderlandia vel Mattheusona, quæ varias fortunæ vices annis iam 86 fere experta, 6 Calend. Febr. ad coeleste beatorum animarum contubernium ex hac lacrymarum valle, in inuocatione Dei, emigrauit. Nam cum parentibus ex præcipua Scotiæ nobilitate orta fuisset, generisque splendorem statim ineunte ætate veræ pietatis studio auxisset, et tetros religionis pontificiæ errores agnouisset, coacta est pio zelo dulcissimæ patriæ exilium anteponere, atque in Angliam sese conferre. Vbi matrimonio iuncta est Johanni Machabæo Alpinati, viro ex

generosa et perueteri Macalpinorum familia in regno Scotiæ oriundo, Theologo clarissimo atque ibidem religionis caussa exulanti. Verum coniugalem felicitatem parum diuturnam pontificia tyrannis permisit. Etenim cum denuo ad idolomaniam pristinam relaberetur Anglia, proscripti in Germaniam concesserunt, et post varia itinerum exhausta tædia Vuitebergæ quieuerunt, familiaritate intima gratissimaque sanctissimæ memoriæ viris Luthero et Philippo aliisque bonis et doctis coniuncti; vnde anno 1542 a laudatissimo et æterna recordatione colendo Rege Christiano III vocatus et professioni Theologicæ adhibitus summus ille vir Johannes Machabæus, annos plus minus quindecim functioni isti magna cum laude præfuit: quo etiam nomine tunc temporis in magna apud Regiam Maiestatem gratia extitit. Interea coniunx tanto marito dignam sese gessit, pietatis, industriæque studium nunquam intermittens, et domesticos suos ad honestatem omnibus modis inuitans, cuius rei testes etiamnum superstites, tam nobiles, quam ignobiles, qui tecto mensaque ipsius vsi, magnam partem piæ educationis illi acceptam referunt. — Postquam autem virum anno Christiano 1557 amiserat, tristissimæ viduitatis annos integros triginta duos ita traduxit, vt exemplar et speculum se præbuerit pietatis, castitatis, industriæ, honestatisque matronis omnibus. Nullum profecto tempus præterire passa est, quin vel sacrarum litterarum lectioni precationibusque inuigilaret, vel concionibus interesset, vel denique rebus vtilibus agendis (vt erat ab otio plane aliena) incumberet. Sed nostra prædicatione haudquaquam indiget, quam viuam nemo non ob vitæ integritatem et morum probitatem suspexit, et de qua defuncta fama ipsa aliud mentiri verebitur. Felix (licet imbecilla) senectus, quæ iuuentute elapsa fruitur iucundaque vitæ anteactæ memoria recreatur. Beata item mors, quæ longam in terris vitæ coelestis meditationem claudit, possessionem vero inchoat. Hanc felicitatem honorandæ huic matronæ gratulari et quouis officio gratæ recordationis virtutes ipsius prosequi par est omnes pietatis et honestatis amantes, imprimis vero nostri ordinis homines. Id enim et recta ratio deberi arguit inculpatæ vitæ defunctæ huius viduæ et præclaris in scholam hanc et rempublicam

[redacted]

anicam meritis, tum mariti, quem olim præmisit, tum filij, 1em moestissimum post se reliquit. Quocirca mandamus iiuersis et singulis, qui sese nostræ iurisdictioni subiectos esse gnoscunt, vt huiusmodi affectum, officiosa sua præsentia, hora ctaua antemeridiana crastinæ diei, cum funus ei fiet, declaare conentur. Valete studiosi. P. P. 4 Febr. Anno Christi)ei CIↃ. IↃ XIC.

Sub officij nostri sigillo.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

262.

1589. 16de December. Skrivelse fra Tyge Brahe til D. Povl Madsen angaaende Gellius Sascerides.

Clarissime et Doctissime D. Doctor Paule, amice dilecte. Constitueram iam aliquamdiu Hafniam ire, vt cum domino Cancellario cum de alijs, tum de Gellij negotio, de quo vltimo per M. Paulum Petrj, Illustrissimi Ducis Vdalrici Pædagogum, commonefierj curaui, verum, interim dum frigus asperius continue durat, veritus, id quod iam præ foribus est, fretum videlicet hoc congelatum iri, reditumque maturiorem interclusurum, profectionem hanc consulto in commodioris auræ statum distuli. Rogo autem peramanter, vt interea, dum ego absum, nihil Gellij nomine, ob promotionem Magisterij nondum susceptam, vel a te vel quoquam alio ad dominum Cancellarium perferatur, quod Gellio meo vllo damno aut detrimento cedat. Id enim si factum fuerit, cogor ego postmodum omnem rem apud dominum Cancellarium excusare, atque ea referre, quæ lubentius omitterem. Suasu enim et consilio D. Doct. Andreæ (bonæ memoriæ) id factum est, quod promotio illa dilata sit, quemadmodum ego illi paucis diebus ante obitum perscripsi, et meapte manu eius formalia verba, quæ mihi aliquando in aurem dixerat, in memoriam reuocaui. Ignorabam enim illum lethaliter decumbere. Atque ipsæ literæ in ipsius Archiuis adhuc reperientur; ne quis me post decessum eius hæc data opera excogitare suspicari queat. Pro tua itaque prudentia fac hac

in parte id, quod omnibus consultius erit. Quam primum c clementia opportunitatem concesserit dominum Cancellarium a cedendi, non diffido, quin ab ipso impetraturus sim, vt c Gellio hac in parte certas ob caussas dispensetur, quodq tam vos quam ille sitis extra periculum futuri. Hæc I breuibus per literas nunc indicanda duxi, cum ipsemet tam c atque vellem præsens adesse nequeam. Rogo, vt hæc in b nam partem, quemadmodum etiam scripta sunt, accipere vel atque per præsentem nuntium sententiam tuam hac de re v cissim significare. Vale quam felicissime. Datum Vranibur die 16 Decembris Anno etc. 89.

Tycho Brahe
Manu pp[a].

Udskrift: Clarissimo doctissimoque Viro, D. Doctori Paul Matthiæ, Superintendenti Selandensi et nunc Rectori Academic Hafniensi Magnifico, Amico plurimum dilecto.

Paategnet: Respondi statim.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 188.

263.

1590. 18de April. Kongeligt aabent Brev om en bedre Orde med Bespisningen i Kommunitetet og om et skjærpet Tilsyn fra d theologiske Professorers Side.

The hundrede Studenter vdj Kiøpnehaufn anrørendes, vt sequitu

Wij Christian etc. Giøre alle witterligt, att effter wij komm wdj forfaringe om adtskillige klammer och mangfoldige klaag mall, som nu tidtt och offte hauffuer sig begiffuit emellom Fo standerne vdj Communitetitt vdi vor Kiøbstedt Kiøpnehaufn o de j[c] Studentter ther sammestedtz, och att samme klammer o klaagemaall sig mest ther aff att schulle foraarsage, att den Fu datz, som thendt stormechtigste hogborne Føerste och herr her Friderich den anden, Damnarckis Norgis etc. Konning, kiere her Fader, salig och hoglofflig ihukommelse, hauffuer m Riigens Raadtt vdtgiffuit och beseglit, icke er saa vidt Mac

[redacted]

holden, som thet sig billigen hauffde burtt. Saa att huadt som Expectantibus aff Naade vutt och beuilgitt er, som en Allmosse, att the motte bekomme huis som offuerbleff aff alle retterne, som kom paa Bordett for for^{ne} c Studenter, saa intedt der aff dragis vdi Kioeckenitt, Forstandernis Folck till beste, thett hauffue de dennum for en rettighed och plicht ville tillholde, saa att for^{ne} c Studenter saa rigeligen spissis, at for^{ne} Expectantes kunde aff huis som fraa Borderne vdtberris, rundeligen hauffue thieris fødde och opholdtt. Thaa paa thet saadan klammer och klaagemall kandt affschaffis, och dermett kandt gaa schickeligen till, ville vij mett dette vort obne Breff alffuorligen befalett hauffue Theologis och Decano her vdi vniuersitetit, att the her effter schulle thet saa schicke och forordtne, att 12 aff neste Expectantes schulle alleniste hauffue huis allmosse som falder aff for^{ne} 100 Studentters Borde, huilcken dennum strax aff Famulo Communitatis schall vdtberis, saa the icke kommer indt vdi Communitettit, førendtt the bliffuer indtagne till kost, och schulle de verre tillfritz och lade dennum nøie mett huis som vdtberis, och icke att giøre videre anfoddring derom huoes Theologos, och thersom the icke dermett ville laade dennum nøie och verre tillfritz, thaa schall samme Allmøsse dennum fraa taagis och giffuis dennum, som den mett tacke ville annamme. Thisligeste att Forstanderen hauffuer Indtsehende mett for^{ne} 100 Studentter, att tilbørligen spissis, och the bekommer saa megitt paa Faddene, att de icke schulle løbe till Spisseuinduffuett och begiere meere, meden om thennum nogitt fattis, thaa schulle the giffue hannum thet tillkiende. Sammeledis att for^{ne} Theologi hauffue alffuorlig och flittig opsiun, att altingest hermedtt holdis effter Fundacentz Liudellsse, baade mett theris sedtuanlige exercitijs och andet, och att the taage paa nye Juramentum aff Præposito och Decanis, att de mett aldellis ingen seer igennum fingre, saa fremtt de icke ville sielff theroffuer hauffue forbrutt deris kost. Thermett skeer vor alffuorlige vilge och befalling. Huor effter vij ville att for^{ne} Theologi mett Forstanderen der sammestedtz schullo alldellis och endeligen hauffue dennum att rette. Kronneburgi 18 Aprilis A° 90.

Sjælandske Registre Nr. 13, Fol. 146.

264.

1590. 6te Juli. Kongebrev til de theologiske Professorer om at give det kongelige Rejsestipendium til Studenten Hans Knudsen (Vejle).

Christian thend Fierde med Gudts naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde Konning etc.

Wor synderlige gunst tillforn. Wiider, att thenne Breffuiser, Hans Knudtzen, haffuer vnderdanigst ladett tillkiende giffue, huorledis hand en thiid lang skall haffue studeritt baade her vdj Riigitt och vden landtz, saa hand ther offuer haffuer giortt store bekostning, begierendis therfore vnderdanigst, att hand motte med ett Stipendio forsiunis, att hand icke skulle nødis till hans begyntte Studia att offuer giffue. Tha efferdj wij forfare, att hand skall haffue giortt saadan fremgang in studiis, att om hannom skall werre en guod forhobning, att huis j saa maade paa hannom bleff anuendt icke skulle were till forgieffuis, hand och saa aff thennom, som ther paa forstand haffue, er flitteligen her ind commenderit: Haffuer wij naadigst bewilgitt hannom att maa bekomme thett Stipendium, som nu ledigt er, aff the fire, som forordnitt ere til Studenters Vnderholding vdenlandtz. Bedendis ether therfore och wille, attj lader forordne, att hand meth for^ne^ Stipendio maa bliffue forsørgitt. Dog attj hannom alffuorligen foreholder, att hand endeligen efftther Fundatzens liudelse skall studere Theologiam, och sig ther vdj saa beflitte, att hand kand vdj fremtiden findis skickelig och duelig att lade sig bruge enthen vdj Vniuersitetitt eller vdj anden geistlige kald och bestillinge, naar hand ther till bliffuer fordritt, saa och att hand strax med thett første effther for^ne^ Fundatzis indhold promouerer in Magistrum. Ther meth skier wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Koldinghuss thend 6 Julij Anno 1590. Vnder wort Signet.

Hogbe^te^ wor Allernaadigste vdualde herre Prindtz och Konnings tillforordnede regierings Raad, som nu tilstede ere.

Udenpaa: Till Theologis vdj Kiøpnehaffn om Kongens Stipendium til Hans Knudtzen. Kolding 6 Julij Anno 1590.

[redacted]

Afskrift i Univ. Bibl. Additamenta Nr. 102 Fol. I Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38, findes Hans Knudsen Vejles Revers ved Stipendiets Modtagelse (dat. Hafniæ 31 Julii 1590) hvorved han forpligter sig til: 1. med Iver saaledes at studere Theologi, at han, hvis det er Guds Vilje, derved engang kan gavne sit Fædreland; 2. at tage Magistergraden, »saasnart han vender tilbage til Studeringerne«, men ikke at modtage nogen Grad ved et fremmed Universitet.

265.

1590. 23de August. Arild Hvitfeld tilskriver Universitetets Rektor, Biskop Povl Madsen om D. Thomas Finkes Kaldelse til Lærerstolen i Mathematik og D. Anders Krags til Lærerstolen i Fysik.

Jhs.

Myn gandsche wenlig hellsen skall nu oc alltyd werre edir med Gud alldmechtigste tillfornesendt, med huis ieg ydermerre kand giørre, i kand haffue gode oc gott af. Kierre dñe Episcope, gode Wen. Effter som Gud alldmechtigste haffuer hedenkallid thennd Dannemand M. Claus Skauffboe, saa befoll Cantzlir Nills Kaass mig, nu wdj Mandags forleden, ieg drog fran Colldinge, authoritate illa qua fungitur et Accademiæ conseruator nuncupatur, attj strax wdj Vniuersitettens naffn, samptallendis ther om tillforn med menige professoribus, literis publicis igen fordrer ad Mathematicam lectionem doct. Thomam Finckium Flensburgensem, som nu er till Slesuig, afferdigendis ett egitt bud till hannum ther om. Item, attj forordnir doctorem Andream Kragium ad physicam lectionem. Saaledis formentte hand thisse thuende lectiones att werre well forsørgede, meo quoque iudicio satis bene. Cantzlir hand befoll och Peder Munck der om att schulle tale med edir, huilken leylighed i frembdellis wille giffue the andre professoribus tilkiende. Edir att thiene findis ieg alltijd willig, hermed eder Gud befallid. Ex Trøggewelde 23 Augustj A° 90.

Arrilld
Huittfelld.

Udskrift: Hederlig oc hoglerdt Mand Doctori Pouell Mattzsen, Superintendentt offuer Siellandz Sticht och Rectori Accademiæ Haffniensis, min gode Wen, gantz wennligen tilhende.

Paategnet: Receptæ et lectæ in Consistorio 25 Augustj. Nuncius est ablegatus 26 Augustj.

Egenhændig Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

266.

1590. 26de August. Universitetet tilbyder D. Thomas Fink Pladsen som Professor i Mathematik.

S. Clarissime uir, amice optime, D. Thoma Finckj, uacat in regia Academia nostra professio Mathematica. Et quia notum est ex constanti fama et ingenii tui monumentis, te utiliter in rebus Mathematicis uersatum esse: placuit amplissimo Academiæ nostræ Senatui necnon illustri Domino Nicolao Kosio, Regiæ Maiestatis Cancellario et conseruatori nostro, eam tibi offerre, idque ad te, proprio conducto tabellario, perscribere. Nec dubitamus, quin, si prouinciam hanc acceperis, quod te et locum tuum decebit, facturus sis diligenter. Nos uicissim præter stipendium, quod ex regia liberalitate isti professioni adiectum est non illiberale, omnia humanitatis officia tibi promittimus. Quapropter oramus, ut nobis hac in re uoluntatem tuam per eundem tabellarium nostrum, qui tibi has exhibet, significes. Vale. Datum Hafniæ die 26 Augusti, Anno 1590.

Rector et Professores
Academiæ Hafniensis.

Udskrift: Clarissimo et Doctissimo uiro Dño Thomæ Finckio Flensburgensi, Medicinæ Doctori, amico nostro.

Udkast i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

[redacted]

267.

1590. 6te September. D. Thomas Finkes Svar paa Universitetets Opfordring til ham om at overtage det mathematiske Professorat (Nr. 266).

Magnifice D. Rector, Reverendi ac Clarissimi etc. inclytæ Acad. professores, domini ac amici summe honorandi.

Literas ego Vestras, qua par erat honoris ratione, et accepi et legi libenter: longe mihi illas gratissimas, cum ob præclaram de studiis meis amplissimi Vestri concessus illustrisque Herois Nicolai Kosii etc., patroni ac domini mei optatissimi, factum judicium ac delatam professionem Mathematicam: tum de plena manu promissis omnibus humanitatis officiis. Etsi enim tenuitatis meæ mihi conscio præter spem atque exspectationem evenerunt omnia: quia tamen ab iis profecta sunt, qui a sapientia, qui a prudentia ac rerum usu parati sunt egregie, non potui non magnopere et incredibili lætitia affici, et tam egregiam tantorum Virorum in me voluntatem exosculari. De utroque certe singillatim omnibus ita nunc gratias ago, ut habiturus sim perpetuo. Nec quicquam tam mihi fuisse in votis libere profiteor, quam petitioni ac vocationi tam honestæ ac justæ protinus potuisse respondere. Verum inciderunt nunc impedimenta et privata illa multa et publica non pauca, quæ, ut responsum nonnihil differrem, coëgerunt. Ut interim taceam adversam illustrissimi principis Ducis Philippi etc. domini mei clementissimi valetudinem, qua non parum cogitationes meas distrahi ac impediri, cuivis cordato facile erit exputare. Ne tamen dilatione nimia ac silentio diuturniore honoratissimum Vestrum ego offendam ordinem, meum erit studiose procurare. Conabor enim ac efficiam etiam, ut paucos post dies proprio conducto tabellario voluntatem meam intelligatis. Interim Viri amplissimi animum illum in me benevolum meique promovendi, præ merito meo, tam studiosum conservate, illaque Vobis certe de me persuadete singuli, quæ possunt ab animo grato ex-

spectari, et vero ad omnem animorum Vestrorum sententiam valete. Gottorpio VI Septemb. M. D. XC.

Mag. Exc. ac Hum. V. studiosiss.
Thomas Finckius D. mp.

Udskrift: Magnifico domino Rectori, Reverendis, Clarissimis ac doctissimis inclytæ Academiæ Hafniensis professoribus, Dominis meis ac amicis summe honorandis S. P.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

268.

1590. 7de November. Universitetet meddeler Kansler Niels Kaas Biskop Povl Madsens Død.

Cum permultis argumentis, Magnifice Domine Cancellarie, conseruator & patrone summa obseruantia reuerenter colende, perspecta nobis sit vere heroica illa & propensissima Mag^tis tuæ in Scholam hanc Regiam voluntas; nosque ipsos etiam deceat de utilitate eius modis omnibus solicitos esse: non potuimus committere, qvin M. T., licet maximis negotijs occupatissimæ, indicaremus orbitatem illius iam denuo & non ita pridem factam: nempe Reuerendum & Clarissimum virum, Doctorem Paulum Matthiam, Superintendentem Ecclesiarum & Theologum in academia humanissimum, die 30 Octobris vitam hanc caducam cum æterna & cælesti commutasse. Idque eo maturius significandum duximus, quo maior est hoc tempore tam Academiæ, quam Ecclesiæ necessitas, quæ promptissimum T. Mag. subsidium requirit. Unde etiam obnixe & qua possumus reuerentiæ significatione rogamus, M. T. velit, ut hactenus semper, curam nostri ordinis suscipere, inque hanc cogitationem incumbere, ut etiam Academiæ hac in re commodo & honori consulatur. Quod T. Mag. facturam minime dubitamus. Nos vicissim obsequium nostrum & summam animi promptitudinem cum omnibus debitis officijs Mag. T. reuerenter offerimus, atque quod superest, Deum Opt. Max. pijs precibus oramus, ut, quæ in hac parte consulentur, omnia ad sui nominis gloriam, ec-

[redacted]

lesiæ & scholæ ædificationem ac emolumentum dirigat, eidemque Mag. T. semper commendatam habemus.

T. Mag. observatissimi
Rector & professores Acad. Hafn.

Udskrift: Generoso & Magnifico viro, virtutibus heroicis & eruditione eximio, Dño Nicolao Kaasio de Taarupgaard Sereniss^e Reg. Mai. Cancellario, Dño, Patrono & censeruatori nostro summo & perpetua obseruantia reuerenter colendo.

Udkast i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 181.

269.

1590. 17de November. Kongebrev til Universitetet, hvorved Conradus Aslacus Bergensis anbefales til et af de Stipendier, der vare henlagte til Studenters Udenlandsrejser.

Christian thennd Fierde med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis wdualde koning etc.

Wor synderlige gunst tilfornn. Wiider, att thenne Breffuiser Cunradus Aslacus Bergensis, som en thid lang haffuer studeritt ther wdj Kiøpnehauffnn, haffuer wnderdanigst ladit giffue tillkiende, huorledis hand gierne wdj Fremthidenn achter sig paa andre Vniuersiteter att begiffue och forsøge, och hand aff hans egitt icke formaar sig lenge wdenn Landtz att holde, och therforre wnderdanigst er begierendis, att motte medt ett hundritt Daller bliffue forsørgitt aff the fire, Stipendiaterne medt ere aarligen forsørgede. Tha eptherthj wij forfare, att ther skall werre god forhobning om hannum, saa hand wdj fremthidenn kunnde enthen ther wdj Vniuersitetit bliffue thienlig, eller wdj Kircke thienniste bruglig, bede wij ether och wille, att saa snartt nogitt Stipendium ledigtt bliffuer, I tha tilforordner hannum samme Stipendium egienn att maa bekomme, saa hand icke for thend Aarsage skyld paa hans studering skulle bliffue forsømmitt. Ther medt skier wor wilge. Befallendis ether Gud. Skreffuitt paa wortt slott Koldinghus thend 17 Nouembr. Aar Mdlxxxx. Wnder wort signet.

Hogbe^{te} wor Allernaadig^{t} wdualde herre Prindtz och Konningis tillforordnede Regierings Raad, som nu tilstede ere.

Niels Kaas egen Hand. — Jørgen Rosenkrantz Egen handt.

Udskrift: Oss Elsk^{e} Hederlig och Hoglerde Mend Rectorj och Professoribus Theologiæ wdj Vniuersitetit wdj wor Kiøpsted Kiøpnehaffn.

Paategnet: De stipendio regio pro Cunrado Aslaco, redditæ anno 90, die 30 Nouembr.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38.

270.

1590. 22de November. Kongebrev til Universitetets Rektor og det theologiske Fakultet om at «overse» den Disposition over en Bededagstext, Hofprædikanten M. Albert Hansen havde forfattet, og siden at lade den trykke.

Christian thend Fierde med Gudtz naade Danmarckis. Norgis, Wendis och Gottis wdualde koning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wiider, att wij med wor elskelige tilforordnede Regierings Raad haffue forordnitt att schulle holdis Bededage offuer begge wore Riiger Danmarck och Norge, och therfore haffue befallitt oss elskelige hederlig och hoglerd Mand Mester Albritt Hanssen wor hoffpredicker att schulle forordne och disponere, huad Textt samme Bededage schulle forhandlis, huilchett wij Ether her hoess tilschicke. Thj bede wij Ether och wille, attj for^{ne} disposition offuershee och siiden thend med største opsehende och fliid lader trøcke, thett første mueligtt er, och attj strax, thett første nogle ther aff ere ferdige, tilstiller Oss elskelige Dittloff Holck, wor Mand, Thienner och Embidzmand paa wortt Slott Kiøpnehauffn, en viij eller x Exemplaria, huilche wij haffue befallitt hannom att schulle forschicke ind wdj wortt Riige Norge, och siiden strax lader forschicke nogen Exemplaria till Bissperne her offuer aldtt Riigitt, att the therom huer wdj sitt Stigtt kunde forordne. Sammeledis attj

[redacted]

och nogen forschicker hiid till hoffue. Thette aldsammen I Ether med ald fliid och wden forsømmelsse wille lade were befallitt. Thermett skier Oss synderligen til Wilge. Befallendis Ether Gud. Schreffuit paa wortt Slott Koldinghuss thend xxij Novembris Aar etc. Mdlxxxx. Wnder wortt Sig[tt].

Hogbe[te] wor allernaadigste wdualde Herre Prindz och Konningis tilforordnede Regierings Raad, som nu tilstede ere.

Nils Kaas egen Hand.	Jørgen Rosenkrantz Egen hendt.

Usdkrift: Oss Elsk[e] hederlig og hoglerd Mend Rectorj och Professoribus Theologicæ facultatis wdj Vniuersitetett wdj wor kiøpstedtt Kiøpnehaffn.

Paategnet: Om M. Alberti Bededags predicken att lade trycke, deditæ anno 90 die 29 Nouemb.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 190.

271.

1590. 24de November. D. Thomas Finke meddeler Universitetet sin endelige Beslutning om at modtage den ham tilbudte Post som Professor i Mathematik.

Magnifice D. Rector, Reverendi ac clariss. Academiæ inclytæ Professores, Domini ac amici honorandi.

A quo tempore vestræ mihi sunt redditæ literæ, nil tam fuit in votis, quam ut prima quaque occasione et honestissimæ vestræ petitioni et meæ voluntati satisfacerem, verum quæ tum me, cum responderem, impediverunt, ea deinceps tanto majora injecerunt impedimenta, quanto adversa valetudo illustrissimi Principis mei invaluit magis. Immaturus vero laudatissimi Principis obitus ita animum mihi commovit, ut vix dum ad me redire potuerim. Nec parum, quæ me adhuc affligit, adversa obfuit valetudo. Mora illa diuturna fuit, fateor, et certe mihi ingrata. Vobis tamen ab humanitate et prudentia instructissimis haud futuram molestam penitus mihi persuadeo, potissimum cum stipendium ante æstatem non vacaturum intelligam, et sperem de

voluntate vobis mea prompta ex meis non tam literis quam amicis, præcipue vero clariss. Severino[1]), abunde satis constare. Etsi enim tenuitatis meæ mihi conscius essem, facileque exputare possem, quam esset hoc munus arduum et humeris meis impar, et vero legitima vocatione ac conditione non spernenda gauderem, tamen quia et in studiis illis tantum operæ atque laboris posui, ut de studiosis adolescentibus bene merendi qualemcunque conatum profiteri possem, et vero ad stipendium Regia munificentia haud illiberale omnia humanitatis officia parata mihi obtulistis, in vestram ego petitionem consentire vocationique honestissimæ locum relinquere malui, quam factum de me vestrum judicium negligere. Itaque invocato divino numine, utinam fælici omine, oblatam a vobis professionem Mathematicam accipio et amplector, id conaturus, ut nec in officio diligentia nec in collega fides desiderari merito possit. Id superest iam unicum, collegæ honoratissimi, ut primo quoque tempore, de omni vobiscum re acturus, ad vos excurram. Sed quæ nunc cæli est inclementia et viarum vestrarum difficultas, vix ea ante vernum tempus iter suadere possunt. Interim tamen, si adventum celeriorem res poscent Academicæ, ubi me monueritis, facile impedimenta isthæc omnia contemnam. Valete viri amplissimi ad omnem animorum vestrorum sententiam, et vestri studiosissimum collegam redamare pergite. Gottorpio 24 Novemb. 1590.

Mag. Exc. ac hum. V. stud.
Thomas Finckius D. mp.

Udskrift: Magnifico Domino Rectori, Reverendis clarissimis ac doctiss. inclytæ Academiæ Hafniensis professoribus, Dominis meis ac amicis summe honorandis S. P.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

---

[1]) D. e. Dr. med. Peder Sørensen, kgl. Livlæge.

[redacted]

272.

1590. 31te December. Kongebrev til Universitetet angaaende M. Peder Vinstrups Beskikkelse til Superintendent i Sjælands Stift.

Christian thend fierde medt Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde konningh etc.

Wor synnderlig gunnst tillforne. Wiider, att epther som Gud Almechtigste nogenn thid siden forledenn haffuer heden kalditt fran thenne forgenngelig werden och till sitt euige Rigis Herlighed hederlig och høglerde mand Doctor Pouell Madtzenn, fordom Superintendent vdi Siellanndtz stigt och Professor vdi Vniuersitetit vdi wor Kiøpsted Kiøbenehaffnn, och for[ne] Stigt icke well kannd nu lenger vden en Superintendent werre vforsørgitt, haffue wij med wore elskelige Danmarckis Rigis Raad, som nu hoess oss tilstede ere, thennd Leilighed offuerueigitt och besluttid, och tillforordnitt egien till Superintendent vdi Siellanndtz Stigt hederlig och høglerdt Manud Mester Peder Winnstrup, som thill thess haffuer weritt Superintendent vdi Aarhuuss stigt. Thi bede wij ether och wille, atti strax annammer for[ne] Mester Peder Winnstrup till en Superintendent vdi for[ne] Sielanndtz stigt och till en Professor vdi thennd hellige schrifft, och med thet første epther Leylighedenn promouerer hannom in Doctorem Theologiæ, och sidenn achter och holder hannom for ethers Superintendent, forordnenndis hannom thennd aarlige pension baade med Cannickedomme, Thinder och anditt, som Superintendenten ther vdi Sielanndtz stigt er till hanns vnnderholdning och for hanns Besuering och Wmage tillagdt och forordnitt, saa och lader indrømme hannom Residentzen, som till samme bestillninge er thillagdt, och ingenn forhinndring ther paa giører hannom i nogen maade. Ther med schier oss thill wilge. Befallenndis ether Gud. Schreffuitt paa wort Slot Coldinghuuss thend 31 Decembris Aar epther Christi Fødtzell 1591[1]). Wnnder wortt Sigenitt.

---

[1]) D. e. 1590. Det ny Aars Begyndelse er regnet fra Juledag.

Hogbe^{te} wor allernaadigste wdualde Herre Prindz och Konningis tilforordnede Regierings Raad.

Niels Kaas	Peder Munck	Jørgen Rosenkrantz
egen hand.	egenn handtt.	Egen handt.

Udskrift: Oss Elsk^{e} Hederlige och Høglerde Mend Rectori, Doctoribus, Magistris och mennige Professoribus vdi Vniuersitetit vdi wor Kiøbsted Kiøbnehaffn sambtligen.

Paategnet: Dette breff bleff lest i Professorum neruerelse den 8 Martij Anno 1591.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

273.

1591. 21de Januar. Niels Fris tilskriver Professor D. Anders Christensen angaaende forskjellige Forholdsregler vedkommende det frisiske Legat.

Min venlige hielsen nu och aldthidtt forsendtt mett uor Herre. Kierre Her Doctor, vbekiende guode uen. Nest min venlige thacksiggelse for altt gott, huilckedtt ieg gierne udigien forskylle vill, giffuer ieg ether venligen tilkiende, att ieg idag haffuer bekomitt ethers schriffuelse, aff huilcken ieg formerker, attj iblantt anden ethers Bestilling schulle haffue befalling oc indseeinde offuer the sex Studenter, som min salige farbroder haffuer aarlig til theris ophold funderitt nogen pendinge til. Oc som ethers schriffuelse formelder, att en aff for^{ne} sex personer schulle uerre affdragen om pindsdagsthide, oc siden icke schulle uerre komen egien, oc thend rest siden, som er tho daler huer Maanedt, endnu schulle stande huos ether. Oc begier ther huos, att hans gield, som hand er skyldig skreddere oc andre ther udj Kiøpnehaffn, motte aff same rest bliffue bethalidt. Saa giffuer ieg ether sielff att bethencke, att same pendinge er icke funderitt til att (sic) thend, som vil dricke eller forklede sig oc siden borttdrage, meden alleneste huis pendinge, som i saa maade bliffue restede, kunde bliffue bestaaende til en anden Person, som bliffuer beuilgett vdj thend

[redacted]

ndens sted, ther flitteligere oc bedre will studere, oc icke hans kyldener, ther borttdrager, ther mett att bethalis. Men ther om schreddere eller andre hans schyldeneer haffuer nogen langell paa hanum, att the tha taller hanum sielff til, oc icke ethalis mett the pendinge, som ere funderitt til fattige Stuenteris vnderholdning. Huad ethers Broder belanger, som i rre begierendis att ville haffue vdi steden att bekome same peninge att studere mett, kand ieg nu icke thiene ether udi, som g gierne vilde, aff thend aarsage att ther er allerede saa lange indbedene, att the neppelige kunde kome ther ind i fem ler sex aar. Dog schall ieg mett thett første forschriffue ether i therind. Thi ieg icke ued, huilcken ieg fyrst kand indchriffue, thend ene for thend anden, saa mange erre the. Som ocsaa formelde vdj ethers schriffuelse, attj icke haffuer flere endinge bekomitt til Jullafften, end som borgemester oc raad affuer anthuordett ether, som schall uerre ett halft hunderitt ıler, icke heller veed, huor i schulle fordre the andre: saa oer ther en borgere i Otthense, vid naffn Niels Bagere, som c skall giffue huer Jiullafften j^c^xxv daler. Thersom hand finis forsømelig oc icke uarer for^ne^ rentte, oc j eller nogen anen paa Vniuersitets vegne icke ville lade førdre same pendinge iett retten, oc j tha ville schriffue mig til paa Vniuersitetz egne oc mett Vniuersitetz segell for, ther huos sende mig opie aff for^ne^ Niels Bageres breff, som ligger vdi Vniuersitetz isme: tha skall ieg indførdre ether baade hoffuidstoell oc rente, aa thett baade schall uerre Vniuersitetet oc the fattige Stulentere vden schaade. Huis ether kiertt er giør ieg gierne. Jc vill her mett haffue ether Gud allemecthigste beffalitt. Aff Nykiøppingh thend 21 Januarij Aar etc. 1591.

Niels Fris.

Udskrift: Hæderlig oc hoglerdtt Mand, D. Anders Christensen, professor vdj Kiøpnehaffn, min guode wen, venligen ilschreffuitt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 52.

274.

1591. 5te Marts. Niels Fris skriver til Universitetet om videre Forholdsregler med Hensyn til det frisiske Legat.

Min venlige hielsen nu oc aldtthiidtt forsendtt mett vor Herre (etc.). Giffuer ether venligen att wide, att ieg haffuer bekommitt ethers skriffuelse, huilcken formelder om en Studenter, wid naffn Frandtz Sttilling, som haffuer werritt en aff thenum, ther haffuer werritt beuillett the pendinge, mien salige Farbroder haffuer funderit til fattige Studenters wnderholding ther huos wniuersitetet, huorledis hand for nogen thidtt forleden siden er bleffuen forløffuitt att drage hiem til sine foreldere, oc middellerthidtt huos thenum er bleffuen død oc afgangen, oc, som ethers schriffuelse formelder, skall werre nogitt borttskylldig ther wdj Kiøpnehaffn. Erre therfor begierrendis, att hans Broder maatte bekomme huis pendinge for^{ne} Frandttz Sttilling i sitt Stipendium eptterstoedtt, for^{ne} gield mett att bettalle. Thisligeste er ieg komen wdi forfarringh, huorledis sig en thidtt lang eblantt same Studenter sttor wskickelighedtt er tildragitt, i thett att naar the haffue studeritt wdj thu aar, haffue the allerede opeboritt saa mange pendinge wdj same thu aar, som the skulle haffue studeritt mett i tre aar, oc siden wnduigitt oc borttdragitt, oc til løsactighed oc i andre maade same pendinge misbrugitt oc forkomitt. Tha paa thett slig vschickelighedtt maa forekomis oc affskaffis, haffuer ieg thett mett same pendinge her eptter saa forordnitt, att huer aff same studenter til huer Julledag skulle bekomme 3 daler, oc siden i huer maanidtt ther nest eptter 2 daler — ald thend stund oc saa lenge the warer theris studium — thett er huer xxv daler om aaritt, oc icke mere, eptter Fundatzens liudelse. Bedendis ether venligen oc gierne, attj wille haffue flittig inseeinde mett, att same pendinge icke aff for^{ne} Studenttere til løsacthighedtt oc i slig anden maade forteris oc misbrugis, som scheett er, men att motte holdis ther mett eptter fundasens liudelsse, att man icke skulle foraarsagis att foruende thett fra dem i andre maade. Thisligeste giffuer ieg ether wenligen att wide, att ther som [ne] Frantz Stilling skulle i hans Stipendio epttерstande nogen

[redacted]

pendinge tilforn att skulle hafue hafft til thend dag han er borttdragen, oc dem iche haffuer bekomitt, er thett icke mett min willie. Oc eptter som Fundasen formelder, att same pendinge i thend meening alleniste er funderit, fatige Studentere, ther flittelige vahre deris Studium, til hielp oc vnderholding, oc til de leffuende oc icke the døde, eller i nogre andre maade att henwendis, som forbemeltt er, weed ieg icke att kunde vnde nogen anden same pendinge, eller foruendis anderledis, end Fundasen formelder, icke heller til mitt wilds behof i nogen maade foruendis, men alleniste bliffue bestaaendis til en anden Studenter, som bliffuer forordineritt wdj hans steedt. Oc beder gierne, attj icke wille forthencke mig, att ieg nu aff slig aarsage icke kand thienne ether, som ieg gierne wilde, her wdj. Men giør ellers aldthidtt gierne, huis I samttlig oc sønderlig kunde haffue ehre oc gott aff, oc will her mett nu oc aldtthidtt haffue ether Gud allemecthigste befalitt. Aff Nykiøpping thend 5 Martij Aar etc. 1591.

Niels Fris.

Udskrift: Hæderlige och høglærde Mend, Rector och Professores wdj Kiøpnehaffns Vniuersitet, miene guode wenner, gantz venligen tilschreffuett.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 52.

275.

1591. 21de Marts. D. Levinus Battus i Rostok tilsender Kjøbenhavns Universitet den af ham foranstaltede Udgave af D. Jakob Bordings medicinske Skrifter.

S. Magnifice D. Rector, clarissime doctissimeque vir, offert magnificentiæ tuæ filius meus scripta eruditissima D. Jacobi Bordingi, quondam professoris et Rectoris academiæ uestræ, ea ut benigno placidoque animo accipias et collegis academiæ uestræ distribuas etiam atque etiam rogo. Propter quas causas inductus sim, ut hæc opera academiæ Hafniensi dedicarem et inscriberem, poterit ex præfatione seu epistola dedicatoria Magnificentia Vestra cognoscere, ad eam igitur epistolam me totum

refero, et me laboresque meos in hac editione præstitos Vestræ Magnif., Reuerentijs et humanitatibus reuerenter commendo. Bene feliciterque ualeat Magnificentia Vestra cum singulis et omnibus academiæ uestræ membris. Rostochio die æquinoctij uerni.

Magnificentiæ uestræ et totius academiæ uestræ studiosissimus

Leuinus Battus.

Udskrift: Clarissimo et doctissimo viro Domino Andreæ Christierni, medicinæ Doctori et celeberrimæ academiæ Hafniensis in inclyto regno Daniæ Rectori magnifico, Domino et amico suo colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken, Nr. 188.

276.

1591. 6te April. Kongebrev til Universitetet om i Forening med Roskilde Kapitel at dømme i en Skilsmissesag mellem Mogens Giøe til Bremersvold og hans Hustru, Fru Helvig Giøe.

Christian thend fierde med Gutz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis wduolde konning etc.

Wor synnderlig gunst thilforn. Wiider, att oss Elskelige Loduig Munck thill Norlund, Embitzmand paa wor gaard wdj Thrundhiem, Hans Axellssen thill Ryegaard och Axell Wggerup thill Allerup, wore Mend och thiennere, haffuer wnderdanigst laditt giffue oss tilkiende, huorledis the nu med thet første achther att wille thillthalle oss Elskelige Mogens Giøe thill Bremmerswold, wor Mannd och thienner, eptherthi hand nu wdj saa lang thiid haffuer werritt wdj Echtheschab med theris hustruers Mormoder, oss Elskelige frw Helewiig Giøe, och dog midler thid icke haffuer haffdtt saadanne Christelig samquemme och omgengellse med hinder, som ehn Christen Egthemand med hans Egthe hustrue bør att haffue, Meden this emellum leffuidtt wdj Skiørleffnitt och wthilbørlig wthuchtt med andre, och wdj samme Skiørleffnitt afflett Børn; huorforre the

[redacted]

meener, for^{ne} Mogens Giøe och frw Helwiig burde att werre attschiltt fran hin anden. Och epther att the nu thill første kommendis Themperdag achthe att wille indsteffne for^{ne} Mogens Giøe for Capitthellitt wdj Roschyld wdj Retthe och ther att thage dom offuer hannum, och endog Ingen thenum ehr her wdj Siellandtz stigtt besiddendis, Meden eptherthj thet ehr ehn møgitt wichtig sag, som med forstand och flitt will dømmis wdj, haffue wij for gott ahnsehett, att samme sag ther for for^{ne} Roschylde Capitthell motthe bliffue indsteffnid, och eptherthi I ehre saa neer weed for^{ne} Capitthell thilstede, haffue wij och for gott ahnsehett, attj paa samme thiid ehre hoes for^{ne} Capitthell thilstede, och med thennum for^{ne} sag forrethager och therwdinden dømmer och kiender, hues rett kand werre. Thi bede wij ether och wille, att nar I aff for^{ne} Chapitthell wdj Roschyld therom bliffuer thilsagd och ther thill befodritt, I tha retther ethers Leylighed epther paa samme bestempthe dag och thiidtt att møde wdj for^{ne} Roschylde thilstede, och tha med Capitthelett ther sammestedtz samme sag forrethager och grandgiffueligen offuerweyer, och siden med thennum therwdinden wden ald opsetthelse eller forhalling dømmer, hues Christeligtt och Rett kand werre, och wor Befalling, som wij therom thill for^{ne} Roschylde Capitthell haffue laditt wdghaa, endeligen eptherkomme och fuldgiørre. Thermed schier wor willge och Befalling. Befallendis ether Gud. Skreffuid paa wortt Slott Kiøpnehaffn thennd 6 Aprilis Anno 1591. Wnder wortt Sig^{tt}.

Hogbc^{te} wor Allernaadigste wdualde Herre Printz och Konnings thilforordnede Regierings Raad.

Niels Kaas	Peder Munck	Jørgen Rosenkrantz	Hack Wistand
egen hand.	egenn hand.	Egen handt.	Egen hand.

Udskrift: Oss Elsk^{e} Hederlig och Hoglerde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersitetitt wdj wor Kiøbsted Kiøpnehaffnn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183. Vedlagt er det roskildske Kapitels Skrivelse af 21de April s. A., hvori det meddeles Rektor og Professorer, at Sagen skulde paadømmes Onsdagen 19de Maj 1591, til hvilken Tid de da opfordres til at give Møde overensstemmende med den kgl. Befaling.

277.

1591. 9de April. Kongebrev til Universitetet angaaende Delingen af Arven efter Biskop D. Povl Madsen.

Christian thennd Fierde med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis wdualde Konning etc.

Wor synderlig gunst tillfornn. Wiider, thenne Breffuiserske Ellene Pedersdatter, affgangene Michill Madtzens eptherleffuerske wdj wor kiøpsted Mallmøe, haffuer wnderdanigst laditt giffue Oss tillkiende, huorledis att hindis wmyndige barnn er med andre hans brødre enn arffue tilfaldenn epther affgangne Doctor Pouell Madtzenn, fordom Superintendent her wdj Sielandtz stigtt, huilckitt hindis barnn hun paa fiorthende aar epther hindis hosbondis affgang haffuer opfødt och holditt till skolle, aldelis wdenn hans brødris hielp och biestand; och thend thid arffuen epther forne Doctor Pouell Madtzenn thennem skulle emellum skiffthes, menthe hun paa hendis barns wegne att wille wide, huorledis ther bleff handlitt med samme arffue, och ther forre haffuer laditt begiere aff enn ethers medbrødre, Mester Christenn Michilsenn, som sig besynderligen haffuer anthagitt som thend eldste broder forne hindis barns wergemaall, aldthingest med samme arffue att forrette, hues forne hindis wmyndige barnn wor anrørendis. Och eptherthi hun for hindis sygdom och suaghedtz skyld icke selff paa thend thid kunde werre tilstede, haffuer hun weritt begierendis, att forne Doctor Pouels godtz motte epther gammell wiss och seduanne forseiglis, eller wdj gott folckis offueruerelse paa klartt register opthegnis, till hun kunde selff komme her offuer och see paa hindis barns gaufffn och bedste. Huilckenn hindis begiering och wndskylling baade med forseigling att giøre och skiffthet att opholde forne Mester Christen Michilsen aldelis haffuer wdslagitt och icke wild beuilge, men hand med andre hans brødre skiffthitt, bytted, worderitt och wordere laditt, hues tha forrefanthis. Och mener therforre forne hendis barn wdj samme ffthe att were forfaaren och skied forkortt, epthersom I aff iggende supplicats selff ydermere kunde forfare. Tha eptherthj

[redacted]

wij saa well som alle Øffrighedtz personer ere aff Gud tilskickede att skulle were alle fattige enckers och faderløse børnns werrie och forsuar, bede wij ether och wille, attj ther om forfarre alle omstendige wilkor och leylighed; och thersom thet tha befindis, att for[ne] hindis barnn wdj samme skiffthe er forfaarenn och icke skied skiell oc fylliste lige med for[ne] Mester Christen eller enn aff the andre Brødre, eller och for[ne] skiffthe findis wlouglig och wrichtig att were giordtt, I tha ere hinde paa hindis barns wegne beforderlig, att samme skiffthe maa egienkallis, och sidenn wdj gott folckis offueruerelse skiffther och deeller thenum for[ne] arffue emellum, saa thend wmyndige saa well som the andre wdj samme skiffthe maa wederfaris, hues rett och christeligtt er, och I med enn god samuittighed for Gud kunde forsuare, och for oss were bekiendtt. Thermed skier wor alffuorlig wilge och befalling. Befallendis ether Gud. Skreffuitt paa wortt slott Kiøpnehaffn thend 9 Aprilis Aar etc. Mdlxxxxj. Vnder wortt sig[t].

Hogbe[te] wor allernaadigste wdualde herre Prindtz och Konningis tilforordnede Regierings Raad, som nu tilstede ere.

Nils Kaas	Petter Munck	Hack Wlstand
egen hand.	mp[a].	egen hand.

Udskrift: Oss Elsk[e] Hederlige och Hoglerde Mand, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige professoribus wdj Vniuersitetit her wdj wor kiøbsted Kiøpnehauffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186. Vedlagt findes det i ovenstaaende Brev omtalte Andragende fra Elline s. Michel Matsøns Efterleverske, dat. Malmø 4 April 1591. Andragendets Indhold er fuldstændig gjengivet i Kongebrevet.

278.

1591. 23de April. Præsten Anders Olufsen Schytte, Succentor i Viborg Domkapitel, ansøger Universitetet om at blive dets Prokurator ved Indkasseringen af Naadensaar efter afdøde Kanniker.

Gratiam et pacem, Spiritus Christi incrementum et omnimodam fælicitatem a Deo, patre Christi et nostro, precatur.

Mortem patris mej dilectissimi, viri ornatissimi et omni honore dignissimi, iamdudum vobis innotuisse non dubito. Ejus nomine primum pro memet et cobæredibus immortales V. R. D. gratias ago (et ad referendum nos paratissimos semper, quantum in nobis erit, futuros esse polliceor) propter maximam erga ipsum (qui procurator vester in capitulo nostro diu fuit) V. R. D. benignitatem et beneficentiam plurimam. Deinde V. R. D. meam nunc, vt prius, promptissime in rebus vestris apud nos procurandis, operam sedulam et strenuam porrigo: et eandem fidelitatem, quam pater meus chariss. vnquam præstitit, in conspectu Dej, me itidem præstiturum, sancte iuro. Quod autem me, superioribus annis, eligere plene nolueritis, in literis vestris ad me tum missis id causæ esse indicastis, quod membrum capituli eo tempore non essem: et V. R. D. me a capitulo nostro venerandiss. hoc procuratorium precibus impetrare velle, ex ijsdem literis vestris intellexi: Hoc me nequaquam facturum, vt precibus laborem et molestias emerem, respondi literis meis incultissimis V. R. D. transmissis, et id in memoria habeo. Jam autem, Deo opt. maximo æterna sit gratia, interea temporis ope, auxilio et studio Magnifici D. Cancellarij, quod ingenue confiteor et ipsi gratias æternas refero, vicarius capituli nostri vnicus et succentor chori nostri ordinatus sum, ideoque nihil contra statuta capituli committitis, si me in procuratorem vestrum loco patris mej, piæ memoriæ, elegeritis. Ego exquisitis rationibus vobis et capitulo me copiose satisfacturum sancte promitto, vt quicquid vestri reditus a me receptum, æquo precio diuendatur fideliter et ad vos mittatur non minori sedulitate, quam a patre meo colendissimo. Et quoniam in vestris oris nunc sint viri nobilissimi et clarissimi D. Cancellarius et D. Quæstor, itidem vir doctissimus D. Doctor Bentzonius, summa qui capituli nostri capita, ad eos hanc rem vt deferatis, suppliciter V. R. D. oro atque obsecro: vt illi, si contra statuta capituli nostri sit vel secus, dijudicent. Ego, illos mihi hoc procuratoris munus non denegaturos esse, prorsus mihi persuadeo. Reditus anni gratiæ post obitum viri Nobiliss. D. Absolonis Julij, piæ memoriæ, qui V. R. D. cedit, ad patrem meum circiter festum natiuitatis allatus est, et apud me et cohæredes meos adhuc hæret, commu-

[redacted]

tabimus fideliter in pecuniam, et ad V. R. D. manus circa festum Michaelis, prius enim fieri commode non potest, transmitti sedulo operam dabo, vt nihil vestris commodis discedat. Si ex consensu supradictorum nostri capituli dominorum magnificent. mea petitio succedere possit, imprimis velim, vt V. R. D. mihi scribere dignemini, ne dilatio et V. R. D. et mihi incommodum afferat. Item vt copiam, quemadmodum vocant, fundationis vestræ, vna cum literis plenæ potestatis, in rebus vestris procurandis, item literis petitorijs pro me ad venerabile capitulum nostrum, si ita V. R. D. visum fuerit, mittere ne grauemini. His raptissime et sine omni delectu verborum exaratis, valete, et viuite fælicissime. Ego quotidie sedulo dominum orabo, vt vestram fælicitatem vobis conseruet integram, dignitatem vestram quotidie augeat, et Spiritus S. gratiam copiosissime in vos diffundat, in nominis sui sanctiss. gloriam, studiosæ iuuentutis in vera pietate et sancta eruditione profectum, et Ecclesiæ regni nostri florentiss. communem pacem et salutem. Amen. Viburgi ix Cal. Maij Anno reparationis nostræ salutis CIↃ IↃ XCI.

V. R. D. minister subditiss.
Andreas Olaus Schytte,
Succentor Capituli Vibergensis et ibidem ad templum Dominicanorum verbi Dej minister.

Affinis meus dilectissimus M. Hieronymus Ranchus, qui idem succentoris munus, quod mihi, sit Christo gratia, nunc concreditum est, hactenus habet secundo nunc anno, antequam canonicus fiebat, procurator nobilissimi primum viri D. Christierni Holck et iam deinceps doctissimi viri D. Doctoris Bentzonij adhuc est.

Udskrift: Ornatissimis viris, doctrina, eruditione, pietate et multiuaria virtute clarissimis, Magnifico D. Rectori et professoribus inclytæ Academiæ Hafniensis, reuerendiss. dominis et præceptoribus suis omni reuerentia et suspectione semper colendissimis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

279.

1591. 4de Juni. D. Thomas Finke skriver til Universitetet og undskylder, at han endnu ikke havde indfundet sig for at overtage sin Post som Professor.

Magnifice domine Rector, fautor ac collega honorande.

A quo tempore a Vobis discessi, nil tam in votis habui, quam ut primo quoque tempore possem et Academiæ et ipse mihi satisfacere et ad commissum munus incumbere. Hoc nomine supellectilem ego meam jam ante octiduum præmisi, paulo post secuturus. Sed interim dum ego iter meditor, adversa mea valetudo, elapsa dominica, corripuit, febrisque invasit acerbior. Etsi vero jam illa mitescat propediem opinione mea declinatura, haud temere me tamen in viam dare audeo, ne aut vires labantur magis aut recrudescat malum. Quam primum tamen et vires et aer valetudini meæ consenserint, protinus itineri me accingam. Interim ut inclyta me Academia de absentia excusatum habeat, abs T. Mag. majorem in modum peto. Ego vicissim diligentia et assiduitate deinceps recompensare conabor, si quid tantilla mora neglectum fuerit, et T. M. omnia mea parata offero. Vale Mag. domine Rector et non sua culpa sed damno absentis collegæ rationem habe. Ex Frisiæ Eidorensis Oldensworto 4 Junii 1591.

Mag. tuæ studiosiss.

Thomas Finck D. mp.

Udskrift: Magnifico ac clarissimo inclytæ Academiæ Hafniensis Rectori, Domino ac Collegæ suo summe colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

280.

1591. 8de September. Michael Kneutzel, Borger i Nyrnberg, takker Kjøbenhavns Universitets Rektor D. And. Christensen for den Omhu, Universitetet havde vist for at skaffe hans afdøde Søn en hæderlig Jordefærd.

S. P. Obitum filij mei, magnifice vir, qui apud vos nuper magno mærore meo decessit, suis inter alios etiam litteris ad

me contestatus est reverendus dominus Jonas, pastor ecclesiæ ad ædem spiritus sancti. Quem filium hoc acerbius lugeo, quod inter natos meos et ætate et commodis maximus obierit apud exteros: cujus alloquio etiam extremo carere sim coactus. Quanquam non parum recreor, quod in loco tam celebri, in quo syncera evangelij vox sonet floreatque, volente sic Deo, ex hac vita migrarit: cujus voluntati paternæ refragari filiorum fas non est, a quo omnia bona cumulatissime arripimus. Ex intimatione, ut vocant, quam litteris suis addiderat quoque dominus pastor, cum tuæ magnificentiæ tum universi ordinis academici studium in me et benevolentiam perspexi. Quod enim funus defuncti filij cohonestarit sua præsentia coetus academiæ vniversus: illud equidem omni laude et officio dignissimum esse existimo. Cunctis itaque et singulis, pro suo in me studio, gratias ago maximas, et vicissim mea, quanta possunt esse, officia defero. — Mandavi ministris meis, ut quæ de sepultura et monumento fieri debeant, curarent diligenter: mercedem et præmia darent eis, qui ad hæc suam locassent operam. Si quid fortasse in hoc prætermissum est hactenus, rependam. Deus optimus maximus tuam magnificentiam et reliqva academiæ membra diu feliciter conservet faveatqve. Bene vale. Datum Noribergæ, 8 Septemb. anno salutis nostræ 1591.

Michaël Kneutzel
civis noriberg.

Udskrift: Magnifico et excellentissimo Viro, domino Andreæ Christiano, medicinæ Doctori, professori et in academia Hafniensi pro tempore Rectori dignissimo, dño et amico suo colendo. Hafniam.

Orig. i Univ.-Bibl., Additamenta Nr. 102. Fol.

281.

1591. 4de December. Kongebrev, hvorved Universitetets Ret til Studiiskat af Kirkerne i Sjælands Stift bekræftes og indskjærpes.

Wij Christian then fierde med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis wdualde Konning, Hertug wdi Slesuig, Hol-

sten, Stormaren och Dytmerschen, Greffue wdi Oldenborg och Delmenhorst, helsse ether alle menige Prouister och Kierckewerger till alle landtzbyekiercker wdi wort land Sielandt euindelig med Gud och wor naade. Wider, epther som hogborne fyrste, wor kiere Her fadersfader, salig och høglofflig Ehukommelsse, paa thett christelig lerdom baade wdi Religion och andre boglige Konster maatte forfremmis wdi Vniversitetit wdi wor Kiøpstedt Kiøpnehaufſn, Gud Allermegligst thill loff och ehre, och Menigheden thill gaffn och beste, och paa thett Professores sammestedtz maatte haffue for theris thienniste och wmage thilbørlig Vnderholding och Stipendium[1]), aff huer landtzbyekiercke wdi for[ne] wort land Sielandt theris rente och indkomst, epther som the huer ther wdi landit ehr taxerit fore, att skulle bekomme och oppebere, epther som ther om for[ne] wor salig Her fadersfaders forordning och fundatz ydermere indeholder och wduiser: Tha haffue nu for[ne] the Høglerde wdi Kiøpnehaufſn vnderdanigst ladit giffue oss thilkiende, att thennem emod høgborne wor kiere Her fadersfaders forordning giøris forhindring paa samme penning och rente, thennem ther epther aff for[ne] Kierckerne bør att thilkomme, formedelst Juspatronatus, som en part wore Vndersaatte aff Adelen haffue forhuerffuit thill theris Sognekiercker, och ther medt achte att holle thennem frie for samme Vdgift. Thi bede wi ether alle, Prouister och Kierckewerger eller alle andre, som haffue nogen samme Kiercker (som fundatzen formelder) wdi forsuar, och wed samme theris Juspatronatus icke billig kunde holde theris Sogne Kiercke frie, och huer serdelis strengeligen biude, attj retter ether epther aarligen bethimen thill guode rede och wdi rette thidt wden all forhindring aff for[ne] Kierckers rentte och indkompst att wdgiffue, yde och fornøyge thill for[ne] the Høglerde wdi Vniversitetit wdi Kiøpnehaufſn huis pendinge och rente, thennem aff for[ne] Kierckers indkompst wed hogbe[te] wor kiere Her fadersfaders fundatz er thillforordnit och thillagt, och med rette thildommer, saa well for neruerendis Aar som for the andre for-

[1]) Her synes at mangle: haffuer forordnit, for[ne] the høglerde.

ne Aaringe en part ether endnu stander medt thilbage, stedtze aarligen her epther, saa frambt i icke wille ther fore le thil rette, som thett sig bør, for huis bekostning och le the ther offuer lidt haffuer. Sammeledis bede wi och alle wore Lehnsmendt och Superindtendenter, att huer sitt lehn och Stigt hermedt haffuer fligtig och aluorlig indle medt och thilhielpe, att Vniversitetit aarligen thill rette wden all forhindring maa bekomme for[ne] aarlig affgifft och Ther epther sig huer will haffue att rette, ladendis thett ilunde. Giffuit paa wort slott Kiøpnehaufn then 4 Deris, Aar 1591. Wnder wort Signet.

Hogbe[te] wor allernaadigste wdualde Herre Printz och Konnings thilforordnede Regerings Raadt.

ls Kaas	Peder Munck	Jørgen Rosenkrantz	Hack Wlstand
Hand.	egen hand.	Egen handt.	Egen hand.

Paategninger: Anno 1592 denn 6 Aprill er thette konge-Breff lest och forkiønth paa Horns herridzthingh.

Anno 1593, Mandagen thend 21 Maij bleff thete Kong. Breff lest paa Smørrums Herretzting, wdj menige tingltz paahørelse.

Lest paa Sockelundtzherretzting thend 12 Julij A° 1593.

Lest paa Sockelundtz herritztingh thendt 20 Martij Anno).

Lest d. 10 Octobr. 1633 Roschildiæ in synodo Præpoim.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 84. Sammesteds findes et ligede kgl. aabent Brev om Studiiskatten af Skaane Stift. Efter det ere nogle Skrivfejl rettede i ovenstaaende Brev. — Sammesteds endvidere et i Hovedsagen ligelydende Brev af samme Dag, hvoriniversitetets Ret til at oppebære en Afgift af Kirkerne paa Laaog Falster indskjærpes, overensstemmende med K. Christian III's its for det hebraiske Professorat.

282.

1591. 22de December. Roskilde Kapitel skriver til Universitets Rektor og Professorer om at fremsende et Register over den Rente og Indkomst, de havde i Kapitlet, da der skulde forfattes en ny Jordebog over dettes Ejendomme.

Waar ganske wenlig helsen eder nu oc alletid forsendt med Gud wor Herre. Kiere wenner, betacke wy eder ganske wenligen for allt gott, som y os giort oc beuist haffuer, huilked at forskylde y skal alletid fynde oss goduiligen till. Giffuer wy eder paa det wenligste til kyende, ad som den fromme Her Canceler oc mennig Capitel her nogen tid forleden haffuer det for gott ansiet oc nødactigtt ad were, ad beskicke hos Capitel en klar, rett oc ryctige Catalogum oc Jordbog paa all Capitels indkomst oc renthe, och wy mener, att huer som er possessor och eyere til nogen præbent, ports oc all saadanne renthe, skulle det best oc klariste vyde, thy bede wy eder, ad y strax her y lader eder fyndis goduiligen oc framskicker inden Kyndelmøsse eller med det første thil Notarium Capituli samme register paa saa møgen eders renthe oc indkomst, som y her y Capitell haffuer, oc giører det saa klart oc ryctigtt, saa ad y eders egne hender der wnderskriffuer thil ett sandt widninsbyrd, oc lader eder her fyndis til goduiligen, det wy ickj thiuler paa y nogen maade. Gud allermectigste eder her med befalendis. Datum Roschild Onsdagen for Jull, anno domini 1581.

Roschild Capitell.

Udskrift: Hederligh oc høglerd mend, Rectorj, doctoribus oc mennig professoribus wdj Kiøbenhaffns vniuersitet, waares kiere medbrødre oc besynderlig gode wenner, ganske wenlighen.

Paategnet: Dette breff bleff lest in Consistorio den 8 Januarii a° 1592.

Original i Konsistoriets Arkiv.

[redacted]

283.

. *12te Februar. Kapitlet i Roskilde meddeler, at det har ̧et, at der i Fremtiden uden Vægring skulde ydes Universilen det tilkommende Andel af Naadensaaret saavel efter af- Prælater som efter Kanniker. Tillige beder det Universitetet ! forskaane afd. Domprovst Elias Eisenbergs Enke for denne t dels af Hensyn til hendes Mands Fortjenester af Riget og niversitetet, dels fordi der alt var hengaaet næsten to Aar efter hans Død.*

em in Christo Jhesu, quj est unica nostra salus. Mag- Domine Rector, reverendj clarissimj nobisque amicissimj ad petitionem uestram ad Testamentarios Dominj Eliæ, piæ)riæ, perscriptam, atque postea ab ipso Domino Rectore ıpitulo nostro de anno gratiæ, quem ex prælaturis Vni- as a Capitulo requirit, publice propositam, propter absen- Dominj Cancellarij et aliorum Capitularium, hactenus nihil ınderi potuit. Tertio vero huius mensis die, cum Magni- Dominus Cancellarius D. Nicolaus Kaas, prælatj omnes et nicj quamplurimj convenissent in frequentj Capitulj con- ı, communi suffragiorum consensu, ut imposterum Vniver- tam de prælaturis, quam præbendis, annus gratiæ sine adictione cedat, constitutum est, quod vobis hisce nostris significare voluimus. Cumque in eandem sententiam sese ificus Dominus Rector antehac in Capitulo nostro declara- quod Vniversitas de ijs, quæ præterijssent, nihil mouere, ıa silentio præterire et in medio relinquere vellet, sj modo ıturis in posterum certj aliquid constitueretur: amanter a petimus, ut (cum alter annus nunc ferme post Dominj obitum exactus sit) honestissimæ viduæ, cuius maritus are de hoc Regno et Academia promeritus est, integros s ex Prælatura, quos illa, antequam de vestra petitione r fieret, percepit, ipsj relinquere, neque vel viduæ afflictæ ea de re movere, vel Testamentarijs amplius negocium ıere velitis, quam intercessionem nostram cum declaratione ·omissione Dominj Rectoris congruentem, quæque et rej ıte et authoritate Conservatorum vestræ Academiæ, ac con-

sensu et sententia totius Capitulj nititur, vos non reiecturos, sed in ea acquieturos, vestramque erga Capitulum benevolentiam in hoc negocio declaraturos, et hoc beneficij afflictæ viduæ et sex pupillis benigne præstituros esse, certo nobis pollicemur, et nostra vicissim studia et promtissimam uoluntatem ad omne officiorum genus offerimus, et quamprimum' a vobis responsum ad has literas exspectamus. Valete. Datum Roschildis prid. Id. Febr.

Capitulum Roschildense.

Udskrift: Magnifico, reverendis, clarissimis et doctissimis viris, domino Rectorj, et cæteris dominis Professoribus Academiæ Hafniensis, dominis et amicis nostris colendis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 92.

284.

1592. 13de April. Biskop Jakob Madsen i Odense svarer Universitetet paa dets Opfordring til ham om uden Undtagelse at opkræve en Daler til Universitetet af hver afdød Præsts Bo.

Guds Naade och Wenskab, den Helligaandtz Bistand giøre och giffue eder alle och huer serdelis sin Naade ad thiene hanom wedt hans Søn Christum Jesum, och mange Mennesker thill Saligheds Wnderuiisning. G. Herrer och guodde Wenner. Nest min venlig Thacksigelse for mange vellgierninger, mig' em beuiste, guoduilligen adt afflegge igien, wdi alle de maader, ieg ved eder thil gode, thienneste och ære werre kandt. Haffuer ieg en thidlang siden bekommen eders Skriffuelse, wdi huilken y erre begerendis, at ieg ville med flid opkreffue huadt Vniuersitet thilkommer effter huer Sogne Præstis dødelig affgang, och Scholens Fundatz indeholder, saa well aff viduis pastorum, qui subsunt iuri patronatus, som de andre, och forskaffe Vniuersitet huad hinde thilkommer medt rette, och thet aarlig med klart register fremskiche. Denne mine Herrers och guode Wenners begeringe haffuer ieg fulgiordt, siden ieg kom vuerdig her thill Stigted, dog iche wden en daller epter huer pastoris død. Thy ieg formerker aff en Vniuersitets Skriffuelse thill min S. For-

[redacted]

mandt skreffuit Anno 1585, at Vniuersitet haffuer huerken førend eller siden bekommet mere end j daller, huilket Pastores her ochsaa winder. Och ieg throer, att vy kunde ey vell videre her effter bekomme, dog Vniuersitet beholden sin dom och mening. De som haffuer Jus patronatus thil Sogner, de vill endelig forsuare viduas pastorum, och ville ingen Affgifft ad skulle gaa der aff. Somme Viduæ komer fra sogner och erre meget arme, begerer for Guds skyll ad maatte sees igiennem fingre med, de quibus ad me scripsit p. m. Doctor Paulus Anno 90 25 Apr., seruandam communem regulam: Qui nihil habet, nihil dabit. Men thy erre icke mange, Gud ske loff. Respondebat et mihi de viduis vrbanorum pastorum relictis: Arbitror hoc legatum non esse exigendum a pastoribus, qui in vrbibus habitant, nisi forte habeant parochias rurales. Ea est apud nos consuetudo; Fundatio autem simpliciter habet: Quilibet vicarius vel pastor ecclesiæ moriens etc. Huad tilbage staar hos viduas et hæredes oc er iche endnu fremsendt, skall thill guode rede, naar ieg thet bekommer, fremkomme. Er begerendis, at Mandthallit vdi min register maa ochsaa y Quitanzer mig giffuis thilbage paa hues ieg fremskicher indskreffuet. Saa vit y erre begerrendis ad wide, huo der haffuer opborit disse Penge for elffue eller tolff aar for min thid, kand ieg ingen besked bekomme anden end M. Jørgen Simensen haffuer opborrit 6 daller och leueret fra sig thill Niels Wincke wed M. Hans Lang, och wor en ny daller iblant. Huilken Quitanz ieg haffuer seet och lest. Anden beskeden kand ieg iche bekomme, som denne Scriffuelse hederlig och høglerdt Mand M. Hans Lang, Frater meus in Christo charissimus, kand widere for Vniuersitetet berette will (sic). Findis alle thid willige ad thiene Vniuersitet thill ere och guode, huor mig muelig werre kandt. Eder alle och huer serdelis wdi Herrens Beskermelse med hustruer och børn, och huis eder kiert er, befallet. Othense then 13 Aprilis Anno 1592.

Jacobus Matthias S. F.

Udskrift: Hederlige, wise och høglerde Mendt, Doctoribus, Magistris, Professoribus wdi Københaffns høgberømpte Vniuersitet, min gundstige Herrer och gode Venner.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 84. Kun Underskriften er egenhændig. Sammesteds findes Udkast til den Skrivelse fra Rektor og Professorer til Biskoppen i Fyns Stift, som er besvaret i ovenstaaende Brev. Den er dat. 4 Febr. 1591, hvilket Aarstal dog formodentlig er en Fejlskrift for 1592.

285.

1592. 5te September. Kongebrev til Universitetet om Udsættelse af Forelæsningerne, indtil den smitsomme Sygdom ophørte.

Christian thend Fierde, med Gudtz Naade, Danmarckis, Norges, Vendis och Gottis vduolde Konning.

Vor synderlig gunst thilfornn. Viider, epter att I wnderdanigst haffuer ladit giffue thilkiende, att eptersom Gud Almegtigste hiembsøger wor Kiøpsted Kiøpnehauffn med Pestilentze, och mange aff Studenterne ere bortdragnne, och I haffue, epter att ethers feriæ caniculares ere forlobne, icke saa strax kunde igien begynde ethers Prælectiones, paa thet att the, som ere bortdragne, icke schulle strax begiffue thennom diid igien, huor offuer the sielff kunde geraade och komme wdi fare; meden I therfore haffue thend leiglighed paa en otte dags thiid ansehet, huad Gud Almechtigste therudinden wilde giøre; och endnu icke formercker, at Siugdommen sig remittérer eller stiller, vnderdanigst begierendis, at ethers Prælectiones motte paa nogen thiid suspendéris. Tha haffue wij epter slige Leiglighed ethers guode betenckinde och wnderdanigste Anfodring naadigst for gott ansehet och beuilgit, att I paa nogen thiid, och indtill saa lenge ether sielff siunis, at Siugdommen sig noget sachter och afflhager, ethers Prælectiones maa suspendére, att thend wngdom och frequentz, som ther studerer, icke schulle geraade wdj thend besmittelige siugdom och fare. Ther med scheer wor wilge. Befalendis eder Gud. Skreffuit paa wortt Slott Anduorschouff thend 5 Septembris Ao etc. 1592.

Wnder wortt Signett.

[redacted]

Høgbe[te] wor allernaadig[te] wduolde Herre Printz och Konnings thilforordnede Regierings Raad, som nu thilstede ere.

Breide Rantzow egen handtt. Arrilld Huittfelldt.

Udskrift: Oss Elsk[e] Hederlige och Hoglerde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdi Vniuersiteit wdi wor Kiøpsted Kiøpnehauffn, samptligen.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 3.

286.

1592. 27de September. Kansler Niels Kaas meddeler Universitetet, at han ansaa det for rettest, at D. Niels Krag blev kaldet til den ledige Lærerstol i Græsk.

Minn ganndtz wennlig helsenn nu och alltidt forsendt med wor Herre. Kierre wenner, nest min wenlig Tacksigilse for allt beuist gode, huillcket medt Ether igienn at forskiulle I alltidt skulle finnde mig goduilligenn. Och giffuer ether wenligenn at wiide, at ethers Schriffuilse ehr mig till hennde kommenn, formellenndis, at Mester Christiann, Græcus professor, er formedellst Dødenn affganngenn, och y same ethers Schriffuillse giffuer tillkiennde, at ther haffuer werrit huos Ether, først hederlig och høyllerdt mand Dochtor Niells Krage, och ladet lese Konng. may. breff, wdj huillckenn hannom er loffuit Academien efftther geleigenheit skulle forsiunis; dernest ochsaa høylerdt mannd Mester Juarus Stub, Professor pædagogicus, begieret thet samme. Huorforre I er begierendis, at ieg ether min Mienning her om wille lade wiide, huillckenn y aff thennom i S. Mester Christianns Stedt igienn schulle forordinere. Saa kand ieg icke anndet siige, inndt at Mester Juarus Stub er ther io nochsom till bequem, menn efftherthi at Dochtor Niells Krage haffuer ligeuell sinn Pension aarligenn, siunis mig thet best raadeligt at werre, at hannd her til igienn bliffuer forordineredt, och naar ther igienn vaxerer, at Mester Juarus Stub thaa enn kunde bliffue befordret. Dette ieg til itt Suar paa ethers Schriffuillse icke wennligenn forhollde kunde. I huis maade ieg kannd

giørre thet, y kanndt verre thiennt medt, schall y alltid finnde mig goduillige. Och will nu her medt haffue Ether samptligenn thenndt allmechtigste Gud i wolld befallet. Actum Viborrigh thennd 27 Dag September, Aar 92.

Niells Kaas.

Udskrift: Hederlige och høglerdt menndt, Rectori och magistris och mienige Professoribus vdj thet Vniuersitet y Kiøpnehaffnn, min sønnderlige gode wenner, ganntz wenligenn.

Paategnet: Lectæ sunt hæ literæ in consistorio nostro II. IIXbris anno CIϽ IϽ XCII.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

287.

1593. 20de Februar. Kongebrev om et Bidrag, Kirkerne skulde yde til Opførelse af en Kommunitetsbygning i Kjøbenhavn.

Kong. Matt. obnne breff, vdgangen offuer ald Sieland, Skaane, Laaland, Falster och Møen, nogen hielp thill ett Collegij huss wdi Kiøpnehaffns vniuersitet anrørendis &c. vt sequitur.

Wy Christian dend fierde etc. Hilsse eder alle Kirckewergere till alle Landzkircker offuer altt wort Land N. N. euindeligen med Gud och wor Naade. Wiider, epter som stormechtigste hogbornne Første och Herre, Her Frederich dend Anden, Danmarckis, Norges ꝛtc. Konning etc., wor kiere Herre Fader, salig och hoglofflige ihukommelsse, nogen rum thiid forleeden naadigst haffuer lagdt, funderit, och perpetuerit noget guoedtz och Rentte thill ett hundrede fattige Personers och Studenters wnderholding her wdi wor Kiøpsted Kiøpnnehaffn, som flitteligen haffue begyndt deris Studia, och om huilcke er gott hob, att the med thiiden kunde werre nøthtige och bequemme at brugis wdi Religionen och andre maade, Riigit thill thienniste och beste, och dog icke saa formuendis ere, at the deris begyntte studia kunde forfølge eller fuldende, wnderthagen the ther till bekom nogen hielp och biistand, och paa thet for[ne] Anthall Studenter thess bedre kunde holdis wnder guoed thugtt och disciplin,

haffuer hans K[ett] nogen thiid ther epter naadigst bewilgit, att wdi Collegij gaarden schulle opmuris och opbyggis ett huss thill ett Collegium, paa thet for[ne] j[c] Studenter thess bedre kunde bekomme och haffue theris werelsse och Cammer wdi the andre husse wdj Collegij gaarden, eptersom samme huss och er begyndtt, och muren ther aff opmurett, huilcket dog siden for atschillige forefaldenne Leiglighet och Aarsager schyld iche er fuldførdt och fuldkommen. Tha paa thet for[ne] ett hundrede Studenter kunde haffue och bekomme theris nøttørfftige och thilbørlige Lossmentter och Cammere, och med thennom kunde haffuis thess bedre och flitiger Acht och opsehennde, for[ne] huss och gaard och huer afften thil betiimelig thiid kunde thilluckis, och the ther med kunde holdis wnder guoed thugtt och disciplin, och affholdis fran druckenschaff och anden wtilbørlig weessen, haffue wij med wore elsch[e] Danmarckis Riigis Raad, nu her huoss Oss haffue werrit thilstede, thenne Sags Leiglighed beraadslagit och offuerweyett, och med thennom for gott och billigt achtit, ansehet och besluttit, att for[ne] huss och gaard nu strax med thet allerførste schall igien begynndis och foretagis at byggis och forferdigis, ther thill och naadigst bewilgit, at alle Landtzkircker offuer altt for[ne] wort Land N. N., som ere wdj guoed forraad och wed guoed heffd och bygning, wdaff nest forgangen Aars indkompst schulle huer giffue thill hielp, samme huss med at opbygge, thre gamble daller, och saa mange som icke ere wdi guoed formue och forraad, schulle giffue huer thennom tho daller. Och schall for[ne] hielp wisselligen och wden ald wndschylding werre rede inden Philippi och Jacobi dag førstkommendis, wdj thet allerseniste, paa thet altingist med for[ne] bygning kunde haffue dess bedre och forderligste frembgang. Huilcken for[ne] hielp wore Embitzmend huer wdi sit Leen, aff the kircker hand wdi befalning och forssuar haffuer, schall lade indmaane och oppebere. Skulle och for[ne] wore Embitzmend med Superintendenten och Herritz Prouisternne wdi deris Leene haffue flitig indsehennde med, at ther som flndis nogle Kircker, som icke ere saa formuendis, at the for[ne] hielp aff deris egen indkompst kunde affsted komme, och wdgiffue, tha schulle the andre, som ere wdi guoed formue och

forraadtt, komme the wformuendis aff deris indkompst thil hielp, saa at forne hielp alligeuell aff huer Kircke, eptersom forsk staar, wisseligen wdkommer, och thend siden Oss elsch. hoglerd Mand, D. Anders Lemwiig, forstander for forne je Studenter, lade offuerandtworde, som thend och siden schall lade anwende thil forne hussis bygning, och icke andenstedtz, eptersom hand ther om haffuer bekommit wor naadigste befalning, och therfore giøre guode reede och Regenschaff, saa frempt nogen eder her wdinden befindis offuerhørige och wlydige, I tha icke therfore wille tiltalis och stande till Rette. Ther med scheer wor Wilge och befalning. Thi thager her ingen forsømmelsse fore. Datum Haffniæ 20 Februarij Ano etc. 93.

Sjælandske Tegnelser. XVIII, 236.

288.

1593. 20de Februar. Kongelig Forordning om Tilsynet med Kommunitetet.

Wii Christian den Fierde mett Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde Konningh, Herthugh vdi Slesuigh, Holsten, Stormarn och Dittmerschen, Greffue vdi Oldenborgh och Dellmenhorst: Giørre alle witterligtt, epthersom stormechtigste, høgborne Første och Herre, Her Friderich den Anden, Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh etc., wor kierre Herre Fader, salig och høglofflig ehukommelse, nogen rum thidt forleden naadigst haffuer lagdt, funderett och perpetueret nogitt godtz och renthe thill ett hundrede Studenthers vnderholding her vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn, som flitteligen haffue begyntt deris studia, om huilcke er gott haab, att the mett thiden kunde werre nyttige och bequemme att brugis vdj Religionen och andre maade Rigitt thill thienniste och beste, och dog icke erre saa formuendis, att de deris begynthe studia kunde continuere och fuldende, vnderthagen de ther thill bekom nogen hielp och bistandt. Och paa thett forne anthall des bedre kunde holdis wed godt thuchtt och disciplin, haffuer hans Kong. Matt. vdj Fundatzen naadigst forordnitt, att Professores

[redacted]

facultatis Theologicæ mett Facultatis artium Decano thitt och offte, och endeligen huert flerding aar en gang, skulle indgaa vdj samme Studenthers Convent och forsamling, och der om deris vnderholdingh och andett flitteligen forfare, huis brøst vdj nogre maade findis kunde, den hielpe att nederlegge och affskaffe. Och wy forfare, att Superintendens her sammestedz thitt och offte besuergis att forreyse vdj Visitatz och vdj andre adskillige anliggende brugis, saa hand icke alltid kand werre thilstedde paa forne thider och mett forne de andre Professoribus Theologicæ Facultatis och Decano att visitere forne hundrede Studenther. Tha paa thett att saadan visitatz icke skulle slett och alldelis affskaffis, och forne hundrede Studenther ther offuer skulle forsømmis och komme vdj misbrugh, haffuer wy den leylighed mett wor elskelige Danmarckis Rigis Raad, som nu haffuer werritt her hoss oss thilstedde, offuerweyett och mett dennom for raadeligtt och gott anseet, achtet och forordnett, att Rector Universitatis mett Professoribus facultatis Theologicæ et facultatis artium Decano thitt och offthe, och io endeligen huertt flerding aar engang, paa eptherschreffne dage, som er Oensdagen nest epther Trinitatis, Nativitatis Mariæ, Luciæ och Gregorii, efftthersom Fundatzen formelder och indeholder, indgaa vdj samme Studenthers Convent och forsamling, och forne Studenther examinere och offuerhøre, huad de sig forbedre vdj deris studiis, och huorledis de sig forholde vdj leffnitt och omgengelse, saa och om deris vnderholding och alltt andett flitteligen forfare, paa thet att alltingest der medt skickeligen, richtigen och well kunde bliffue wed machtt holdett, och de vdj ingen maade skulle forsømmis eller skee nogett for kortt. Thersom der och kand befindes nogle, som enthen vdj lærdom eller leffnitt icke ere saa duchtige thill samme benaading och kost, da skulle de forewiisis och affskaffis, och andre fromme, skickelige och duchtige Personer vdj deris stedt igien annammis och indthagis. Thersom de och befindis att werre straff werd, tha skall forne Rector mett Professoribus Theologicæ Facultatis och Decano thage thennom vdj thilbørlig straff. Thj bede wy och formane forbete Rectorem Universitatis, Professores Facultatis Theologicæ och Facultatis artium Decano, att de wide

dennom alldelis her efftther att forholde, och denne for^{ne} wor skick och forordning, epthersom forschreffuett staar, att effther-komme, vnder wor Hyldest och Naade. Giffuitt paa wortt Slott Kiøbenhaffn den 20 Februarii Aar etc. 1593.

Wnder wortt Signethe.

Høg^{te} wor allernaadigste vdwalde Herre Printz och Konnings thilforordnede Regierings Raad.

Afskrift i Joh. Stephanius's Kopibog, Ny kgl. Saml 1219. 4.

289.

1593. 7de Marts. Kongebrev til Kommunitetets Forstander om Opførelse af en Kommunitetsbygning.

Thill D. Anders Lemwiig, Forstander for the j^{e} Studenter wdj Kiøpnnehaffn, ett Collegij huss, som ther sammesteds schall opbyggis, anrørendis, vt seqvitur.

Christian 4 etc. Wor gunst thilfornn. Wiider, epter att wij naadigst haffue forordnnit, att thet huss wdi Collegij gaarden hersammestedtz, som Muren allereede er opsatt wdaff, nu strax med thet første schall igien forethagis och forferdigis, och thill thess behoff naadigst bewilgit, alle Landtzkircker offuer alle wore Lande, Sieland, Skaane, Laaland, Falster och paa Møen at schulle komme for^{ne} Collegij huss met nogit thill hielp, thet at kunde bliffue opbygdt och fuldferdiget, eptersom wij ther om haffue laditt wore obnne breffue wdgaa, att wore Embitzmend samme hielp inden Sancti Philippi och Jacobj dag først kommendis, wdi thet seniste, at schulle lade indmane, oppebere, och thill eder offuerandttworde: tha bede wij ether och wille, att naar eder for^{ne} hielp aff for^{ne} wore Embitzmend bliffuer offuer andtwordit, i tha thend thill eder anammer, och wore Embitzmend ther paa qviterer, och for^{ne} hielp siden med thend, som eder bliffuer thilforordnnit, ahnwender thill for^{ne} Hussis bygning, epter som i therfore wille giøre guode reede och Regenschaff, och I nu strax wdi forraad indkiøber baade kalck, steen

[redacted]

ch anden deel, ther till nottwendig behølfuis, saa for[ne] Arbedt ned thet forderligste kand haffue frembgang. Ther med etc. befallendis etc. Actum Haffniæ 7 Martij A° etc. 93.

Sjælandske Tegnelser. XVIII, 247.

290.

1593. 30te Juli. Lensmanden paa Antvorskov Christian Friis tilskriver Universitetets Rektor om tre Studenter, Peder Baggesen, Niels Jakobsen og Christian Eskildsen, som ude paa Landet blandt Bønderne havde afstedkommet store Uordener.

S. D. Præfecturam hanc Anderscouiensem, Mag. Dñe Rector, tres juuenes, Petrus Bacconsen, Nicolaus Jacobi & Christianus Eschildi peragrarunt, literarum se studiosos, oratione non uita, professi. Graues enim de eorum insolentia querelæ sunt exortæ a rusticis, quos impudenti petitione perturbarunt. Inter se quoque dum perpotationibus in pago Førlof indulgerent, tanta contentione grassabantur, ut in pugnam atrocem proruentes, mutuis uulneribus impingerentur. Cum uero primi duo, quos nominaui, Christianum Eschilli sic sauciassent, ut spem omnem uitæ deposuerit, sontes carcere dies aliquot detinui, donec a chirurgo de recuperanda ualetudine læsi hominis certior fierem. Igitur duos ad te M. dñe Rector mitto, ut iuxta officij tui authoritatem, cognita delicti causa, eos castiges. Tertium etiam ad te mittam, ubi reualuerit. Et ut iste legibus Academiæ coherceatur, serio oro. Etenim, nisi exempla poenarum statuantur, non dubium erit, quin in posterum plures turbæ exoriantur. Circumcursitant hic multi studiosi, qui magnam plebi molestiam inferunt, quorum ut rationem habeatis, dum testimoniis uestris eos munitis, candide admoneo. Quamquam uero prudentia tua sine meo hortatu id facit, tamen amicam submonitionem non moleste laturam confido. Vale bene et feliciter Mag. dñe Rector. Ex arce Anderscouia die 30 Julij anno 1593.

Christianus Friiss
manu propria.

Udskrift: Clariss° Theologiæ D., dño Johanni Slangendorpio, Academiæ Hafniensis Rectori, amico suo cariss°.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

291.

1594. 29de Juli. Kongebrev til Lensmændene over hele Riget om at opkræve en Daler af enhver Præst til Hjælp til den ny Kommunitetsbygning.

Till K. M. Leenssmend offuer aldt Riigit nogen hielp belangendis thill Studij gaarden wdj Kiøpnehaffn. vt sequitur etc.

Christian 4 etc. Wor gunst thilfornn. Wiid, eptersom Wij nu naadigst haffue bewilgit, att her wdj wor kiøpsted Kiøpnehaffn wdj Studijgaarden schulle forethagis, byggis och opmuris ett Steenhuss thill ett almindelige Lectorium, saa och thill the hundrede Studenters behoff, som the wdi schulle haffue theris werelsse, woning och spiissis, och epterdi att samme huss byggis for dend gemene bestis schyldt, och Presternne her wdi Riigit theris børn och epterkommere kunde niude thet saa well gott att som andre, huorfore Wij och naadigst med wore elsch° Danmarckis Riigis Raad, som nu neste forleeden Herredage her huoss Oss thilstede haffue werrit, thend leiglighed haffue offuerweyett, betenckt och for gott ansehett, att Presternne offuer aldt Riigit och wdi lige maade schulle giøre och giffue ther nogen hielp thill, paa thet med samme bygning kunde haffue thess richtiger frembgang: tha bede wij thig och wille, attu nu strax med thet allerførste bescheeder for thig alle Herritz Prouister och alle Prester, saa well wdi Kiøpstederne som paa Landtsbyernne wdi dit Leen, och saa wiidt thu wdi befaling haffuer, och thennom for^ne^ wor wilge och meening foreholder, och siiden paa wore wegne handler med thennom, att huer thennom wdgiffuer j daller thill for^ne^ bygning, och attu offuer aldt dit Leen for^ne^ hielp aff for^ne^ Prester opkreffuer, och lader oppebere, saa well wdi Kiøpstedernne som paa Landtsbyernne, och samme hielp wisseligen inden S. Martini dag førstkom-

[redacted]

mendis wdj thet allersenniste met klare Register forsender hiid offuer thill wor kiøpsted Kiøpnehaffn, wore thilforordnede Regierings Raad thilhende, att the thend frembdelis kunde lade ahnwende och forordne thill for^{ne} hussis bygning. Ther met skeer vor vilie. Thi thager her aldelis ingen forsømmelse fore, anseendis att oss ther høyligen och stor mact paaliggendes er, Befalendes ether Gud. Schreffuet paa vort Slot Kiøbenhaffn then 29 Julij Aar etc. 94.

Sjælandske Tegnelser, XVIII, 347. En Afskrift af Kongebrevet til Hack Ulfstand (Lensmand i Lund) findes i Ny kgl. Saml. 1128. 4.

292.

1594. 31te Juli. Kongeligt aabent Brev, hvorved D. Niels Krag ved Siden af sin Virksomhed som Professor beskikkes til kongelig Historieskriver.

D. Niells Kraag fick Bestilling for en Historico, vt sequitur.

Vij Christian etc. Giørre allo vitterligt, at vij nu naadigst hauffue laadet handtle med Oss elsk^{e} hiøglerde Mandt D. Niells Krag, saa handt vnderdanigst hauffuer beuilgit och sig paataggit nu strax att schulle och ville forretagge at schriffue vore Dansche Historier och konningers Bedrifft, saa att vij saa vell som andre Nationer kunde hauffue en ordentlig Historie och Cronnicke. Och schall handt begynde for^{ne} Historie och Cronnicke fraa Christiano tertio och Friderico 2do, och siden paa the andre fremhfaarende och forrige Konninger indtill Frotonem och supplere alt huadt som fattis i Saxone. Och for^{ne} Historie schall schriffuis paa Latine paa thet allerflittigste med all omstendig Leiglighedt, som thet en rett guodt Historicum eigner och bøer. Och schall handt sich paa thet hiøgiste beflitte att fuldtende och fuldtkomme samme Arbeidt inden sex Aars Thidt vdj thet lengeste, om thet nogenlunde kunde verre mueligt. Och ville vij for samme hans vmaage och besueringe aarligen laade giffue hanum paa sich sielff 500 Dr. och 100 Dr. paa thuenne Amanuenser baade till kost och Lønn, huilcken Pension och

Lønn schall regnis och begyndis fraa Philippi och Jacobi daug sist forleden vdi neeruerendis Aar Anno 94, och saa fuldtendis till samme Aars daug 95 først kommendis, och siden saaledis Aar fraa Aar forfølgis, till saa lenge handt samme Arbeidt hauffuer fuldtendt och fuldtkommit, eller och vij anderledis therom tillsiggendis vorder. Och forne Pension och Besolding schall hannum aarligen till rette thiide giffuis och fornøgis aff vor Renttemester, den som nu er eller her efftther kommendis vorder. Och ville vij mett thet allerførrste laade hannum forsørrge met ett Prælatur vdj Riiber Domkiercke, met saadan Bescheedt att naar handt bekommer forne Prælatur och Rentten theraff opberendis vorder, thaa schall handt igien laade falde och alldellis affslaae forne 500 Drs. Besolding, som hannum paa sich sielff er naadigst beuilgit. Handt schall doch thess emellum holde den Lection och giørre thendt thieniste her vdi Vniuersitetet, som handt nu allerede er tillforordtnedt. Vij ville och naadigst laade hannum meddelle vdtschrifftler och Copier aff huiss Documenter som findis her vdi Huellningen och huorss begge vore Cantzelier, till att forfremme och fuldtende samme Historier mett. Thi bede vij och biude vor Renttemester etc. Haffniæ 31 Jullij A° 94.

Sjælandske Registre Nr. 13, Fol. 373.

293.

1595. 8de Januar. Universitetet bevidner, at Laurits Esbernsen, der var født paa dets Gods, havde kjøbt sig »kvit og fri, ledig og løs for sit Fødested«.

Kiøbe Breff.

Wy Rector, Doctores och menige Professores y Kiøbenhaffnns Universitet kiendis och giør vitterligt for alle medt dette vortt obne Breff, att denne Breffuisere Lauritz Esbernsen, barnefødt paa Universitetz godtz y Søndestrup vdi den gaardt, som Niels Matzen nu y boer, haffuer veridt hos os och stilledt os thill fredtz for hans føde stedt, saa handt her effter maa verre quitt

[redacted]

och fri, lædig og løs for sin fødestedt, och vere y Landet eller vdenlandtz, huorsomhelst handt vill och sig best nere kaendt, vforhindrett eller thillthalidt aff oss eller vore efflerkommere Professoribus her vdi Universitetet. Att saa y Sandhedt er, som forskreffuidt staar, haffue vy thill vidnesbyrdt ladett thrøcke Rectoris Indsegell neden for dette vortt obne Breff, som er skreffuid och giffuidt y Kiøbenhaffn den 8 Januarii 1595.

Rector och menige Professores
y Kiøbenhaffns Universitet.

. Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594-1600) Fol. 10.

294.

1595. 28de Januar. Kongebrev til Lensmændene om snarest mulig at indsende de Penge, der skulde opkræves til Kommunitetsbygningen (se Nr. 291), da Bygningsarbejdet skulde begynde i det tilstundende Foraar.

Breffue thill Lensmendene om then Restandz thill Collegij hussitt her wdj Kiøbenhaffn, vt seqvitur.

Christianus 4. Wor gunst thillforen. Wiidt, efftthersom wij thig for nogenn thidt sidenn forledenn haffue thilschreffuitt then hielp belangendis, som wij naadigst medt wor elsch. Danmarcbis Rigis raadt nu siste forledenn herredag haffue betenckt och for gott ansehtt, att presterne offuer all Rigitt schulle giørre och giffue thill thet Stenhus, som wdj Studij gaardenn her wdj wor Kiøbstedt Kiøbenhaffn schall byggis och opmurris, attu derfore for[ne] hielp aff presterne wdj ditt lehn skulle opkreffue och lade oppeberre, och then inden Martini dag ther nest effther wdj thet allerseniste medt klarre Register schulle forsende Oss elsch. worre tilforordnede Regierrings raadt thilhende, effttherssom for[ne] wor schriffuelsse ydermerre ther ohm formelder, och wij nu forfarre, attu samme hielp aff ditt lehn icke endnu schall haffue fremschickitt, tha efftherdj medt samme Bygning nu strax paa thilkommendis foraar endeligen schall egienn begyndis och forre thagis, och samme hielp tha hiøgligen ther thill will fornøden giørris, bede wij thig och wille,

26*

attu endeligen thill thencker worre forrige schriffuelsse att efftherkomme, och thig ther effther wdi alle maade att rethe, och for^{ne} hielp wisseligenn och wdenn all forsømmelsse medt thet aller første medt klarre Register forssender ind wdj wortt Renthekammer her for wortt Slott Kiøbenhaffn, wor Renthemester ther sammestedtz thilhende, och fremdeliss sidenn effther wor naadigste Befalling thill for^{ne} hussis Bygning kandt bliffue anuentt och forordnitt Ther medt schier wor aluorlige wilge och Befalling, thi widt dig ther effther aldelist att rethe, och thag ingen forssømmelsse therfore, anseendis att der paa er magt liggendis. Befallendis etc. Actum Haffniæ 28 Januarij a° 95.

Sjælandske Tegnelser, XVIII, Fol. 403—4.

295.

1595. 20de April. Kjøbenhavns Universitets Studenter advare alle Evropas Højskoler og Studenter mod en slet Person ved Navn Martin Schwartzbach, der under sit Ophold ved Universitetet havde gjort sig skyldig i allehaande Bedragerier.

Studiosi Academiæ Hafniensis omnibus Europæis Academijs et Studiosis S. P. D.

Martinum Schuuartzbach (alias nigrivum, nigrinum, his enim et similibus fictis nominibus ludere didicit) Laubensem Silesium, juris et fictitiæ poetic. studiosum, hominem staturæ breuioris, barbæ nigrioris, ob grandia, quibus consutus est, flagitia et scelera (testis Suecia, Polonia, et nunc Dania) omnibus honestatis studiosis, ut inhonestum, fallacem, furacem et mendacem fugiendum putamus. Ex jure igitur, quo omnes Academiarum studiosi sunt devincti, Academico, amanter oramus omnes, ut a prædicti Schuuartzbachi familiaritate sibi caueant, nec vnquam vel conferendi cum ipso, vel alia tractandi occasionem arripiant. Valete omnes. Haffn. Anno 95. 20. April.

Bonorum suffragio et consensu.

Trykt Blad i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

[redacted]

296.

1595. 1ste August. Kongebrev til Lensmand Johan Barnekov, om at Professorerne maatte faa Tømmer fra den nedbrudte Hovedbygning paa Bistrup til Hjælp til den ny Kommunitetsbygning.

Till Johann Barnekow Collegij Hussitt i Kiøbenhaffnn anrørrendis, vt sequitur.

Christianus 4. Wor gunst thillforn. Widt, att wij naadigst haffue beuilgitt, att Oss [elskelige] hederlige och høglerde mendt Professores wdj Vniuersitetit her wdj wor kiøbstedt Kiøbenhaffnn mue bekomme aff thet storre huss paa Bistrup, som er bleffuenn affbrudt, huiss Bilcker och Sparrer the fornødenn haffue till thet Collegijhussis bygning, the haffue begynndt och forrethagitt, tha bede wij dig och wille, att naar du her medt besøgis, du thaa lader thennom følge och bekomme huiss Bilcker och Sparrer ther sammestedtz er affthagenn och the till for^{ne} Collegij hussis bygning kunde behoff haffue, saa for^{ne} bygning for thenndt schyldt icke schulle bliffue beliggendis, och inden thenne tillkommendis winther maa dis bedre gange for sig. Ther met &c. Actum Haffniæ 1 Aug. Anno 1595.

Sjælandske Tegnelser. XVIII, Fol. 451. Under 4 Dcbr. 1594 havde Christoffer Parsberg faaet kgl. Befaling om at lade nedbryde Bygningerne paa Bistrup, med Undtagelse af Ladegaarden. (Sjæl. Tegnelser, XVIII, 373).

297.

1595. 14de August. Universitetet tilskriver sine Tjenere, at det havde tilladt Kommunitetets Forstander, D. Anders Christensen, at kjøbe Slagtekvæg hos dem, og at de ikke maatte sælge Kvæg til andre, før de havde tilbudt ham samme.

Rector oc Professores vdi Kiøbenhaffn helse Ether alle Vniversitetis Tienere, giffuendis tillkiende, at effltersom voris kiere metbroder D. Anders Christenssøn haffuer sandferdeligen for oss beret, huorledis hand behøffuer till de Hundrede Kong. May^{s} Studenters Ophold en merckelig Antall Slachtelæ, huilcken hand

icke kand bekomme till Kiøbs hos Cronens eller Adelens Tienere: Da haffue vy hannom beuilget oc nu med thette vort obne Breff beuilge oc samtycke, at hand paa Universitetis Gods oc hos Professorernis tienere maa kiøbe saa mange Øxen, hand kand bekomme for lidelig verd. Thi bede vy oc biude Ether alle oc huer serdelis, at i goduilligen oende hannom for Penge hues Øxen oc stude i ere thill Sindz at affhende, hues hand Ether oc saa redeligen oc vell vill betalle som nogen fremmede. Forbiudes ocsaa derhoss nogen at sælge till fremmede Kiøbmend, vere sig huem som thet helst vere kand, førend i thennom haffue tillbiudet forne D. Anders eller hans visse Bud, saa frampt i icke ville stande Oss till rette for vlydelsse. Dog skall her met vere vndtagen, hues Rector eller Professores sielff ville kiøbe eller kiøbe lade till deris nødtørfft oc huusholding. Thi thennom skall det vere forbeholden, som billigt er, at handle meth Universitetis oc deres tienere for alle andre, huor de kunde best. Ether Gud befalendis. Datum Kiøbenhaffn then 14 Dag Augusti Anno 1595, vnder Rectoris signete.*

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600) Fol. 28.

298.

1595. 26de August. Kongebrev, om at Domkirkerne og Kapitlerne i Jylland skulde yde Hjælp til den ny Kommunitetsbygning.

Till Capitlerne vdj Judtland, thet Lectorium, som er begynt att byggis thil the hundrede Studenter i Kiøpnehaffns Vniuersitet, ahnrørendis.

Christianus 4. Wor synderlige gunst tilforne. Wiider, effther som ther vdj wor Kiøpstedt Kiøpnehaffnn vdj Studij Gaardenn er begynt oc forethagett ett nytt Steenhus aff grund att skulle opsettis oc opmuris till ett almindeligt Lectorium och the hundrede Studenters behoff, som ther vdj skulle haffue deris werelse, woning oc vnderholding, Vniuersitetet saa well som Riigett till bedste, oc Capitlerne vdj Roskilde oc Lund, saa well som mange

Kircker her vdj Riigitt, aff theris effne oc formue, effter wor naadigste beuilling haffue hiulpett till samme husis Bygning, oc for^{ne} huses Bygning dog ther med oc wden større hielp icke kand fuldkommis oc fuldendis: Tha haffue wij nu naadigst med os elsk^{e} Danmarckis Rigis Raad, som nu vdj neste forledenn Herredage vdj wor Kiøpstedt Kiøpnehaffnn hos os tilstede haffue werrett, den Sags leilighedt offuerueiett, bethenckt oc for got anseett, att Domkirckenn vdj wor Kiøpstedt N., saa well som alle Cannicker oc Vicarier ther sammestedtz, aff theris Rente oc Indkompst wdj lige maade skulle komme till hielp till for^{ne} husis Bygning med N. daller, dog thennom vnderthagendis, som ere vdj wor daglige thieniste forhindrett, eller oc vdj andre maade priuiligerit. Bedendis Ether therfore oc wille, attj herudinden bethrachter samme Bygning att were forethagenn Ether och Ethers effterkommere, saa well som andre gott folckes Børnn her vdj Riigett till bedste; och nu strax med thet allerførste lader giøre thend forordning, attj ther wdj Capittelitt sielff sette oc taxêre huer Cannick ther fore, effter som tilbørligt, billigt oc rett kunde were, och tilforordner att Dombkirckens Procuratores for^{ne} N. dalers hielp mue opsamble och indkreffue, och thend siden wisseligenn och wdenn ald forsømmelse till Juledag nu først kommendes wdj thet allerseeniste frembsender ind vdj wort Renthe Cammer ther for wort Slott Kiøpnehaffnn, saa att for^{ne} hielp sidenn kand ahnuendis oc forordnes till samme Bygnings Nottorfft oc Leilighedt. Ther medt skeer wor wilge, och wij forlade oss wist der till, efftterdj ther paa høiligen oc stor Macht er ahnliggendis. Befalendis Ether Gud. Actum Aarhus den 26 Dag Augusti Aar 1595.

Aarhus Capittell	ij^{c}	daler.
Wiiborg Capittell	ij^{c}	daler.
Riiber Capittell	ij^{c}	daler.

Jydske Tegnelser IV, 522—23.

299.

1595. 31te Oktober—11te November. Tvende Breve til Universitetet angaaende Tømmeret til den ny Kommunitetsbygning.

a.

Christian thendt Fierde med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde Konningh etc.

Wor synderlig Gunst tilfornn. Wijder, effltersom i wnderdanigst giffuer tilkiende, att thett Thømber wdj thett huus paa Bistrup, eder naadigst wor beuilgett till eders Collegij huusis Bygning ther wdj wor Kiøpstedt Kiøpnehaffn, icke schall werre thienlig, att thett ther till thill gaffns kand brugis: tha paa thett att samme huusis Bygning icke schall bliffue forsømmidt, haffue wij naadigst tilschreffuitt oss elsch^{e} Karll Bryske, wor Mannd, Thiener och Embidtzmand paa wortt Slott Kiøpnehaffn, att schulle lade eder bekomme wdj thend sted, til samme husis Bygnings behouff aff huis thømber did er ankommen fraa Gudtlandt thill thett huusis Opbygning, som schulle settis paa Holmen ther for wort slott Kiøpnehaffn, saa megett som i nødtuendig aff Bielcker och andett Thømber kunde behøffue. Huilcket i vdj saa maade huos for^{ne} Karll Bryske haffue att fordre, och thett sidenn till for^{ne} Bygning wden forsømmelse att anuende. Thermed schier wor Wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuit wdj wor kiøpstedt Aarhuus thendt 31 Octobris Anno 1595. Wnder wort Zignett.

Hogbe^{te} wor Allernaadigste vdualde Herre Prindtz och Konnings thilforordnede Regierings Raadtt.

Jørgen Rosenkrantz Egen handt. — Manderup Parsberg egen handt.

Udskrift: Oss elsch^{e} hederlig och høiglerde Mend, Rectori och menige Professoribus wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffn, samptligen.

Paategnet: Lectæ sunt hæ literæ in domo Consistorii 15 Novembris An. Dn. 1595.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 148.

[redacted]

b.

Venlig hillsen forsendt medt Gud aldmectigste, med huis ydereere ieg kand giøre, i kannd haffue gode och gott aff.

Kiere her Doctor, gode ven. Giffuendis eder her med enligen at wide, att ieg sender ether her indeluct ett Kong. ay^tts Breff till Karell Briiske om thett thømber till det Studium ıs wdi Kiøbenhaffn, huilckett Breff i sielff kunde offuer antorde till hannum, [saa] fanger i wider beskeden derpaa. Kiere er Doctor, ieg giør altid huis eder kiert er. Will her med affue eder Gud befalledt. Actum Trøggeuelde thend 11 Nouemb. nno 95.

Arrild
Huitfeldt.

Kiere her Doctor, raader ieg eder, attj wdj thide thager ett i kunde faae, ellers bliffuer det i gleme och kand bliffue orsømmit, saa faaer i inthet. Vale.

Udskrift: Høglerd Mannd Doctor Annders Krage, Rectorj wdi iøpnehaffn Vniuersitett, min gode wen, wenligen.

Paategnet: Bleff lest in domo Consistorii 15 Novembr. In. 1595.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 148.

300.

1595. 12te November. Arild Hvitfeldt meddeler Universitetet Tilsdelse til at stevne Rektoren paa Herlufsholm i Anledning af en Trætte, som Knud Kræmmer havde med ham.

Min gandske wenlig hillsenn allthiidt forsentt med Gudt Allmecigste. Kiære her Doctor, sønderlig gode uenn, nest thacksigelse for beuiist gode, huilckett egienn ath forskyllde ieg allhiidt findis goduillig. Kiære her Doctor, ieg kandt ether uenigen icke forhollde, ath Knudt Kremmer i Kiøbenhaffnn och Skolemester paa Herluffshollm er nogen thretthe emellom, huilckenn ieg formercker er beuillgitt indt paa the høglerde, och Knudt beretther mig, athj icke skall uille meddele hannom

steffning, vdenn i uiste, thett uor med min uilige, saa er ieg uell tillfridtz, athj der vdj vnder hannom steffning, saa de kandt komme ther med till ende. Kiære her Doctor, thetthe ieg ether uenligen icke kunde forhollde ath lade uide, och giør allthiidt gierne, huadt i kandt haffue gaatt aff, och uill haffue ether Gudt Allmectigste befallidt. Aff Thrøggeuellde then 12 Nouemb. Anno 1595.

Arilldt
Huittfelldt.

Udskrift: Hederlig och høglerdt Mandt Doctor Anders Krage, Rector vdj Kiøbenhaffnns Vniuersiteet, minn gode wenn, wenligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186.

301.

1595. 24de December. Universitetet kvitterer kgl. Renteskriver Hans Simensen for Modtagelsen af den første Femtendedel af de 2000 Daler, Christoffer Valkendorf havde givet til fattige Studenter.

Rector oc menige Professores vdj Kiøbenhaffns Uniuersitet kiendis oc giører vitterligt med dette wort obne breff, att wi haffuer anammit och oppeborit af erlig oc welact mand Hans Simenssøn, Kong. Maj. Renteschriffuer, itt hundred treduffue tre daller, en ortt, femb schilling, en huid, som er fembtende parten aff de tho thusinde daler, Erlig och Welbyrdig Mand Christoffer Walchendorp thill Glorup thill fattige Studenters Vnderholdning af sin gunst oc gode willie Uniuersitetit forærit haffuer. oc Hans Simenssøn hannem schyllig er; huilche ij^{m} daller for^{ne} Hans Simenssøn y fembten aar skulle betale, effter den beuilling Hans Simenssøn aff for^{ne} Christoffer Walckendorp derpo bekommit haffuer, att den første femblende part skulle wdgiffuis fra Juleafften Aar 1594 indthill Juleafften 1595. Thi quittere wi for^{ne} Hans Simenssøn po for^{ne} Uniuersitets vegne for for^{ne} 133 daller j ortt v ß j alb. Loffuendis att holde hannem dette aars udgifft oc femblende part aff for^{ne} ij^{m} daller skadesløs y alle mode.

[redacted]

Thill widnisbyrd trycker vi Rectoris Signet herunder dette wort obne breff, som er giffuet oc schreffuit Juleafften Aar 1595.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600) Fol. 30—31.

302.

1596. 2den Januar. Kapitlet i Ribe skriver til Universitetet og beder undskylde, at det ikke formaaede at udrede den befalede Sum til «det almindelige Lectorium og Studenters Hus» til den bestemte Tid.

Salutem in Immanuele vnico omnium servatore.

Magnifice Dn. Rector, amice reverenter colende. Nest tilbørlig tacksigelse for beuijst velgiort, giffue wi eders Magnificentz wenligen tilkende, at effter som wi haffue bekommet wor Allernaadigste Printzes Breff oc Befaling, at Domkircken met Prælater oc Cannicker her sammesteds skulle til det Almindelige Lectorium oc Studenters hus, som vdi Kiøbenhaffn begynt er at opbygges, hielpe halff andet hundrede Daler nu til Jul Anno 1596, vdj Rentekammeret at offuerantuordis: Da haffue wi der om besøgt woris naadigste Herre, oc vnderdanigste tilkende giffuet Domkirckens saare ringe formue oc indkomst, saa oc den store skade paa Tornet er tilfalden, met nødtørfftig Bygning igen at skulle forferdiges, oc foruente der paa met det første it naadigt Antsuar. Huorfaare wi bede gantske gerne, Eders Magnificentz ville icke fortencke oss, men forklare det til det beste hoss Rentemesteren, wi for^{ne} befalning til beramet tid icke effterkommet haffue. Dog skulle wi met det allerførste, effter huis Beuilning Regerings Herrer mett Raadet her vdj berammer, alt andet met vnderdanig oc plictig goduillighed til Rentekammeret fremskicke oc offueranluorde lade. Ville her met haffue eders Magnificentz Gud Allermectigste befalet. Ripis 2 Janvarij Anno 1596.

Prælater, Canicker oc menige
Capitel vdj Ribe.

Udskrift: Excellenti virtute et doctrina Viro D. Doctori Andreæ Kragio, Academiæ Haffniensis Rectori Magnifico, amico reverenter colendo.

Paategnet: Lectæ sunt hæ literæ in Consistorio, 21 Januar. An. 1596.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 148.

303.

1596. Januar—April. Tvende Domme fældede af Rektor og Professorer i Sager mod en forhenværende Skibspræst Hr. Jakob Hejnedsen.

a.

Copie aff en dom emellum Her Jacop Heinedsøn oc M. Friderich Badskier.

Rector, Doctores oc mænige professores i Kiøbenhaffns Universitet giørre vitterligtt for alle, att aar effter Guds byrd 1596, Onsdagen, som var den 21 Januarii, vor schicked for oss i rette hederlig mand Her Jacop Heinedsøn, fordum Skibspræst, po den ene, oc erlig mand M. Friderich, Bartschier oc Borger her i Kiøbenhaffn, oc Hans Ribers hustrue, po den anden side. Huilche klagligen for oss beretted, att ephtersom forne Her Jacops hustrue Daarethe er for nogen thid siden vdi Her Niells Oluffsøns hus wkalled indgaaen, haffuer ypped wfred med erlig mand Hans Riber, indbyggere her sammesteds, huilchen hun oc, waaseet att forne Her Niels hannom hadde indbøen oc hiemled hus fred, haffuer slagit itt hull i hoffuedett, so hand der med vdj langthid haffuer ganget thill Bardschier; och der forne Her Jacop for saadan skade er bleffuen thillthallt for sin thilbørlig øffrighed, haffuer hederlige oc høilerde mend Peder Winstrup D. oc Superintendens i Sielands stifft, M. Desiderius Foss, Prouist oc Sognepræst thill wor Frue kircke, M. Jon Jacopsøn thill Helliggesthus oc M. Ishac Grønnebech thill S. Nicolai, Sognepræster her samme steds, lagdt sig i med, oc effter lang formaning thill begge parterne forligtt sagen, so de samme fordrag oc ænighed samplig da haffuer beuilged oc sambtycktt, med saadan vilchaar

[redacted]

ant andre, att Her Jacop samme thid forplictede sig inden v
er ephter den dag att fornøie Hans Pedersøn Riber badskier
ı, som er ni daller, oc der po haffuer begge parter med
lbyrdis handtastniug stadfested samme deris forligelse, ephter
tt contractsbreffs liudelse derom, som i dag bleff lest i vores
nsistorio, daterit den 11 April An. 1595. Da ephter saadan
lighed satte for^{ne} M. Friderich Badschier i all rette, om for^{ne}
er Jacop icke burde som en erlig mand att holde oc effter-
mme, huis hand vdj sin øffrigheds aahør med hand oc mund
iffuer loffuid oc vidtaged.

Samme thid er oc for oss i rette møtt for^{ne} Her Jacop thill
edermaalstale, oc haffuer inthett andett vist herthill att suare,
d hand kiendis vell att were giortt emellum dennom saadan
ı contract oc venlig forligelse, men fordj hans hustrue igien
ır slagen aff for^{ne} Hans Riber med en kniff oc haffuer derfor
lang thid ligged vnder badskers haandt, midler lidt stor skade
: forsømmelse, oc for^{ne} Her Jacop derforuden er po Kiøben-
affns Raadhus thilldømpt att bøde emód saguolleren, Kong.
ay. oc byen effter bys preuilegiers liudelse: da formente hand
g nocksom att tage skade, oc derfor besuergede sig att holde
n contract, som giortt var om badskeren ad betale. Effter
ı saadant for rette er handled, haffuer for^{ne} M. Frederich be-
ered en dom vdj denne sag.

Da epther saadan leilighed thilltall oc giensuar, ephterdj
t for^{ne} Her Jacop Heinedsøn for sin thilbørlige øffrighed med
and oc mund haffuer beuilged oc vedtagen saadan contract,
tt hand skall fornøie for^{ne} Hans Pedersøn bardskierløn for
uis skade hans hustru Dorethe hannom giortt hadde, huilched
ocksom er beuist aff dett contracts breff schreffuit oc beseglett
ff for^{ne} hederlige oc høilerde mend, Superintendenten oc Sogne-
ræsterne her sammesteds: kunde wi icke herudinden andet
iende, end for^{ne} Her Jacop Heinedsøn bør att holde sin con-
ract, och skall hand betale for^{ne} ni daller bardskier løn inden
'astelauns søndag førstkommendis, wnder woris Universitetzs
øieste pen oc straff. Thill vindisbyrd haffuer vi trøct Rectoris
ignet her neden for. Actum anno et die ut supra.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1593—1600). Fol. 32—34.

[redacted]

b.

Rector oc professores i Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc vitterligt giør for alle, att Aar effter Gudsbyrd M. D. 90 oc po dett siette, Onsdagen, som var den 28 Februarii, var skicked for oss erlig oc vellact Mand Her Niels Olssøn, Skibsprest her i Kiøbenhaffn, som hadde vdj rette for oss ladett steffned erlig oc vellact Mand Her Jacop Heinedsøn, ocso fordum Skibsprest her samme stedz. Da klagligen berettede forne Her Niels Olssøn, huorledis hand en dag siden forleden var indkommen vdj forne Her Jacops hus oc dett i en god mæning, oc der pigen som snarist hadde ladett dørren op, bleff den hastig thill lugt igien, oc der forne Her Niels sagde Gudsfred Broder, er hand strax bleffuen offuerfalden aff forne Her Jacop oc hans folck, reffuen oc slagen thill blods, oc viiste strax sitt haar, som samme thid var bleffuen affryckt, so att hand aff Guds synderlig naade oc bistand med liffued vaar vndkommen.

Oc herpo førde forne Her Niels en dannequinde thill vindisbyrd ved naffn Anne Jensdaatter, Peder Olssøns hustrue, boendis der tuertt offuer fra i samme gade, som vant po sin himmerigis part oc euig salighed, att hun, samme dag dette skeede, hadde bud effter Her Niels, aff aarsage att hun ville raadføre sig med hannem, om hun skulle lade sin søn schriffue ind i Kongens thieniste, oc der Her Niels hadde herudinden raadført hinde thill det beste, sagde hand thill hende: Jeg vill gaa ind thill Her Jacop oc giffue hannem itt gaatt raad, effterdi ieg ved mig ingen fiendskab att haffue med hannem. Oc der hun hadde raad hannem fra, so gick hand alligeuell strax thill forne Her Jacops dør oc pickede der po med sin finger, so kom Her Jacops Pige, lod dørren op, oc Her Niels var icke vell indkommen, før end Dørren strax bleff iluckt effter hannem, oc da hørde hun, att Her Jacop sagde: Nu skallt du fo skam din skalck; oc effter hun fornam, att de so vbillig handlede med manden, løb hun tuert offuer fra hindis dør thill forne Her Jacops vindue, kallede po hans hustrue oc sagde: Dorethe laaner mig nøgelen thill eders gadedør, dett er skam i so handler med folck, dett var nock her var en Røbere Kule. Men forne Her Jacops hustrue stod ved bored hos vindued, och ingen lod op.

[redacted]

llerthid som hun med mange saadanne ord lastede, att de . foer med manden, kom dørren i dett samme op, oc Her ls kom meget blodig med liffsfare vd fra dennem. So løb a alter thill dørren effter forne Her Nielsis begerring oc hente anem sin kappe, bog, handske oc Tørreklæde, men hans kniff ' derinde bleffuen hannem fra tagen, den fick hand ikke igien nme thid.

Da møtte vdj rette forne Her Jacop selff thill vedermaals e, oc her emod beretted, att forne Her Niels samme thid war gett drucken kommen thill hans dør wkalled, oc hadde slaged ıdz Buds po Dørren, oc som hand kom ind, sagde hand: ıdsfred Broder, skallt du icke verre i Kickenborrig. Oc strax ıg hannem med sin bog oc hans barn disligeste, so hand rudoffuer foraarsagedis att sla hannem igien, bode for dette anden wret, som hand thillforne hadde giort hannem. Oc r forne Her Jacop icke saadant beuiste, bleff hand affuist att ge sine vindisbyrd oc siden att møde igien, om sagen icke dler thid bleff bilagt.

Siden i dette samme aar, Onsdagen som var den 24 Martii, m alter forne Her Niels Olssøn for oss oc hadde i rette ladett ıffne som thillforne forne Her Jacop Heinedssøn, po huilchen ır Niels klagede, som før er mellt: Men fordj forne Her Jacop ıe endnu giorde beuisligt, huis han hadde her emod forıerffuitt, bleff hannem anden gaang efflerlatt 14 dags dag att ıge vindisbyrd, om huis han vidløffligen po samme thid foreınder.

Da fiorten dags dagen her effter, som var den 7 Aprilis, ıdde forne Her Niels Olssøn tredie gaang for oss ladett indıeffne formelte Her Jacop Heinssøn, huilken oc samme thid i ıtte møtte, oc inthett foregaff, som sagen rettelig vidkom, men lleneste nogen vnyttige ord, oc fremblagde en schrifftlig berettıng, som oss i denne sag inthett vedkom, ey heller førde vinısbyrd, effter som hannem tuende gaange var forlagt. Effter ıu saadant for rette er handled, haffuer forne Her Niels begiered ff oss en dom vdj denne sag. Da efflerdj Her Niels haffuer ıeuist, att hand i en god mening er indgaaen i Her Jacops hus, ıch dørren er bleffuen strax i luct, oc hand der inde er bleffuen

ille tractered med hug oc slaug med blodige saar oc haarsdret; oc Her Jacop ikke kunde benegte, att hand hannem io slagett hadde, men foreuendte megett, sig thill vndskylling, huilched hand dog icke beuiste: Viste wi icke herudj forne Her Nielsis wlempe att finde, men forne Her Jacop Heinssøn att haffue giortt wrett, oc bør derfore att straffis. Thill Windisbyrd vnder voris Rectoris Segel. Actum Kiøbenhaffn Anno & die ut supra.

Konsistoriets Kopibog i Kvart, 1594—1600. Fol. 60—62.

304.

1596. 3die Marts. Universitetet gaar i Forbøn hos Rigskansler Arild Hvitfeldt for nogle af dets Bønder i Faxe, der vare stævnede til Landsting for ulovligt Ølsalg.

Gunstige welbyrdige Her Canceler, synderlig gode ven oc fordrer, nest voris ganske venlig helsen oc tacksigelse for megit beuiste ære oc gode, huilched igien att forskylle vi allthid huer i sit sted aff yderste formue will findis tienstuillige: giffuer vi eders velbyrdighed thillkiende, att vi ere komne i forfaring, att nogle wores thienere vdj Faxe haffuer motuilligen emod Kong. Majest. breff hollt ulouglige ølsall, so att E. V. der for lader dennom thilltale ved eders foged oc trenger dennom hartt med retten. So ved Gud, att dett er oss høielig nock emod, oc skulle de vell derfor aff oss haffue bleffuitt straffit, dersom vi her om noget hadde thilforne affuist. Oc efftherdj de nu omsiger søger oss om hielp oc beklager sig, att de ere steffnede thill Landsting: Beder vi E. V. ganske gierne, attj denne begynte trette ville lade opstaa oc beroe, indthill Gud vill, E. V. kommer selff hid vd thill byen, so ville vi lade steffne oc kalde samme vores thienere for oss, oc da med eders raad straffe dennom, som vedbør. Dersom vi noget igien kand giøre eder thill ære oc villighed, findes vi allhid huer i sit sted whesuered. Dett kiende Gud, huilchen vi her med will haffue eder befaled. Kiøbenhafn den 3 Martii An. 1596.

Rector oc menige Professores
i Kiøbenhaffns Universitet.

[redacted]

Erlig oc Velbiurdig Mand Arild Huitfeld thill Ottersberrigh, long. Maj. befalnings mand po Tryggeuelde oc Danmarckis iges Raad oc Canceler, woris gunstige gode wen oc fordrere.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600) Fol. 36—37.

305.

1596. 5te April. Kongebrev til Professorerne om at afgive Bolig for nogle af de fremmede, som ventedes til Kjøbenhavn i Anledning af Kongens Kroning.

Christian thend Fierde med Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde Konningh etc.

Wor synnderlig gunst thilfornn. Wjider, efftersom wij vdj henne tilkommendis sommer, naar wor konngelig kroning nest Sudtz hielp schall holdis, formode oss mange och adschillige remmede hijd till wor kiøpsted Kiøpnehaufn, och wij befrøcte, u huos worre borgere her samestedz icke schall werre nochom pladtz eller lossemendte medtt stallerum och anndenn odturfft, dennum och thierres medhaffuendis folch och heste bequemmeligen att lossere: tha bede wij eder och naadigst begierre, atthi till this leiligheedt enn huer aff eder wdj sitt huus hett saa wille forordne, att om behouff giordis, huos eder tha kunde were guod lossemenndte och effter eders gaardz leilighedtt bequemmelige stallerum, och sidenn till eder effter forfaldne leilighedt att indthage huilcken guod mannd wij huos eder att indlegge wille lade forordne. Ther med schier os synnderligen till wilge, och wij forlade oss wist ther till. Befallendis eder Gud. Skreffuitt paa wortt slott Kiøpnehaufn thendt 5 Aprilis Anno 96.

Wnnder wortt zegnett.

Hogbe[te] wor allernaadigste vdualde herre Prinndtz och Konings thilforordnede Regierings Raad, som nu tilstede er.

Sten Brahe Egen hand. — Arrilld Huittfelld.

[redacted]

Udskrift: Oss elskel[e] hederlige och høiglerde mennd Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Kiøpnehaufns Vniuersitet samptlig.

Paategnet: Lest in Consistorio den 7 Aprilis 1596.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

306.

1596. 28de Maj Kongebrev til Rektor og Professorer om at kalde alle under Universitetets Jurisdiktion staaende Bogførere for sig og forbyde dem at forhandle danske Bøger trykte i Udlandet.

Christian thend fierde med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wenndis och Gottis vdualde Konningh etc.

Wor synnderlig Gunst thilforen. Wijder, efftersom wij forfare, huorleedis Bogførerne her wdi Rigedtt wnderstaa dennum att indføre dannsche Bøger, som ere wdsætt aff Thydsche eller Latine paa Dannsche, och ere trøcht wdenn Landett, emod huis forordning och forbud som wdj wor kiere herre Faders tid, salig och hoglofflig Ihukommelse, therom er wdganngett, huilckett alleneste skier formedelst Bogførernis Girrigheed schyld, att dj ther med søge thieris profit och fordeell, och icke actis, huad Wildfarelse och Irrinnge ther med kannd indføris och wdspredis eblannt Almuen, som Bøger kunde hennde att lese; och ther till med findis samme Bøger paa adschillige steder wranngeligen att werre trøct, och Dannskenn saa formørckett, att thendtt neppeligenn kannd forstaais. Tha bede wij eder och wille, atthi bescheeder for eder alle Bogfører, saa mange som handle med Bøger her wdj vor kiøbstedtt Kiøpnehaufnn och eders Jurisdictionn ere wndergiffuen, och allfuorligenn forholder dennum, att dj wed thieris Eed med opragte fingre bepligtter dennum, att dj aldellis ingenn Bøger, ennten dj som aff nye wdgiøris eller och aff thydsch och Latine paa Dannsche wdsettis och bliffue trøchtt wdenn landett och igenn agte att selge, schulle inndføre her wdj Rigedtt, paa thett att icke nogenn Irrinng eller Wildfarelse schulle indføris eller wdspreedis eblannt Almuenn,

[redacted]

n Bøgger hennder att lese. Saa framptt nogenn dennum emod tilfordrister sig wdj saa maade slige Bøger att indføre, ii tha thennum ther fore tilthaller och straffer som Meeneder; ı ther huos schulle dj haffue forbrutt huis Bøger dj haffue d att fare. Dersom och nogenn thennum haffuer slig Bøger j therris Boglade, att dj tha thennum straxs affskaffer, och enn selger eller affhennder thill nogenn, och atth i alffuorenn holder her offuer, saa framptt i sielff icke wille stannde s ther forre thil rette. Ther med schier wor wilge. Befalındis eder Gud. Schreffuitt paa wortt slott Kiøpnehauffnn ınnd 28 Maij Anno 1596. Wnnder wortt Signett.

Hogbemeldte wor allernaadigste vdvalde Prinndz och Konnings thilforordnede Regierings Raad.

Sten Brahe Egen hand. Manderup Parsberg egen handt. Jacob Sefeldt Egen handt.

Udskrift: Oss elschelige, heederlige och høiglerde Mennd ctorj, Doctoribus, Magistris och meenige Professoribus wdj iuersitetet wdj wor Kiøpstedtt Kiøpnehauffn.

Paategnet: Lest in Consistorio die 8 Junij An. Dn. 1596.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189. Følgende Brev findes dlagt:

Wij Borgemestere och Raadmendt i Kiøbnehaffn giøre alle itterligt, at erligh Mandt Henrich Waldkirch, borger och bogrer her sammestedtz, haffuer for oss berett, huorledis nogne emmede Bogførere till Roschilde vdj market och andre steder ulle vdselge Bøgger, som ere vdsatte aff Thydske eller Latine aa Dansche och tryckt wden landtz emod Kong. Maitt[s] woris aadigste Herris breff och forbud, till oss wdgangen er; och fferthi handt haffuer giortt oss sin eedt icke at selge nogen rden landtz tryckte dansche Bøgger emod same Kong. Maitt lanndat och forbud, och andre Bogførere alligewel ther emod iøre och selge saadane forbudne Bøgger, hannom paa huis rforbødne Bøgger, som her wdj Riget tryckt ere, till Affbreck ch schade. Var hand ther fore venligen begierindis, wij hanıom aff same kongelige breff en Vidisse vnder voris Stadtz iecret metdeele vilde, thet wij hannom billigen icke benegte

kunde, och er same K. M. breff lydendis ord fra ord som efterfølger: (Nu indføres et Kongebrev til Borgmestere og Raadmænd i Kjøbenhavn ligelydende med det ovenanførte af 28 Maj 1596 til Universitetet og af samme Dato, kun med den Forskjel i Indholdet, at Borgmestere og Raad skulde kalde alle Bogførere i Kjøbenhavn, for sig med Undtagelse af dem, der vare under Universitetets Jurisdiktion). Att sligtt ett hogbe[ie] Kong. Maitt[s] breff vdj alle ord och puncter, som forschreffuet staar, oss tilhaande kommen er, och paa vort Raadhuss vdj forwaringe findes indlagdt, haffue wij till widnisbyrdt ladet thrycke voris stadzs Secret her neden fore. Giffuet vdj Kiøbnehaffn thendt 16 Aprilis A[o] 1597.

Paategnet: Lest paa Olborg bythinng mandagen thend 29 Maij A[o] 1598.

307.

1596. September. Optegnelse om Universitetets Udgifter ved Indkvarteringen i Anledning af Kongens Kroning.

Anno 1596 then 26 Augusti komme till Studij gaarden aff Margraff Johan Sigismundi folch iiij Hoffiunckere, viij Edelknaben, vj Reisige knechte, ij Guisker och xiiij stalddrenge, met xx heste.

Same Dag bleffue spisede till middag v personer. Afftenen och siden daglig till den 7 Septembris bleffue daglige spisede xxxiiij personer.

7 Dag Septembris drog en aff hoffiunckerne selffsiffuende till Croneburg, saa bleffue den afften oc fremij spisede xxvij personer til den 13 Septemb. de komme fran Croneburg, saa bleffue spisede till ij maaltider xxxiiij personer, och till it maaltid xxx personer.

Vdgiffuen oc forstract till for[ne] Folckis oc deris Herris behoff.

Første nat finge de till hestene at fodre haffre iij tønder.

3 och 4 Septembris vdkledde Administrator och Hertzug Johan Sigismund dem oc deris folck her paa gaarden, och bleffue

spiisede før oc siden til mad oc dricke, huorfaare ieg begierer paa studenternis vegne, om mine herrer saa siunis, x daler.

Borget hos Christen Vibe den 3 dag Septembris till herrerne och theris herremenn Renisch viin xxv potter, iij daler viij ß.

Giffuet Peder Kock oc Jens Muss for ij stycker frantzeuiin at føre ned til gaarden fra Slottet ij m¥.

Giffuet thu dragere for same viin at lade och legge ned i Kielleren ij m¥.

3 Septemb. Noch bleff borget hoss forne Christian Vibe effter erlige och velbyrdige mandz Axel Gyldenstiern och Mandrup Parsbergs raad, der Administrator oc Margraff Johan Sigismundi optog skede, en Amme viin, kaastede xviij daler.

6 Septemb. Giffuet for en halff amme at hente viin vdj till hoffolckit j m¥.

7 Septemb. For en gandske amme at hente Rødviin vdj ij m¥.

9 Septemb. For en gandske Ahme till Reinische vin ij m¥.

Her foruden er giffuen oc forskaffet till hestene, midler tiid de stode paa stalden, nødtørfflig høe och Strøelse.

Thette allsammen beløff sig effter Gundj Jensøn Renteschriffuers och byfogdens beregning — ijc xij daler iiij m¥ iiij ß.

Orig. Optegnelse med D. Anders Christensens Haand i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 205 b.

308.

1596. 19de September. M. Christian Machabæus, Forstander for Skolen i Sorø, skriver til sin gamle Ven, Præsten Johan Pistorius i Tetenbøl, angaaende forskjellige Forhold, hvoriblandt adskilligt vedrørende Universitetet.

M. Christianus Machabæus Alpinas Johanni Pistorio, veteri suo amico.

Salutem in filio Dei. Reuerende et doctissime vir, amice vetus et æternum coniunctissime. Quod tui memoriam non deposuerim,

[redacted]

etsi a postremo congressu te non viderim vel per literas compellauerim, testabitur illustris Dominus Ericus Hardenbergius noster, cum quo luculenter et honorifice de te collocutus sum, quotiescunque conuenimus, et ita quidem, quod optauerim occasionem ad te scribendi mihi offerri, quo ab interitu paternas amicitias et quæ inter nos coaluit iamdudum necessitatem vindicarem et ad nostros posteros transmitterem, tum etiam vt tuj desiderium aliqua ex parte mihi lenirem. Quia vero tuum ad se accessum expectauit Dominus Ericus, suasit, vt scriptionem differrem, cum effecturum se promitteret, vt coram mutuis colloquiis et conspectu intermissione diuturniori consuetudinis interruptam et consopitam familiaritatem nostram renouaremus et renouatam confirmaremus. Itaque spe fretus optatissimi et iamdudum desideratissimi conuentus nostri, nihil ad te literarum dedi. Sed cum ornatissimus filius tuus in itinere ad me deflecteret et tuo nomine me peramice salutaret, nolui diutius in tuum aduentum scribendi officium differre; verum per optatissimum internuncium ad desideratissimum amicum scribere volui et de meo in te amore et tui obseruantia testari, donec Deo ordinante concessum nobis fuerit plenius et cum maiori suauitate de perueteris amicitiæ nostræ incunabulis et progressu coram conferre: quod vt vtrique concedatur ex animo opto. Longum autem esset percensere curriculum vitæ meæ ab eo tempore, quo te Vuiterbergæ reliqui, traductæ, nec, si otium esset, referre liberet, cum deflantis fortunæ tempestatibus in florida et virente ætate varijs modis exagitatus fuerim. Tandem tamen peregrinationum et fluctuationum molestijs superatis, Deus optimus maximus me et res meas in portum tranquilliorem deduxit, et nunc in coniugio vicesimum tertium annum confecerim, duobus filijs, facultatibus et loco mediocribus iuxta vota a Domino cumulatus, vt cum Jacobo Patriarcha vere dicam: Minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate tua, quam exhibuisti servo tuo. Filios meos, quos ad hanc coronationis solennitatem Vuiterberga reuocaui, propediem eo sum remissurus, vt hanc hyemem illic traducant. Verno tempore, Deo annuente, constitui ipsos vel Geneuam vel Lugdunum Batauorum ablegare, vt Gallicum idioma addiscant. In ipsis enim

[redacted]

Gallijs omnia sunt tumultuum, seditionum et turbarum plenissima, vt sine summo discrimine nemo ibi viuat. Quod Vuitebergam attinet, furiosorum Theologorum et Flacianorum clamoribus, rixis, ambitione pulcherrimus status, qui viuente suauissimo et æternæ memoriæ Præceptore nostro Melanthone floruit, omnino mutatus est, vt nihil ibi reperiatur, quod vel doctrinam vel pietatem sapiat. Nostra Academia Dei beneficio virorum doctissimorum copia et auditorum frequentia est celebris. Sed detrimentum, quod ex ablegatione D. Hemmingij percepit, sero admodum resarciet. Matrem meam dulcissimam cum annos ætatis lxxxvi compleuisset, integris sensibus in ardente inuocatione Filij Dei præmisimus ad æternæ vitæ consuetudinem, anno salutis 89, die conuersionis Pauli, vt ex programmate adiuncto cognosces. Dominus resuscitet ipsam cum suauissimo patre meo ad gloriam, et nos in æterna vita in omni æternitate denuo coniungat, Amen. Non sine dolore intellexi, te dulcissimam coniugem tuam nuper amisisse, cuius opera et consilijs, ingrauescente iam ætate, tibi maxime opus fuisset. Sed tu pro tua prudentia et pietate fortiter sustinebis tantæ crucis acerbitatem, et vt illam superes, Deum oro, fontem omnis solidæ consolationis, vt te confirmet et efficaciter iustissimo dolore tuo medeatur, Amen. *Πάντα βαῖα βίου.* Felices sunt, qui maturius hinc auferuntur, vt transplantati coelis inserantur. Nos multo miseriores sumus, qui superuiuimus; sed in statione hac nobis manendum est, donec voce summi Imperatoris nostri hunc euocemus; et interea patienter feramus *γενναίας τὰ τῶν λογισμῶν καὶ παθῶν κύματα*, cum tandem victores in Christo euadamus, superatis huius mundi procellis et tempestatibus. Clarissimus filius tuus tibi explicabit, quæ Hafniæ in solenni coronationis pompa acta sunt; itaque de ijs nihil hoc tempore scribam. Vtinam auspicato Illustrissimus et Clementissimus Rex noster gubernationem suam ineat, et quam diutissime et felicissime illam administret, in gloriam Dei, veritatis propagationem, salutem propriam et omnium subditorum. Nunquam in Dania fuit Illustrissimorum Principum maior frequentia, splendidior apparatus equestris, spectacula ludorum et certaminum magnificentiora, et, quod optimi est ominis, summa

[redacted]

omnium ordinum et diuersorum hominum concordia. Adderem plura, si otium scribendi suppeditaretur. Te vero per veterem necessitudinem nostram obtestor, vt cum dabitur oportunitas, ad me de omnibus rebus tuis luculenter scribas. Ego vicissim non sum defuturus officio, modo intellexero meas literas non esse ingratas: tuæ autem mihi erunt optatissimæ. Præstantissime Pistori dabo operam, vt intelligas, nihil magis me in votis habere, quam vt tecum paternas amicitias continuem easque ad futuræ vitæ consuetudinem inuiolatas traducam: idque declarabo assidua studiorum executione, quibus existimauero me tibi aut tuis gratificari posse. De tua erga me beneuolentia et sincero affectu mihi omnino persuadeo. Bene vale, ab vxore mea et clarissimo huius Regij Gymnasij Rectore M. Johanne Stephano, vt ab amicis de facie ignotis quidem, sed qui te in Domino venerantur et amant, humanissime salutatus, et imprimis rescribe. Oro, vt ex me amanter salutare non graueris Dominos Magistros Albertum et Samuelem Maiores, cum dabitur occasio. Filius Dei te seruet et suo sancto Spiritu consoletur et gubernet ad vitam æternam, Amen. Scribebam Soræ ταχυγράφως, anno salutis 1596, viibris 19.

Præstantissime Pistori, si ad me rescribere volueris, literas tuas Haderslebium ad Georgium quendam Scribam mittas, qui eas ad prædium meum Bisbo, quod est in vicinia Assens, transferri deinde curabit. Per ipsum etiam ad te in posterum scribam. Existimo enim sine magna molestia curaturum ipsum per certos homines meas ad te deferendas. Iterum et millies vale, et hanc indiligentem scriptionem meam, vt acceleratam, boni consule.

Afskrift i Joh. Pistorius's Brevbog, Gl. kgl. Saml. 3078. 4.

309.

1596. 5te Oktober. Kong Christian den Fjerdes Stadfæstelse af Universitetets Fundatser, Privilegier og Friheder.

Wii Christian thendt Fierde medt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, Herthug wdi Slesuig, Holsten, Stormarnn och Diittmerschen, Grefue wdj Oldennborg och

elmenhorst, Giøre alle witterligtt, att wij aff wor synnderig Gunst och Naade hafue thagett, annammett och wnndfannett, och nu med dette wortt obne breff thage, annamme och wnndfannge Oss elsch° heederlige och hoglerde Mennd, Rector, Doctores och meenige Professores wdj Vniuersitetit her wdj wor Kiøpstedt Kiøpnehaufnn, med thierris guodtz och thiennere wdindenn wor kongelig hegenn, wernn, fred och beskermelse, besønnderligenn att wille beskierme, forsuare och fordagtinnge thill alle rette. Sammeledis hafue wij aff samme Gunst och Naade fuldbyrdt, samtøct och stadfest, och nu med dette wortt obne breff fuldbyrde, samtøcke och stadfeste alle dj Fundatzer, Priuilegier och frijheeder, som dennum aff worre forfedre, frembfarnne Konninger her wdj Danmarch, naadigst wnndtt och gifne ere, och wdj synnderligheed Konning Christiann thenndt thredie, wor kierre Her farfaders, salig och hoglouflig Ehukommelsis Fundatz, som hanns K. Mtt. Anno 1539, 10 Junij, medt meenige Danmarchis Rigis Raad, dennum naadigst giffuett, bebreffuidtt och forseiglett hafuer; saa well som och dett breff, hanns K. Mtt. dennum i lige maade gifuett hafuer paa nogenn renndte, er lagdt ad Professionem Hæbraicam, datteritt Esserum Closter 13 Julij Anno 1557. Thisligste wor kierre Her Faders, salig och hoglouflig Ehukommelsis, Breff, som hanns K. Mtt. med meenige Rigenns Raadtz samtøcke dennum i lige maade gifuett haffuer, paa nogle Præbender, som fraa Roschilde och Lunde Capittler ere lagtt thill Vniuersitetit och der till incorporeret, Anno 1571 denndtt 11 Septembris. Wdj lige maade hanns K. Mtt. bref, som hanns K. Mtt. med meenige Rigens Raadtz samtøcke wdgifuett haffuer, formellenndis paa nogett guodtz och renndte, som hanns K. Mtt. hafuer lagdt och funderit thill dj hundrede fattige Studennters wnnderholdinng her sammestedtz. Sammeleedis huis breffue som dennum er giffuett paa wor och Chronenns Annpartt aff thiennder, som dennum er tillagtt, med annis gratiæ aff prælature och cannickedomme, Jus patronatus thill Kirckernne, medt huis anndett dj nu wdj brug och werre hafue, och dennum med rette tilhøre, skulle dj althid her effter frembdellis niude och beholde. Och huis hogbe^te wor kierre her faders och farfaders brefue dj therpaa hafuer, med huis

andre fundatzer, priuilegier och frijheeder dennum, effter som forschreffuitt staar, aff worre forfedre, frembfarnne Konninger her wdj Danmarck, gifne ere, wille wij nu her med fuldbyrdt, samtøct och stadfest haffue, wid dierris fulde mact ad bliffue, wid alle Ordt, Puncter och Arthickler, effiersom dj wdj alle maade wduise och indeholde. Thi forbiude wij alle, ehuo dj helst ere eller were kunde, serdellis worre Fougetther, Embidtz-menndt och alle andre, for^{ne} dj Høiglerde herwdj Vniuersitett her emodt paa for^{ne} dierris fundatzer, priuilegier och frijheeder, effter som forschreffuitt staar, att hindre eller wdj nogre maade forfanng att giøre, wnder wor hylleste och naade. Giffuett paa wortt Slott Kiøpnehaufnn, denndtt 5. Octobris Anno 1596.

Wnder wortt Signedtt.

Christian.

Orig. paa Pergament med vedhængende store kongelige Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

310.

1596. 15de December. Universitetets Dom i en Gjældssag mellem M. Niels Hammer (D. Niels Hemmingsens Dattersøn) og hans Stif-fader og forhenværende Formynder, Bundtmager Henrik Rogenthin.

Rector och Professores y Kiøbenhaffns Universitet kiendis och giør witterligt, att Aar epther Guds byrd Mdlxxxxvj, Onsdagen som war den 15 Decembris, waar skickett for oss y woris Consistorio erlig och wellagt Mand Henrick Rogenthin, Borger och Indwaaner her y Kiøbenhaffn, som hadde y Rette ladett steffne wellert Mand M. Niells Hammer, och klageligen berettett for^{ne} Henrick Rogenthin, att hand forgangen aar aff sin gode willie hadde forstract och laant for^{ne} M. Niells 22 stycker guld, som waar paa en snor, huilcke M. Niells hadde pantsatt hos erlig oc wellagt mand Mogens Michelssøn, medborger her sammestedts, for en summa penge. Och der for^{ne} Mogens haffuer dette Pant effter lougen opbødett, haffuer for^{ne} M. Niells løst panted thill sig och en stor part aff guldet afhendt fra sig, som hannem waar berett. wanseet att for^{ne} Henrick Rogenthin for synderlig

ırsagers skyld wilde haffue dett samme guld igien och icke ıdett. Och lod hand her paa lese for^{ne} M. Niellsis handschrifft, dendis ord fra ord som eptherfølger.

Jeg Nicolaus Hammerus bekiender med denne min egen haandschrifft, att ieg haffuer den 7 Novemb. Ao. 1595 laant oc annammit aff Erlig oc Welacht Mand Henrich Rogentin borger y Kiøbenhaffn en Portegaløss thill 20 dr. en daabeltt daabelt ducat thill 7 dr., en daabellt ducat thill 3 dr. ij ℔ oc 19 Rosenoble, stycked thill 14 mark. Huilche for^{de} to oc tyffue stycker guld hengde paa en snor thill-sammen. Disse samme tho oc tyffue støcker guld, lige som ieg dennem bekommed haffuer, saa loffuer ieg ochsaa paa min gode tro och loffue att igiengiffue oc betale for^{de} Henrick Rogenthin thill Pindzdag førstkommendis: oc derforuden giffue hannem thill forbemelte termin femb gode daller for sin interesse aff de 22 stycker guld, som opregnit er. Dette bekiender ieg med min egen haand vnderschreffuit, oc will dett holde wrøggeligen i alle mode, Actum Kiøbenhaffn den 20 Decemb. An. 1595.

Nicolaus Hammerus
mpp.

Och sette for^{ne} Henrick Rogenthin y all rette, om M. Niells ke som en erlig Mand burde adt holde sit breff, och epther ms forplict adt forskaffe hannem dett samme hans guld igen ill gode rede. Han wille ingen Interesse begere af hannem, ıen aleniste begerde sit eget igen. Da mødte for^{ne} M. Niells ammer sellff personlig, fremlagde och lod lese en schrifftlig eretning lydendis y sin mening, adt Henrick Rogenthin skulle ıdnu bliffue hannom och hans broder en merckelig summa endinge skyldig. Dernæst adt for^{ne} Henrick medt den anden ırmyndere hadde skenckit for^{ne} M. Niellsis steffmoder børnenis art y en festendegaffue paa 300 daller med en opred seng ıed all sin behøring. Item adt samme formyndere hadde ıtherladt huis arffuedeell for^{ne} M. Niells och hans broder kunde ıed rette thilkomme epther deris fader formedelst tuende Hans ynters døttres død; och meente derfor, adt han icke burde lt forskaffe Henrick Rogenthin sitt guld igen, eptherdi Henrick

skulle were hannem endnu en stor summa pendinge skyllig, som før er rørt, men kunde beholde dett guld hos sig, indthill de bleffue med retten skillt fra hinanden. Ydermere berettet for^{ne} M. Niells muntlig, adt de thre synderligste stycker guld waar beholden, och adt hand dennem hadde y sin foruaring, men de andre, som waar 19 Rosennaabeller, sagde hand, at for^{ne} Mogens Mickelssen haffde beholdet y sin betalning. Och waar for^{ne} Henrich Rogentin aff oss her paa en endelig domb begerendis, om hand icke strax burde adt bekomme sit guld igen, eller dett motte nedlegges y woris Consistorio, indthill widere besked och rettergang. Da epther thilltal gensuar och sagens leiglighed haffuer wy saa for rette affsagtt, att eptherdj for^{ne} M. Niells haffuer beplictet sig vdj sin haandschrifft paa sin gode thro och loffue att igengiffue och betalle for^{ne} Henrick Rogenthin de samme tho och thiuge stycker guld, ligesom hand dennem bekommet haffuer, Da bør och skall for^{ne} M. Niells nu strax legge fra sig y woris Consistorio y forwaring thill wiidere besked och rettejgang først de thre synderlige stycker guld, som han selff bekender sig adt haffue beholden hos sig, och siden inden førstkommendis Hellig thre Konger dag y lige maade leffuere fra sig de nitten Rosennaabeller, som hand bekommit haffuer aff Henrick Rogentin, eller haffue dette y hans minde. Och dersom hand siden haffuer for^{ne} Henrick nogett thill adt thalle, der att gaaes om huad rett kand werre for thilbørlige dommere. Thill widnisbyrd thrycke wy Rectoris Signet her neden for. Actum, anno et die ut supra.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr 186. Sammesteds findes følgende Aktstykker: 1. Rektors og Professorers 4de Æskning til M Niels Hammer om at gjøre ovenstaaende Dom fyldest. og da han ikke kunde det, gaves Æskningen Henrik Rogenthin beskreven d. 5. Marts 1597. 2—4. Et kgl. Femtendages, et Tidages og et Femdages Brev til M Niels Hammer om at fyldestgjøre Universitetets ovenstaaende Dom. udstedte d. 17. Marts 1597 under det kgl. »Sigillum ad causas«, »teste Arnoldo Hvidtfeldlo justitiario nostro dilecto«. 5—6. Et Stævnebrev og et Rømningsbrev over Hammer i samme Sag. udstedte d. 29. April s. A., ligeledes under det kgl. Sigillum ad causas. — M. Niels Hammer, der nu altsaa var en fredløs Mand. har i de følgende Aar formodentlig opholdt sig i Udlandet. Først da der efter hans Mor-

[redacted]

D. Niels Hemmingsens, Død 1600 tilfaldt ham nogen Mødrene-
ſkkedes det ham at stille Henrik Rogenthin tilfreds, saa at et
blev oprettet mellem dem d. 4. Oktober 1600 (Konsist. Kopibog
1600—32. Fol. 1). Fra den Tid af synes han igjen at have
t sig i Kjøbenhavn, men han var dog fremdeles »Mand des-
» eller æreløs, saalænge han ikke ved kongelig Oprejsning
faaet sin Fred tilbage, og det trak ud hermed, som det synes
'und af at der ogsaa var andre, som havde Krav paa ham.
; læse vi i Acta Consistorii d. 14. August 1602: »M. Niels Ham-
d læse in Consistorio et Kongebrev, med hvilket han bekom
ıd igjen af kongelig Majestæt og blev restitueret in integrum«.

311.

*1ste Maj. Tyge Brahes Vidnesbyrd for Christen Sø-
(Longomontanus), der i næsten otte Aar havde været hans
Medhjælper.*

Tycho Brahe Ottonides, dominus hæreditarius de Knud-
et arcis Uraniburgi in insula Daniæ Venusia fundator et
ı, tenore præsentium testor, quod harum exhibitor Chri-
s Severini f. Lymvicus mihi in Astronomicis exercitiis per
ıium ferme fideliter navaverit operam, et in cæteris præ-
se gesserit, uti virtutis et bonarum literarum amantem
: posset. Nunc vero cum a me missionem peteret, non
dimittendum censui, suoque arbitrio relinquendum. Com-
ıtum igitur volo omnibus cujusque ordinis et status, ut
sua humanitate et beneficientia complectantur. In cujus
lem sigillum meum apposui et manu mea propria sub-
i. Actum Hafniæ Calendis Maij 1597.

Tycho Brahe, manu propria.

'skrift i Kongl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 3037 a. 4.

312.

*25de Maj. Akademisk Indbydelse til at overvære Høj-
elighederne i Anledning af Rektorskiftet ved Universitetet.*

ıituit ad diem crastinum clarissimus et doctissimus vir,
. Georgius Dibvadius, Rectoratum suum, uti vocant, resig-

nare, h. e. summum in hac Regia Universitate magistratum, quem anno proxime elapso gessit et magna cum laude administravit, deponere eundemque tradere clarissimo itidem et doctissimo viro Dn. D. Andreæ Lymvico, atque id cum publico in templo divæ Virginis actu et ea solennitate, quæ fieri jam antea consuevit, tum instituto in suis ædibus frugali conviviolo. Te igitur, Doctor, Magister, Domine, D. M. etc. magnopere rogatum habet, ut pro tua singulari humanitate sub horam matutinam octavam in iisdem ædibus magnifici Domini Rectoris præsto esse, et primum ipsum ad templum deducendo actui publico, deinde in ædes suas reducendo convivio interesse velis, optimorum hominum cætum, quem utrobique mediocri frequentia collectum iri speramus, tua quoque honorifica præsentia condecoraturus. Quod si patiaris a te impetrari, facturus es et magnifico Domino Rectori et toti Senatui Academico rem longe gratissimam, quam omni studio et officio cum perpetua grati animi memoria prosecuturos se pollicentur. 25 Maij 1597.

M. Joh. Stephanius's Udkast i Kgl. Bibl., Kallske Saml. 512. 4.

313.

1597. 2den Juni. Kongelig Befaling til Professorerne Fincke og Stub om at undersøge, om Bønderne paa Hven havde gjort Skade paa de astronomiske Instrumenter, Tyge Brahe havde efterladt paa Uraniborg.

D. Thomas Fincke och M. Iffuer Stub, professores vdi Kiøpenhaffn, Kong. Maitt. att werre beret, bønderne paa Huen att schulle haffue giort schade paa the Astronomica Instrumenta, som findis paa Vraniborg, att the therforre skulle begiffue thennom till Huen och den leglighedt forfare, ohm nogen schade aff bønderne paa for^ne Instrumenter giort er, och sidenn thet referendo lade hans Maitt. vnderdanigst wide. Actum Haffniæ 2 Junij Ao. 97.

Sjælandske Tegnelser. XIX, 84.

314.

'598. 4de Marts. Bogfører Henrich Waldkirch tilstaar at have modtaget 20 Daler af Universitetet til Anskaffelse af hebraiske Typer.

Kienndis Jeg Hennrich Waldkirch, Borger oc Bogfører vdj Kiøbenhaffn, att haffue annammidt aff Domino Magnifico Rectore D. Andrea Lemuico paa Academiæ wegne her vdj Kiøbenhaffnn thyffue gamble daller paa nogle Hebraiske Skrifftcr, som Jeg skall bestille hos min fader broder Connradt Waldkirch paa forbemeldte hæderlige Academiæ wegne, oc loffuer Jeg the gode Herrer att fly thennom wyss beskeden, huor megidt samme skrifft skall kaaste, thill tho former, nu næst kommendes pfingstag, saa att samme skrifft skall komme hid nu thill kommendis 14 dag for Martinj. Att saa vdj sandhed være skal, haffuer Jeg thenne min hanndskrifft sielffuer skreffuidt oc vnnderskreffuidt, oc midt signett herneden vnder tryct. Dattum vdj Kiøbenhaffnn denn 4 dag Martzy 98.

Hennrich Waldkirch
egen haanndt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189, paategnet »10 daler aff Fosie Sogen. 10 daler lont aff Friisers penge«.

315.

1598. Universitetets Beslutning om, hvormeget Korn enhver Professor skulde have for sin Part af Tiende- og Landgildekornet.

Frumenti solidi distributio.

Postqvam Regia Fundatio lastam $1^1/_2$ tribuit senis professoribus ac lastam septenis inferioribus, ita unanimi consensu decretum est, ut illi lastam accipiant hordei, pondoqve siliginis sex. Hi vero pondo octo hordei ac 4 siliginis, æstimatione lastæ dalerorum 36 in fundatione expressa.

Qvod ultra jam frumentum tributum est, professoribus id ad capituli æstimationem singulis terminis solvendum, qvamdiu

Universitatis frumentum sic vendi placuerit iis, penes qvos est decernendi hujus potestas.

Rhetorico vero professori (M. Johanni Aurifabro) petenti, ætatis et senii ratione indulta sunt $2^1/_2$ pondo siliginis, ultra 5, qvæ in decimis habet, ex portione alias Rectori servanda, pro qvibus $2^1/_2$ ℔ hordei ex Hessleby fundo ascribenda Rhetorico olim erunt.

Distributio autem jam facta decimarum tributioni accommodata est. Qvæ si futuris temporibus aliter tributæ fuerint, facile erit colonorum mutationem ad decimas accommodare, ut qvibus plus obvenerit in decimis aut siliginis aut hordei, ii aliis tantundem per colonos hic ascriptos refundant.

Constitutiones hæ factæ et approbatæ sunt in consistorio anno Domini 1598, Rectore Domino Thoma Finchio Mathematum Professore.

(Derefter følger en Fortegnelse over de Tiender og det Landgildekorn, der var tillagt enhver især af Professorerne med Opregning af de Bønder, som ydede Landgilde; heraf meddeles dog kun Hovedsummerne her).

Superintendens, Petrus Vinstrupius D.. Summa: Rug vj pdt. Biug xxx pdt. j skp.

Primus Theologus, Georg. Dybvad D., Summa: Rug vj pdt. Biug xxx pdt.

Secundus Theologus, Johannes Resenius D., Summa: Rug vj pdt. j skp. Biug xxx pdt. iij sk^r^.

Jureconsultus, D. Nicolaus Theophilus, Summa: Rug vj pdt. j skp. Biug xxix pdt. 22 sk^r^.

1 Medicus, Andreas Limvicus Summa: Rug vj pdt. Biug xxxj pdt.

2 Medicus, D. Andreas Christierni, Summa: Rug vj pdt. Biug xxx pdt. v sk^r^.

Professor Physicus, Summa: Rug v pdt. Biug xx pdt v sk^r^.

Mathematicus, Summa: Rug v pdt. Biug xix pdt. xviij sk^r^.

Hebræus Professor, Summa: Rug iiij pdt. Biug xxj pdt. vj sk^r^.
Itt pund er vederlagt for Bistrop tiende, som hand schal haffue, om hand offuerleffuer D. Niels Hemmingsøn.

Dialecticus, Summa: Rug iiij pdt., Biug xx pdt. v sk^r^.

Rhetoricus, Summa: Rug viij pdt. Biug xvij pdt.

[redacted]

Græcus, Summa: Rug iiij pdt., Biug xx pdt. j skp.
1 Pædagogus, Summa: Rug iiȷ̷ pdt. v skr. Biug xȷ̷ pdt.
2 Pædagogus, Summa: Rug ij pdt. viij skr. Biug xi pdt.

Enckerne:	Anne M. Peders: Rug ȷ̷ pdt. Biug j pdt.	Summa: Rug ij pdt. Biug iiij pdt.
	Anne M. Jacobs: Rug ȷ̷ pdt. Biug j pdt.	
	Christine M. Clausis: Rug ȷ̷ pdt. Biug j pdt.	
	Maricke D. Hansis: Rug ȷ̷ pdt. Biug j pdt.	

Quæstor, Summa: Rug ij pdt. Biug ij pdt.
Rector, Summa: Rug iiij pdt. viij skr. Biug iiij lester iij pdt.

Afskrift i en samtidig Kopibog, Ny kgl. Saml. 1219 b. 4.

316.

1598. Udtog af en Dedication, hvorved Professor Eilhard Lubinus i Rostok tilegnede den danske Adelsmand Iver Friis et Skrift og udtalte sig om Videnskabernes Tilstand i Danmark.

Virtute, doctrina, genere vere nobilissimo Juveni Dn. Ivaro Frisio Nobili Dano, Domino, Amico et Patrono meo carissimo, certissimo, Salutem.

Quod jam mei, si non ingenij, certe laboris specimen in Horatio explicando edo, tibi Ivare, juvenum nobilissime, inscribere volui, ut qualecunque præclari mei in te et perpetui amoris et honoris adfectus, quo jam multis his annis tuo jure atque merito te colo, specimen, qualecunque documentum exstaret. Debere enim me jamdudum tibi tale quid non sum nescius; sive me spectem, qui in hâc et Lipsiensi Academijs, et Augustæ Vindelicorum te olim familiarissime usus non uno meritorum genere tibi devincior: Sive te potius, cujus præclarissimum erga litteras et litteratores animum tot annorum conversatione expertus, tacito amoris et honoris adfectu semper colui, semper, dum vixero, colam. Et exiguum hoc quidem litterarium munusculum; at pondere, spero, mediocre, nec pretij forte nullius . . . . Tibi verò, Ivare nobilissime, si hæc mea qualiacunque placere et approbari experiar, meorum laborum ac vigiliarum fructum non pænitendum mihi consecutus existimabo: Juveni exacto judicio,

præclarâ doctrinâ, inque Poëtis, oratoribus et historiarum scriptoribus vitæ humanæ ducibus et magistris cum laude versato; atque adeo per vestigia optimi et nobilissimi parentis Dn. Georgii Frisii et laudatissimi patrui tui, Dn. Alberti Frisii, florentissimi Daniæ regni procerum et consiliariorum, et generosi illius cognati tui Christiani Frisii, Serenissimi potentissimique Daniæ regis Cancellarij dignissimi, ad fortitudinem, prudentiam, justitiam, et illas adeo virtutes, quibus patriæ salus conservatur, et ad cælum iter munitur, magnâ cum laude grassanti. Felix profecto patria tua, quæ olim minus culta habita, jam (quod vicina nostra Germania, et remotior Italia, Gallia & Hispania invideat) præstantissimis viris in pace in bello, in ocio in negotio, in arte et Marte, in litteris et armis nulli regioni cedit; certe omnes æquat, multas etiam superat. Et quidnam harum, belli vel pacis artium ulla regio, ullum regnum habet, quod non vestra Dania jure et merito sibi arrogare possit? Imprimis humaniores artes ac litteræ, quæ jam olim per Alpes in Germaniam penetrantes, at jam dudum per Balthicum mare ad vos migrantes, sub Septentrione pedem et sedem figere videntur. Quibus enim hoc tempore humanior orbis, humaniores litteræ viris doctis ac litteratis notæ sint, quibus in potentissimo Daniæ regno Frisii, Rosecrantzii, Brahii, Casii, Barnecovii, ut innumeros alios jam silentio prætercam, immortali nominis famâ, Doctrinâ et Virtute. arte et Marte, litteris et armis partâ, non sint cognitissimi? Quibus profecto præstantissimis viris placuisse præcipuam inter mortales laudem jure deputo. Tu ergo, juvenum nobilissime, hoc qualecunque laboris studijque mei monumentum a Lubino tuo (de cujus fide et candore nunquam dubitâsti) acceptum serva et tuêre: Si ipsum munus in se spectes, exiguum; sin animum offerentis, eximium (etc.). Rostochij. Anno 1598.

N. T. Studiosissimus
Eilhardus Lubinus
Poëseos in Academia Rostochiensi Professor,
et hoc tempore Collegii Philosophici
Decanus.

Af E. Lubini in Q. Horatii Flacci Poemata Paraphrasis. Rostochii 1599. 4.

[redacted]

317.

20de Oktober. Professor Joh. Stephanius indbyder Stu-ne til at høre hans Forelæsning over Melanchtons «Examen».

Studiosis adolescentibus S.

tum utilitatis et compendii ad sacrosanctæ Theologiæ stu- accedat ex interpretatione et cognitione tum simplicium ı, tum phrasium et formularum loqvendi, qvarum præci- in sacris Bibliis et Doctorum Ecclesiæ scriptis est usus, ommodo experiuntur, qvi in eo studio qvotidie et serio ıtur. Ignorare enim qvid in scriptura sacra sibi velit peccati, qvid legis, qvid fidei, qvid justificationis etc., ve qvo sensu dicatur esse servum peccati, esse sub lege, um converti, et similes phrases, et tamen velle ad sa- m literarum lectionem animum applicare, sibiqve rerum ogicarum scientiam aliqvam singularem polliceri, perinde c si qvis Oceanum sine remis et velis, sine pixidis atqve onis indicio navigaturus ingrediatur. Ad hunc igitur usum solent libelli Catechetici et alii eiuscemodi vocum et phra- brevem explicationem continentes. Qvalis cum sit Phi- libellus, qvi examinis titulum præfert, eum studiosæ juven- n hac Academia Regia et antea ab aliis et nunc denuo a ropositum ac prælectum iri, significandum publice duxi, ut i sint, qvi hac prælectione fructum aliqvem sperare avde- sese ad avdiendum comparare possint. Ordiar avtem Deo te cras hora 2 pomeridiana, ubi tum initio dicentur a me ulla ad rem pertinentia. Valete. D. 20. IIXbris [1598].

Johannes Stephanius.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8.

318.

?. 26de Oktober. Biskop Mogens Madsen i Lund tilskriver Universitetet angaaende Opkrævningen af Studiiskatten af Skaane Stift.

ı Dn. Magnifici Rectoris och Dn. Professorum venlige be- ıng om Register paa Studii skatt ad offuersende, vid ieg ey

andett ad kunde suare, end ad mig haffuer aldrigh nogett Register verett offuerantuordett, andett end thette indeluchte; men Probsterne pleye aarligen ad fremsende hues the oppebære, stundom mere och stundom minde. Een part aff Probsterne ere ochsaa forsømmeligh, och enthen bliffue platt vde, som er skeed medt Her Iffuer vdj Halmsted, huilchen hedendøde och bleff mig fast inde vid xxx daller schyldigh aff Studii Skatt, en part komme seent frem med hues the oppebere. Saa haffuer ey helder enthen vdj mine formendz, salighe Claws Wrnes och Eyler Grubbes, som begge vore Domprobster her wdj Lunde Capittell och effter Vniuersitetz fundatz schulde med Dn. Cantore opbære Studii pendinge her wdj Stichtet, eller och wdj M. Tyghes eller M. Jons eller M. Vedzels[1]) thiid, mere veritt giffuett aarligen end iij^c daler, och vnderthiiden er ther paa giortt ey saare god reede, som aff Quittantzerne kand forstaaes, aff huilche ieg haffuer ladett Christiern Hegelund nogle lese. Men vdj min thiid, fraa thed Aar 84. och hiid indthill, haffuer ieg stedze forrett the iij^c daler langtt førend thiiden vaar, adt the ydes schulde, som var in Principio Qvadragesimæ, effther fundatzens lydelse. Paa huilchen thiid wdj nestkommendis Aar the iij^c daller, ieg nu forrett haffuer, schulde først ydes, saa ad ieg althid legger summen før vdt, end thend allsammen kand opbæris. Och bekender ieg vell, ad ther kand vere nogett thill offuers foruden the iij^c daler, naar mand ald summen kand thillhaabe bekomme, men thed skeer sielden eller aldrigh, ad mand faar ald summen thillhaabe. Saa bør och ad achtis, ad thedt er inghen ringhe besueringh serdelis ad samble och indkreffue saa viitt vdj Stichtett, huilchett haffuer foraarsaghett baade thend salighe Mand Eyler Grubbe och salige M. Tyghe, adt the begge sagde sigh aff med thend bestillingh ad indkreffue Studii Daler, langtt før end Gud kalded thennom. Saa kand och will iegh vell vnde een anden thend fordeell, ther hoes henger, om the gode Herrer wdj Vniuersitetett saa synes, som er fast ringhere end hundrede daler, thed nogle aff Dn. Professoribus (som for mig berett er) schulle haffue sig høre ladett, ther aff schulde

[1]) M. Tyge Asmundsen, M. Jon Tursen og M. Vedzel Pallesen.

[redacted]

opbæres offuer the iij[c] daler. Huilchedt iegh icke therfore schriffuer, adt ieg io gierne thien Vniuersitetett, huor ieg kand thill gode, som ieg kiender mig thess plichtigh. Men ther ere och manghe Sogner, som ieg wdi min thiid icke haffuer faaet een schillingh aff, adt siighe meere. Ther som Vniuersitetett och vilde thend bestillingh bethro nogen anden, vilde ieg venligen begiere, adt the vilde vere mig beforderligh, ieg motte bekomme nogen oprettningh for hues skade ieg thesse forighe Aar liidt haffuer. Synes och Dn. Professoribus fremdelis ad ville mig bethro thend bestillingh, och med the iij[c] daller lade sig nøye, schall ieg vell giøre min fliidt her effther som her thill, adt the wdj thiide schulle bekomme. Och althiid thien Uniuersitetett aff min ringhe formughe, huor ieg kand. Lundiæ 26 Octobris Anno 98.

Magnus Matthiæ S. L.
manu propria.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84. Kun Underskriften er egenhændig.

319.

1598. 5te November. Studenten Klavs Jakobsen Slangerup, der havde overfaldet og saaret to Borgere, stevnes peremptorisk af Rektor og det akademiske Senat, som derhos formaner Studenterne til et skikkeligt Levned.

Rector et Senatus Academiæ Hafniensis Lectori S.

Ante pavcos dies atrox facinus admissum est a qvodam, qvi vespertino tempore animo nocendi egressus armatus in duos hujus urbis incolas inermes et immerentes, havd ulla injuria provocatus, impetum fecit, et eos lancea indignis modis tractatos pene usque ad mortem mulctavit.

Cum avtem tanti facinoris præcipue insimularetur Clavdius Jacobi Slangendorpii, in hac provincia natus, nos postridie, qvod nostrarum esse partium intelleximus, eum studiose ac sedulo qværi et investigari curavimus. Qvi cum fuga sibi consuluisset, maturiorem occasionem tanti criminis enormitatem

digne animadvertendi nobis, qvantum in eo fuit, præripuit. Ne autem ejusmodi scelerum impunitate nostra labefactari posset Respublica, decrevimus nihilominus jurisdictionis nostræ vigore ad cavsam dijudicandam progredi. Qvo nomine te Clavdium Jacobi Slangendorpium hisce literis publicis primo, secundo, tertio et qvidem peremptorie citamus, ut die Martini Episcopi proximo, qvi futurus est XI hujus mensis, hora VIII A. M. hic Hafniæ te sistas in loco Consistorii Academiæ nostræ usitato, ad avdiendam sententiam justissimam de cavsa hac juxta Scholæ statuta ferendam, id insuper serio monentes, qvod si fidei Academiæ datæ immemor emanseris, nihilo magis eo causæ cognitionem et dijudicationem dilatum iri, qvin potius tanto severiorem de te poenam tam atrocis sceleris, perjurii et inobedientiæ crimine avcti, sumendam esse.

Movemur eqvidem nos honesta et gravi cavsa hunc nostrum in delicta tam enormia severum animum declarare. Cumqve paterno animo sæpe moneamus, ut studiosi nostri ordinis sui dignitatem intuentes pericula qvoqve sua considerent, et cum propter suam ipsorum incolumitatem, tum propter parentum et amicorum sollicitam expectationem diligentiores sint in periculis eorumqve occasionibus vitandis: dolendum est, paternas hasce admonitiones nostras non flectere omnes ad curam frenandi cæcos impetus, præsertim cum tam magnæ et multæ publicæ et privatæ sint in conspectu calamitates. Et certe magno cum animi moerore avdimus nonnullos e cætu nostro temulentos vagari et malis indulgere cupiditatibus: qvos certe moveri oportebat tristissimis hujus temporis spectaculis, ut iram Dei timerent, memores ejus: nisi pænitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.

Hæc et similia ut diligentius cogitentur, præsenti commonefactione studiosos juvenes hortamur, ut et ordinis totius et famæ publicæ et suæ qvoqve salutis rationem et curam singularem habeant. Haffniæ P. P. M. Novemb. D. V. Anno 98.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8vo.

[redacted]

320.

1598. November. Indbydelse til Studenterne i Kjøbenhavn (maaske fra Professor Joh. Stephanius) til at deltage i Disputationer over den ramistiske Filosofi.

Candido Lectori.

Verissime dictum est, nec Medici nec Imperatores, licet artium præcepta perceperint, qvidqvam laude dignum sine usu et exercitatione conseqvi possunt. Etiamsi enim artium tam magna vis ac utilitas sit, ut nisi qvis earum fundamenta fideliter jecerit, qvicqvid superstruerit, teste Qvintiliano, corruat; tamen avt parum avt nihil, nisi etiam usus et exercitatio accesserit, artium Magister præstare possit. Exercitationes præcepta in opus producunt, et vim exemplis inclusam effingunt et exprimunt, nec solum hoc sed etiam ipsum ingenii acumen aperiunt, judicium acuunt, prudentiam avgent, magnas et difficiles res elucidant, deliberationis moras discutiunt, consilii promptitudinem addunt, eloqvendi, inveniendi, agendiqve celeritatem incitant. Cujus rei præclarum in Cicerone exemplum habemus, qvi contentione, usuqve cotidiano, in foro, in rostris, in senatu, tantam in dicendo gravitatem, tantam jucunditatem sibi comparavit, ut non solum Romani eum Antoniis, Hortensiis cæterisque Oratoriæ artis principibus anteponendum judicarent, verum etiam tantam in ipso eloqventiam crevisse animadveterunt, ut posset, vel ut prudentes errarent, vel ut boni minus sentirent, dicendo perficere. Qvare cum summus et prope solus studiorum profectus in exercitatione, qvam disputationem voco, situs sit, operæ pretium me facturum arbitror, si disputationem qvandam philosophicam instituam, in qva P. Rami Logicam (qvam ut breviter, dilucide, accurate cum collatione Philippi Melancthonis [1]), Rhetoricam, Ethicam et Physicam ad trutinam philosophicæ veritatis pensiculandas proponam. Si qvi igitur Domini studiosi sunt avdituri avt disputaturi, me in ædibus Ditmari Duvenach ad forum Amackerum, ut vocant, habitantis conveniant. Vale.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8. Stykket er udateret, men maa efter Pladsen vistnok være fra November 1598.

---

[1]) Her mangler som det synes noget.

321.

1598. 9de November. Studenten Peder Nielsen Vormstrup relegeres paa to Aar for Anfald paa en Vægter, og Studenterne formanes til et roligt og sædeligt Levned.

Rector et Senatus Academiæ Haffniensis Lectori S.

Etsi multæ sunt cavsæ, qvæ studiosos ad modestiam hortari possent, voluntas scilicet Dei, amor virtutis et tranqvillitatis publicæ, reverentia Ecclesiæ, et communes horum temporum miseriæ, qvarum rerum omnium cogitatione flecti singulos ad moderationem oporteret, tamen dolendum est maxime tantam esse Diabolorum potentiam, impellentem multos, ut calamitates ipsi sibi attrahant, neqve cogitent Deum judicem et ultorem fore contumaciæ, qva et ejusdem Dei mandata contemnunt, et scandalis scholas dedecorant et aliorum studia turpiter impediunt.

Cum avtem Magistratus id reqvirat officium, ut et boni afficiantur præmiis, et pœnæ irrogentur contumacibus, nosque id studiose agamus, ne hanc gubernationis nostræ partem negligentius videamur administrasse: non possumus amplius ad delicta Petri Nicolai Wormstrupii, prope Aalburgum in Cimbria nati, connivere. Sæpius ille, qvamdiu in cætu fuit nostro, magnis tumultibus occasionem præbuit, et eo nomine mitiore pœna ex statutis Academiæ nostræ commonefactus est. Verum ille nihilo factus mansvetior havd ita pridem vespertino tempore, cum urbis excubiæ in suis essent stationibus, armatus cum sociis in unum irruit. Qvem etsi præfectus urbis interventu suo ex manibus eorum liberavit, ferme tamen fuit, ut excitatis turbis ipse et aliqvot alii de vita sint periclitati. Qvia igitur leniora hactenus adhibita nihilo profuisse vidimus, et exemplum esse vellemus, in qvod alii intuentes, honestati et virtuti, modestiæ et tranqvillitati studerent, communibus nostris suffragiis dictum Petrum Nicolai graviore scholastica pœna afficiendum decrevimus, et hisce literis nostris publicis decernimus, relegantes eum ex Academia nostra ad biennium, et ita qvidem, ut eum a proximo die Dominico, qvi futurus est hujus mensis XII. intra biennii decursum e cætu nostro scholastico jubeamus abesse.

[redacted]

Sciendum est autem, hæc et similia exempla studiosis in aliorum lapsibus et pœnis proponi, ut vel hinc judicium Dei metuere, majoreque cura ac diligentia cæcos animorum impetus frenare discant. Et qvia avdimus e studiosis nostris qvosdam cum armis noctu vagari, et tranqvillitatem publicam turbare, deo severe præcipimus studiosis nostris omnibus, ne qvorumvis provocati verbis moveri se ad dimicandum sinant, eaqve in re magis utilitate publica qvam privata iracundia moveantur. Prohibemus etiam vociferationes et armorum qvorumqve gestationes. Modestiæ lavs magna est, qvæ vel maxime a vestri ordinis hominibus expectatur: cum literæ, ut aliarum virtutum, ita hujus qvoqve pulchritudinem ostendant. Parcite ergo vitæ ac ordini vestro, amicis et parentibus vestris, respicite hominum judicia, qvi petulantiæ et barbaris moribus juste succensent.

Hoc edictum honesto et pio consilio proposuimus, qvod si qvi contumaciter contempserint, illi caveant, ne nimia petulantia durioribus imperiis et suppliciis occasionem præbeant. Hafniæ P. P. An. CIϽ IϽ IIC. M. Nov. D. IX.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8. Studenten Peder Nielsen Vormstrup kom siden tilbage til Universitetet, da man i Joh. Stephanius's Kopibog (Kallske Saml. 512. 4.) har et Testimonium publicum udstedt den 19de Novbr. 1601 for ham; hans tidligere »error« omtales her kun ganske løselig, og der bemærkes, at han havde studeret saavel i Kjøbenhavn som i Rostok og havde gode Vidnesbyrd fra sine Privatpræceptorer, hvorpaa han endelig anbefales til Kirkens Tjeneste.

322.

1598. 14de November. Kapitlet i Ribe anbefaler Studenten Lauge Christensen til det kongelige Rejsestipendium.

Salutem in Filio Dei. Magnifice D. Rector, Dominique Doctores et Professores, Viri clarissimj, reverenter colendj. Effter som wi forfare, at aff Kong. Mat[s] Pending, der anuendis til nogle Studenters vnderholding i Tydskland, skulle nu til Paaske førstkommendis en Person der met forsørges, oc Lauge Christenssøn, her hoss oss barnfødt, er giort nogen fortrøstning, at hand

dem maatte bekomme. Thi bede wi venligen, at j ville for vor skyld være hannem behielpelig her vdj, huilcket wij oss visseligen til forseer, efftterdj j selff kiende hans Person, oc vide baade hans Lærdoms oc ellers ringe Leyligheds Vilkaar. Thi hand vdj nogle Aar haffuer fortærd hues hans Moder eller gode venner kunde komme aff sted at hielpe hannem met. Oc er en synderlig god forhobning om hannem, at hand met Tiden kand tiene sit fæderne Land met ære, om hand nu ellers maatte bekomme for^{ne} Stipendium. Huilcket wi oss til eder forsee j giøre det beste. Wi ville gierne findes villige at giøre hues eder kand vere kiert, oc her met haffue eder Gud befalet. Ripis 14 Novembris Anno 1598.

E. V.
Prælater, Canicker oc menige Capitel
vdj Riber Domkircke.

Udskrift: Hederlige oc Høylerde Mand, Her Doctor Thomis Fincke, Rector vdj Kiøbenhaffns Uniuersitet, sampt de andre Hederlige oc Høylærde Doctorer oc Professorer, voris gunstige gode Venner, ganske venligen tilscreffuct.

Paategnet: Lest in Consistorio den 25 Novembris An° 1598.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 38.

323.

1598. 14de November (?). Universitetsprogram, hvorved Studenterne formanes til at vogte sig for Optøjer, og det forbydes dem at færdes paa Gaden efter Kl. 7 om Aftenen.

Rector et Senatus Academiæ Hafniensis L. S.

Omnium ætatum historiæ testantur, soluta disciplina, et palam confirmata licentia statim secuta esse civitatum excidia et imperiorum interitus. Qvemadmodum enim tempestates nubes certo venturas esse denunciant: ita disciplinæ contemptus et perturbatio rebuspublicis ingentes calamitates impendere certo significant. Qvare nos, qvi pœnas alias jam ante oculos adesse, alias havd dubiis signis imminere videmus, officio nostro fungemur: et nunc etiam juventutem nostram scholasticam ad

nam et obedientiam adhortabimur, ut qvi adhuc sana- unt, qvos multos esse non dubitamus, nonnihil flectan- [vi vero jam ...... [1]) et stuporem contraxerunt, ut ad mentem revocari non amplius possint, saltem de pœnis, ertæ et qvidem gravissimæ ipsis manent, admoneantur. ı nuper avdivimus in hac urbe varios tumultus a studio- stris ortos esse, ne forte malum ad alios vagetur latius, amus hoc edicto publico decretum esse jussu supremi atus, ut studiosi nostri magnitudinem proprii periculi et rerum statum turbulentissimum considerantes, singuli ɔs vespertinis temporibus statim avdita septima domi se ant, ne in plateis noctu vagantes turbis et seditionibus cavsam præbeant. Qvod si qvi hoc imperium nostrum ıpserint, illos tanqvam contumaces et inobedientes non Academia severe puniet, verum etiam si qvid adversi it illis, qvi hac ratione capita et vitam suam in discrimen dducunt, sciant sibi et non aliis hoc, qvidqvid est, im- um esse. Parcite ergo vitæ et saluti vestræ, parcite toribus, qvi ingenti cura et sollicitudine pro vestra inco- e afficiuntur, qvos certe satis jam exercuistis, ne qvid s gravius. Retrahite vos ipsos a consortio illorum, qvi solute vivunt, qvasi nullæ essent leges, nulla vincula æ societatis. Neqve enim hominum sed Cyclopum hi sunt, totas noctes in publico tumultuari, furiosis clamo- ɔmnia complere, conviciis, lapidum ictu et armis in pa- t immerentes hostilem in modum debachari. Deus æter- Pater Domini nostri Jesu Christi, Ecclesiis et Reipublicæ e locis pacem et tranqvillitatem largiatur, scandala cle- prohibeat, et pectora vestra ad verecundiam et obedien- ectat, studia vestra ad communem utilitatem benigne pro- . Vale. Hafniæ D. XIV.

krift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 4. Efter Pladsen at maa Stykket være fra November 1598.

---

r findes i Afskriften et græsk Ord, som ikke er let at læse.

324.

1598. 28de November. Universitetet svarer Kapitlet i Ribe paa dets Brev angaaende Studenten Lauge Christensen (Nr. 315).

Gunstige velbyrdige hederlige oc høylerde herrer Prælater oc Canicker vdj dett hederlige Riber Capittell, nest voris venlig helssen oc tacksigelse for megitt gott, huilchett igien att forskylde vi allthid aff formuen huer i sit sted vill findis uillig, giffuer vi eder venligen thillkiende, att eders schriffuelse er oss thill hende kommen, anlangendis Lauge Christenssøn, der hos eder barnfød [er], att hand nu thill Paaske førstkommendis motte med Kong. Majest. penge bliffue forsørged. Saa efftersi vi thillforn haffuer hafft en god mening om hannem oc dett ladett pokiende, y dett vi engang haffuer sambtycktt hannem herthill i frembtiden att motte forfremmis: Da ville vi gierne thill første leylighed, som mueligtt er, lempe oss effter eders begiering[1]), beder derhos eder gierne, attj hereffter ochsaa forfremmer voris Universitetz gaffn oc beste bode med naadens Aar oc udi andre maader, (po dett vi icke skall foraarsagis eder videre herom att bemøde, Universitetets skade at forekomme). Der som vi nogett igien kand giøre eder som voris synderlige gode wenner thill ære oc villighed, findes vi derthill ganske wbesuered. Dett kiende Gud, huilchen vi her med vill haffue eder alle euindelig befaled. Datum Hafniæ 28 9br. An° 1598.

Rector & Professores
Acad. Hafn

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 135. Om Lauge Christensen findes nærmere Efterretninger i Nr. 335, samt i Worms Lexicon, I, 217. Terpager, Ripæ Cimbricæ, p. 604. Wegener, Hist. Efterretn. om A. S. Vedel, 2 Udg. S. 171—2. 181. 216.

---

[1]) I Randen er tilføjet følgende Passus, der senere er overstreget: Men icke paa denne tid vide, att nogen er leddig, som hannem kand vndis.

[redacted]

325.

1598. 10de December. Universitetets peremptoriske Stevning mod Studenten Jørgen Gha, som havde overfaldet og saaret en anden ung Person. Tillige formanes Studenterne til et ordentligt Levned.

Rector et Senatus Academiæ Hafniensis L. S.

Nuper qvidam ex cœtu nostro Georgius cognomento Gha Lalandus contra edictum publice propositum h. IX vespertina cum aliis nonnullis in platea vagatus est, et juvenem bonis parentibus in hac civitate prognatum, Thomæ Chirurgi filium Albertum, forte obvium, ita graviter lapide circa tempora læsisse perhibetur, ut jam ex illo vulnere decumbat tantum non deploratæ valetudinis.

Qvæ res postqvam ad nos delata est, ipsum jam aliqvot dies studiose ac sedulo qværi et investigari curavimus. Sed hactenus alicubi latitantem avt etiam absentem frustra qvæsivimus. Ne avtem hujusmodi facinorum impunitate ulla ratione nostra labefactari posset Respublica, decrevimus nihilominus nostrum officium facere, et ad cavsam dijudicandam progredi. Qvo nomine te Georgium Gha, hisce literis publicis, primo, secundo, tertio, et qvidem peremptorie citamus, ut proximo die Saturni, qvi futurus est XVI hujus mensis, H. VIII A. M., hic Hafniæ compareas in loco Consistorii Academiæ nostræ usitato, ad dicendam pro te cavsam, ad avdiendam etiam sententiam de cavsa hac juxta scholæ nostræ statuta ferendam. Qvod si fidei Academiæ datæ immemor emanseris, nos tanto severiorem pœnam etiam hujus tui perjurii et inobedientiæ de te sumpturi sumus.

Freqventes sunt admonitiones nostræ, qvibus tamen parum proficimus. Avdivimus enim nihilominus qvosdam ex studiosis omnia disciplinæ repagula perrumpere, nullas moderari cupiditates, certare Antonianis helluationibus, grassari latronum more in locis publicis. Hæc cum ab ipsis fiunt, non respiciunt se, non venit in mentem aliqvando, qvo in gradu eos Respublica collocaverit, qvæ officia Deus in hac vocatione ab iisdem reqvirat, qvantum scelus sit istis scandalis infamare honesta studia.

Expergiscimini ergo ex hoc veterno, et vos tandem homines esse, vos humanitatis, modestiæ, pietatis studiosos dici cogitate, statuentes vera esse, qvæ ipsa experientia omnes fateri cogit, nempe qvod Deus scelera punire, leges, ordinem ac disciplinam conservare, et obedientiam ingentibus præmiis benigne ornare velit. Vale. Hafniæ P. P. An. Dom. CIƆ IƆ IIC. M. Decemb. D. X.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8.

326.

1598. 28de December. Universitetets Dom over Studenten Jørgen Gha for hans Overfald paa Mester Thomas Bartskjærs Søn (se Nr. 325).

Rector och Professores y Kiøbenhaffns Vniversitet kiendis och giør witterligt for alle, adt Aar effter Gudtz byrd 1598, Taars dagen som waar den 28 Decemb., waar skickedt for os y voris Consistorio erlig och vellforstandig Mand Meister Thomas Bardscher Borger her sammestedtz, huilcken effter som hand nogen gange thillforn haffde klagel͡igen for os angiffuen nogen studenter, som schulle haffue offuerfalden hans Søn Albret paa gaden, da fremblagde hand och lod lese for os en schrifftlig beretning, liudendis Ord fra Ord som efftcrfølger.

Gunstige, hederlige och høylerde Herrer, giffuendis thillkiende [en] kort beretning om huis sig haffuer thilldraget fredagen, som waar den første Decemb., der klocken waar 9 om Afftenen, da kom min Søn Albret fra Meister Balthzers och hadde for^{ne} M. Balltzer ladet sin Suend med naffn Jacop følge hannom hiem paa weyen. Som de kom emod D. Jørgen Skomagers dør, der møtte thennom thre studenter, deris naffn Christen Huering, Jørgen Gha, Niels Gregersen, som Christen haffuer selff beretttit. Och min Søn bød thennom en god Afften, och en aff dennom suarede och sagde: En god afften, Albret. Da saae min Søn sig thilbage och wille see, huem de waare, der naffngaffue hannom: da traadde Christen Huering frem och sagde thill min Søn: Huad skader dig? Est du siug? Da suarede min Søn:

[redacted]

Jeg er icke siug, huad wilt du haffue? Saa thraadde forne Christen Huering thillbage, och slog thill Albret med en steen och slog feill. Saa lagde min Søn Kappen fra sig och wille gribe thill spiudet, som Jacop hadde y haanden. Disimellem slog en af de forne thre thill min Søn med en Steen, slog hannom bag det høyre øre, saa hand styrte thill Jorden och besvimede. Der hand nu laa paa gaden, da gaffue de dennom alle thre thill M. Balltzers Suend, Christen Huering for thill hannom, och the andre tho bag thill hannom, og Christen haffde en Pludtz eller en Thesack y haanden och sagde thill forne Jacop, adt hand skulle slippe spiudet, heller hand wille hugge hannom hender och fingre aff. Der med waar hand nød thill adt slippe spiudet. Och Christen tog saa spiudet och hand gick op adt gaden der med, och de andre tho hans Medtfølgere med hannom. Der laa min Søn besvimedt paa gaden; saa hialp M. Balltzers Suend Jacop hannom op, och fulde hannom thill M. Mickells hus. Thi hand icke kunde faa hannom lenger. Saa kom haud der ind och bleff forbunden, och besvimede saa tho gange y M. Mickells Hus. Siden fulde M. Mickells Suenne hannom hiem thill mit hus. Och siden haffuer M. Mickell med mig forbundet hannom baade dag och nat, naar behoff giordis, och haffuer hannom indgiffuet dyrebare ting, som storligen fornøden waar y denne hans store Skade. Och effter som M. Mickell selff nu y Løffuerdags sig for eder berettit, hordan saadan min Søns skade waar, adt der gick Rodt och Blod aff hans Næse och Ørene, och hans Hierneskieddell waar ind slagen, huis er saare adt befrycte, adt hand[1]) foruinder det slag saa lenge hand leffuer, och efflerdi dennom waar forbøden, adt de icke skulle lade thennom finde paa Gaden om Afftenen effter Klocken waar 7 slagen; och de der emod all øffrighedtz forbudt haffuer ladet dennom finde paa gaden, der klocken waar 9 om Afftenen, med Waaben och werrie, och giorde min Søn den skade, desligeste thog mit spiud med thennom: her paa er ieg en domb begierrendis.

Thomas van Hussen.

---

[1]) Efter vor Tids Sprogbrug skulde man her vente: ikke.

(Derefter anføres Vidnesbyrd af Jakob, M. Baltzer Bartskjærs Svend, Lavrits Bundtmager og Mester Mikkel Bartskjær, der stadfæste ovenstaaende Beretning. Lavrits Bundtmager vidnede, at Dagen efter kom Jørgen Gha ind til ham og sagde: «Jeg vil løbe i Stranden». Og da han spurgte: «Hvi saa?» svarede Jørgen: «Jeg har gjort en-ond Gjerning; i Aftes kom min Faders Værtes Søn og mødte os, bød god Aften, og saa veed jeg ikke, hvor vi kom i Parlament». Derpaa fortsættes saaledes:)

Da møtte vdj Rette thuende aff forne studenter, som haffde werret med y samme Parlamente, och en aff thennom vedt naffn Christen Pedersen Huering berettit først, adt hand och Jørgen Gha med en anden Karl kom gaaendis. Och bad Badsker suennen Goed Afften. Saa bleff de staaendis. Da sagde Christen: Hor effter staar y? Och strax drog Albret sin kniff, kaste kappen, och søgte dennom. Och benectede Christen wed sin høieste Eed, adt hand icke slog den steen vd; men Jørgen Gha skulle haffue sagt, der hand søgte hannom med Kniffuen: Slar du ham, saa slar du mig. Och saa y det samme slog hand bag thill Albret med en Steen, saa hand styrte. Ydermere bekiendte Christen, adt hand haffde en gammell Thesack dragen, med huilcken hand gaff sig thill Jacop forne Albrets Medfølgere och bad hannom slippe Spiudet, saa slap hand det, och siden tog hand spiudet och kaste det hen adt gaden, och gick saa hiem med Jørgen Gha thill Lauritz Buntmagers, och laa der y hans Hus om Natten hos forne Jørgen Gha.

(Studenten Niels Gregersens Vidnesbyrd anføres dernæst, hvorpaa der fortsættes saaledes:)

Och endog Jørgen Gha waar aff os wid woris schrifftlige Citation y rette steffnidt, och dett peremptorie, adt suare for sig y denne sag, saa haffuer hand dog icke mødt; men hans Fader wid naffn Hillebrand Jacopsen, Borger i Skeellskør, kom her thillstede paa samme sin Søns wegne. (Efterat Faderen havde søgt at undskylde Sønnens Adfærd, fældedes følgende Dom):

Da effter thillthalle, giensuar, vidnisbyrd, beuisning och den sags Leiglighed, och efflerdi den skade, som skeedt er, henvendis paa Jørgen Gha, och hand er rømbt for samme sag,

[redacted]

och dett er effter hans Mundt vundet och bekendt, adt hand haffuer giort denne skade och thilbødet sig den adt oprette, och ey heller wille selff møde y Rette, der hand lougligen och offentlig er bleffuen steffnit och kalledt: da haffue wy icke anderledis kunde kiende y denne sag, end adt Jørgen Gha io er den rette hoffuedtmand, och hand derfor bør adt holle for^{ne} Albret hans Kaast op och giffue Bardscheerløn, och bøde siden tolff Marck Penninge effter Lougen.

Men huad belanger sig adt werre befryctendes, adt for^{ne} M. Thomesis Søn icke foruinder det slag, saa lenge hand leffuer: da der som derudaff foraarsagis nogen Lyde, som er større end saaers Lyde, skall dett opstaae aar och Jamling, och siden derom adt gaa saa wiit som rett er.

Anlangendis Christen Pedersen Huering bør hannom adt igen forskaffe for^{ne} M. Thomes enten sit egit spiud, eller it andet lige saa gaatt.

Huad Niells Gregersen belanger, efflerdi hannom er icke offuerbeuiist, adt hand haffuer giort nogen Skade, men heller adt haffue hiulpet thill beste: kunde wy icke andet end finde hannom quiitt for for^{ne} M. Thomesis thillthall vdi denne Sag.

Men huis wy Rector och Professores widere haffuer emod for^{ne} Studenter for saadan deris Vlempe och Forseelse, skulle de derfor thilbørlig straffis effter Universitetz statuter och woris affsagde sententz: foruden huis allerede med de tho wid langsommelige fengsell skeedt er. Actum Hafniæ Anno die et loco ut supra.

Sub sigillo Rectoris.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog 1538—1602. Fol. 254—9.

327.

1599. 9de Januar. Kongen beder Universitetet, om at dets Bønder maatte age Kampesten til Slotsbygningen i Kjøbenhavn.

Christian thenn Fierde, medt Gudtz Naade, Danmarckis Norgis, Wendis och Gottis Konningh etc.

Wor synnderlig Gunst thillfornn. Wiider, epthersom wij med første Leiglighed achter att lade foretage nogenn synderlig

Bygningh herwidt wortt Slott Kiøbinghafnn, och thill thes behoff will fornødenn giøris enn heell hob kampesteen, tha bede wij ether och naadigst begere, attj will thillstede, att saa mange Bønnder och Thiennere, som i haffue boendis wdi Sømeherredt, Ramsøeherridt, Tunneherridt, Smørumsherridt, Lilleherridt och Sockelundtzherridt, enn huer thennom emedenn oc all then stund samme Bygning paastaar, om Wintheren naar opholdtz føre er, age oc frembføre hidt till Slottedt 10 Less steen; och sidenn om Sommeren, naar the af wor Leensmandt hersammestedtz eller hanns Fuldmechtige i saa maade thillsigis, tha i lige maade att age oc frembføre 10 Less Steen, ahnseendis att oss er ther vdinden stoer machtt paaliggendis. Wij haffue oc ladett wore obnne breff therom vdgaa thil alle ethers Bønnder vdi for[ne] Herreder, huoreffther the thennom vnnderdanigste skulle wiide att rette. Och attj strax medt thett første thillstiller Oss Elsk[e] Børge Trolle, wor Mandt, thienner oc Embidtzmand her sammestedtz en richtig Forteignellse paa, huor mannge Bønder i hafuer vdi huertt for[ne] Herredt, att handt sig thereffther kandt wiide att forholde. Thermedt skeer wor willge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wort Slott Kiøbinghafnn then 9. anuarij Anno 1599. Wnder wort Signet.

Christian.

Udskrift: Oss Elsk[e] Hederlige och Høiglerde Mennd, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdi Kiøbinghafnns Vniversitet, samptlligen.

Paategnet: Lest in Consistorio An[o] 1599 den 11 Januarij.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

328.

1599. 27de Februar. Fru Ebba (Monsdatter Liljehøk), Grevinde til Rasborg, forlanger en juridisk Betænkning af Kjøbenhavns Universitet.

Eua, Grafin zu Rassburgk, Fraw auff Greffnes vnd Kegleholm.

Vnsern gnedigen grus zuuorn. Ehrnuester vnndt hochgelehrter guter gönner, beygefugte Vrtels frage ist vns von einer

[redacted]

fürnehmen Person zugeschikt worden mit begehr, weiln wir Zeigern vnsern diener Wolfgang Stubæum ezlicher vnserer sachen halber nach Kopenhafen abfertigen, das wir dieselbe zugleich mit ahn die Vniuersitet vnd insonderheit der Facultati Juridicæ vberschicken wolten, Welches wir zwar hochahngeregter Person nicht abschlagen konnen noch mögen. Gelangt derwegen vnser gnediges gesinnen ahn euch, ihr woltet solche vrtheils frage den Rechtsvorstendigen vnbeschwert fürtragen, in vnserm nahmen gnedigklich begehrendt, das sie nach erwegung der sachen vmbestände, communicatis consilijs, hirin decidiren, vnd vns bey brifs zeigern ein belerungsvrtheil wolten zukomen lassen, damit wir dasselbe vielgemelter hoher Person zuzuschiken vnd also ihr ahn vns ergangen begehren gebürlich erfüllen möchten. Wie ihr euch den dessfals vnsern gnedigen vortrauen nach vnbeschwert erweisen werdet, das seindt wir neben gebürlicher belohnung, die zeiger zuthun befehlich hatt, in allen gnaden zuerkennen geneigt. Datum Jennekoping den 27. Februarij Anno 99.

Ebbe med eiien Hand[1]).

Udskrift: Dem Ehrnuesten vndt Hochgelarten N. N. der Königlichen Academiæ zu Koppenhafen Rectori, vnserm guten gönner, gnediglichen zu handen.

Paaskrift: Recept. 28 Martii 99.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 188. (Kun Underskriften er egenhændig.) Sammesteds findes Afskrift af et Dokument, der mulig har Hensyn til samme Sag, som berøres i ovenstaaende Skrivelse, nemlig et Beskyttelsesbrev, udstedt 6 April 1600 af Kong Sigismund af Polen etc. for Erik Bjelke, som paa Mødet i Jønkøping Aaret iforvejen af Hertug Carl af Sødermanland var bleven tvunget til at underskrive Mødets Beslutninger, men senere var flygtet til Danmark for derfra at begive sig til sin rette Herre i Polen, osv.

---

[1]) Om denne Fru Ebba se Norske Samlinger, II, 505—6 og de der anførte Kilder. (Jfr. nedenfor Nr. 332).

329.

1599. 20de Marts. Skotten Patrik Gordon skriver til M. Jon Jakobsen Venusin om Skotten John Craigs Strid med Tyge Brahe og om en fysisk Iagttagelse angaaende Magneten, som Venusin havde gjort.

Reverende Domine, amice pl. observande.

Cum post longam peregrinationem superiori æstate patriam et amicos reviserem, multi viri docti, qvis Germaniæ, Daniæ, et vicinorum regnorum status esset, diligenter ex me qvæsiverunt, inter qvos Johannes Cragius magni apud nostrates nominis Astronomus, qvia magnam ætatis partem in Germania consumpserat, qvi nunc ibidem in Mathesi excellerent vehementer scire avebat. Cum ego cum multis aliis Tychonem Brahe etiam nominassem, statim ille, fastuosus homo ille, qvi multa profert, sed pavca probat, qvia mecum aliqvando in lite qvadam philosophica minus pro arbitrio certasset, gravissimam de me ad Scotiæ Regem qverelam detulit, et non ita pridem, inqvit, ab ipso Epistolas nonnullas æditas ajunt, in qvibus me sine nomine acriter perstrinxit, sed nullam inde lavdem reportabit. Proinde isto fumi venditore relicto, dic ait, anne alios in Dania nosti Astronomos insignes. Ego honorificam tui, ut debui, mentionem feci, et post varios de humanitate tua sermones Magnetis tui memini. Is qvia se multa de hoc lapide scire existimabat, amicitiam contrahere, et qvicqvid singulare in Mathesi experientia didicisset, tecum communicare desiderabat. Certior a me de naturæ tuæ bonitate et exqvisita eruditione factus, literas meis inclusas ad te [dedit]; qvod serius venerint, effecit turbulentus Svediæ status, qvo ego præcipiti avtumno delatus fui. Qvæso nunc boni consule; adjunctæ sunt etiam aliæ ad Tychonem, si possis efficere, ut ad ipsum perferantur, cures rogo. Sin minus, ad me remitte; aperire, si placet, poteris meo periculo; hanc mihi potestatem dedit Cragius. Si eras ad me rescripseris, avt ipse ad te veniam avt Svediæ meumque statum ad te perscribam, jam avriga properabat. Navigandi Gedanum occasionem hic

[redacted]

expectare cogor. Vale cum toto cœtu tuo. Helsingora XX Martii MDIC.

T. R. A.
Patricius Gordonius.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8, der indeholder en Samling af Breve fra og til M. Jon Jakobsen Venusin.

330.

1599. 24de Marts. Statuter eller Ordning for Hofmester Christoffer Valkendorffs Studenterhus og de dertil henlagte Pengemidler.

1599. Date Cæsari que sunt Cæsaris. Christoffer Valckendorff.

Anno Domini 1599, die 24 Martii, waare wi Rector oc Professores her i Kiøbenhaffns Vniuersitet alle samptligen oc endrechteligen forsamblede her i Kiøbenhaffn i wort Consistorio, at giøre oc sambtycke en god ordning oc skick om det huss i S. Peders strede, oc de Sex Tusind It Hundert daler, som erlig oc welbyrdig mand Christoffer Walckendorp til Glorup, Danmarckis Riigis Hoffmester, haffuer giffuitt til Sexten fattige Studenters vaaning oc forfremmelse effter sitt breffs liudelse, sub Dato i Kiøbenhaffn den 16 dag Julii Anno 1595. Effterdi forbemeldte E. oc W. Christoffer Walkendorp aff oss i samme sit Breff begerendis er, oc wi hannom loffuitt haffuer at wille haffue et christeligt oc flitigt indseende her vdi, at alltingist kand holdis Studenterne vden skade, saa at deris indkomst, rente eller herlighed icke for voris forsømmelse eller gode befordering formindskis dennom forre; men at det heller formeris oc forbedris i alle wilckor, effter breffuenis liudelsse: oc her hoss haffue flitig tilsiun till Personernis leffnitt oc til deris leerdoms forbedrelsse, som wi wille antsuare for Gud oc werre bekiendt for hannom oc hans arffuinge effter wort breffuis liudelsse, wi hannom der paa giffuitt haffuer.

Da effter langsommelig tale oc velberaadt hue paa alle sider, bleff aff oss alle endrechteligen bewilget oc sambtyckt, adt der med skal holdis aff oss oc vore efftterkommere til euig tid, som effter følger:

I. Først skal tilskickis aarligen thuende Professores, en Doctor ex superioribus facultatibus, huer annden gang en Theologus och huer anden gang en Jurist eller Medicus, oc ex facultate Philosophica den som er Decanus, huilcke skal med Rectore vdi hans Aars Rectoratu werret befalledt at haffue til det beste flitig indseende paa forne Studenter deris leffnitt oc lerdom, disligeste och paa husens bygning oc huis penge som der tillagt er, oc rette sig effter disse Artickler, som effterfølger.

II. Skal Rector med disse thuende Professores haffue indseende med den Person, som effter Fundatzens liudelsse tilskickis at lucke dørren om afftenen och haffue acht paa de andere der boendis deris leffnit, at hand giør allthing saa flitig, som det sig bør, oc sette hannem tid for effter leylighedenn, naar dørren skal luckis om afftenen oc opladis om morgenen. Item skulle de oc tilholde samme Person at haffue indseende med Bibliothechit, oc effter de haffue offuerantwordit hannom Bøgerne med klare Register, skal hand oc antworde dennom fra sig igien, naar hand bortdrager. Oc dersom nogen fattis deraff, dennom betale aff sit eget, oc siden tilthalle, om hand nogen kand met rette, som han mener Bøgerne at haffue forkommet. Oc samme Inspector, som aff forneffnne Professoribus tilsettis, haffue samme Inspection vdi thu Aar, oc icke lenger, vden hand det med sin wskickelighed oc forsømmelsse tilforne forbryder, oc siden indflytte vdi it anndet kammer, som paa den tidt ledigt findis.

III. Skulle Rector oc samme Professores indgaa i hussit thuende gange om Aaret, wed Michaelis tide oc wed Paaske tide, eller oc thiere, effter som leyligheden kand førdere, oc der forfare om husens och bygnings leylighedt. Och skulle de indgaa vdi huert kammer, see, huorledis der holdis, at intbet forarges for deris forsømmelsse, som der vdi boer. Skulle de oc forfare, huorledis der holdis medt Bibliothechit oc Hauffuen, saa adt den skifftis vdi otte lige parter, och der af huer part at følge sit kammer, och aff dennom der i boer, dyrckes med fructtræ oc vrter, oc tilbørligen holdis ved lige. Skulle de oc forfare aff den, som Inspectionen er befalledt, om hand haffuer noget adt giffue tilkende, om nogen aff dennom skicker

[redacted]

sig annderledis, end dennom wel lader. Oc paa det sidste forspøre, huad Lectiones huer hører, oc see deris Bøger, oc dersom behoff giøres, befalle, huad Lectiones huer skal høre, oc at hand dennom saa hører, adt hand kand giøre rede derfore, nar handt tilsiges, eller straffis effter Professorum deris sigelsse paa sin part aff pengene, naar de vddeelis. Men findis nogen adt verre saa wskickelig i sitt leffnet, eller saa forsømmelig i sin leerdom, adt mand icke synderlige haab kand haffue om hannem, eller icke will were disse Statuter vndergiffuen, da skulle de med menige Professorum sambtycke forwiisse [hannem] aff husset, oc da en anden effter Fundatzens liudelsse tilskickis at nyde det beneficio, om huilckenn bedre haab kand were.

IV. Om nogen foraarsages aff sit kammer at forreise, da skal hand aff Rectore oc for[ne] Professoribus begere forloff, oc i det senniste indenn tolff vger indstille sig i sit kammer til sin Studering, oc da med sig føre god beuiss om sin loulige vndskyldning, at hand saa lang tid haffuer werrit borte, oc midler tid at haffue skicket sig christeligen oc wel. Men dersom nogen fordrister sig til lenger at vdebliffue, end forschreffuit staar, skal hand der med haffue forbrødt sit kammer oc den portion aff pengene, som hannom midler tid kunde tilfalde. I lige maade skal ingen holde nogen børne schole vdi sit kammer, ey heller holde nogen drick, gestebud eller nogen saadane samquem, vnder for[ne] straff. Dersom oc nogen fordrister sig til at bliffue vde aff sit kammer om natte tide, oc effter en oc anden paamindelse icke will rette sig, skal hand were vnder samme straff.

V. Skulle ocsaa Rector oc samme thuende Professores haffue fuldmacht at indkreffue oc oppeberre alt rente aff de forneffnne 6100 daler, oc den vddele oc vdi alle maade forhandle effter Fundatzens liudelsse, saa at Studenterne bekomme deris part, oc Vniuersitetet sin part. Item skulle de oc indkiøbe nyttige Bøger, for huis der er tillagt, aarligen for 5 daler, oc skal kiøbis en Bog, vdi huilcken skal klarligen registeris alle Bøgerne, saa wel som oc de anndere bøger, med huilcke Bibliothechit aarligen forbedris. Den aarlige rente, som kommer

aff de Tho Tusinde daler, skulle de strax vdi Vniuersitetz forwaring indsette; oc menige Professores siden der om at handele, huis billigt och cristeligt kand were effter Fundatzen, saa at naar den vdsettis, at den da hoss wiss oc formuendis folck vdsettis, ind til den till it Tusinde daler fremwoxer, oc da der med forhandlis, som med andre hoffuetstoel, effter den ahnordning, som her effter følger. Saa megit de Treduffue daler belangendis er, med huis de formeris effter tiden, som Vniuersitetet er bewilget, skulle Rector dennom aarligen med anden distribution vdskiffle. Huad Studenternis portion oc anpart er anlangendis, skal først achtes hussens wilckor, saa at der som noget fornøden er der paa at forbedre, skal aff for^{ne} Studenternis anpart forudt tagis saa megit, som til samme huss behoff giøris, offuer de Femb daler, som her foruden der til lagt er, om huilcke strax her effter widere skal fermeldis, oc siden huad offuer bliffuer effter Fundatzens liudelse at vdskiffüs. Oc skal en huer aff Studenterne med sin egen haand rigtig antegne alt det, som hand her aff fangendis worder, i den Bog, som der til allerede kiøbt er, oc findis alltid i Rectoris giemme oc forwaring. Item er her hos at achte, at Studenterne alle samptlig skal were forplicht selff at holde gaden reen med Nabo oc Genbo, oc huer i sit kammers at holde winduer och kackeloffn wed lige, vden naar fornøden er kackeloffn gandske at omsettis, da skall det skee af Hussens oc Studenternis felgis penge. Oc effterdi Fundatzen formelder, at huer Student, som kommer i samme huss oc skicker sig wel, maa nyde denne den gode Herre Hoffmesters rundhed oc velgierning vdi femb Aar oc icke lenger: da skal i en serdelis bog anschriffues, paa huad tid huer indthreder til samme gode wilckor oc frie woning. Och effterdi en part aff de 6000 daler hoffuitstoell stander hoss godt folck, oc icke der forrentis, men effterhaanden som de affleggis bliffue vdset paa rente, da skal dog derforinden aff huis rente, som vdkommer (paa det en part den anden maa hielpe) huer bekomme sinn anpart proportionaliter, Studenterne oc Hussit for sig, disligeste ocsaa Professores for sig, oc siden en deel giemmis til frombuext, effter den Proportz, som i Fundatzen formeldis om den ganske Summis rente, som er 300

[redacted]

daler. Der effter om Paasken, naar mand schriffuendis worder Anno Domini 1610, oc den ganske 6100 dalers hoffuidstoel er indkommen oc til Vniuersitetet afflagt, oc dett som der effter til It Tusinde dallers frembuext gembt, och thu Aar dereffter woxedt er: da skal det vdsettis som en anden hoffuitstoell, oc siden ydermere dermed forhandelis effter Fundatzens liudelsse. Men effter adt til forneffnne Paaske Anno Domini 1610 effterbreffuenis liudelsse indkommer 6200 daler hoffuidstoel, som er Hunder daler meere end Fundatzen omtaler: haffuer forbemelte den gode Herre Hoffmester mildeligen samme hunder daler husset der met forbedrit, saa at den aarlige rente, som der aff er 5 daler, skall alltidt komme husset alenne til gaffnn oc forbedring.

VI. Skulle oc menige Professores med Rectore oc de thuende Professoribus flittigen giffue acht paa oc forfare, huorledis deris wilckor bliffue aarligen, som haffuer nogen aff disse 6200 daler hoffuedstoel hoss sig paa rente, oc dersom leyligheden sig begaf, at Pengene kunde siunis icke at were wisse paa den stedt, skulle de samptligen were forplichtede dennom adt opsige oc opkreffue.

VII. Men naar Pengene, som er hoffuidstoel (thi om Renten er tilforne thalet) skal betalis, da skulle de annammis aff forneffne Rectore oc menige Professoribus, oc de alle samptligen skulle dennom igien vdsette med bedste wilckor, som forfalde kand; och achtes wilckoren saa, adt der som skee kand, at mand kand sette dennom hos nogen wiss Kiøbsted, at bruges der til Byens beste, oc bekomme der paa Byens forwaring med vnderpart, enten nogen aff Byens Privilegier, Breffue eller Eyndom, som Vniuersitetet strax annammer til sig, skall dett holdis for gode. Dersom ocsaa saadan wilckor sig icke begiffue, da skal for gode holdis at sette dennom hoss en god viss Adels person her i Danmarck, oc annammis aff hannom nøyachtig forwaring oc forloffuere effter Omslags brug paa Adels Indmanelsse her vdi Kiøbenhaffn, effter den wisse form, som der om er conciperet. Ingen af Professorerne maa haffue nogen aff disse penge hoss sig paa rente, wanseet adt hand kunde giøre forwaring derfor saa wel som nogen anden.

IIX. Skulle Rector oc de thuende Professores strax effter resignationem Rectoratus giøre klart och rede Regenschab for huis de haffue oppeboret oc vdgiffuet. Och skall samme deris Regenschab paa schriffuis in domo Consistorii a iurato Academiæ Notario, oc indleggis vdi Vniuersitetz forwaring.

Disse forneffnne Artickler haffue wi Rector oc Professores i Kiøbenhaffns Vniuersitet, med forneffnne Christoffer Walckendorps bewilning oc sambtycke, for oss och wore effterkommere giort, forfattet oc sambtyckt, at skulle stedtze wryggeligen forneffnne Huss oc Studenter thil beste i alle ord oc puncter saaledis holdis. Och til vidnisbyrd haffue wi ladet henge Vniuersitetz Segel neden for dette wort obne breff, ganske wennligen ombedendis erlig oc welbyrdig mand, forbemelte Christoffer Walckendorp til Glorup, Danmarckis Rigis Hoffmester, samme forneffnne Artickler med haand oc segel i lige maade at stadfeste. Huilcked wi oc endelig huer for sig med egne hender haffuer bekreffted oc vnndersohreffued. Actum loco et tempore vt supra.

Jeg Christoffer Walckendorff betacker forneffnne hederlige oc høylerde mend for denne deris wmage oc forordning om mit Studenter Huss, som de haffuer giort oc samtyckt. Oc beder dennom alle oc huer serdelis, som nu ere eller her effter kommendis worder, gandske wennligen oc gierne, at denne forneffnne Ordning effter Fundatzen maa altidt wed macht holdis oc efferkommis.

Christoffer Valckendorff
eghenn Haanndt.

Petrus Johannes Vinstrupius D. Rector Academiæ et Superintendens Siælandiæ manu propria.
Georgius C. Dibvadius sua manu.
Johannes Pavli Resenius manu sua.
Nicolaus Theophilus propria manu supscripsit.
Andreas Lymvicus propria manu s.
Andreas Christianus Ripensis, manu propria.
Thomas Finckius Decanus.
Johannes Aurifaber.

[redacted]

icolaus Cragius subscripsit.
ıarus Stubbæus mea manu.
ɔhannes Stephanius.

Original paa Pergament, meget pragtfuldt udstyret, med Valkenorfs og Universitetets vedhængende Segl, i Konsist. Arkiv, Pakken r. 154. En tidligere, foreløbig »Ordinatio de domo et donatione alkendorpiana» af 6. Oktober 1596, der afviger fra ovenstaaende i ere Stykker og afløstes af samme, findes i Konsistoriets Kopibog 1538 -1602. Fol. 222—26. Blandt de vigtigste Forskjelligheder kan mærес: at Universitetets Rektor ikke skulde være med i Kollegiets Betyrelse: »thi hand er den, som bør thilholde de Andre att giørre huad ɜtt er, oc thill huilcken de skulle haffue thilfluchtt, att handtheffuis, ar behoff giøres, saa er hand nocksom bemøyett vdj andre Vniuersiɜtz Bestillinger, att hand well her maa forskaanis». I V. findes følɜnde Bestemmelse: »Her hoss er att achte, att naar Studenter beɔmmer deris Penge, mand da randsager deris Lection Bøger (om ɔgen er, som visse Lectiones er forlagtt) och for huer Lection hand ıffuer forsømmit, miste 4 sk. Huilke Penge skulle leggis thil de fem ıller, som Bøger skulle kiøbis fore att formere Bibliotheket medt». Forsten bestaar Forskjellen fornemmelig i, at de senere Statuter ere lførligere og fuldstændigere end de tidligere.

331.

599 (?). Et Digt af M. Jon Jakobsen Venusin til Rigshofɜster Christoffer Valkendorf i Anledning af Stiftelsen af hans Kollegium.

Ad Illustrem et Magnificum Virum
D. Christophorum Valkendorphium, Palatij Magistrum.

Qvam veneranda diu matriqve patriqve coæva
Vivent æternæ pignora Mnemosynes,
Qvamqve diu super ullus erit, qvem numinis et qvem
Sinceræ tanget Relligionis amor;
Tam tua fama diu, namqve hoc tua facta merentur,
Christophore, æternum nempe superstes erit:

Nam facit et faciet tua munificentia Musas
Vivere et omnimoda commoditate frui [1]),
Qvfs tu Parnassum renovas, fontemqve beatum,
Qvo juvenes avide et svaviter ora rigent.
Scilicet hinc aderunt, scio, qvi teneantur et ornent
Promoveantqve simul relligionis opus.
Mnemosynes igitur facias cum vivere natas,
Cur non æternum vivere te facerent.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml 271. 8.

332.

1599. 31te Marts. Universitetets Rektor tilskriver Fru Ebba, Grevinde af Rasborg, angaaende det af hende forlangte juridiske Responsum (Nr. 328).

Wolgeborne Gräffin, gnedige Fraw, E. G. meinen gebürlichen grus mit entbietung alles guten zuuor. E. G. gnediges schreiben habe ich beim zeigern Wolfgang Stubæo den 28 hujus wol entfangen, auch dero gnediges gesinnen wegen eines consilij in specificirtem med formalicirtem casu mit gebürlicher reverentz vernommen, dassellige auch vngespartes vleisses an begerte örter gelangen lassen, die dan E. G. darin zu dienen vnd wilfertigen gebürlichen sich erbotten. Weil aber bemelte E. G. diener die zeit vnd volendung der facultatis juridicæ declaration itzo nicht hat erwarten können, doch darbey vorstendiget, ehr worde in E. G. geschefften gegen Pfingsten sich widerumb an hero begeben, alss ist begerte belehrung vnd declaration notwendig dahin verschoben, die dar auff E. G. gnediges gesinnen vnd gebürliche erbietung erfolgen soll. Demnach, weill E. G. gnediges schreiben bey dieser gelegenheit ich nicht habe sollen oder wollen vnbeantwort lassen, gelanget an E. G. meine gebürliche bitte, sie wolle angerehgte dilation nur zum besten erkennen, vnd allein der zeit kurtze gnedig beimessen. E. G. hiemit sambt dero wolgebornem hausse vnd sthamme gotlichem

[1]) I Randen: Colleg. Valkendorph. et Bibliotheca.

[redacted]

schutz zu langwierigem wolstande gebürlichen empfehlen. Kopenhagen den 31 Martij Anno 1599.

E. G. W.

Rector der Königlichen Universitet zu Koppenhagen.

Der wolgebornen Frawen, Fraw Evæ Gräffin zu Rassburgk, fraw auff Grefnes vnd Kiegleholm, meiner gnedigen frawen.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 143—5. Nogen senere Erklæring i denne Sag have vi ikke fundet.

333.

1599. 7de April. Universitetets Kjendelse i Anledning af et Klagemaal, Jens Hammer, Indvaaner i Randers, havde mod to Studenter, Jakob Povlsen og Niels Pedersen Vedel.

Rector oc Professores y Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc giør witterligtt for alle, att Aar effter Guds byrd 1599, Løffuerdagen som var den 7 Aprilis, wor skicked for oss i woris Consistorij hus erlig mand Jens Hammer, Indvonner vdj Ranners, som klagligen for oss beretted, huorledis hand po Skertaarsdag sidstforleden var gangen sitt ærende neder aff Kiødmangergaden, oc som hand kommer vd for Maren Kockis dør, der møder hannem tho Studenter, en ved naffn Jacob Pouelssøn, præstens søn y Torssager, oc en anden med hannem ved naffn Niels Perssøn Wedell. Oc fordj hand thillforn hadde kient for^{ne} Jacop Poulssøn oc hans forældre, bleff hand aff hannem indbøden y hans herberg thill for^{ne} Maren Kocks oc endog for^{ne} Jens Hammer lenge vegred sig y at gaa ind med hannem, so hengde hand dog so hartt ved, att hand icke kunde bliffue hannem quitt. Saa bad Jens en hoffdreng, hans Kynding ved naffn Lauritzs, som fyldteds med hannem neder ad gaden, ind med sig, oc som de da bleff sett, oc øll bleff hent, bød Jacob Poulssøn thill att lege Bredtspill med dennem: da gaff denne hoffdreng sig y leg med Jacob oc legte om 8 ß ad gangen, indthill saa lenge att Jacop hadde tabedt 2 ℔. Huilched fortrød den anden

student Niels Perssøn, saa hand begynte strax att true oc sagde thill hoffdrengen, du skallt fo en god, før end du kommer her ud, du mot tage vare po min haand etc. Oc der effter nam hand thill itt glas oc vilde slaged Lauridz vnder øgnene medølled, saa bleff hand før ferdig oc drog sin dagertt oc slog Niels y hoffuedett med fladen. Da opstod Jens Hammer oc vilde styre thill beste, oc som han stod oc haalt Jacop, kom Niels oc offuerfallt hannem med en Kande, oc siden Jacop med itt werge slog hannem blaa oc blodig, som hand hadde mercke med sig bode i ansicktt oc y hoffued, oc hadde icke pigen lat døren op so snart, att han vndkom, da hadde de vist myrt hannem. Oc klagede forne Jens Hammer icke alleniste, att de hadde slaged oc offuerfalden hannem wskyllig, men ocsaa att de hadde røffued hannem hans hatt fra, effttersom hand videre i samme mening med flere ord viste sig att beklage.

Da møtte vdj rette forne tuende Studenter, som vdj Universitetzs fengsell var anholden, huilche icke kunde beneckte att vere io thillgaaen lige som Jens Hammer beretted, wndertagendis att denn Hoffdreng Lauritzs, der Jacop vilde holde op at lege, skulle hand vilde nød Jacop thill att lege med sig om fry vin oc Sucker. Oc suor Niels, att hand huercken truede hoffdrengen eller slog hannem i nesen med ølled, før end hand drog dagerten oc slog thill hannem med. Desligeste suor forne Niels Perssøn ocsaa, att hand hadde huercken kande eller nogen thing i sin haand andett end hans bare neffuer. Jacop vndskyllede sig, att han icke hadde acted [at giøre] Jens Hammer nogen skade men den anden, oc var hannem nock imod, att hand vforuarendis hadde rammed Jens, der hand var emellum. Ydermere benectede de oc at haffue røffued hannem hans hatt fra, huilchen bleff liggendis der i hussed oc er endnu thilstede, som werdinden selff, Maren Kocks, bestod oc vindede med dennem.

Oc war forne Jens Hammer aff oss begierendis, att vi her po vilde kiende oc forhielpe, at hannem herudinden motte vederfaris, huis rett war. Da effter thillthall, giensuar oc sagsens leilighed, effterdj forne Studenter Jacop Pouelssøn oc Niels Pederssøn Wedell haffuer vden skyld oc brøde offuerfalden forne Jens Ham-

[redacted]

mer, huilchen de billigen hadde burtt at forsuare som deris giest: kunde wi icke rettere kiende, end at de bør io strax att staa forne Jens Hammer thill rette, for huis wrett hand i saa maade haffuer litt aff dennem, oc tale det i hans minde igien som dett sig bør. Men anlangendis deris wlempe, forargelse oc forseelse, skulle de derfor thillbørligen (foruden fengsell) straffis effter Uniyersitetzs statuter oc woris sentenzs, som vi med dett første offuer dennem aff sigendis worder.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 147—149.

334.

1599. 4de Juni. Professor Johannes Stephanius kjøber en Gaard i S. Peders Stræde i Kjøbenhavn, der havde tilhørt Præsten M. Hans Thomesens Arvinger [1]).

Aar effther Gudtz Byrd 1599, Mandagen nest effther den hellige Trefoldighedtz Søndag, som da war den 4 Dagh Junii, ware forsamlede her vdj Kiøbenhaffn efftherschreffne M. Hans Staphensssenn Professor, Claus Hanssen L. A. studiosus, och Her Otthe Christenssen med sin Suoger Poffuel Skade paa deris egne, saa och deris Suogers Cornelij Jenssens wegne, effther den fuldmachtt, hand ther paa vdj nest forgangen Aar 98 den 2 Junii fra sig giffuet haffde, dessligeste effther dett Sendebreffs liudelse, hand nu nyligen der om erlig och vellacht Mand Søffren Ingman Kong. Maitt. Tolder thillschreffuet haffde, offuer en venlig Handell, kiøb och contract, vdj saa maade som effther følger. Først kiøbthe forne M. Hans Staphenssenn aff forne H. Otthe Christenssen och Poffuel Skade och deris Hustruers Broder, forne Cornelio Jenssenn, en deris Eyendom med bygning, gaardtzrom och ald anden thilhørende rettighedt, liggendis vdj S. Peders Stræde, huilcken salige M. Jens Morsingh, fordum Sogneprest vdj Karbeck, haffde for nogen Aar siden kiøbtt aff forne Claus Hanssen och hans medtarffuinge salige M. Hans Thomissens

[1]) Gaarden blev senere (1625) af Stephanius solgt til Universitetet. Den stod paa den Grund, hvor den polytekniske Læreanstalt nu findes.

Børnn [1]), og nu war forne Cornelio Jenssen och hans thuende Systre, forne Her Otthes och Poffuel Skades Hustruer, effther deris salige Faaders och Moders Dødt arffuelig thilfaldenn; och skall giffue denom derfor, effthersom samme Eyendom vaar aff vij Mandt vurderett, thryhundrede gode gamle daler, och therforuden thill en foræringh thiuffue gamle daler. Dernest war forne Claus Hanssenn met forne Hr. Otthe och Poffuel Skade thill Regenskaff om huis geldt dennom emellom war, huor paa Claus Hanssenn samme Eyendoms Adkomstbreffue wdj Panth haffde. Och der alltingest war dennom imellom klar giortt, bleffue H. Otthe och Poffuel Skade Claus Hanssenn skyldige ett hundrede firesindtzthiuffue och otthe daler, for huilcken gieldt forne M. Hans Staphenssen thill fridtz stillede forne Claus Hanssen, saa handt hannom strax godwilligen oppelodt och antwordede alle forne Eyendoms Breffue, som hand vdj Panth haffde. Therforuden bethalede M. Hans Staphenssenn H. Otthe och Poffuel Skade de thiuffue daler foræringh, den resterende Sum att bethale och erlegge effther deris nøye og begierring. Och loffuede forne Hr. Otthe och Poffuel Skade baade paa deris egne och deris Suogers Cornelij Jenssens wegne att fuldkommeligen himble och thillstaa M. Hans Staphenssenn samme kiøb och Eyendom foruden alldt

1) Simon Surbek Borgmester i Kbhvn., Michel Nielsen Raadmand, Christen Christensen Byfoged, Rasmus Pedersen Borger, og Giert Merfeldt Kgl. Majst. Bøssestøber, alle Værger for sl. Mester Hans Thomesens og Mester Rasmus Katholms Børn, ved Navn Thomas Hansen, Claus Hansen, Marine Hansdatter, Margrete Hansdatter og Hans Katholm, gjøre vitterligt, at de sælge og afhænde fra forskrevne M. Hans Thomesens og M. Rasmus Katholms Børn og deres Arvinger til Mester Jens Morsing, Sognepræst i Karrebæk, hans Hustru Citzel Christensdatter og begge deres Arvinger, fire Boder med Huse, Bygning og Gaardsrum, liggendes i S. Peders Stræde her i Kbbvn., sønden for Gaden, vesten for Markus Hesses Borgmesters Sjæleboder, østen for salig Mester Hans Gaases Boliger, som dem efter deres salige Moder Magdalene Madsdatter ere arveligen tilfaldne (etc.). Dat. Kbhvn. den 2den November 1582.

Orig. paa Pergament med 7 hængende Segl (Raadmand Claus Rytter og Byskriver Severen Christensen have tillige beseglet Brevet) i Konsist. Ark., Pakken Nr. 153.

Mangel hannom att fyllge nu thill S. Michels Dagh førstkommendis. Och dess forinden att forskaffe hannom der paa saa nøyachtigh forwaring mett skøde och kiøbe breffue, som thet sig bør och handt begierrendis er. Thill widnisbyrdt haffuer wij samptiligen thrycktt wore Signether her neden vnder, och mett egne hender vnderschreffuit. Actum Kiøbenhaffn Anno et die ut supra.

Johannes Stephanius manu mea. Claus Hanssen Egen handt. Otthe Christensen Egen handt. Pouell Oelssen Skade. Eh.

Den 9de Juli 1599 udstedtes Kjøbenhavns Bytingsvidne, om at »ærlig og velforstandig Mand, Søren Ingmand Kgl. Majst. Tolder her for Kjøbenhavns Slot, paa sin Hustrues Margrete Hansdatters Vegne, desligeste med skriftlig beseglet og underskreven Fuldmagt af sin Svoger Claus Hansen Studiosus og Arnoldus Frost Borger her sammesteds paa sin Hustrues Marine Hansdatters Vegne«, skjødede til »fornumstig Mand Povl Olufsen Schade Borger her sammesteds, paa sine egne og andre sl. Mester Jens Morsings Arvinger, Hr. Otthe Christensen [i Nakskov] saa og Cornelius Jensen, Borger i Nakskov, deres Vegne, fire Boder med Huse, Bygning og Gaard, som forne Jens Morsing for nogen Aar siden dennem afkjøbt haver, liggendis i S. Peders Stræde her smsts., sønden for Strædet, vesten for Margrete Markus Hesses Sjæleboder, og østen for Oluf Gaases Boliger« (etc.).

Endvidere haves et Kjøbenhavns Bytingsvidne af 18de Febr. 1600, om at M. Jens Morsings fornævnte Arvinger tilskjøde Prof. M. Hans Staphensen de ovennævnte fire Boder. (Originalerne i Konsist. Ark. P. 153). Brevet har Paategninger af Otthe Christensen, Povl Skade og Cornelius Jensen, om at de den 11te og 22de Juni 1599 have modtaget deres Anparter udbetalte af M. Hans Staphensen.

335.

1599. 23de Oktober. Studenten Lauge Christensens Forpligtelse til Universitetet ved Modtagelsen af det kongelige Stipendium.

Magnifico D. Rectori et Professoribus Academiæ Hafniensis.

Vt in prœlio non gladiis solum et gravioribus telis velitatur: sed etiam funditorum qvædam opera et levis armaturæ est: sic

in militia illa contra omnes hujus seculi Hereticos, non solum illo penetrante verbi mucrone, sed etiam Philosophiæ et lingvarum hastis atqve sagittis apte interdum ac utiliter pugnatur. Qvocirca qvum Magnificus D. Rector, cæteri etiam Professores præceptores mei honorandi et venerandi, eo me lubentius ad stipendium Regiæ Majestatis admiserint, qvod bene erga me adfecti, sibi persvasum habuerint, eum esse me, qvi successu temporis, coadjutore æterno Deo vno et trino, patriæ labore meo usui esse possim, sancte promitto, ab omni alia cogitatione me aversum, Philosophica calide intenteqve meditaturum studia: noctu, diu, assiduum accubuum fore, ad dies omnes, horas singulas lectioni S. S. Theologiæ lingvarumqve nobiliorum appendendas, numerandas, ut nec eos collati in me beneficii pœniteat unqvam: nec aliis ulla ullo tempore justa accusandi me torporis, ignaviæ, dulcedinis aut etiam litterarum inscitiæ præbeatur ansa et occasio. Adhæc etiam promitto, me gradum Magisterii intra semestre accepturum, atqve ut ad illum accipiendum, sic ad Doctoratus in Theologia nunqvam extra patriam aut ambiendum aut amplectendum, me qvoqve ex fundatione Regia obligatum esse velim. Qvod reliqvum est, Deum animitus rogo, cautam circumspectamqve mentem mihi det, ut fautorum meorum non sustinere modo gratiam ac tueri officia: verum etiam remunerare atque illustrare beneficia potero, propter dilectum suum filium etc. Hafniæ 10 Cal. Novembris Anno a partu virginis CIↃ IↃ IC.

Lago Christiernus Ripensis
manu sua.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38. Vedlagt findes: 1. Lave Christensens Kvittering, meddelt D. Anders Christensen for Modtagelsen af Stipendiet fra Paaske 1599 til samme Tid 1600 (dat. Kjøbenhavn d. 16de Juni 1599). 2. Hans Kvittering for Modtagelsen af Stipendiet fra Paaske 1600 til samme Tid 1601 (dat. Kjøbenhavn d. 2den Maj 1600

[redacted]

336.

99. Erklæring afgiven af Universitetet, hvorved det undslaar for at afgive Kjendelse i en Trætte mellem Byfogden i Kjøhavn og en akademisk Borger, Eske Bertelsen, der havde drevet forskjellig borgerlig Næring.

Om Eske Bertelsøns (vden Østerporten) Sag.

· det professoribus megit besuerligt att dømme vdi den sag h trætte, som begiffuer sig emellom Byfogden Peder Anderssen h Eske Berthelssøn, for efflerfølgende aarsager.

1. For det første at dennem icke er nogen low vitterlig, or efller de kunde same dom befatte.

2. Dersom de dømme den handtering, som forne Eske rthelssøn haffuer brugt, at være borgerlig næring, och derre hans skude och godtz at være forbrut, ere de befrychıdis, at det skulle komme Universitetet till hinder och skade ı hendis privilegier anlangendis Universitetz kielder att holde ı och fremmede drick vdi, saa och Typographo, som prosorum, canonicorum och pastorum Encker, huilcke alle er ıt kong. Fundatzer och Breffue tilsted at bruge borgelige ring.

3. Studenteris och professorum privilegia skulle være gere her y universitetit end andenstedz, huor det icke formeenis dennem at søge deris næringe met adskillige handing, besynderlig met bryggen och vinsall.

4. Bliffuer det aldeelis formeent Clericiet at bruge Kiøbındskab, skulle de lide stor nød, som icke ere forsiunit met dtørfflig vnderholdinge.

5. Der er och en part, som icke haffue vdi deris besolıg det korn, som behoff giøris till deris husholding, huilcke ılle bliffue formeent at kiøbe korn paa gaden aff bønder, ı det ville giffue stor irringe emellom Borgerne och de ıde folck.

6. Ingen lærd mand maatte sig till fordeel y sin huslding handle met sine venner vden landz, oc foruegsle ıre met dennem, men være tuungen oc nød till att tage all ı nødtørffl hoss kiøbmend paa det dyriste, oc y saa maade

være hordere bunden end fremmede och vdlendige, som andenstedz hente hues de her haffue fordeel aff, naar de det sælge, saa vel som Borgerne, der kiøbe met dennem.

Udkast (skrevet med D. Niels Krags Haand) i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 2. Vedlagt findes en »Vdscrifft aff huis sig haffuer thill dragitt paa Consistorio emellom Peder Andersøn byfoget och Eske Berthelsønn«. Den sidste, der var immatrikuleret i M. Hans Guldsmeds Rektorat, beskyldtes af Byfogden for at have drevet adskilligt Kjøbmandskab og Fiskeri, men gjorde dog Krav paa at nyde godt af de akademiske Borgeres Fritagelse for borgerlig og Bys Tynge, da han paastod, at de paaklagede Handler m. m. kun vare skete med Hensyn til Forbruget i hans eget Hus.

337.

1600. 3die Januar. Universitetet tilskriver sine Bonder og Tjenere i Sømme, Ramsø o. fl. Herreder om at kjøre Kampesten til Kjøbenhavns Slots Bygning (se Nr. 327).

Helsen med Gud etc. Viider alle Universitetets oc Professorernis seerdelis, saa och wor Frue Kirckis i Kiøbenhaffn, bønder och Thienere, som boendis er vdj Sømherrid, Ramsøherrid, Tuneherrid, Smørumsherrid, Lilleherrid oc Sockelundsherrid, att effthersom vi nu po ny haffuer bekommed Kong. Majest. wor allernaadigste Herris schriffuelse anlangendis den Kampesteen, som vi thillforne haffuer beuilged en huer aff for^ne^ woris thienere att skulle age oc frembføre, saa lenge den fortagen bygning her for Kiøbenhaffns slott paastander, om Winthercn oc naar opholdzs føre er, x les, effter som Kong. Majest. breff videre herom formelder: Tha biude vi oc befale aluorligen oc endeligen wille, att i alle oc huer for sig, dett allerførste muelígtt kand mere, oc itt gott føre sig der thill begiffuer, forføier eder herud med eders heste oc wogn eller sleder effter leilígheden, oc nu thenne winther frembføre huer x les effter Høybe^te^ Kong. Maiest. breff oc befalning: thagendis der ingen forsømmelse fore vnder eders høieste faldzmaal. Huoreffter en huer kand vide sig att rette, oc for efftcrkommendis stor skade

[redacted]

att tage ware. Eder Gud befalendis. Kiøbenhaffn den 3 Januarij An° 1600.

Rector oc Professores
y Kiøbenhaffns Universitet.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 153—154.

338.

1600. 4de Januar. Kongebrev til det medicinske Fakultet om at anstille Undersøgelse angaaende en fremmed Læge, der havde praktiseret i Helsingør.

Doctor Anders Lemuig, saa och menige professores vdj Kiøpnehaffns Vniuersitet finge breff Nathan Arnoldus de Aquila anrørendis, vt sequitur.

Christianus 4. Wor synderlig Gunst thillforn. Wider, at som wy kommer wdj forfaring, huorledis der till wor Kiøpstedt Hellsingør skall for nogen tidt siden forleden werre ankommen en Medicus, wedt naffn Nathan Arnoldus de Aquila, som ther same stedtz wnder sin Cura skall haffue anammet adtschillige personner, och synnderligen en quindis person wedt naffn Ingeborre Tommissdather, borgerske wdj wor kiøpstedt Kiøge, aff huilcken handt for sin Medicin och andet, handt till hende wdj hindis siugdomb brugt haffuer, skall fodre en stuoer Summa pendinge wedt 1900 daler, endog hun skall forregiffue, en ringe ting sig at haffue forbedret aff huiss handt till hinde brugt haffuer. Daa bede wy eder och wille, att y hannom for eders Facultet beskeder, och huoss hannom forfarer, om hans skickelighedt vdj thet, handt sig wdgiffuer forre, saa wel som och om den medicin, handt till for[ne] Quindes person haffuer brugt, och thet siden oss vnderdanigst lader wide. Ter medt etc. Frederichsborg 4 Januarij anno 1600.

Sjæl. Tegnelser, XIX, Fol. 249. Samme Dag udgik der kgl. Befaling til Ditlef Holk, om at sørge for, at Nathan Arnoldus de Aquila anden Dagen efter dette Brevs Ankomst begiver sig til Kjøbenhavn og der hos det medicinske Fakultet sig angiver, og da videre Kongens Vilje at forfare (Udkast i Gl. kgl. Saml. 1076 Fol.).

339.

1600. 11te Februar. Kongelig Befaling om Undersøgelse af D. Anders Lemvigs Regnskab for de Penge, der vare indkomne til det ny Kollegii Huses Bygning.

Till Hoffmesteren och Candtzleren att forhørre D. Anders Lemuigs Regenschaff, vt sequitur.

Christianus 4. Wor synderlig Gunst thillforn. Wider efftthersom wy Anno 93 haffuer ladet wor obne breffue [och] Mandat wdgahe, at alle Landtzkircker offuer all Sellanndt, Skaanne, Lollandt, Falster och Møhen skulle huer effther deris Effne och formue wdgiffue nogen hielp till thet Collegij hussis bygning her wdj Kiøpenhaffns Vniuersitet, huilcken for^{ne} hielp sidenn till oss Elsk^{e} hederlig och hiøglerdt Manndt Doctori Annders Lemuig, den tidt forstannder for de hundrede Studenter, skulle offuerantuordis, och handt den siden skulle lade anuennde til for^{ne} hussis bygning och icke andenstedtz, effthersom handt der om haffuer bekommet wor naadigste befallinng, och derforre giørre guode Rede och Regenschaff; och effter at wij forfarre, at for^{ne} D. Anders icke ennu haffuer giortt rede och Regenschaff for huis handt i saa maade aff for^{ne} kircker haffuer oppeborret, och paa for^{ne} hussis bygning anuendt, bede wij Eder och naadigst begerre, att ij medt første leglighedt tager till Eder nogen aff de hiøglerde wdj vniuersitetet, och siden selffuer personligenn offueruerrendis medt thennem forhørrer for^{ne} D. Anders Lemuigs Regenschaff, haffuenndis indsehennde medt, at altingist der met maa gahe richtigenn och rett till, och dersom for^{ne} hans Regenschaff finndis saa richtig och klart at werre, som thet sig bør, att ij daa hannom tilbørligenn derfor quiterer. Ter met scher wor naadigste willie och befalling etc. Actum Frederichsborg 11 Februarii A^{o} 1600.

Sjælandske Tegnelser. XIX, 253.

[redacted]

340.

1600. 8de Marts. Kgl. Befaling til Lensmændene; om at alle Landsbykirkerne i Sjæland skulde yde Trediedelen af deres Beholdninger til Fuldførelsen af det ny Kollegii Hus i Kjøbenhavn.

Till Lenssmendene wdj Siellandt Collegij hussis bøgning her vdi Kiøpenhaffns Vniuersitet anrørendis, vt sequitur.

Christianus 4. Wor Gunst thillfornn. Widt effthersom wij nogen Aar forledenn haffue ladet worre obne Breffue wdgahe, at alle de landtzkircker her vdj wortt landt Siellanndt, som haffue vdi formue och forraadt, och erre wedt guodt heffd och bygning, skulle huer thennom effther deris Effne och formue wdgiffue nogen hielp till den foretagne bygning paa Collegij hussit her wdj Kiøpenhaffns vniuersitet, paa thet de hundrede Studenter skulle haffue deris bequemme woning och werrelsse vdj Studij gaardenn, effther som for^{ne} worre obne Breffue der ohm vdgangne widere formelder; och wij forfarre samme bygning, Vniuersitetet till merckelig skade och forhindring, icke ennu att werre forferdiget och fuldkommet, som thet sig burde. aff denn aarsage at der till ennu fornødenn giørris større hielp och vndsettning. Thaa paa thet der medt en gang maa komme till Ennde, och for^{ne} bygning slet och aldelis maa bliffue forferdiget, haffue wij for gott och raadeligt ansehet och wille, att alle Landtzkircker her vdi for^{ne} wort landt Siellandt, som erre formuende och wedt guodt heffdt och bygning, skulle huer thennom komme till hielp till for^{ne} Collegij hussis bygning medt den tredie deel aff allt huiss de haffue vdi forraadt. Bedendis dig och wille, att naar du her medt besøgis, du daa tillholder kirckuergene till alle de kircker, som vdj ditt lehen erre beliggenndis och haffue wdj formue och forradt, att de medt for^{ne} thredie deell kommer till hielp till for^{ne} hussis bygning, haffuendis flitig indsehennde medt at for^{ne} hielp wisseligenn wdkommer inden Philippi och Jacobi dag førstkommendis vdi thet allerseniste, och till oss Elsk. hiøglerde mendt D. Anders Lemuig och D. Thomas Finncke professores her wdj Kiøpenhaffns Vniuersitet bliffuer offuerantuordet, som thennom therforre skall

quitere, och samme hielp siden lade annuende till forne husis bygning, efftthersom de der ohm haffuer bekommet wor naadigste befalling, och derforre gierre guode Rede och Regennschaff. Saa frampt sig nogen herudinden fortrycker och icke finndis lydige, samme hielp aff kirckerne inden forne dag och tidt att wdgiffue, efftthersom fornit staar, du daa medt Rethen lader thennom till talle och straffe, som wedt bør. Ter met etc. Haffniæ 8 Martij A° 1600.

Sjæl. Tegnelser. XIX, Fol. 254—5. Smst. Fol. 258 findes kgl. Befaling dat. 15. Marts 1600 til D. Anders Lemvig og D. Thomas Fincke om at modtage den i ovenstaaende Brev omtalte Hjælp af Kirkerne »og derfor dennem tilbørligen kvittere, og den paa forne Huses Bygning lade anvende, havendes flittig Indseende med, at forne Hjælp nytteligen og gavnligen maa blive anvendt, og siden vore gode Mænd, hvem vi naadigst dertil ville have forordnet, derfor gjøre gode Rede og Regnskab«.

341.

1600. 10de April. Universitetet indkalder Peder Fos, Hr. Nielses Søn i Stege, til at betale M. Peder Iversen, hvad han var ham skyldig for Kost.

Citatio.

Rector oc Professores y Kiøbenhaffns Universitet helser eder Peder Fox, Hr. Nielsis Søn y Stege [1]), ehuorsom helst y er eller findis kand. Wider, att Hederlig oc Vellert mand M. Peder Iversøn [2]) haffuer for oss berettted, huorledis y skall vere hannem

[1]) I Paludans Beskrivelse af Møen findes (I, 479) som den niende Præst i Stege efter Reformationen anført »Hr Peder Fox, Hr. Nielses Søn, Præst i Stege (Doc. in Arch. Reg. 1600)«; det er aabenbart en Vildfarelse: Peder Fox var ikke Præst, men en Søn af Præsten (ɔ: Kapellanen) Hr. Niels Pedersen Fos i Stege; jfr. smsts. S. 492.

[2]) M. Peder Iversen Borch, se Melchior, Hist. Efterr. om Herlufsholm, S. 159. Danske Mag. I, 87. Ny kirkehist. Saml. IV, 312—3. Nyerups Litt. Lex S. 79. Müller, Bidrag til Thronhjem Cathedralskoles Hist. S. 18.

en summa pendinge skyllig for kaast, Oc nu for nogen dage siden hannem wuitterlig er dragen aff by oc icke haffuer stilled hannem thill freds eller taled i minde, for hues i hannem med rette skyllig oc plictig waar: Thi biude oc befale wi eder som en woris. Universitets Student, attj enten med neruerendis bud afflegger strax dett, eder emellum er, eller oc efftcrdj hand nu ligger paa sin nødtørfftige reyse, att i da selff i egen person presenterer oc møder hannem her for retten engaang inden dag otte dage, saa frembt i icke vill straffis som en wlydig, oc myste eders privilegier, y haffue her y Universitetit. Schreffuit y Kiøbenhaffn den X Aprilis An° 1600.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 21—22.

342.

1600. 7de Maj. Universitetets Vidnesbyrd, om at Christen Jensen Sørby var Student og henhørte under dets Jurisdiction.

Rector oc Professores y Kiøbenhaffns Universitet giør vitterligtt, att denne Breffuisere ved naffn Christen Jensøn Sørby er bleffuen Student oc deponered An. 1591, Rectore D. Andrea Christiano oc decano M. Johanne Aurifabro: Saa vi kiender hannem endnu for itt membrum universitatis oc den som er vnder voris jurisdiction, for huilchen hand oc bør att suare, der som nogen haffuer hannem med rette thill att tale, indthill saa lenge hand bekommer hans rictige affskeed oc Testimonium herfra, oc sig thill anden stand eller vilckor begiffuendis worder. Att saa i sandhed er, vidner vi med Rectoris Signet her neden vnder. Actum Hafniæ 7 Maij Anno 1600.

Konsistoriets Kopibog i Kvart (1594—1600), Fol. 22.

343.

1600. Oktober. Professor Jon Jakobsen Venusin indbyder til at høre sine fysiske Forelæsninger.

Significavi proxime, affixo Programmate, me de Timæo Platonis enarrando cogitare: verum cum ejusce scripti non prostent

apud Bibliopolas exemplaria, me cogitaturum, qva ratione studiosæ juventuti aliqvanta eorum copia procurari possit. Interim dum hoc fiat, ex lucubrationibus meis commentarium aliqvem Physicum depromturum. Cras igitur hora tertia, Deo fortunante, tractatum de Magnete ejusqve miraculis avspicabor. Qvi ut mere Physicus sit, non tamen opinor, ægre ferent politiora ingenia, si pavcula Philologica, et qvæ ad humaniores pertinent literas immiscuerimus. Etsi autem de Magnete multa passim apud bonos fit mentio, ut existimare possis, benevole Lector, nihil a me jam dictum iri, qvod dictum non sit prius, haud pavca tamen in lucem proferam, qvæ mihi qvidem vel legendo vel sciscitando nunqvam innotescere potuerunt, sed qvæ ipse expertus didici. Et ut in eam rem et operæ et impensarum non parum contulerimus, eâ tamen non sumus invidentiâ, ut nolimus hæc mysteria sincere et candide studiosæ juventuti communicare. Bene vale, benevole Lector.

J. J. Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. Sammesteds findes det ovenomtalte Program, hvorved Venusin indbyder til at høre Forelæsninger over Platons Timæus. Efter en vidtløftig Indledning slutter det: »Qvocirca sapienter admodum in Academiis constitutum est, ut studiosæ juventuti, si qva alia in primis hæc, de qva loqvimur, doctrina Physica tradatur. Mihi vero qvum id muneris in alma hac Academia esset demandatum, diutiuscule mecum perpendi, qvid potissimum, qvod in studiosorum commodum esset, tractandum susciperem, tandemqve divinum illud summi Philosophi Platonis scriptum, qvod Timæus indigitatur, delegi, qvod in eo pleraqve, qvæ ad Naturæ rerum cognitionem faciunt, sint tradita. Verum qvum intelligam studiosæ juventuti non suppetere libri illius exemplaria, faciam in primis aliqvammulta vel hic typis excudi, vel aliunde ad nos importari. Interim ex penu commentariorum meorum qvædam non vulgata admodum neqve ex trivio petita depromam, qvæ ad Philosophiam naturalem pertinent. Cras autem, Deo volente, operas meas scholasticas avspicabor hora tertia, ibidem loci ubi consvevit clarissimus laudatissimæqve memoriæ vir, D. Andreas Kragius, Physicam docere. Qvoniam avtem de Natura rerum mei officii erit deinceps docere et disserere, pavcula qvædam Præfationis loco de Naturæ definitione Aristotelea itemqve de Platonica in medium adducam, qvod si DD. Collegis, qvibus per otium et valetudinem id forte commodum erit, siqve studiosæ juventuti dicto

[redacted]

tempore et loco adesse grave non erit, eo officii genere suam erga me testabuntur benevolentiam, meqve ad referendam gratiam havt dubie invitabunt. Vale Lector. 6 Calend Octob. Anni æræ Christianiæ CIↃ IↃ C.

344.

1600. 10de Oktober. Kongebrev, hvorved Universitetets Ret til at have Studiiskat af Kirkerne i Skaane Stift bekræftes og indskjærpes.

Wij Christian then Fierde medt Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, Hertug vdi Slesvig, Holstenn, Stormarn oc Dittmersken, Greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst etc. Hillse ether alle Herritz Proffuister oc Sogne Prester, som bygge oc boe offuer alld Skaane Stichtt, ewindeligen med Gud oc wor Naade. Wiider, att mennige Professores vdi Vniversitetit her vdi wor kiøbsted Kiøbinghaffnn vnderdanigste for oss haffuer laditt berette, huorledis thennom skal skee forhindring paa thenn Summa Penndinge, thennom till Pension aarligen er bleffuen bewillgitt aff kirckernis Inndkombst ther vdi Stichtett, epther wor kierre Herre Faderfaders, Konning Christian thenn Tredies, Danmarckis, Norgis etc. Konning, salig oc høygloffllig Ihukommelse hanns K^tts Fundatzis Liudelse, aff thenn aarsage, att en Partt thennom, som effther for^ne Fundatz skulle were Vniversitetit beffhorderlig denn att indkreffue, lader sig saare vwillige oc forsømmelige befinde, hworudoffuer Vniversitetit foraarsagis therpaa att lade giøre sehrdellis reigser, kost oc thæringh, thennom till stoer beswering och forhalning paa for^ne theres Pension oc Besoldning: Vnderdanigste begierendis, wij naadigst wille forordne, att the for^ne Pension till rette tiide oc vdenn theris Ombkostningh oc besuering maatte bekomme. Tha paa thett att for^ne Professores her vdi Vniversitetit icke skulle haffue thennom att besuerge emoed Høigb^te wor kierre Herre Faderfaders Fundatz, att skee for kortt, medenn till rette tiide att mue bekomme huis Pension oc Besoldning thennom naadigst er bewillgitt: Bede wii ether, biude, och hermed strengeligenn oc alffworligenn beffhale, att enn huer Sogne Prest

offuer all for^{ne} Skaane stichtt epther for^{ne} Fundatzis Liudelse tilltennecker vdi sitt Sogen att indkreffue, huis thersammestedtzs er lagtt till for^{ne} de Høiglerde theris Vnnderholdning, och thett aarligen indenn Fastelaffuen vdi thett allersenniste, førind kirckernis regennskaff høris (huilckett oc endeligen skee skall inden Pindtzdag), och thenn sidenn forskicker till Proffuistenn vdi huertt Herritt. Sammeledis bede wij oc biude alle Herritz Proffuisterne vdi for^{ne} Skaane Stichtt, saa oc strengeligen oc alffuorligenn befhale, attj retter ether epther, therudinden att haffue flittig Indsehende, att slig Vdgifftt icke giøris Kirckewergerne gaatt vdi theris Regenskab, med mindre enndt I thenn haffue ahnnammitt, och attj enndeligenn ere fortenncktt vdi aarligenn att haffue samme Pension med ether, eller oc thenn frembskicker till Generalem Synodum och Lanndmoëde vdi wor kiøbsted Lund, saa thenn vdi en ganntze Summa vdaff ett huertt Herritt thersammestedtz kannd bliffue leffuerit Vniversitetens fuldmechtige tillhende vden all wiidere Ophold eller Forhindring vdi nogenn, maade. Saa frambtt nogenn, enthenn Proffuister eller Prester, herudinden, epthersom forskreffuet staar, findis forsømmeligenn, hannd tha icke therfore will tillbørligenn stande till rette. Huorepther sig alle oc huer kannd wiide att rette. Giffuett paa wortt Slott Kiøbinghaffn then 10 Octobris Anno 1600. Wnder wortt Signett.

Christian.

Udenpaa: De Høyglerde vdi Kiøbninghaffnn.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 84. Af dette Brev findes sammesteds en Afskrift paa Pergament, paa hvilken findes følgende Antegnelser:

Att wi efftherschreffne Provister vdi Skaane Sticht haffue læst baade Kong. Matt. beseglede aabne breff oc denne Copie, ord fra ord offuer ens kommendis med samme Hoffuit breff, och till oss anammit en Copie, i lige maade ord fra ord liudendis, bekiende wi med vore egne hender oc naffn her vnderskreffuit.

1. 2. Anno 1600 den 23 Nouembris leste ieg dette obne breff, Michaël Olai, præpositus Provinciarum Logudherrit och

[redacted]

ıdreasbo Herrit, manu mea scripsi. Och lyder Kong. Maiest. t beseglede breff lige ord fra ord som forne staar.

3. Læste ieg Niels Vogenssøn, wverdig Gudz ordtz tienere Landtzkrone, thenne copie anno 1600, then 24 9bris, som ımer offuerejns mett hoffuid breff.

4. Den 25 Nouembr. Anno 1600 læste ieg Mogens Erichı, Sogneprest til Konghe oc Ask, oc vuerdig prouist wdj sseherrit, Kong. mayt. breff kommendis offuer ens mett denne pi, manu propria.

5. Erich Neilsen, wuerdigh Gudz ords tiennere thill Karleby h Saxtorpe sogne, proist wtj Haragers herrit, med egin hand, no 1600 25 Nouembris.

6. Arrild Hanssøn, Prouist till Bare Herritt, mett eghen nd, den 27 Nouembris Anno 1600.

7. Niels Mickelsen, præpositus i Torneherrit, bekender tte samme mett egien hand, 27 Nouembr. Ann. ut supra.

8. Hans Christenssøn Sthenius, pastor vdj Malmø, præsitus vdj Oxie herrit, legit et subscripsit, den 30 Nouemb. ıno 1600, Vniuersitetz goduillige tienere altiidt.

9. Michaël Christiernides, præpositus in provincia Sagitria, legit et subscripsit 1 Xbris Anno 1600.

10. Henricus Erasmj, Prepositus territorij Wemmendzhøg, git et manu propria subscripsit — 1 Xbris A° D. 1600.

11. Martinus Albertius Morsianus, præpositus in prouina Heruested, legit & subscripsit A° 1600 3 Decembris.

12. Johannes Andreæ, prepositus in Liunitz Herredt, legit t subscripsit Anno 1600 3 Decembris.

13. Et ego Canutus Erasmius in Ingilstorp ipsis Nonis bris legi, subscripsi. (Præpositus Ingelstadherrit).

14. Jegh Niels Andersen Morsingh, Sogneprest wdj Symrishaffuen, prouist offuer Jeriste och Alboherrit (dogh wuerdigh) este thene Copie den 5 Decembris anno 1600.

16 [1]. Jørgen Christofferssøn, sognepresl y Wehe och robst y Giers herrit, leste denne Copi 7 Decembris Anno 1600.

---

[1]) Nr. 15 mangler.

17. Lesde jeg Niels Michelssøn, Sognepræst i Noseby oc probst i Willandsherred, denne Copie den 8 X^{bris} anni 1600.

18. Jeg Suend Nielssøn y Winsløff, provst wdy Gedinge herridtt, kendis mett egne handtt, att Jeg haffuer læst Kong. Maiestatts beseglede Breff om Vniuersitetz pension wdaff kirkerne y Skaane Stigt, anno 1600 then 17 Decemb.

19. Jeg Jens Hanssøn, sognepræst y Hørbye och præpositus y Froste hæridt, bekiender medt denne min egen Haandt adt haffue lest Kong. Matts. breff om wniuersitetz pension aff kirkerne y Skaane, Anno 1600 den 18 Decembris.

20. Jeg Torchill Knudssøn, Sogne prest thill Skartofte oc Øffuidz Sogner oc proëst vdj Forsherrit, bekiender medt thenne min egen hand att haffue læst thene Copie, then 19 Decembris Anno 1600, och Kong. Matt. breff.

21. 22. Anno Christj 1600 then 23 Decembris leste Mogens Pederssøn Trane, prouist wdj Bierge herridt och Nøre Aasboe herridt, for^{ne} Copie aff Kong. Matt. breff.

Mogens Pederssøn, eghen hd.

Blegende.

1. 2. Denne Copie aff Kong. Matt. breff haffwer ieg Jørgen Mogenssøn y Hoby, sognepræst och præpositus y Bræyne herredt och Lysters herredt, læst y Mørum præstegaardt, die Decemb. 10. anno 1600.

3. 4. Læsde ieg Oluff Bentssøn, uerdig sognepræst y Rodneby oc præpositus y Middelst oc Østre herrid y Bleginde, denne Copie aff Kong. Matt. obne beseylede Breff S. Lucie Afften anno 1600.

Halland.

1. 2. Anno 1600 die beatj Stephani lesde ieg Marten Anderssøn, Sogneprest wdj Wædinge oc Prost wdj Høgs oc Tønnersø herrit, dette Kong. mtt. breff oc copie.

Martinus Andreas mea manu.

3. 4. Anno 1600 then 27 X^{bris} haffuer iegh Hans Lauritzsen, Evangelij wverdige Tienere i Halmsted och Proust wdj Halmsted Herrit och Aarsted Herrit, lest Kong. Matt. min allernaadigste Herris breff och befalning om kirckernis wdgifft offuer

[redacted]

Skaane stifft til professorum pension och wnderholding, och deraff bekommit en Copie, wdgiffuen i Kiøpenhaffn den 10 8bris anno ut supra.

5. 6. Jeg Hans Vghe, Euangelij thiener j Varberg, læste K. M. breff och denne Copij Ao. 1600 den 29 Decembris, prouist vdoffuer Himleherred och Faraasherred. Manu propria.

7. 8. Anno 1601 [1]) den 31 Decemb. haffuer ieg Jens Anderssøn Lack, y Wer pastor och prouist wuerdig y Wiske och Fierre herrit, læst Kongelig Maiestatz breff om dij Høglerdis penge, som aff alle kierker wdi Stigtit skulle vdgiffuis aarligen, och der aff annamit en Copi till retning — vindner ieg med egen hand.

Sammesteds findes endvidere Universitetets Sendebuds, Christen Hegelunds, Optegnelser om »Fortæring och Omkost paa den Skonske Reigse paa Vniuersitetz wegne medt Kong. Maitt[s] breff och om restantz Studij Skatt hoes alle Prouister vdj Skaane Stigt 1600 om 22 Nouemb.« Flere Steder maatte han bie i flere Dage, førend han fik Besked (f. E. i Landskrone og Lund). Rejsen var ofte meget besværlig paa Grund af Snefog. Sendebudet tilbagelagde 125 Mil og hans Rejseudgifter beløb sig til 24 Dlr. 7. Sk., skjønt han i Præstegaardene havde fri Tæring. De i det foregaaende anførte Numere paa Herrederne, ligesom ogsaa Navnene paa Provindserne, ere tilsatte af Christen Hegelund.

345.

1600. 16de Oktober. Studenten Niels Jakobsen beder Professor Jon Jakobsen Venusinus, om at han vilde være hans Privatpræceptor, da M. Lavrits Skavbo, som han tidligere havde haft, var bortkaldt fra Universitetet.

Ornatissimo viro, M. Jonæ Jacobi, Pastori et Physico Professori, inclyto studiosorum favtori, salutem animæ et corporis precatur Nicolaus Jacobi Hafniensis.

Ita sunt res mortalium, nonnunqvam unde nihil expectent, inde prodeunt amici candidissimi. Qvod qvin mihi nunc eveniat, non

[1]) Det ny Aar er her regnet som begyndt med Juledag.

diffido. Qvid enim spirat tua fama, nisi singularem qvandam in literarum amantes pietatem, cum hactenus ne tantillum fuerint de te meriti. Qvam putas mihi grata fuit illa tam nova atqve eximia dignitas, qvâ te nunc avctum avdio? qvo nomine tibi magnopere gratulor: neqve dubito, qvin Deus sit aliqvo benignius etiam præclaris tuis virtutibus responsurus. Cognovi etiam ex studiosis nostri ordinis te literis ac literarum cultoribus Mecænatem havdqvaqvam sordidum præstare, qvod non faceres, ni vir optimus esses. Arguit et illud prudentiam tuam non vulgarem, qvod nulla tibi potior cura est, qvam ut clientuli tui et ad pietatem et honestissimas disciplinas, modo sibi non defuerint, instituantur. Qvæ cum ita sint, in spem venio havd dubiam, me abs te qvod peto non gravate impetraturum. Nisi mihi ante prædicata esset tua singularis humanitas, veritus eram, ne me protinus impudentem clamares, qvi ignotus ad ignotum, tantillus ad tantum scriberem, sed pietas facile dabit huic avdaciæ veniam, et statuta Academiæ, qvorum indultu hæc scripserim. Qvocirca magnopere confido Reverentiam tuam eâ prudentiâ et ignoscentiâ futuram, ut meam petitionem suo favore sublevet. Proximo avtumno certum est M. Lavrentium Scavenium, Præceptorem meum fidelissimum, sacris initiatum esse, ob cujus discessum havd modice excrucior et ingemisco. Ipsius enim opera non solum in schola particulari hujus oppidi, verum etiam in Academia integros tres annos usus sum familiarissime, qvod literis testimonialibus probabo. Pro candore igitur illo, qvem mihi de Celsitudine tua polliceor, et pro benevolentia, qvâ hactenus consocios meos excipere consvevisti, te rogatum obnixe volo, ut me Clientulorum tuorum numero asscribere non dedigneris, dabo operam, ne ignavum allegisse videaris. Ego sancte polliceor, reciproqve aspirante Deo, jugem diligentiam, summo etiam nixu intendam præceptis Celsitudinis tuæ morem gerere, qvam Christus opt. max. instavrandæ veræ pietati bonisqve literis evehendis diu tueatur incolumem. Vale. Hafniæ 16 Octob. Anno 1600.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8.

[redacted]

346.

1600. 16de November. Beretning om et Overfald paa nogle Studenter af «Hofdrenge».

)m de Studentere, som bleffue offuerfaldne paa gaden, der de ginge til kaast. 16 Novembris A° 1600.

Den 16 Novembris om Afftenen, der klocken var slagen 5 och t quarter thill 6, da kom ieg Cort Quist gangendis op at S. ›eders stræde, oc som ieg kom der, saa ieg Erick Islender, ;abriel Ferø och Islew, huilcke thre fuldes med hin anden och ilde gaa i Communitetet thil kost, huilke der ieg saa, kiende eg dennem och løb thil dennem, at ieg kunde følgis med lennem thil kost. Och der vi komme tuert vd fra S. Peders træde paa Nørre gade, da kom der en Hoffdreng gangendis op ra Nørre gade, och haffde med sig en anden, som var lige om en halffvoxen karll, och haffde drengen en Sølffdolck ved iden (huilcken kaldis paa Islandsche en Pundart), men huad len anden haffde, ved vi icke. Och gick vi lidet for hannem, la begynte hand ath thale och sagde: her kommer Peder Cauda ›ch Peder Sardug gangendis. Da vende ieg Cort Quist mig ›m och sagde thil drengen: ved [du] huad du siger, och gack lu din vey och lad oss gaa voris vey. Da vende han sig ıeder at Nørre gade och raabte: Lackey, Lackey, och traadde nd thil mig, och drog sin Sølffdolck oc stack thil mig med lend. Da suarede ieg hannem: Jeg throer icke, at du vilt sticke mig. Da stack hand en gang eller tho effter mig, och eg spranck huer gang thil siden, saa ieg icke fick skade; och ılt men dette skede, da stod de andre, som varre med mig, stille. Da tenckte ieg: førend du skalt lade dig sticke aff hannem i liffuitt, da vilt du heller løbe thil hannem och see, om lu kandt faa fat paa dolcken med hannem, thi du kandt icke ;ynderlig skerre dig i henderne paa hannem. Da løb ieg ind hil hannem, och fick hannem fat med mine hender om hans ıender, och holt hannem saa fast, at hand icke kunde sticke nig. Och som vi saa stode och droges med hin anden, da alt vi begge thil Jorden (thi det var skredt paa samme sted),

oeh ther hand saa falt paa mig, da gick Gabriel Fers thil och thog hannem aff mig. Och ther ieg kom op, da løb ieg op at S. Peders stræde igien och hen att lille Lauritz Biørnsens stræde och saa at Studii stræde, och ther ieg kom thil Bispens hus och saa neder aff Nørre gade, da saa ieg, huor de haffde Gabriel och Islender fat, men da vor der kommen en stor haab drenge och karle thill. Da løb ieg ind i Communitetet, och bad vorris diskgeseller, at de ville komme Gabriel och Erick thil hielp, thi de slogis ilde aff nogle Hoffkarle, och der vi komme thil Studii porten och vilde vd, da haffde der en slaget dørren i for oss, saa wi icke komme vd. Men Islev Islender, der hand formerckte, at Cort var løben, løb hand hen at Nørre gade op ad Skiden stræde neder at Fiol stræde, och ved enden kom nogle imod hannem aff kirckegaarden, finge fat paa hannem och sloge hannem; siden sled hand sig løs och løb ind i Closteret, som de haffde lest fra maaltid, och bad dennem, de vilde hielpe, thi hand hørde Gabriel raabe. Siden gik hand aff Closteret indtil Anne Jens Hendrichsens och derfra hiem thil sit kammers. I midler thid kom der saa mangfoldig en haab och lidde Gabriel och Erick ind i Fru Anne Bings gaard, huor de sloge dennem i ryg, hoffuidt, mund och næse; dog var der nogle iblant dem, som sagde: er det dig Gabriel? Da suarede hand Ja; da sagde de: slar hannem icke saa, det er stor skam, hand haffuer intet giort; men de sloge dis mere. Da kom Axel Aagesen och en hoffkarl och thoge Erick ved handen, och nogle andre lidde Gabriel bag effter op aff Nørre gade och sloge hannem bitterlig. Da ryckte hand sig frem til Herremanden Axell Aagesen och bad hannem for Gudtz skyld, at hand villde bede dennem, at de icke saa slemmelig skulde sla hannem. Da vende hand sig thilbage, och slog hannem med sin flad hand paa munden och sagde: thi din skielm, og de andre lod icke aff at sla, førend de komme thil den sted, som de thog dennem. Der kom Gabriel fra dennem och løb neder aff S. Peders stræde och op at Studii stræde, och der løb en effter med en dragen Pundert, men Gabriel skiulte sig i Bispens loge, och karlen løb op aff Nørre gade, da søgte Gabriel det neste hus, som hand var kient. Men lidet førend Gabriel løb, der

klocken var 6, och maaltid var giort i Communitetet, kom Powel Islender fra kost och vilde gaa hiem thil sit herberge, som er i Hoffmesters studenterkammer; och der hand kom paa Nørre gade thuert fra Communitetet, saa hand den herremand, som siden kallede sig Axell Aagesen, och en auden hoffkarl, som holte Erick Islender mellem sig, och thre andre hoffkarle, som holte Gabriel Farø, och hørde, at Gabriel sagde: Gudtz død bedre mig det, atj farer saa ynckelig med mig. Siden saa en Hoffdreng sig thilbage och saa Pouell Islender gaa, och sagde thil de andre: Her kommer en aff disse samme skielmer. Siden thoge de Pouel Islender fat, och slog hannem først neder i Communitetz Rendesteen, och som de actet, hand haffde sine nøgler i sin hand thil sit kammers, da brød de dennem aff hans haand och slog hannem siden i Ansicktet, indthil den herremand raabte, at de skulde leede hannem med thil Byfogedens. Saa leede Herremanden och en Hoffkarll Erich Islender, men the andre Hoffkarle ledo Povil Islender bag effter Erick indtil Byfogedens, och siden fra Byfogeden igien hen thil Rectorem.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 197.

347.

1600. November. Universitetets Klage til Kansleren over Hofdrengenes Overfald paa Studenterne (se Nr. 346).

Magnifice Domine Cancellarie, summo Academiæ nostræ conservator & patrone omni observantia colende, non ignotum vestræ magnificentiæ, qvanta, non ita dudum, injuria studiosi aliqvot juvenes ab avlicis qvibusdam ministris affecti sint. Qvi citra omne ipsorum meritum, qvantum qvidem compertum habemus, in miseros illos inermes de improviso impetum faciunt: qvos prostratos maleficorum instar hominum ad urbis præfectum, & illinc ad Academiæ Rectorem ignominiose pertraxerunt atqve in carcerem detrudendos voluerunt. Nec his saturati injurijs & contumelijs, famam qvoqve eorum, qvod gravissimum, furti eos insimulando, criminose tentarunt. Ut alias ejusmodi

persecutiones toto iam triennio in miserum studiosorum gregem pro libitu cuiusqve exercitas taceamus. Qvæ sane omnia sunt contra Deum, publicam pacem in hoc tam tranqvillo & bene constituto regno, iura omnia Academica, & Clementissimorum nostrorum Regum Privilegia & Fundationes, imo etiam contra Regiam auctoritatem, in cujus tam avgusta præsentia grassatores illi vim tantam scholasticæ juventuti inferre non sint veriti. Cum avtem ex officio Christiani & pii Magistratus sit, status omnes & ordines inviolatos conservare, & intersit societatis humanæ, ut scholæ, qvæ Ecclesiæ & Reipublicæ seminaria sunt, ab injuria conserventur: ad V. Magnificentiam tanqvam ad patrem & patronum confugimus, demisse rogantes, velit pro singulari suo erga hanc scholam favore miseram hanc clericorum conditionem inspicere, et pro summa sua prudentia, qvænam hinc in posterum, nisi mature præveniatur, secutura sint incommoda, benigne prospicere, consilio suo juvare & apud illustriss. Regiam Maiestatem intercedere, ut ipsius Maiestas propitijs suis oculis afflictum hunc Academiæ suæ statum clementer intueri, et gratiosa sua protectione adversus vim ejusmodi asserere non dedignetur; ne pietatis & litterarum studia, qvæ hactenus in hoc regno, Dei & clementissimorum Regum beneficio, magno cum emolumento exculta sint, ruinam patiantur, & ita paulatim extingvantur. Ad nos qvod attinet, sedulo operam dabimus, ut nostræ jurisdictioni subiecti studiosi in officio contineantur, & si qvando eos ulli molestiam exhibere intelligamus, secundum leges Academiæ in eosdem severe animadvertere non intermittemus. Qvod reliqvum est, Deum opt. max. toto pectore rogamus, ut illustriss. & clementiss. Regem nostrum, una cum lectissima Regina, totaqve domo Regia, Regniqve proceribus, ac in primis Magnificentia generosissima, divina sua benedictione coronet, & in sui gloriam ac horum Regnorum tranqvillitatem qvam diutissime conservet, ut ipsorum præsidio Religio & litterarum studia, ut hucusqve, sarcta tecta maneant & perpetuo floreant.

Afskrift i Konsist. Kopibog 1609—32. Fol. 7—8.

[redacted]

348.

600. 29de November. Christian IV's Bekræftelse paa hans Forængers Gave af 400 Daler aarlig til fire Studenters Udenndsrejse. Pengene skulde for Fremtiden udbetales af Rentekammeret.

Vij Christiann thenndt Fierde, medt Gudtz Naade Danmarckis, orgis, Wenndis och Gottis-Koning, Hertug wdj Slessuig, Holenn, Stormarn och Dytmerschenn, Greffue wdj Oldenborg och elmenhorst: Giøre alle witterligt, att epthersom wor kiere Her ader, Sallig och Hoglofflig Ehukommelse, for nogen thijd siden ırleeden haffuer forordtnet, vdj den Fundatz paa de hundrede tudenters Wnderholdning her vdj wor Kiøpsted Kiøpnehaufn, at ırligen schulle wdtgiffuis aff Andtuorschouff, Soer och Ringsted iire Hundrede Daller, thill Fijre Personner att holde wden ındz; och siden er forordtnet, at forne iiijc daller schulle aargen wdtgiffuis aff wortt Slott Andtuorschouff, och eptherdj oss lsch• Rector och meennige Professores wdj Vniuersitetit ther ımmestedz haffue wnderdannigst thilkiende giffuit, att forne iiij ersonner wnderthiden skeer forhindring, att samme pendinge ke aarligen thill goede reede och rette thiide wdtkommer, ther ffuer forne Personner vdj dieris Studering bliffuer forsømmet: haa haffue wij naadigst forordtnet, at forn• iiijc daller skall er epther aarligen wdtgiffuis aff wort Rente Cammer thill huer yndermisse, paa thett the vdj rette thiide aarligen kunde dennom vden Landz thillschickes, och icke deroffuer paa dieris tudia forsømmis, som her thill skeed er. Bedendis och biuændis worre Rentemestere, de som nu ere eller her epther ommendis worder, att de aarligen thill huer Køndermyss aff ænte Cammerit wdtgiffuer och fornøiger the høiglerde her samestedzs paa forne iiij Personners wegne forn• iiijc daller, ey ørrendis dennom der paa nogen forfang eller forhindring vdj ogen maade, saa de for os icke schulle haffue dennom att ɩklaage. Giffuett paa wort Slott Kiøpnehauffnn, thenndt 29 dag ouembris. Anno 1600. Wnder Wort Signnett.

Christian.

Orig. paa Pergament (med det store kgl. Segl i Vox) i Konsistoriets rkiv, Pakken Nr. 38. (Jfr. Badens Univ. Journ. I, 61—2).

349.

Omtrent 1600. Skrivelse til Universitetets Rektor fra en Skotte, M. Guilielmus Corbredus, som havde opholdt sig i Kjøbenhavn og nu agtede sig til Tydskland for at studere videre, indeholdende Angreb paa Jesuiterne.

Cum omnes cuiuscunque gradus et ordinis Christum sapientes, eiusque veritatem nunc indies per fideles eius præcones prædicatam profitentes (Rector eruditissime) deceat, quo possunt modo lucis reuelatæ hostibus reluctari, et tergiuersantibus, maleque Christi symmistis obloquentibus ac impræcantibus, pro ingenii sui spiritu Christi sanctificati prudentia, obuiare, ne alias (vt prouerbio dicitur) tacendo consentire videantur, ratumque, quod ab illis tenebrionibus, virulentis diaboli mancipiis, edictum fuerit, probent: cum (inquam) hoc omnes Christi religionem sinceram colentes facere deceat, alienum certe non existimaui, imo potius æquum esse duxi, si cuiusdam pseudonymi (sic enim nouos istos monachos Jebusitas merito dictos appello, qui sacrosanctum Jesu nomen perperam, nec sine blasphemia, suæ sectæ inscribunt), sequentis patris sui diaboli et eius primogeniti, papæ psychonphagi, naturam ac tyrannidem, versibus crudelitate summa refertis, pro ingenioli mei tenuitate, paucis responderem. Nunc igitur Dei gratia Germaniam ad vberiorem in studiis scientiam acquirendam iter meditans, hoc qualecunque est responsi mecum tacitus excogitabam, illudque vobiscum communicare instituebam, veterum nonnulla ad hoc negotium pertinentia testimonia subjiciens, in quo etsi vobis eruditionis et poeticæ artis nihil sit vel appareat, nec enim eam profiteor, nec tantam numeris orationem adstrictam me puto antea prius descripsisse: Boni tamen, quicquid hac cartula ante oculos apposuero, consulturum confido, meæque inscitiæ plus satis audaci veniam daturum expecto. Hac autem spe fretus, Jebusitæ versus, quibus Cæsarem ad tyranidem in veros Christi pastores adhortatur, meam quoque illis antithesin paræneticam, rudi Minerva exaratam, propono.

Consilium Jebusitæ cuiusdam Cæsari anno superiore sub eius initio præstitum.

[redacted]

Qua ratione queat Germania salua manere,
Suscipe consilium, lector amice, meum:
Vtere jure tuo Cæsar, seruosque Lutheri
Ense, rota, ponto, funibus, igne neca.

(Derpaa følger en Antithesis parænetica af Brevets Forfatter, derefter anføres nogle Ytringer af Honorius (De libero arbio et prædestinatione), Bernhard og Aventinus, indeholdende fald mod slette Præster, endelig endnu nogle latinske Vers Brevets Forfatter, der slutter paa følgende Maade:)

nque vale viuasque diu clarissime Rector,
et superes phrygios nestoreosque dies,
tibi dent quodcunque cupis, quodcunque mereris in Christo,
Dii mihi dent cupias vt meminisse mei.

Vester in Christo Jesu humillimus
M. Guilielmus Corbredus Scotus.

Orig. uden Datering eller Udskrift, i Konsistoriets Arkiv, Pakken 187.

352.

ıtrent 1600. Begjæring fra Deponenderne til Decanus i det filosofiske Fakultet om Optagelse ved Universitetet.

ıssu jam tuo, clarissime amplissimeqve vir, comparuimus et eludium actus hujus absolvimus, qvod ut ludicrum fuerit, ɔiationis tamen cujusdam adinstar esse intelligimus. Nos m miselli ex trivio nos nostraqve huc deportavimus, non ıari, qvam mente quam moribus hactenus insubidi, immo sordi- ı atqve adeo deformes fuerimus. Qvando avtem opem nobis fecit ɔctabilis Dignitas tua, futurum, ut ad meliorem vitæ condinem traducamur, et in eorum adoptemur atqve accenseamur merum, qvibus ad universas artes et ut vocant facultates delindas atqve etiam perdiscendas pateat accessus, qvibusqve ıplissima jura, immunitates et privilegia sint a Regibus et ncipibus indulta. Ecce ad tua supplices, Sacerdos Venerande, volvimur genua, rogantes, ut nos censuræ tuæ subjectos Mu-'um sacris initiare digneris, ut deinceps te tanqvam μουσαγήτην iqvosqve, qvi in hac Academia juventutem ducunt et docent,

avdiamus et imitemus. Promittimus autem eam in vita modestiam et studiis industriam, qvæ homines frugi et ingenuos maxime decet.

J. J. V(enusinus).

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. Naar Venusins Navn staar under Begjæringen, betegnes sikkert dermed, at han har forfattet Andragendet i Deponendernes Navn.

Andet Supplement.

351.

1582. Theologernes Betænkning, afgiven i Anledning af Kongens Spørgsmaal, om den Ejler Krafse overgangne Dom for Manddrab kunde formildes.

Aldernaadigste Herre oc Konge, wi haffuer met all vnderdanighed forstaait, huad E. K. Matt. begerer at vide aff oss aff Gudz ord, om den Sententz, som er gaait offuer Eyler Kraffse for den Mandslæt, maa aff Ethers K. Matt. met en god Sambuittighed formildis, saa hand maa bekomme Naade, at vere vdj sit huss, gaa til kiercke, oc icke videre komme aff sit godz. Der paa giffue wi E. K. Matt. vnderdanigst tilkende, at wi aff Gudz ord vide oc lære, at Gud, som haffuer befalet Øffrigheden at straffe Mandrabere paa liffuet, han haffuer oc i sin low dispenserit, oc sine strenge Bud formildet. Disligest vdj huad fald oc huorledis det skal ske, lærer Gud ved Moses vdj den 4 Mosi Bog, 35 Capitel: Huo som slar nogen ihiel, hand er en Mandrabere, oc skal visseligen dø, Men der som hand wforuarindis støder hannem vden fiindskaff, eller kaster noget paa hannem wforuarindis, saa hand dør, oc hand er icke hans fiende, oc ey vilde hannem ontt, da skall menigheden dømme mellum den, som slo, oc Blodheffneren i denne Dom, oc Menigheden skal fri Mandraberen aff Blodheffnerens hand, oc skal lade hannem komme igen til den fri Sted, som hand flyde til.

[redacted]

Her lærer Moses, først, at alle motuillige Mandrabere skulle affes paa liffuet.

Dernest giffuer hand tilkiende, met huilcke Mandrabere der ıa dispenseris met, som ere de, der wforuarendis støder nogen en findskaff, eller kaster noget paa hannem wforuarendis, saa od dør, oc er icke hans fiende, oc icke vilde hannem ont, n, som der staar Exodj 21: huilcken Gud haffuer wforuaıdis ladet falde i hans hender; vdj saadan fald, siger Moses, mand maa dispensere.

For det tredie lærer Moses, huem der vdj saadan fald skal pensere, oc siger, at Menigheden skal dømme, det er, de, m ere forordinerede dommere aff Menigheden, skulle flittelig uerueige alle Sagens omstendige vilchaar, om det er it motligt, eller wforseindis mandrab.

For det fierde skal det ske i Dom, som Moses siger: Me;heden skal dømme, i denne Dom, mellum Mandraberen oc ɔdheffneren.

Oc for det sidste giffuer hand tilkende, i huad maade saan Dispensation maa efftherlades, som er, at vdj wforseindis ındrab, da maa Mandraberen bliffue vdj en aff de fri Stæder, beholde liffuet.

Denne Proces er aff Gud ordineret, och holdis endnu vdj retthergang hoss alle folck: At vdi dom och Rettergang, der m Sagen skal ordentlig forhøres, offuerueiges, oc vitnisbyrd eligen examineres, skulle alle Sagens omstendige Vilchaar ıntskes oc forfares, oc der aff at dømme, om der vdj met god Sambuittighed maa dispenseris eller icke, huilcket oc r at ske i denne Sag aff E. K. Matt. oc Rigens Raad. Wi nde det icke gøre, fordj wi ere icke de Personer, huilcke ıd til saadan bestilling haffuer kaldet oc forordinerit. Icke le wi helder i Dom oc Ræt der, som denne sag met sine obstendige vilchaar skal grandgiffueligen forhøres, offuerueiges, vdj en sand Guds fryct betenckis, om der maa dispenseris ler icke.

Der for efftherdj wi icke ere de Personer, som bør paa voris nbedes wegne at side i verdzlig dom oc Ræt, eller at indffue oss i Blodsager, oc kunde der for icke vide den rætte

Sandhed oc grund i denne Sag, huor vdaff saadan Dispensation er at tilstæde eller icke, da bede wi E. K. Matt. met all vnderdanighed, som voris Naadigste Herre oc Konge, E. K. M. vilde naadigst holde oss dette i den beste mening, oc met E. K. Elskelige Raad, huilcke som forordinerede Dommere haffue førhørtt samme Sag, i en sand Guds fryct hoss sig offuerueige oc betencke, om de omstendige vilchaar, Moses omtaler, for huilcke saadan Dispensation maa tilstædes, ocsaa findes vdj denne Eyler Kraffsis Sag. Oc saa icke aleniste i denne, men i alle andre Sager betencke, huor met Gudz ære kand forfremmes, low oc Ræt bestyrckis, oc de, som skulle side i Dom oc Ræt, kunde beholde en god Sambuittighed.

Paulus Matthias.
Andreas Laurentii.
Christophorus Knoff.

Udenpaa: Copi aff det Suar til Kong. Matt. om Eyler Kraffses sag. 1582.

Af Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

352.

1586—7. Aktstykker i D. Niels Krags Sag med hans Hustru Kjønnes Slægtninge, i Anledning af at han vilde rejse bort uden at sørge for Hustru og Børn.

a.

Kiønne Doctor Niels Kragis Moder, Slecht och wenner er begierindis aff her Rector, at hand aff thend Møndighed, hand haffuer aff Kong. May., will forreholde D. Niels Krage thesse efftherskreffne Arthickler, och hand att suarre ther thill, huis hannom siunis adt ville liide och vndgielde.

Efftherdj D. Niels Krage haffuer thagit sig for att wille regse och wandre, mener hans hustruis Moder, Slecht och Venner, att hand først bør att forsørge sin høstrw och børn medt huis nødthørfft the behøffuer vdj hans frawerrelse, førendt hand nogen stedz begiffuer sigh hen her fraa byen; och icke

[redacted]

lade thennom her bliffue efftherзidendis hielpeløse och aff hannom forlatt, som thilforn nogen aar skeedt er.

Och efftherthj hendis Moder, Slegt och foruanthe haffuer hannom vdj all wenlighen ladet beskicke med tho Sogne-Prester och thuende Borgere her vdj Kiøbenhaffn, siden hand haffuer werrit med sin høstrw thil doms vthj Rodskilde Cappittel, om hand will kiende sigh vidt sin høstrw, effther dommens lyudelse, hende at forsørge och forsuare som ein erlig Mandt, eller och handt vill skillige sig fraa høstru och børn saa louglig, som ein erlig Mand bør att giørre.

Disligeste ochsaa haffuer the ladet hannom beskicke medt tho erlige Dannequinder, nu siiste gang Gud aldermegthigste haffde forløst hans høstrw, och begaffuit thenom med ein vng søn: om hand thaa vilde thette lille barn thill ærre biude fadre ther thill. Huor thil allsammen hand moduillig haffuer suaret, och som thend sin høstrw, slecht och venner inthed gott mener eller effterthalor.

Ochsaa thend thiid hand aff her Rector [var] bleffuen forlagt att bliffue thilstede, thil saa lenge att ther bliffuer giort anden beskeden emellom hannom och hans høstrw, huad heller hand vilde thage hende thill sig igien, eller och skillies wedt hende som ein erlig Mand bør att giørre. Thaa haffuer hand giffuet scrifftlig suaar, at hanns høstru skulde først forclare sig for thend thiufsag, huilcken hand selff gaff hende paa Rodskilde Cappittel, som dommen formelder.

Her thil suarer hendis venner: Efftherthj att Doctor Niels Krage ene haffuer giffuet hende saadan sag for Cappitells herrer vdj Rodskilde, effter therris doms lyudelse; tha mener the, at samme dom icke thilholder hende at forclare sigh for saadan vbeuislig sagh, som hand selff haffuer giffuet hende. Och bespør the sigh, om Doctor Niels Krage icke selff bør at fordre thend sagh thill rette, enthen at forsuarre sin høstru, eller och beuise, huorledis hand er komme thil thend sagh och huem ther er hans hiemmel ther thill, thett hand ene, hendis slect och venner vuitterligt, haffuer giffuet hende saadan sagh och beskildet hende for thiufferij.

Er therfor hendis Moder, Slect och Venner begierindis aff

her Rector och andre Vniuersitetis herrer, athj paa Kong. May. vegne wille forrelegge och forbiude D. Niels Krage, at hand ingenstedz her aff Byen enthen i landet eller vdaff begiffuer sigh, førendt hand faar giort anden beskeden medt sin høstru och børn, huad heller hand vill enthen annamme thennom eller och skillige sig aff med thennom som ein erlig Mandt, och at hendis venner maa faa thette therris frembset och thil budt aff the guode herrer beskreffuet, om the thet vdj frembtiden behøffuer.

Naar D. Niels Krage faar fuldgiort thisse forskreffne arthickler saa louglig, som thet sig bør, skall hans wandring verre hannom wbehindret aff slect och venner.

b.

Eptherdj Doctor Niels Kragis Høstru, Moder, Slect oc foruanthe er kommen vdj forfaring, huorledis adt handt nu paa ny will thage sig enn wandring for, oc icke haffuer giort nogen endelig beskeidenn medt sin høstru epther thendt Doms liudelse, som hun paa Roskylde Cappittel bekommit haffuer, huilckitt hannom vdj all wenlighedt haffuer werrit thilbødenn: Er the ther for begierendis aff hederlig oc høylerdt mandt Doctor Anders Lemuig Rector, adt handt epther thenndt myndighedt, handt haffuer aff Kong. May., will alffuorlige thilsiige oc forbiude Doctor Niels Krage ingenstedt adt hendrage eller noget sitt guodtz fløtte eller føre, førendt thendt sag bliffuer anderledis thill ende giort, huadt heller handt epther Cappittels doms liudelse will thage sin høstru thil siig, hende hantheffue oc forsuare som en Dannemandt, eller oc skillie hende fra siig saa loulig, som thett sømmer oc bør enn erlig Dannemandt.

Actum Kiøbenhauffn thendt i Nouemb. Anno etc. 1586.

(Herunder har D. Niels Krag skrevet:)

Huad min vandring anlanger, er mig fornøden at besøge Kong. Mats. oc Cantzeleren, huor de ere at finde, huad heller ieg skall bliffue her y landen, eller ieg skal vere foraarsaget at drage vdaff landen. Huad det anrør at forhindre mig oc mit guots, vil ieg gierne haffue mig fri oc mit gods ocsaa; men hues nogen haffuer met mig at giøre, vil ieg nu suare, dersom ieg noget snart forderis; ellers er mig behoff at vandre

[redacted]

net det første. Huad Capitels dom anlanger, acter ieg at giøre ioget andet dertil, naar Kønne først forklarer sig for den tiff ag, efter same doms liudelse.

c.

Kiere her Rector, som ieg thilforn haffuer giffuet ether thiliende om nogen pendinge, som Docter Niels Krage er Claus leckelborrig skildig, efflher hans hantskrifflhes lydelse, som er ex daller, och Claus haffuer vdj ethers neruerelse offuerantvordet migh same hantskrifft, att ieg skulle fuordre same pendinge aff Doctor Niels, efflherthj at iegh waar Docters bud thill iannom om pendingene, att hand thennom thill laans kunde ekomme, Och den dag hantskrifflhen om formelder er nu for vger siden forgangen, och pendingene inthet er frembkommen, ich Claus manner mig ydeligen om bethalingen, huorfor ieg will haffue ether wenligen ombeden, attj som min ven wille vell giørre och legge hannom ein florthen dags dag for att bethale och fyldest giørre sin hantskrifft, hand vdgiffuet haffuer, med saa god ein wilge, som hand hans pendinge bekommet haffuer, paa thet thend guode karll icke skall haffue siig wiidere for sin bethaling att beklage. Actum Københaffn thennd 25 Marttj Anno 87.

Michel Lang.

d.

Mag. D. Rector, haffuer ieg bekommet vdskrifften aff Michel Tollers begering, y sende mig, huor vdi hand met retten foddeter de penninge, mig bleff lont it aar forleden, oc begærer mig florten dage skulle forleggis at betaale. Daa at suare kortelig til denne hans begæring, kand ieg icke forholde eder leyligheden, huor at same penninge ere fortærede oc anuend paa den trætte, mig siden er paakommen, til reysen oc y andre maade, saa ieg icke haffuer nu der ieg kand betaale met y penninge. Oc endog ieg gierne haffuer baade hu oc sind at betale huer god mand vel met gode vilge, om de ville eders [1]) laade at tage dem selff

[1]) læs: ellers.

til rætte, kand ieg dog icke saadan penninge affsted komme at aflegge Michel, icke end y meget lenger tiid end de fiorten dage, hand mig for ligger. Och haffde ieg vel ræt til at vdføre den trætte oc sag, ieg haffuer med hannom, først, oc andet kunde icke dømmes derom, vden mig skulde skee vskel. Vil dog, paa det at ingen skal acte mig der met at søge vndflucl, oc at y oc de dannemend y vniuersitet kunde vndlediges for at dømme, tilstede hannom, huis y kunde onde hannom met rætte, om ieg end selff vor for dom met hannom. Maa y fordi, om eder siunis oc hand saa vil, laade hannom indføre y mit gots, oc hand kand laade sig til vordere aff min klæder, boeskaff oc bøgger, som ræt er, hues hans gield belanger, oc kand det enten for sitt saa beholde, eller hand kand tage det til pant, til ieg kand betaale met penninge, som ieg loffuet haffuer, saa vil ieg, huad [enten] ieg bliffuer her y landet eller icke, betale hannom met penninge; dog ieg her vdj til ingen visse tid kand forplicte mig, effter som min leylighed sig nu begiffuer. Oc dette kunde y onde hannom, huor snart hand vil, den stund ieg her er tilstede, huilcket ieg er vuisse, huor lenge kand vare. Thi at ieg icke nu met penninge, guld eller sølff kand betale. Ved hand selff, om hand oc hans radgiffuere oc Konne oc hendis haffuer verit aarsag til eller ey, oc ieg laader Gud oc got folck dømme paa, som haffuer conscientz oc noget er tilgeneget til rætfærdighed. Dog vil ieg haffue herudinden min ræt vforkrenckct oc min tiltaale mig forbeholden, som ieg kand haffue til hannom for den kiiste, der er indførd til byfogdens, saa der kand handles om, hues lou oc ræt sig kand begiffue, naar mig siunis. Oc forseer ieg mig, dette ieg selff tilbiuder skal vere det strengeste, hand kand trenge paa, eller y kunde kende hannom til, efflerdj her er nu icke anden middel til at betaale hannom, actendis at ieg met mit gots kunde løsse mig, der som det gialdt end hardere paa, end ieg hannom er forplictet. Oc der som hand icke saa nøyes, vil ieg der mod haffue protestirt, hues [ieg] nu her til biuder, oc hues ieg y den anden schedel, ieg sende eder, excipirt haffuer, hues y ville haffue beholden, om behoff giøris. Dette ville y vel giøre oc laade hannom igen forstaa, oc sende mig suar, det

[redacted]

første muligt. Eder at tiene igen er ieg altiidt villig. Kiøbenhaffn den 11 April. 87.

Nic. Cragius.

e.

Gunstige her Rector, vdj thend vdskrifft aff Docter Niels Kragis Zeddel, som i sende migh, haffuer ieg formerckt hans vndskilding, att hand siger sig icke nu att haffue pendinge, och icke heller saa kort kand thilkomme at fuldgiørre sin hantskrifft, hand vdgiffuet haffuer paa the 210 daller, som skulle verrit bethallet thil Fabiani Sebast. dag, som nu paa tholffthe vge siden er forgangen; och ieg daglige manis aff hannom, som hantskriffthen lider paa, fordj att ieg vaar hans bud och vdj ein guod mening flyde Docter pendinge thill laans. Saa er ieg endnu saa vell som thilforn wenligen begierendis aff ether, atthj effther then møndighed, i haffuer aff Kong. May., wille vell giørre och thilholde hannom, att hand endnu med saa guod ein wilge, som hand thisse pendinge annamett, wille thennom igien bethalle, och ingen sted att hendrage, førend hand sit breff haffuer fyldist giort, effther som hand sig ther vdj forplictet haffuer. Thj ieg inthet begierer eller stunder effther att indførris vdj hans guodz; hans hantskrifft formelder inthet therpaa; men att hand skall bethale med rede pendinge och ingen anden vaare. Thette er ieg paa thet wenligste begierendis aff ether, athj paa K. M. wegne wille thilholde hannom. Jeg will gierne findis ethers willige thiener igien. Actum Kiøbenhaffn thend 12 Aprilis Anno 87.

Mickel Lang.

f.

Magnifice D. Rector. Eders bud hafuer tuenne gange verit hoss mig, først at forkynde arest, saa oc at sætte mig tiidt for at betale Michel Toller. Saa haffuer ieg begge gange suaret, saadant at skulle tilstedis, siuntes mig vbillig, oc derfor mente, hannom herudinden intet at wille vere forplictet, saluo iurê et autoritate magistratus Academici. Først huad arest er anlangende, er en gang kend for ræt af vniuersitet, at efftersdi

ieg hagde om min sager at handle hoss Kongen, daa kunde de icke der offuer forhindre mig, ieg motte io hans Mats. besøge, dog at ieg bleff her y landen. Vil ieg fordj staa endnu paa same dom, efflerdi ieg endnu icke haffuer det fuldkommet. Dernest meener ieg oc, at efflerdi hand haffuer selff taget sig til rette, y det hand haffuer laadet føre mine bøgger fran Rostoch oc saa forhindret mig min reyse, acter ieg, at hand met saadan vold oc raan skull(!) haffuer forspilt sin ræt, effter hand haffuer tagen sig selff ræt, oc bør icke hannom at stædis baade at tage sig selff til rætte offuer mit gotz, oc siden at ondis hannom aff øffrighed arest offuer min person. Thj vil hand saadant benecte, bør hannom det intet at komme til hielp, vden det skeer for øffrighed, oc ieg er selff tilstæde, saa ville vj see, huor det hør hen. Huad det anrør, at ieg skulle inden xiiij dag betale, siunis mig, ieg bør først at høris y ræt, huad ieg ville suare til same gield, førend ieg bleff condemneret at betaale. Dernest efflerdj en gemein mand til tinge haffuer en maanet, naar hand er ræt til dømt, burde mig icke heller saa kort tiidt at skriffues for. Saa til met effter ieg berober mig at haffue en causam criminalem mod hannom, oc hand haffuer ickon ciuilem mod mig, bør mig icke at offuer eiles, mens mig at stædis først min tiltale at fuldende in causa maleficij, førend hannom stedis ræt in causa contractus. Och er ieg nu icke saa gandske en gemein studenter, at mand skulle effter Michels Chemnitz vanartig begering procedere met mig, men hagde verit nock, at mand hagde lagd mig for, ieg hagde bleffuen tilstæde, end til ieg kunde vdføre met hannom met rætte, hues vj hagde met huer andre at giøre. Vil fordi, Magnif. D. Rector, vere gierne hoss eder vndskyllet, at ieg herinden haffuer giffuet saadant ansuar. Er ellers offuerbødig at beuise eder paa eders embeds vegne, hues lydighed oc reuerentz ieg plictig er. Eder her met Gud [befalendis].

Nic. Cragius.

Originalerne i Kong. Bibl., Ny kgl. Saml. 752 c. Fol. De to første Stykker (a. b.), der savne Underskrift, ere skrevne med Michel Langs Haand (hvilken Mand var Tolder i Kjøbenhavn, hvorfor han ofte blev kaldes Michel Tolder).

[redacted]

III.

353.

Love for Alumnernes Øvelser i Valkendorfs Kollegium.

Leges
De annuis exercitiis
in Musæo publico.

I.

ıspector & 3 alii, qvos delegerit Rector cum Decano, dis-
ıtabunt singuli semel qvotannis, opponentibus cæteris, vel
iis etiam, qvos invitaverint.

II.

Atqve illi qvatuor vel sint promoti Baccalavrei, vel primo
'oqve tempore promovebuntur in Academia.

III.

Theses conscribant ex Grammatica, Logica, Rhetorica &c.
catechesi doctrinæ Christianæ, cum consilio Domini Decani.

IV.

Disputabunt avtem diebus ☿ post festum Paschatis, Pente-
ıstes, Michaëlis & Natalitiorum Domini, ab hora I post
eridiem.

V.

Ut vero sit utile & placidum colloqvium, Decanus facul-
.is Philosophicæ, vel alius ex Magistris Professoribus, qvi roga-
s fuerit, præsentia sua illud moderabitur.

VI.

Cæteri XII Orationes Latinas recitabunt, vel memoriter vel
scripto, singuli sub finem cujuslibet mensis, secundum or-
ıationem Inspectoris; sed eas prius ostendent Domino Decano,
l privato Magistro.

VII.

Qvicunque neglexerit officium in exercitiis ejusmodi, domo
ohibeatur per Inspectorem; nisi poenam voluerint mitigare
ıctor & Decanus.

[redacted]

IIX.

Sit omnibus simul exercitium Musicæ semel ad minimum qvavis septimana hora una vel altera post meridiem & in primis diebus festis, avt alias etiam, qvando id mandaverit Rector vel Decanus.

IX.

Si vel Inspector vel alius ex inhabitatoribus aliqvid cæteris proposuerit in lingvis vel artibus, diebus extraordinariis, ejus rationem habebit Rector, cum Dominis Professoribus, sicut æqvum est.

X.

Tum si qvispiam heic concionem vel Latina vel vernacula lingva habere voluerit, exercitii cavsa, studiosis tantum avdientibus, & invitato ad horam aliqvam commodam Privato Præceptore, vel alio Professore publico, qvi amice admonebit de illis, qvæ corrigenda putaverit, id qvoqve lavdandum est.

Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Valkendorfs Bog. Stykket er udateret, men er i ethvert Tilfælde ældre end Christoffer Valkendorfs Død.

354.

1601. 12te Januar. Professor Johannes Stephanius indbyder Studenterne til at høre hans Forelæsninger over Rudolf Agricolas Dialektik.

Programma de prælectione Rudolphi. Jan. 12, A. 1601.

Studiosis Adolescentibus S.

Cum præavorum nostrorum memoria omnes disciplinas liberales foeda quædam barbaries occupasset, et veluti quodam diluvio tantum non penitus delevisset: Deus opt. max., pro singulari sua in genus nostrum clementia, tandem non passus diutius, tam præclara non solum humanæ vitæ subsidia, sed et perpetuæ salutis adminicula tantis sepulta tenebris, perpetuoque seu carcere damnata nostro cum damno et dedecore delitescere: excitatis ingeniis maxime idoneis, ad opus videlicet tam arduum, tam necessarium, tam plane salutare conficiendum, quicquid est

terarum humaniorum in eam lucem eduxit, quam nunc aspici-ıus, et nisi extreme simus ingrati, non nisi divino beneficio ım subito, tam inexpectatum affulgere potuisse, agnoscere cum umma animi reverentia, et grata memoria celebrare debemus. ıt de cæteris taceam, quantum rei literariæ inprimisque arti ialecticæ nitoris, ex summo squalore, non rerum modo et ræceptionum frivolarum, sed et sermonis ineptissimi, per Ru-olphum Agricolam accesserit, si quis ignoret aut ambigat, sciat e eo extare locupletissima testimonia clarissimorum virorum, t testium omni exceptione majorum, Barbari, Gyraldi, Erasmi, ovii, aliorum; tum magni illius Rami (absit invidia dicto) qui artim Schol. Dial. Lib. 4. Cap. 13. partim præfatione in Scholas ıram. ingenue fatetur, unum Rudolphum sibi authorem extitisse, um ad veritatem ubique non hominum authoritate metiendam, ed re ac rationibus exquirendam, tum vero maxime ad verum rtis hujusce usum, quem nullum prius, tot et tantis vigiliis uæsitum, cernere potuit, penitus pernoscendum.

Quod igitur scire Studiosos volumus, Rudolphi Agricolæ ibros tres de dialectica scriptos deinceps enarrandos susci-iemus. Qua ex re fructum aliquem industriæ suæ percepturos peramus eos, qui nobis audiendis operam dandam existimarint. ıitium autem prælectionis, Deo volente, hora consueta diei Jovis roxime sequentis, ut interim, si qui volent, se queant præparare. ene valete. D. 12. Jan. A. 1601.

Joh. Stephanius.

Orig. Udkast i Kallske Saml. 512. 4 (p. 62).

355.

601. Studenten Søren Pedersen Bjerg beder Prof. Jon J. Venusin om at være hans Privatpræceptor.

Cum hujus scholæ leges, illustrissime Domine Magister, non ermittant qvenqvam in album Universitatis inscriptum abs-ue Præceptore in studiis versari, qvi vitæ, diligentiæque ejus abeat inspectionem, et ad qvem tanqvam asylum tutissimum onfugiat: Hæc cum ego animo perpenderem, Præceptore carere

non potui. Elegi enim ante triennium, cum primo cornua deposui, clarissimum ac eruditum virum D. Andream Kragium, piæ memoriæ, qvi mihi semper dictis et factis loco Patris extitit. Cogitanti avtem mihi jam de eo, cujus opera in posterum uterer, tu præ cæteris occurrebas, quem mihi eligendum putarem, cujus eximia humanitas, ingenii dexteritas, in colloqviis et congressibus facilitas ab omni avsteritate [semota] dudum perspecta est. Cum ergo observande D. M. animum meum in tua solum humanitate defixum habeam, minime addubito, qvin huic meæ petitioni satisfacturus sis, et me in numerum et album tuorum discipulorum recipere non graveris. Ego vicissim, qvantum in me fuerit, tibi illam obedientiam, gratitudinem, cæteraqve officia, qvæ Præceptori a discipulo debentur, promitto. Anno 1601.

Tuæ excellentiæ
discipulus obseqventiss.
Severinus Petri Montanus.

Reverendo et Clarissimo Viro, virtute, eruditione et pietate excellenti D. M. Jonæ Jacobæo, Physices in academia Hafniensi Professori dignissimo, Dn. et Præceptori suo, perpetua observantia colendo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. Sammesteds findes Afskrifter af lignende Anmodninger til Prof. Jon J. Venusin: 1. fra Olaus Johannis Ystadiensis (udateret, men fra Tiden kort efter at Venusin var bleven Professor, og medens han endnu besørgede Præsteembedet ved Helliggejstkirke, da Studenten tillige beder om, at han maatte prædike næste Søndag i Hospitalet); 2. fra Laurentius Matthiæ Roschildensis, der tidligere havde haft D. Anders Krag til Privatpræceptor (dat. 26 Novbr. 1600); 3. fra Franciscus Petræus Thasingensis (udateret).

356.

1601, 6te April. Prof. Joh. Stephanius anbefaler Studenten Aage Matsen til Henning Valkendorf til Gjenoptagelse i Valkendorfs Kollegium, som han var bleven udelukket fra.

Hans Staphensøn, Prof. vdi K. Un., bekiender met denne min egen handschrifft, mig witterligt att were, att denne breffwiser Aage Matsen, fød vdi Schaane, studerendis her vdi Univer-

[redacted]

sitetet, haffuer for nogen føye thidt siden werit aff den edle och welbyrdige herre Christoffer Walckendorph, nu saligh hosz Gudt, gunstligen bewillgett, att haffue sin boelig och werrelse vdi det skønne husz, som den gode herre her vdi byen haffuer funderit och giffuitt thill nogen fattige Studenthers frii woninger, och att for^ne Aage Matzøn vedt jule thidt nu sidst forleden er reyst offuer thill Schaane, ther hosz sin slechtt och gode wenner att anholde om nogen hielp och fordring vdi sin studering, men fordi han er ther bleffuen noget lenge oppeholden, baade for den haarde winthers skyldt, saa och aff andre aarsager, och icke er kommen saa snartt thilbage igien, som den forordning, ther om samme huses och studenthers boeliger giortt er, formelder, der thill mett fordi her midler thidt kom thill byen thiender, att hand skulle werrett omkommen, ther hand paa wegen thilbage vilde giffue sig offuer iiszen, er en anden person vdi hans stedt och boelig annammett. Och ther hand er kommen thilstedde, wilde rector och professores her vdi universitetet ikke understaa sig, modt den salige herris fundatz och statuter, hannom igien att indthage, wden hand kunde ther thill bekomme en ny bewilging aff e. och w. mand Henning Walckendorph thil Glorup, som nu epther for^ne fundatzes indholdt haffuer ene ther vdj att raade, huorfor hand nu er foraarsagett, for^ne gode mand om samme bewilging att besøge, huor paa hand war denne min widskaff, begierrendes sig schriffltligen att meddeelis, hwilckett jeg icke wiste hannom att kunde benechte, efftterdi hand er min discipell, och her thill haffuer skickett sig saa baade vdi lærdom och leffnett, att om hannom er att formode, hand met Gudtz hielp kunde vdi fremthiden bliffue duelig thill att bruges y kircke eller schole thienniste, huorsomheldst thet Gud haffuer forsiunitt, er och herfor werdt att hielpe och forfremme. Gud will alle velgierninger, fattige schole personer bewiste, mett sin rige och runde welsignelsze wisseligen beløнne. Thill ydermere widnisbyrd haffuer jeg thryckтt mitt signett her neden for. Schreffuett vdi Kiøbenhaffn den 6 Aprilis anno 1601.

H. S. Pr. egen handt.

Udkast i Kallske Saml. 512. 4. (p. 65).

[redacted]

357.

1601. Maj. D. Anders Lemvigs Testament, hvorved han skjænker sin Bogsamling til Universitetet.

Jegh Anders Lymvigh, Medicinæ Professor y Kiøbenhaffns Universitet, kiendis och giør witterligtt for alle, att efftherdi Jegh giøris nu fast gammell och ther thill meth møgit skrøbeligh, och ingen thing er wisser end Døden och inthedt uwisser end Dødsens Stund: Tha paa thett huad som effther min dødeligh affgangh findis, were sigh huad thett were kand, guld, sølffer, penge, løst och fast, der meth dis schickeligere motte thill gaa, effther som Register therpaa meth min egen haand wnderschreffuit widere wduiser och formelder, haffuer Jegh therfor y min welmagt saa thermeth forordnit och giort, och endeligh will att holdes skall, att ther først och fremmest skall betalis, huad Jegh skyldigh er och min handschrifft paa findis. Dernest skencker Jegh thill Uniwersitetet min liberi och ett hundrede Daler til Universitetet, aff huilche aarligen Bibliothecarius skall opbære fem Daler. Dogh med sadan wilkor, att der skall giøris Rectori Academiæ aarligen Rede och Regnskab derfore, att ingen aff bøgerne bortkommer. Och paa dett att saadant iche skall ske min hustru for ner eller thill skade y nogen Maade, skall hun haffue thill wederlagh ther imodt fem hundrede Daler, som Søren Ingmand nu haffuer, huilche hun till sigh anamme skall effther hans breffuis formeldelse, som ther paa megh giffuit er. Och will høgeligen begiere, att ingen paa thette mith breff effther min Dødt och affgangh nogen forhindringh eller modsigelse giører, dett were sigh mine Arffuinger heller nogen anden, saa fremtt som then euige Gud thet iche straffe skall. Thill ydermere widnisbyrd och bedre forwaringh haffuer Jegh wenligen ombedet etc.

Indført i Acta Consistorii d. 9de Maj 1601 med følgende Bemærkning: »D. Andreas Lemvichus Medicinæ D. et Professor hoc die Bibliothecam suam Academiæ legavit, exhibita notario Academiæ scheda, qvam in publica Acta referri voluit«.

358.

1601. 9de Juni. Prof. Joh. Stephanius meddeler som Privatpræceptor Testimonium vitæ til Povl Jensen Kolding, der agtede sig til tydske Universiteter.

Paulus Joh. Coldingensis. 9 Junii 1601.

Quo pauciores reperiuntur, qui partim naturæ bonitate partim etiam recta institutione et suapte industria ac labore ad verum in vita decus contendere, virtutisque et honestatis laudem, spretis rebus iis, quæ inde abducunt, serio amplecti conantur, eo majori bonorum omnium favore ac benevolentia dignos illos esse, atque eo veluti occulto quodam et tacito celeusmate ad majorem contentionis ardorem inflammandos, nemo est, opinor, qui inficias iverit. Ex eorum autem numero hunc esse Paulum Joh. f. Coldingensem, ut nequaquam dubitamus ipsi, ita persuasum aliis vehementer cupimus. Adeo semper animadvertimus cum in Regia Schola Sorensi primum, tum deinde in hac Academia, in qua utraque aliquot jam annos continuos inde usque ab anno Christi etc. nostro seu Præceptoris usus est opera, eum cum singulari laude pietatis et modestiæ parem discendi alacritatem conjunxisse. Is nunc suadentibus amicis et rebus aliis, ut nonnullam sibi comparet experientiam, celebres aliquot inclytæ Germaniæ Academias, inprimisque Grypsvald., invisere propediem decrevit. Optamus igitur, ut felix sit conatus adolescentis modesti et bonæ spei. Ut autem aliquam habeat occasionem adeundi viros doctos, quorum opera et consilio ad studiorum continuationem in posterum est usurus, cum hac testificatione eum a nobis dimittimus, commendantes diligenter hunc Scholæ nostræ alumnum eorum fidei et tutelæ, quorum favore et patrocinio ad status sui et rerum incolumitatem aliquando indigebit. Ipse dabit operam, ut et vitam degat scholastica militia dignam, et benefactoribus suis se gratum declaret; tum nos quoque, si quid commodi eum percepisse ex hac nostra commendatione intelligamus, magni id beneficii loco habebimus. Quod quidem omni officiorum genere et grata memoria perpetuo nos prosecuturos pollicemur.

Joh. Stephanius.

[redacted]

Orig. Udkast i Kallske Saml. 512. 4, hvor det bemærkes, at lignende Testimonier udstedtes d. 3 Avg. 1601 for Joh. Christ. Broby og d. 7 Decbr. 1606 for Georg. Christ. Broby. — Povl Jensen Kolding er den siden bekjendte Skribent og Forstander for Herlufsholm.

359.

1601. 10de Juni. Prof. Jon Jakobsen Venusin meddeler som Privatpræceptor Testimonium vitæ til Anders Brun, der agtede sig udenlands for at studere videre.

Jonas Jacobus Philosophiæ in Academia Hafniensi
Professor bevevolo Lectori S.

Qvi hasce exhibet, Andreas Brunus, honesto natus est loco, ipseqve qvod a majoribus qvasi hæreditarium sortitus est, sua virtute sibi proprium fecit. Talem enim qvod mores, qvod industriam, qvod pietatem attinet, se nobis exhibuit, ut ipsi nomen honesti scholastici tribuere non vereamur. Cum igitur uberius eruditionis capessendæ ergo exteras etiam Academias invisere cogitet, ipsum bonis omnibus commendamus, iis avtem imprimis, qvi in Scholis docent, sapientiæqve sunt promi et condi, rogantes, velint hominis industrii et ingeniosi conatus et discendi studium juvare et excitare, neve dubitent, qvin in hominem gratum et beneficiorum memorem sint ipsi beneficium collocaturi. Nos vicissim qvacunqve licebit ratione de exteris bene mereri dabimus operam, ne vel consilio vel auxilio ipsis defuisse merito conqveri possint. Bene vale Lector benevole. Scripsi Hafniæ 10 Junii Anno 1601.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8.

360.

1601. 15de Avgust. Universitetets Programma funebre over Studenten Gerhardus Claudii Asnensis, der var død i den herskende Pestepidemi.

Rector Academiæ Hafniensis,
D. Nicolaus Cragius, Gr. lit. Prof.

Infinitæ sunt calamitates & ærumnæ, quibus propter peccatum justissimo Dei judicio subjectum est totum genus humanum.

[redacted]

Harum aliis alii dum suis quisque infestamur, et ut fortunæ vicissitudo, sic miseriarum quoque permagna est inter homines diversitas, una mors & calamitatum ultima & calamitatum omnium finis, nemini parcens, omnes ex æquo ex hac fragili & evanida vita transfert, alios quidem ad inferni cruciatus nunquam finiendos, eos vero qui pie traducta vita diem suum obierint, ad vitam & felicitatem æternam. Pietas enim sola, firma in Deum fide suffulta, in hac moriendi necessitate homines ab invicem discernit, et quid de quoque, postquam rebus humanis exemtus est, sperari debeat, argumento minime fallaci ad alios testatum relinquit. Manifestum de se nobis præbet exemplum Gerhardus Claudi f. Asnensis, qui universam vitæ suæ fabulam, brevem illam quidem sed non fortasse nulli rerum vicissitudini obnoxiam, pio clausit exitu. Natus enim Asnesi oppido Fioniæ, patre ornatissimo, integerrimo viro & urbis ac reipub. suæ senatore dignissimo, matre vero Catharina, foemina lectissima, cum prima literarum initia in ludo puerili apud suos addidicisset, indeque ad scholam Othonianam missus, totum novennium bonarum artium fundamentis jaciendis operam fidelem navasset, atque in hac tandem Academia in quintum usque annum, quæ sic antea percepisset, necessaria doctrinæ accessione laudabili studiorum progressu locupletasset, vitamque honeste inprimis & pie traduxisset, paucis abhinc diebus in patriam a parente revocatus in ipso propemodum itineris aditu morbo pestilentiali correptus, heri in vera et ardenti filii Dei invocatione ex hac vita ad cælestem patriam emigravit. Decet autem nos Christianos, & suadet religiosa pietas, ne iis, qui in domino obdormierunt, merito sepulturæ officio deesse velimus. Quocirca mandamus universis, qui nostræ jurisdictioni parent, ut hora I ante ædes Annæ, viduæ M. Joh. Laurentii, ex quibus defunctus efferetur, frequentes conveniant, honorifica funeris deductione se pietatis amantes declaraturi. P. P. Hafniæ. D. 15 Augusti A. C. 1601.

Sub officii nostri sigillo.

Udkast i Kallske Saml. 512 4to p. 80. Programmet er forfattet af Prof. Joh. Stephanius, »absente Notario«. Sammesteds p. 91 findes et andet Programma funebre (af 15 Sept. 1601) over Laurentius Nicolai

Gundenus, født 1572 i Gunderup ved Aalborg, Søn af afd. Niels Povlsen og Hustru Anne Lavritsdatter. Fjorten Aar gammel kom han i Aalborg Skole. Efter at have studeret ved Universitetet i 2½ Aar, døde han i den herskende pestagtige Epidemi den 14de September 1601.

361.

1601. 29de Avgust. Vicerektor D. Anders Christensen bekjendtgjør for Studenterne, at Forelæsningerne standses og Universitetet opløses paa Grund af Pesten.

Vicerector Acad. Hafn. And. Christianus Medicinæ D. & P. P. Studiosis S.

Experientia quotidiana docet contagii pestilentialis facilem admodum esse & expeditam, exhalitu, aspiratione, contrectatione, conversatione eorum, qvi pesti sunt obnoxii, per latentes corporis meatus attractionem. Quapropter cum nequaquam tutum sit, & potius ϑεομαχια sit quædam, quam diligentia, lue Epidemica pestilentiali grassante, publicas docendi in academiis operas, cum multorum periculo & pernicio velle continuare, Cumque hoc tempore animadverteremus, ex coetu nostro scholastico aliquos in dies absumi, aliosque ab aliis infici, ut cum nobis tum studiosis consuleremus, re cum superiori magistratu deliberata, deque ejus sententia & mandato scholam adhuc dimittendam & lectionum operas tam diu intermittendas putavimus, dum signa aliqua appareant cessationis morbi & consuetudinis cum hominibus salubrioris tutiorisque. Id studiosis duximus significandum, ut de incundis rerum suarum rationibus singuli secum constituant, quibusque id integrum est, in patriam, aut aliò ad amicos se conferant, donec intelligant, & morbum desæviisse & benigniorem aëris temperiem asperare. Interim ubicunque locorum hæsuri sunt, pietatis se, temperantiæ, modestiæ & sobrietatis studiosos esse meminerint. Cæteri verò, quibus discedendi nulla affertur necessitas vel facultas, ii agant hoc multo etiam magis & inter præsentia pericula cautè ac circumspectè versentur, nec temerè aut levi de causa in ædes illas ingrediantur, in quibus sciant vel decumbere infectos vel

[redacted]

eorum cadavera ad sepulturæ tempus asservari, ne sic & Deum tentent intempestivâ suâ benevolentiâ, seu potius curiositate, & latius postea virus sibi adhærens spargant, aliosque secum inficiant. Cum potius cavéant sibi quantum possunt & in timore Dei medicina remediisque præservantibus utantur, Deoque se et scholam assiduis precibus nobiscum commendent, ut pro sua clementia & benignitate repens inter nos contagium restinguere & impedire, scholamque dissipatam imprimis recolligere dignetur. P. P. D. 29 Augusti anno 1601.

Sub officii nostri sigillo.

Udkast i Kallske Saml. 512. 4, med Prof. Joh. Stephanius's Haand, »absente Notario M. Conrado«.

362.

1601. 20de Oktober. Kongebrev til Kansler Christian Friis og Arild Hvitfeldt om at holde Forhør over Professorerne angaaende en Injuriesag mellem M. Iver Stub og Michel Vibe.

Til Christian Friis, Candzler, och Arrildt Huitfeldt, Iffuer Stub, Professor wdj Kiøpnehaffn, och Michel Wibe aurørendes, vt sequitur.

Christianus 4.

Wor synderlig gunst thillfornn. Wider, at efftthersom wy ere komne wdj forfaring, huorledis der skall begiffue seg nogen Irring och thrette emellom oss Elsk. hederlig och høglerdt mandt M. Iffuer Stub, Professor wdj Kiøpenhaffns Vniuersitet, och Michel Wibe, borger thersammestedz, om nogen errørige ordt, som for^{ne} M. Iffuer Stub hannom skall haffue tilsagt for et almindelig consistorio och siddende Rett, och effter vice rector och professores, som samme tidt tilstede war, icke kunde giffue for^{ne} Michell Wibe beschreffuen, huis ordt thennom emellom gangen er, med mindre wy nogen guode mendt forordinerede, som samme deres windesbyrd effther den seduanlige rett optogé, tha bede wy eder och wille, attj den siste dag Octobris først kommendes beschediger for eder paa Consistorio wdj wor kiøpstedt Roskyldt vice rectorem och saa mange professores,

som samme tidt haffuer werret offuerwerendis, och thennem medt flidt forhører, om huis ordt som for^{ne} M. Iffuer Stub och Michell Wibe emellom gangen er, och deris winde siden vnder eders hender och segell giffuer fra eder beschreffuett, och siden medt de andre professoribus, som icke ere medt wdj samme winde (saa frampt de herudinden wdj wenlighed icke kunde bliffue fordragne) kiende och dømmer begge parterne emellem, huis rett och loug er, och thett wdj lige maade giffuer fra eder beschreffuett. Roschildiæ 20 Octobris Anno 1601.

Sjælandske Tegnelser Nr. XIX Fol. 333.

363.

1601. 22de Oktober. Prof. Joh. Stephanius beder Biskop Jens Gjødesen i Aarhus at se igjennem Fingre med, at Studenten Gregers Hansen Ravn, som nu var kaldet til Præst, ikke havde studeret den befalede Tid ved Universitetet.

M. Johanni Ægidio episcopo Arhusiensi
pro Gregorio Johannis f. Rafnio.

Cl. vir, fautor & amice honorande. En altera nunc vice non dubito meis literis negotium tibi exhibere, suscepturus patrocinium discipuli mei in hac academia, Gregorii Johannis f. Qui cum legitime vocatus sit ad divini verbi ministerium, valde veretur, apud te causæ suæ aliquid detrimenti accessurum ex nimis rigida fundationis regiæ interpretatione, quæ aliquot annorum tempus in studiis exigendum præscribit iis, qui ad munus docendi evangelii sunt admittendi. Cum autem nequaquam ignores, legum, non tantum ambiguarum sed et quarum sententia satis est per se perspicua, præsertim in circumstantiis locorum, temporum & similibus semper favorabilem esse debere interpretationem & propter probabilem rationem summi rigoris quandam ἐπιείκειαν & mitigationem, vehementer te etiam atque etiam oro, ut idem hic velis pro tua prudentia singulari cogitare & hujus Gregorii negotium ita tibi commendatum habere, ut intelligat, nec suam apud me petitionem, nec meam apud te intercessionem irritam fuisse, aut omni plane fructu & pondere caruisse. Faxo ego,

[redacted]

ut si quid intelligam ad tuendam existimationem tuam pertinere, ad id studium omne meum cum grati animi significatione sedulo conferatur. Vale cum uxore & liberis ex me & mea plurimum & officiose salutatus. Hafniæ. D. 22 8bris A. 1601.

Johan. Stephanius.

Udkast i Kallske Saml. 512. 4, p. 104. Gregers Hansen Ravn blev Præst i Feldballe og var en Farbroder til den bekjendte M. Hans Michelsen Ravn (se Hist. Tidsskrift 3 R. IV, 496).

364.

1601. 22de Oktober. Universitetets Vicerektor underretter dets Rektor, D. Niels Krag, om den kgl. Befaling angaaende Indlevering af en Kirkeklokke fra Gladsaxe til Kanonstøberiet, og beder ham forsøge at afværge det.

Domino Doct. Nicolao Kragio, Rectori Academiæ.

Significavit nobis heri quidam Georgius Trugilli colonus, authoritate Regia sibi mandatum, ut campanam minorem e turri templi Gladsaxe sublatam confestim huc ad regium machinarum bellicarum fusorem transmitteret. Nos igitur mox, habita super eo negotio deliberatione, M. Ivarum collegam amandavimus ad arcis præfectum, quem rogaret, ut moræ tantillum interponi nostrâ causâ pateretur, dum de re tota ad magnificum Dn. Cancellarium et reliquos collegas, qui nunc sunt Roschildiæ, referremus. Id quod ipse facile concessit, ut propterea necessario videatur, isthic magnificus Dn. Cancellarius mox conveniendus, et de jure nostro sarto tectoque conservando interpellandus, aut saltem ut speciali diplomate de regia voluntate Universitas certior reddatur. De evocandis Roschildiam Professoribus negotium recte curabitur. Hafniæ 22 Octobris 1601.

Andreas Christianus
Acad. Vice-Rector.

Udkast i Kallske Saml. 512, 4. Brevet er forfattet af Prof. Joh. Stephanius, der med D. Anders Christensen opholdt sig i Kjøbenhavn under den smitsomme Sygdom, som rasede i Byen, medens de fleste andre Professorer vare dragne til Roskilde.

365.

1601. 18de December. Kongebrev til Universitetet, om at der ogsaa fra dets Kirker skulle leveres Klokker til Artilleriets Behov.

Till de hiøglerde vdj Kiøpenhaffns Vniversitet klocker anrørendis, vt seqvitur.

Christianus 4.

Wor synnderlig gunst thillforn. Wider, at efftthersom wij haffue ladet worre breffue wdgahe till woris lensmendt offuer alt rigit, at de till worris archeliis behouff och rigit till beste schulle frembschicke till wortt slott Kiøpenhaffn, och paa mynten ther sammestedtz lade leffuere, saa mange klocker, som finndis wdj landtzby kirckerne vdj en huer sin lehn, den største vndertagendis: tha bede wij eder och wille, attj vdj lige maade medt første leiglighedt didt frembschicker och paa mynten ther sammestedtz lader leffuere saa mange klocker, som findis vdj de kircker j haffuer jus patronatus till, den største vndertagenn, thagendis af worre renthemestere thersammestedtz nøigachtig beuisz baade paa wechtenn och tallet aff samme klocker, attj thennom der paa worre wegne fra eder leffuerit och offuerantuordet haffuer.

Ter meth etc. Roschildiæ 18. Decembris Ao. 1601.

Sjælandske Tegnelser, Nr. XIX, Fol. 339.

366.

1601. 26de December. Christian Holck, Lensmand paa Tryggevælde, befaler Universitetets Bønder i Faxe at hjælpe at age det Tømmer til Kjøge, som Kongen havde ladet hugge der i Lenet.

Efftersom iegh thillforn effther Kong. Mayt. min allernaadigste herris befallning thill Faxeherritz tinge haffuer ladit leese och forkynde hanns May. obne Breff och befallning, formellendis all alle hans Mayt. Bønder, Cannicke bønder, høiglerdesbønder, kircke

och preste thienere offuer all forne Faxeherrit skulle verre thill forthengt, naar de aff mig eller min fuldmegtige bliffue thillsagtt, schulle de frembdrage och samptlig thillhielpe att fløtte och vdføre thill Kiøge huis thømmer høigbete Kong. Mayt. her vdi Thrøgeuelle Lhen thill hans Mayt. behoff haffuer ladet hugge, och ieg sijden paa adtschillige thijder denom derom haffuer ladit thillsige och paaminde, och de dog haffuer verrit befunden modttwillige och icke erre frembkommen efflher Kong. Maytz. Breff och Mandatt, foruden nogle faae aff Kong. May. Bønder hidt thill Thryggeuelde liggendis. Huorforre ieg endnu thill offuerflodt vill haffue denom forne bønder alle och huer, som icke er Adelens egne arffue bynder och thienere, adtwaridt, paamindt och efflher høigbete Kong. May. breff alffuorligen befallidt, att i huer och en ere forthenckt, att i nu paa Mandag førstkommendis, saa thillig som dett er dag, frembkomme thill Fischerhoffuedt medt eders heste och sleder, thagendis med eder guode stercke och ferdige reeb, øxer och anden diell miere, som der thill behoff giøres, och sijden paa de steder Lauritts Jensøn i Fischerhouffuedt eder foruisendes vorder, att thage leess aff samme thømmer och dett sijden thillhielpe at frambføre thill Kiøge, emeden der er nogett beholden aff samme thømmer, saa frembt i derforre icke ville efflher høigtbete Kong. May. breff werre thilltaldt och straffet som de, der modtwilligen icke wille agthe K. M. Mandat och Befallning. Thryggeuelde 26 10bris Aar efflher Christi fødzell 1601.

Christian Holck
Eg. handt.

Kiere Her Niels, giører well och leeser thenne neruerende Zedell aff Faxe Kierke Predickestoell baade imorgen och offuermorgen, och derhoes aluorligen paaminde thennom, at di same Zedell vden forsømellse efflherkomer, saa frambt di derfore icke wille straffis som wlydige. Aff Trøggeuellde thendt 26 Decembris Aar effler Christi Føtzell 1601.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145. Efterskriften er rettet til Sognepræsten i Faxe, Hr. Niels Christensen.

367.

1602. 16de Februar. M. Hjeronymus Justesen Ranch i Viborg til Professor Hans Resen om Afgiften til Universitetet efter en afdød Kannik i Viborg.

S. Quod olim viro fortissimo dictum suasumque est, id ego viro doctissimo et mihi amicissimo. Et quod Hercules natans de se ipso fortissime dixit: Vince iras animumque tuum, qui coetera vincis; et Hercules inter natandum in medio flumine: At quoniam coepi, superantur flumina etc. Moderare ergo mi amice affectus, pone metam Lachrymis, ac perge in cursu studiorum tuorum, vti spero te facturum. Iam de nostris Capellis Cimbricis: ex defuncti M. Nicolai exuuiis mitto tibi collectionis partem primam 26 daleros, vbi reliquam per proximum tabellarium misero, vnà tabellam redituum canonicatus ipsius ad te. Boni consulite vos magni domini viuaces, et orate pro morituris Canonicis, non ita vt pergant mori, sed vt mortales diu viuant. Atque hoc ex consuetudine scribo. Data occasione mittam portionem ex nostris emphaticis piscibus herculeis istis tuis hyccis; ride aliquid. Saluta amicos, Episcopum, Dybwadium, Lemuigium et plures, quos nosti meos intimos. Vale amicorum optime. Wiburgo 16 Februarij 1602.

Dabitis D. M. Wilhado Quitantiam meo nomine. — Hieronymus Josti filius.

Udskrift: Viro Virtutibus et Eruditione clarissimo D. D. Johanni Resenio in Academia Haffniensi Theologiæ professori diligentissimo, suo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

368.

1602. (Marts). «Breff thill Hoffmesterinden, at hun ville stede sit minde til, at Niels Clausen (Sinning), som udenlands vaar hindis Søns Skolemester, maatte komme hiem oc kaldis til Sogne-Prest til wor Frue Sogn».

Woris gandske wenlig helsen Eder nu och altid forsendt med tachsigelse for mogit beviist gode, huilchit igenn att forskylle

wy gierne huer y sinn sted wille findis thienstwillig. Welbyrdige frue Hoffmesterinde, gunstige gode wenn, giffuer wy Eders Welbyrdighed paa det wenligste att wide, att effter som Kong. Mait. wor allernaadigste herre haffuer for nogen thid forledenn fra oss henkalliitt wor Sogneherre oc Siæle sørger her till wor Frue Sogenn, hederlig och høylærde Mand M. Chrestenn, att være hans Maiestetis hoffpredicker, haffue wy derfor, midtler thiid samme thieneste haffuer wærit ledige, medt største omsorg flittelige betencht oss, huor att wy vdi hans sted motte bekomme en skichelig Mand igenn, som den sted medt lærdom och leffniit saa kunde forrestaa, som en retsiindig Guds ords thienere bør att giøre. Oc med her Canzelers samtyche haffuer wy endrechtelige och endelige effter en alvorlige och inderlige Bøn til Gud beslutteltt det saa, att wy till samme for^{ne} Universitetz wor Frue Kirche her samme stedtz wilde kalde en erlige Personn wed naffn Niels Claussenn, som nu wden lands er Eders Søns Scholemester, forhaabendis att hand samme Kald næst Guds hielp medt lærdom och leffniit well saa skall kunde forrestaa, att dett skal kunde skee Gud till ære och den Christen menighed her sammesteds till opbyggelse oc forfremmelse. Er derfor thill E. W. woris wenlige Begiering, atthi wille gunsteligenn stede Eders Minde der thill, att wy samme Personn maatthe thill for^{ne} Kirche thienisle hiemkalde, saa hand med dett første kunde sig hidt till Byenn forføge oc samme kald anthage: forhaabendis atthi 'well her wdi anseer Guds ære, den Christne menigheds nytte och gaffnn oc samme Persons hederlige Befordering. Dersom wy nogen thid kand giøre dett E. W. till ære och tieniste kand wære, wille wy samptlig och huer for sinn Personn findis der till aff formue gandske willig och redebonn. Oc will nu her medt haffue E. W. Gud allermechtigste till liffs oc siæls wellfærdt beffallitt. Skreffuit y Kiøbenhaffn etc.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog, Nr. 2, Fol. 3. Sammesteds findes Fol. 5—6 »Exemplar litterarum ad Nicolaum Senningium in Galliam perscriptum, qvibus vocatur ad Pastoratum D. Virginis« (udateret). Universitetet tilskriver heri Niels Sinning, at det ønskede ham til Præst ved Vor Frue Kirke: »Te itaque hortamur et rogamus, ut confestim ex quo hæ nostræ tibi exhibitæ fuerint litteræ, rebus tuis nonnihil compositis, huc ad nos te quam celerrime fieri potest, recipias. Quod si

[redacted]

feceris, ut te facturum nihil addubitamus, dabimus utique operam, ut impetrato gratuito superioris Magistratus suffragio et auditorum tuorum consensu, plenam vocationem adipiscare.» Ligeledes findes en Afskrift af det egentlige Kaldsbrev, der var udstedt af Rektor og Professorer «med Borgemesters og Raads her i Sognen, vores gode Venners og Naboers Vidskab» (ligeledes udateret, men formodentlig fra 30te Maj 1602, paa hvilken Dag Sinnings Revers til Universitetet er udstedt. Ny kirkehist. Saml. V, 109).

369.

1602. Prof. Jon Jakobsen Venusin anmelder Forelæsninger over Magneten og forsvarer sig mod den Beskyldning, nogle havde rejst imod ham, at han kun plagierede hvad han havde lært hos Jesuiterne.

Benigno Lectori S.

Qvum tractatum de Magnete avspicarer, neqvaqvam futurum credidi, ut qvisqvam eo nomine mihi invideret. Qvaliacunqve enim sunt, qvæ in lucem proferimus, non eqvidem tanti esse arbitrati sumus, ut ea qvis Telchineo contueretur oculo. Interim tamen non desunt, qvi vel traducant tanqvam res nihili, vel male ominentur, qvasi mihi a cujusqvam metuendum sit scutica. Tum vero de hisce commentariis calumniam esse sparsam inavdivi, cujus primum mihi indicium fecit affinis meus cl. vir Gellius Sascerides Medicus et Philosophus. Lundæ scilicet Scanorum qvidam in Jesuvitarum nidulis enutritus, palam affirmare avsus est, me hæc omnia apud Jesuvitas didicisse, qvæ heic, tanqvam mea essent inventa, venditem. Putidum me hercule mendacium, et mirum ni Lundæ natum. Cum Jesuvitis me collocutum, atqve etiam versatum non nego, sed ex ipsis qvicqvam didicisse, hoc vero pernego. Proferat vero qvispiam tale aliqvid undecunqve petitum, et fatebimur nostra hæc omnia aliunde esse descripta. Qvin etiam sunt, qui plenis buccis hasce nugas in me effutiunt, qvod qvæ ex avtoribus variis collegi, iis me tanqvam alienis plumis vestiam. Cardanus scilicet et Jul. Cæs. Scaliger, Tracastonus, et nescio qvi, malum, alii, hæc jam dudum prodiderunt. Illinc omnia mea? avt etiam qvæ potissima vel maximi momenti?

[redacted]

Av.[1]). Nihil ultra, nisi me ipsorum inventis ne grij quidem detracturum. Sed candide omnia lavdaturum, citatis nominibus, qvod hucusqve etiam fecimus, qvando qvorundam non bene pensiculatas opiniones refutavimus. Intelleximus qvidem ex Anglia prodiisse scriptum de magno telluris Magneto, hoc qvale sit dies docebit. Fateor qvidem me diutiuscule docendi munus suspendisse hac spe ductum, futurum, ut isto scripto interea temporis potirer, si forte ejus avtori eædem fere qvæ et mihi in mentem venissent cogitationes, ne ille qvisqvis esset, suo apud me fravdaretur honore, neve ego actum agere viderer. Sed frustranea illa spes fuit, hyeme navigationes impediente. Interim dum isthoc videamus, qvale sit, nos alacriter in juvanda studiosa juventute qvà dicundo qvà faciendo pergemus, nihil morati fumos, qvos nigri qvidam ad nos denigrandos evomunt, qvi ad lucem veritatis per se evanescent. Continuabo avtem commentarium de Magnete hodie, hora et loco consveto. Vale Lector.

Jonas Jacobus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. p. 42—43.

370.

1602. April. Indbydelse fra Dekanen i det filosofiske Fakultet, M. Jon Jakobsen Venusin, til at indstille sig for at tage Magistergraden.

Celebris illa virtutis et doctrinæ tuæ fama nos permovit, ut dignitati nominis tui splendoris aliqvid merito addi debere existimaveremus: neqve enim ita sumus affecti, ut lychnum accensum invidia cev modio premere, qvam in propatulo locare malimus. Qvamvis avtem bono cuivis apud bonos qvosqve suus constet honos: nobis tamen in hac qvasi collocatis specula, dispiciendi incumbit munus, ut sicubi virtutis et eruditionis simul luculentiorem facem conspicemur, eam faventiæ nostræ

---

1) Saaledes staar der i Afskriften; men jeg forstaar ikke ret denne Forkortelse.

qvasi affuso oleo, secundoqve famæ vento excitare servareqve connitamur. Inde scilicet est, qvod subinde viros de meliore nota nobis commendatos invitemus, ut patiantur doctrinæ et meritorum suorum præconium nostra ope atqve opera extare publicum. Mei avtem cum jam sit officii honores et titulos Magisterii Philosophici dignis deferre simul et conferre, tibi, Reverende et ornatissime vir [ornatiss. doctissimeqve vir] ex consensu atqve etiam decreto amplissimi Senatus Academici hoc honoris amice et sincere defero, ut in clarissimorum virorum ordinem, accepto Magisterii titulo, coopteris. Atqve hoc qvidem nostrum de te judicium, si qva decet mente acceptaris, à nobis, ut ejus te facti non modo nunqvam poeniteat, sed tibi ut gavdio et emolumento qvam maxime siet, dabitur opera. Non utemur multis et accuratis rationum momentis, ut hoc tibi persvadeamus: sed sancte id affirmare possumus, non nostri nos qvæstus qvaliscunqve, sed honoris tui, nostri qvoque, atqve adeo almæ hujus Universitatis gratiâ, qvidqvid facimus, facere. Celebrabitur, Deo volente, promotionis ille actus circa finem Junii proxime instantis. Rogo igitur ad decimum qvintum ejusce mensis compareas, ut te deinceps sistas nostræ Censuræ, habiturus præclaræ doctrinæ tuæ æqvissimos æstimatores. Si vero secus tibi visum fuerit, velim uno vel altero verbo te nobis explices. Feliciter vale, vir optime doctissime.

J. J. V(enusinus).

Afskrift i Kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 271. 8.

371.

1602. 14de April. Christoffer Ulfeldt anbefaler sin Lærer Niels Klavsen Sinning til Universitetet, og takker for, at det havde betænkt at kalde ham til Sognepræst ved Vor Frue Kirke.

Salutem in Christo Jesu Domino nostro.

Etsi vehementius petere a vobis, viri reverendissimi, clarissimi, eruditissimi, meum esset, si quid meorum cuipiam interesset: tamen multo libentius gratias vobis ago, quod istud fecistis,

[redacted]

nte vestra, quo mihi nihil ex voto expectatius accidere posset. enim omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, ;itationem, mentem denique omnem in carissimi ac fidelissimi, ceptoris mei remuneratione fixi atque locavi. Cui, quamvis im et fatear, pro summis beneficiis satisfacere me nullo modo se: tamen defunctus quodammodo meo officio mihi videor, ei aliquid mea intercessione aut commendatione accedere set ornatius, statuique me in eo, non officii solum fructum. mique solatium, sedetiam pietatis laudem debere quærere, jue vero mihi fortunas et corporis bona tantæ curæ unquam e puto, quantæ mihi sit honos eius, e quo omnia animæ bona isisse me intelligo. Quam igitur vos, viri reverendiss: clariss: ditiss: meum desiderium vestris literis præveneritis et doctiss: ceptorem meum ad S. Ministerium in Ecclesia Hafniensi vocare nati fueritis, vobis pro hac benevolentia vestra immortales ago tias, agamque dum vivam. Id enim mihi tam gratum accepique fuit (puto enim etiam atque etiam dicendum esse) quam d gratissimum. Quod quidem hoc vehementius lætor, quod ipso Sinningio vos video magnum capturos fructum ecclesiæ træ. Est enim in eo quum virtus et probitas, gravitasque magnum judicium: tum summa illa doctrina et pietas, quæ um verbi Dei ministrum decet. Neque vero hæc ejus dignitas is solum cognita, sed ubicunque vixit, etiam in locis alienis-iis, subito ejus fama per totam urbem divulgata est, unde tum, ut omnes in eum oculos coniicerent, et summo honore cerent. Quæ quum ita sint, non dubito, quin hæc vocatio im in Dei gloriam cedat: quod, ut fortunet Deus optimus ximus, piis votis prosequar: ut Ecclesia patriæ nostræ, se ad plexus benignissimi Patris recipiens in genua resipiscentia, rbissimas istas poenas avertat, quæ capitibus nostris quotidie ninere videntur. Quod reliquum est, velim pergatis in pro-ito, et quem semel. vestris votis promovendum suscepistis, iare perseveretis: meæque audaciæ ignoscetis, quod indignis is litteris seria vestra negotia interrumpem, quas gratitudo a expressit, gloria Dei et vestra diligentia in fidelibus ministris curandis perfecit: sed moeror meus, immo lachrymæ, quibus eo me, non dicam præceptorem sed alterum parentem amit-

[redacted]

tere, tempus et infinita negotia, quibus hic solus dies mihi relictus est, coegit incultiores exponere et ablegare verius ad vos quam mittere. Valete igitur viri reverendiss: clariss: eruditiss: meque vos vestrumque ordinem ingenue colentem adamate. Aureliis 24. April. stylo novo[1]), Anno 1602.

Vestri ordinis studiosissimus
Christophorus Ulfeldius.[2])

Udskrift: Reverendissimis, amplissimis, clarissimisque viris, D. D. Doctoribus et M. M. professoribus Academiæ Hafniensis, Dominis et amicis meis inprimis colendis S.

Orig. i Konsistoriets Arkiv.

372.

1602. 15de April. Prof. Jon Venusin opfordrer Niels Jørgensen, Rektor i Sorø, til at indstille sig til den forestaaende Magisterpromotion.

Qvando legibus Regiæ Scholæ Sorensis ita sancitum est, ut qvi primas in docenda juventute isthic obtinet, Magisterii titulo, si non sit insignitus, insignatur, tuqve isthoc jam muneris sustines, qvod felix et favstum sit Reipublicæ Christianæ, qvodqve bono fiat bonarum literarum, lingvarum et artium, tibi ornatissime et doctissime Nicolae Georgi, qvod tua meretur virtus et eruditio, ex consensu amplissimi Senatus Academici Magisterii honores in Philosophia summos amice deferimus. Velis igitur ad 15 Junii comparere, teqve in alma hac regia Portuensi Academia censuræ facultatis Philosophicæ sistere, ut exeunte mense honores illos solenniter tibi conferendos acceptes. Vale. Hafniä 15 Aprilis, Anno 1602.

Jonas Jacobus Venusinus,
facultatis Philosophicæ in alma
Academia Hafniensi Decanus.

---

[1]) Ny Stil er i Overskriften reduceret til gammel Stil.

[2]) Christoffer Ulfeldt (til Svenstrup i Skaane) var en Søstersøn af Arild Hvitfeldt og arvede dennes Manuskripter (Aarsberetn. fra Geh.-Ark. I, Till. S. 37).

[redacted]

Udskrift: Ornatissimo Viro, virtute et doctrina præstantissimo, Domino Nicolao Georgi f., Regiæ Scholæ Sorensis Rectori, amico suo semper honorando S. D.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8. (p. 180).

373.

1602. Maj. Prof. Jon Venusin beder Hr. Christian Fabricius, Præst i Slangerup, at han dog endelig maatte lade sine Betænkeligheder fare og komme og tage Magistergraden.

Reverende D. Christiane, ne dubites, honores illos acceptare, nos te satis idoneum novimus. Qvod disputationem, qvod examen attinet, non est, qvod tibi metuam. Qvod sumptus attinet, ij tolerabiles erunt: nam habebimus minimum Candidatos sedecim. Interim hoc scito, et Majestati Regiæ et Magnifico Domino Cancellario non displicere, ut ij, qvi in urbibus pastoratu funguntur, ijs ornentur titulis. Nostrum erit dispicere, ut omnia fiant in tuum honorem et emolumentum. Tantum ad nos venito, et nihil non tibi de nobis pollicere. Vale et conjugem tuam lectissimam fæminam ex me meaqve uxore salutes rogo. Iterum vale.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. (p. 183).

374.

1602. 5te Juni. Prof. Venusin opfordrer indtrængende en af de til Magistergradens Erhvervelse indbudne Mænd til ikke at undslaa sig. Han henviser til Kanslerens Ønske og fremtidig Adgang til det kgl. Rejsestipendium.

Ornatissime, doctissime vir, amice honorande. Lectis tuis literis, diutule mecum deliberabam, qvid faciundum statuerem, qvum Magnifico Domino Cancellario D. Christiano Frisio significarim te inter meos esse candidatos, ipseqve sibi gavderet, tanqvam summus Academiæ patronus, tot viros virtute et doctrinâ præstantes in hac Academia Magisterii titulo condecorandos. Tan-

demqve cum hesternâ vesperâ ad ipsum vocarer, præsente Regia Majestate, significavi, me non tot habiturum, qvot pridem ipsius Magnificentiæ habere me retulissem, te enim et pastorem Nipensem qvasdam prætendere excusationes. Feci etiam mentionem præclari ingenij tui, et qvid nobis de te spei esset. Jussit avtem, ad te perscriberem, ne mutares sententiam, futurum enim in rem tuam, si perseveraris. Dabimus operam, ut stipendio regio propediem fruaris. Ejus rei faxo certus fias, anteqvam a nobis decedas. Avrum, qvod misisti, gratum est, sed decidetur summa isti, qvæ tibi, rebus hisce peractis, expendenda est. Veni ergo qvatriduum, ut nobiscum converseris, deinde domum reversurus, usqve dum disputandum nobis est. Nos nullam omnino excusationem admittimus. Vale et veni et vince. Portuæ Danorum 5 Junij Anno 1602.

Jonas Jacobus Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. (p. 187).

375.

1602. 16de Juni. Prof. J. Venusin skriver til sin Faders Eftermand i Landskrone Præsteembede, Hr. Niels Vognsen, og beder ham paa den mest indtrængende Maade at indfinde sig for at erhverve Magistergraden.

Literas tuas, Reverende et ornatissime Vir, hesternâ vesperâ mihi reddidit civis vester Lavrentius Anhaltinus, qvæ cum sint amoris in me tui et observantiæ plenissimæ, ad eas qvantumvis occupatissimus jam pavcis respondebo. Qvod prolixe mea erga te merita deprædicares, non erat magnopere necesse, neqve enim sunt vel multa vel magna: verum propensæ erga te voluntatis meæ mihi probe conscius sum. Qvidni enim tibi bene velim, qvi nemini vis male. Qvod vero varias prætendis cavsas, cur honestissimæ petitioni meæ morem gerere vel nolis vel neqveas, id demirari satis neqveo. Præstaret enim obviis, qvod ajunt, ulnis honores hosce tam officiose tibi delatos amplexari. Non est qvod curtam ingenii et eruditionis supellectilem tibi obstare conqveraris: hoc modestiæ tuæ esto indicium: aliter de te

[redacted]

ıtimus, nunqvam te ad hunc actum et hosce honores, nisi nus esses, solenniter invitaremus, non abblandiebamur tibi, jue palpum obtrusimus. Non tibi tuæ de te standum est ısuræ, sed almæ hujus Academiæ. De impensis ne sis soliıs. Duodecim erunt candidati, si te his, qvi jam adsunt, adıxeris. Summa expensarum vix erit viginti argenteorum unciam. Aliàs ubi forsan persvasus ab alio honores illos acceptabis, plo majores impensas facies. Qvod exemplum parentis mei : memoriæ tibi imitandum proponas, præter rem est. Nam rens ille meus cum primum ad illos honores invitaretur, anm agebat qvadragesimum qvintum, ministerii vero Ecclesiastici esimum primum, ea scilicet ætate indecorum arbitrabatur ıtare institutum et novos usurpare titulos. Tu jam recens ad aestissimum illum locum accessisti, vir juvenis, cui plus qvam i earum rerum, qvæ huc reqviruntur, fateor, suppetit. Qvod .em tam honorifice de ipso scribis, id summe gratum est, ım præter morem vulgarem facias. Nam ita ferè fieri consvevit, qvi aliis qvocunqve tandem loco succedunt, ipsis ipsorumqve ıicis, si vivunt, ægre qva dictis qva factis faciant. Si vero ›rtui sunt, maledictis incessant. Tu qvod Christianum et cerum verbi præconem decet, facis, qvi etiamnum parentis i, viri pientissimi, gratam recolis memoriam. Qvocirca ego ı, si possim, faciam bene, neqve Christiana illa tua humanitas animo meo unqvam obliterabitur. Jam ad tua isthæc argunta amice et officiose respondi. Tu mi frater jam perpende a. Ego te invitavi, qvi ut affirmare neqveam bene tibi me isse, hoc dicere avsim in votis mihi semper fuisse, ut tibi ıe facerem. Largire aliqvid meæ petitioni, meo in te amori, o de te candidissimo judicio. Deinde cum tarde admodum ›ponderis, te adfuturum existimabam, atqve iccirco te inter os Candidatos apud Magn. Cancellarium accensui, qvæso ne ı mendacem feceris. Præterea consule meo honori. Parens ıus moriens tibi vocationem et honestum locum reliqvit. Qvid lcrius qvid convenientius, qvid qvod piis animis magis volupe ıe possit, qvam filium eidem magna cum solennitate, in tam ılyta tot amplissimorum virorum corona, et forte Regiæ Majetis præsentia tibi illos sane non aspernandos conferre honores.

Cogita omnes circumqvaqve vicinos tuos, qvi tecum doctrina conferri havt possunt, istis esse titulis condecoratos, cur tu unus inter illos magis abjecti esses ingenii, qvam illorum qvivis. Non erit bonus qvispiam, qvi illud factum, cum si mihi nempe morem gesseris, non lavdabit. Hoc erit honorificum nomini parentis mei, qvod talem habeat successorem. Igitur vir doctissime, istas dubitationes remove, rumpe moras, huc advola, et crastina qvam perendiana venire malis, differemus Examen in tuum usqve adventum. Si non suppetit pecunia, habebis apud me, sis alacri et magno animo, Deus conatus tuos meosqve simul fortunabit. Vale et veni festinanter, si me amas, et te a me amari vis. Scripsi Hafniæ 16 Junii Anno 1602.

Reverendæ Dignitati tuæ addictissimus
Jonas Jacobus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. p. 200—3.

376.

1602. 2den Juli. Prof. Jon Jakobsen Venusin beder en Præst paa Landet at skaffe ham et Par Bondedragter til Laans, der skulde benyttes ved en scenisk Forestilling; tillige indbyder han ham til det forestaaende Gilde ved Magisterpromotionen.

Reverende et doctissime vir, amice perpetuum honorande. Post debitam gratiarum actionem pro beneficiis tuis in me exhibitis, est qvod tibi significem, fabulam nimirum nobis esse peragendam, in qva introducetur colonus aliqvis, qvi destituitur veste rustica, illam avtem ut tu alicunde nobis suppedites, atqve aliam, qvæ ipsius competat uxori, enixe rogamus. Si ipse velis ad 14 hujusce heic comparere, ut spectator sies actus Promotionis tredecim Candidatorum, atqve deinceps publico intersies epulo, rem nobis facies gratissimam. Vale vir præstantissime salutatus a mea Catharina, qvæ tibi pro humanitate proxime exhibita vicem inprimis impendere avet. Portuæ Danorum die visitationis Mariæ Anno 1602.

T. T.
Jonas Jacobus Venusinus.

[redacted]

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. Udskrift mangler. Men Brevet formodentlig til en Landsbypræst i Nærheden af Kjøbenhavn.

Sammesteds findes flere Breve angaaende samme Promotion, saades: 1. Venusin til Langius (maaske Peder Rasmussen Lange, siden ræst i Helsingør), der var opfordret til at tage Magistergraden, men a paa Grund af sin Kones og sit Barns Sygdom havde undskyldt sig. ennsin beder ham at komme, hvis det paa nogen Maade var ham ıuligt. 2. Venusin til M. Povel Pedersen, Sognepræst ved Domkirken Roskilde, der indbydes til at overvære Promotionen og Gildet derefter, Anledning af at Hr. Peder Glad, der var residerende Kapellan ved omkirken, skulde tage Magistergraden. 3. Venusin til en unævnt Adelsıand, der ligeledes indbydes til at være Tilhører ved Akten og at delıge i Mesterkosten, i Anledning af at hans tvende Klienter Rektor iels Jørgensen fra Sorø og Præsten Hr. Peder Glad agtede tage Graden. f det sidste Brev findes to Afskrifter, af hvilke den første er dat. 28 ıni og den sidste 4 Juli 1602.

377.

502. Brudstykke af en utrykt akademisk Tale af Prof. Jon ıkobsen Venusin, hvori han udvikler og forsvarer det kopernikanske Verdenssystem.

. . . Sed frustra hejc laboramus, qvum ne doctis qvidem per'aderi possit, illum esse ordinem corporum mundanorum, qvem opernicus statuit, etiamsi veterum hypothesium et creditorum otuum pudendæ admodum et monstrosæ absurditates, atque contra harunce hypothesium concinnitas et realis veritas perpicue ob oculos poni possint. Amicus qvidam meus jam duam temporis in eos jocabatur, qvi vertiginem globi terreni sserebant, illos mentis qvadam vertigine laborare. Ita ipsi, vamvis homini rerum Mathematicarum non imperito, juxtaqve eris ingenii, tum cavillari visum fuit. Verum enimvero illis, vi extimum illud, qvod fingunt, cælum stellarum fixarum diurna gitari vertigine sibi persvadent, incredibile qvam illi sint creduli. tqve hæc qvidem Lactantii memoriam mihi refricant. Ipsi enim ulla ratione persvaderi aliud poterat, qvam terram esse planam t Oceanum ad cælum usqve pertingere, et ipsam huic qvas ınatare, nescio qvid præterea insulsissimarum nugarum, qvod t vulgo et Poëtis imbiberat: ideoqve ipsos falsos ridebat, qvi

terram vel sphæricam vel sane σφαιροειδῆν esse dicerent, suoqve innixam centro, circumqvaqve aëre cingi. Atqvi non dubia est hujus viri eruditio, πολυιστορία, eloqventia. Verum eorum, qvæ lippis, qvod ajunt, et tonsoribus jam sunt notissima, atqve adeo qvæ navtæ et mulierculæ demonstrare possunt, non erat Lactantii pectus capax, ut nec multis aliis, qvi præclarum in literis nomen sortiti sint, id ipsum, qvod jam vulgo scitur, persvaderi tum temporis potuit. Ita tempus aliqvando erit, qvum harum rerum veritas, non Mathematicis modo sed et vulgo erit nota, qvamvis ipsæ jam a plerisqve rideantur.

Hele Talen, der er holdt (vistnok ved Magisterpromotionen d. 13 Juli 1602) over «dictum illud, qvod Platonis esse fertur: Θεὸς ἀεὶ γεωμετρεῖ», og undersøger, «qva ratione Geometria hæc divina sese in tota rerum universitate conspiciendam præbeat», indeholder flere mærkelige Ytringer. Den findes i samtidig Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. Følgende Udtalelse om Mathematikkens Dyrkere (paa et tidligere Sted i Talen) fortjener endnu at hidsættes:

. . . Multum, me hercle, debemus veterum Græcorum imprimis laboribus et inventis, multum itidem Arabum acumini et diligentiæ, multo avtem plurimum ingenio, industriæ plane heroicorum virorum, qvos Deus patrum memorià atqve nostrà etiam memorià ad contemplandam hancce Minervam, ejusqve peplum explicandum, excitavit, qvos divinus ille et incomparabilis vir Nicolaus Copernicus tantum caput extulit inter, qvantum lenta solent inter viburna cupressi, et post hunc Joachimus Rheticus, deniqve qvem honoris cavsa nomino, Thomas Finckius, collega noster honorandus, qvi nobis Geometriam Rotundi exactissimam, qviqve Canones Tangentium et Secantium utilissimos et pene necessarios, primus adinvenit et extruxit, multaqve alia ejusce generis in publicum dedit. Neqve prætereundus nobis est Valentinus Otto, meus qvondam in Mathematicis præceptor, vir sanè ingeniosus et laboriosus juxta, cujus ductu pulcerrimum illud et utilissimum opus Mathematicum prodiit, qvod ipsi Palatinum nominare placuit, qvia scilicet Electoris Palatini beneficio sumptus ipsi atqve otium suppetierit, ut operi extremam manum imponeret, qvod scilicet jam pridem a Copernico et Rhetico fundatum atqve inceptum fuerat.

[redacted]

378.

1602. 16de Avgust. Kongelig Kvittering, given D. Anders Christensen for hans Bestyrelse af Kommunitetet 1595—1602.

Doctor Anders Christensen Quintantziarum paa Vniversitetet hersammestedtz.

Wij Christian thend fierde etc. Giøre alle witterligtt, att oss Elsk[e] hederlig och høiglerdt Mand D. Anders Christensen førrige Economus och forstandere ofuer the hundret studenter, som woris kiere herfader, salig och høigloflig ihukommelse, naadigst hafuer funderit at wnderholdis her vdj Kiøpnehaffns Vniversitet, hafuer nu endeligen giort oss gode Reede och Regenskaff for thend wisse och wuisse Indkombst och Renthe, hand paa for[ne] j[e] Studenthers Wegne hafuer ahnammid och oppeboridt och thill theris Vnderholding igien vdgiffuet fra thend 5 Aprilis 1595, hand først er thilsckiket att were forstandere dersammestedtz nest effter D. Anders Lemuig, och thill thend 4 Junij nest forleden vdj neruerendis Aar 1602, hand thet igien quit blef, och med clar Inventario fra sig lefueret thill oss Elsk[e] D. Thomas Fincke, som therthill igien er blefuen forordnedt, och er hand therpaa aldelis inthed skyldig bleffuen effter hans offuergifne Registere, Regenskaffuer, Quitantzer, Beuiiser och Inventarij Liudelse, som nu paa the høilerde her i Kiøpnehaffn theris Consistorio vdj foruaring er indlaugdt. Thi lade wii nu hermed for[ne] D. Anders Christensen och hans arfuinger quit, frii och aldelis kraffløs aff oss och wore efftterkommere Konninger i Danmarck och Kronen for ald ydermere kraff, thillthale och efftermaning for for[ne] hans Registere, Regenskaffuer, Inventarium, Indthegt och Vdgifft, fra thend daug och thiid hand thedt først fich i befalling och forsuar, och thill thend daug hand thed igien quit bleff, efftersom forscreffuet staar i alle maade. Haffniæ 16 Augusti Anno 1602.

Sjælandske Registre Nr. 14, Fol. 387-8.

[redacted]

379.

1602. 28de Avgust. Prof. Jon Jakobsen Venusin anbefaler en Student, der var kaldet til præstelig Virksomhed i Oslo Stift, til at faa Testimonium hos Universitetets Rektor, skjønt han udelukkende havde studeret i Rostok.

Jonas Jacobus, Philosophiæ in alma Academia Hafniensi Professor, Lectori benevolo S.

Petro Nicolai f., qvi has exhibet, qvum ante biennium jam tum primulum accedenti ad Academiam se mihi sisteret, consilium capturus, rectiusne hic in patria Academia, an in exteris, qvantulumcumqve æris corrasisset, consumeret, avctor fui ut lingvæ peregrinæ addiscendæ uberiorisqve eruditionis capessendæ gratia ad vicina Germaniæ loca pavllulum diverteret. Ipse avtem, cum recte consuluisse sum visus, Rostochium se contulit, ubi qvaliter vitam traduxerit, testes sunt literæ, qvas secum inde asportavit, publicæ. Qvum vero Norivediam visere cogitans, in transitu me salutaret, svasi ut in hujus Academiæ album nomen suum adscribi faceret. Ipse avtem itineri et nescio cui spei intentus propere se hinc proripuit: pavloqve post reversus mea sibi monita cordi non fuisse conqveritur. Et qvando necessario sibi parendum meo consilio intelligit, rogat, ne qvid factum esset ægrè ferrem, sed ope potius mea, et qvalicunqve opera ipsum juvarem. Feci igitur, ut confestim nomen suum Magnifico hujus Academiæ Rectori Reverendo et Cl. viro D. D. Johanni Resenio, professus, in numerum civium nostrorum adscriberetur. Atqve cum in Norivedia suam a viro qvodam bono expeti operam et auxilium significaret, ut bona cum Rectoris venia, honorifico etiam munitus viatico, decederet. Qvapropter Petrum hunc bonis omnibus commendo. In primis Reverendo Cl. amplissimoqve viro, D^no^ M. Andreæ Benedicto Dalino, Vpsaliensis et Hammerensis Dioecesium Episcopo dignissimo, meo avtem veteri amico et favtori. Reverendum etiam D. Johannem Bassum, Thorboensium pastorem vigilantissimum, officiose rogo, velit mei respectu huic Petro, qva potest, benigne facere. Ego vicissim meam operam qvalemcunqve qvocunqve tempore lubens defero. Vale Lector honorande. Scripsi Hafniæ 28 Avgusti Anno 1602.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8. Sammesteds findes et Testimonium, udstedt d. 24 Juli 1600 af D. Johannes Frederus, Rektor ved Universitetet i Rostok, for denne Petrus Nicolai Hafniensis, hvori hans gode Opførsel, i den Tid han havde studeret ved det derværende Universitet, samt hans Rettroenhed bevidnes (studiose summam veræ de Deo doctrinæ didicit, et de omnibus fidei articulis sententiam verbo Dei expressam complectitur), og det antydes, at han agtede sig til Norge. Ligeledes findes en Skrivelse, udfærdiget i Oslo 2 Juli 1602 af Biskop Andreas Benedictus Dallinus, hvori han bevidner, at Petrus Nicolai Hafniensis var lovlig kaldet til præstelig Virksomhed; »unicum hoc ipsi defuit, quod testimonium Universitatis Hafniensis non attulerit. Qvoniam ergo Privilegia Academiæ patriæ et leges reverendæ Universitatis (in qvas et ego me jurasse fateor) efflagitant, ut nemo ad Ministerium a Superintendentibus Regni ordinentur, nisi Rectoris celeberrimæ Hafniensis Academiæ [testimonio] stipatus accesserit, huic in mandatis dedi, ut eum, qvem omnes debemus patriæ Scholæ honorem, ipse qvoqve exhibeat, ut sit mihi et omnibus bonis commendatior«.

380.

1602. August. Love, udstedte af Professorerne for det af Frants Villumsen stiftede Bibliothek.

Leges Bibliothecæ Franciscanæ.

I. Claves sunt apud Rectorem, nisi qvando Bibliotheca aperienda est, vel aperta fuerit.

II. Nemo ingrediatur horis alienis, non impetrata clavi ab ipso Rectore.

III. Studiosus certus qvi præsens est, qvando aperitur (ubi enim nemo adfuerit, non est aperienda, et qvasi prostituenda) se polliceatur adfuturum, qvamdiu aperta fuerit, vel alium substituturum pro se, qvi adsit, donec rursus clavdatur; et observet, ne qvid detrimenti Bibliotheca capiat interea, utqve libri clavdantur ab illis, qvi eos aperuerint: qvi, si januam reliqverit apertum, sine observatore, det Rectori unam marcam pro pavperibus, et damnum præstato, qvod interea admissum fuerit.

IV. Qvicunqve librum aliqvem apertum reliqverit, qvousqve fuerit, det Rectori qvatuor solidos pro pavperibus: Qvi tantillum abstulerit ex Bibliotheca, vel librum maculaverit, avt violaverit

[redacted]

petulanter, det tres marcas: Qvi vero librum avferre veritus non fuerit, relegetur.

V. Si observator ejus horæ, qva aliqvid tale admittitur, avtorem nominare non potuerit, ipse solvat mulctam ejusmodi.

VI. Qvando janua clavditur, vel rursus aperitur, dispiciat Bibliothecarius diligenter, præsente observatore, an tale qvidpiam admissum sit, idqve statim cum clave deferat ad Rectorem, qvo fiat executio: qvod si neglexerit, ipse reus esto.

VII. Rector novus, initio statim officii, cum Decano facultatis artium, et alias sæpe ingrediatur in Bibliothecam, et observet, an omnia salva sint: curetqve diligenter, ut observentur suo tempore, qvæ jam constituta sunt, pro commodo Studiosorum et honore Academiæ.

Latæ a Professoribus, qvum Bibliotheca esset restavrata impensis Academiæ mense Augusto, Anno Jesu Christi CIƆ. IC CII.

Qvotiescumqve igitur sit novus Bibliothecarius, hic statim subscribat, atqve ita se ad superiora meminerit esse obligatum.

Laurentius Erasmi f. Hafniensis propria manu[1]).

Johannes Nicolai Musculus Hallandus propria manu.

Af Konsist. Arkiv, Nr. 146 b, der ogsaa indeholder en Katalog over Bibliotheket.

381.

1602. Prof. Venusins Testimonium for Sten Rosensparre, der skulde rejse udenlands, men forud var immatrikuleret med Kjøbenhavns Universitet.

Nullas omnino opes virtute et sapientiâ potiores esse, apud sapientes in confesso est. Nam census, latifundia, ædes, thesavri, supellex vel qvocunque tandem ea nomine veniant, qvibus se beatos mortalium pleriqve reputant, fluxa omnia et evanida

---

[1]) Med D. Hans P. Resens Haand findes under denne Bibliothekars Navn antegnet tvende Bøger, som manglede i Bibliotheket ved hans Død.

[redacted]

sunt, qvæ hominem vel viventem sæpe vel morientem semper destituunt. Officium igitur fecisse parentes ij censendi sunt, qvi virtutis et sapientiæ semina ab incunabulis et qvasi cum lacte materno liberis instillant, et accedentibus demum annis, cum ætas bonorum juxta ac malorum capacior est, a vitiis et inscitia absterrent, ad virtutem avtem et sapientiam amplectendam sedulo et serio assvefaciunt. In horum numerum nobilissimum Virum Dn. Olaum Rosenspar, Regni Daniæ senatorem amplissimum prudentissimum merito accensemus. Qvi filium hunc suum Stenonem diligenter sanè et accuratè in pietate et literis informari fecit, ipsiqve domestico sapientiæ et virtutis exemplo cum lavde præluxit. Jam avtem postqvam excitatum et, ut ita dicam, igneum filii ingenium et egregiam indolem sese luculenter exerere deprehendit, in animum induxit, ad exteras ipsum nationes ablegare, futurum sperans, ut lingvarum et artium optimarum scientiâ et vera virtute imbutum atqve ornatum tandem domum revocet. Hanc etiam ob cavsam eum ad nos misit, petens ut sacris Academicis initiatum in syllabum civium nostrorum ascriberemus. Cujus honestissimæ petitioni libenter, ut par erat, morem gessimus. Deprehendimus avtem in Stenone hoc unâ cum genere, indole et ingenio plane nobili parem industriam esse conjunctam. Igitur cum reliqva, qvæ ad arduum illud virtutis et sapientiæ culmen et fastigium attingendum reqviruntur subsidia, ipsi abunde suppetant omnia, non dubium est, qvin si, ut cæpit, perrexerit, spei parentum simul et nostræ sit abunde satisfacturus, et amplissimi hujus Regni, havt secus ac parens ipse, singulare aliqvando decus atqve ornamentum futurus. Deus opt. max. velit vitam tantum cum incolumitate (qvod animitus petimus) ipsi largiri et honestissimos adolescentis optimi conatus secundo spiritus sui aflatu promovere et prosperare. Nos avtem Stenonem hunc Rosenspar bonis omnibus, atqve iis inprimis, qvorum ope et operâ deinceps peregrè et procul a patria profectus indigebit, reverenter et amice commendamus, rogantes nostri et parentis, viri optimi et nobilissimi, respectu ipsi benefacere, et si qva res postulabit, consilio et auxilio præsto esse velint. Nos vicissim peregrinis om-

nibus nostram hanc spartam invisentibus omnia humanitatis officia prompte deferimus et pollicemur. Vale.

J. J. Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. (p. 71—2).

382.

1602. 17de September. Prof. Venusins Testimonium for Johannes Andreæ, der tidligere havde været en af Tyge Brahes Discipl.

Jonas Jacobus Venusinus Acad. Hafn. Professor Lectori benevolo S.

Cum ante biennium primum in amplissimum Academiæ Senatum adoptatus essem, Johannes Andreæ f., qvi has exhibet, se in meorum clientum et discipulorum album ascribi fecit. Jam tum qvadriennium ipse in Academia vixerat magna cum lavde virtutis et eruditionis. Operam suam interea temporis in rebus Astrologicis tractandis nobilissimo viro Tychoni Brahe navavit. Tandemqve cum cl. vir, lavdatæ memoriæ, D. Andreas Cragius hominis ingenium et industriam animadverteret, illum sibi domesticum fecit atqve amanter habuit. Ego vero qvanqvam non admodum familiariter ipsum norim, ex aliis tamen didici esse hominem frugi et modestum. Vale Lector. Hafniæ 17 Septbr. Anno 1602.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8, p. 176.

383.

1602. 2den November. Prof. Venusins Testimonium for Tycho Camphenius, der efter Studeringer i Tydskland havde afskrevet historiske Dokumenter for D. Niels Krag, og siden den Tid havde været Hører paa Herlufsholm, og endelig tjent flere Adelsmænd.

Tycho Camphenius jam plusqvam decennium mihi notus est, et qvidem de meliore notâ. Qvam etiam ab cavsam homini semper bene volui, et si qvâ potui, qvod ipse fatebitur, feci. Qvi postqvam diutiuscule in vicina Germania vitam tolerasset, demum ipsi patria magis magisqve dulcescere cæpit. Domum

[redacted]

igitur reversus Cl. Viro piæ memoriæ D. Nicolao Cragio in exscribendis rerum gestarum monimentis operam sane qvam fidelem collocavit: tandem a me commendatus Nobiliss. et Magnifico Viro D. Arnoldo Witfeldio, muneris informandæ juventutis Scholæ Herlovisholmensis partem in se recepit. Deniqve cum isthoc munus laboriosius videretur, qvam ipsi sibi ferundo par esse judicaret, meo svasu deinceps cum generoso et amplissimo Viro Domino Gulielmo Dreselbergio vixit. Postremum jam domesticus factus est Viri generosiss. et optimi Domini Sigvarti Grubij, qvi qvam velit bene jam declarat, qvum scilicet qva ratione ipsi de honesto loco prospiciat, elaborat. Et hæc qvidem de Tychone nostro testari visum est. Vale Lector. Hafniæ 2 Novemb. Anno 1602.

Jonas Jacobus Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8, p. 237—8. »Tycho Camphelus« nævnes som immatrikuleret 1596 ved Kbhvns Univ. fra Odense Skole (Program fra Odense Sk. 1866, S. 51). Efter Venusins Testimonium maa man antage, at hans Ophold i Tydskland ligger før 1596. Venusins Anbefaling af ham til Sivert Grubbe (dat. 26 Avg. 1602) findes trykt i Danske Mag. 4 R. IV, 27.

384.

1602. 21de November. Fortegnelse over hvad der fandtes i det af Frants Villumsen stiftede Bibliothek.

Inventarium, som findes paa Frandz Tollers liberi effter s. Niells Brusis dødt 1602.

Item thre hengenndis thaffler.

Item tholff stoele medt bøger, hengendis y lenncker, och laaes for huer stoell forudenn nøgle. Huilcke stoele er affthegnidt medt 12 bogstaffue, som er A — M.

Register paa samme bøger vduiser een aff for^{ne} hengendis thaffler.

Dog findis ath werre borthkommen aff samme bøger effther for^{ne} thaffllis vduisning — 9 bøger, huis naffn erre disse efftherskreffne.

Paa C er borthe: Cyprianus et Hilarius in uno volumine.

Paa D: Disputatio de originali peccato et libero arbitrio inter Victorinum et Flac. Illyricum.

Paa E: Bartol. Vesthemerus in Psal. Davidis. Id. Troporum et Schem. liber.

Paa F: Joh. Stobæi sententiæ Græce et Latine. Lexicon juris civilis per Jacobum Spiegel.

Paa L: Platonis opera Græce.

Paa M: Ephemerides Josephi Moletij. Jacobus Millichius in II librum Plinii.

Noch henger paa M 8 stycker lencker, som thisse for^{ne} bøger erre affbrøth. Thenndt niende haffuer lencken medt sig.

Noch ligger paa A Lexicon Hebraicum medt en lencke slagenn i stoellenn, dono M. Iuari Stubbæi.

Noch x threbenede stoele ath side paa.

Noch en lang thom kiste foruden laaeg.

Noch ith storth skaff medt en laaes for och ingen nøgell thill.

Hafniæ scriptum die 21 Novemb. Anno ut supra.

Joh. Pauli R(esenius). Laurentius Erasmi Manu propria.

Paategnet af Resen: Inventarium poo Frantz Tolders Liberii, der den var restavreret anno 1602.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 146. Vedlagt findes en Fortegnelse over Bøgerne. »Efter Tavlens Udvisning, som hænger derhos«, skulde der være 178, men der manglede, som ovenfor er bemærket, ni af dem. Endel vare i en maadelig Tilstand, da Bladene vare forrevne, og Dupper og Spænder manglede.

385.

1602. 21de December. Prof. Venusin til Prof. D. Bauhin i Basel om botaniske Sager.

Recte suspicaris Clarissime Bavhine, priores illas literas tuas non recte curatas. Ego nempe nullas unqvam præter hasce decima qvinta Octobris datas abs te accepi. Neqve enim tam sum bardus avt barbarus, qvi tuam qvacunqve oblata occasione captare amicitiam nolim, tantum abest ab hoc animo atqve hisce moribus, ut oblatam negligere avt etiam respuere velim.

[redacted]

Male sit iis, qvi literas optimorum virorum negligenter atqve etiam maligne curant. Optarem eqvidem priores istas tuas ad manus meas pervenisse et non nihil forte fuisset, qvo tuos conatus juvissem. Erat apud nos ante qvadriennium cl. Matthias Lobellius, ipsi operam meam in plantis qvibusdam non usqveadeo vulgaribus conqvirendis lubens locavi. Ex meo etiam hortulo pavculas suppeditavi species, qvæ ipsius arridebant animo, nempe Trifolium avreum multiflorum elegantissimum, Milium Solis radice suave rubente, et flore rubeo, Titimalli ignotam qvandam speciem ex ultima usqve Norivedia advectam. Deinde postqvam in Angliam rediisset, meqve meumqve istum hortulum havt pavcis bulbaceis nobis antehac plane incognitas beasset et locupletasset, ipsi plantam qvandam marinam, qvam cl. Doct. Jonas Charisius ex ultima attulerat Russia, misi, erat autem flore candido lapideo, de fucorum, opinor, genere. Etiam ex Norivedia Aconiti speciem dictam Malberurt. Est avtem nostratibus Mal vel Gal demens, Ber bacca, et Urt herba, qvod esus baccarum dementes faciat. Radix avtem plane innoxia est, immo inveteratas et pervicaces masticata tusses tollit. Vaccinij etiam speciem iis, qvi in Norivedia propius boream habitant, ut omnino necessariam ita notissimam. Illi Molteber nominant. Est avtem adversus Scelotyrbem (cui ea gens maxime est obnoxia ob cælum scilicet frigidius et nebulosius) remedium præstantissimum præsentissimum. Has qvidem aliorum ope et opera tibi innotuisse opinor. Qvanqvam avtem earum apud nos nulla fere sit residua, Icones tamen minime fallaces, si voles, ex mea havt dubie deprompsero memoria. Et si tuum illud illustre opus Botanicum proxima æstate publici juris non feceris, faxo hæc et alia a me habeas. Illa avtem, de qva qværis herba, cujus scilicet attactu adolescentis illius manus intumuit, Persicariæ siliqvosæ species est, mihi sane ante id tempus nunqvam visa, qvæ longioribus et circa summitatem crispis est foliis. Verum ejusce plantæ non allinebatur succus manui, ut detumesceret, sed aqva Plantaginis, cujus jam pridem ea in re vim experimento addidiceram. Omnes sane vim illam herbæ demirabamur. Verum ego suspicor aliunde virus aliqvod afflatum esse. Est etiam apud nos Molij qvoddam genus, qvod

solo odore alvum ciet. Hæc et his similia, qvæ nancisci potero, prima qvacunqve oblata occasione mittam viva vel mortua, vel etiam, si hoc neqveam, depicta. Interim vale vir optime clarissime, et cl. doctissimumqve D. D. Materum, qvi ante annos 21 mihi meisqve comitibus, cum ex Italia redeuntes Basileam divertissemus, omnia humanitatis officia exhibuit, ex me reverenter et officiose saluta. Hafniæ 21 Decemb. anno 1602.

J. J. V(enusinus).

Clarissimo viro, summa virtute et doctrina illustri, D. D. Bavhino, Medico et Basiliensium Professori etc.

Afskrift i Kongl. Bibl. Ny kgl. Saml. 271. 8. p. 247—50.

386.

1603. 11te Januar. M. Jon Jakobsen Venusin anbefaler som Privatpræceptor Studenten Hans Iversen, Stifsøn af D. Niels Krag, til Universitetets Rektor for at erholde Testimonium publicum.

Jonas Jacobus Venusinus, Philosophiæ in alma Hafniensium Academia Professor, Lectori benevolo S.

Qvum ex Belgis reversus Johannes Ivari f. vitricum suum Cl. virum D. Nicolaum Cragium LL. D. fatis concessisse intelligeret, se suaqve studia mihi commendata esse voluit. Qvod utiqve mihi havt ingratum fuit, præsertim cum ingenii et eruditionis specimen sane qvam luculentum ante reditum suum Lugduno Batavorum mihi aliisqve me præstantioribus viris misisset atqve nuncupasset. Cumqve mater ejus fæmina lectissima mihiqve semper honoranda me subinde rogaret, ut si qvâ possem, studiis et conatibus filii prodessem. Qvocirca Johannem hunc suo merito amo, et qvamdiu talem se, qvalem hactenus præstitit, declararit, sincere amabo. Cum avtem ad verbi ministerium jam vocetur, ipsum Magnifico hujus Academiæ Rectori Cl. et præstantissimo viro, Domino Johanni Resenio, Theologiæ Doctori et Professori publico solicite commendo, rogans, velit Testimonio suo, eoqve honorifico ipsum communire et condecorare, ut eo facilior ipsi ad optatum locum pateat aditus. Vale Lector. Scripsi Hafniæ 11 Januar. Anno 1603.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8. p. 142.

[redacted]

387.

1603. 20de Januar. Universitetet anmoder dets Konservator Sivert Grubbe om Bistand til at erholde den det tilkommende Del af Naadensaaret efter afdøde Kanniker Lunds Kapitel.

Salutem in Jesu Christo D. N.

Facit tua generosa probitas et illustre officium, vir nobilissime, qvod hisce nostris tibi simus molesti. Qvum enim semper fueris favtor nostri ordinis ac imprimis hujus academiæ, et nunc etiam ejus sis conservator juxta fundationem regiam: qvid mirum si ad tuam generositatem confugiamus, et ab ea in negotio non minimo academiæ regiæ auxilium imploremus. Qvale avtem illud sit, intellexit procul dubio jam pridem conservator generosissimus: de annatis nimirum seu annis gratiæ (ut vocantur) ex qvibus dimidium cum hæredibus ex omnibus beneficiis defunctorum canonicorum regia majestas suæ concessit academiæ, qvemadmodum illa diserte satis expressa sunt. Qvapropter qvum intelleximus illud non factum ante aliqvot annos, et vivo exemplo post mortem Georgii Scribæ id ipsum experti simus, dum dimidium ex omni frumento accepimus: ita enim accidit: Non potuimus facere, qvin amice tandem ageremus cum venerandis capitularibus, ut nobis concederent, qvod ipsi judicare possent æqvissimum. Sed qvoniam hæc abunde satis intelligi possunt, ex literis nostris lectis in capitulo mense VII^{bri}, non volumus in hisce esse polixiores, avt nostri patroni et conservatoris benignissimi abuti patientia. Idqve imprimis qvod non dubitemus, qvin qvæ ipsius est ad omnia æqvissima affectio propensissima, etiam nobis hac in parte satis æqva favere velit, et jura academiæ conservare benigne. Nos ad omnia grati animi officia erimus vicissim semper paratissimi & dominum rogamus ex animo, virum generosum et conservatorem benignissimum diutissime conservare velit, ad nominis sui gloriam et patriæ universæ salutem, et faciat ipsi hunc novum annum felicissimum cum familia universa et amicis omnibus. Vale Hafniæ xx Janvar. anno Jesu Christi 1603.

T. G. D.
Rector & Professores.

[redacted]

Bag paa: Copia literarum ad D. Sigvardum Grubbe.

Udkast med M. Christen Hansen Ribers Haand i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 93.

388.

1603. Prof. Jon Venusin indbyder til at høre en Forelæsning, han vilde holde over Melanchtons Bog »de Anima«.

Lectori benevolo S.

Qvia in Timæo Platonis jam eo perventum est, ubi humani corporis fabrica tractatur, gratum me studiosis facturum sum arbitratus, si eruditi illius libelli sanctæ memoriæ Philippi Melanchtonis, qvi de Anima inscribitur, partem primam proponerem, in qva scilicet breviter et tanqvam unâ συνόψει omnem corporis anatomiam exhibet. Alteram etiam libri partem, qvæ potissimum de Anima agit, si id a me avditores petent, deinceps explicabo. Hisce avtem diutius non immorabor, neqve enim prolixos contexere commentarios, sed obscuris, si qvæ sunt, lucem addere et ordinem atqve methodum, qvam suo arbitratu secutus est avthor, ostendere animus est, qvæ ubi præstiterimus, Deo volente ad Timæum revertemur. Neqve utemur jam prolixâ commendatione hujus scripti, ut eâ, quasi Sirenum cantu, multos nobis avditores alliciamus. Sed qvi volent, ex unâ avt alterâ prælectione qvid ex ipsorum esse possit usu, facile percipient. Bene vale.

Jonas Jacobus Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8, p. 141.

389.

1603. »Viaticum« udstedt af Prof. Jon Venusin for Studenten Niels Iversen Adamensis, der var hans Privatdiscipel.

Qvi hasce exhibet Nicolaus Ivari f. Adamensis necessitate qvadam compulsus, alieniore jam tempore a studiis feriari, et ad suos divertere cogitur. Cum avtem meus sit discipulus et cliens, meis se communiri et commendari literis voluit. Cujus etiam

[redacted]

:ati eo libentius morem gessi, qvod sit homo frugi et tæ vitæ, de qvo spem concepi, evasurum ipsum in virum n, Ecclesiæ et Reipublicæ utibilem. Qvocirca commendo bonis omnibus, rogans velint nostri respectu ipsi bene facere. tamen qvisqvam me vel hunc vel qvemcunqve alium de ·e nota commendatum mendicatum emittere existimet, ut est ndam eâ in re nimis propensa indulgentia, qvi de alieno qvam argiri malunt. Qvorundam etiam, qvi Præceptorum comıtione sunt instructi, ea est impudentia et improbitas, ut nde vagantes multis bonis sint oneri et molestiæ. Hunc ita ablegamus, ut rectâ ad suos contendat, et tandem tis, qvæ ibi incumbunt, negotiis, mature ad studia contiı huc redeat. Interim qvum nec domum, nec qvæ ad spectant, secum deportare peregrinantes possint, hoc us, velint ipsi hospitalitatem exercere, qvos Pavlus inpril hanc virtutem cohortatur. Si, qvum redierit, qvenqvam ɪero ipsi benigne aliqvid fecisse, huic ego vicissim vel ab ipso commendato bene, si possim, faciam. Vale.

Iskrift blandt Venusins Testimonia acad. i Ny kgl. Saml. 271. 8.

390.

. *April. Bekjendtgjørelse om Forelæsninger, der skulde ldes ved Universitetet fra Paaske 1603 til Paaske 1604.*

natio eorum qvæ D. D. Professores, Deo favente, publice ›nent in Regia Academia Hafniensi a Paschate anni Jesu i M. D. CIII. ad Pascha rursus anni M. D. CIV. Qvo sciant is et eruditionis studiosi adolescentes, qvid ipsis interea exspectandum sit.

nificus D. Rector D. Joh. Pavl. Resenius explicabit horâ IV. meridianâ, Epistolam Pavli Apostoli ad Galatas, breviter nsideraturus ea simul qvæ a D. Martino Luthero b. m. illam prolixe et graviter scripta sunt, de Justificatione et ertate hominis vere Christiani etc. qvemadmodum præscri-.ur in Regia fundatione Academiæ.

D. Petrus Vinstrupius Episcopus Seelandiæ progredietur horâ II. p. m. in enarratione Evangelij, qvod est secundum Matthæum.

D. Georgius Christophor. Dybvadius horâ IX. antemerid. perget in collatione testimoniorum, qvæ, ex veteri testamento, citata, a Christo et Apostolis, ad confirmationem immotæ veritatis, de redemptione, collectione et conservatione Ecclesiæ, qvæ Deum, in spiritu et veritate, invocat, producuntur. Ita avtem excutientur, ut, qvid sit, in fontibus, diligenter exponatur, et ad conscientias, recte, ex Mose, Prophetis et Psalmis, erudiendas, accommodetur: qvò plenius, tandem, expediatur locus De verbo Dei, in disputatione, qvæ, de controversiis Christianæ fidei, adversus Robertum Bellar. Jesuitam, est suscepta[1]).

D. Nicolaus Theophilus J. C. horâ IIX. a. m. præleget priore biduo Institutiones juris Imperatoris Justiniani, et posteriore regulas juris.

D. Andreas Lymvicus Med., Deo volente, perget horâ VII. matutinâ de curandis morbis partium corporis humani.

D. Thomas Finckius Med. horâ III. p. m. Parvam sev Medicam Galeni artem proponet: et elementa Evclidis explicata ad usum Geodæticum, accommodabit.

M. Jonas Jacob. Venusinus, Decan. facult. Philosophicæ, Historicus Regius, et Orator, horâ IIX. a. m. proponet diebus ☾ et ♂ Ciceronis lib. 1. de Oratore: ♃ vero et ♀ Antiqvitates rerum Danicarum ex variis avtoribus.

M. Ivarus Stubbæus, Professor lingvæ Hebraicæ, horâ VII. a. m. continuabit explicationem Proverbiorum Salomonis, non ita dudum inchoatam, qvâ absolutâ auspicabitur denuo Grammaticam Heb. ad captum eorum qvi lingvam istam discere tum primum incipient: atqve tempestive præceptis alicunde ex scriptis Propheticis subjunget: ex libris nimirum, qvorum copia tum nobis, apud Bibliopolas nostros, contingere poterit.

M. Joh. Stephanius Logicus, horâ VI. matutinâ ordinariâ prælectione progredietur in explicatione secundi libri Rudolphi Agricolæ, de Inventione Dialectica: in qvo de usu Locorum In-

---

[1]) Den besynderlige Kommatering, der aabenbart er Dybvads egen, er her beholdt.

[redacted]

ventionis disseritur: eiqve adjunget etiam Tertium, qvi præter cætera, ordinis ac dispositionis, hoc est, Methodi tradit rationem. Diebus extraordinariis horâ II. p. m. proponet Locos communes D. Philippi Mel: in qvibus breviter enarrandis, ita versabitur, ut pergat qvousqve per hocce temporis intervallum permittitur.

M. Joh. Erasmius Physic. horâ XII. explicabit Initia doctrinæ Physicæ scripta a D. Philippo Mel. ut per ea aditus ad majora esse possit avditoribus.

M. Cunradus Aslachus Bergen. Professor ling. Græcæ horâ I. p. m. explicabit secundum librum ἔργων καὶ ἡμερῶν Hesiodi, præmissa doctrina de ortu et occasu siderum. Seqvente semestri enarrabit libellum Plutarchi περὶ παίδων ἀγογῆς unâ cum oratione Isocratis ad Dæmonicum etc.

M. Christianus Joh. Rip. Mathematicus et Ethicus, horâ III. p. m. proponet Sphæram Johan. de Sacro Bosco, diebus prioribus, et Ethicorum Aristotelis ad Nicôm. libros tres priores Græce, diebus posterioribus.

M. Johannes Jan. Al. præleget horâ VII. matutina, I. Ciceronis orationem pro A. Licinio Archia poeta. II. Libros duos priores Æneidos P. Verg. Maronis. III. Lælium, sev de amicitia M. T. Ciceronis. Et IV. si tempus tulerit, Catonem Majorem, sev de senectute ejusdem.

M. Claudius Joh. Jegerus, horâ XII. explicabit diebus ordinariis Andriam et Eunuchum Terentii: Itim primum, et secundum etiam si fieri potest, lib. Georgicorum Vergilii: Extraordinariis avtem proponet Observationes Grammaticas, in primis ex ipso Prisciano, et Prosodia Joh. Claji Hertzbergensis.

M. Franciscus Jon. Ludi Magister et Prof. Musicus, horâ XII. docebit artem canendi, in avditorio qvod templo adjunctum est: qvemadmodum præcipitur in fundatione regia.

Hafniæ impressa apud Hinricum Waldkirkium Typog. Acad.
in Paschate anni Jesu Christi M. D. CIII.

Trykt Blad i Folio, i Univ.-Bibl.

391.

1603. 22de Maj. Venusin indbyder Professorer og Studenter til at overvære hans Indledningsforelæsning ved Overtagelsen af Professoratet i Eloquentia.

Lectori S.

Qvum ex programmate publici Musei foribus affixo, qvid cuivis Professorum operæ destinatum sit, significavit Magn. D. Rector, qvid mearum deinceps erit partium, inde etiam manifestum est. Qvando avtem mos Academiæ obtinuit, ut qvi novam aliqvam Professionem aggrediuntur, operas suas Scholasticas, oratione prius habita, avspicantur, mihi idem jam faciundum video. Igitur qvod bene vortat, perendie hora octava (crastinus enim Mathematicis infavstus censetur) de Eloqventia qvædam in medium adferre animus est. Studiosam iccirco juventutem, inprimis vero Reverendos et Clarissimos D. D. Professores, Collegas meos sincere amandos, aliosqve viros doctos, qvi regiæ huic Academiæ qvocunqve nomine addicti vel devincti sunt, reverenter et amanter oro, dicto tempore solitoqve loco freqventes comparere, et me qvalitercunqve de Eloqventia loqventem (nam dicturum me profiteri non avsim) benigne avdire velint. Scripsi 22 Maji Anni 1603.

Jonas Jacobus.

Afskrift i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8.

392.

1603. 16de Juni. Kongebrev til Dr. jur. Jørgen Skomager om at assistere ved Dr. med. Jonas Charisius's forestaaende juridiske Doktorpromotion.

Thill Doctor Jørgen Skowmager, Doctor Jonas anrørendes.

Christianus IV.

Wor gunst thillforen. Wider, att efter som en Candidatus her vdi Universitetidt nu med dett første ackter att promovere in Doctorem utriusque Juris, och Decanus ejusdem facultatis

[redacted]

icke kunde hannem vdi samme facultett promovere, med mindre en Doctor Juris thed aff hannem begerer, effter som slig Leilighed fordrer och vdi slig Promotion brugeligtt er. Tha bede wij eder och wille, atti retter eder effter att werre der huos thillstede, baade naar Examen och Promotionen skall skie, och tanquam membrum Academiæ eder der vdinden retter och forholder, effter som den Leillighed fordrer, och huos slige Promotiones brugeligt er. Thermett etc. Actum Haffniæ 16 Junij Anno 1603.

Sjælandske Tegnelser XIX, 406.

393.

1603. Professor Johannes Stephanius's Udkast til den Tale, han som Dekan i det filosofiske Fakultet skulde holde til Svar paa en Deponends Begjæring (i fleres Navn) om Adgang til Universitetet.

Ad Actum Depositionis 1603.

Faciam, quod petis; sed prius monendus es de rebus nonnullis ad præsens negotium pertinentibus. Vel: Petitio tua, quam tuo et reliquorum tibi adjunctorum nomine proponis, talis est, ut ei nec velim aut possim neque etiam debeam, pro eo officio, quod nunc in hac Academia authoritate publica gero et administro, ullo pacto refragari, cum præsertim intelligam, etiam eam ex bono, pio et honesto consilio profectam, et ad bonum, item pium et honestum finem, quemadmodum polliceris, nempe ad utilitatem ecclesiæ et scholarum, esse directam. Faciam igitur, quod petis, et quidem lubens faciam. Sed prius estis omnes admonendi de nonnullis rebus ad præsens negotium pertinentibus; h. e. breviter estis commonefaciendi de hoc ipso Actu Depositionis, uti vocant, ejusque ritibus et ceremoniis, cum hac tantum ratione et hoc solo velut medio non solum honeste deceat ex veteri Academiarum consuetudine, sed multo magis etiam ex Regiæ Fundationis præscripto necessario oporteat, vos et quoscunque alios in numerum et ordinem Studiosorum cooptari. Primum igitur cogitabitis, nequaquam consilium fuisse vel priscis

illis sapientia et doctrina præstantibus viris, qui primi hanc deponendi consuetudinem in Academias introduxerunt, vel etiam iis nunc esse, qui hoc tempore eandem semel introductam et receptam laudabiliter censent adhuc retinendam et usurpandam, ut ex hoc velut ludicro quodam et histrionico spectaculo occasio aliqua præberetur juventuti studiosæ ad lasciviam, petulantiam aut scurrilitatem, ad quæ vitia ætas illa prima per se satis est alias proclivis; sed voluerunt nimirum sapientissimi homines, hac velut imagine oculis ad spectandum proposita, studiosos adolescentes omnes, sive qui jam facti, sive etiam qui futuri essent, de multis gravissimis rebus, quarum per totam vitam utilis ipsis esset futura memoria, commonefacere et erudire.

Sed quia tempestive non videmur facturi, si de omnibus, quæ dici possent, eorum hic prolixam institueremus commemorationem, idcirco de duobus tantum præcipuis nunc breviter monebimus.

I[m]. Animadvertistis ipsi facile hactenus in primo illo actu, vobis præpositum fuisse et præfectum examinatorem vel potius exactorem quendam durum, severum, rigidum, ac pene dixerim inhumanum et crudelem, qui vos pro suo arbitrio et sua libidine variis modis tractaret, vexaret, raperet, tunderet, feriret et sive meritos sive non meritos plagis sine fine et modo afficeret, et vos quidem hæc omnia patienter et sine contumacia etiam taciti pertulistis. Hæc nimirum res vos docebit, qualenam sit genus hoc vitæ scholasticæ, quod jam estis antea partim judicio vestro partim parentum et amicorum instinctu amplexi, et in quo cogitatis, sicuti nunc, ad Academiam venientes, publice præ vobis fertis ac profitemini, constanter, nisi Deo opt. max. interim aliter videatur, deinceps perseverare. Nempe tale, ut, quanquam et Deo sit gratum, et eo carere, aut hominibus, qui sese huic generi dedunt, societas vitæ communis, si modo salva et incolumis constare diu debeat, omnino nequeat, tamen suo quodam fato multis obnoxium sit malis et miseriis, multis expositum probris et injuriis, multis objectum damnis et periculis, et in summa omnibus invisum et odiosum, id quod vel hujus temporis et proximorum aliquot annorum experientia poterit abunde satis testari. Hic, inquam, juxta meminisse

[redacted]

ıetis, vos sortem quidem esse domini, unde clericorum etiam nen habetis, h. e. Deo quidem curæ futuros, sed interim ım siquidem adversi quicquam vos pati oporteat divinitus in : statione vestra, vocari non ad vindictam aut injuriarum ultem, sed ad præstandam eam patientiam, perseverantiam, ıanimitatem, taciturnitatem, ad quam vos istius modo exigui ıporis vel exemplum instruere, vel usus et assuefactio debuit ırmare. — Sed pergo:

IIm. Animadvertistis etiam, sicuti alii alios videre facile uistis, quam esset vestra omnium forma corporis monstrosa, habitus ab humano longe diversissimus, imo vero cujusvis ıæ aut bestiæ similior quam humano. Erat caput acuminaı et cornutum, facies torva, truculentus aspectus, nasus proerans, pectus tumidum, dorsum gibbosum, et in summa nihil ı turpiter deformatum, sed et præterea sermo horridus et estis, vox absona et absurda. Jussi estis etiam, vel potius cti, externam illam deformitatem deponere, qua in re operam m vobis accommodavit idem ille exactor vester satis molen et ingratam, adhibitis insuper idoneis instrumentis, ascia, abra, serra, forcipe, novacula, ut vos pristinæ formæ restitut et velut socios quosdam Ulyssis a bestiali vita ad convictum consuetudinem humanam revocaret. Hæc imago et quasi ura vos ipsos vobis repræsentat, et velut contemplandos exet et ostendit, quales jam hactenus fuistis, et quales vos ıc esse oporteat, quaque præparatione accedere ad hanc ı Martis sed Musarum militiam sacram et venerandam. Niminexterna illa corporis deformitas significat internam deformiım animorum, quos hactenus obsederunt et turpiter deformaıt illa fæda vitiorum monstra, qualia sunt ferocia, impudentia. citia, insolentia, contumacia, arrogantia, iracundia, lascivia do, petulantia, desidia, ignavia et similia, quæ vobis nunc ıt omnia deponenda, et ab eorum perturbatione ac servitute mi vestri in veram tranquillitatem et libertatem asserendi et dicandi, ut idoneos eos tradere possitis virtutis, honestatis et um ac disciplinarum culturæ, quæ vos ex bestiis in homines ılatim transformabit, et expulsis fædis illis vitiorum monstris, um loco pulcherrima contrariarum virtutum simulachra vestris

animis ingenerabit. Hic nimirum est ille præstantissimus disciplinæ et studiorum humanitatis fructus et effectus, ut propterea etiam vos perpetuo monere debeat hæc ipsa pictura monstrosa, quales essetis per totam vitam futuri, nisi Deus opt. max. pro sua in vos benignitate hunc animum vobis indidisset, ut hisce studiis vos excolendos et quasi de novo formandos fingendosque traderetis; ac proinde etiam assidua vobis hortatio erit ad magnam industriam et sedulitatem, quo tales aliquando evadere possitis, in quibus appareat non frustra fuisse hanc culturam, sed fructus ejus et effectus ita demum conspici possit, si idonei satis et utiles in communi societate ad obeunda munera, quæcunque vobis mandabuntur, in quacunque statione Deo opt. max. placuerit unumquemque vestrum suo tempore collocare. Quod cum vos etiam vestra sponte facturos confido, non ero in hac prima commonefactione prolixior.

Orig. Udkast i Kallske Saml. 512. 4 (p. 179).

394.

1603. Avgust. Oluf Stubs Optegnelse om hvad hans Broder Prof. Iver Stub havde oppebaaret af deres fælles Arvelod.

Huis mig vdij rett sandhed witterligt er, effter Mester Iffuers brølup, en afften der ieg war nyligen hiemkommen fra Holland, sad min moder och wenede och beklagede sig, huorledis hendis handell war swecked for thend store vdgifft, hun haffde, och inted aff vdgifften antegnid haffde; faltid hun da ij sinde ad opschriue paa en kortt tijd, huis hun ij saa langsommelig tijd haffde vdgiffuid bode for Mester Iffuer och anden stedtz, huis hun kunde mindes.

Och thette efftersehreffne er mig vdij sandhed witterligen. huis moder haffuer for M. Iffuer vdlagdt effter stiffaders død: Haffuer hun nogle gange antworded Mester Iffuer thil tering thil Bredsted ad forfølge ded thil ende . . . . 111 Daller.
Thill dijge penninger [1]) . . . . 200 —

[1]) M. Iver Stubs Moder ejede i Forening med sine Børn et Stykke Marskjord »i Frisland«. Formodentlig var Hans de Hund, hendes anden Mand, en Slesviger.

Haffuer hun giffued bodid, som pengene frembar	6	Daller.	
Finge hun Mester Lucas Backmester, der Iffuer schulde klede sig med	10	—	
Der hand kom fra Rostock, gaff hun skipperen	13	—	
Der hand drog første gang thil Wittenberg, finge hand	70	—	
Sende Moder hanum, der hand kom fra Wittenberg thil Rostock igien, Osemudtz jern for	30	—	
Anden gang hand drog thil Wittenberg, førde ieg hanum selff thil Rostock	90	—	
Den tijd hand giorde hans Mester kost, finge hand	40	—	
Noch 4 Reffue skind	4	—	
End finge moder hanum, der hand war hiem kommen fra Wittenberg	10	—	
Finge Claus Buntmager for hans kleder ad fødre	7	—	$1^1/_2$ ß
End finge Ditmer Haar, der Tønis Schredder giørde hannum kleder aff	118	—	
Finge hand thil hans brølup en last Rostocker øll	24	—	
Finge hand en guld kede, weyede 4 lod . .	24	—	
End finge moder hanum en Rosenobell, huilke hun gaff Mester Iffuer thil fadder penge ad giffue Lorentz Nuremberg.			
Summa . . .	757	Daller	$1^1/_2$ ß

Huis mere, moder haffuer vdlagdt udij dij 3 Aar, hand war hiemme hoss moder och tered aff fellitz och vskiffl bo[1]), inthil hand bleff giffl, thil handpenninger och anden noturffl,

[1]) Der siges i et Indlæg mod Iv. Stub af hans Halvbroder Lucas Johansens, at han, medens han boede i sin Moders Hus, »blev efter Mesterstand ypperlig nok holdt den Tid«.

er ingen stedtz schreffuid, tij ieg icke heller ded kand wijde, effter ieg wandrede megid och icke war hiemme.

Oluff Stub, egen hand.

Till ded andid haffuer moder antworded Mester Iffuer nogle ware, som ieg førde med mig fra Narwen, och bleff tagen aff fellitz och vschifft bo; giorde hand moder wijs, ad hand ded thil Lypzig wiste paa ded dyreste for rede penninge ad forhandle, som war 20 Vlffue skind, 20 Maarskind, 1 Timmer Mincker, 3 Deger røde borannskind, 117 pund huessblaes. For desse ware haffuer hand ickon førdt hiem igien 12 daller. End finge hand med sig 10 degger huide Jufften, huilke Hendrich Buntmager sijden forhandlede for staall. Huad som disse ware kostede thil Narwen betaldt, findis vdij moders regenskabs bog antegnid.

Paategnet: Læst paa Consistorio den 19 Augustj Ao. 1603.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186. Sammesteds findes: 1. En Erklæring udstedt d. 11 Juli 1603 af Willem Køster og Nichel Heyyen, Skrædder, om at de, efter Opfordring af Lucas Johansen (M. Iver Stubs Halvbroder) og M. Simon Buskmand (Bartskjær, gift med hans Halvsøster), havde været hos M. Iver Stub og tilbudt ham »en venlig Forligelsemaal paa nogen Irring og Trætte, der begiver sig mellem ham og dem om sl. Johannes de Hunds Børns fædrene», men at M. Iver havde svaret, »at han ikke vilde nogen Forligelsemaal indgaa eller gjøre, efterat han intet i saa Maade vidste sig af deres at have bekommet; men dersom de havde i saa Maade noget at tale, skulde de tale ham til for hans tilbørlige Dommere med Lov og Ret». 2. En Begjæring fra Lucas Johansen til Rector og Professorer ved Universitetet om Stevning over M. Iver Stub for at bringe ham til at fyldestgjøre de Erstatningskrav, han mente at have imod ham for at have fortæret en uforholdsmæssig Del af hans Samsødskendes Fællesformue, fra den Tid af han 3die Juledag 1576, i sin afdøde Morbroders, Jesper Krampes, Nærværelse havde modtaget Arv efter sin afd. Fader. Begjæringen, der tillige indeholder en Fremstilling af Erstatningskravet, væsentlig overensstemmende med Oluf Stubs ovenstaaende Skrivelse, er paategnet: Læst i Consistorio d. 19 Avg. 1603. 3. En udateret Opfordring, skreven med Universitetets Notarius M. Christen Hansens Haand, til Dr. Jonas Charisius, M. Hans Aalborg, Iver Povlsen og Evert Brun om »flitteligen at overveje og forfare, om M. Iver haver bekommet ydermere af s. Hans de Hunds Bo, end hans Patrimonium kunde tilstrække», og derhos søge at tilvejebringe et mindeligt Forlig mellem M. Iver Stub og hans Medarvinger. 4—7. Fire Indlæg i Sagen mod M. Iver Stub.

indgivne til Konsistorium af Lucas Hansen, paategnede som læste i Konsistorium d. 3 og 23 Sept., 1 Okt. 1603 og 11 Jan. 1604.

395.

1603. 22de August. Universitetsprogram, hvorved fem Kommunitetsalumner relegeres paa et Aar for oprørsk Adfærd mod Rektor og det akademiske Senat.

Rector Academiæ Hafniensis Nicolaus Theophilus, J. U. Doctor et Professor, et Senatus Academicus L. C. S.

Qvanta cura magistratui esse debeat in conservandis legibus honestis, illi facile intelligunt, qvi qvanta ex effreni et exlege petulantia mala existant, recte volunt expendere. Nam si leges abrogatæ vel contemtæ fuerint, data cuivis qvicqvid placuerit ipsi faciendi licentia: non solum Respub. brevi pessumibit, sed nihil tandem inter nostram et ferarum vitam interesse dixeris; qvod a magno illo Demosthene Orat. I contra Aristogit. gravissime dictum est. Magistratus igitur viva lex seu anima legis perpetuo esse debet: et qvicunqve liberi unqvam esse volunt in licitis et honestis, legum servos se profiteri debent modestissime. Qvumqve id in omni coetu servandum diligenter, tum in nostro scholastico, in qvo animi juniorum indies magis magisqve formari debent ad humilitatem, obedientiam, omnemqve adeo virtutem et pietatem servandum qvam diligentissime, qvum ex eo illi expectentur et vocentur qvotidie, qvi alios ad honestatem debeant adhortari et illis prælucere exemplis honestissimis. Qvapropter qvum primum in numerum nostrorum studiosorum admittuntur novitii, tenentur jurare religiose de consuetudine majorum nostrorum, sicut etiam in omnibus Academiis bene constitutis, qvod inter alia leges sancte observare et Mag^co^ domino Rectori in licitis et honestis obtemperare velint sub poena, qvam perjuri metuere debent divinitus, si vel magistratum fefellerint, qvo minus id factum ipsi possit innotescere. Sacrosanctam ejusmodi jurisjurandi religionem confirmant ipsæ leges nostræ Academiæ severissime, ut illa qvæ continetur in fundatione regia: «Pertinet ad officium Rectoris de moribus etiam proponere leges

et exempla poenasqve constituere in eos, qvi leges violant: et qvidem cum ejusmodi autoritate, ut nulli liceat provocare sive appellare a sententia illius et decanorum lata nisi ad Regem»: tantum abest ut ulli studiosi illam debeant pertinaciter aut contumaciter contemnere. Inprimis enim discipuli (qvæ verba etiam Regia sunt) debent magistros suos et præceptores honore afficere, et sciant, Deum qvoqve ulcisci contemtum magistratuum et ingratitudinem erga præceptores. Sic enim scriptum est: Si reddideris malum pro bono, non discedet malum a domo tua. Severe igitur decretum est in ipsis legibus, ut si qvis præceptori (ac multo magis Rectori ac Senatui Academico propterea) rebellis fuerit: is aut poena carceris puniatur (ob levius erratum) aut (qvum plures causæ fuerint) cum ignominia ex schola dimittatur. Concordat cum jam dictis et illa Lex in statutis Veteris Academiæ, qvod scholares discoli, bellicosi, statutorum et mandatorum Rectoris et Universitatis contemtores seu transgressores, privilegiorum abusores insolentes &c. per suspensionem ab usu libertatum et privilegiorum ac commodorum universitatis per certum tempus juxta qvalitatem facti, ad arbitrium Rectoris et Decanorum seu senatus Academici puniendi sunt; et tandem incorrigibiles ab honoribus privilegiorum et consortio membrorum Universitatis penitus excludendi. Hinc causæ nobis sunt justissimæ, qvi nos legum exsecutores futuros sancte promisimus, ut in petulantiam et contumaciam insignem qvorundam nostri gregis adolescentum hoc tempore severius animadvertamus, ne leges in contemptum veniant, et alii ex imprudentia juvenili fiant deteriores et insolentiores per exempla eiusmodi. Sunt autem illi hi qvinqve juvenes: Antonius Johannis Hafniensis, Joannes Galtingius Cimber, Johannes Petri Helsingorensis, Joannes Michaelius Stavangriensis, Laurentius Ditmari Agerschovius, qvi non tantum peccaverunt contra legem in modo conqverendi de cibo qvodam minus bono in communitate regia, non præcedente legitima admonitione, cum petulantia, tumultu et conspiratione, sine benevolentia et civilitate: qvod tales non impune auferre debere, lex ipsa habet manifestissime: Sed post etiam sententiæ Mag[ci] domini Rectoris et Senatus Academici, de exigua multa in pauperes postmodum eroganda propter tale delictum, contumaciter

refragati sunt, et studiosum qvendam, qvem, qvod qvædam dixisset nimis audacter et impudenter coram magistratu, in carcerem abduci jusserat Rector cum Professoribus, violenter voluerunt liberare ex manibus ministri publici: Clare et insolenter, in tota ferme cæterorum studiosorum freqventia, etiam cum rursus juberetur fieri, qvod erat imperatum, prolata voce seditiosa: Nolumus, Nolumus &c., facto impetu qvasi furioso versus januam carceris, in præsentia et conspectu Rectoris et Senatus Academici. Hos igitur qvinqve juvenes male feriatos, etiam post factum ejusmodi admonitos de delicto et periculo, sed nihilominus perseverantes in contumacia, non sine nostra admiratione, coacti sumus vigore legum exuere privilegiis studiosorum huius Academiæ, et ad annum relegare ex coetu nostro: qvo et ipsi cautiores fierent, et cæteri illorum exemplo discerent reverentiam erga Leges et superiores. Qvapropter mandamus severe, ut qvinqve prædicti juvenes hodie ante solis occasum ex coetu nostro et hac urbe discedant, neqve redeant ad nos interea, nisi velint exemplum gravius in se statui. Admonemus etiam coeteros, qvi sunt in coetu Academiæ adolescentes, ut tali exemplo admoniti mores suos emendent, mutent animum malignum, se apud nos deinceps modeste gerant, et meminerint hic officinam esse virtutis et pietatis, non petulantiæ aut rebellionis. Ac Deum oramus toto pectore, nos omnes et simul studiosam juventutem nostram regat spiritu suo sanctissimo ad veram humilitatem, obedientiam, virtutem et pietatem ad nominis sui sanctissimi gloriam. Amen. P. P. Haffniæ 22 Augusti anno 1603.

Konsistoriets Kopibog II, Fol. 17 b.

396.

1603. 25de August. Prof. Joh. Stephanius anmoder Rektor Lavrits Andersen i Roskilde om Laan af hans afdøde Faders (Prof. D. Anders Lavritsens) Forelæsninger over Melanchtons Loci communes, som Stephanius nu skulde læse over.

Dno M. Laur. Andreæ, Scholæ Roschildensis Rectori.

Ex mandato magnifici Domini Cancellarii, mi Dne M. Laurenti, frater et amice carissime, recepi, me publice traditurum explica-

[redacted]

tionem locorum communium Phil. Mel., quam prælectionem post ferias has autumnales (absoluto demum eo, quod in manibus erat) cogito, Deo volente, auspicari, ut propterea necesse habeam mihi ad eam rem subsidia undecunque queam tempori comparare. Cum itaque sciam apud te relicta esse doctissima tui parentis p. m. in eosdem locos ὑπομνήματα, quorum et ego partem sed postremam et valde exiguam recens ad Academiam adveniens ipsum proponentem nobis audivi: vehementer etiam atque etiam te rogatum habeo, velis mihi eorum usum concedere, qvorum videlicet ductum secutus et subjectionibus admonitus, faciliorem cognitionem habere possim multarum rerum, quæ mihi alias magno labore ex historia ecclesiastica, ex patribus, ex tomis veterum consiliorum et aliunde essent conquirendæ. Hic si te mihi præstiteris eum, quem spero, nihil erit unquam, quod vicissim non debeas a me tuo quodam jure impetrare. Neque est quod dubites, quin illa fideliter apud me custodita, suo tempore ad te bona fide sint reversura. Bene et feliciter vale cum uxore et filiola, diligenter et officiose a me salutatus. Hafniæ die 25 Augusti 1603.

T.

Joh. Stephanius.

Egenhændigt Udkast i Kallske Saml. 512. 4. (p. 183). I et Brev af 10 Sept. 1603, der i Udkast findes smst., takker Stephanius M. Lavrits Andersen for Modtagelsen af de i ovenstaaende Brev omtalte Forelæsningshefter.

397.

1603. 4de September. Universitetets Konservatorer stevne Kapitlet i Lund angaaende den Afgift, der skulde ydes Universitetet af Naadensaar efter afdøde Kanniker.

Wij efflerschreffne Christian Friiss thill Borebye, Kong. May. Cantzeler, Sigwordt Grube thil Hoffdall och Holger Gagge thil Frørsleff, Prælater wdj Roschilde Dombkiercke, helser eder, erlig och welbiurdige, hederlige och høylerde Mend Prelater, Canicker och menige Capittel wdj Lunde Dombkiercke venligen med Gud almegtigste. Wider, at for oss haffuer berett hederlig och høy-

lerde Mend, Rector, Doctores och menige professores wdj Kiøbenhaffns Vniuersitet, huorledis di paa Vniuersitetens wegne haffuer tilthale thill eder for nogen Annis gratiæ, som di icke skal bekomme den del aff paa Vniuersitetens wegne, dennem bør med rette, och der di haffuer klagid der paa och weritt domb aff eder der omb begierindis, skal di den icke haffue kundt bekommitt, men beretter, atti paa Capitells wegne saa wel som di paa Vniuersitets wegne paa dett siste haffue compromiterit paa oss, at wij eder der omb skulle enten i wenlighed emellum forhandle, eller och med domb och rett adskillie. Och effterdi dett nu til siste forleden herredage icke skee kunde, men tha bleff opsatt for wictige Aarsagers skyld; och forne hederlige Rector och professores paa wniuersitetts wegne dett nu aff oss haffuer werritt igen begierendis, steffner wij eder forne hederlige Lunde Capitell, att thuende aff eder møder der omb for oss vdj rette her vdj Kiøbenhaffn den 14 Septembris først kommendis, at suare thil huis Vniuersitett haffuer eder der for at thil tale med rette, thagendis med eder huis breffue och beuis, som i haffuer vdi den sag att will nyde och vndgielde, och tha gaae der omb huis rett er. Datum Kiøbenhaffn den 4 Septembris Anno etc. 1603.

Paategnet: Den 6 Septemb. anno 1603 er thenne steffning lest paa Lunde Capitell.

Orig., med 3 paatrykte Segl, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 93. Vedlagt findes en Skrivelse fra Kapitlet i Lund til Kansler Christian Friis, dat. Lund 11 Sept. 1603: »Giffue wij eder Fromhed gantz wenligen att widhe, att Capitell haffuer langt tilforn betroet thenne sagh welbyrdige mend Vilhielm Dresselbergh till Vindinge woris Domdegn oc Prælat, oc welbyrdige Lawe Wrne Seniori in Capitulo: och thennom Fuldmagtt giffuett oc breffue oc Documenter antuordett. Nu kunde forne guode mend icke wdj saa kortt tid komme tilstede, effterdj att D. Decanus icke waar her nu wdj Landett, oc D. Lago Vrne er wdj Kong. Matt.s Bestilningh wed Landemercke, saa hand icke paa thenn tid kand were tilstede. Huorfore Capitel er aff eder Fromhed paa thett alleruenligste begerendis, att forne sagh motte opsettis till deris tilkommelse, saa wille Capitel lade then sagh komme till ende wden widere Citation, naar de kunde formercke Her Canceler oc Conseruatorum leylighed att were, saa the forne sagh kunde forhøre »

398.

1603. Prof. Venusinus indbyder til en Forelæsning over Omer Talons Rhetorik.

Jonas Jacobus Venusinus Academiæ Hafniensis Civibus S.

Ciceronis librum primum de oratore non enarravimus qvidem, sed in compendium contraximus, et viam ad artem oratoriam addiscendam ex avthoris præscripto juventuti stravimus. Verum cum plerosqve avditorum exemplaribus destitui inavdiremus, cumqve Tullianæ orationis ubertatem, rerumque variarum a proposito negotio longius abludentium copiam, discentium conatui non admodum conducere animadverteremur, ulterius progredi non est visum. Qvando igitur non nostram ex illustribus avthoribus gloriolam, sed juventutis Academicæ profectum captamus, non pigebit neqve pudebit Avdomari Thalæi Rhetoricam breviter et succincte proponere, ex qva, opinor, plus commodi ad avditores qvam ex prolixis atqve magnificis aliorum scriptis redundabit. Crastinô igitur, qvod felix favstumque esse velit Deus opt. max., a Procemio ejusce scripti initium faciemus, cætera brevi temporis spacio absoluturi. Vale Lector et nostræ lubentiæ fave.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 281. Stykket er udateret, men synes efter Pladsen at være fra Efteraaret 1603.

399.

1603. 6te September. Venusinus giver som Privatpræceptor Studenten Evert Jensen, Søn af den afdøde Biskop i Oslo, M. Jens Nielsen, et Testimonium, der navnlig skulde anbefale ham til at erholde Testim. publ. af Universitetets Vicerektor.

Jonas Jacobus Venusinus, Eloqventiæ in alma Academia Hafniensi Professor, Lectori benevolo S.

Adolescens, qvi has exhibet, Eberhardus, filius Reverendi et Amplissimi Viri M. Johannis Nicolai, Episcopi qvondam Asloensis, qvum ante biennium sacris apud nos initiatus esset Academicis.

əmestre nobiscum vixit, modeste sane et diligenter. Pestem ındem vehementius tum temporis hic grassantem cum subterıgeret, Rostochium studiorum gratia sese proripuit, ubi annum ıque mensem unum postqvam vixisset, ab amicis suis, spem ısi commodioris fortunæ injicientibus, domum pellectus est; vå cum frustraretur, diutiuscule tamen isthic substitit, atque a se gessit, ut Reverendum et Cl. Virum M. Andream Beneictum Dallinum, qvi in locum parentis ipsius suffectus est, ad ı amandum atqve ornandum exitarit, cujus beneficio cum se romotum iri existimet, huc ad nos divertit, ut publicum isthuc ıportet testimonium. Meus avtem cum fuerit cliens et discipuıs, hæc de ipso testari volui, amanter orans, Reverendum et l. Virum D. Doctorem Johannem Resenium Theologum, Colleım meum honorandum, qvando jam, absente Rectore, prinpem in Senatu Academico locum obtinet, velit huic Eberhardo, nus attollere volenti, secundum divini Pythagoræ monitum opem ırre, id est, publico Universitatis hujus commodare testimonio. vod si fecerit, mihi atqve reliqvis amicis ejus rem faciet grassimam. Bene vale Lector humanissime. Scripsi Hafniæ 6 eptemb. Anno 1603.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8. (p. 282).

400.

1603. Love for Universitetets Bibliothek.

Leges de Bibliotheca Academiæ.

I. Bibliothecarius, cui libri a Mag^co^ D. Rectore et P. P. ommissi fuerint, curet diligenter, ut omnia salva et munda sint.

II. Advertat etiam, ne ordo librorum turbetur, qvo minus atalogo respondeant.

III. Nemini concedat libros utendos, simul, ultra quatuor d summum, ne Bibliotheca quasi spoliata videatur.

IV. Quovis mense repetat eosdem, et singula interea referat ı librum, qvi rationibus ejusmodi destinatus est.

V. Rationem reddat Mag^{co} D. Rectori et Decano qvovis anno, ante dies Caniculares, et damnum præstato, si qvid deprehensum fuerit.

VI. Qvotiescunqve fit novus Bibliothecarius, accipiat Bibliothecam secundum Catalogum, et nomen hejc statim subscribat, ut se meminerit ad superiora obligatum.

Christianus Johannis, Academiæ Bibliothecarius,
Anno 1603 manu sua subscripsit.
1607. Johannes Janus A., Bibliothecarius, m. sua.
1614. Elias Eisenbergius, Bibliothecarius, mpp.

Af »Catalogus librorum typis expressorum et manu-scriptorum veteris Bibliothecæ Regiæ Academiæ Hafniensis, conscriptus Anno J. Chr. CIↃ IↃ CIII.« Konsist. Arkiv, Nr. 146 b.

401.

1603. Love for det af Prof. Anders Lemvig til Universitetet skjænkede Bibliothek.

Leges, qvas rogavit clarissimus vir D. Doct. Andreas Lymvicus de sua Bibliotheca, qvam dedit Academiæ pavllo ante mortem Anno CIↃ IↃ CIII.

I. Libri disponantur et servantur in tribus meis capsis, et sub mensis duabus, ordine, prout fuerint vel Theologici, vel Medici et Juridici, vel Philosophici et historici, vel artium et lingvarum.

II. Sint descripti singuli in Catalogo sev libro singulari, qvi isti rei a me destinatus est, ut semper servetur in Bibliotheca, cujus descriptum, nempe hoc ipsum, sit in cista Academiæ vel scrinio Mag^{ci} Dn. Rectoris.

III. Tradantur libri cum capsis, mensis, sellis et gradibus, Bibliothecario Academiæ in custodiam, una cum catalogo, ne qvisqvam illos inspiciat sine ipsius venia.

IV. Curet avtem ille, ne libri pereant, lædantur vel commutentur, avt ordo illorum turbetur: et inprimis provideat, ut

sit sartum tectum perpetuo, ne ex aqva pluvia detrimentum capiant.

V. Nemo efferat libros extra Bibliothecam, nisi aliqvis ex Professoribus uno vel altero uti voluerit, ita ut singuli elapso octiduo, vel ad summum diebus XIV, statim repetendi et restituendi sint.

VI. Nemo inscribat libris aliqvid, sive in Bibliotheca sive extra eam, vel ullo alio modo lædat illos.

VII. Ut avtem hæc ita servarentur omnino, voluit Mag^{cum} Dn. Rectorem Academiæ cum Decano et publico Notario hic statim subscribere.

VIII. Rogavit etiam, ut Bibliothecarius, qvum ipsi Biblio theca committeretur, perpetuo subscriberet manu sua.

Subscripserunt igitur:

Johannes Pauli Resenius,
Pr. Theologiæ et Rector
Academiæ Hafn. manu sua.

Jonas Jacobus Venusinus,
pro tempore facultatis
Philos. Decanus subscripsi m. m.

Conradus Aslachus Bergensis,
juratus Academiæ Notarius,
manu propria subscripsi.

Subscripserunt etiam Bibliothecarii:
Christianus Johannis manu mea.
Johannes Janus Al. manu propria 1607.

Indskrevet i Catal. Bibl. Lymvicianæ, Konsist. Arkiv, Nr. 146 c.

402.

1604. 8de Maj. Den theologiske Professor D. Hans Resen anmelder, at den 18de Maj skulde de prøves, der ønskede at tilstedes Adgang til Kommunitetet.

P. Studiosis salutem.

Non dubium est, qvin complures inter bonarum literarum et pietatis studiosis in hac Regia Academia, qvi ingenio valent et industria, ac facile etiam emergerent, nisi illorum virtutibus obstaret res angusta domi. Talibus igitur, ne ista penuria

cogerentur ab incepto desistere, abunde provisum est a Regia Majestate: dum 100 adolescentibus ex liberis subditorum ita prospicitur qvotidie, ut cavsa sit justissima, qvur gratias immensas agant Deo opt. max. et pio Magistratui, sibiqve adeo gavdere debeant ex animo, et suis in perpetuum gratulari successoribus. Sed qvoniam interest recte collocari beneficium ejusmodi ad gloriam nominis divini atqve emolumentum Ecclesiæ et Reipublicæ, constitutum est prudentissime, ut qvicunqve propter pavpertatem ad istam Eleemosynam magnificam admitti vellent, tum nomina profiterentur prius apud Præceptores delectos, tum specimen ederent profectus sui in artibus liberalibus præter lingvæ latinæ usum familiarem. Qvapropter ad Examen ejusmodi, quod erit Deo volente ad XIIX hujus, invitantur jam mature, qvotqvot advenerunt ad nos ex hisce Regnis et insulis anno proximo et prius: ut qvicunqve ex illis pavpertate premuntur ac tale beneficium propterea expetunt, se possint præparare interea: et tunc allatis tum testimoniis tum libris prælectionum, qvas exceperunt apud nos, suam probare virtutem et industriam. Officium nostrum nemini deerit, qvi sibi ipse non defuerit. Valete IIX Maji Anno J. C. CIƆ IƆ CIV.

R(esenius) Th. D.

Afskrift i Stephanius's Konceptbog, Kallske Saml. 512. 4.

403.

1605. 7de Avgust. Kongebrev til Universitetet i Anledning af D. Leonhard Metzners Beskikkelse til juridisk Professor.

Christiann thend fierde med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Vendis och Gottis Konningh.

Wor synnderlig Gunst tillforne. Wiider, adt eptersom ingenn siden affganngne D. Claudij Theophilj død och affganngh haffuer werrit forordnet ad professionem Juridicam wdj Vniuersitetit der vdj wor Kiøbsted Kiøpnehaffnn, och wii nu naadigst erre thillsindtz dertill adt wille haffue schickit och betroit hæderlig och høiglerd mand, oss Elsch. Leonardum Mesner

Juris vtriusqve Doctorem, worris Tydsehe Cantzelie Verwalther, Daa bede wii eder och wille, attj lader giøre denne forordningh, saa adt hannom for den vmagh och besueringh, hand schall haffue wdj samme sin bestillingh, herepter maa følge huis geistlige beneficia och ald anndenn tillegh, rennte och rettighed, som ligger och hører thill samme Profession, och for^{ne} hanns formand for hannom haffl haffuer, ey giørendis hannom derpaa nogen forhindring wdj nogre maade. Dermed schier wor willge. Befallendes eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Frederichsborgh den 7. Augustij Anno 1605.

Wnder wort Signett.

Christian.

Udskrift: Oss Elschelige hæderlig och høiglerd Rectorj, Doctoribus, Magistris och meenige Professoribus wdj Vniuersitetit wdj wor Kiøbsted Kiøpnehaffn samptligenn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

404.

1605. 15de November. Vor Frue Kirkes Værger leje Præsterne i Kjøbenhavn et Kapel i Kirken «neden ved Trappen, som Opgangen er til det lille Lectorium Medicorum», til et Konventhus.

Hans Staphensen Professor i Kiøbenhaffns Vniuersitet oc Rassmus Trane borger her sammestedtz, Kirckewerrier thil wor Frue Kircke, kiendis och giørre witterligt for os och wore eptherkommere Kirckewerrier, att wij haffue vntt och i leye ladett, och nu mett dette wortt obne breff vnde och i leye lade meenige Sogneprester och Prædicantere her vdi Kiøbenhaffn, som nu erre och epther dennem kommendis worder, ett for^{ne} vor Frue Kirckes Capel liggendis inden Kircken neden wed Trappen, som opgangen er thil thet lilde Lectorium Medicorum, altid her epther att nyde, bruge och beholde thil deris Convent huss: mett saa skell att de skulle giffue der aff aarligen thill for^{ne} wor Frue Kircke hussleye sex marck Dansche eller saa mange penge vdi dansch myntt, som deris werdt er, thil tuende Terminer, halffde-

len, som er 3 𝔛 Dansche, betimeligen thill Paasche och anden halffdeel, som och er 3 𝔛 Dansche, betimeligen thill S. Michels Dag, thil gode rede att vdgiffue, och naar thett engang er vell flydt och ferdig giortt met tag och anden bygnings nødtørft, skulle de selff siden paa deris egen bekostning holde dett vell godt heffdt och machtt och inthet therfor aff forne Hussleye afkorthes eller Kircken der mett att besuerre vdi nogen maade. Ther som och vdi fremtiden skeede, att forne Prædicantere samme Capell thil deris egen Nytte och brug ey selff behøffuede och ey lenger vdi leye beholde vilde, da skall de dog icke maa leye dett hen thill nogen anden, men strax thill forne wor Frue Kirckes werrier oppelade, och de paa Kirckens wegne haffue machtt thett thil sig igien att annamme saa friit, som thett thilforn nogen thid haffde werritt. Sammeledis skall och holdis, thersom Kircken forne Capell for nogen merckelig aarsagers skyldt icke lenger miste eller omberre kunde, da skall och forne Prædicantere thet godwilligen affstaa och oppelade och ingen wederlag therfor aff Kircken begierre y nogen maade. Thil ydermeere widnissbyrd haffue wij thrycktt wore Signeter hengendis her nedenfor och met egne Hender vnderschreffuitt. Datum Kiøbenhaffnn d. 15. November Anno 1605.

Johannes Stephanius m. m. | Rassmus Trane met egen handt.

Bagpaa: Prædicanternis Conventshuus.

Senere Paategning: Dette breff skall icke forstaais om Taget at holde wed lige, men om Vinduer, Bord oc Bencke &c.

Pet. Nic. Gelstrup
Notarius testatur.

Act. 1618 in Maio.

Afskrift i Gehejmearkivet, i Langebeks Diplomatarium efter den nu tabte Original paa Pergament.

405.

1605. 21de November. Kgl. Bevilling for D. Hans Resen paa Udgivelsen af en «Parva Logica» og «Parva Rhetorica» til Skolebrug.

D. Johannes Reusenius fick bevilling nogle bøgger att lade trøcke.

Christianus IV.

Giøre alle witherligt, att effltersom oss elsk^{e} hederlig och høilerdt mand, D. Johannes Reusenius, professor vdi Universitetit wdi wor købsted Kiøbenhaffn, vnderdanigst for oss haffuer ladet berette, huorledis hand er thilsindz att lade wdgaa, trycke och prendte tuende bøger wed naffn Parva Logica Philippi & Aristotelis och Parva Rhetorica Philippi & Hermogenis, huilcket hand vngdommen vdi disse riger thill gaffn och beste formoder att kunde skie, dersom wii wor naadigst bewilling och thilladelse hannem derpaa meddele wilde, och det met wor breff motte forekommis, att huiss goeduillig omkostning hand derpaa ahnwendendis worder, icke skulle hannem aff andre betagis och frawendiss, saa och hannem naadigst privilegiere met wor benaading, att for^{de} bog paa nogle aarss mole emod hanss wilge icke maa efftertryckis. Tha paa det vngdommen, som seg agter vdi boglige konster at forfremme, maa af samme arbed haffue gaffn och gode, haffue wii saadan hans goedwillig forsett saa och vnderdanigst ahnfordring och thillbud thill naadigst behag optagit, forgaat ahnseet och naadigst bewilget, att for^{de} D. Johannes Reusenius maa lade prendte for^{de} bøger der vdi wor kiøbsted Kiøbenhaffn, dog att hand der paa skall ahnwende muligst fliid, att de met windskibelighed och well correct maa wdgaa och bliffue prendtet. Och paa det hand igien kand komme thill nogen oprettning for huiss bekostning hand der paa ahnwendendis worder, haffue wii aff wor synderlig gunst och naade vndt och bewilget och nu met dette wort obne breff vnde och bewilge for^{de} D. Johannes Reusenio, att ingen emod hans wilge maa samme bog lade efftertrycke eller andenstedz trøckt her vdi riget thill kiøbs indføre vdi thi sambfelde aar

effter dette wort obne breffs dato regnendis, huilcket om det skier, da skulle alle huiss exemplaria di vdi saa maade haffuer med att fare, huor di der med kunde betrediss och offuerkommis, were forbrut, halffparten thill oss, och den anden halffpart thill for^{de} D. Hans Reisen. Thi forbiude wii, cum clausulis consvetis. Actum Haffniæ 21. Novembris anno 1605.

Sjælandske Registre Nr. 15. Fol. 66.

406.

1606. 29de Juni. Prof. Joh. Stephanius beretter i et Brev til Provst Niels Mule paa Samsø om forskjellige Universitetet vedrørende Forhold, navnlig angaaende Forhandlingerne med Jesuiten Pater Laurentius, kaldet Klosterlasse.

Ad M. Nicolaum Mulenium Pastorem et Præpositum in Samsøe.

Jam tertius hic mensis est, clarissime vir, frater et amice carissime, ex quo redditæ sunt mihi literæ tuæ amoris et benevolentiæ plenissimæ, cum interim sollicite admodum expecto commodam ad te rescribendi et mutuum officium meum hac in parte tibi declarandi occasionem. Quæ cum mihi ante biduum indicio Agnetis sororis tuæ offerretur: committendum omnino non putavi, ut te diutius suspensum desiderio rerum apud nos novarum tenerem, et scrupulum fortasse tibi injicerem ex tam diuturno silentio, sinistri aliquid de mea voluntate suspicandi. Sed absit hoc posterius. Inter bonos enim omnia bene. Sit igitur tandem et silentii et suspicionis finis. Quia vero hujus scriptionis argumentum non tam animi mei in te propensi, de quo existimo te non dubitare, testificationem, quam rerum variarum et publice et privatim recentium significationem esse volo: primum sequar ductum tuarum literarum, ut illa expediam, de quibus tu nominatim cupis edoceri, deinde addam et alia, quorum commemorationem tibi non minus auditu jucundam spero futuram.

In comitiis Regni publicis mense Martio celebratis nihil

[redacted]

actum esse scimus, nisi quod ad pacem horum Regnorum et commune subditorum commodum spectare videatur. Nam quod de Serenissimi Regis et Senatus amplissimi discordia ex causa et obsidione Brunsvicensi oborta isthic loci et alibi forsitan sparsum fuit, id nihil est. Certum est commonitum fuisse Serenissimum Regem officii sui, cum ab aliis, tum vero graviter et mascule a Mandrupio (Parsberg), sed constat ipsius Majestatem placide omnia accepisse, nec quicquam inde turbarum extitisse. — Lubecensium naves nonnullæ fuerunt circa idem tempus in arresto detentæ paucis diebus, nescio qua de causa, sed mox impetratâ veniâ dimissæ. Quorsum autem evasura sit antiqua simultas, nondum, quod scitur, emanavit. — In Grønlandiam missa est, consentiente senatu, instructissima classis quinque navium, quæ die 27. Maji sublatis anchoris e portu nostro solvit, jussa, sive veram Grønlandiam sive aliam quamcunque sub eodem situ et nomine . . . . . . [1]) terram et regionem, ex qua aliquid sperari possit emolumenti, investigare. In sumptus expeditionis Regio mandato ab incolis hujus insulæ, haud dubie a cæterarum quoque totius Regni, tributi nonnihil collatum est, experimenti causa. Quod si nulla spes lucri affulserit, aut ad minimum restitutionis sumptuum, ajunt Sereniss. Regem præ se ferre, non minus sibi postea gloriosum futurum, si incepto difficili et periculoso mature desistat, quam antea fuit, cum spe incerta et eventu dubio, in hanc finium Imperii sui propagationem et Regnorum amplificationem primum incumberet. Deus opt. max. consilia gubernet et exitum tribuat fortunatum.

De M. Ivaro nimis est verum, quod inaudisti. In his ipsis comitiis causa ipsius disceptata; sententia de plenaria restitutione bonorum omnium contra ipsum pronunciata. Executionem fratres ipsius adversarii non desinunt hucusque per processum Juris Regni vehementer urgere. Ipse Ivarus exitum prospiciens die 13 Junii relicta hic uxore et conscensa navi exulatum abiit Dantiscum rectâ, ut ferebatur, cogitans: annua dimissione a Sereniss. Rege, intercedente Magnif. Dn. Cancellario, empetratâ si forte antagonistas interea temporis ulla ratione placare queat,

[1]) Her er et ulæseligt Ord.

ut tum tandem securus ad Professionem suam redeat interim Professore vacaturam. Sed de reditu valde dubitatur, nisi Deus aliquis ἀπὸ μηχανῆς, quod ajunt, ipsi salutis expediundæ viam et rationem monstrare velit.

Venerandum Dn. Episcopum vestrum Arhusiensem, Dominum et amicum meum singularem, fama fuit, non optime a Sereniss. Rege acceptum. Quicquid sit: perscriptum est mox, et ad Episcopos editum mandatum Regium, quo severe jubentur illi, intra sui officii metas sese continere, h. e. ut nihil sibi juris in Paroecias vacantes arrogent, nec potestatem sumant Pastores constituendi, aut ullos ad Ecclesias ministris orbatas concionaturos mittendi, sed ut legitime vocatos et a Præside Regio prius confirmatos solummodo examinent, et si dignos agnoscant atque idoneos, Sacris initient, nihil præterea facturi, nisi in Ordinationem Regiam videri malint deliquisse.

De M. Jona nihil est periculi, Fabularum negotio jamdudum composito et consopito. — Atque hæc sunt, quæ in tuis erant, de quibus aliquid habere comperti te libenter velle significaras. Jam ad alia.

In iisdem comitiis Serenissimus Rex quodam die, Senatu Regni ad prandium vocato, meditatum diutiuscule sermonem in mensa occepit de Exorcismo, qui in baptismi administratione hactenus usurpatur, non multa cum pietate, forsitan etiam cum nonnulla nominis divini contumelia. Disceptatum est varie et variantibus opinionibus de abrogatione. Visum quibusdam, nihil temere mutandum, rebus semel constitutis, aliis aliter, prout quisque judicare poterat, nonnullis consulendos prius Religionis Antistites, Theologos videlicet Academiæ et Regni Episcopos. Exploratis igitur singulorum senatorum sententiis, quibus abrogatio tandem visa est haud valde improbari; et mox solutis comitiis, res ad Theologorum consilium perscriptis a Rege literis relata. Hic fortassis aliene nonnihil a quibusdam responsum, sed nihil attinet de his plura, quæ adhuc secreta habentur. Sint ista tibi in aurem dicta, non temere cuivis evulganda. Eventum modo taciti expectamus, quem aliquando videbimus omnino talem, qualem pius quisque optare maxime velit. Neque prius desistet Sereniss. Rex, quam quod versat animo in

[redacted]

effectum deducat, postquam semel suo exemplo aliis ad imitandum præire voluit et velut prælucere. Nam die 11. proximi mensis Maji filiolam suam Elizabetham solenni pompa et apparatu in Templo Divæ Virginis sine Exorcismo baptizandam Domino Episcopo nostro mandavit, invitis quibusdam et frustra sese opponentibus. Exemplum qui probant, nequaquam tamen ad imitationem sine expresso mandato trahendum, recte judicant. Ex nova Ordinatione Ecclesiastica Regni Norvagorum constat Exorcismum exclusum esse. Atque utinam nos quoque, etsi sero, sapiamus tamen aliquando.

De itinere Anglicano non dubito rumorem, qui totum propemodum orbem implevit, ad vos quoque dimanasse. Feria III. Pentecostes Sereniss. Rex in comitatum sibi ascitis delectissimis quibusque ex Regni incolis, quod videlicet non solum Nobilitas, sed multo magis etiam Eruditio, prudentia et rerum insignis aliquis usus commendaret, atque in his ex nostris collegis Doct. Johanne Resenio et M. Jona Jacobæo, hinc digressus feliciter Cronburgi pernoctavit. Postero die passis velis mari se et ventis commisit, bonis, quod non tam speramus, quam summis votis exoptamus, avibus. Classem habuit septem navium, quarum ut omnium erat apparatus longe splendidissimus et vere regius, ita Prætoria, cui recens extructæ trium coronarum nomen Rex ipse imposuit, adeo magnifice præ reliquis est exornata, et tantis opibus ex auro, argento, gemmis, veste serica, rebus aliis pretiosis onusta, ut incredibile sit, quanti a nonnullis navis ipsius una cum mercibus pretium æstimetur. Ajunt equidem ad aliquot tonnarum auri summam excrescere. Sed hæc non est nostrum curiose scrutari, sicut nec quis finis sit et usus navigationis hujus. Mussitant nonnulli consilia agitari de fædere feriendo principaliter adversus Regem Hispaniarum et Religionis Pontificiæ tam Principes quam alios quoscunque propagatores, ad pacem tuendam et religionis puritatem; sed tempus dabit.

Egregium sane specimen Sereniss. Rex itineri jam accinctus edidit studii sui in utraque re, pace scilicet et pura religione apud nos conservanda. Latuerat Helsingoræ ad tres Septimanas Closterlassius Jesuitarcha, quem socii Patrem Laurentium

[redacted]

vocant, huc profectus et in patriam Norvegiam porro iturus, ut de vera Majorum religione (sic enim ajebat) sympatriotas erudiret, sed revera ut virus et venenum doctrinæ Jesuiticæ clam apud nostrates disseminaret. Cum autem latere diutius non posset, fama de ipsius adventu ad ipsum quoque Regem perlata, e latebris prodiit in lucem, et huc Hafniam se contulit proximis ante Pentecosten diebus, afferens secum Librum a se conscriptum latino ac danico idiomate de via Domini etc. sed papisticis et Jesuiticis doctrinæ coelestis corruptelis refertissimum, et non sine summa impudentia ipsi Regi et Regni proceribus inscriptum. Rex oblatum librum accipit. Deliberat. Feria II Pentecostes nobis in Consistorium convocatis semel jussus adesse P. Laurentius noluit. Iterum cum non sine gravi interminatione adigeretur, comparuit. Adfuit una Doct. Jonas Charisius, qui nobis audientibus seriam Regiam voluntatem Patri Laurentio denuntiaret, quod et prolixa oratione fecit. Summa: Jussus est bonus Pater confestim cum libro suo Regno excedere, nec unquam huc redire, aut tale aliquid in posterum tentare, nisi mallet, si deprehenderetur, læsæ Majestatis Regiæ crimen incurrere et crimini debitam poenam merito suo subire. Mansit post in hospitio suo, cui a Fortuna nomen est, totum triduum. Nam die Veneris post pentecosten conscensa navi, re infecta, Rostochium missus est, quæ via brevissima vicario Regio post Regis abitum visa. Mirum quam isto eventu, quem non expectarant, consternati, quicunque sunt apud nos ordinis Jesuitici, ita ut fuga meditentur nonnulli, alii plane ad corvos abierint, in quibus Magister ille Malmogianus. Nos equidem gaudemus sic Regem in istud profligatissimum genus hominum esse animatum, ut sperandum omnino sit, non eo successu deinceps apud nos progressurum, quem illorum nonnulli ausi sunt sibi imaginari, imo aperte vaticinari, intra decimum annum futurum, ut Jesuitæ hîc haud secus ac alibi regnarent. Quos rumor est, sed incerto authore, ut sunt aliis Pontificiis nonnullis propter sceleratas machinationes invisi, ita nuper ex tota Hetruria et ditione Veneta exactos. Quicquid sit, diu latere non potest. Et hæc quidem publica. Privata quæ sequuntur.

Venerandus Dominus Socer meus Episcopus filiam suam

[redacted]

lenam nuper despondit Dno M. Nicolao Claudio Pastori ad di-
m Virginem, celebratis solenniter sponsalibus die 17. Mensis
jus. — M. Franciscus, Ludimoderator, Heddingensis Ecclesiæ
stor ordinatus est postridie ejus diei, Magnifico Dno Cancel-
io Patrono, invitis oppiduli civibus, ipsum designante, et do
ndi munus, priori ob facinus quoddam intercedente juris legi-
ıa sententia abrogatum, huic conferente. In ejus locum ad
bernationem Scholæ assumptus est, amicis procurantibus et
gnif. Dn. Cancellario ac demum ipso Rege Sereniss. consen-
nte, M. Johannes Kraft, quo magis idoneum ad labores scho-
ticos non existimo potuisse, nisi aliunde esset accersendus,
eriri. Nihilominus interim Germanice concionabitur, eodem
o prius stipendio, ut ita homini, quantumvis largo, medio-
ter sit de sustentatione vitæ, gemino salario, prospectum.

Academia nostra nuper Rectorem creavit Doct. Thomam
ıck virum excellentissimum, et Facultatis Artium Decanum
Christianum Joh. Ripensem, communem nostrum amicum,
i te plurimum cum uxorè et recens nata tibi filiola salutat.
c nuper ad uxorem ducendam animum adjecit, qua de re
rtiora documenta propediem habebis. De obitu Olai Martini
nsulis Primarii, qui die 11. Maji decessit, scio vos inaudisse.
ejus locum creatus est nuper consul Canutus Marci f., et
ordinem Senatus Urbici cooptatus Petrus Andreæ Præfectus
bis. Sed hæc talia sunt, ut et nihil scienti prosint, nec
icquam obsint ignoranti. Itaque desino tandem, et tibi de
cta familia ac divinitus donata filiola ex animo gratulor, De-
ıque precor, ut superstes et salva gaudium vobis parentibus
rian solidum ac diuturnum. Bene et feliciter vale (etc.). Hafniæ
29 Jun. A. 1606.

T. T.

Joh. Stephanius.

Orig. Koncept i Kallske Saml. 512. 4, p. 275-82.

407.

1606. 29de Oktober. Kongebrev til Universitetet, om at dets Bønder i Roskilde Len skulde age Kalk, der behøvedes til Frederiksborg Slotsbygning.

Christian thend Fierde med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Konningh.

Wor synderlig gunst thilforn. Wider, epthersom wij till den fortagne bøgnings behoff paa wortt Slott Friderichsborgh behøffue en stor mengde med kalck, bede wij eder och naadigst begiere, att i ansehendis for^{ne} leilighedt wnderdanigst wille beuilge och thillstede, att eders bønder och thienere wdj Roschildgaards lehn liggendis mue en huer thennom, naar dj aff Oss Elsch^{e} Peder Basse, wor Mand, Thiener och befalningsmand der sammestedz, der om bliffuer tilsagt, age och fremføre tholf læss kalck fra Sundbyferge och thill for^{ne} wortt Slott Friderichsborgh. Thermedt scheer oss i sønderlighedt till wilge, och ere wij eder med ald gunst och naade bewogen. Beffalendis eder Gudt. Skreffuit paa wortt Slott Kiøbenhaffn thend 29 Octobris Ao. 1606. Wnder wort Signett.

Christian.

Udskrift: Oss Elsch^{e} hederligh och høyglerde Rectori, Doctoribus, Magistris af menige Professoribus wdj Universitetet her i wor Kiøbstedt Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest in Consistorio d. 7 9bris A. 1606.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145. Sammesteds findes et Kongebrev af 4. Avgust 1608 med Begjæring til Universitetet, at af dets Bønder maatte age og fremføre en Læst Kalk fra Sundby Færge til Frederiksborg Slot efter nærmere Tilsigelse af Lensmanden Peder Basse.

408.

1607. Marts. Jens Bjelkes Anklage paa Kongens Vegne mod D. Jørgen Dybvad for utilbørlige Ytringer i nogle af ham udgivne akademiske Theses.

Expostulatio ser. Regiæ Maiestatis adversus D. D. Dybvadium.

Theses de juramento.

Ex thesi 97. Dicit esse quæstum deceptorium variare mensuras. Hoc in Regem, quia ipse variavit mensuras, nullus alius.

Ex thesi 98. Arguit illos, qui sunt in excellenti potestate, levantes a subditis vectigalia. Hæc in Regem et magistratum summum, quia magistratus summus est in excellenti potestate, et nemo præter magistratum summum levat vectigalia, alteratis mensuris.

Ex thesi 119. Bestiarum nomine assignat pontificem, atque alibi, Bellarminum esse juratum mancipium pontificis, Regemque Hispaniarum instinctu pontificum ad necem petivisse Angliæ Reginam. (Non ex solido de hoc accusatur, tamen ostenditur in hoc deliquisse, quod incitando illos homines ad virulentiam erga nostrates, periculosum sese præbeat toti huic nationi).

Theses de sanctificando sabbatho.

Ex thesi 88. Obijcit illis furorem, insaniam, rabiem, violentiam et temeritatem, qui constituunt pastorum filios non potissimum admittendos ad ministerij sacri functionem. Hoc summus magistratus constituit ergo.

Ex thesi 126. Invehi arguitur nimis libere in nobilitatem Danicam et eorum prævilegia ob decimas, quas non solvunt. (Non esse ejus officij in publico ventilare et examinare prævilegia nobilium, et studiosam juventutem de illis erudire).

Ex thesi 99. Etiam in rusticos invehitur, propter id, quod non ex necessitate, sed libera voluntate conferant ministris ecclesiæ.

Ex thesi 99. Etiam accusatur impugnasse mandatum magistratus editum in Regis minorennitate, quo cavetur, ne pastores

a morientibus legati aut testamenti nomine aliquid accipiant. (Ipsius non esse perstringere mandata summi magistratus).

Ex thesi 128. Poenam exigi a pastore asserit, quod funus amici extra locum, vbi mortuus est, sepeliendum curaverit. (Ipsum pungere in magistratum). Et in fine thesis exigit, celanda esse crimina pastorum purpura Regis sive magistratus summi. (Is autem non celat crimina magistratus, sed confingit esse crimen, quod non sit).

Arguitur ergo contra ordinationem ecclesiasticam invehendo in magistratum (de quo bene sentire et loqui, multo magis scribere tenetur) deliquisse; tum etiam contra ordinationem, quod acerbe convitijs adorsus est pontificios; denique contra officium suum, quod est erudire studiosos, non magistratum vel ejus mandata et decreta aut perstringere aut calumnijs praescindere.

Petitur censura Academici Senatus: An ne in his inique, perperam et malitiose fecerit, et qualiter jure plecti debet?

Paategnet: Læst in Consistorio denn 28 Martij Anno 1607.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

409.

1607. Marts. D. Jørgen Dybvads Forsvarsindlæg imod Jens Bjelkes Klageposter.

Submissum responsum ad obiecta nomine S. R. M. Domini mei clementissimi, proposita a nobili viro Johanne Bielkio.

Nihil mihi vnquam minus in mentem venit, quam vt ita me gererem, vt Regia Majestas mecum expostularet, neque enim vellem in me id hærere, aut a me proficisci, cur Magistratus meus, quem, vt par est, colo et veneror, iustam haberet mecum expostulandi causam.

De iuramento.

97. Variare mensuras receptas publice, et alio atque alio ejusmodi rerum genere privatim abuti, quæstum deceptorium esse, recte dicit Glarianus, et citantur ibidem plura e scriptura, quibus id confirmetur, testimonia. Sensus pendet ex ante-

[redacted]

cedente thesi, quæ agit de fraudibus emptionum et venditionum, seu acceptorum et expensarum.

98. Verba mea sunt: Si meis consilijs aliquis locus esse posset, suaderem ijs, qui excellente sunt potestate, vt mensuras potius diminuerent, quam augerent. Quam quæso iniquum hoc aliò, quam scriptum est, abripere? Nemo hic arguitur, sed solum est consilium, cujuscunque momenti illud esse poterit, de levandis potius, difficili potissimum tempore, quam gravandis oneribus.

119. Detecta est beneficio spiritus Christi, qui vt sacrarum literarum auctor est, ita earundem verissimus est interpres, multiplex impietas doctrinæ pontificiæ, ac solidis argumentis demonstratum est, Pontificem Romanum esse antichristum, ejus esse mancipia Jesuitas, inter quos insigni loco est Bellarminus Cardinalis. Inuidet nobis Sathanas eam felicitatem, quod a tam misera seruitute simus liberati, idque agit strenue, vt lucem apud nos accensam restinguat, et opera ac studio Laurentij illius, qui Nobilitati Danicæ scriptum seditiosum, in quo dogma blasphemum in Jesum Christum cuditur, et anima sua, quæ est imputatio obedientiæ seu iustitiæ et meritorum Christi, cum qua semper, tanquam effectus, coniungitur naturæ renovatio, seu sanctificatio, cuius tamen sunt gradus quidam et incrementa, comsummatio in altera fit vita, vbi homo sine peccato erit, exuitur Ecclesia, dedicavit, ad hoc vti tentavit. Ego inde longe absum, nec dubito, quin pius Rex et subditi in hoc regno in eadem mecum persistant sententia. Nihil est pretiosius apud Deum eo sanguine, qui ob synceram confessionem Jesu Christi effunditur.

De sanctificando Sabbatho.

88. Grave est, ministerium sacrum, cujus auctor est Deus ipse vere supremus omnium Dominus, coeli et terræ conditor, contumelia afficere, inque extremum contemtum deijcere, quem quidem contemptum vt a sacro ministerio benignis hortationibus averterem, hoc solo consilio, non vt in quenquam mortalium inueherer, eam thesin scripsi. Non dico pastorum filios potissimum admittendos: sed ea conditione, si idonei sint, non propterea reijcendos, quod pastoribus sint procreati. Non Rex,

non Princeps, non Nobilis, nec quisquam alius honesti muneris ac functionis sine indignatione ferret, si intelligeret, nulla alia de causa liberos suos contemni, quam quod ejusmodi habuissent parentes. Si quid minus polite hic dictum est, rogo omnes, qui candide et sine sophistica agere volunt, cogitent, me in prophetarum et eorum, qui illos interpretati sunt, veterum ac recentium, lectione consenuisse, nec posse aliter fieri, quam vt inde aliquid in imitatione delibem, quod tamen, testor Deum, non alio fine comparatur, quam vt ædificationi, cui omnis Prophetarum et Apostolorum, vereque Propheticorum et Apostolicorum virorum labor est, in omni hominum statu et genere destinatus inseruiat. Quantopere enim faverit sancto ministerio vterque laudatissimæ memoriæ Rex Christianus III et Fridericus II, aperte testantur ipsi, ille cap. 1 recessus, hic cap. 1 ejus scripti, quod Handfestning dicitur, quibus, vt spero, adsentitur, qui nunc ad gubernacula sedet, S. Dominus noster Christianus IV.

126. Valde vtile est, quemque diligentius de suis priuilegijs secum cogitare, vt virtutem seu pietatem, castitatem et iustitiam, cujus veluti fulgores sunt et splendida specula, magis excolat. Ingrati est oblivione delere memoriam largitoris beneficij. Confert Deus quædam immediate, alia per media, sed sicut immediatorum est Dominus, ita vult etiam agnosci se esse rerum bonarum, quæ per media accipiuntur, auctorem. Priuilegia nullius tango aut carpo, sed vnde sint æstimanda, et ad quem vsum sint deducenda moneo, quod quo quisque diligentius cogitarit, eo meliorem operam sibiipsi navabit. Pro hac admonitione, qui bonus est, mihi aget gratias, quod ego, eodem consilio hæc promens, quo motus est beatus Rex Christianus III, per eum gratias agi Deo optem, ut semper bona cuique sit in magnificentia privilegiorum conscientia.

99. Collationum Ecclesiasticarum duo sunt genera. Aliæ legibus sunt imperatæ, vt quod omnes debeant in magnis solennitatibus offerre. Aliæ cujusque voluntati relictæ. De vtraque inquit Paulus Gal. 6, 6: communicet *ὁ κατηχούμενος*, seu qui in doctrina instituitur, *τῷ κατηχοῦντι*, seu ei qui instituit, in omni bonorum genere.

[redacted]

128. Indifferentium, de quibus nihil est determinatum legibus, et moralium maximum est discrimen. Illa sunt libera et fieri sine peccato possunt. In his debent obedientiam Deo omnes creaturæ rationales. Vbique etiam in medijs valde est vtile omnibus a fastu et malitia secedere. Abesse ab omnibus pijs calumniandi libido debet, et tegenda sunt, quæ salua conscientia et sine iactura veritatis tegi possunt. Inter functiones ipsas, quæ sunt Ecclesiastica, Politica, oeconomica, et gubernatorum vitia necessario discernendum. Neque debet ordinatio divina, vt est Ministerium, Magistratus, Coniugium et similia, propter ea, quæ aliunde accedunt, culpari. Vt Deus, ita verbum ejus, sine respectu personarum agit, ac par est, vt omnis facies se ad conspectum Majestatis ejus, nisi malit cum Hypocritis perire, velet.

Ex his existimo id me obtinere posse, ne difficiles sint hic boni in vrgenda illatione, nec criminentur me in Magistratum, cui omni reverentia me subijcio: in ordinationem Ecclesiasticam, quam non statui conuellere: in oficium meum, quod spero non male a me in explicatione scripturæ collocari, nec sine fructu possunt adesse auditores, qui quæ pia sunt volunt discere, quicquam esse atrocius aut gravius commissum.

Jesus Christus, qui vnicus est Ecclesiæ saluator et medicus in aduersis, cum veris precibus ipsius expetitur auxilium, optimus, lectori communicet spiritum suum, vt censor sit candidus, nec se vehementia offensionis a iudicandi dexteritate deturbari sinat. Nunc testis est mihi Deus, quem fallere nemo potest, suffragante etiam conscientia mea, nihil malitiose esse a me factum, sed eo collatum studium, Deo vt suus tribueretur honos, et regnum hostis ejus Diaboli sensim redderetur languidius, Regiæque Majestatis ac Regni tranquillitati consuleretur.

Georgius Christopher. Dibuadius.

Paategnet: Læst in Consistorio 28 Martij Anno 1607.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184. Kun Underskriften er egenhændig.

410.

1607. April. Jens Bjelkes Replik til D. Jørgen Dybvads Forsvar for de i hans akademiske Theses paaklagede Ytringer.

Replicatio ad responsionem clariss. Dni Doctoris Georgij Dybvadij de statu controversiæ.

Theses de juramento.

Thes. 97. Vt prætercam responsum clariss. Dni Doctoris Georgij Dybvadij ad objecta thesis 97*, quo se explicat de ijs solummodo agere, qui (privatim) variatione mensurarum abutuntur; etiamsi de hoc adhuc sub judice lis sit, thesi illa istam exceptionem sive distinctionem vix ac ne vix suffragante: ad illa, quæ magis obvia sunt, pergatur.

Thes. 98. Expositionem insuper thesis 98. quod attinet, ibi Dn. Doctor (etiamsi prætendat solummodo esse admonitionem) digito quasi monstrat Regem serenissimum (scilicet, qui solus levat vectigalia alterando mensuras) tum etiam Senatum regni (vtpote qui in excellenti potestate constitutus est, et cujus consensu alteratæ sunt mensuræ) æquitatis limitem transgressum esse, intendendo gravamina subditorum. Sed qua de causa, eaque legitima, et quod absque offensione quorundam fieri non potuit, demonstratum est ante. Quam insulsa quoque ista admonitio Dni Doctoris sit atque intempestiva, perspiciunt judices, quod Dn. D. Dybvadius sibi induxerit animum, velle defendere minuendas esse mensuras, postquam ex decreto vniversali summi magistratus auctæ sint. Tacite etiam Dn. D. in sua responsione præterit illos, qui cum alteratione mensurarum levant vectigalia (quod tamen ipsa thesis habet), et hoc est potissimum, in quo nodus controversiæ hæret, quod illic plus quam sensibiliter depræhendatur in summum magistratum direxisse telum.

Thes. 119. Quod spectat declarationem thesis 119. ibi Dn. Doctor multis satagit respondere ad illud, de quo non quæritur. Nam an pontifex maximus sit Antichristus, non est quæstio. Sed an hoc prudenter factum a Dno Doctore, suis

[redacted]

:teriis inhumanis plane in pontifices, nominatim designatos, et od magis est, in Regem Hispaniæ (cum quo hisce regnis lla inimicitia est) typis excussis graviter invehi, et proinde ıtæ autoritatis personas adversus gentem nostram in rabiem ncitare, ac pericula nostratibus inexpectanda suggerere, nulla servata modestia vel decoro.

Theses de sanctificando sabbatho.

Thes. 88. In explicatione thesis 88. asserit se Dn. D. ın in quenquam mortalium invehi. Nihilominus thesis illa ıtuit furorem, rabiem et insaniam eorum exagitare mentes, sque non alienos a temeritate et violentia, qui sentiunt filios storum ad mutuam operam ministerij præcipue admitti non bere. Hoc autem summus magistratus statuit (quamvis non ı de causa, quam is causificatur, scilicet quod sint pastorum j), sed ex ratione magis prægnanti, quæ ante exposita est. leant ergo Censores æquissimi, an de nullo mortalium (ceu mortalibus persuadere conatur) sit sermo? an vero de sum- ɔ magistratu?

Thes. 126. In declaratione thesis 126. affirmat Dn. Doc- r, se nullius tangere aut carpere prævilegia, sed monere, ad ıem vsum sint deducenda? Vsus autem, ad quem illa cona- r deducere prævilegia nobilium, est, vt nobiles dent decimas, ın minus quam rustici. Quod directe et ex opposito ipsorum ævilegiorum decreto et libertati adversatur. Ergo potius ad ıusum illa deducit. Quomodo ergo sibi constet illa explicatio esis istius? advertunt judices.

Thes. 99. Quod spectat collationes ecclesiasticas, ante tensum est, esse differentiam inter oblationes, qûæ fiunt ex cessitate, et quæ fiunt ex libera voluntate. Præterea præterit ı. Doctor respondere ad id, quod in eadem thesi perstringat ictum magistratus in Regis minorennitate editum de testamen- rum extremorum improbatione. Sed, ne crambem recoquamus, od meum munus attinet, sufficiant de hac controversia, quæ te delibata sunt, et a me proposita.

Thes. 128. In explicatione istius thesis protestatur Dn. D. ʒenda esse, quæ salva conscientia et sine jactura veritatis ʒi possunt, haud obscure subinnuens illa, quæ in ista thesi

[redacted]

consignata sunt crimina magistratus, tegi non posse sine offensione conscientiæ et veritatis jactura. Et si tegi non queant, merito quæri possit, sit ne Dn. Doctor jure obligatus ad detegendum præcise rei vivum? De annulo aureo nihil constat. Sed de funere amici extra locum, vbi mortuus sit, sepulto, ob quod factum autor sit mulctatus, sic se procul dubio res habet, ante exposita. Minister quidam ecclesiæ in vicinio Fredericsburgi habitans tempore pestis sævientis (cum in arce illa tanquam azilo Rex serenissimus degeret, reformidans eorum conversationem atque vicinitatem, qui oppida pestis contagione circumventa frequentarent) ipso venenoso et latenti pestis halitu funus Croneburgi expiratum abinde ad fanum, cui præerat, temerario ausu adduci curavit, atque illic (etiam non impetrata prius venia procuratorum ecclesiæ) inhumari, ac proinde poena pecuniaria mulctatus est. Si hoc sit quod tantopere torqueat conscientiam Dni Doctoris, decernant jam arbitri consultissimi, sustinuerit ne ipse pastor ecclesiæ, quisnam fuerit, meritam poenam imo sua temeritate periculosa (nisi mitior æquo fuit?) dignam. Et quid hoc ad functionem Dni Doctoris, illum casum suis thesibus inserere, et ad publice ventilandum proponere?

Quid si discipuli Dni Doctoris studiosi, ministri ecclesiarum et alij (ceu ipsius autoritate et monito freti facere inducuntur) ad ipsius exemplum, doctrinæ atque institutionis normam compositi, intenderent imposterum parum circumspecte de magistratu loqui atque scribere: eorum edicta in dubium revocare atque impugnare: nominatim dissidentes a religione nostra convitijs proscindere atque insidiarum et conspirationis accusare: nobiles e suggestu ob decimas non solutas taxare: rusticorum et aliorum oblationes repræhendere, contemnere et suggillare: suis salarijs non contentos esse: in cumulandas divitias indesinenter inhiare potius, quam necessaria expetere. Qualem hoc fructum in ecclesia adferret? quas non turbas concitaret? quibus sese non exosos redderent verbi Dei ministri? Ob doctrinam ergo et institutionem illam Dni Doctoris, periculosam simul et perniciosam secularibus simul et ecclesiastici status hominibus, qualiter jure plecti debet definite, inprimis senatus Academici censuram postulat sereniss. Regia Majestas.

[redacted]

Paategnet: Læst in Consistorio denn 4 April. Anno 1607.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

411.

607. April. D. Jørgen Dybvads Svar paa Jens Bjelkes Replik.

e mihi quid accidit in Replicatione, quam superiori meo re-ıso opponit Nobilis Dn. Johannes Bielkius, quale in Julio Scali-ı reprehendit Cardanus, cum se in proœmio et epistola ef-ssime laudatum dicit, in toto vero opere accusatum et dam-ım. Bona spe eram, fore vt quæ a me superius allata sunt, evolo ac candido lectori sufficerent. Sed quia secus con-ere intelligo, sequor quo ducor, sed ita vt ducem ac duc-ım mihi optem Jesum Christum, solidæ veritatis fontem syn-ssimum et bonæ causæ patronum potentissimum.

De iuramento.

97. Thesi perspicua sunt mea verba, nec potest iudex, is diu sub eo pendeat, obscuritate aliqua impediri, quo mi-eorum mentem mox assequatur.

98. Non ignoro excellente esse potestate Regiam Maje-em, eique adiunctum esse Senatum Regni in depellenda a ɔusuis, etiam tenuis ac abiectæ sortis hominibus, iniuria, vt ıque suis fruatur, nec violentia vlla circumueniatur, Parte teriore cap. 1. recessus Christiani III, Ac vt bona Ecclesijs Scholis assignata tuta essent, nec vllam impressionem sen-nt, obligatus est cum Regia Majestate idem Senatus, quicun-continua successione vnquam futurus est, ea tueri atque de-lere. Quia autem excellente sunt Potestate Principes, et in partem gubernationis admittuntur, inde non sequitur, non se eos peccare, nec indigere aliqua, ex verbo Dei, qui po-atis est infinitæ omnemque potestatem, a qua contemnitur, lem miser perdit, commonefactione. Ajax putabat, se etiam

inuitis Dijs victorem fore. Principes in Ecclesia instituti agnoscunt, se diuinæ potestati esse subiectos, et ejus voci, sonanti in ministerio, reverenter se subijciunt, agnoscentes se cum Davide et quovis pio Magistratu esse seruos Dei. Aderat Regia Majestas, cum frequente Nobilitate, in promotione Clarissimi et Doctissimi viri, D. Johannis Resenij, collegæ mei charissimi, eo tempore referebantur multa de extrema quorundam miseria, qui in Norvegia et alibi ex inopia cibi, nullo alio vrgente morbo, enecarentur. Inde tantopere sum commotus, vt nollem alio habitu in illo amplissimo concessu comparere, quam qui orationi meæ, qua hortabar omnes ad liberalitatem in extreme egentes, conueniret. Consilium fuit eo protrahere opulentiores, cogitarent catenas avreas et alia, quæ pretiosa essent, divendenda potius esse, quam paterentur hominem ad imaginem Dei conditum, cui non scelus aliquod ex ordinario iudicio necessitatem eam imposuisset, fame interire. Quod ita senserim exposueram antè nominato Dno Resenio, cui etiam tum aderat p. m. D. Andreas Lemuicus. Qui aderant in eo actu recordari adhuc possunt, qualis fuerit mea cohortatio, ac existimo me testimonij causa compellare de hoc ipso posse generosum Dn. Christianum Frisium, Dn. de Borreby, Cancellarium Regium, qui tam attente videbatur obseruare, quæ a me dicebantur. Si circa illa tempora agitata sunt consilia de augendis mensuris, nemo modestus et pius propterea offendi potest, si intellexerit fuisse, qui diminuenda potius quam gravanda onera publica in tanta difficultate expetiverit. Sed quid ego sum, qui aliquid moneam? auctæ sunt mensuræ, et ipse, qui scio, in ejusmodi, Magistratui esse parendum ex præscripto Dei, 1 Pet. 2, 18. statim cum innotesceret parari novos modios, curavi mihi ejusmodi efficiendum, qui publica nota probaretur, nec alium volebam in mea domo haberi. Viderem libenter non esse factum illud incrementum, et si rursum restituerentur veteres, qui sunt minores, non parum exhilararer. Quid hic mali? vox ne seditionis hæc est? non sum πολυπράγμων, nec in latentia consilia superiorum inspiro (etc.[1]).

---

[1]) Her og et Par Steder i det følgende, hvor Dybvad med mere end

119. Pontifices Romanos voco bestias, vocavit ante me dilectus Jesu Christi discipulus Johannes (etc.). Cum a tramite iusto prævaricans, officium suum non facit (Papa), et Diaboli suggestionibus paret, Diaboli seruus et bestia vocari meretur. Doctrina, quam profitetur Papa, falsa est, et potestate sua turpiter abutitur ad opprimendam veritatem coelestem et vexandos pios. Non ergo recte dicitur bestia? Cum Rege Hispaniæ et quovis alio potest esse foedus pacis et contractuum civilium, religionis vero et belli ad religionis, cui deditus est, propugnationem esse non potest. Philippus, non ille Amyntæ aut Demetrij, Regum Macedoniæ, filij, sed Melanchthon, cui verius, quam Pompejo, competit magni nomen, statuit, in Regno Mahometico, cujus Alcoranus, manifesta est blasphemia aduersus Christum, habet mandatum de latrocinio, cum iubet interfici eos, qui credunt Christum esse filium Dei, præcipit propagari suos errores gladio, concedit multiplicem turpitudinem libidinum, ex qua fit, ut reipsa nulla sint Mahometistarum coniugia, Christianis non licere militare. Si Hispanus aut alius quispiam eo conferret sua bella, vt propagaret suam religionem, et reformatam aboleret, si ei negarent in obeunda militia operam suam, recte facerent pij. Daniel poterat esse Magistratus in Regno Babylonico, Judæi poterant sub Alexandro, Christiani sub Romanis Principibus militare propter finem militiæ, qui erat honestum regimen politicum. De Turcis et Hispanis res alia est, quibus hoc propositum est, religiones suas vt tueantur et impias leges, blasphemas in Christum et perniciosas Ecclesiæ, muniant. Seruitutem pati Christianis licet, vna militare cum Turcis aut Pontifice non licet, quia clare inquit textus, sanctos Dei conteret.

De sanctificando Sabbatho.

88. Rex merito irasceretur, si quis negaret propterea ad Regni societatem, postulante ita necessitate, admittendum esse filium, quod pater ejus Rex esset, neque levi contemptu ita sublimis illa dignitas aspergeretur. Legati sunt pastores filij Dei, supremi rerum omnium Domini, cui ea est dignitas, quæ

---

almindelig Vidtløftighed anføres adskilligt, der kun lidet vedkommer Sagen, har jeg forbigaaet sligt.

[redacted]

in infinitum omnem dignitatem humanam excedit. Num ergo fas propterea contemnere horum liberos, quia parentes tali sunt functi officio? De contemptu ago, quo cupio tam eximiam functionem liberari. Nemo a me nominatur, nemo increpatur, nulli lis movetur, in genere dicitur, haud vlli licere ministerium a Jesu Christo institutum aspernari. Si quis hujus esset contemptor, ipse seipsum merito accusaret, non me, qui neminem lædo, dum neminem nomino.

Non pigebit recitare verba Ordinationis de decimis. Efter Adelen haffuer nu begeret att were frij for den Thiende, huilken de dog ere Sogne Presten, som deris Hyrde, der haffuer sand Siælesorg, af rette plictige, oc kunde nu ligeuel icke nødis till at vdgiffue samme Thiende, saa paaminde vi dem, at de ville betencke sig att vere Christne, oc sielffuillige giffue Christi tiennere, som ere hans Predickere, huad dem sielff siunis, paa dett att den fordømmelse maa dem ey offuergaa, der Christus omtaler till Predickerne: Huo eder forsmaar, den forsmaar mig, oc huo mig forsmaar, den forsmaar hannem, som mig haffuer vdsendt. Saa skall dett oc bliffue Sodomiterne lættere paa den yderste Dommedag, end saadanne foractere. In recessu priore cap. 51 extant sequentia. Endog att Adelen ere frij for Tiende af deris Sædegaarde, paa dett att de skulle holle deris Tiennere til att tiende rettferdelige, daa giøre dog deris Sogne Prester fyldigste for deris wmage oc tienneste, som de ville antsuare for Gud, efterdi den der tien er sin løn værd, oc Sogne Presten er icke mere plictig at tienne Adelen till forgieffuis end andre af deris Sognefolck. Sed fortassis immunitatis omnis causa hæc allegantur ex cap. 34 scripti, quod dicitur Handfestning. Item skall oc Adelen haffue deris egne Hoffuitgaarde quitt oc frij for Thiende, som de self bo vdi eller holle deris fogeder, bruge deris Affl, paa dett att de skulle holle deris tiennere till rettferdelige att thiende. Ego hæc ita intelligo, vt salua sit obligatio divina, et fiat compensatio in re aliqua, si non soluantur decimæ. De æquipollentia loquor, vt vel æquale vel etiam plus detur. Postquam hæ leges scriptæ sunt (non libenter in hæc excurro, cum Episcoporum sit ejusmodi in specie persequi, sed quia cogor, quid sentiam explicare, det mihi veniam lector,

ac sinat me conclusionem tandem texere, quæ ex veris præmissis sequatur) nova conduntur prædia, et transferunt ad se nobiles, quæ ante fuerant rusticorum, et vnde soluebantur decimæ. Hæc etiam volunt sibi libera, nec vllam fieri compensationem. Rex ipse vult de suis agris, vbi arces et prædia habet, solui decimas, atque hac in parte quam benigne sit in sacrum illud munus affectus declarat. Gratitudo deberi Deo dico tanto majorem quanto major est privilegiorum eminentia. Quod ergo in genere de omnibus Christianis dicitur, hoc sibi nec illi applicare desinant, Eph. 2, 10, ipsius opus sumus conditi in Christo Jesu ad opera bona, quæ præparavit Deus, vt in ijs ambularemus, et Tit. 2, 10, apparuit gratia illa Dei salutifera omnibus hominibus, quæ erudit nos, vt abnegata impietate et mundanis cupiditatibus, sapienter seu temperanter vel caste et iuste ac pie vivamus in præsenti seculo.

99. Liberum est morituris, dum sibi mens constat et saluus est rationis vsus, de suis bonis aliquid in usum pauperum et sacrarum ædium structuram legare. Sæpe in pauperum numero sunt pastores, qui post obitum viduas et liberos relinquunt, quorum admodum angusta est suppellex. Grave est, si quis, etiam in alijs fontem beneficientiæ in re tam sacra tamque Deo accepta præcludi cupiat. Sareptana extreme inops de tenui, quod habet, non negat Prophetæ. Qui abundant opibus, magis augeri volunt, non recusant, si deferantur, præfecturas neque oblatas rejiciunt. Amor nostri facit sæpe, vt cæcutiamus, nec satis attente, quid in alijs fieri debeat, consideremus. Vt benevolentia erga verbi præcones in ijs, qui moriuntur, et eorum hæredibus laudanda est, ita necessaria est in pastore pia prudentia sanctaque quædam commiseratio in eos, qui in suprema inopia versantur. Non tenetur sine aliqua laboris compensatione vel ex ordinatione concionandi laborem suscipere qui paræciæ præest. Non dubito, quin boni hæc in meliorem partem sint accepturi, quibus libera potius quam adulatoria vox grata esse solet, ac vt ita faciant, amanter eos rogo.

128. Quæ in genere a me dicuntur, quisquis sibi accommodet et roget Deum, vt conscientiam illuminet, ne tenebris præoccupatus in errores, in quos facilis est lapsus etiam ijs,

quibus assidua sunt pietatis exercitia. sicut in Davide, Ezechia, Petro et alijs videmus. delabatur. Honorem deberi Magistratui libenter agnoscimus. Consistit ille in his tribus, 1 vt agnoscamus Deum esse auctorem humanæ consociationis tum in Coniugio tum in Politia. 2, vt obedientiam externam præstemus et communibus officijs tueamur Politias. 3 vt ἐπιείκειαν adhibeamus in tanta infirmitate humana, quædam errata condonemus imperijs, et nostra æquitate. moderatione et diligentia sanemus ac sarciamus, sic tamen. ne contra mandata Dei faciamus. Recitat Marthinus Chemnitius quatuor causas. cur nomen patris gubernatoribus tribuatur. Quarta ipsi hæc est, quia illi, quibus Deus excellentiæ aliquid præ cæteris contulit, potestate sua plerumque abutuntur. vel subditis opprimendo, vel propria commoda quærendo. voluit eos Deus paterno nomine admonere, vt ista appellatio quarti præcepti refrænet tyrannicam libidinem.

— — Duplicem casum posui rerum indifferentium, vnum de annulo. alterum de sepultura. Quod si quis ob rem tam anilem Christi seruum mulctaret exueretque bonis. quibus se et familiam suam aleret. velletque postea illud suum factum defendere. haud sane recte faceret. Homines sumus, errare possumus. Quid melius quam errata agnoscere et damnare? — — Vult Deus sua sacra. suos antistites in honore haberi. (Flere Exempler. hentede fra Oldtidens Historie, anføres som Bevis paa den Skjændsel. der altid havde fulgt enhver, som havde forgrebet sig paa de til Gudstjenesten indviede Steder eller Gjenstande).

Nullis, qui ad doctrinæ ac institutionis meæ normam se componere volunt. hortator sum, vt de Magistratu parum circumspecte vel loquantur vel scribant. Edicta leges divinas et humanas publica autoritate receptas non reprimentia in dubium non vocamus. Seditiosa esse scripta, Nobilitati Danicæ Pontificiam idolomaniam et reliquos errores commendantia. asserimus. Non diffitentur Nobiles pie educati. non majorem habere se libertatem aliquid committendi aduersus vocem Dei. quam habent alij homines. cum quibus eundem habent ortum, ejusdem materiæ participes, ac peccato et morti ex Adami consortio similiter sunt obnoxij. Rusticorum oblationes, si fraudem aut

contemptum non habent, nec reprehendendæ nec suggillandæ sunt. Amat Deus in omnibus pium alacremque, cum ejusmodi fiunt donaria, animum. Perfidiam, tenacitatem, sordes, tergiversationem, murmurationem odit. Salarijs contenti debent esse omnes, sed si quid detrahatur aut negetur, de eo, qui non soluunt, possunt[1]) moneri. Nulli Christiano, cum avaritia tam male audiat, vt idolatria in scriptura nominetur, fas est in cumulandas divitias indesinenter inhiare potius quam necessaria expetere. Fructum ex concionibus quæro, a studio concitandi turbas omnes alienos esse cupio. Non debent vllis esse exosi verbi ministri, nec vlli eos nisi mali oderunt, cum quæ docent, ex verbo Dei probant. Si omnes homines sunt peccatores supremi et infimi, omnibus necessaria est ex verbo Dei institutio, vt in consilijs et actionibus suis de voluntate Dei sint certi. Ex qua voluntate Dei scimus parentes, et corporales et spirituales in Politia et Ecclesia, esse honorandos. Hac institutione adeo delectatur David, vt auro pretiosissimo, et alijs, ex quibus multiplex expetitur oblectatio, eam præferat. Hæc cum profitear, huc cum studium meum conferam, nullis vt obsim nisi diabolo et ejus regno, quo incolumi, salui esse non possumus, doctrinam meam et institutionem scio esse tutam et salutarem secularibus simul et Ecclesiastici status hominibus, calumnias, quibus impetitur, perniciosas esse et periculosas, ac proinde mihi non poenam sed præmium deberi, quod a Deo certe sum habiturus, etiam si mundus obluctetur et rugosam frontem proferat.

Georgius Christoph. Dibuadius.

Paategnet: Læst in Consistorio 8 April. Anno 1607.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184. Kun Underskriften er egenhændig.

412.

1607. 11te April. Professorernes Stemmegivning i D. Jørgen Dybvads Proces.

Sententia Reverendi Domini Episcopi.

Ex actis et probatis judico et sentio Dn. D. Geo. Christ. Dibvadium graviter in Regiam Majestatem deliquisse: contra eius

[1]) I Originalen staar ved en Fejlskrift: possum.

[redacted]

Majestatis edicta et mandata publice sancita, et à Senatu Regni approbata: Theses scripsisse et in publicum emisisse contra fundationem et ordinationem, [contra] Magistratum in summa eminentia constitutum: contra generosam Nobilitatem et reliquos ordines vel status Regni deliquisse: et extra metas officij sui evagatum (quod est theologiam SS. docere et juventutem in pietatis doctrina erudire) et potius de Regia Majestate sobrie, honeste, reverenter sentire, loqui et scribere oportere. Ac propterea sentio, præfatum D. Georg. Dibvadium remouendum esse ab officio suo, et privandum professione, nisi ipsius Majestas ex speciali gratia et clementia Regia, certis intervenientibus conditionibus, delictum velit condonare et in locum pristinum restituere.

Sententia D. Joh. Resenij.

Dicit primum D. Resenius se non diffiteri, quin in illis disputationibus contra fundationem sit nimis curiosus atque utatur verbis et phrasibus non necessariis et periculosis. 2° quod videatur manifeste ipsum nimis audacter attingere et perstringere mandata publica Regiæ Majestatis, propter quod Rex (quod Deus prohibeat) indignari poterat, non contra ipsum tantum, sed contra totam Academiam. 3° quod non paruerit admonitionibus prioribus, privatis et publicis, quo minus theses et tunc interdictas, quæ tunc disputarentur, disseminarit: et nunc rursus graviora scripserit. Ac propterea mihi quoque videtur, quod causa dicta et sententia lata sit a Domino Episcopo.

D. Metzneri.

Plus quam manifestum est, quod Regia Edicta thesibus suis voluerit perstringere, atque in eo egressus est limites sui officij et professionis: et ut jura loquuntur crimen sacrilegij admisit. Verum cum nomini Regis eiusque existimationi et authoritati nihil sit detrahendum, sic vero noster Collega (ut apparet) modestiæ nescius, temerario ausu Regiam [M.] eiusque edicta lacessiuerit et offenderit, maximamque injuriam intulerit: ad reclamationem seu injuriæ injurians injuriato jure teneatur. Igitur per sententiam ei injungatur pro restitutione regiæ existimationis et famæ, ut publice palinodiam cantet, se revocet et

inconsulto atque contra æquitatem et justitiam conscripsisse hasce theses profiteatur: atque ita hanc injustitiæ opinionem. quam de regiis legibus sparsit, animis studiosorum eximat. Deinde propter crimen sacrilegii, quod admisit, jura volunt, ut perpetuo deportationis exilio subiiciatur.

D. Gellij.

Quandoquidem D. Dibvadius extra officij sui limites evagatus est, curiosius in Regiæ Majestatis edicta inquisivit, asperius ea exagitavit, admonitus a suis collegis proposito desistere noluit, et cæteris criminibus a domino Episcopo dictis obnoxius est, censeo eum culpam debere agnoscere et deprecari: et quia contra fundationem deliquit, officio suo privandus est, nisi Regia Mai. velit condonare.

Decanus.

Siquidem D. Dibvadius quædam in suis thesibus acerbe et male ut apparet proposite scripserit, existimo illum illa publice debere revocare, et quia contra fundationem deliquerit, ab officio removendum, nisi Regia Majestas velit illi clementer ignoscere.

M. Jonæ.

Quando liquet D. Dibvadium malitiose et veteratorie edicta et facta serenissimæ Regiæ Majestatis interpretatum esse, et theses suas contra majestatis edictum publicasse et distraxisse, eaque ratione animum male affectum adversus Majestatem Regiam declarare, et quantum in ipso est seditionis tubas ministris verbi porrexit, præter et contra officium boni subditi fecisse ipse censeo. Ideoque loco movendum. Cætera clementiæ serenissimæ Majestatis Regiæ commendo.

M. Stephanius.

Propter causas iam toties a reliquis dominis professoribus allatas, et ut semel opprimatur ac restingvatur nimia illa licentia criminandi, quam sibi (ut semper alias) ita potissimum in thesibus suis usurpare Dn. D. Georgius non est veritus, in reprehendendis Regiis edictis et ipsa Regia Majestate injuria non

[redacted]

levi afficienda, cum præsertim variis admonitionibus, velut freno injecto, coherceri non potuit: censeo illum publice docendi et scribendi potestate privandum esse, ne licentia eadem longius etiam in posterum serpat, et alijs immerentibus damno sit et dedecori. Nisi serenissimo et clemmentissimo Regi aliter visum fuerit.

M. J. Erasmius.

Cum intelligam D. Dibvadium quædam in sacram Regiam Majestatem effutivisse dissolutius, et hoc nomine graue crimen læsæ Majestatis commisisse designasseque in Ordinem Senatorium Regni et nonnullorum aliorum statuum, quibus parcere deberet merito, et propterea contra fundationem nostram quædam commisisse, designo eum officio et lectione privandum, nisi quid aliter Regiæ Majestati visum fuerit.

M. Cunradus.

Palam est, Rev. et Clariss. D. Dibvadium temerario ausu thesibus publice editis et ventilatis impetere et vellicare serenissimam Regiam Majestatem, de qua religiose et modeste sentiendum est: perstringere quoque edicta publica et Nobilium privilegia. Quo nomine censeo illum publico scripto culpam hanc debere deprecari et theses revocare. Et quia extra metas officii sui divagatur et enormiter deliquerit contra fundationem Regiam, ab officio removendum, nisi sereniss. Regia M. pro sibi innata clementia illi ignoscere velit.

Optegnelse af Univ. Notarius paa et løst Blad i Konsistoriets Arkiv Nr. 184. Sammesteds findes et Udkast til Dommen over D. Jørgen Dybvad, dat. Hafniæ XI Aprilis Anno 1607, der dog ikke meddeles her, da Dommen i en meget udførligere Redaktion findes trykt hos Pontoppidan, Ann. eccl. Dan. III, 566—76 (jfr. Oversættelsen i Danske Mag. 4 R. III, 128—37).

413.

1607. 5te Maj. Brev fra M. Hieronymus Justesen Ranch i Viborg til Professor Hans Resen.

S. Mitto Vobis ex morte M. Johannis Petri 20 vnciales probatos, mi charissime Reseni; plures hac vice mittere non possum, siliget

enim apud me hoc toto tempore quiescit expectans emptores, hordei, butyriue nihil est ex ista Canonia. Alias reliquum mittam, addita ratione sufficiente, ne habeat Vniuersitas, quod conqueri possit; per vxorem D. Episcopi quitantiam transmitti peto. Apud nos nihil noui est. Si quid apud vos, obtestor mi Reseni vt communices. De Dybuadio horrenda narrant . . . . . Satis dictum esto. Si tua biblia [Danic]a iam completa sunt, rogo vt me [cer]tiorem facias, et valorem ostendas, omnes enim partes decreui emere in gratiam vxoris meæ. Nam illa quotidie tua Euangelia legit, quæ ex te dono habuit, et auidissime reliquas partes expectat. Vale. Viburgo 5 Maij 1607. Saluta meum Longobardum[1]).

Hieronymus
Justus. T. T.

Udskrift: Clarissimo et charissimo Viro D. Doctori Johanni Resenio, suo vt fratri.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94. Med Seglet er et Stykke udrevet af Brevet. Sammesteds findes tvende Regnskaber, undertegnede: Hieronymus Justus, 1605, 15 Aprilis; det ene over Præbendet Hornum efter M. Hans Persen (i en Paategning af Resen staar: M. Johannes Butzerus), den anden over Præbendet Skals, efter M. Peder Høg. Sammesteds findes endvidere en Skrivelse (dat. Viborg 2 Juni 1609) fra Karen Olufsdatter, sl. M. Hieronimi Efterleverske, til D. Hans Resen, hvorved hun fremsender den Universitetet tilkommende Del af Naadensaaret af det Kannikepræbende, hendes afdøde Mand havde haft.

414.

1607. 10de Maj. Prof. Joh. Stephanius fortæller M. Lavrits Skavbo, Biskop i Stavanger, om forskjellige akademiske Forhold, navnlig om Dybvads Sag.

Ad M. Laur. Scavenium N. F.
Episcopum Stauangrensem.

S. Breviter ad te scripsi Rev. & Cl. vir, frater & amice cariss., ante paucos dies significaturus recte curatum tuo nomine a

---

[1]) D. e. M. Christen Lomborg (Longomontanus), der her spøgefuldt betegnes

[redacted]

Christiano Trane, vestro cive, negotium illud pecuniarium, quod nostro prius frustra commendaras. Gaudeo mehercle, cum video, nunc eo loco res tuas isthic esse, ut non solum velis sed possis etiam paulatim istud onus excutere, quod hic tibi imposuit et redituum tenuitas et sumptuum faciendorum quotidiana necessitas. Hoc tempore aliquid etiam ad te daturus Rhedio vestro, primum omnium uxori tuæ maximas ago gratias pro missis ostrearum lautitiis, quibus vos quidem felices qui abundatis, nos eas magno, si fieri posset, redimeremus. Et placet inprimis conditurae inventa et usurpata vobis ratio, qua futurum est, ut regno Angliæ hic quidem non velimus in posterum invidere. Si erit ut vobis vicissim possimus aliquando gratificari, nullum nostrum studium patiemur a vobis frustra desiderari. Quod porrò tam liberaliter de reliqua summa pollicearis, ex eo benevolentiam animi tui singularem agnosco, et Deum oro, ut te modò superstitem ad multos annos conservet. Jam nova quadam forsitan communicatione delectaris. Doctor Georgius Dybvadius mense Martio in consistorium nostrum, mandante S. Regis nomine cancellario et rectore Finckio procurante, per me et M. Christianum Longoburgium legitime citatus, coactus est reddere rationem thesium quarundam suarum, quas per hosce annos proximos edidit, de quibus Serenissimus Rex per Johannem Bielke gravem coram senatu academico instituit adversus Dybvadium accusationem, cumque non haberet miser, quo se excusaret, quanquam protestaretur, se bono ac simplici animo eas theses scripsisse &c., die 11 Aprilis lata sententia professione sua privatus est, vix unquam restituendus. Nam cæptum est de successore deliberari, sed nihil, quod sciam, de quoquam adhuc conclusum, nisi quod quorundam conjecturis M. Cunradus ad id muneris, ut omnium maximè idoneus, designetur. Non desunt qui dicant, in Dybvadii causa singulare judicium Dei elucere, ut qui author fuerit olim ejiciendi ex Academia Hemmingii. M. Jonas præfectus est administrationi bonorum regiæ scholæ Sorensis, multò splendidiore titulo quam ejus prædecessores, qui dicebantur tantum: forordnede thil att werre Forstandere for Schollenn &c. Sed hic: forleent met Soer Closter. M. Ivarus rediit quidem hisce diebus, impetrato paucarum septimanarum salvo conductu.

ut interim pro ipso laboretur de placandis adversariis fratribus, de quo tamen nulla adhuc spes ostenditur, ut incertum omnino sit, quo tandem res sit evasura. Interea temporis professio vacat. Et vide quæso, quis sit status academiæ nostræ. Desiderantur tot professores, desiderantur præterea, uti scis, in vestro regno duo episcopi. Et rumor sparsus est nuper de obitu episcopi Ripensis. Unde successores? Deus pios dabit. Instituta est apud nos sex magistrorum promotio, cujus actus solennis in diem 12 mensis hujus incidet. Tradita nobis est etiam a sereniss. rege ordinatio ecclesiarum in vestro regno revidenda, quo in negotio quotidie laboratur. Nam typis edendam rex curabit, ut in comitiis publicis apud vos habendis statibus regni offeratur, quanquam in iis non putetur rex ipse præsens affuturum, de quo tamen nihil certi. Sed finem faciam, ubi hoc etiam significaro, strenue labotari de pyramide turri nostræ imponenda. Quod superest, te cum uxore et liberis divinæ protectioni commendo. Vale vir clarissime, veteris nostræ consuetudinis memor, cuius ego nuncquam immemor ero. Hafniæ die 10 Maji 1607.

T. Joh. Stephanius.

Udkast i Kallske Saml. 512. 4. (p. 328).

415.

1607. 27de Juni. Kongelig Tilladelse for Universitetet til at sælge af dets Jordskyldshuse i Kjøbenhavn og sætte Pengene paa Rente.

Vniversitetet her vdi Kiøbenhaffn fick bevilling dess jordskyld aff huse och woningger her y byen liggendiss thill fremmede at mue selge och affhendde, och pengene siden at skulle settis paa rendte.

Christianus IV.

Giøre alle witterligt, att efftersom oss elsk. hederlige och høilerde mend menige professores vdi Vniversitetit her vdi vor kiøbsted Kiøbenhaffn vnderdanigst haffuer ladet oss ahndrage

och tillkiende giffue, huorledis dennem iblant andet till deris deputat och aarlig pension skall were tillagt en temelig summa pending vdi jordskyld aff nogen huser och boder her vdi byen andre tilhørige, som dog icke ere mechtige samme eigendommer till nogen att selge och affhendde vden forbemelte de høilerdis wilge och widskab. Beklagendis dennem derhoes paa det høieste, att de paa saadan deris aarlig rendte och indkomst lider stor skade, och det sønderlig aff den aarsag, att de paa mange och vnderskiedlige steder samme rendte och jordskyld haffuer att kreffue, och en gandske ringge summa hoes enhuer, huilcken dog met stor forsømmelse och nachlessighedt vdgiffues; de och, som forbemelte huse och werelser beboe, for forbemelte aarsag saawelsom och for att eigendommen icke er jordfrii, der till icke kunde bekomme nogen kiøbmend, som seg samme wfrii eigendomme wille tillforhandle, dennem att forbygge, saa och der aff att vdgiffue den sedwaanlig jordskyld och rettighedt, som det sig bør. Met vnderdanigst begering, wii naadigst dertill wilde tencke de middell, wed huilcke dennem paa deris aarlig wisse rendte och indkomst icke skulle schie forkort. Tha effter saadan forberørte leilighedt, saa och paa det byen met tiden met bygning maa bliffue forbedrit, wille wii her met haffue forløffuit den som nu er pro tempore rector met menige professoribus wdi vniuersitetit her vdi for[de] wor kiøbsted Kiøbenhaffn att mue lougligen schiøde och affhendde ald den for[de] skyld, som dennem følger aff nogen boder och eigendomme her vdi byen, thill huem met dennem kiøbe will; dog schall den seg samme jordskyld tillforhandler, were forpligt att erligge thill vniversitetit 40 daler for en huer daler jordskyld, hand bekommer schiøde paa, och siden beholde eigendommen jordfrii, paa det att paa samme forfaldne pladz kand bliffue opsat goed bygning, som kand were byen till en siratt och beprydelse, huilcke for[de] pending siden samtligen skulle vdsettis paa rendte hoess wisse folck, saa att hoffuitstolen altid bliffuer vrørt bestaaendiss, och de høilerde aff rendten kunde bekomme huiss dennem er deputerit deraf, thill deris aarlig vnderholling. Forbiudendis woriss fogder, embitsmend, borgmester och raadmend, sampt och alle andre, de høilerde hoess vniversitetit her vdi for[de] wor kiøbsted

Kiøbenhaffn paa samme jordskyld att mue selge och affhenddde (dog med de conditioner for[tt] staar) heremod at hindre eller vdi nogen maade forfang att giøre vnder wor hylleste och naade. Actum Hafniæ 27 Junii anno 1607.

Sjælandske Registre Nr. 15 Fol. 163.

416.

1607. 19de Juli. Brudstykke af et Universitetsprogram, hvori Studenternes slette Sæder eftertrykkelig revses.

Rector et Senatus Academicus Studiosis.

. . . . Videmus inter studiosos fastum immodicum & luxuriam in vestitu immoderatam, dum qvilibet studet alteri præcellere: Inde parentes sumptibus non necessariis immodice gravantur, dum cuilibet licet promere apud creditores qvod libet. Imo si non licet, lubet profecto, etiam invitis parentibus, imo reluctantibus, reclamantibus. Qverelæ enim parentum, gemitus, lacrymæ ab inmorigeris liberis suspenso naso contemnuntur: pecuniæ ad usus necessarios missæ ad infames usus vel omnino non necessarios, perniciose trahuntur. Hinc induratio. Hinc seqvitur luxus potandi totos & integros dies in cellis & tabernis: nec dies saltem, sed & noctibus continuatos, ad ostentationem usqve, qvasi re præclare gesta: idqve in cætu & societate qvasi Collegio, multis conspirantibus inter sese & symbolum facientibus ad ostentationem majorem & legum transgressarum contemptum atque ludibrium: dum neqve ipsis metum incutiat vel honestorum Civium præsentia (qvi graviter & acerbe qveruntur de vi & injuria suorum, tum petulentia studiosorum) vel præceptorum recognitio, qvibus reverentiam debebant sub juramento publice facto Magnifico Domino Rectori: Imo ne summi Magistratus avctoritas & inspectio, ad cujus cognitionem magna qvorundam pervenit insolentia, fastus & luxuries. Hujusmodi avtem flagitia ne tolerentur severe jubet ipse Deus in lege: Cujus violatæ etiam ipse Magistratus fit reus, si erranti viam vel cum severitate si opus fuerit non monstraverit. Cumqve hactenus parum avt nihil profecerimus admonitionibus pa-

ternis, sæpe rigidioribus, qvin semper instructiores fierent multi ad vitia recenter admoniti, non potuimus ulterius ad tantam connivere pertinaciam . . . . P. P. d. 19 Julij Anno 1607.

Af et trykt Universitetsprogram i Univ.-Bibliotheket.

417.

1607. 29de August. Prof. Johannes Stephanius indbyder Studenterne til at høre hans Forelæsninger over Rudolf Agricolas Dialektik.

In Prælectionem Rudolphi Agricolæ Ao. 1607.
Studiosis Adolescentibus S.

Hactenus Authorem artis dialecticæ explicavimus, qui simpliciter fere et absque ulteriore disquisitione nuda tradidit præcepta disserendi h. e. inveniendi et judicandi. In qua explicatione, ut mediocris est a nobis opera præstita, ita vicissim studiosorum juvenum experti sumus in auscultando frequentiam et sedulitatam merito commendandam. Jam vero deinceps visum est proponere Rudolphi Agricolæ tres de Inventione Dialectica libros. In quibus ille non nuda præcepta tradit, concise et more quæstiuncularum; sed oratione continua et diffusa, eleganter et copiose de omni disserendi ratione, disputando suaque commendando et confirmando, et aliena nonnunquam sed modeste admodum refellendo, hoc potissimum curæ videtur in toto opere habuisse, ut verum artis hujus usum monstraret, et qua is late pateat, extra scholarum etiam parietes, illustribus exemplis ex omni scriptorum genere depromptis ostenderet. Et sane post Ciceronem forte, Quinctilianum item et Boetium, in latina lingua nihil videtur scriptum a quoquam de re dialectica, in quo major eluceat vel rerum ipsarum cognitio et peritia, vel orationis elegantia, quam in hoc Rudolphi commentario: ut merito hujus viri memoria a P. Ramo (præfatione in Scholas artium dicendi etc.) ob revocatum saltem et restitutum Logicæ facultatis usum insigni encomio celebretur. In hoc igitur authore explicando opera nostra deinceps aliquamdiu versabitur, non inutiliter vobis aut sine fructu, ad studiosam juventutem uti speramus inde

redituro, consumenda. Ne quid esset autem, quod diligentiam vestram hic posset remorari, seorsim edendum curavimus typis grandiusculis hac vice librum primum vili pretio comparandum. Vos igitur videritis, ne jam vel nostro conatui obstitisse, vel studiis vestris dici jure possitis hac in parte defuisse. Initium faciemus D. v. hora sexta matutina diei Lunæ proxime sequentis, quo die post exactas ferias autumnales ad publicas prælectionum operas nobis est omnibus, quod Deus bene vertat, redeundum. Bene valete. P. P. die 29 Augusti Ao. 1607.

Joh. Stephanius.

Udkast i Kallske Saml. 542. 4. (p. 340).

418.

1607. 21de Nov. 1608. 20de Nov. Tvende kongelige Forbud mod Udbredelsen af de af Dr. David Herlicius udgivne Almanakker.

a.

Kong. Maytt[s] Mandat D. Herlicij och andre Calendaria, som i Tydschland tryckis paa dansche, icke i Danmarck at maa forhandlis, anrørendis.

Christianus IV.

Giøre witterligt, at epthersom wij for nogen indfallende Aarsager schyld ingenlunde ere tilsindz att thilstede, att de Calendaria och Almanacher, som D. David Herlicius, Ordinarius Physicus thil Lybeck, lader vdgaa, och thersammestedz trøckis, att mue brugis, kiøbis eller selgis her wdj Riget: Tha wille wij hermed strengeligen och allfuorligen haffue forbudet alle wore vndersaater, dette Rigis Indbyggere, Bogførere och andre, nogen Almanacker aff for[ne] Davide Herlicio ederit, paa huad slags Maal de och kunde tryckis paa, epther denne dag her wdj Riget til kiøbs at indføre och selge, ey heller nogen aff the Almanacher, Prognosticis eller Calendariis, som wdj nehruerrendis Aar eller eptherfølgendis thider wdj fremmede och wdlendische Steder paa Dansche Maal threchis, her sammestedz at forhandle: Saa frembt

nogen der med bethrædis, hand da icke will haffue forbrudt huis hand haffuer med att fare, och derforwden straffis [som] denn modtuilligen giør emod woris wdgangne breff och Mandat. Her epther sig en huer och en schal wide att rette och for schade att thage ware. Ladendis thet ingenlunde. Giffuit Haffniæ 21 9bris Anno 1607.

Sjælandske Tegnelser XX, 183—4.

b.

Thisse epthersch^ne^ Lehnsmend finge breff Herlicii Calendaria, saa och andre Bøger; som thryckis wdj Tyschland paa Dansche, anrørendis.

Sielandt.

Brede Rantzow	Kiøpenhaffn.
Jørgen Kaas	Kiøge.
Joachim Bylow	Helsingør.
Peder Basse	Roschild.

Judtland.

Mandrup Pasberg	Aalborg.
Esche Brock	Randers.
Christian Holck	Wiiborg.
Albert Skiel	Ribe.
Caspar Marckdan	Coldingh.
Carll Brysche	Aarhues.

Fyen.

Knud Rudt	Othense.
Jacob Rosenkrandz	Nyborgh.

Skaane.

Sigword Grubbe	Malmøehues. Ysted. Threlborg. Falsterboe, Skanør.
Mogens Kaas	Halmsted.

Lolland och Falster.

Knud Wrne	Nykiøpingh.

Missiven til for^ne^ Lehnsmend liude ut seqvitur.

Christianus IV.

Wor gunst thilforn. Wijdt, effltersom wij for nogen thid siden forleden haffue ladet woris obne Mandat vdgaa, och derwdinden allffworligen forbødet nogen the Calendaria och Almanacher aff Herlicio ederit, som til Lybeck thryckis (were sig paa huad Sprog de och kunde vdgaa) her wdj Rigitt att mue selgis, kiøbis eller forhandlis, och wij nu naadigst komme wdj forfaring, icke aldenist for^ne^ Calendaria och Almanacher endnu

her sammestedz hoes mange att were vaffschaffede, men och andre flere bøger aff allehaande slags Materie, som thill Lybeck excuderis paa woris Dansche thungemaall, her wdj Rigit att indføris och paa adtschillige Steder att selgis och affhendis, for^{ne} woris siste saa wel som och forige vdgangne Mandater vachtet, thett wij ingenlunde vstraffet kunde [lade] passere: Tha bede wij dig och wille, attu med thett allerførste lader holde Inqvisition hoes Bogførerne och andre, som haffuer bøger att selge der wdj wor Kiøpstedt N., saa well som och paa almindelige Marckeder der wdj thitt Lehn, och saa frambt saadanne forbudne bøger hoess dennem findis, de da dennem bliffuer fratagne, och de derforuden, som samme bøger føre och selge, bliffuer thilthalede och straffede, som de, der haffue giort emod wores vdgangne breff och Mandat. Thermed etc. Skanderborg 20 9bris Anno 1608.

Sjælandske Tegnelser XX, 241—42.

419.

1608. 18de April. M. Theophilus Cangiser, en Tydsker, der gav sig af med Undervisning i Græsk, søger Universitetet om Understøttelse.

Vixi præterita hyeme, Nobiles, Magnifici, Clarissimi, Præstantissimique Viri, cum M. Olao Coccio, Ecclesiæ ad D. Nicol. Pastore, qui mihi quidem Græcæ exercitationis nomine quatuor et viginti talerorum mercedem persolvit. Verum eam partim in hunc qualemcunque amictum, quem gero, partim in illius, quo ab ipso abfui, temporis quotidianam sustentationem atque victum impendere omnem necesse habui, sic vt extrema nunc egestate premar, et magnis cum angustiis difficultatibusque miserum in modum conflicter. Nam nec vllo per hasce totas sex hebdomadas certo et ordinario conuictu fruor, et, quam ab Academico Senatu petieram græcas litteras priuatim docendi facultatem, impetrare mihi in hunc vsque diem nondum licuit. Proinde aliis iam omnibus mediis atque adminiculis destitutus ad Vestram,

Magnifici, Clarissimi, Præstantissimique Viri, benignitatem supplex confugio (etc.). D. XIIX April. M. DC. IIX.

Nobil. Magnificentiam, Excellentiam, Præstantiam Vestrum omnium ac singulorum omni subiectione ac veneratione colens

M. Theophilus Cangiser.

Langebeks Afskrift »ex Autogr. in Arch. Canc. Germ. 1769«, blandt hans Excerpter, Nr. 252a, i Kongl. Bibl.

420.

1608. 26de April. Universitetet ansøger Kongen om Beskyttelse mod Byøvrighedens Forsøg paa at sætte Professorerne i Skat.

Serenissime Rex, Domine clementissime, cui felicissima quæque precamur ex animo cum omni subjectione, rogamus humillime, dignetur R. V. M. clementissime nos tueri contra quædam gravamina, quæ Senatus oppidanus intentat nobis, et benigne audire verba et solida privilegia suæ Academiæ.

I. Habet hæc Academia Regia omnia privilegia illustris Bononiensis in Italia, quæ Professoribus cum immunitate ab omnibus oneribus reipublicæ conservata sunt perpetuo tempore Episcoporum, et promittuntur deinceps propterea sancte conservanda a Serenissimis qui successerunt Regibus Euangelicis, non minus quam quæ eodem tempore habuerunt Pastores et Diaconi etc., quod est manifestissimum.

II. Additur diserte in Regiis fundationibus Christiani I, Johannis et Christiani III, quod Professores in oppido Hafniensi et ubilibet in hisce terris et dominiis Regia potestate et protectione speciali sint fruituri, inhibendo omnibus et singulis Advocatis et subditis de hujusmodi Doctoribus vel Magistris et eorum bonis et suppositis quovis modo se intromittere seu ingerere, ut quos velint liberos et exemptos esse ab omnibus judicibus seu censoribus terrarum suarum, et immunes ab omnibus oneribus civilibus et gravamine reipublicæ etc. Atque illa privilegia nobis sunt recte confirmata a laudatissimo Friderico II etc. et Serenissima Majestate vestra etc. Imo ipso tempore difficilimo belli Suetici,

in pari muniendo civitatis subsidio ab isto onere exempti sunt professores in universum, adeo ut si quæ pignora accepissent oppidani, ea jussi fuerint restituere sub R. M. indignatione, ut liquet ex literis patentibus Serenissimi Friderici II, quæ datæ sunt 21 Febr. Anno 1569.

Quapropter quæ inde ab exordio Academiæ Professoribus prioribus et nobis hactenus ista fuerit immunitas et libertas, et jam etiam annis hisce 70 sub serenissimis quoque Regibus Euangelicis post tempora Episcopornm, submisse rogamus Sereniss. R. D. N. clementissimum, qua decet subjectione maxima, ne nunc tandem subjiciamur censui civium, cum diminutione tanta privilegiorum et libertatis Academicæ, quæ ipsa sacra V. M. nobis confirmavit clementissime, sed nos tueatur immunes ab omnibus gravaminibus civilibus et conatibus illorum, quibus animus talia privilegia, nobis clementissime indulta, quacunque de caussa labefactare et infringere: ut de Academia sua libera instar aliarum et Rex et Regnum deinceps quoque gaudere possit perpetuo. Nos Deum ardenter orabimus pro omni Serenissimæ V. M. incolumitate, et nos ad quævis subjectionis officia humillime offerimus perpetuo. 26 April. Anno 1608.

Sereniss. R. M. subjectissimi
Rector et Professores.

Afskrift i Acta Consistorii Nr. 3.

421.

1608. 11te Maj. Kongebrev til Lensmanden paa Frederiksborg, om at Kongen havde skjænket Universitetet det store Automaton eller Sejerværk, som stod der paa Slottet.

Joachim Bylow fick breff det store Seierwerck paa Fridrichsborg Academiet wdj Kiøbenhaffn att lade følge.

Christianus IV.

Wor gunst thilforn. Wid, efftersom wij naadigst haffue vndt Academiet her wdj wor Kiøbstedt Kiøbenhaffn det Automaton eller store Seierwerck der paa wort Slott Fridrichsborg standendis:

Tha bede wij thig och wille, att naar ther om gioris anfordring, du da huilcken Professorerne hersammestedz did hen forordnendis worder, samme Seyerwerck thill at affordre, thet lader folge, forschaffendis thil thend fornødenhedt nøttorfftige wogne, huormed thet hid kand anbringis. Thermed etc. Hafniæ 11. Maij Anno 1608.

Sjælandske Tegnelser, Nr. XX, 207.

422.

1608. 25de Maj. Kongeligt Tilsagn, om at Prinds Christian, der nu var udvalgt til vordende Konge, i sin Tid skulde stadfæste Universitetets og Gejstlighedens Privilegier.

Wi Christian den Fierde med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis konningh, Hertugh vdi Schlesswigk, Holsten, Stormarn och Ditmarschen, Greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle vitterligh, at effltersom Rector och menige Professores vdi Vniversitetit her vdi vor Kiøbsted Kiøbenhaffn, desligest alle Bisper sampt Proffuister och Prester vdi alle Sticterne, saa vel som och Prælater, Canicker och menige Capitel hos alle Domkirckerne her vdi Riget nu til denne almindelige Herredagh her vdi for^ne vor Kiøbsted Kiøbenhaffn ved deris afferdigthe fuldmectige och vdskudt, ved en visse Antal personer aff deris Middel, en huer aff sin Stadt, nu samptligen haffuer eligeret och vdvaldt den Høigborne Fürste och Herre, Her Christian, Arffuingh til Norge, Hertugh vdi Schleszvigk, Holsten, Stormarn och Ditmarschen, Greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, vors Elschelig Kierre Søn, til disse Kongerigers, Danmarck och Norgis, sampt des vnderliggendis provinciers Regeringh, der som Gudt Alsommectigste det saa haffde forseet, at hans Kierlighedt vor Død offuerleffuendis vorder, effter det breff och segels Lydelse, de oss samptligen derpaa giffuet haffuer. Da haffuer vi nu derimod, paa vor kongelige troe och ære, loffuet och thilsagt, och nu med dette vort obne Breff loffue och tilsige, at saadanne deris beuillingh och vahl icke skal komme for^ne Vniversitet, Bisperne, Capitlerne eller nogen aff den gantske geist-

h orden och Clerecie, eller deris efflerkommere, til nogen forenckelse paa deris Statuter, Friiheder och privilegier vdi nogen ıade. Medens effterdi høibemelte voris Elschelig Kierre Søn, ·medelst hans Kierlighedtz minorennitet och ringe Alder, nu ;e (som vdi sligh faldt den fornødenhed vdkreffuer) med priegiers confirmation for^{ne} geistlige Standt kandt forsiune, saa al hans Kierlighedt dogh vere forplictet, førendt hans Kierligdt indtreder vdi en fuldkommen regeringh, at confirmere och segle den for^{ne} geistlich standt och orden, paa en huer stedt i synderlighedt, deris statuter, privilegier och friiheder, som nnem aff oss och frembfarne Konninger vdi Danmarck naadigst tt och giffne ere, saa vel som och den geistlich ordinantz, m om religionen er vdgangen, effter som her vdi Riget haffuer rit sedvanligt, och frembfarne Konninger for hans Kierlighed ›rt haffuer. Dess til bedre forwaringh, at saa fast och vbrødeen holdis skal vdi alle Maader, effter som forschreffuit staar, ffuer vi ladet henge vor Kongelige Secret her neden forre, h med egen handt vnderschreffuet paa vort Slot Kiøbenhaffn n femb och tiuffuende Mai, Aar effter Gudtz byrdt 1608.

Christian.

Orig. paa Perg. med vedhængende Segl, i Konsistoriets Arkiv, kken Nr. 2.

423.

08. 1ste Juli. Kongebrev om en Slesvigers Optagelse blandt Kommunitetsalumnerne.

Peder Winstrup Superintendent i Sieland fick breff om en Person wdj Communitetet at indtage.

Christianus IV.

Wor synderlig gunst thilforn. Wider, att wij for thend yborne Første och Herre Her Johannis Adolphi, Hertug wdj ›suig och Holsten, wor Elsch^{e} kierre Suoger, hans Kerlighedz tige Intercession schyld naadigst haffue beuilgit, att nerueren- breffuiser Kay N. wnder de hundrede Studenter her wdj

wor kiøbsted Kiøbenhaffn maa bekomme Vnderholdning. Tha bede wij eder och wille, att naar j her med besøges, j da strax forne Person wdj Communitetet wnder forne de C. Studenter forschaffer Pladz och Vnderholdning. Thermed etc. Haffniæ 1. Julij Anno 1608.

Sjælandske Tegnelser XX, 220.

424.

1608. 10de September. Prof. Thomas Finckes Anbefaling for Povl Andersen, Søn af afd. Prof. D. Anders Lauritsen. Han agtede sig til Tydskland for at studere videre.

Benevolo Lectori.

Præsentium exhibitor Paullus Andreæ Haffniensis certo suo & amicorum consilio in Academias Germaniæ abiturus id a me petiit, ut literis sibi meis in itinere adessem.

Equidem cum eum non ob id tantum amarem, quod honesto inter nos loco natus esset, sed potissimum quod optimi patris D. Andreæ Laurentii, clarissimi olim Academiæ nostræ professoris Theologi, insistens vestigiis rectam studiorum et virtutis viam premere egisset, eoque nomine jam a facultate philosophica primo artium gradu ornatus esset, et jam annum fere in domestica conversatione indolem mihi suam, vitæ innocentiam atque mores probasset, non debui nec volui committere, quin hasce facile obtineret. Quibus ut de prioribus fidem facio libenter, ita omnes in quos inciderit viros doctos ac bonos, qua par est ratione amanter rogo, ut hunc sibi bonarum artium studiosum de meliore nota commendatum habere velint et ipsum sine dubio memorem ac gratum, me certe ad paria vicissim humanitatis et benevolentiæ officia promptissimum perpetuo experturi. V. Hafniæ 10 Septemb. 1608.

Thomas Finckius
Acad. Hafn. professor.

Orig. med Segl i Gl. kgl. Saml. 1076 Folio. Hoslagt findes et Vidnesbyrd paa en trykt Blanket, udstedt den 12te Oktober 1608, hvorved Fridr. Taubmann, Rector Univ. Witteberg., bevidner, at Paulus

[redacted]

Andreæ Haffn. Danus har ladet sig indskrive ved Universitetet sammesteds. Samt et lignende Vidnesbyrd, udstedt 8. Maj 1611 af Bartholomæus Nasserus, Rector ved Strasburg Universitet, om at Mag. Paulus Andreas Hafniensis Danus har ladet sig immatrikulere paa sidstnævnte Sted. — I Gl. kgl. Saml. 3647, 8vo gjemmes samme Povl Andersens Regnskabsbog, hvoraf blandt andet ses, at D. Hans Resen 30. Juli 1605 forstrakte ham med det fornødne til hans Bakkalaurpromotion, og at han i Juli 1607 og i Juni 1608 var Respondens ved D. Thomas Finckes medicinske Disputatser. — Endelig findes i Gl. kgl. Saml. 1076 Fol. sammen med de ovennævnte Vidnesbyrd endnu følgende fra en senere Tid: Kong Christian IV's tydske og latinske Pas og Anbefaling, dat. 18. April 1622, for Mag. Paulus Andreæ, der agtede sig til Tydskland, Frankrig, Italien og andre Lande for at continuere sine Studia. Samt et Blad trykt i Padua (i Folio), dat. 2 Okt. 1623, med Overskrift: »Festivis honoribus ill. & excell. viri Dn. Pauli Andreæ Paulini Dani inclitæ Nationis Germanicæ Consiliarii dignissimi, Laurea Medica insigniti» — »applaudebat amica Musa Joannis Thuilli Mariæmontani Phil. & Med. D. in Acad. Patav. Humanitatis Profess. Ord.» (Jvfr. Suhms Saml. II, 3, 9).

425.

1608. 21de Oktober. M. Niels Senning, der havde været Universitetets Præst og nu var Biskop i Oslo, skriver til Rektor og Professorer om en Strid, han havde med sin Efterfølger ved Vor Frue Kirke, M. Peder Skjelderup, angaaende Naadensaaret.

S. Singularis vestra in me, Reverend atque Clarissimi Viri patroni mihi semper venerandi, benevolentia me ad vos compellandos reddit animosiorem et a vestro sancto concessu opem auxiliumque petendum. Velitis, quod par est, pro antiqua vestra æquitate discernere, quid mihi pro anno gratiæ a Successore M. Petro, quid item illi pro officio debeatur, qui a me sustentationem mercedemque pro officio postulat, tantumque mihi cedi dies sex mensium sine omni stipendio existimat. Ejus postulatis pro me respondet Ordinatio Regia pag. 43 § 3. Ut alia loca taceam, meis autem favere videtur, quandoquidem pag. 41 dicitur: huis med Arbede oc Vmage fortienes, regnes icke for benaadning. Ideo mercedi, quam terminus Paschalis mihi contulit, meo labore satisfeci, excepto octo septimanarum labore, resignabam autem penultimo Februarii. Cum igitur annus

meus gratiæ ad initium Augusti minimum pertingat, Ordinat. pag. 91 B., existimo deberi mihi oblationes ad initium Aug. in templo oblatas; foenum totum, pecudum decimas, ex stipendio autumnali duas tertias et tertiam partem decimarum frugalium (prout annus a Martio incipiat et meus annus gratiæ ad Aug. excurrat); sed nescio, qui adeo stricte mecum agatur, qui cogor vobis negotium in re aliena facere, quod in eo non feci. Antecessor enim meus in aulam accersitus ultimo Aug. valedixit parochianis Marianis, decimas stipendiumque autumnale integra sibi reservavit relicto pone se labore, quem quia comministri ad meum usque adventum sustinuerunt, iis persolvebam ex sententia soceri dilectissimi Rev. et Clariss. Viri D. D. Petri Vinstrupii, hujus enim meminisse et comministros existimo, et quamvis fere totum stipendium vernale ita sit consumptum, ab illustri Academia ne hylum quidem postulavi ad itineris mei sublevamen, quod, Aureliis vocatus, meis sumptibus domum usque perfeci. Pluribus hanc quæstionem apud vos D. Rev. non diducam, sed fretus vestra æquitate et candore mihi satis perspectis, vestri judicii facio, quid ea in re sitis pronunciaturi, pronunciabitis autem, ut spero, quod æquum honestumque sit, quibuscunque ego officiis vicissim V. R. dignitati inservire possum, polliceor me sancte facturum summo studio et diligentia. Valete Aslojæ 21. Octob. 1608.

V. R. D. studiosissimus
Nicolaus Senningius.

Udskrift: Hederlige och høylærde mend Rectori och Professoribus vdi dett Kongelige Universitet vdi Kiøbenhaffn, mine gunstige patroner oc gode venner gandsche venligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184. Vedlagt findes en Skrivelse til Universitetet fra Enwold Kruse, dat. Aggershus 17 Oktobr. 1608, hvori han varmt anbefaler Biskop Niels Clausen Sennings ovenstaaende Andragende og bemærker, at denne »herudi Oslo nu halff anden gandsche Aar epther Sallig Mester Andersis død begynder først nogett adt bekomme«, og beder Professorerne at betænke »thend store Vdgifft, hand med hans stuore Huusholding her thill dags er vdi geraaden, och endnu frembdells schall vdstaa«.

426.

1608. 29de November. Kongeligt Privilegium for D. Hans Resen paa Udgivelsen af nogle danske Bøger.

D. Johannes Resenius professor wdi wniuersitetit i Kiøbenhaffnn fick beuillingh, paa dansche sprogh thisse efftterschreffne bøgger att lade edere och vdghaa, som er thend tydsche theologia met forklaringh, thet gyldene griff paa bibelen, thett gyldene fader-vor, korszens speill, huilke ere vdsatt aff Italiensche effter Hieronimum Sauonarolam, huilcke for^ne^ bøgger icke her vdi riigett nogen anden schall tilladis vdi thi aar effter thette breffs datum att lade trøche, ellr paa andre steder trøcht att indføre, och ther som nogen siig vnderstander her emoed att giøre, da schulle aff samme forbudne bøgger (de haffuer met at fare) halffparten till hans Maytt. och anden halffparten till D. Resenium vere forbrutt. Schanderborgh 29 Nouemb. anno 1609[1]).

Sjælandske Registre Nr. 15, Fol. 225.

427.

1609. 23de April. Kongen beder Universitetet og Præsterne om for denne Gang at give Bygningsskat til Kjøbenhavns Befæstning.

Christian den fierde med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Konningh etc.

Wor synderlige gunst tilforn. Vi beder eder och naadigst begierer, at i oss til synderlige villie och velgefalde vnderdanigst ville beuilge paa denne ene gangh at giffue Skatt aff de Husze och Leyewonn[ing]er, som i haffue her vdi Byen eder tilhørigh, til befestningens behoff her sammestedtz, lige ved andre indbyggerne her vdi Byen. Vi ville eder naadigst haffue loffuet och tilsagt, at saadanne eders beuillingh icke skal komme eder,

[1]) Saaledes i Registranten, men da alle de omgivende Breve ere fra 1608, er det sikkert en Skrivfejl.

[redacted]

enten nu eller vdi frembtiden, eller eders efterkommere, paa eders Friiheder og Privilegier til hinder eller forfangh vdi nogen Maade. Ther med skeer oss vdi synderlighed til villie. Befahlendis eder Gudt. Skreffuet paa vort Slott Kiøbenhaffn den 23 April. Ao. 1609.

Christian.

Udskrift: Oss Elschelige och Høiglerde Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdi Vniversitetit her vdi vor Kiøbsted Kiøbenhaffn, sampt Præsterne och den gandsche Clerecie her sammestedtz samptligen.

Af Acta Consistorii, Nr. 3. Fol. 8—9.

428.

1609. 23de April. Kongebrev, hvorved Abel Werner anbefales til Optagelse i Kommunitetet.

Doctor Resenius fick breff en person att inthage wdi Vniversitet.

Wor synderlig gunst thillforn. Wiider, att effthersom wii naadigst haffue bewillgett, at neruærendis breffviser Abel Werner[1]; maa med første Leilighed bliffue inthagitt wdj Vniversitetit her vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn: da bede wii Eder och naadigst begehre, att naar I hermed besøges, I daa hannom lader did anhamme, och siden bekomme lige wnderholding wed de andre Studenter dersammestedtz. Der med etc. Haffniæ den 23 Aprilis Anno 1609.

Sjælandske Tegnelser XX, 260.

[1]) Formodentlig en Søn af Abel Berner, Kannik i Slesvigs Domkapitel og Embedsmand i det tydske Kancelli (se Nr. 239).

[redacted]

429.

1610. 3die Januar. Kongebrev til Universitetets Rektor og samtlige Professorer om at møde ved Prinds Christians Hylding i Kjøbenhavn d. 14de Marts s. A.

Christian den Fierde med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh.

Wor sønderlig gunst thilforn. Wider, at epthersom menige Danmarckis Rigis Stender nu nogen rum tid siden forleden aff høyuichtige Betenckende haffue samptligen keist, kaarit och vdwald den høyborne Første Hertug Christian, Hertug thill Slesuig, Holsten etc., woris Elsch^{e} kiere Søn, thill Danmarckis og Norgis Konningh att were (om Gud almectigste det saaledis haffde forseet, att hans K. woris dødt offuerleffuendis worder) och derhoes vdj lige maade beuilgit och thennom forschreffuit vdj sin thidt, och naar thet aff thennom begierdis, at wille (efftersom gammel skick och seduanne her vdj thisse Lande och Riger allthidt werit haffuer) hylde høygbe^{te} woris Elsch^{e} kiere Søn. Tha haffue wij nu for raadeligt och gott ansehet at wille lade høybe^{te} woris Elsch^{e} kiere Søn hylde aff alle wore vndersoter her vdj Rigit, vdj ett huert Land vdj sehr. Och haffue wij berammet samme Hylding at schulle schee her vdj wort Land Sielandt wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn den 14 dag Martij nu førstkommendis. Thj bede wij eder och naadigst begiere, attj samptligen willde rette ethers leilighedt epther sielff vdj egen Person thill for^{ne} thid och stedt att were thilstede, tha ydermere at forfare, huis till samme thidt om høybe^{te} woris Elsch^{e} kiere Søns Hylding bliffuer faaregiffuitt, och eder derudinden goeduilligen att lade befindis. Thermedt schier Oss vdj sønderlighedt til wilge. Thi tager her ingen forsømmelse fore. Befalendis eder Gudt. Schreffuit paa wortt Slott Kiøbenhaffn thend 3. Januarij Anno 1610.

Vnder wortt Signett

Christian.

Udskrift: Oss Elsch^{e} Hederlige och Høylerde Mend, Rectori,

[redacted]

Doctoribus, Magistris och menige Professoribus i Universitet her vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Er lest in Consistorio den 5 Januar. Anno 1610.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

430.

1610. 29de Januar. M. Povl Mortensen Ostrup, Rektor i Ribe, besvarer et Tilbud fra Universitetets Rektor om en Professorplads.

Magnifice domine rector, promotor & fautor suspiciende, vosque reipublicæ literariæ in regia academia Hafniensi antistites præstantissimi, humanissimæ vestræ mihi sunt redditæ literæ ad 21 Januarii, vestro jussu & mandato die 3 eiusdem ad me exaratæ. In iis cum vestrum singularem in me fauorem tum præclarum de me judicium egregie satis & candide declaratis, dum me, licet indignum, in vestrum ordinem cooptare, et professionem pædagogicam primam in academia regia modo vacantem benigne mihi offerre dignamini. Hoc vestrum in me studium & benevolentiam singularem grata mente agnosco, vobisque omnibus et singulis tantas ago gratias, quantas animo meo concipere possum maximas, operamque dabo, vt hoc vestrum beneficium in hominem gratum et memorem collatum esse ipsimet propediem cognoscatis et fateamini. Multa vero & varia modo occurrunt, quæ animum meum diuerse trahunt, & me quodammodo dubium reddunt. Ab hac enim parte sentio primum ingenii mei tenuitatem et virium ad hoc onus sustinendum imbecillitatem. Deinde intueor parentum dulcissimorum, affinium ac amicorum gratissimam jucundissimamque consuetudinem, qui vt invite certe dimittent, ita et ego vicissim ab illorum amplexu illibenter admodum diuellor: vt interea taceam difficultatem illam, quæ mihi marito in totius familiæ bonorumque translatione incumbit. Ab altera vero parte diligentius perpendo cum vestrum de me judicium & honorificam existimationem, academiæ claritatem, loci ipsius & vrbis splendorem & spem vlterioris promotionis, tum etiam (quod certe maximum) Dei superiorumque voluntatem, cui resistere et aduersari mihi est piaculum. Quid

[redacted]

igitur aliud faciam, quam vt plus tribuam vestro maturo judicio, quam meæ ipsius de viribus & ingenii tenuitate diffidentiæ, ac præferam vestram pariter ac Dei superiorumque voluntatem parentum & amicorum amori aliisque incommodis, quæ huic mutationi adhærere videntur.

Deum igitur me hinc auocantem sequor & tibi, rector magnifice, reliquisque viris præstantissimis, viris cordatissimis submisse pareo, spartam, quam ut ornem benigne offertis, modeste suscipio, meamque operam hac in parte Deo & vobis polliceor, voueo, condico; sperans, Deum, qui potens est in infirmis, & qui vna cum officio eiusdem administrandi vires largiri assolet, virium quantum satis est, subministraturum, quo omnia cedant in nominis ipsius gloriam, academiæ laudem, juuentutis studiosæ & meum ipsius commodum & salutem.

Destinaram certe humanissimis vestris literis coram respondisse, sed iter, quod paraueram, hyemis inclementia aerisque inconstantia impedivit. Quamprimum autem hinc dimissionem impetrauero, reculas meas composuero, & per hyemis asperitatem licet, me vobis obedienter sistam, & quod vultis, conabor Deo volente & benedicente ad vestrum nutum perficere. Vale, rector magnifice, sic & vos, viri præstantissimi clarissimique, diu felices valete. Ripis Cimbrorum 29 Janvarii anni 1610.

Tuæ magnificentiæ vestræque humanitati
addictissimus
Paulus Martinius
Ludi literarii apud Ripenses moderator.

Udskrift: Amplissimis & clarissimis viris, magnifico D. Rectori, & professoribus in regia academia Haffniensi celeberrimis, dominis suis præceptoribus & promotoribus æternum colendis.

Paategnet: Lest in consistorio 10 Febr. anni 1610.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

[redacted]

431.

1610. 28de Maj. Lensmanden paa Skanderborg anbefaler til den kongelige øverste Sekretær en Søn af Slotspræsten paa Skanderborg, der ønskede at studere i St. Andrews i Skotland.

Min gandsche wenlig och goeduillig Helssenn nu och altid forsendt medt vor Herre. Kiere Niels Krag, Broder och synderlig goede Ven, Jeg tacker dig gandsche wenligen for all beuiste ære och goede, huilchet Jeg stedze goeduilligen egien forschylle vill vdi alle huis wenlige maade Jeg ved dig till ære, vilge och Thienneste kand werre etc. Kierre Niels och kierre Broder, Jeg giffuer dig gandsche wenligen att vide, at den Dannemand Her Pouil Andersen, Slodtz Predeckant her sammesteds, haffuer en vng karll thill Søn ved Naffn Anders Pouilsen, som hand gerne (om mueligt vor) wille haffue indsadt vdi det Colegium thill Sancti Andris vdi Skotland holdes, huor offuer hand till desbedre befordring haffuer werrit min Forschriffuelse til dig begierrendis, att du som hans thilforladendis goede ven wille for min schyld werre hannum thiil det beste behielpelig, att Kongl. Maytt. naadigste wiille medtdielle hannum hans Naadis Forschrifft thill Kongl. Maytt. eller Dronningen vdi Schottland, att for^{ne} hans Søn desbedre kunde vdi samme Colegium indkomme. Huorfor Jeg er paa dett alleruenligste begerrendis, du som min goede Broder och Venn wiille wel giørre och werre den Dannemand her vdi behielpelig, och paa hans vegne vnderdanligen hoes høy^{le} Kongl. Maytt. herom ahnlange, det flittigste dig mueligt er, hand vill dett medt ald Thiennistuillighed hoes dig forskylle, och Jeg for min Person vill vdi alle wenlige maade giernne thienne dig egien. Kierre Niels och goede Broder, Jeg beder dig ochsaa gandsche gierne, att du vilt haffue mig vdi din goede Hukommelsse medt de Breffue hoes Kongl. Maytt., som du mig senistenn loffuett, och vdi Viborg hoes dig bleff ahntegnit. Vdi alle huis Maade Jeg egienn kand giørre dei dig thill ære och goede werre kandt, schall du stedze finde mig gandsche goeduillig. Will nu och altid yndsche och haffue dig Gud allermegtigste befallet medt mange thusind goede Netter,

Jeg och mine (sic) Koene yndscher dig. Schanderborg den 28de May Anno 1610 etc.

Lauriidttz Ebbesen,
Egen Handt.

Udskrift: Erlig och welbiurdig Mandt Niels Krag thill Aggerkrog, Kongl. Mayts Øffuerste Secreterer, Min kierre Broder och sønderlig goede Ven gandsche venligen thilschreffuit.

Uden paa Brevet: Her Paul Andersen, Schlossprediger zu Schanderburg, hatt einen Sohn, mit Nahmen Andreas Paulsen, denselben wollt er gerne, studirens halber, ins Collegium S. Andreæ in Schottland befordert wissen. Hierauff haben Ihre kon. Mayst. ihme gnedigst gewilliget intercessorias ad Regem et Reginam Angliæ. Gewilliget beides Copenhagen 2 Junii 1610.

Afskrift i Langeb. Diplomat. efter Orig. i det tydske Kancelliarkiv. I Ausländ. Registrant findes de kongelige Anbefalingsbreve, som ovenfor omtales.

432.

1610. 6te Oktober. Universitets-Statut om Udgifterne ved Erhvervelsen af Doktor- og Magistergraden.

Constitutio Anni MDCX de sumptibus Doctoralibus & Magistralibus.

Effttersom vor allernaadigste herre och konningh haffuer dett nu nyligen saa christeligen forordnedt, att her effter skulde holdis maade och skik med Brydløpper och anden werttskab iblant borger och then menige mandt, saa haffue vy effter voris gode Conservatoris raadt ocsaa dett samme vdj denne kongelig Academie vnderdanigst vilde effterkomme, saa meget muligt verre kunde, baade vdj alle andre samquem saa och derhos vdj Doctoratz och Mesterkaast vdj synderlighed, vdj huilke denne forordning endelig holdis skall, som effterfølger.

1. Skall aldelis verre affskaffet all tractation in Examinibus, och med quinderne, der ellers pleye att draffue. Item medt dem, som invitere, effterdj de 4 erre aff Communitetet, och de 2 Magistri med Pedellerne pleye ellers sielden att komme.

II. Skulle icke biudis vden Professorerne, Borgemestere och Raadt medt Kongens fougedt och andre Magistri och Doctores, som erre thilstede, och Sognepresterne och deris Capellaner medt deris hustruer, och siden nogle af Candidatorum deris venner effter deris egen leilighedt, som och i bekaastningen actis skall, saa de alle thillsammen kunde bliffue vij, viij eller ix skiffuer i det meeste, efftersom de erre faa eller mange till, saa det ganske kandt bekostis med 100 rigs dr. eller lidet meer eller mindre, thill mad, dricke, kok, kellersuendt, thillsiunsquinder, och andre, effter kiøbet och leiligheden.

III. Skall der icke werre vden ett Middags Maalthid, effter fundatzen, saa der skulle spises vij retter vdj Doctor kaast och siden Confect; och vdj Mester kaast (vden confect) medt Pomerantz eller æble och figen eller nøder och hobety[1]).

IV. Skulle icke bedis thill att thienne for borde vden en thill huert bordt att berre madt, och 3 eller 4 att skenke for alle, iblant huillke skulle werre de 4, som invitere, medt Pedellerne och Vniuersitetz fougedt, item Rectoris och Decani Famulus.

V. Ville vy ochsaa, huad voris Ordens follk er anlangendis, alldelis affliust och forbødet haffue alle skaale och maning beskeedt at giørre, saa viitt dett emellom os selff, andre vfortørnedt, mueligt er, saa att huo ellers her emod noget sig fordrister, och megst nar handt der om er paa mint, huilket Rector oc Decanus och en huer aff Professorerne och Vniuersitetetz thienere icke maa forsomme, skall straffis aff Rector som den, der saadan christelig forordningh moduilligenn vilde foracte, sampt dennem, som hannem y lige maade efftersølge medt saadan vbeskedenhedt.

VI. Skall anden Dagen strax for Middags Maallhid holdis Regenschab baade om kaasten och alt andet thillige, allenisle offuerverrendis Decano paa sin och Facultetens, och Notario paa Rectoris vegne, som ochsaa hues offuerbliffuer, nar de erre mange Promouerede thillige, skulde skiffte thill fattige Studenter

[1]) I en anden Afskrift af denne Bestemmelse (i Konsist. Kopibog) staar her: hobely etc.

y deris Neruerellse, med deris egen villie och samtycke, saa fougeden, Pedellerne och de, som thiente thill Kaasten, der effter kunde spisis samtt dennem, med hues offuerbleffuett er.

VII. Skulle de, som promoueris Doctores, giffue huer Pedel j Rdr., famulo communi ½ Dr., klokkeren thill vor Frue samptligen j Dr., och lige saa Trykeren medt hans suenne j, ij eller iij Dr., effter leiligheden, Musicanterne thillhobe vj eller viij Dr. Men Magistri huer, huer Pedel ½ Dr. och famulo communi j ℞, och det andet lige som for er rørtt; noch pro Baccalaureatu, om nogen icke er promovered thillfornn, 1 ℞.

VIII. Skulle Doctores y deris Promotz giffue sædvanlige Ere skenk (for det de ellers skulle giffue Decano och Academiæ) som er, nar der er en, huer aff Doctoribus j Alne fløiell, och huer aff Magistris Lectoribus j par perfumered handske, paa enn Dr. y det ringeste. Men nar de erre 2, huer aff Doctoribus thill fløielen j Rosenobell till beredningen, och huer aff Magistris till handskene j Krone, eller och meere paa begge Sider, om de vorde fleere, huillked Decanus skall forordinere effter den leilighedt: Och siden Kiøge handske effter gammell viisz thill de andre, vden de ville giffue Borgemestere och Raadt, item Presterne, noget bedre. Och skulle ingen handsche forsendis thill nogen, som icke er thillstede y Promotzen.

IX Skulle de, som bliffue Magistri, giffue till Academien etc. effter fundatzen, och lige saa pro baccalaureatu, de som der vdj icke erre promouerede thilforn.

X. Och er dette fortagedt, at althing betimeligen aff Decano och Candidatis saa skall endeligen anslais och offuerleggis, at det alsammen kommer en Doctor at koste, om hand er eene, icke meer end 200 Rigsdr., eller, om de erre 2, meer huer end 150 Dr.; och om de vorde flere, huer meer endt 100. Eller en Magistro, nar de erre 10 eller fleere, meer end 20 Dr., och nar de erre faere, end 25, eller och 30 Dr. naar de erre faae, det forrige althid anseet med sparsomlighedt. Baccalaureatus bekostning skall synderligen regnis derforvden, om nogle icke erre der vdj promouerede, ut supra. Och skulle samme penninge, før Promodtzen skeer, nedleggis hos Decanum, och der aff tagis de 100 rdr. etc. thill kosten, huillke en aff Candidatis

thill sig skall anamme paa regenschab, om huilikedt før er rørlt, och siden lade althing forderligen bestille, som det sig bør.

Menn dersom nogen nu fordrister sig thill her emod at giørre, skall Rector æske thill straff och lade indtfordre aff Decano superiore 100 dr., och aff huer Doctore, som da promoueris lige saa megett, men aff decano facultatis philosophicæ 50, och aff huer hans Magistris 25, halffdeelen till Vniuersitetet, och halffdelen thill fattige Studenter, foruden huis straff der bør medt at føllge, om nogen saadan god ordning och skik moduilligen vilde aldelis foracte. Men dersom Rector det forsømmendis vorder, skall hand selff staa sin Successori derfor till rette i alle Maade, och saa fremdeelis, indtill der skeer execution offuer en huer for sin forseelse, som vedbør: vden den høye offuerøffrighedt noget for synderlig aarsag skyld kunde sinnis anderledis nogen at maatte thillstedis, denne almindelig forordning der medt dog ellers vforkrenckedt y alle Maade.

De mandato superiorum et senatus Academici.
Teste Canuto Bieschio, Notario.

Af Acta Consistorii Nr. 3, Fol. 94—97 Forordningen blev vedtagen i Konsistorium d. 6 Oktober 1610. (Tidligere trykt, men med adskillige Fejl, i Badens Univ. Journ. V, 45—47).

433.

1611. 28de Marts. Professor Thomas Fincke beder M. Poul Andersen (se Nr. 424) at tage sig af hans Søn Jakob Fincke under hans Studeringer udenlands.

Ornatiss. D. Magister, amice optatissime.

Cum te in scholam Misnensem intelligerem nobilem puerum Nicolaum Trollium adducturum, indeque studiorum causa in Academiam Argentinensem concessurum: ego vero meæ olim inibi institutionis recordarer: decrevi omnino filium meum Jacobum e schola Misnensi itineris Argentinensis comitem tibi conjungere. Quia vero præ et ætatis et judicii immaturitate aliena opera et fideli subinde consilio et auxilio opus habet: id

abs te majorem in modum rogo: ut imbecillitati illius et in itinere et in studiorum deinceps curriculo saníoribus consiliis et salutaribus admonitionibus subvenire velis: ut præceptorum suorum ac professorum animos sibi diligentia, industria vitæque innocentia conciliet: in studiis suis Arithmeticis, Mathematicis, linguarum, philosophiæ ac Eloquentiæ eam ponat diligentiam et industriam, in rebus vero aliis eam sectetur frugalitatem, ut rerum suarum sategisse et paternæ expectationi satisfacere voluisse reapse videatur, ipse interim ad optatam virtutis ac eruditionis metam progressurus. Bonorum et eruditorum tantum sibi amicitiam conciliet: ut linguæ sibi et Germanicæ et Latinæ usum familiarem reddat: honestaque eorum æmulatione publicis memoriæ ac judicii exercitiis et declamationibus interesse et præesse discat. Rationum tabellas bis quotannis, literas vero mittat creberrimas. Ut autem bona gratia e schola Misnensi abeat: prius ineundæ erunt cum cl. Dn. M. Menio rationes, earumque conficiendæ tabulæ. Ex rationibus nuper missis intelligo filium meum 2 Octob. 1610 debuisse 10 Thal. 2 g. 5 d., quam summam interim auxerunt et facti sumptus et adhuc faciendi. In eorum autem solutionem superiore mense Electorali nuncio Vrbano Wolffo 70 thal. commisi. Rationum autem tabellis conjungi optarem officinæ pharmacopoei schedam de 6 fl. 8 g. superiore Majo solutis, et ejus generis alias.

Testimoniis Jacobum ornari haud abs re fuerit. Quodque gratitudinis et consuetudinis loci merito Dn. M. Menio hospiti, Scholæ Rectori aliisve tribui debet: id ego facile concedo, quin deinceps omnibus ac singulis quævis humanitatis ac amicitiæ officia paratissima defero.

Magnificus D. Cancellarius suum nepotem et in itinere et inibi recte curari vult: ut tuis ad me literis de omni ipsius negotio, de hospite, de mensæ, lecti, cubiculi, lotionis, institutionis, rerumve aliarum pretio deque supellectile ejusdem recte tradita certior reddi per me possit.

Quod superest, iter vestrum bonis omnibus prosequor, ut eo feliciter confecto metam optatam sospites attingatis, et ad omnem animi ac voti mei sententiam rectissime valeatis. Ego

[redacted]

hanc operam tuam filio meo præstitam benevolo ac grato animo perpetuo agnoscam, et pari affectu demereri conabor.

Hafniæ 28 Martii 1611.

H. T. studiosiss.

Thomas Finckius.

Udskrift: Doctiss. ac ornatiss° Dn. M. Paullo Andræ, amico meo optatiss° s. p.

Orig. i Kongl. Bibl., Bølings Brevsamling.

434.

1611. 5te August. Professorerne bede Universitetets Kansler om Bistand mod Byøvrighedens Forsøg paa at faa dem paalagt Vagthold.

Responsum Professorum R. Academiæ ad petitionem Oppidanorum de vigilijs & excubijs.

Vigilamus & excubamus nos quidem fidelissime pro incolumitate S. R. M^tis^ & exercitus ac totius Regni precibus assiduis. & quavis officij nostri, satis gravis, industria religiosa: parati insuper non minus quam qui sunt in ullis Academijs, aut magis etiam, ad contributionem postremis literis Regijs nobis imperatam; & omnia illa, quæ voluerit a nobis fieri sive S. R. M^tas^ sive Magn. Dn. Cancellarius, conservator Academiæ colendissimus. Hoc tantum obnixe & suppliciter orantes, ne periculum fiat privilegijs manifestis, indultis nobis a Regibus serenissimis ac recte confirmatis, iterato etiam, a S. R. clementissime, quibus sane oppidani haud obscure insidiari videntur; quæ heic diserte habent, Professores fruituros singulari regia protectione. & quidem inprimis in hac urbe, immunes & exemtos ab omnibus oneribus & grauaminibus Reipublicæ cum suppositis &c. Idqve inprimis, quod juramento obligati simus ad privilegia nostri ordinis honestiss. integra relinquenda successoribus, quantum per nos fieri potest: ut malimus singuli quiduis damni heic potius, quavis honesta ratione in fortunis nostris pati, si illud adeo ex re a tam paucis, aut necessarium videretur, quam

[redacted]

periclitari nomine neglectæ fidei apud posteritatem, & conscientia. Interea autem & consilium supplices expectamus a Mag. Domino Cancellario, & auxilium apud S. R. Maiestatem, quantum opus est & fieri potest rectissime. Hafn. V Augusti Anno CIↃ, IↃ, CXI.

Illustri ac Magn. Dn. Cancell.
subiectissimi
Rector & Professores Acad. Haffniensis.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog II, Fol. 74.

435.

1611. 18de Oktober. Biskop Jens Gødesen i Aarhus svarer Universitetets Rektor paa en Klage, han havde ført, over at nogle Studenter fra Aarhus havde faaet gejstlig Ansættelse uden Testimonium publicum.

Salutem et officia humanitatis in Christo Jesu. Allatæ sunt mihi nuper literæ, Magnifice Dn. Rector, vir doctissime et amice observande, qvibus qveritur Senatus Academiæ, Studiosos sæpe, ruptis legum repagulis et posthabita jurisjurandi religione, clam et perfide se a vobis subducere, delusis creditoribus et sine publico testimonio, qvales in Dioecesi hac meæ inspectioni demandata duos reperiri, Dn. Jacobum Petri in Tued et Dn. Christianum Michaelis de Seiling, dictis Academiæ literis proditur. Ad priorem qvod attinet, ex Dioecesi Ripensi est, a nobilibus D. D. Hulldericho Sandberg et Gerhardo Brusche vocatus in parochum Tued peninsulæ Molsæ, ubi sua habent prædia et suos ex parte colonos; hic publicum monstrat testimonium, sibi sub initium veris anni proxime præteriti ex Academia collatum eodem mense Martio, qvo initiabatur sacris. Cujus, in majoris fidei evidentiam, copiam, sua manu exaratam et hisce adjunctam, mihi impartiit. Verum, num pro dicto testimonio solutum sit Dn. Rectori, fatetur se implicita schedula, manus suæ attestatione, ignorare, siqvidem dictus nobilis Gerhardus Brusche hoc testimonium suo nomine obtinuit, et pollicetur, se prompto animo, cum innotuerit, cui et qvantum solvat, satisfacturum. Alios creditores habere se Haffniæ diffitetur, postqvam per studiosum,

Andream, Dn. Petri in Sladel filium, qvod se debere noverat (teste recognitionis ejus adjuncta copia) transmisisset; num fidem datam in solutione, suo nomine præstanda, servarit, fatetur sibi in ·solidum non constare. Qvare si deprehenditur hic pastor aliter, qvam decet candidum, agere et debere adhuc D. D. Professoribus vel civibus, ero, qvantum mej est officij et valentiæ, avthor, ut faciat, qvod personam suam decet et officium. Præterea, qvod in literis suis ad me qvestus est Magnif. Dn. Rector, dilectam juventutem sibi nolle sapere, et plurium modo fatalem esse morum dissolutionem et ἀναγωγίαν, qvi ut Phryges plagis acceptis sapere, qvam paternis consiliis et sobriis monitis parere malunt: Idem indies in inspectione discentium in Scholis minoribus apud nos non sine molestia experior. Cujus generis est, qvod superiores scholastici ludi hujus literarii præsumant animo se non teneri Chorum invisere mane et vesperi ex more hactenus servato, licet præ inferioribus binis gavdeant scholæ beneficiis: stipendio regio pro sumptu et potioribus in vicinia paroeciis visitandis, taceo qvod ex ordinationis præscripto fol. 21. 63 obligentur ad hoc officium præstandum. Tibi optime constat Magnifice vir, qvod in Ecclesia Cathedrali, qvod Ripis est et Viburgi, teneatur certus numerus superiorum ex schola adjungere se Psallentibus in Choro, licet prolixius protrahatur loci utriusqve Psalmodia. Viburgi tota schola comparet in Choro bis in die, et non tædet eam integram horam in hac administratione complere. Cum 12 ex scholæ nostræ alumnis dimidiæ tantum horæ spacio administrare onus grave videatur et intollerabile, prætendentibus se non obligari ad hoc officium chorale, cum eos expresse non obliget Fundatio regia. qva confertur et confirmatur ipsis dicta eleemosyna in sumptum. jam nullus dubito, qvin Maj^tas regia velit juventutem pietatis exercitiis debito tempore interesse. Qvid enim (ut dixit qvidam) est Adolescens sine religione et senex sine devotione? Ne gravetur qvæso, Magnif. Dn. Rector, me edocere, qvid heic sentiat consultum, num disciplinâ possint cogi ad hoc officium præstandum, an secus. Mea vicissim Dignitati suæ constabunt studia et officia paratissima. Succurrit heic, quod præterii, de altero studioso, Dn. Michaelis de Seiling filio, qvem Academia

perstringit et incusat, hæc pavca subdere. Mihi studiosus ille tenuiter est notus, per me nec est initiatus sacris, nec ulli Ecclesiæ apud nos, qvod ego sciam, præest. Inavdivi cujusdam relatione, eum pædagogum agere in Dioecesi Asloensi, qvæ est Norvegiæ. Si ad nos venerit aliquando, avthor ero ipsi, qvantum est mei officii, ut creditoribus jure qvod debet satisfaciat. Æternus Dej filius clementi sua voluntate regat et potenti sua dextera protegat et conservet Ecclesiis nostris et Scholis [statum] incolumem et florentem quam diutissime. Dabantur Arhusii ipso die Lucæ Evangelistæ Anno 1611.

R. D. T.

Joannes Egidius.

Udskrift: Clarissimo, eruditione eximia et virtute multa præstanti viro, Dn. D. Johanni Resenio, in illustri Hafniensium Academia Rectori Magnifico et Theologo primario, Domino meo et favtori in Christo colendissimo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 195. Vedlagt findes tvende Sedler: 1. hvorved Anders Pedersen Staddell tilstaar, at han af Hr. Jacob Pedersen Mariager i Tved har modtaget 8 Dlr. til dermed at betale dennes Gjæld i Kjøbenhavn; 2. hvorved bemeldte Præst tilbyder at betale, om han var Professorerne noget skyldig for sit Testimonium, som Gert Bryske havde hentet til ham.

436.

1611. 3die November. Biskop Niels Klavsen Senning i Oslo svarer Universitetet paa en Mindelse, han havde faaet om »en Almisse«, han med flere havde udlovet til fattige Studenter.

Min ganske wenlig hellsen forsendt med Gud (etc.). Jeg haffuer bekommed eders welmente skriffuelse och erindring om en ringe almisse, ieg med andre i Guds naffn giffued haffuer, huilked mig saare well mindes, saa wel som och ad S. M. Jon Jacobsøn om samme almisse itt opkast begynt haffde, huilked dog hid inthill for adskillige forhindringer haffuer huiled, och ieg gierne en gang ville ynske, dett kunde samtligen fuldkommes, meres och ei minskes, huor thill ieg och gierne vil giøre

min muceligste flid. Huad min partt er anlangendis, vill ieg for Gud widne, ad den thill dess icke haffuer vered vfrugtsommelig. Men ad ieg hid inthill icke haffuer hoffuedsummen nogen sted afflagt och nedsatt, haffuer anden vdgifft, baade i Kiøbenhaffn och her huos min vnderholdning i Capittell henger, och nu synderlige baade med penninge saa och gerust Rytter och hest ad holde, forhindred. Dog icke mindre, om mig Gud naadeligen inden des vill forløse, skall aff mit fæderne, huor aff ieg och samme haffuer giffued, bliffue forordned, saa mig haabes ingen herfore for Gud skall haffue ad sage. All Miskundheds Gud werdige wenner eder i altt got ledsage och fuldkomme. Skreffued i Opslow den 3 Novembr. 1611.

Niels Clausøn S.

Udskrift: Hederlige och høilerde Mend Rector och Professorer wdi Kiøbinghaffns universitet, mine gunstige thillforladendis wenner, ganske wenligen thilskreffued.

Paategnet: Responsum D. M. Nicolai, Episcopi Asloensis, de Eleemosyna, 200 Daller.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 200.

437.

1611. 11te November. M. Johannes Stephanius, Forstander for Sorø, anbefaler i et Brev til Christian Barnekov en tydsk Student, der i nogen Tid havde studeret i Kjøbenhavn og siden havde været Huslærer i et adeligt Hus og nu ønskede en anden lignende Plads.

Ad Nobiliss. Dn. Christianum Barnekovium pro Andrea Meisnero Glogouiensi Silesio.

Quod Nob. tuam, doctiss. & nobiliss. dne. Barnechovi, hisce nunc interpellem, nec nolens quidem facio, nec tamen omnino volens. Hoc nimirum vetare potuit ingens illud fastigium nobilitatis, virtutis, eruditionis, in quo præ multis summa cum laude eminet Nob. tua & dignitate, quod quidem non facile nec levi de causa, ab homine præsertim nobilitati tuæ non

magnopere noto nec magnæ existimationis, adiri debuit aut in ista præsertim occupationum mole sollicitari. Ad illud tamen impulit partim eruditionis illa comes, humanitas quæ in Nob. T. elucet pene singularis, partim juvenis istius, patria Silesii, eruditi & modesti, qui has exhibebit, petitio. Ejus, cum ante annos complures in numerum studiosorum Academiæ Hafniensis esset ascriptus, notitiam aliquam habui, ex eoque tempore huc usque conservavi, ut id idcirco non potuerim ejus petioni honeste refragari. Nobilissimo domino Jacobo Vlfeldt ita nuper servivit, ut eum non nisi bona cum gratia et humanissima notæ melioris commendatione, literis perscripta, vir nobilissimus & eruditissimus a se censuerit dimittendum.

Operam suam idem hic juvenis cupit adhuc alicui bono viro institutione puerorum privata accommodare, et nominatim quidem Nobiliss. Dn. Otthoni Lindenovio. Quo quidem in negotio promovendo tuæ nobilitatis authoritatem et commendationem plurimum posse confidit. Et hoc est, quod voluit nobilitati tuæ per hasce meas literas significari, aditumque ad eam per easdem sibi parari. Quarum litterarum audaciæ ne nimium succensere velit, Nobilitatem tuam cum studii & officii mei submissa pollicitatione summopere rogatam volo. Bene & feliciter valeat nobilitas tua in multos annos salva & sospes. Soræ 11 IXbris 1611.

N. T. A. J. S(tephanius).

Orig. Udkast i Kallske Saml. 512. 4.

438.

1612. April. Bekjendtgjørelse om Forelæsninger, der skulde holdes ved Universitetet fra Paaske 1612 til Paaske 1613.

Designatio eorum, qvæ D. D. Professores, Deo favente, publice proponent in Regia Academia Hafniensi, a Paschate anni Jesu Christi M. D. C. XII. ad Pascha rursus anni M. D. C. XIII. qvo sciant pietatis et eruditionis studiosi adolescentes, qvid ipsis interea exspectandum sit.

Magnificus D. Rector D. Joh. Pavl. Resenius, post hactenus explicatam doctrinam de divina æterna ὑποστάσει unius me-

[redacted]

diatoris θεανθρώπου Jesu Christi, ac regno ejus D O. M. P. pro illustratione ejusdem, perget porro, in illis qvæ restant in Catechismo minore Lutheri, una cum qvibusdam necessarijs ad nonnulla Catecheseos Witebergensis, pro Scholis regni hujus in puritate Confessionis Christianæ conservandis: qvibus brevi absolutis, exponet σὺν θεῷ Epistolam gravissimam scriptam ad Ebræos, ceu Thesavrum mysteriorum utriusqve Testamenti; qvæ eodem spectant: aditum commodiorem ita parans avditoribus ad alia insuper, huic R. Academiæ et hisce Ecclesijs, in Fundatione et Ordinatione, qvæ vocantur, commendata rectissime et religiosissime.

D. Petrus Winstrupius, Superintendens Roischildensis etc. Si per invaletudinem licuerit, redibit ad Threnos Jeremiæ, hor. 2. p. m.

D. Cunradus Aslachus B. explicatis duobus religionis Christianæ capitibus, nempe de Pœna Peccati et Lege accusante et damnante peccatum, ad Mosaicam historiam, qvæ continetur lib. 1. qvi בראשית vel Genesis dicitur, redibit. In qva non solum textus analysin et difficiliorum locorum ac doctrinarum enarratioem; sed etiam, qvæ ad fontes ipsos et metaphrases varias spectant, συντόμως, Deo opt. max. juvante, expedire conabitur.

D. Leonh. Metznerus hora 8. Deo volente perget de cavsis et casibus matrimonialibus etc.

D. Thomas Finckius Med. Ceptam de capitis affectibus tractationem medicam continuabit, hora 7. a. m.

D. Gellius Sascerides Med. librum Dn. Philippi Melancthonis de Animâ, qvem prælegendum suscepit, ad finem, volente Deo, perducere decrevit, Physiologiæ studiosis, qvæ ad humani corporis structuram et facultates eidem cum Animâ communes pertinent, dilucide ostensurus, hor. 3. p. m.

D. Casparus Bartholinus horâ 12. continuabit explicationem Officiorum Ciceronis, non ita dudum inchoatam. Ex qvibus etiam Præcepta et Controversias Ethicas enucleabit.

M. Christianus S. Longomontanus Mathem: Decanus, Reiteratâ Triangulorum planorum Doctrinâ explicationi et restitutioni Theoricarum cælestium se accinget, et in ea pro viribus,

qvas Deus concesserit, continuo postea versabitur hor. 3. p. m.

M. Johannes Erasmi Physic. perget horâ 12. in Physica Cornelij Ultraject. deinceps ad finem perrecturus.

M. Johan. Janus Logicus, ubi susceptæ Logicæ Reverendi et Clarissimi Dn. D. Job. Resenij finem imposuerit, ad præceptorum logicorum usum commodiorem demonstrandum apud probatos avctores, constituit proponere scriptum Ciceronis de Fato: cum suis argumentis et artificio Syllogistico, ne præcepta propter sese videantur inventa. Qvo absoluto, D. G. ad Logica præcepta R. Agricolæ, vel alterius avctoris utilis redibit. Hæc diebus ordinarijs, hora 6. matutina. Extraordinarijs diebus (hora 2. P. M.) perget in Confessionis Avgustanæ explicatione.

M. Vulfgangus Rhumannus, Rhetoricen Reverendi et Clarissimi Viri Dn. Johannis Resenij Theol. D. facili plenaqve ratione ex Hermogene et Philippo concinnatam proponet, breviterqve qvæstiones controversas ex Qvintiliano et alijs ad majorem Artis evidentiam, pertractabit. hor. 8. mat.

M. Hermannus Nicolaus horâ 7. matutinâ præcepta Syntaxeos hebraicæ explicabit, ejusqve usum alternis lectionibus in Ecclesiaste Salomonis proponet.

M. Canutus Bieschius absoluto tractatu de Anomalis Græcis, in qvo versatur, proponet benedicente Deo Tragædiam aliqvam Evripedis, Hecubam vel Oresten: Subjunget postmodum Epistolam aliqvam sacram, qvæ ex Consilio Magn. Dn. Rectoris maxime profutura juventuti videbitur: Rediturus deinde ad Syntaxin Græcam explicandam: vel aliqvam Isocratis orationem, prout ex usu et re publica maxime fuerit.

M. Gaspar Erasmius Brochmand, manuductione ad sermonem latinum ad umbelicum perducta, ad Musam Plavtinam reditionem parabit, horâ 7. a. m.

M. Franciscus Georg. Ludimoderator et Musicæ Profess. proponet initia Glarian. dieb. extraord. horâ 12.

Hafniæ Impressa apud Henricum Waldkirchium Typogr. Acad.
in Paschate anni Jesu Christi M. D. C. XII.

[redacted]

439.

1612. 31te Juli. Universitetsprogram i Anledning af Prof. M. Knud Bjeskes Død og Jordefærd.

Rect. Acad. Haff. Leonh. Metznerus
V. L. D. et professor Regius.

M. Canutum Bieschium, solidæ eruditionis et admirandæ pietatis hominem, naturæ concessisse, vos ciues Academici et qvotqvot in urbe nostra victitatis φιλομουσοι καὶ φιλοχριστοι procul dubio scitis: at qvi tanti viri ortus fuerit, qvæ vitæ progressio, qvi deniqve ultimus ævi terminus, non æqve fortè scitis. Vt vero sciatis, ita paucis accipite: nam operose et examussatim singula proseqvi, nostri non est instituti. Natus est (qvod nos qvidem scimus) anno seculi Christiani septuagesimo sexto, supra millesimum qvingentesimum, Kertemindæ Fionensium, patre Jano Bieschio, matre vero Catarina Canutia, familia si non generis splendore et intactis Arabum gazis, saltem illabata vitæ integritate satis nota. Postqvam ad aliqvam ætatulam adolevit, ut exercitiis litterarijs habilis videretur, in scholam patriam missus est, in qva cum plusculos annos ingenii et melioris industriæ specimina edidisset, scholam Kertemindensium cum gymnasio Olthoniensi maturo suorum consilio commutauit; ac postqvam inibi in animi repastinationem studio valde pertinax (!) triennium incubuisset, ad Academiam nostram tandem faustiter appulit. In ea autem qvamdiu ciuis Academicus erat, ita versabatur, ut Beischii nomen non tam ut hominis diligentis et modesti, qvam ut diligentiæ et modestiæ omnes usurparent. Nihil heic dicamus, qva adsiduitate optimarum artium et veræ pietatis succum juuentuti in schola Sorana postmodum instillauerit; omittamus etiam qva sui laude nobilissimis e gente nostra juuenibus, suasu maximi virorum, nobilissimi Oligeri Rosencrantzii, suæ fidei et fideli institutioni commissis, plusqvam triennium in meliore animi cultu in prælustri Wittebergensium Athenæo præiuerit; alto deniqve silentio involuamus, qvo juuentutis bono e Germania redux ad clauum Gymnasii Olthoniensis rector aliqvandiu sederit.

[redacted]

llud mimime prætereundum censemus, b. m. Bieschium qvadri-
ennio isto, qvo litteras tum Latinas tum Græcas apud nos pro-
essus est, suam Academiæ operam adeo serio probasse, ut non
nodo publica munia sedulus et alacer obierit, sed priuatis stu-
liosorum commodis ita se insuper accommodauerit, ut nun-
qvam qvisqvam discendi studio incitatus ad eum accesserit,
qvin recederit doctior et ad vitam sapienter instituendam para-
ior. Non enim amussitatam rerum cognitionem aucupabatur
id solam oblectationem, non ad vanam gloriolam, ut scire tan-
um videretur, sed ut alii in ejusdem participatum venirent. Sed
ex omni censu bonorum, qvibus Bieschius noster ad miraculum
usqve suspiciendus fuit, nullam laudem arbitror esse comparan-
dam cum pura fide, pietate et religioso numinis cultu. Nam ut
de ante acta vita nihil dicamus, qvippe qvæ merum Dei amo-
rem semper spirabat, toto illo tempore, qvo morbo correptus
domo desedit, aut lecto adfixus fuit, voces vere pias e penita
mente emittebat, de misericordia Dei, de justificatione per fidem
n Christum, de resurrectione corporum et animarum immor-
alitate, adeo ut jam tum diuinioris vitæ primitias degustare vi-
deretur. Interdum vicem suam dolebat, qvod ob exhaustas
vires et dubiam valetudinem consuetis studiis et vitæ muneribus
ncumbere ultra non liceret. Nempe immortalitatis studiosa
mens omnium scientiarum capax ingenium, noctes atqve dies
nqvies, studio æternitatis angebatur. Cæterum qvoniam nemo
beatorum numero adscribendus est, priusqvam ultimum vitæ ac-
um expleuerit, videamus qvantum heic constantis animi speci-
nen noster ediderit. Sane in nouissima concertatione, qva etiam
lli qvibus aliàs æs triplex circa pectus est, percelli solent,
anto robore et constantia munitum animum habuit, ut mortem
aduentantem fortiter sustineret. Qvin et serio cum apostolo ex-
optabat, mature ex angusto corporis domicilio emigrare, et esse
cum Christo, qvem se propediem visurum esse addebat, seden-
em ad dexteram patris omnipotentis, h. e. in immensa sua
majestate et gloria. In qva etiam spe et plenissima persuasione
animam 29 Julii hora 6 mat. lenissime exhalauit, cum sub men-
sis Junii initium ægrotare cæpisset. Ita nobis accidit rarum
litterati ordinis decus, cujus occasum vos, cives Academici et

qvotqvot in urbe nostra victitatis φιλομουσοι, non ignavo luctu nobiscum proseqvi ut faciatis testatissimum, in habitum funebrem vos componite, et supremum humanitatis officium defuncto grati præstate. Et qvanqvam minime dubitamus, qvin ultronea alacritate qvod petimus, facturi sitis, tamen, qvia ita moris est, vel ex supervacuo nos etiam volentes hortamur. Jam si qvi forte ignorent, funus efferetur hodierni diei primâ. Tantum est. Cætera pro concione. P. P. 31 Julii anni 1612.

Af Jesper Brochmands (daværende Universitetsnotars) Kopibog i Geh.-Ark., Hist. geneal. Ark., Danske Selsk. eg. Msc. Fol. Nr. 9.

440.

1612. 20de Oktober. D. Thomas Fincke skriver til Kansler Christian Friis til Borreby og meddeler en skarp Kritik af et af M. Christen S. Longomontanus nylig udgivet mathematisk Skrift.

Illustris ac Magnifice Domine Cancellarie,
Domine et Fautor honorande.

Prodiit ante paucas septimanas Cyclometria ex Lunulis reciproce demonstrata, inventore Christiano S. Longomontano: quæ cum ab authore, collega ac amico meo, post divulgationem demum dono mihi missa esset, et in fronte tam areæ quam perimetri circularis dimensionem polliceretur exactam, hactenus ab omnibus Mathematicis desideratam: augustumque insuper Regiæ Majestatis nomen, et quidem Magn. T. consilio, nomen præ se ferret: ejusque ostenderet inventionem, qui ut Regium se Mathematum professorem profitetur, ita restituendæ Astronomiæ spem excitavit apud multos non vulgarem: Cepi protinus regno, Regiæ Majestati, Magnifico Dn. Cancellario, almæ pariter Academiæ non tam de authore ipso quam re inventa gratulari: quæ ab omni hominum literatorum memoria sollicite a Mathematicis quæsita tandem apud nos et concepta et nata in auras vitales prodiisset. Et quanquam adversa me teneret valetudo: fecit tamen argumenti antiquitas et dignitas, tantaque in fronte authoris fiducia, et perspectum interim etiam summorum virorum in hoc

negotio proclive periculum, qui laborum suorum conscii et inventionum opinione elati gloriosum illud εὕρηκα mature nimis exclamarunt, cum aliqua nominis sui ac famæ jactura: ut ad Cyclometriam, absolutæ inventionis encomio illustrem, protinus incumberem.

Cum vero ardori illi meo ac desiderio explendo, ex præfixo indice concepta, πρόγνωσις caput VI et VII primo mihi obtulisset: credi vix potest, quam illa me consternarint et tantum non exanimarint, jam antea languidum, spe ac concepta opinione votisque meis amicis longe inferiora. Vt vidi: ut perii. Minuit præsentia famam.

Capite ille VI rationem Trapezii seu semissis sexanguli inscripti ad Lunulam sexangulam ratione 43 ad 10 circumscribit, Lunulæ ad segmentum 10 ad 3 (unde ratio sexanguli ad circulum ratione 43 ad 52 determinari potuisset rectissime) sed sola narratione sine ulla solida demonstratione: ut quod in tetragonismis olim desideratum fuit, id adhuc supersit in petitionis principii paralogismo positum.

Caput VII terminos nominatos comprobaturum errorem committit certe non dissimulandum. Cum enim ad Lunulæ trigonicæ æstimationem recte quidem confectum esset ex 2. p. 12 Euclid. circulum ad duos semicirculos, quorum diameter latus inscripti trianguli esset, rationem 4 ad 3 habere, indeque vel simplici regula aurea colligere debuisset tres ejusmodi semicirculos minores majori circulo ejusque 1/8, ablatisque segmentis communibus tres lunulas trigonicas inscripto triangulo ac circuli majoris 1/8 æquari: protinus tamen trianguli 1/6 sui partem addit: itaque auctum numerum scopo suo profuturum tractat, quam commode res ipsa loquitur.

Ψευδογραφία certe utraque tanti momenti est, ut ab eo commissa, qui inter Mathematicos nomen profitetur, non ulla ratione dissimulari posse videatur. Et cum omnino de illa publici juris facta, quæ ita insuper illustris Mathematici Fr. Vietæ et industrii Logistæ Ludolphi a Collen labores securo præter meritum traducit, publicas aliorum censuras propediem prodituras augurarer, quæ et Academiæ nostræ honori forte etiam meæ existimationi, qui aliquot annos Mathemata in alma hac Acade-

mia professus sum, si non pompa aliqua ac splendore fucale bona tamen fide ac industria, voluntate insuper ac conatu bonarum artium studiis amico, detraherent: et cum aliqua nota conjunctum exputarem, si ab aliis prius quam Academiæ professoribus de toto hoc negotio Magnific. T. admoneretur: omnino id officii mei esse duxi, quo Mag[a] T. et Academiæ obstrictus sum: si de illis in Cyclometria prius divulgata quam a me visa admissis illustrem ac magnificum Dn. Cancellarium, Academiæ conservatorem et fautorem meum perpetuo magnum, referrem: reliqua quæ Academiæ indemnitati aut domini Collegæ honori consulere possint, Magnif[a] T. discretioni ac prudentiæ relicturus. Id nimirum mihi certo persuasi, Dni. Cancellarii favore ac prudentia futurum, ut quod privata authoris festinatio, collegis forte aliis quoque inconsultis, ante Horatiani præcepti terminos in publicum extulit: id saltem Academiæ professorumque aliorum honori et existimationi ne incommodet gravius.

Equidem ad argumenti tractationem mathematicam Mag[cum] Dominum Cancellarium avocare nec volo nec debeo, seriis Reipub. negotiis, hoc potissimum belli Suetici tempore, satis alias fatigatum: quia tamen solido ac rectissimo de rebus hisce judicio præditum cum non semel cognovi, et collega meus Cyclometriæ inventor æquissimam hanc Jostelii legem ac censuram approbat (p. 46): nullam Cyclometriam legitimam esse, quæ numeros canoni triangulorum inscriptos ac prius demonstratos eludat: non posum committere, quin vel illa ratione ψευδογραφίαν illam oculis subjiciam: certa spe fretus, collegam nostrum ita admonitum et rectius informatum matura vel revocatione vel correctione suo honori prius consulturum, vel præstantissimorum virorum exemplis, quam duras aliorum experiatur censuras.

Tabula rectarum circuli, arcus 2′ offert

Sinum	5817764
Tangentem	5817764

ac sola duplicatione intervenient, arcus 4′

inscriptum	11635528
circumscriptum	11635530

in hac diametri 20000000000 mensura.

Et quia 4' sunt $^{1}/_{5400}$ perimetri: sola multiplicatio ambitum restituit polygoni inscripti et circumscripti, laterum 5400

inscripti quidem	62831851200
circumscripti vero	62831862000

Vel in hac diametri 20000000 mensura

inscripti	62831851
circumscripti	62831862

illum perimetro circuli minorem, hunc vero majorem: ex indubitatis, etiam in Cyclometria hic nova concessis principiis.

Jam cum Cyclometria perimetrum circuli proferat 62837192, et vero certus canonis triangulorum epilogismus eandem monstret, vel hac 62831862 minorem: adeoque Cyclometria numerum justo majorem, differentia tamen 5330 certe non negligenda, superet, seu, phrasi illius, canonis triangulorum numeros eludat: Vel cyclometræ censura ac judicio, allata cyclometria nec vera nec perfecta nec legitima fuerit.

Atque ita in medio adhuc palma posita est: quæ ab omni literatæ ætatis memoria liberalia excitavit ingenia: ac conatus adhuc exposcit quam Cyclometriæ novæ solidiores et elegantiores. Argumentumque non probabilitate et narratoria inductione aut privatis aliquot sacris quidem habitis sæpe tamen dubiis observationibns, sed ratione demum necessaria ex artis indubitatis principiis, ὅπερ ἔδει δεῖξαι, æstimandum et conficiendum exstat.

Atque hæc ego præcipua tantum et argumenti propria in hoc negotio a collega meo in cyclometria admissa, paucis ad Magnifᵐ V. fidei ac observantiæ debitæ merito referre et debui et volui: ne nobis in Academia segnioribus, aliunde illa advenirent maturius.

Quæ ne ulli aut iræ aut invidentiæ aut odii sed huic tantum laudato affectui et Academiæ debito amori a M. V. asscribantur, qua par est ratione, quam maxime reverenter contendo: Eidem in omnium Regni, Regiæ majestatis, Academiæ omniumque ordinum prosperitatem quævis fausta ac felicia precatus. Hafniæ 20 Octob. 1612, nondum satis firma valetudine, integra tamen in Mag. V. pietate ac observantia

Thomas Finckius.

Orig. i Geh.-Ark., Danske Selskabs Saml.

441.

1613. 1ste Januar. Hans Kirsch, kgl. Uhrmager, forpligter sig mod et aarligt Vederlag at føre Tilsyn med det store Uhrværk, Kongen havde foræret Universitetet (se Nr. 421).

Ich Mester Hans Kirsch, kon. May. bestalter Vhrmacher, bekenne crafft diesen, das ich mit der Koniglichen Ehrwirdigen Vniuersitet zu Copenhagen einen Contract auffgerichtet vnd geschlossen, in welchen ich mich vorpflichtet, das grose Vhrwerk, welches ihre Kon. May. der Vniversitet verehret hatt, vnd im Collegio stehett, das gantze Jahr durchaus, so lange dieser Contract wehrt, richtich zuhalten, im gehewerck, schlagewerck, viertell vnd singe werck, auch in der Ahnrichtung, was auff den dreien seiten weiset vnd begriffen ist, neben dem globus, wie ichs fur mir gefunden habe. Dar gegen mir wollermelte Vniversitet versprochen vnd zügesaget hatt, für diese meine fleisz, muhe vnd arbeit jahrlich auff Newes Jahrstagk zuentrichten zehen schlechte thaler, vnd soll diese meine bestallung von dem ersten Januarij Ao. 1613 ihren Anfanck nehmen. Jdoch gleichwoll da ins kunfftige ahn redern oder ahn trieben sich etwas abnutzete, welches zubeweisen wehre, das man von Newen machen muste, soll solches in diesen Contract nicht mit ein geschlossen seyn, sondern wirt die Ehrwirdige Vniuersitet sich deswegen mit mir der christlichen gebühr nach abzufinden wissen. Zu mehr Vhrkunt vnd Vesterhaltung habe ich dieses mit meiner eigen hantt vnd nahmen vnterschrieben in Copenhagen den 1 Januarij Anno 1613. Hans Kirsch eigen handt.

Udenpaa (med D. Th. Finckes Haand): Automati conservandi annuum stipendium.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 148.

442.

1613. 26de Februar. Dr. med. Matthis Jakobsen i Aarhus undslaar sig for at modtage den tilbudte Professorpost ved Universitetet.

ὑγιαίνειν.

Tradidit mihi XXV. Februarij, tardius opinione sua, Cl. juxta atque doctissime vir, amice honorande, tabellarius Viburgensis

literas tuas 3° ejusdem ad me perscriptas, benevolentiæ et offici summi plenas. Quibus, ut ex eventu assolet insolito, attonitus primitus; animi tamen recreabar unice, quod Magnatum atque doctorum non caruerim censura. Verum Cl. vir, ut paucis me, propter citum præfati tabellionis abitum, expediam: provincia illa superiorum consensu et suffragio mihi affectanda, ardua nimis est et conditionibus meis impar! Cui accrevit commodum ætas provectior, morbo indies et lassitudine ex diutinis æque ac longinquis iteratis peregrinationibus gravior. Retardant etiam me domestica haud exigua obstacula: quibus (ut ingenue fatear) accedit, me in Academicis lucubrationibus et exercitiis exantlandis non tritum admodum atque exercitatum esse, unde juventus proficere merito ac maxime deberet. Nam ab ineunte judicij dexterioris anno praxi me totum Medicæ ærumnabili labore addixi atque devovi, quod dubio procul antea tibi innotuit satis, manifestum ijs, qui extra patriam me noverunt, et mea postmodum in patria usi sunt manu. Quæ cum ita reapse sint, Vir colende amandeque, rogo obnixe, ingenua hæc mea excusatio dextre accipiatur, atque locum apud Augustos meos promotores habeat, quos gravioribus impeditos, vel hoc nomine ulterius solicitare non duco necessarium. Quod si feceris, pro humana hac tua commonefactione, juxta atque oblato favore, æternum me tibi devinxeris. Interim valebis vir humanissime, conjuge ac liberis a me meaque et socero item peramanter consalutatis. Arhusio 26 Feb. 1613.

T. Excell^ae St.

Matthias Jacobæus m. m.

Udskrift: Clarissimo et doctissimo Viro Dno D. Conrado Aslaco Bergensi, SS. Theologiæ professori in celeberrima Hafniensi Academia ordinario, amico et fautori suo plurimum honorando.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 179.

443.

1613. 25de Marts. Biskop Peter Hegelund i Ribe opfordrer efter Anmodning af Dekanus i det filosofiske Fakultet Præsterne i Lemvig og Ringkjøbing til at indstille sig for at erhverve Magistergraden.

Ad gradum Magisterii suscipiendum literæ meæ (una cum programmate D. Decani) missæ D. Petro Gregorii in Lemvig et D. Johanne Ivari in Ringkøbing pastoribus.

(Efter en længere Indledning om Videnskabernes Nytte fortsætter Forfatteren saaledes:) Qvoniam vero, Vir amice, collocavit te Deus honesto admodum in loco, et constituisti hactenus cum laude diligentiæ et fructus in statione docendi, neque ignota esse potuit Dominis Præceptoribus nostris Hafniensibus fama diligentiæ doctrinæque tuæ et laborum officii: Ideoqve dignum judicarunt, qvem ad solennem gradus Magisterii honorem in Academia Patria suscipiendum singulariter et nominatim qvidem per me invitarent. Qvocirca bona spe plenus, tibi spectatissimi Domini Decani Wulfgangi Rhumanni Programma mitto, amicissimis abs te precibus, et (si mihi liceret) mandato etiam urgens contendensqve, ut hac in re exspectationi omnium nostræ jamjam qvasi peremtorie citatus satisfacias: nilqve ut rescribas, sed tantum ipse veni. Rectissime vale et vade. Ripis scripsi die sacratissimæ ἐνσαρκώσεος Filii Dei (25 Martij) 1613.

Tuus
Petrus Joh. Hegelund
S. R.

Afskrift i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 7. 4to.

444.

1613. 30te Oktober. Universitetets Svar til Biskoppen i Lund i Anledning af den paatænkte Ansættelse af en Rektor i Malmø, der i sin Barndom havde gaaet i Skole hos Jesuiterne.

Dn. M. Paullo Martinio, Lundensium Episcopo, S.

Noli, vir reverende et cl., teneriorem Academiæ nostræ in te adfectum longula oratione aucupari, aut scriptionis (ita loqvi

[redacted]

libuit) importunitatem multis excusare: certum enim te et securum esse volumus, quotquot ordinis sumus Professorii ea in te esse animi propensione, ut si qua in re nostra tibi opus opella, nec consilium nec auxilium unquam denegatum velimus. Ne dubites ad literas, quæ de M. Francisco Fectelio, oratione substricta qvidem sed planè amica et candida respondebimus, adfectum nostrum Dn. Episcopo in rebus etiam paullo negotiosioribus libenter adprobaturi.

Subdubitat reverendus dominus Episcopus, an qui scriptionis materiem subministravit M. Fectelius, functionem scholasticam, qvam ambit, saluis Regiæ Maj. literis de Jesuvitarum discipulis ad publica munia non admittendis, exambire possit. Nos hercle causas haud videmus satis prægnantes, qvæ nos movere possint, domino Episcopo auctores simus, hominem ab officio, quod virtute ambit, ut arceat. Non nescimus, Fectelium sub disciplina Jesuvitica olim vixisse, sed et hoc scimus, hominem nondum undecennem eo esse missum, ac inibi annum cum semisse vix commoratum, quod sive tempus, quippe breviculum, sive ætatem, qvippe tenellulam, si ponderemus, spem fovere licebit opimam, quem nominavimus Fectelium execrandis Antichristianæ illis scolæ erroribus, minime imbutum ad suos redisse. Quod si quæ malignioris doctrinæ semina præceptorum Jesuviticorum arte astuve animo teneriori indita ac insita fuissent, in ipsa herba oppressa speramus; in hanc spem nos adducente diligentia, in ipso a Jesuvitis ad nos reditu publicis prælectionibus professorum hujusce Academiæ aliquot annis industrie impensa. Vt nihil de eo dicamus, qvod tamen in hoc argumento argumentum forte palmarium, hominem crebriore sacræ synaxeos usu suum in gentem Jesuviticam odium abunde declarasse pastoribus, confessionis testibus, luculenter testantibus. Illud minime prætereundum, Fectelium, anteqvam ad summos in Philosophia honores communibus suffragiis admitteretur, suspicionis Jesuviticæ maculam solenni ac publico juramento satis eluisse. Alia classis censusque ejusdem, qvæ addi possent, de industria resecamus, certi reverendum dominum Episcopum e dictis de dicandis conjecturam facillime sumere posse. Atque hæc sunt, qvæ ad litteras domini Episcopi, amici honorandi,

breviter quidem, sed amice, respondenda censuimus; qvæ tamen ita a nobis scripta scito, ut totum hoc quantumcunque sit, singulari, qva polles, prudentiæ committendum putemus; affectum in te nostrum in negotiis etiam paullo ponderosioribus nulla non ratione parate testaturi. Vale vir rev. et cl.

Haffniæ 30 Octob. 1613.

Rector et Professores.

Afskrift i Geh.-Ark., Geneal. Ark., Danske Selsk. eg. Msc. Nr. 9.

445.

1613. 5te November. Landsdommer Vilhelm Dresselberg beder Universitetets Rektor at skaffe den forhenværende Foged Niels Pedersen hvad der tilkom ham efter en Dom, afsagt i en Sag mellem ham og Universitetet.

Min ganske wenlig helsen nu och altiid forsendt med Gud aldmectigste. Kierre Mester Hans Jensenn, synderlig goede Ven (etc.). Giffuendis eder hermed gandske wenligen att wiide, att breffuiseren Niels Pederssen, Vniuersitetz fordum fougett, haffuer nu werrett hoes mig, sig beklagett och besuerett, att ther hand haffuer wdrextt (!) och fyldist giordt hoes Vniuersitetet, huis hannum wedburde effter Sententz och Contract, som Vniuersitethet paa ene och hannum paa anden Siide wed mig och andre goede Mend flere ehr effter Kongelig Commission nogen rom thiid forleden giortt och oprett: Tha kand hannum ther emod hoes Wniuersitethet icke worde igien fuldgiordt, huis hand effter samme Contract och affskiett bør med rett at thilkomme, sig thill største besuering och Nachdeel; huis Lelighed hand selff ether will ydermere lader (!) berette och vnderuiise. Oc effter hand thenne min Intercession ther vdinden thill ether nu indstendig, saa well som och nogen gange thill foren, haffuer werrett begierendis, thend jeg hannum om siiger icke haffuer wist at benechte: Tha ehr min gandske wenlig bøn thill Ether, att naar i her med besøgis, i da wille velgiøre och med første Lelighed thenne hans Klage, och huis hand billigen kand haffue sig offuer att besuerre, emod forbe^tte^ Contract och affskied att

skie forkortt, for eders Consistorio och Collegis att andrage, och siden ex officio giørre den endelig forordning, at hand och ther effter kand bliffue thill fredtz stillett och vederfaris, huis rett er och billigt effter affskiedtz indhold, paa thet i selff for hans Roff oc Klage, saa well som ieg och andre goede Mend for hans offuerløb, idelig anmoding wdi thend sag kand werre frij och forskonett. Der med giør i thet, som wdj sig selff christeligt er och billigt, och thil Rhoe och Enighed kand belange (etc.). Aff Ringsted Closter thend 5 dag Nouembris Anno 1613.

Wilhelm Dresselberg E. hand.

Udskrift: Hederlige och Høglerde Mand Mester Hans Jenssen, Rector og Professor wdj Kiøbenhaffuens Vniuersttett, min besynderlig goede Wenn, gandske wenligenn.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 144. Sammesteds findes en lignende Skrivelse til samme fra Dittløff Holch, dat. Tryggevelde den 26. December 1613.

446.

1613. November. En Student, der var kaldet til Præsteembede i Skaane, men af Biskoppen sammesteds var nægtet Ordination, af Hensyn til hans akademiske Testimonium, beder Professorerne om et nyt og bedre Vidnesbyrd.

Obsecrationis meæ narrationem benigne exaudire dignentur Præceptores et favtores mei colendissimi, supplex obtestor humilime.

Ad functionem (pavcis me expediam) nutu Dej et Magistratus promotus Ecclesiasticam, testimonio vestro, viri clarissimi, sum ornatus: ab Episcopo vero examinatus, repulsum non sine dedecore passus sum probrosissimam, propterea qvod publicum meum testimonium aditum ad functionem aliqvam (verba sunt Episcopi) mihi intercluderet manifestissime[1]). Id-

[1]) Anledningen hertil erfares af Acta Consist. 12. Juni 1613: »Blev beviliget, at man maatte meddele Francisco Andreæ testimonium Universitatis: dog at forlige sig med Maren Knudsdatter, som

circo Synodo coactâ, sententia de me lata est talis, qvod intra biennium nulli præficiendus essem officio. Acqvievi (sed invitus). Exteras proinde nationes invisere decrevi, qvocirca cum gratiarum actione meritissimâ Præsidi, me qvi vocârat, literas vocationis suasque confirmatorias reddere cupiens, hoc responsi retuli, qvod nullo pacto repetere eas voluerit, nisi legitime præeunte judicio a vocatione ista legitime amotus fuissem. Mittor denuo ad Episcopum, omnem is mihi operam suam obtulit promtissimam, si modo periodus una e meo extirpata fuisset testimonio. Cum itaqve cavsa mea tota transacta et composita sit, nec aliqvæ de me extent qverelæ, literis utrinqve evidenter attestantibus, peto per Deum, singulari vestro me fulciatis favore, testimonioqve me muniatis honesto, qvod cursum meum, qvocunqve iturus essem, promovere posset: vel peto suffragium benignum, cum id mihi datum tale sit (id qvod contendit Episcopus), qvod fortunæ et saluti meæ obstaculo esse posset. Responsum desideratum reportaturum spero, qvo res tandem mea exitum sortiri qveat optatissimum: qvantos fecerim sumtus, qvantamqve temporis (qvod, malo meo, redimi non poterit) jacturam sim passus, bonorum qvemvis (a Deo cum discessero) judicem appello æqvissimum. O si dignus essem, qvi concessui huic venerando unqvam inservire possem, animo qvam gratissimo mea meorumqve studia et officja extarent promtissima paratissima!

Patrocin. vest. subjectiss. cliens
Franciscus Andreæ H.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 195. Stykket er udateret, men Tiden fremgaar af Acta Consist. 10. Juli 1613: »Angav Franciscus, som havde beligget et Kvindfolk og bekommet dog Universi-

---

skyldte hannem for sin Barnefader; og samme Forligelsemaal at ske efter den skriftlige Forligelse, han havde hende tilbødet, nedlagt hos Magn. Rectorem: eller og at tage Dom udi Consistorio, og enten selv at gaa i Rette, eller ved sin Fuldmægtig. Og blev hannem paalagt 10 Rdlr. at give til Straf, som han nedlagde hos Magn. Rectorem.« Det omtalte Forlig, hvorved Frands Andersen forpligtede sig til at underholde sit Barn, findes endnu i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 183.

tetets Testimonium, at M. Povl, Bisp udi Lund, ikke vilde admittere hannem til Kald. Blev svaret, at Bispen deri kunde gjøre, hvad hannem godt tyktes. Men Universitetet kunde ikke give hannem andet Testimonium, end hannem var givet». Ibid. 24. Novbr. s. A.: »Angivet om Franciscus Andreæ, at han beklagede sig, Bispen af Lund, højlærde M. Povl Mortensen, ikke at ville ordinere hannem til Præst, fordi han ikke havde saa godt Testimonium, som det sig burde, uanset Bønderne havde kaldet hannem, og Kongl. Maj.s Lensmand havde Kaldsbrevet confirmeret: hvorpaa han ogsaa indlagde sin Supplication. Blev af DD. Professoribus, som da tilstede vare, svaret: 1. At han havde fuldkommelig forligt sig med Kvinden; 2. At Universitetet havde intet at klage paa hannem; 3. Om Lensmanden ikke vilde bevilge hannem, han maatte holde en Kapellan paa en Halvaarstid, og midlertid være udenlands.»

447.

1614. 7de Januar. Kongelig Befaling til Biskop Vinstrup om at paadømme M. Oluf Kocks Sag.

D. Peder Windstrup hannd fick breff M. Oluff Kock anlangendis.

Christianus quartus.

Wor synderlig gunst thillforn. Wider, att hederlig och wellerdt mandt, M. Oluff Kock, pastor thill S. Nicolai kircke wdi wor kiøbstedt Kiøbenhaffnn, vnderthanigst aff oss haffuer werett begierendis, att wi naadigst wille thillstede hannom att predicke igien, effter di hand aff eder fraa sinn predicke embedt er suspenderet for nogen ordt, handt aff predickstolen haffuer taldtt, huor offuer hederlig och høylerdt mand D. Johannes Resenius sig høyligen beswerger. Da bede wi eder och wille, at J wden forhaling effter ordinantzens indholdt denne sag for eder tager, och wedt en rettferdig dom och sententz pronuncierer, om for[ne] M. Oluff ordinantzen haffuer offuertredt j sin predicken, saa handt derfore bør att were fraa sitt kaldt, eller och icke, och att J slig eders dom giffuer fraa eder beschreffuen. Belangende de capita religionis j sig selff, som M. Oluff Kock for[ne] D. Johannem Resenium fore beskylder, dennom wille wi thill en beleilig thid selff høre met nogle gode oc lerde mendt,

som der thill skall forordineris, och wille der vdi slig forordning giøre, som dett mest kandt were Gud allmeg^tte thill ehre och den christelig kircke j wores rige thill enighet och rolighet hereffter. Schreffuett paa wortt slott Haderslefhuus den 7 Januarij Anno 1614.

Sjælandske Tegnelser. XXI, 46—7.

448.

1614. 7de Januar. Kongelig Befaling til Universitetets Rektor, M. Hans Jensen Alanus, om at møde i Kolding d. 21. Februar, da der skulde dømmes angaaende et Klagemaal, M. Oluf Kock havde ført mod Prof. Hans Resen.

Christian thend fierde med Gudtz Naade, Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Koningh.

Wor synderlig Gunst thillforne. Wiider, att hederlig och wellerdt Mandt, M. Olaus Kock, pastor thill S. Nicolaj Kiercke i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn, wnderdanigst for oss haffuer thillkiende giffuitt, huorledis hederlig och høiglerdt Mandt D. Johannes Resenius, primarius Theologiæ professor wdj Kiøbenhaffns Vniuersitet, schall haffue nogen Lerdom der wdj Vniuersitetet fohregiffuen sine thilhørere, som icke med Gudtz ordt och woris Christelige Religion stemmer offuer ens. Item att en Catechismus ehr paa ny thrøgt anderledis end som de forrige Catechismj, som her wdj Riigett ehre brugelig. Thaa paa det slige Disputationes Theologicæ hoes den gemene och simpel Allmuffue icke schall giffue nogen forargellsze eller indføre nogen thuiffuellachtighedt wdj Religionen, som i Tydschlandt och andenstedtz ehr scheed, ehre wij thillsindtz sielff samme sager att høre, och oss med nogle wore goede och lerde mendt derom at beraadtslaa. Thj bede wij eder, attj retter eders Leilighed effter, saa i den 21 dagh Februarij nestkommendis hoes oss wdij wor Kiøbsted Kolding kunde were thillstede, samme Irringer och Disputationes att offuer weege, och siden thillhielper, att der wdj maa skee det, som Gudtz hellige Naffn kand ehre, och Kierckerne wdj worris Rige kand komme thill fred

[redacted]

och enighed. Thermed scheer wor wilge. Befahlendis eder Gud. Schreffuit paa wortt Slott Hadersleffhuusz, den 7 Jannarij Anno 1614. Wnnder wort Zignett.

Christian.

Udskrift: Oss Elschelige hederlig och høiglerdt Mandt, M. Johannes Alanus, Rector wdj Vniuersitetet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Original i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 184. Ligelydende Breve udgik samme Dag til Rigsraaderne Mandrup Parsberg og Jakob Ulfeld, samt til Bisperne i Danmark, Biskop Peder J. Vinstrup undtagen, der paa Grund af sin Alder og Skrøbelighed var fritagen for at møde. (Sjæl. Tegn. XXI, 47). Endvidere udgik der samme Dag Stevning til M. Oluf Kock, D. Johannes Resenius og D. Cunradus Aslacus om at møde til angivne Tid og Sted (smst. Fol. 46).

449.

1614. 22de Februar. De i Kolding forsamlede Biskoppers Andragende til Kongen, om at det maatte paalægges D. Hans Resen nærmere at forklare sin Lære.

Endog D. Hans Resen i gaar nest forleden haffuer forklarit sin mening, dog paa det wi kunde fri voris samvittighed, kunde wi jo icke fornecte, att der findis vdi hans skrifft, foruden mørckhed, som er vanskelig at forstaa, ny wsedvanlige och farlige maader (efftersom oss siunis) at thale med, huilcke wi vide huercken at haffue verit samtygt vdi dend gamle reniste kircke och retsindige moeder och forsamblinger, ey heller i vore och andre kircker, saa mange som haffuer anammit och vidtagit dend Ausburgiske confession, huilche som ochsaa kand føde forargelse och mange wlempe huos dennem, som ey forstaar D. Hans Reisens mening och vdlæggelse. Huorfor wi vnderdanigst for Guds ære och den Christne kierckis gaffn och religionens skyld begerer aff vor naadigste Herre og Konning, att der motte befalis och paaleggis D. Hans:

I. Att hand sin mening med it skrifft aldelis och klarligen motte vdrede och forklare, paa det att dend stød oc nag kand vdtagis aff deris sind, som mener D. Hans at stadfeste i

sit skrifft Christi mandoms natur att haffue verit aff ævighed, och ey heller med beskeden att thale om dend hellig Enighed.

II. Att hand hereffter motte forskone Christi Kircke och affholde sig fra sodan myrck stiill och disse ny och wsedvanlige maader och viis at thale, med huilcke ey dend retsindige kircke, moeder och forsamblinger, ey heller dend Ausburgiske bekiendelse och forsuar, och de Theologi, lerdemend, som hinde retteligen profiterer och bekiender, med en almindelig samtycke haffuer brugt, idet de vdlægger Religionens och woris Trois store hemelighed; men att hand med vidtagne och samtyckte maader och sprock motte thale med dend retsindige kircke. Effterdi forandring (som Philippus Melanchton siger) føder enten vildfarelse eller wenighed. Och de gudfryctige bør att ligge vind paa for samdrectigheds skyld att thale med dend christne kircke, derfor haffuer dend gamble kircke icke vden victige aarsager vidtagen och samtyckt nogle visse maader att thale med och andre forskutt. Men lader os fly ald skufferi och ordenis forvendelse och bliffue ved dend vidtagne form och maade med alvorlighed och myndighed. Thi som en aff fædrene haffuer sagt: Dett er større last at giøre splid i den kristen kircke end att offre thill Affguder.

Fremdeles bede wi med ald tilbørlig reverentz Kong. Maytt., att hans Naade icke fortencker oss, att vi paa vor Embeds vegne io icke andet kunde end her om paaminde, paa det att kirckernis enighed och religionens renhed och sandhed kunde bevaris, och paa det vdlendinge icke skulle giffuis aarsage thill med skriffter woris kircker att imodstride och anfecte. Thi Gud haffuer [dette] befalet ved Zachariam, der hand siger, cap. 8. v. 16: Siger sandheds och freds domme i eders porte.

Offuerantwordet Kong. Maytt. nerverendis Cantzleren Christian Friis, Manderop Pasberg och Jacob Vlfeld. Colding 22 Feb. A° 1614.

Jens Gødesøn, Superintendens Aarhusiensis.
Niels Lauritzøn, Superintendens Wiburgensis.
Hans Knutzøn, Superintendens Fionensis.
Christen Hanssøn, Superintendens Alburgensis.
Poffuel Mortensøn, Superintendens Lundensis Scanorum.

Afskrift i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 118. 4.

[redacted]

450.

14. 23de Februar. Universitetsprogram i Anledning af Ka-lanen ved Vor Frue Kirke M. Alexander Olsen Otsings Død.

orector Academiæ Haffniensis, Leonhardus Metznerus, J. V. D. et professor regius, Lectori benivolo S.

.. Alexander Olaus fidus ille in domo Dei nostri ἐργατησ, ique suis dum vixit, non tam voce, quod multorum, quam a, quod vere paucorum est, industrie præivit, hic ipsus, in-am, sub vesperam 20 Februarii, quo solis piis eundum est, t; aut, si mavis, mortem et meras hujus vitæ miserias cum ra vita ac gaudio nunqvam intermorituro faustiter commu-rit. Quod quo fine et sensu impræsentiarum publicamus, soli nescire possunt, quibus volupe est nescire, qvid officii soluendum veniat, qui vivi digne Christo vixerunt, mortui tem eidem, sed latius, vivunt. Vos itaque, qvi verbi rini ministros amatis atque æstimatis, in habitum funebrem s componite, viro, dum vixit, optimo, jam avtem beatissimo, tremum illud humanitatis officium frequentes persoluite, mo-entaneam vitæ durationem nobiscum sedulo expendite, artem nique bene et beate moriendi pro concione discite. Atque ic sistere possemus, nisi pervagata consuetudo ut paucula de verendi et optimi viri vita addantur, submoneret. Paucula co; nam ut sermonem in pluscula commata diffundamus, inus necessarium putamus, certi quæ a nobis oratione sub-ricta indicabuntur pro concione a doctissimo pastore fusius se memoranda. Scito itaque, mi lector, quem denatum que-bamur, natum anno Christiano 1569, idque Nicopiæ, quæ pidum est in provincia Selandica, quam communis linguæ stræ usus Aadzherrid appellat. Patrem habuit Olaum Mat-iam, senatorii ordinis virum, matrem a. Ciciliam Magni filiam, timæ notæ fæminam. Postquam ad eam ætatulam adolevit, ıæ exercitiis literariis habilis videretur, in scholam Helsingo-nsem missus est, ubi cum ingenii et melioris industriæ speci-ina prope octennium edidisset, gymnasium Helsingoranum ım Roeschildensi commutavit. In qva cum labore et indu-

stria fere decennali id quod juvenes in palæstra scholastica quasi in umbratili quadam exercitatione sequuntur, assequutus videretur, vires ingenii in medium, ut ita dicam, agmen exercitiorum Academicorum tandem educendas censuit. Nomen itaque suum in republica nostra anno 93 professus est, in qua ea et diligentiæ et vitæ moratæ laude versabatur, ut litteratæ juventuti apud Roeschildenses fingendæ et formandæ eo ipso anno admoveretur. Quam provinciam, ignavis administratu nimis difficilem, insigni fidelitate, nec minore foelicitate biennium et quod excurrit ubi accurasset, minister verbi ad ædem, quæ Roeschildiæ adjacet, designatur. Cui muneri cum more suo, id est fideliter et fæliciter, annum præfuisset, pastor Ecclesiæ, quæ Egebiergæ est, declaratur. Quo ipso anno, nempe 96, animum ad vitam sociam adjiciens, compositissimorum morum virginem Catharinam Joannæam in uxorem duxit, quæ quoque eam imbecillitati gentis nostræ subministravit fulturam, ut communem thorum, Deo fæcundante, x liberis, quatuor quidem masculis, sex vero sequioris sexus, ornarit; filio uno et duabus filiabus in cæleste illud Elysium optimo parenti præmissis. Anno 1610 in *συνεργον* Dei ad ædem D. Virginis, quæ Haffnis est, communi consensu cooptatur, insignibus magisterii eodem anno solenniter maximoque suo merito auctus et ornatus. Proximo Martis die ægrotare coepit; sub vesperam a. 20 Febr. vitæ pausa sequuta est, aut ut voce magis Christiana dicamus, in ecclesiam triumphantem cooptatus in Jesu Christo placide obdormivit. Alia quæ dicere poteramus, sunt in memoria et sermone publico, procul dubio, ab eruditissimo pastore pro concione ubertim enarranda. Nos si funus indicimus, quod nostri officii est, fecimus; et vos, cives academici, quod vestri, si parueritis. P. P. Haffniæ 23 Febr. anni Christiani 1614.

Afskrift i Geh.-Arkivet, Hist. geneal. Ark., Danske Selsk. eg. Manuscripter Nr. 9. Programmet er forfattet af Universitetets daværende Notarius, M. Jesper Brochmand.

451.

1614. 24de Februar. Beretning om Afsigelse af Dommen i Sagen mellem D. Hans Resen og M. Oluf Kock.

Summa sententiæ istius, qvæ latæ est inter D. D. Resenium et D. M. Olaum Coccium 24 Feb. 1614 in arce Coldingensi circiter horam 8 antemeridianam.

Judices fuerunt.

Serenissima Regia Majestas, Cancellarius Christianus Frisius, Manderupius Pasbergius, Jacobus Vlfeldius, Rector Academiæ Haffniensis M. Johannes Alanus, M. Johannes Ægidius Superintendens Arhusiensis, M. Nicolaus Arctander Superintendens Wiburgensis, M. Johannes Canutius Superintendens Fionensis, M. Christianus Johannis Ripensis, Superintendens Alburgensis, M. Paulus Martinius Ostropius, Superintendens Lundensis Schanorum.

Verba Cancellarii ad Coccium.

D. M. Olae duo proposuisti capita accusationis: I. Generale, 1. de phrasibus novis Resenii, 2. de Catechismo ejusdem. II. Speciale erat, et accusasti Resenium 1. obscuritatis styli, sub qva novam hæresin latere dixisti; 2. dixeras, testimonia sacrosanctæ scripturæ de Deo triuno et uno Mediatore tanqvam hæreticus et qvidem insidiosus corruperit, 3. qvod blasphemia usus sit seu blasphemam distinctionem obtendat Ecclesiæ nostræ conando universam religionem nostram eludere et elidere. Atqve hæc est summa accusationis tuæ, qvam in manus tradidisti R. M. Deinde auditum est, qvomodo probasti accusationes tuas et ex qvo fundamento. Audivit etiam S. R. M. apologiam seu defensionem D. D. Resenii ita sufficientem et abundantem declarationem omnium, qvæ ipsi a te objecta sunt, nimirum qvod D. Resenius neqve hæreticus neqve insidiosus neqve blasphemus ipse siet. Sed qvoniam, D. M. Olae, non convicisti Resenium talium errorum, qvorum ipsum sine omni justa, probabili et legitima causa incusasti, idem nempe hæreticus, insidiosus et blasphemus ipse eris, et fecisti tanqvam mendax et calumniator.

Hic primum Coccius in genua coram R. M. procidit, sed Rex vultum avertens noluit ipsum audire.

Resenius vero excusatus, liberatus et absolutus est ex hisce calumniis M. Olai, qvas immerito et citra omnem justam causam in te hoc elapso biennio impudenter evomuit et conjecit. Sed qvoniam passim per totum regnum male audit et alibi tua honesta fama ob novas phrases (qvas vocant) admissas in thesibus tuis et Catechismum mutilatum, rogaris et mandaris a S. R. M., ut aliqvo danico et latino [scripto] in gratiam aliarum Academiarum et reædificationem nostræ Ecclesiæ hic in Dania, adeoqve ipsius M. Olai turbatæ mentis, copiosius et luculentius te explices et primâ qvidem datâ opportunitate. Atqve hoc S. R. M. a te sollicite expetit, non tam sua causa et reliqvorum nostrorum, qvi harum controversiarum inter te et M. Olaum judices sumus destinati, qvi omnes, cum ipsi nos et S. R. M. satis superqve hoc totum, qvicqvid sit, intelligimus, teqve a talibus absolutum pronuntiamus, qvam aliorum, qvi omnia non ita statim intelligunt forte et aliorum calumniis et judicio sinistro aliter persuasi.

Tandem scias D. M. Olae, hanc tuam accusationem neqvaqvam necessariam fuisse, unde etiam scandalizati sunt multi. Et qvia hisce tuis calumniis non tam D. D. Resenii honestam famam arrosisti, sed etiam apertis qverelis et accusationibus tuis, qvas in ipsius R. M. manus tradidisti, ipsius sangvinem sitivisti, eidem supplicio subjectus esses, qvod ipsi inferre cogitasti, qvodqve subiisset, si a te convictus fuisset. Verum clementissimus Rex noster, non tam tui misertus, qvam aliorum pro te intercessione motus, summum legis rigorem hac ratione mitigavit, ut vitæ tuæ parcatur, sed exilio perpetuo mulcteris. A decimo qvarto igitur die hujus lati judicii absis a regnis et ducatibus qvibusvis in universum Serenissimi Regis nostri, nec intra eorundem fines in omni reliqva vita tua ulli unqvam videndi tui copiam facito, nisi graviorem et severiorem Sereniss. R. Majestatis animadversionem in te metuere velis.

Hac ultima lata sententia S. R. M. surrexit et exivit. Exiverunt et reliqvi judices: tandem surrexit qvoqve Coccius, libellum supplicem in regia relinqvens mensa, qvem tamen neqve

[redacted]

Rex neqve Cancellarius neqve ullus alius nobis præsentibus acceptare voluit.

Afskrift i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 118. 4.

452.

1614. (?). Biskop Peder Vinstrup skriver til Kansler Christian Friis og beder paa Grund af Alder og Svaghed om Afsked fra sit Embede.

Generose et Magnifice Dne Cancellarie, Domine et Patrone omni observantiæ cultu honorande: Decreveram Magnificentiæ Tuæ, quid mei de me ipso esset consilii atque instituti, coram significare et cogitationes meas in Generositatis Tuæ sinum effundere: sed virium mearum imbecillitate remoratus, instituto meo haudquaquam nunc satisfacere valeo.

Quotiescunque mihi in mentem venit anteactæ meæ vitæ ratio, et ejus potissimum partis, quæ in hujus ἐπισκοπῆς officio laborioso, et curarum pleno, occupata fuit, incidit simul cogitatio de fide et industria qualicunque mea in hoc eodem curriculo. Verum infirmitas corporis et valetudo adversa, quæ jam pridem me invasit et magis magisque augescit, me aliquamdiu intra parietes domesticos detinuit, quo commodius valetudini recuperandæ invigilare possem. At cum nunc sentiam et experiar, vires meas de die in diem languescere, adeo ut non sufficiant tantis laboribus exantlandis: cum et vox mea mentis sententiam vix exprimere, memoria res gestas difficulter retinere, reliquique sensus debitum officium perægre præstare valeant, faciendum omnino putavi, ut Magnificentiam Tuam per literas hasce compellarem.

Non possum non Deo opt. maximo immortales agere gratias, qui mihi hunc animum indidit, ut nullius iram aut odium veritus, nullius etiam gratiam aut amicitiam venatus, Dei gloriam et Ecclesiæ salutem intrepide et fideliter hactenus quæsierim. Jam vero cum videam, quanta in me, ab aliquot annis, virium imbecillitas sit, adeo ut oneri publico diutius par esse nequeam, ut et sentiam me non longe abesse a portu, in

[redacted]

quo, deposita omnium curarum et infirmitatum sarcina, tandem placide quiescam, nil restat, nisi ut multis fluctibus et procellis magnis quotidianisque agitatus, cum D. Paulo dicam: Militavi bonam militiam, retinui fidem et bonam conscientiam.

Deinde humiliter et subjectissime gratias ago Serenissimo Regi, Dnó Christiano Quarto, Domino meo Clementissimo, qui me clementer fovit, protexit, beneficiisque Regiis affecit, Majestatem ejus suppliciter orans, ut, si qua in re humanitus erravi, et si quid, secus quam debui, administravi, clementer id mihi condonare velit.

Tuam quoque Magnificentiam, Generosissime Dne Cancellarie, æquum est, ut perpetua grati animi memoria prosequar, cujus in me et familiam meam tanta extant beneficia, ut iis, quod rependam, nihil præter affectum habeam. Ne autem illa irrecompensata maneant, Deum precabor, ut recompensationis loco Tuam Magnificentiam, cum Nobilissima Conjuge, omni felicitate et prosperitate beare velit. Jam id solum restat, quod adhuc Magnificentiam Tuam obnixe rogatam velim, dignetur nempe a Serenissima Regia Majestate mihi clementem dimissionem impetrare. Causæ hujus meæ supplicis petitionis sunt ætas mea profecta, et ob ætatem virium debilitas, quæ rude donari optant; insuper et diminutio pristinæ meæ æstimationis, quæ statum Ecclesiæ non parum labefactare videtur: Ne autem hæc res longius serpat, sedulo cavendum est. Invenietur facile quispiam in tanto Doctorum Virorum numero, qui ætate florens, animoque et corpore valens, lampadem hanc a me recipere, eaque laudabiliter et cum fructu Ecclesiis deinceps prælucere possit. Quod si Deo visum fuisset, mea opera diutius uti, utique etiam mihi vires ulterius suppeditasset, quibus diutius demandatæ mihi provinciæ digne præesse valerem. Nunc autem, quia Deo opt. max. aliter visum est, acquiesco voluntate illius, meque totum ad nutum illius compono, non modo non invitus sed et lubens alteri locum dans, qui rupta redintegrare et omnia secundum Ordinationem Regiam rite administrare valeat. Quocirca Magnificientiæ Tuæ gratia, quæ erga me et meos semper fuit conspicua, sit etiam, precor, in hac parte illustris, impetrando mihi a Regia Majestate benignam et clementem

[redacted]

dimissionem, et commendando me ulteriori illius Clementiæ et Gratiæ. Spero me Magnificentiæ Tuæ intercessione voti mei compotem futurum. Hujus, ut et reliquorum mihi exhibitorum beneficiorum remunerator erit Deus ter opt. maximus, cujus benignæ protectioni Magnificentiam Tuam cum Nobilissima Conjuge commendo, et precibus meis assiduis commendabo, benignum responsum solicite expectans.

Ex musæo meo.

Magnificentiæ Tuæ addictissimus
Petrus Vinstrupius
S. S.

Udskrift: Generoso et Magnifico Domino Cancellario, Dno Christiano Frisio, Domino et Patrono suo plurimum observando, S. P. D.

Orig. i Kong. Bibl., Bøllings Brevsamling. Kun Underskriften er egenhændig. Der findes ingen Datering, men Brevet maa formodentlig være fra Vinstrups sidste Levetid.

453.

1614. 9de Juni. Kongelig Befaling til Rigets Biskopper om at indfinde sig i Kjøbenhavn (i Anledning af den Forklaring, D. Hans Resen skulde afgive angaaende sin Lære).

Menige Bisper wdi Rigett vndertagendis D. Peder Vinstrup fick breff at møde vdi Kiøbenhauffn den 3 dagh Julij.

Christianus Qvartus.

Wor synderligh gunst thillforn. Vi bede eder och wille, attj retter eders Leylighed effter, saa i thill den 3 dagh Julij førstkommendis kunde verre herudi vor kiøbsted Kiøbenhaffn thillstede och tha videre vor naadigste ville att erfare. Thermed scheer vor villge. Befallendis eder Gud. Haffniæ 9 Juni Ao. 1614.

Sjælandske Tegnelser. XXI, 63.

454.

1614. 16de Juli. Universitetets Testimonium publicum for M. Hans Arnoldsen de Fine, hidtil Rektor i Helsingør, nu kaldet til Sognepræst i Helsingborg.

Johannem Arnoldum de Fine, Philosophiæ Magistrum, nostris hisce ab industria et diligentia, quam bonis artibus, Philosophiæ et SS. Theologiæ a teneris assidue tribuit, si commendaremus, actum ageremus, publico enim Academiæ Giessensis Testimonio id abunde testatur illustrissimus Princeps Johannes Georgius D. G. Norvegiæ hæres, Dux Schlesvici, Holsatiæ etc., qui tum temporis,* cum ibidem supremi in Philosophia honores ei decernerentur, ad clavem Academiæ prædictæ sedebat. Rigidiorem igitur inquisitorem non inviti ad id remittimus, dum ea, quæ nostri sunt instituti, brevi ac succincto, serio tamen peragimus sermone. Ex eo quo, peractis variis Germaniæ, Galliæ et Belgii peregrinationibus, apud nos degit, nihil aliud de eius vita ac moribus percipere potuimus, quam quod omnibus modestia, probitate ac pietate haud superficiaria præluxerit, vt vel ea de causa pubi Helsingorensi præfectum eum voluerint superiores. Cui officio tanta cum laude præfuit, vt iam ad munus ecclesiasticum legitime vocatus, haud leue sui adolescentibus post se reliquerit desiderium. Eruditionem vero, quam peregrinationibus variis ac studio indefesso sibi acquisivit haud vmbratilem, tum publice hic in Academia legendo, docendo et disputando, tum Helsingoræ in juvenum ingeniis artium liberalium linea poliendis, satis superque declaravit. Illud forsan animo haud ficto concipiens: scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter. Quocirca cum hæc talia sint, quæ vnumquemque in sui amorem trahere possint, quin omnes boni literarum ac Musarum patroni hunc sibi commendatum habere velint non dubitamus, idque vt faciant hisce rogamus (etc.). In cuius fidem publico Academiæ sigillo et Notarii jurati hæcce confirmari iussimus manu. Havniæ 16 Julii Anno [1614].

Udkast med Universitetets Notarius, D. Oluf Worms Haand i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 7).

455.

1614. 20de Juli. Borgmestere og Raad i Helsingør adspørge Universitetet om tvende Mænd, som de ønskede henholdsvis til Kapellan og til Rektor i Helsingør (se Nr. 457).

Voris gantz wenlig helsen altid forsendt med Gud Allermegtigste. Kierre Venner nest worris wenlig tacksigelse for megitt beuist æhre och goede, huilckitt att forskylde wi altid gierne wille findes wellwillige: kunde wi Eder paa dett wenligste icke forholde, att wi endeligen her til St. Olai kircke behøffuer en Cappelan, saa her nu som tillforn mue werre tuenne Cappellaner. Saa er her en Person i worris Scholetiennist wed nafſn Jørgen Henricksøn, huilken oss siunis en skickelig och duelig person att werre, och wi nogle gange haffuer hørt hans predicken, som oss sambt worris gandske Borgerskab well befalder. Thi haffuer wi hoss oss beslutted att kalde hannum till Cappellan till for^ne^ kircke, om i kiender hannum duelig och tienlig der till, I da her till will giffue eders sambtøcke, saa hand med dett første maa worde ordinerit. Dernest, som eder vden tuiffuell well er witterligt, att worris Scholemester, hederlig och høylerd Mand M. Hans de Fine, er kaldítt her fra till Sogneprest i Helsingborrig, haffuer wi och hoss oss beslutted thill thend tienneste att wille kalde hederlig och høylerd Mand M. Pouell Foss Desiderij Søn, om I kiender hannum der till tienlig oc duelig. Bedendis gierne, wi her paa fra eder wed nerwerende worris Middel, Erlig och Wellagt Mand Hans Kierurt, maa fange suar och beskied. Vi findis gierne wellwillige att tiene Eder till wilge och welbehag altid i hues maade oss mugligt er. Wille her med haffue eder samptlig Gud Allermegtigste befallendis.

Helsingøer thend 20 Julij Anno 1614.

Borgemestere och Raad ibm.

Udskrift: Hederlige och høylerde Mend, Rectorj och Professoribus vdi Kiøbenhaffns Universitet, worris sønderlig goede wenner gantz wenligen tillschreffuitt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

[redacted]

456.

1614. 22de Juli. Universitetets Program i Anledning af Prof. Hans Rasmussens Død og Jordefærd.

Corpus humanum fragilitatis caducæ symbolum . . .[1]. Vir clarissimus D. M. Johannes Erasmius, collega quondam noster suavissimus, qui in decrepita iam fere senecta, variis vegetæ ætatis exhaustis laboribus, 19 huius mensis die mortalis corporis exuvias amicis tumulandas reliqvens ad vere vivos concessit. Quid enim mortuum diceremus eum, qui mortalitatem cum immortalitate permutans æternæ ac nunqvam desituræ gaudet vitæ vsura? Idque eo audentius vt proferamus, vitæ vel potius vmbræ eius apud nos rite peractæ iubet irrevocabilis scena. Natus namque fuit clarissimus hic vir in Regia nostra Havnia Anno christiano 1551 parentibus optimis, patre quidem Erasmo Petri Falstringio cive honestissimo, matre vero Maria Nicolai. Qui postquam filium hunc per sanctum regenerationis lavacrum numero fidelium asscribi curassent, ita eum Musis ac Gratiis dicarunt, vt tam privatim, opera studiosi cuiusdam, quam publice in schola hac ad D. Virginem, eum ad decimum vsque ætatis annum erudiendum curaverint. Cum vero singulare, quod in illo eminebat Musices studium arte haud levi excoluisset, a clementissimo et laudatissimæ memoriæ principe Dn. Friderico 2. D. G. Daniæ, Norvegiæ etc. Rege optimo in numerum eorum, qui ei a sacris essent cantionibus, adoptatus est: quod munus non sine laude eximia per quinquennium integrum obivit. Verum cum vehementiori ardore literarum optimarum flagraret, sese viro clarissimo Dn. M. Jacobo Svenonis Academiæ huius olim Professore eximio coniungendum duxit, cuius opera per biennium tantum profecit, vt in album ciuium Academicorum reciperetur ac biennio alio elapso, Anno videlicet Christi 1570, ætatis vero 19, titulo ac honoribus in Philosophia primis ornaretur. Deinde ignavi ac plebei animi existimans domi testudineo more perpetuo latitare, sese ad varias Germaniæ Academias vberioris mercaturæ literariæ gratia contulit. In quibus

[1] En Del almindelige Betragtninger over Døden udelades her.

per quinquennium ita versatus est, vt non solum diligentiæ et eruditionis præmium insigne, supremum videlicet in Philosophia gradum Anno 1579 Witteberga retulerit, sed etiam literas commendatitias ab Illustrissimo Principe ac Dno, Dn. Vlderico Duce Mechenlinensi, ad Sereniss. ac potentissimum Principem ad Dominum Fridericum 2 D. G. Daniæ Norvegiæ etc. Regem reportaverit. Quibus tantum tum assecutus, vt mox professionis extraordinariæ curam adeptus fuerit, qua fideliter et magna cum laude defuncta ad vacantem professionem Pædagogicam provectus est Anno 1580. Ad Mathemata quoque docenda Anno 1582 selectus[1]), tanto cum auditorum ac discipulorum commodo ac fructu ea publice hic prælegebat, vt ab ea cura ad Physicam docendam senatus Academici consulto Anno 1603 vocatus sit. Quanta vero non solum cura ac diligentia concredita docendi munia in Regia hac administraverit Academia, sed etiam vitæ ac consiliorum integritate in medium consuluerit, vel ex eo colligere licet, quod Anno 1610 Magnificus Vniversitatis huius designatus, creatus ac proclamatus sit Rector. Quem quoque dignitatis gradum per annum magna cum laude sustinuit. Cum primum solitarium vitæ statum cum sociali permutare decrevisset, sibi vitæ sociam virginem honestissimam Annam Petreiam Arhussiensem delegit, quæ postquam eum filiæ vnius parentem fecisset, finito anno cum paucis septimanis ad superos concessit. Viduitatem vero hanc patientia toleravit annos decem et septimanas triginta, donec Anno 1593 virginem honestissimam Catharinam M. Wesselii Canonici Lundensis filiam legitimo sibi iunctam matrimonio voluit, quod omnino ex voto fuit, Deo opt. max. liberis quinque, filiolo vnico ac quatuor filiabus, ex quibus vna in vivis esse iam desiit, benigne ornante. Die Martis proxima repentina ac forti adeo correptus est Apoplexia, vt subito loquelæ ac motus facultate intercepta quatuor vix horis elapsis e vivis eximeretur, postquam ætatis 64 complevisset annum. Non dubitamus cives Academici de vestro in has exsequias affectu, quem vt hodierna die hora prima in publica

---

[1]) Her tager Programmets Forfatter, D. Oluf Worm, betydelig fejl af Tiden (se 2den Del, S. 639 flg.).

[redacted]

luce ostendatis hortatores sumus. Frequenter igitur convenite, comitatu vestro funebrem pompam exornate, ac solemne hoc charitatis officium non inviti præstate. P. P. 22 Jul. Anno 1614.

Sub officii nostri sigillo.

Udkast med Universitetsnotarens D. Oluf Worms Haand i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 10—11). Sammesteds (p. 35 fg.) findes en Optegnelse om s. M. Hans Rasmussens Gjæld til Universitetet.

457.

1614. 26de Juli. Testimonium publicum for M. Povl Fos, som havde rejst udenlands i sex Aar med det kgl. Rejsestipendium og nu anbefaledes til Rektor i Helsingør (se Nr. 455).

Ex animi sententia hisce testatum volumus, M. Pavlum Fossium, virum ingenuum et eruditum, almæ huius Academiæ Professores reliqvosqve literatos vitæ integritate ac diligentiæ studio ita ante aliquot annos sibi devicisse, ut summo in Philosophia gradu eum ornatum voluerint. Cumque in stadio cœpto indefessum illum experti essent, Regio stipendio auctum ad exteras Academias ablegare non dubitarunt. In quibus per sexennium ita versatus, attestantibus publicis ab ipso diligentiæ editis speciminibus, ut doctiorum ac optimorum quorumcunque favorem ac benevolentiam sibi conciliaverit havd exiguam. Vitæ igitur tum hic apud nos, tum apud exteros talem habuit rationem, ut aliis jam exemplo non immerito esse possit; nihil enim unqvam ad nostras pervenit avres, qvod vel in minimis optimæ nostræ de ipso conceptæ spei aliquid detrahere potuit. Qvocirca de meliore nota bonis omnibus literarum fautoribus ac patronis optimis virum hunc commendatum volumus, rogantes, ut laudabiles ipsius conatus omni modo juvent ac promoveant. In primis vero honestissimum senatum reliqvosqve patres civitatis Helsingorensis, penes qvos scholæ ejusdem jus ac directio sita est, ita hunc ipsum exhibitum volumus, ut non dubitent, qvin is sit, qvi cum fructu ac lavde juventuti præesse possit. Ut idcirco ei qvibuscunqve humanitatis et benevolentiæ officiis adsint ac promoveant, expetimus, experturi absqve dubio animum

ad qvævis gratitudinis munia promptissimum, præterqvam qvod hoc ipso rem Deo gratam, Ecclesiis et scholis utilem sint facturi, nosque ad paria præstanda obligaturi. Ne autem fidem harum qvispiam in dubium vocet, eas sigillo Academiæ et manu Notarii publici munivimus. Havniæ 26 Jul. Anno 1614.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 13—14).

458.

1613. 10de Oktober. Universitetsprogram i Anledning af Pedellen Jens Pedersens Død.

Johannes Petri, quod facere diu minitatus est, fecit, hoc est, qui ritu Academico inscitiæ ac ruditatis onere multos levavit, suam nudiustertius mortalitatis deposuit larvam. Gratulemur igitur ipsi hoc facinus et virile et christianum, quo et patientia morbum et fide mortem victus vicit. Ut mori aliquid demus, quis, unde et qualis hic fuerit, paucis indicabimus. Non quod necessarium; rerum enim Academicarum penitus sit ignarus oportet, qui hunc non noverit; sed quoniam nostris exequias parandi ita postulat consvetudo. Natus igitur est noster hic Johannes Petri in Cimbria chersoneso pago Klintrop in nomarchia Giernherrit dicta, parentibus honestissimis. Patre quidem Petro Chiliani, matre vero Anna Joannis f. Qui postquam ipsum coetui fidelium per sanctum baptismatis lavacrum inserendum curassent, nihil intentatum reliquerunt, quo minus pietati ac bonis moribus a teneris assuefieret. Quocirca ætatis annum decimum quartum ubi attigisset, Arhusiam optimarum artium ac politioris litteraturæ gratia ablegarunt. Quo in loco ubi in numerum eorum, qui se ingenuis disciplinis penitus dicarunt, a viro doctissimo D. M. Petro Severini Kierndropio receptus esset, quindecim integros transegit annos. Hinc cum se solidioribus adhuc disciplinis videret habilem, Roeschildiam profectus est, quo in loco insigni modestia ac in præceptores observantia per 6 commoratus est annos. Porro huc Hafniam Anno 1599 venit ac civem Reipublicæ nostræ se professus est, in qua tanta cura ac diligentia sui quod erat officii peragere studuit, ut Anno 1602

[redacted]

in publicum Academiæ ministrum eum senatus Academicus elegerit, quo rudes et intonsos adolescentulorum huc venientium dedolaret impetus, ac Academiæ inserviendo fidelis apparitoris officio fungeretur. Quod quidem quanta dexteritate administraverit, norunt omnes, qui non heri aut hodie in Academiam venerunt. Cæterum solitariam hanc vitam cum socia ac coniugali commutare ubi decrevit, honestissimam fæminam Johannam Erasmiam Anno 1607 19 Aprilis legitimo sibi matrimonii copulavit vinculo, cum qua infoecundo penitus per octennium vixit thoro. Circa festum pentecostes primum adversa valetudine conflictari cæpit, quæ in neutro a Medicis appellato statu eum ita detinuit, ut modo sanis modo ægris eum non injuria annumerare potuisses, donec ante sex septimanas morbi impetu penitus prostratus, lecto omnimode affigeretur. Exhaustis denique corporis totius viribus nudiustertius mundanæ huius scenæ depositis exuviis, circa horam 10, animam Deo creatori reddidit, postquam ætatis 50 attigisset annum. Huic tam vigilanti et assiduo Academiæ ministro cum hodierna die funus sit faciendum, quin exequias ultro ituri sint cives Academici, minime dubitamus. Qui enim ad publicas Musarum arces ac scientiarum promtuaria viam studiosis adolescentibus toties munivit et morum scabritiem e scholastico pulvere haustum insigniter lævigavit et polivit, eum fas et jus esse censemus semel a nobis ad dormitorium suum honeste produci. Frequentes igitur ante ædes convenite, ac funus hoc deducendo extremæ obrepentis horæ incertitudinem perpendite. P. P. Hafniæ 10 Octobr. Anno 1614. Sub officii nostri sigillo.

Efter Univ. Notarius D. Oluf Worms Udkast i Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 18).

459.

1615. 22de Februar. Universitetets Brev til Boghandler Frobenius i Hamborg om et Exemplar af Luthers tydske Værker, som man havde faaet fra ham, men ønskede ombyttet med den latinske Udgave.

Literas tuas, vir humanissime, qvibus petitioni nostræ satisfecisse et octo Lutheri volumina Germanica ad nos ante annum

transmisisse scribis, accepimus. Qvod vero ad priores tuas, qvibus precium horum voluminum ad nos perscripsisti, hactenus nihil tuleris responsi, id variis mutationibus variisqve negotiis Academicis, qvibus impedita fuit universitas nostra, ut adscribas petimus. Huc accedit, qvod cum in usum juventutis nostræ, qvæ minus perita est lingvæ Germanicæ, libros hosce comparemus, eos Latino idiomate potius qvam Germanico editos exoptemus. Animus igitur erat Germanicos hosce ad te remittendi, ut Latinos mitteres, sed commoda destituti occasione hactenus id intermisimus. Qvocirca hisce jam rogamus, ut Latina Lutheri volumina ad nos transmittere haud graveris, ut eadem commoditate et Germanica, qvæ adhuc int . . apud nos sunt, tibi remittere, et precium, qvod pro iis postulaveris, solvere qveamus. Hoc officio nos tibi tuisqve rebus in perpetuum devincies. Vale Hafniæ 22 Febr. [1615].

Udkast med Universitetets Notarius D. Oluf Worms Haand i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 26). I Konsistoriets Arkiv Pakken Nr. 188 findes tre Skrivelser, fra Aarene 1614—16, fra Boghandler Georg Ludovicus Frobenius i Hamborg til Universitetet angaaende Jenaudgaven af Luthers tydske Værker i 8 Foliobind, som Universitetet, som det synes, havde bestilt hos ham, men senere gjorde Vanskeligheder ved at modtage, men dog tilsidst, i Juli 1616, betalte med 49 Mark lybsk til Heinrich Wolf, »Hamburger ordinari Bot auf Copenhagen«.

460.

1615. 25de Februar. Universitetet tilstaar M. Niels Foss det for en Mediciner bestemte kgl. Rejsestipendium.

S. P. Compellavit nos tuo nomine Nobilissimus Dn. Bredo Rantzovius vicarius Regius, rogans, siquidem stipendium Regium jam vacare intellexit, ut ejus te participem reddere haud dedignaremus.* Intercessione igitur tanti viri permoti, tuisque studiis bene cupientes, stipendium Medicum, quod jam vacat, ita consentiente M. D. Cancellario, tibi deputavimus: hac lege, ut huic studio te totum tradas, ac obligationi, quam mittimus, subscribas. Igitur hoc tibi hisce significatum volumus, ut si beneficio Regio gaudere cupias, obligationem tua manu subscriptam remittas, ac studio Asclepiadæo te totum emancipes. Curabimus

[redacted]

hoc facto, ut ad te hujus anni stipendium (quod a festo Paschatos initium capit) circa nundinas Francofurtenses autumnales deferatur, quo eodem, more solito, deinceps frui possis. Speramus te vicissim gratitudinem debitam erga omnes et singulos nostrum declaraturum, studiaque tua eo directurum, ut patriæ emolumento ac commodo haud vulgari esse possis. Vale et data occasione responde. Hafniæ 25 Februarii Ao. 1615.

Rectores et Professores Academiæ Hafniensis.

Ornatissimo juveni Domino Nicolao Fossio Dano, Artium et Philosophiæ Magistro, — Herbornæ.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (pag. 27 og 63).

461.

1615. 11te Marts. Universitetets Vidnesbyrd om det Afkald, afd. Biskop D Peder Vinstrups Børn gave hans efterlevende Enke, da hun havde skiftet med dem (i Anledning af sit forestaaende Ægteskab med D. Hans Povlsen Resen).

Rector oc Professores i Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc giør vitterligtt for alle med dette vortt obne bref, att Aar effter Guds byrd 1615 den 11te Martij er fremkommen i wortt Consistorio hederlig oc høylerd mand M. Niels Claussøn, Superintendent offuer Opsloe Stict, oc daa vdi voris nerverelse mundelig oc skrifftelig gaff tillkiende, att hand paa hans hustrues Elene Pedersdaatters wegne haffuer annammett oc oppebaaret aff hederlige oc gudfryctige Qvinde Anne Eliaedaatter, s. D. Peder Winstrups efftterleffuerske, hvis hende kunde tillfalde effter hendis s. Fader D. Peder Winstrup fordum Superintendent offuer Sielands Stict.

Desligeste ocsaa fremkom hederlig oc høylerd Mand M. Elias Eisenberger, som bekiende, att efftersom hand vaar ombedett, att hand skulle vere s. D. Peders Sønners, Peders oc Eliæ, forsvar oc formynder, oc erlig oc welact Claus thor Smede[1].

[1] Den 29de April 1616 overlod Rektor og Professorer paa Vor Frue Kirkes Vegne Bjeverskov Kongetiende for en aarlig Afgift af 5½

[redacted]

som vaar ocsaa ombeditt att vere de fire Døtters Marine, Thale, Anne oc Mette dieris forsvar: oc bekiende begge, att de haffde paa for^{ne} børns vegne veritt offuer samme Skiffte, oc paa dieris vegne annammit oc oppebaaritt altt, hvis dennom effter dieris s. Fader arffuelige kunde tillkomme. Hvorfaare de samptligen gaff oc giorde for^{ne} hederlig oc gudfryctige Qvinde Anne Eliædaatter s. D. Peder Winstrups effterleffuerske itt fullt, tryggt, friett oc fast affkald for ald den federne arff, bemelte arffuinger effter for^{ne} deris s. Fader kunde lodne oc tillfalde; vere sig vdi Jordgotz, Guld, Sølff, pendinge, kleder, kaabber, messing, thin oc altt andit saadant, linnett oc vlden, rørendis oc wrørendis godtz, intett vndertagendis, hvad naffn dett neffnis kand i nogen maade; for^{ne} Anne Eliædaatter oc hendis Arffuinger att vere oc bliffue aldelis qvitt oc fri, ledig oc løs oc wtiltald till evig tid wryggelig att holde. Oc betacker for^{ne} arffuinger for^{ne} Anne Eliædaatter for rictig Skiffte oc Wdlagd. Till ydermere Vidnisbyrd trycker vi Universitets Signet her neden for dette vortt obne breff, som er giffuet oc skreffuet Anno et die ut supra.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 67).

462.

1615. 29de Juli. Universitetet tilbyder Klaus Plum den ved D. Leonhardt Metzners Befordring ledige Post som juridisk Professor.

S. P

Postquam Serenissimus ac Potentissimus Princeps noster Christianus IV, D. G. Daniæ, Norvegiæ etc. Rex clementissimus, e societate nostra in aulam evocasset jurisconsultum clarissimum D. D. Leonhardum Metznerum, collegam quondam nostrum charissimum, de successore, qui cathedram juridicam patriæ commodo et almæ Academiæ nostro honore exornare posset, deliberare incepimus. Inter reliquos autem, quos ad hoc dignitatis

---

Td. Rug, $5^{1}/_{2}$ Td. Byg og 6 Td. Havre til Claus thor Smede, Raadmand i Kjøge, og hans Hustru, Marine Eisenberg (en Søster til Bispinden).

[redacted]

munus evectos cupiebant Patres Academici, facta tui est mentio honestissima. Plærique enim benevolum Academiæ animum grata te mente semper prosecuturum singularemque hunc favorem debita animi subjectione excepturum sperantes, consensu Magnifici Domini Cancellarii Christiani Friis de Borreby, in te propensis animis inclinabant. Quocirca e re tua futurum existimabant, si te quamprimum huc conferres, ac animum Patrum Academiæ in te affectum exspectares. De eo igitur te jam certiorem reddimus, quo res tuas ita componas, ut prima occatione hic sis, et Academiæ operam tuam offerre possis, singularem benevolentiam nunquam in ullo nostrum desideraturus. Vale, Hafniæ.

Rector et Professores Academiæ Hafniensis.

Clarissimo et Doctissimo viro Domino Clavdio Plum Dano J. C. amico nostro.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 64. 119). Datum fremgaar dels af Pladsen, hvorpaa Brevet staar, dels af Acta Consist. 29 Juli 1615: »Bleff besluttet, att Claudius Plumius skulde voceris literis Academicis«.

463.

1615. 1ste September. Universitetet tilbyder M. Hans Michelsen, Sognepræst i Assens, den ledige Post som Professor pædagogicus.

Rector et Professores Academiæ Hafniensis Dn. M. Johanni Michaelio S. P.

E societate nostra a Regia Majestate ad Episcopale munus vocato Reverendo et Clarissimo viro D. D. Johanne Resenio collega nostro carissimo, varias Academia nostra, præsertim quo ad professores, subiit mutationes, adeo ut collegam jam desideremus, qui pædagogicum docendi munus in se suscipere non sine Academiæ laude possit. Quocirca habita deliberatione, consensu illustris ac Magnifici Domini Cancellarij Dn. Christiani Frijs de Borreby, Academiæ conservatoris post Deum et Regem supremo, injecta tui est mentio honestissima, ita ut animis

propensis tibi hoc muneris deferendum esse censerent Patres Academici. Visum igitur est omnibus, ut tibi literis hoc significaretur, quo res tuas ita componere posses, ut statim ad festum Michaelis te nobis hic sistere valeres. Et quemadmodum non dubitamus, quin singularem omnium nostrum in te favorem et benevolentiam grato animo sis prosecuturus, ita certo tibi persuasum habeas, nos adventum tuum omni amore et favore excepturos. Vale. Hafniæ, Calend. Septemb. A° 1615.

Reverendo doctissimoque viro Dn. M. Johanni Michaelio Ecclesiæ Asnensis Pastori vigilantissimo.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 66 og 139). Jvfr. Kallske Saml. 81 Fol.

464.

1615. 1ste November. Prof. Hans Jensen Alans Testimonium for M. Povl Andersen fra Kjerteminde, der i et Par Aar havde været i Huset hos den lærde Holger Rosenkrands.

Virtute et doctrina ornatissimus M. Paulus Andreæ Cartemundanus, relicta schola patria, venit ad almam Academiam Hafnianam, receptusque est in numerum ciuium Academicorum, Decano M. Christiano Ripense. Inde consilio amicorum, præcipue clarissimi viri M. Canuti Bieschij cognati sui, vocatus est in Germaniam, ubi cum prædicto Dn. Bieschio triennium uixit. Inde rediens, ascitus est in numerum docentium in schola Ottoniana, et quartæ classi præfectus. Mox inde revocatus a generoso simul atque nobilissimo Domino, Dn. Holgero Rosekrantzio de Rosenholm, apud quem biennium insumpsit. Quo finito rursus Hafniam concessit; et anno elapso Vitebergam repetiit, ubi biennium integrum insumpsit. Instante autem proxima promotione, invitatus est ad promotionem magistralem, venitque Hafniam, et cum laude approbatus ab amplissimo Senatu Academico, honorem virtutis, integritatis et doctrinæ excepit a Rev. et Clariss. Viro M. Casparo Brochmanno, Sacrosanctæ Theologiæ Professore et ejusdem Candidato, tunc temporis Decano spectabili. Reliquum tempus insumpsit in ædibus Reverendissimi atque Clarissimi Viri Domini D. Johannis Resenii, Episcopi Sielandiæ

vigilantissimi etc., cui semper carus et acceptus fuit. Petenti igitur publicum testimonium, deesse non potuimus, quin potius eum commendamus de meliore nota omnibus virtute et doctrina clarissimis viris, dignentur nostro M. Paulo fauere, eumque promouere ad quæuis honesta. Ego vicissim omnibus eius patronis mea studia defero promptissima. Bene vale. Calend. 8bris Anno 1615.

Joh. Jan. Alanus.

Udkast i Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 141). Smst. findes D. Oluf Worms, Universitetets Notarii, Udkast til et Testim. publ., ogsaa dateret 1 Okt. 1615, for samme M. Povl Andersen, og i Indhold ganske overensstemmende med ovenstaaende Testimonium privati præceptoris.

465.

1616. 12te Februar. Klavs Plum, hvem Universitetet havde tilbudt den juridiske Professorpost (se Nr. 462), takker for Tilbudet, men ønsker Tilladelse til at blive endnu et Aars Tid i Udlandet.

S. P. D.

Qvibus vobis, Patres Conscripti, verbis gratias tanto fauore dignas agam, quo Nobilissima Astræa me vestra non solum dignum æstimare, verum etiam eandem meæ fidei committere volueritis, nec lingua nec calamus suppetunt. Etsi autem tenuitatis meæ me conscium satius esset saluaratione excusare, quam tanto oneri cum pudore succumbere, attamen paternæ vestræ confisus beneuolentiæ, nihil non quocunque etiam periculo subire malo, quam vestri meiqu- immemor inobedientiæ accusari, legeque Solonis justissima condemnari, qua ad bella muniaque publica euocati, si reclamarent, sacris non solum interdicerentur, verum etiam, quod rigidius, perpetua notarentur infamia. Etenim cum omnia jura absentium maximam rationem habeant, ut etiam læsæ Maiestatis reum absentem Justinianus damnare noluerit, spe certa futurum confido, ut habita justissima absentiæ meæ ratione, vicem potius meam æquis feratis animis quam accusetis, quod præsens postulatis vestris debita animi submissione statim respondere non possim, pro ut vestrum quidem meritum singularisque in me millefariam decla-

rata efflagitaret beneuolentia. Votis itaque meis in præsentiarum (quod mihi cordolium) seclusus, literis patientiæ vestræ sacrificare supplex volui, ut paterno vestro indultu nuperrime in hanc terram venienti (vix enim secundum hic egi mensem) rerumque Italicarum hactenus ignaro, gratiam faciatis, annumque ad lustrandas Italiæ prouincias, linguamque addiscendam concedatis. Plurimum est, quod petitum venio, fateor, sed tamen meo judicio tale, quo exercitam vestram in literatos beneuolentiam vestra gloria ostendatis. Intercedunt pro me, præter sexcenta alia, jura mea, quæ exoticarum linguarum cognitionem non solum postulant, verum etiam quoddam nutrimentum ex quotidiana Romanorum antiquitatum inspectione haurire videntur, cum vel hac sola regio cæteris totius Europæ præstantissima oculari præstet demonstratione, quæ doctissimæ quæque Romanorum paginæ docere nequeant. Quare, Patres, necessitati meæ ignoscite eaque spe certi petitis subscribite, futurum ut quod absentia mea juuentuti decedat, reuersus postliminio pro virili restituam. Deus ter Opt. Max. diuina sua vobis adsit benedictione, ut multiplici juuentutis vestræ fructu, magnoque Ecclesiæ et Reipublicæ emolumento quam optime diutissime vivatis. Valeatis. Dabantur Paduæ 12. Februarij Anno 1616.

Vester omnium addictissimus
et humilimus Cliens
Claudius Plum.

Udskrift: Mag^{co} Reuer^{dis} Experienss^{is} Clariss^{is} Humaniss^{is} Viris, Dom. Rectori et Professoribus Regiæ Academiæ Haffniensis, Mecænatibus suis omni honore et amore colendissimis.

Paategnet: Receptæ 29 April. 1616. Lectæ sunt hæ litteræ in Consistorio 29. Aprilis.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180. Jvfr. Acta Consist. 29. April 1616: »Lectæ sunt literæ M. Jani Dionysii et Claudii Plumii de mora aliqua et dilatione petita; decretum est, ut res relinqueretur benevolo Magnifici Dni Cancellarii arbitrio et judicio«.

[redacted]

466.

1616. 26de Marts. Kongebrev til Universitetet om at lade Kommunitetets Bønder i det vestlige Sjæland kjøre Salpeterjord for Salpetersyderen paa Antvorskov.

Christian den fierde med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Koning.

Vor synderlige Gunst thillforn. Vider, att eptthersom wij naadigst haffuer antagit en Salpeiter Siuder, som schulle siude Salpeter her for wort Slott Anderschouff, och thill des fornødenhedt schall hand vdj eptherschreffne wore och Chronens Lehne, som er vdj Anderschouff, Korsøer och Sebyegaardtz Lehne opsøge och wdlede iord och materie thill samme Salpetersiuden: Thj bede wij eder och naadigst begierre, attj oss thill naadigst behaugh och willige wille beuilge och lade thillsige alle Communitetens thiennere offuer forne thrende Lehne, att dj vdj neruerendis aar, naar dj af wore Lensmend eller deris fuldmegtige bliffuer thillsagt, maatte thilhielpe huer dennom att frembføre hiid thill forne wortt Slott Anderschouff fire Secke medt iordt, huer Seck regnit paa en thønde. Dermed giør i Oss synderligenn thill Willige. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wortt Slott Andtuorschouff den 26 Martij Anno 1616.

Vnder wortt Zignett.

Christian.

Udskrift: Oss elsche hederlige oc høiglerde Rectori, Doctoribus, Magistris oc menige Professoribus wdj Vniuersitetet wdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: (med D. Thom. Finckes Haand): R. 11 Maji 1616.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145. Sammesteds findes Afskrift af Kongens Kontrakt med eller Bestalling for Salpetersyderen Gert von Gulick; han skulde have Lov til at grave efter Salpeterjord rundt om i de ovennævnte Len — dog ikke i Folks Huse og Gaarde; Redskaberne til Kogningen skulde leveres ham af Lensmanden paa Antvorskov, Asken til Kogningen skulde han dog selv forskaffe. For hver Tønde lutret Salpeter, som han leverede til Arkelimesteren paa Tøjhuset i Kbhvn., skulde der betales ham 6 Rdl. o. s. v. Dat. Antvorskov 26 Marts 1616.

467.

1616. 29de April. Universitetet tilstaar D. Thomas Fincke en Del af S. Rochi Kapel til Gravsted, i hvilken Anledning han havde givet 100 Rdl. til Vor Frue Kirke.

Vice-Rector och Professores vdi Kiøbenhaffn kiendis her med vdi thette vort obne breff, att effthersom hæderlig och høylerd Mand Doctor Thommis Fincke, pro tempore Rector och voris collega, aff fri villige thill voris Kircke it hundrett Rigs Dr. presenterit, forærit och leffuerit haffuer, thieris aarlige Renthe der aff thill Kirckens nytte och gaffn, fornemligen thill lius eller thill Rochi Capellis thag och render vid lige at holde, att vi deremod haffuer hannom vndt och thilladt, och hermed vnder och thillader, att hand then sted i Rochi Capell, vesten och norden vid salig Doctor Peder Søffrensens graff, thill sig, sine børn och arffuinger nyde, bruge, beholde och med mure vnder Jorden och monument paa Vegene indhegne och bepryde maa, aff Kircke vergene nu er eller kommendis vorder wbehindrett i alle maade, thill sig, sine børn och arffuinger, en effter den anden, thill leiersted vden betballing att bruge. Dog naar nogen der vdi aff samme hans Arffuinger begraffuis, som icke ellers haffuer fri leiersted i Kircken, som ere vden for hans eller professorum familia, daa skulle Kirckewergene otte Rigs Dr. fornøis. Bedendis her med for oss och voris effterkommere Kirckewergene nu ere eller kommendis vorder for^{ne} Doctor Thommis Fincke eller hans Arffuinger her vdi ingen hinder att giøre eller giøre lade vdi nogen maade, mens ydermere for^{ne} Renthe, saaledes som forskreffuit stander, att anvende. Till Vindisbyrd haffuer vi laadett henge Rectoris signett her for och Notarium Academiæ vnderskreffuet. 29 April. Anno 1616.

Udkast med Finckes egenhændige Rettelser i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 81—2).

468.

1616. 29de April. Universitetet tilstaar M. Hans Aalborg, at efter hans Død maatte en af hans Børn, som dertil var duelig, blive Universitetsboghandler efter ham, og ligesom han benytte S. Rochi Kapel til Boglade.

Rector och Professores vdi Kiøbenhaffnn kiendis och giører vitterligt for alle, att vi haffue vndt och thilladt och nu her med vnder och thillader hæderlig och vellerdt Mand M. Hans Aalborg, att naar hand effter Gudtz faderlige och naadelige villie ved dødenn heden kaldis, att da en aff hans børn, som der thill duelig er, maa komme i hans sted och nyde universitetz frihed sin liffs thid och beholde Rocchi Capell vdi vor Frue Kircke thill samme hans bog handell, dog att der aff Kircke vergerne nu ere eller forordineret vorder thill kirckens nytte och gaffn aarligen sex Rigsd. bethimmeligenn fornøyes, och Capellet med samme bøger och der thill hørige vare zires och prydes, och handlenn vedligeholdis, saa studenterne och huer mand for en schellig værd slig vare bekomme och sig thill-handle maa. Bedendis der med forne Kirckevergerne, atti forne M. Hanssis børn samme Capell effter forne leie och leilighed wbehindrett laader beholde. Till vindisbyrd haffuer vi ladett Universitetits Signett her for trøcke och Notarium vnderschriffue. 29 April. 1616.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 111.

469.

1616. 14de Maj. Universitetets Befaling til Kommunitetets Bønder i det vestlige Sjæland om i Henhold til Kongens Vilje (se Nr. 466) at kjøre Salpeterjord til Salpetersyderen Gert von Gulich paa Antvorskov.

Vi Rector oc Professores vdi Kiøbenhaffns Universitet oc de hundrede Kong. Mayest. Studenters Forstander sammesteds giffuer eder voris tienere vdi Andworskow, Korsøer oc Sæbygaards lehn tilkiende, att efftersom vi haffue bekommit voris allernaa-

digste Herris oc Kongis vedlagte breff, at vi hannom til naadigst behag oc villie vilde bevilge oc lade tilsige alle communitetens thienere offuer Andworskow, Korsøer oc Sæbygaards læhne, att de vdi dette nerverendis Aar, naar de aff hans Mayestets Lensmend eller dieris fuldmectige bliffuer tilsagt, maatte tilhielpe hver dennom att fremføre til Andworskow Slott fire Secke med jord, hver seck regnitt paa en tønde: Saa biuder vi oc befaler eder her med, att naar i bliffue tilsagt, at i da ager med eders Vogne hver fire Secke aff denne Materi, som Hans Mayest. Salpeter Siuder Gert von Gulich eder visendis vorder, til Antworskoff Slott. Der imod skal for^ne Salpeter Siuder saa handle sig emod eder, at hand icke wbeskedentlig kaster i eders huse oc grund, eder til for stoer skade oc besvering: icke heller skal hand afftinge eder nogen skenck oc gaffue. Mens hvor hand nogensted opgraffuer eller opkaster nogen jord eller materie, skal hand platzen igien kaste, før hand derfraa skillis, saa ingen billig der offuer kand haffue sig at besverge oc beklage, effter som hans bestilling oc instructz indholder oc formelder. Giffuitt i Kiøbenhaffn den 14 Maji Anno 1616.

Wnder Rectoris Signett.

Udkast med D. Thomas Finckes Rettelser i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p 87).

470.

1616. 25de Maj. Universitetsprogram i Anledning af Pedellen Niels Rasmussens Død og Jordefærd.

Depositor Academiæ nostræ Nicolaus Erasmius, qvod fatali lege ipsi tandem deponendum erat, deposuit. Is qvi tot et toties minus probe dedolatis adolescentibus ruditatis et pulverem scholasticum redolentem larvam deponere solitus est, unicam qvam sibi dum inter nos fuit, retinuit, mortalitatis scilicet, deponere jam coactus fuit. Æqvum igitur esse existimamus exuvias hic relictas pio et christiano more ad locum communem deducere, affectumqve nostrum erga eum, qvi Academiæ tot annis fide-

[redacted]

liter et diligenter fuit a servitiis, in publica luce declarare. In primis cum honestis eum ortum parentibus liberaliter educatum summaqve industria officio suo defunctum esse constat. Natus namqve est Neoburgi in Fionia patre qvidem Erasmo Johannis pistore loci ejusdem, matre vero Magdalena Jacobi f., qvi ubi eum fidelium cœtui per sacrum Baptismatis lavacrum insertum, per novem annos domi in primis fidei rudimentis fideliter instituissent, Rectori Scholæ Neoburgensis ejus curam demandarunt. Artibus avtem liberalibus strenue vacando officiumqve morigeri discipuli faciendo usqve ad annum ætatis 22 sub ejus inspectione commoratus est. Hinc Roeskildiam uberioris doctrinæ gratia se contulit, ubi solidiore optimarum disciplinarum lacte nutritus, per 9 annos diligentia et studio tantum profecit, ut dignus judicaretur, qvi Philosophiæ altioribusqve disciplinis animum adjiceret. Eum in finem Anno 1599 huc appulit civitateqve Academica donatus paulo post Regia Eleemosyna in qvintum usqve annum hic educatus est. Interea temporis officium boni ac seduli Musarum alumni faciendo sibi Dominorum Professorum conciliare favorem haud destitit. Hinc factum, ut publicum Academiæ ministrum eum selegerint, qvo in officio diligentia, industria et fidelitate laudanda in annum 8 fere versatus est, per biennium interim Depositoris fungens munere. Anno 1610 14 Octobr. divina ita disponente providentia in uxorem duxit fæminam honestissimam Birgittam Joannis f., cum qva placide et prorsus ex voto vixit, qvam diu mundanæ huic scenæ interesse ipsi datum. Die sabbathi elapso in morbum lethalem incidit horamqve extremam præ foribus esse persentiens, SS. cænæ dominicæ viatico se ad abitum præparavit, et depositis mortalitatis exuviis die Jovis circa undecimam nocturnam placide animam Christo redemptori tradidit, annum agens fere 50. Hodierna die ad horam primam cum funus ei facere decreverint amici, ut freqventes ante ædes compareatis et comitatu vestro funebrem hunc apparatum exornetis, jubemus. P. P. Hafniæ 25 Maji Ao. 1616.

Sub officii nostri sigillo.

Udkast med D. Oluf Worms Haand i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 75).

[redacted]

471.

1616. 29de Maj. Universitetsprogram i Anledning af Rektorskiftet.

Crastina luce more a majoribus recepto Natalem celebrabimus Novi Academiæ nostræ Rectoris. Qvi dies merito nobis sacer esse debet, cum in Regiæ hujus Universitatis omniumqve sub ejus tutela degentium salutem et incolumitatem sit institutus. Eo enim Magistratus solemni pompa inavguratur, qvi res et negotia Academica regere et gubernare, sontes punire, bene meritos præmiis condignis afficere, potestatem habet plenariam. Et certe Herculeos labores in se suscipit, onusqve Ætlina gravius una cum chlamyde Rectorali humeris suis imponit, qvi sceptra et insignia hujus magistratus assumit, qvod norunt ii, qvi periculum fecerunt. Prudenter igitur a majoribus sancitum, ut solemnis hæc inauguratio a divini Numinis invocatione precibus et ceremoniis sacris inchoetur, qvo auspicium felix, progressus felicior, exitus sit felicissimus, et is, qvi grave hoc munus in se suscipit, ut sibi patiatur Reipublicæ Academicæ gubernacula committi, arcana omnia revelari, fasces submitti, obedientiam et observantiam præstari, ad Dei opt. max. gloriam et honorem et Academiæ salutem cuncta dirigat. Si causam habuisse veterum gentium mores et instituta videantur, cur mensis Aprilis Nonas, qvod Alexander Magnus illis in lucem editus fuerit, mirifica solemnitate tum Græci tum Macedones celebrarint; qvartum vero Idus Julias, qvod Cajus Julius eo die natus, Romani summopere coluerint; si nonam Cal. Octobr. memoria geniti Augusti; si duodecimum Romuli nativitate festum sacrumqve habuerint: cedo, qvidni nostri Rectoris natalem, ex qvo maxima pars salutis Academicæ dependet, honore qvo possumus maximo celebrabimus, huncqve diem svavissimum svavissimis cantibus et piis ad Deum precibus excipiemus? Agite ergo, qvotqvot hic estis viri literis et virtutibus dediti, qvotqvot nostræ jurisdictioni subjecti, crastina luce ad sonitum campanæ majoris in summo Academiæ templo comparete, qvo publicæ inaugurationi interesse, et precibus vestris pro incolumitate Regiæ Majestatis, Magnifici Cancellarii, Academiæ totiusqve Regni Deum opt. max. sollicitare, novumqve

[redacted]

Rectorem bonis omnibus proseqvi valeatis. Valete benevoli lectores et favete. P. P. Hafniæ 29 Maji Ao. 1616.

Sub officii nostri sigillo.

Udkast med Universitetsnotarens D. Oluf Worms Haand i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 76).

472.

1616. 30te Juli. Biskop Povl Mortensen underretter Universitetets Rektor om sine Bestræbelser for at skaffe Universitetet den det formentlig tilkommende Studiiskat af Kirkerne paa Bornholm.

Salutem et officia mea defero.

Magnifice D. Rector, fautor et amice colende. In Borringia ratione officij me nuper fuisse, audivisse te credo: sed nunc per me scire volui, vt intelligeres, quomodo confectum sit negotium meæ fidei a te concreditum. In Pastoribus certe et Ecclesiarum tutoribus omnem beneuolentiam et animum erga Academiam deuotum repperi, quippe qui statim in vestra vota et meum consilium de solutione annui census juxta Regiæ Maiestatis diploma consenserunt, parati etiam jam tum pro anno præsenti numerare, si modo censura et consensus generosi Præsidis accessisset.

Restat igitur, meo judicio, vt Generosus D. Johannes Lindenovius a vobis admoneatur, qui pro suo in pias Musas et Academiam affectu, facilime, vt spero, in eandem sententiæ partem vobiscum descendet. Si quid voles vltra a me factum, vtere Paulo tuo, qui tam prompte vult et debet, quicquid volet Academia, vt admoneri tantum debeat, non rogari.

Mitto jam per communem amicum et collegam carissimum D. M. Nicolaum Matthiæ, quam in Synodo anniuersaria hoc anno ab Ecclesijs huius Diœceseos collegi pecuniam, cuius indicem et summam adiuncta schedula docebit. Amanter peto, vt mihi sufficienter caueatur.

Vale et salue cum vxore et tota domo, quam officiose saluto. Lundiæ 30 Julij Anno 1616.

Tuæ Magnificentiæ deuotus
Paulus Martinius.

Udskrift: Clarissimo & Excellentissimo Viro, Domino M. Christiano Longomontano, Mathematum in Academia Haffniensi Professori celeberrimo et pro tempore Rectori Magnifico, Domino et amico æternum colendo.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 84. Sammesteds findes en anden Skrivelse (dat. Lundiæ xxx Sept. 1618) til Univ.s Rektor, D. Caspar Bartholin, fra Biskop Povl Mortensen, hvorved denne ved sin Søstersøn Jonas Matthiæ, fremsender Studiiskatten af Skaane Stift for Aaret 1618 med 393½ Rdl. og ½ Rmk.

473.

1616. 20de September. Kongen anmoder Universitetet om at maatte lade hugge Skibstømmer i dets Skove. Universitetets Bønder skulde hjælpe med til at hugge det og føre det bort.

Christian denn Fierde med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Vor synderlige gunst thilfornn. Wiider, att efftersom wii till wor Skibsbøgnings behouff ehr tilsindtz allestedtz hervdi Rigett att wille lade hugge nogett Skibstømmer: thaa bede wii eder och naadigst begiere, att i vnderdanigst wille beuilge, att wii ochsaa nogett Skibstømmer paa Wniuersitetets Skoffue vdi wortt land Sieland motte lade hugge, och att i wille lade thilsige eders tienere, att dii med wore och Cronens bønder schulle thilhielpe samme tømmer att hugge och felde och siden vdaff Skouffuene thil neste hosliggende haffner att vdføre. Dermed schier wor willie. Befalendis eder Gud. Skreffuet paa wortt slott Skanderborgh denn 20 Septembris Anno 1616.

Wnder wortt Zignett.

Christian.

Udskrift: Oss Elsch[e] hederlige och høiglerde Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus i Vniversitetet vdi wor Kiøbsted Kiøbenhaufnn.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 145.

474.

1616. 16de Oktober. Tvende Alumner i Valkendorfs Kollegium kræve af Professorerne de Penge, der formentlig tilkom dem efter Kollegiets Fundats.

Ere wi to fattige Studentere Niels Nielsen oc Erick Nielsen, som ere beuilgede at bo vdi salig Christoffer Valkendorphs Studenterhuus i S. Peders Strede, ydmygeligen oc gierne aff eder, Magnifice Dne Rector oc Spectabilis Dne Decane, begierendis, at i ville vel giøre for Guds skyld oc giffue oss den Portion aff den Almisse, som erlig, velbyrdig oc nu salig vdi Herren Christoffer Walkendorph, fordum Hoffmester, aff sin rundhed oc fromhed haffuer vnt oc giffuit oss, effter hans egen Fundatzis lydelse. Thī wi fattige Personer kiende oss icke værdige til at imodstaa eder vdi nogen maade; men wi endnu ere ydmygeligen voris penninge begierendes effter Fundatzens lydelse oc indhold, lige saa vel som de andre vdi huset begieret haffue. Thi wi icke vide met en god samvittighed, at wi haffue noget begaaet emod eder andet, end wi haffue kreffuit vore Penge effter Fundatzen, huilcket huercken wi eller vore andre Contubernales ville fragaa; men wi saa vel som de idag klocken vaar sex, vdi voris Collegio Walkendorphiano haffue allesammen værit endrecteligen tilstede, oc da bekiende, at de endnu ville bestaa de samme ord, som de tilforne haffue giort, der de sende Inspectorem ind til eder at kreffue Penge effter Fundatzen, och endnu i dag for Guds Retferdigheds skyld in Consistorio de selff samme ord ville være bestandige, oc gierne begiere, at de maa bliffue alle sammen samtyckt her vdi met oss. Ere wi derfore, wi to fattige Personer, gierne aff eder begierendis, Magnifice Dne Rector oc Spectabilis Dne Decane, at vore Contubernales maa fremkomme, paa det at wi to skulle icke allene

flndis skyldige her vdi, at wi ene haffue begieret penge aff eder efter Fundatzen. Denne voris sandferdige beretning i dag for Retten maatte læsis, paaskriffuis oc i Consistorij bog indføris ord fra ord, som forskreffuit staar, ere wi gandske ydmygeligen begierendis. Actum Hafniæ ex Musæo Walkendorph. Anni 1616, die 16 Octobris.

Nicolaus Nicolaj.
Ericus Nicolaj Meirup sua manu.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 154. Andragendet oplyses nærmere ved Acta Consist. 16 Oktober 1616: »Inspector i Valkendorfs Boder klagede i Rette tvende Studiosos, nemlig Niels Nielsen Kjuse og Erik Nielsen Jyde, fordi at de besønderligen havde begyndt en Conspiration imod Professores, vilde ikke annamme det Stipendium, som dennem kunde med Rette tilfalde, men understode sig, at de burde at have mere efter Fundatsen. Erik svarede, at det var ikke hans Paafund alene, men at de andre allesammen vare og det samme begjærendes, endog de annammede det Stipendium, dennem blev givet. Og for saadan deres Ustadighed sagde Niels Kjuse og Erik Jyde, at de havde begjæret af Rectore, at de maatte citeres. End sagde de, at alligevel de ikke vidste Fundatsen til fulds, dog havde de skudt sig hart til Fundatsen. — Bernhardus Johannis oplæste en Beretning imod Erik Jyde besønderligen, i hvilken han klarligen udviste, at Erik havde rejst den Conspiration fornemlig. Dertil svarede Erik, at Bernhardus havde forraadt dem allesammen, som er i Boderne. — Blev Erik tilspurgt, af hvad Grund han kunde saa lige slutte, at hver Alumnus skulde have (som han havde ladet sig høre) til denne Termin 11 Dlr. 1 Mk. mindre 4 Alb. Erik svarede, at endog han ikke vidste Grunde saa lige, saa vilde han ligevel ikke gjøre sin Mund og sin Rumpe til eet. Siden bekjendte han, saavelsom ogsaa Bernhardus og Matthias Becchius, at Niels Kjuse og Anastasius havde gjort saadan Regning. — Efter at M. Dn. Rector herpaa begjærede D. D. Professorum Sentens, da komme de alle, som tilstede vare, overens, at baade Niels Kjuse og Erik Jyde, som have bevist saadan Modvillighed og givet forargeligt Exempel, skulle, andre til Advarsel, udsættes af Boderne og miste deres ganske Stipendium. Anastasium anlangende blev sagt, at naar han kommer til sin Førlighed igjen[1]), da bør han at straffes for urigtig Regning, som han af Suspicion til Professores saa ubeskedenlig havde gjort. — Siden efter Tiltale og Gjensvar og denne Sags Lejlighed gav M. Dn.

[1]) Denne Anastasius, som kaldes Svecus, havde nyligen faaet et Knivstik i et Slagsmaal med en skaansk Student, der havde skjældt ham for »Din Svensk«.

Rector saadan endelig Dom: Efterdi Niels Kjøse og Erik Jyde besønderligen have rejst den Conspiration imod Professores og haft dennem mistænkt for urigtig Distribution, og derhos ipso facto bevist sig modvillige, og ikke have villet annamme det tilbørlige og lovlige Stipendium, da skulle de strax være skilt aldeles baade ved Stipendio og habitatione Walkendorphiana. — Blev besluttet, at der skal strax to andre skikkelige Personer annammes til Stipendium Walkendorphianum at tage, og til habitationem at indgaa».

475.

1617. 23de Januar. Forbud mod Udbredelsen af danske Bøger, der vare trykte udenlands.

Forordning om Danske Bøger, som paa fremmede Steder tryckis oc her vdi Riget indføris.

Wi Christian den Fierde, med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning, Hertug vdi Slessvig, Holsten, Stormarn oc Ditmersken, Greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, Giøre alle witterligt, at effter som Wi Naadigst komme vdi forfaring, huorledis atskillige danske Bøger paa fremmede oc vdi Trycken wbeneffnde Steder gantske w-correct opleggis, oc siden vdi Vore Riger oc Lande indføris, offentlig fallholdis oc distraheris, aff huilcke en part atskillige Puncter oc Articler vdi Vons Christelige Troe oc Religion, en part allehaande løse oc wnyttige Materier tractere oc forhandle, i huilcke Voris Christelige Troe, saa vel som god skick oc Politie præjudicerlige Irringe oc Vildfarelser med tiden at vdspredis, oc den gemene Almue (aff huilcken de megit brugis oc læsis) at insinueris foraarsage vilde. Endog saadanne Bøger, saa vel effter Voris kiere Herr Faders, Salig oc Høylofflig Ihukommelse, som Vore derom vdgangne obne forbud, billigen burde gandske oc aldeelis at være affskaffit. Da paa det saadant betimeligen kunde forekommis, oc en gang med alle affstillis, ville Wi endnu som tilforne, alle Indlendiske, saavel som Vdlendiske hermed alffuorligen oc strengeligen, saadanne Danske Bøger effter denne Dag at føre, selge eller affhende forbudit haffue, med mindre de dennem saa vel som huis andit de haffue med at fare, til Oss oc Cronen ville

[redacted]

forbryde, oc derforuden stande Oss til rette, oc straffis som de mod Voris vdgangne Breffue oc Mandater sig forgrebit haffuer. Wi ville oc, at Vore Fogder, Embitzmend, Borgemestere oc alle andre, en huer vdi sit Lehn, Bye oc Gebeedt, haffuer flittig oc grandgiffuelig indseende, at dette Voris alffuorlige Mandat oc Forbud vden ald exeption efflerkommis. Sammeledis biude oc befale Wi Superintendenterne, at de vdi deris Stifft haffue hermed god oc tilbørligen inspection. Dissligeste at de tilholder deris vnderhaffuende Provister oc Præster, at en huer vdi sit Herrit oc Sogen, i Kiøbstederne saa vel som paa Landit, haffuer flittig act oc opsiun, at ingen saadanne Danske Bøger føris, selgis eller affhendis: Oc huis de erfarindis worder, at nogen vnderstaaer sig herimod at handle, De da strax giffuer vore Fogder, Embitzmend oc alle andre, som sammesteds at befale haffuer, det tilkiende, paa det forbemelte Bogførere derfore tilbørligen straffis, oc denne Voris vdgangen Forordning dis bedre efflerkommis oc holdis kunde. Saa fremt de selff en huer for sig icke ville stande Oss til rette, som de Voris Breffue oc Mandater forsømme oc foracte. Ladendis det ingenlunde. Giffuit paa vort Slot Schanderborg, den 23 Januarij Anno 1617.

Vnder Vort Signet.

Christian.

Efter et særskilt Tryk. Den 18de Februar s. A. modtog Lensmændene i Danmark og Norge Befaling at lade ovenstaaende Forordning forkynde i Kjøbstederne i deres Len, og hvor ellers Behov gjordes (Sjæl. Tegn. XXI, 209). Samme Dag tilstilledes Forordningen Bisperne i Danmark og Norge, og det paalagdes dem at have flittig Indseende med, at samme Forordning blev efterkommet (smst. Fol. 211).

476.

1617. 12te Maj. Biskop Iver Hemmet i Ribe anbefaler M. Søren Jensen Kolding, der paa tredie Aar havde været Rektor i Kolding, til at faa Testimonium publicum fra Universitetet.

Circumspecte et bene a magistratu Academico in Dania factum et institutum est, ut ij, qui relicta Academia patria sine Rectoris testimonio idem non expeterent aut expectarent nisi reddita vitæ,

instituti et intermedij temporis ratione. Ingenui et boni conditionem non detrectant, sed laudant potius et avide data occasione arripiunt. Honestissimus igitur hic et doctiss. vir juvenis M. Severinus Joannis Coldingensis, Scholæ patriæ jam in annum tertium rector, Magnifici D. Rectoris in Regia Academia Haffniensi testimonium secundum fundationem Regiam petiturus a me petiit, ut mea qualicunque schedula docerem, qua fide in demandato sibi officio, qua integritate vitæ apud omnes versatus fuerit hactenus, postquam a studiis redierit. Lubens profecto testor, prædictum D. Magistrum Severinum ita se apud nos gessisse, ut, quanquam nihil est hodie a Sycophantarum morsu tutum, tamen ne Momus quidem habet quod in illo repræhendat.

Oro itaque clarissimos et doctissimos viros in Academia Haffniensi et inprimis Magnificum D. Rectorem, D. M. Christiernum Longomontanum, amicum meum singularem, velit non gravate, pro suo candore et in omnes benevolentia, bono huic viro hac in re gratificari, a Deo mercedem expectaturus. Quantum ad me attinet ego rursum omnia gratitudinis et benevolentiæ officia Magnifico D. Rectori defero offeroque promptissime. Ex Norup 12 Maij 1617. T. Mag. addictiss.

Juarus Hemmettæus
S. R. m. m.

Udskrift: Clarissimo et doctissimo Viro D. M. Christierno Longomontano, in Regia Haffniensi Academia Mathematico celeberrimo, Rectori magnifico, fratri in Christo Jesu colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 195.

477.

1617. To Breve fra Prof. B. Mentzerus i Giessen til et Par danske Studenter (hvoriblandt udentvivl en Søn af den lærde Holger Rosenkrands), som studerede Astronomi i Lich; han advarer dem imod Kalvinismen.

a.

S. P. P.

Favere vobis coelum Lichense gaudeo, præstantissime Domine, amice honorande et dilecte, sed de illius motus diuturnitate certi

nihil polliceri mihi audeo. Samariam pertransibat Christus, nec in ea diu commorabatur. Vobis mixta religio in templo Lichensi nescio num arridere queat. Nam cœna sacra ibi vos uti periculosum. Et fortasse instrumentorum mathematicorum usus ita nunc innotuit, ut illa cura detinere diutius non debeat. Nostis speculam nostram Academicam, ex qua institui observationes Astrologicæ facile possunt. Eo fine cogitavi de reditu: qui ut esset dulcior, inquirenda habitatio et commoda mensa. Domicilium aptius nullum occurrit, quam mihi vicinum. Valete in Domino felicissime, humanissime salutati. Giessæ 1617.

Vester in Domino

Mentzerus.

b.

Non omnibus spectandum se præbet Papa, qui Romam veniunt, præstantissime Domine, amice honorande et dilecte, neque Cæsaris videndi fit copia universis Pragæ degentibus. Haud miror igitur, in vestrum conspectum nondum sese dedisse, qui Lichæ in multorum cordibus latet, Calvinismum. Est enim animal istud astutum, quod non prodit in apricam lucem, nisi auram senserit sibi benigniorem. Docet vos, ut intelligo, Decanus numeros et motum cœli, de beati cœli possidendi cura fortasse mutus, saltem non disertus. Cujus si lingvam in concionibus Lutheranam audiatis, cogitabitis, larvatum videre vos hominem, vel Jacobi audire vos vocem, et Esavi attrectare manum. Est enim Calvinianæ religioni tam certe addictus, quam certum est, esse Calvinistam, qui D. Lutheri dogma ex Calvini fundamentis oppugnant. Nimirum meas contra Herbornenses de Christi omnipræsentia epistolas ipse impugnavit scripto satis prolixo, sed confuso et ex multis consarcinato, præfixo proprio suo nomine. Quin igitur Calvinianæ doctrinæ subscribat, dubitari non debet. Neque solicite quæram, possitne Deo servire lingva, cujus cor occupatum est veneno Sacramentario. Mihi satis erat paterne vos monere, dandam operam, ne circulorum cœlestium delineatione animi vestri circumscriberentur. Salutem precor omnibus et singulis, et ut recte valeatis, opto.

Inter occupationes plurimas dabantur Giessæ 24 Oct. Ao. VErItas CVstoDIat MVros nostros.

Afskrift fra Arkivet paa Rosenholm i Kongl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1291. 4. (p. 109—10).

478.

1617. 14de Juli. M. Henrik Nielsen Arctander skriver til Professor Christen Longomontanus om Indtægter, der tilkom Universitetet fra Viborg Kapitel.

S. P. D. Pro summo in me tuo, Vir Reverende et clarissime, Præceptor et favtor colendissime, semper favore, fide et benevolentia, proque plurimis beneficiis mihi ab ineunte ætate præstitis, qvæ qvidem tanta agnosco, qvanta, ne mediis vox in favcibus hæreat, vix effari valeo, mihi in præsentia nihil est, quod rependam, nisi post immortales gratias omnem animi promtitudinem, ad qvodlibet officium tua et tuorum cavsa studiose faciendum, acceptare velis. Procuratorium munus in annis gratiæ ac legatis ex pastorum testamento colligendis Parens meus p. m. longe desideratissimus interpellatione Regiæ Academiæ in se suscepit, qvod etiam ad illud tempus, qvo desiit in vivis esse, obivit. Sed qvia propter vitæ hujus brevitatem ipsi non licuit rationem reddere istorum proventuum, qvi Academiæ a præbendis Fuer et Bartum[1]) cesserunt, me tanqvam hæredem ejus hanc provinciam hac vice administrare forte oportuit, ex animo cupiens me aliqva ratione posse Academiæ tanqvam matri studiorum nostrorum servire. Mitto igitur, Venerande Dn. Præceptor, per præsentes 246 dlr. ij Mk. j alb., qvæ est ista pecunia, qvæ Academiæ pro sua portione a prædictis præbendis debetur, uti ex rationis adjuncto catalogo patet. Minutias, qvas vocant, sibi parens meus p. m. pro laboris stipendio concessas asseruit. Tuam autem Reverentiam mirum in modum rogatum volo, ne gravetur, sui discipuli nomine, pecuniam prædictam Magnifico Dn. Rectori tradere, simulqve procurare, ut mihi qvittantia cum præsenti tabellario remittatur, qvo certus sim me nomine parentis

[1]) Disse Præbender havde afd. Dr. med. Hans Paludan haft.

[redacted]

defuncti Academiæ Illustris injunctioni satisfecisse. Qvod si mihi T. R. effectum dederit, persvasum sibi habeat, se rem mihi gratissimam et T. R. candore dignissimam fecisse. Ego sane, qvantum in me est, omnem gratitudinem animiqve promtitudinem polliceor. Tu interim ab uxore mea et aliis nostris plurimum salutatus cum conjuge lectissima, liberis dilectissimis et tota familia diutissime et felicissime vive et vale.

Viburgi ocyssime 14 Julii Anno 1617.

T. R. subj.

Henricus Nicol. Arctander mpp[a].

Udskrift: Admodum Reverendo et Clarissimo Viro, Dn. Magistro Christierno Longomontano, in Regia Academia Hafniensi Professori publico, Præceptori, favtori et amico suo venerando.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 94. Vedlagt findes et Regnskab over Indtægterne af Præbenderne Fur og Bartum. Ovenstaaende Brev var Begyndelsen til en Skriftvexel og Forhandlinger, som varede i fire Aar, angaaende de i Brevet omtalte »Minutiæ« (»Smaabede«), som Universitetet — hvis Procurator var M. Tøger Hvas, Kannik i Viborg Domkirke og »fordum« Sognepræst ved Sortebrødre Kirke — ikke vilde indrømme M. Henrik Nielsen Arctander, Præst i Selde og Aasted og Provst i Nørre og Harre Herreder. Tillige beskyldtes han for at have ansat Kornet til for lav en Pris ved Beregningen af Naadensaaret af Præbendet Lime, som hans afdøde Fader, Biskop M. Niels Lavritsen Arctander havde haft.

479.

1618. 24de Marts. Roskilde Domkirkes Værger og residerende Kanniker forpligte sig efter Kongens Befaling til aarlig af Kirkens Smaaredsel at yde en Del Naturalier til Lønning af en Professor.

Wi effterscreffne, Holger Gagge Domprovest oc Peder Galtt Canick, begge nu verger oc forsuar for Roskilde Domkircke, samptt menige actu residerende Canicker, kendis oc giøre her mett witterligtt, att effltersom kong. Matt., voris allernaadigste Herre, nu naadigst haffuer forordnitt, att vi aff Kirckens minutis oc Smaaretzell aarligen skulle udgiffue itt hundrett oc tiuffue t[r] haffre, en halff t[e] Smør, tredeffue Lamb, fire og tiuffue gess, oc tolff par høns,

till en professorem udi Kiøbenhaffns Universitet, da loffue oc tilsige vi underdanigst paa vore egne, saa oc vore efflerkommeris, forsuar till domkircken, vegne, aarligen her effter till gode rede att lade yde oc forneye for[ne] minuta oc Smaarettzell till den Professorem udi Universitetet, som hans Matt. dermett naadigst forlenendis vorder. Oc skall samme affgifft begynde oc angaae fra Lamberti først kommendis Anno 1618 oc endis till Lamberti Anno 1619. All dette saaledis fast oc ubrødeligen for os oc vore efflerkommer, forsuar till Domkircken, oc alle actu residerende Prælater oc Canicker holdis skall, trycke vi voris Capitels Secret her neden for. Datum Roskilde den 24 Martii Anno 1618.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 121.

480.

1618. April. Bekjendtgjørelse om Forelæsninger, der skulde holdes ved Universitetet fra Paaske 1618 til Paaske 1619.

Designatio eorum, qvæ Regii Professores, Deo favente, publice proponent in Academia Hafniensi, a Paschate anni Jesu Christi M. DC. XVIII. ad Pascha rursus anni M. DC. XIX., quo sciant pietatis et eruditionis studiosi adolescentes, qvid ipsis interea exspectandum sit.

Magnificus D. Rector D. Joh. Paul. Resenius, S. S., post hactenus explicatam doctrinam de Gratia Dei Universali etc. perget porro hora IX. in Apparatu Evangelico: ut Tmemata singulorum Evangelistarum ex antiqvitate Gr. et m. s. in primis Basiliensi, proposita cum tabellis, referantur ad usum in Harmonia integra, actuum XII. per tempora diversa, qvatenus illa qvoqve monstrari possunt: insuper subjunctis tabellis Concordantiarum, ex cap. et versib. per omnia, loco Canonum Ammonij etc. aliisqve nonnullis ad verum intellectum obscuriorum, maxime necessarijs: Sic progressurus eodem modo, ad Acta etiam Apostolorum et ipsas deniqve Epistolas Apostolicas etc.

[redacted]

D. Cunradus Aslacus B. explicatis hucusqve octo prioribus Avgustanæ Confessionis articulis, reliqvos tredecim, ejusdem libelli, hora secunda, Divina aspirante gratia, publicis prælectionibus συντόμως expedire conabitur, inspersis etiam plerisqve tum nostræ sententiæ, ex verbo Divino firmamentis, tum adversariorum atqve hæreticorum argumentis, perspicue et nervose refutandis.

D. Gasparo Brochmand occupato feliciter in aula serenissimi Principis Electi, M. Hermannus Nicolai deinceps hora 4. institutam Psalmorum explicationem continuata serie ita propositurus est, ut analysin vocum Hebraicarum Grammaticam, tempori matutino destinatam, expositio textualis vespertina excipiat, dictionum atqve orationis exegesi subinde ad fontes Hebræos revocata.

D. Thomas Finckius, paucula quæ in arte Galeni medica in signorum tractatione supersunt, hora 7. expediet, mox ad tertiam libri primariam Medicæ artis partem caussarum salubrium, insalubrium ac neutrarum progressurus: Pariterqve Geodæsiam superficierum planarum, in tetragonismo et Cyclismo potissimum positam, continuaturus.

D. Casparus Bartholinus, Med. hora 3. De specialis Physicæ præceptis, atqve alternatim de Simplicium facultatibus docere constituit.

D. Olaus Worm hora 1. Lingvæ Græcæ proprietates in libro Aristotelis περὶ κόσμου ostendet: additis commentarijs et controversijs unumqvodqve caput sigillatim enucleantibus.

Claudius Plumius hora 8. Priori semestre, tractatum studiosis maxime necessarium, de Jurium Origine, Natura et speciebus, absolvet. Posteriori autem Materiam utilissimam non minus qvam gratissimam, de Privilegijs Studiosorum, ex variis Imperatorum Regumqve nostrorum Constitutionibus enucleatam, cum bono Deo, pertexet.

M. Christianus S. Longomontanus Mathem: Decanus hora 12. in Arithmetica soluta perget, qvâ finitâ, Elementa Geometriæ Euclidis brevibus demonstrationibus percurret: potissimum ea, qvæ usui in triangulorum fundamentis destinata sunt. In cujus qvoqve expeditiorem cognitionem ac praxin, tractatum

de Scala Geometrica, Instrumento omnium nobilissimo, opportune interponet.

M. Johannes Janus Alan. Logicus, Ordinarijs diebus, hora 6. Metaphysicis compendiose in causarum enodatione absolutis, D. F. præter Introductoria in Organ. Aristotel. Dialecticum exercitium, themate aliqvo dubio allato et explicato, patefacere statuit. Extraordinariis, hora 2. Locos communes Dn. Philippi Melanchthonis breviter exponet, Definitionum et Divisionum, indeqve dependentium observatis fundamentis: Cum antithesi Adversariorum diversum statuentium.

M. Vulfgangus Rhumannus, h. 3. monstrato præceptorum Rhetorices usu et varietate dicendi in Orationibus Ciceronianis, Partitionum oratoriarum explicationem succinctam et brevem aggredietur, accessurus postmodum ad præcipua in Rhetoricis Aristotelis.

M. Hermanuus Nicolai hora 7. progredietur in Analysi vocum Hebraicarum in Psalterio: ut omnia revocentur succincte ad Grammaticam.

M. Elias Eisenberg: hora 8. perget in doctrina de sensibus, inde progressurus ad doctrinam de anima intellectiva, juxta Aristotelem et alios.

M. Petrus Nic. Gelstrup. qvatuor ordinariis Septimanæ diebus h. 7. elegantiam Musæ Plautinæ venabitur, duobus vero extraordinariis evolutionem exegeticam Catechismi Minoris Luth. breviter proponet.

M. Petrus Barth. Kierulius, prioribus septimanæ diebus, hora 12. Institutiones Grammaticas Prisciani; posterioribus vero, Georgica Virgilij, in qvibus præcipua operis rustici Capita continentur, exponet.

M. Franc. G. Rector Scholæ, h. 12. dieb. extr. in Glareano explicando, et in Quæstiones pressiores redigendo, D. G. operam insumere perget.

Hafniæ, Impressa apud Henricum Waldkirchium Typogr. Acad. in Paschate anni Jesu Christi M. DC. XVIII.

Trykt Blad i Patent-Folio, i Univ.-Bibl.

[redacted]

481.

1618. 18de Juli. Vidnesbyrd udstedt af Decanus Fac. Philos. for Svend Pedersen, som havde underkastet sig den filosofiske Prøve, der gik forud for Meddelelsen af Magistergraden.

Decanus facultatis Philosophicæ Olaus Worm M. D. et professor publicus Lectori candido S.

Remotis ambagibus, sine fuco et fravde tibi, mi Lector, hisce indicatum imus, ingenuum et eruditum virum Svenonem Petri Scanum collegio Philosophico Regiæ Academiæ Hafniensis se stitisse δοκιμασίαν eruditionis ac in philosophia profectus editurum. Idqve tanto cum omnium applausu præstitisse eum asserimus, ut non solum dignum judicarent, qvi lavream Magistralem in Philosophia exambiret: sed etiam publico indicio hoc ipsum testaturi, ut solenni forma candidatus sev licentiatus Philosophiæ renunciaretur, decernerent, qvò hoc qvasi arrhabone relicto ad proxime futuram compareret Magistrorum renunciationem, exantlatorum laborum nobilius reportaturus βραβεῖον. Tertio igitur Iduum Qvinctilis conventu Philosophico solenniter indicto, in venerando patrum collegii Philosophici consessu candidatus Philosophiæ rite proclamatus est, licentiam qvinetiam titulos, honores et privilegia Magistralia exambiendi, avtoritate publica consecutus est. Jus ei datum publice in scholis et privatim artes liberales, lingvas et principia Philosophica docendi, omniaqve privilegia et immunitates, candidatis Philosophiæ deputatæ, largiter tributæ. Qvocirca qvin omnes boni, qvibus pietas, virtus et eruditio cordi est, dignis eum excepturi sint modis et favore ac benevolentia havd vulgari complexuri, non dubitamus, frustraneum reputantes verbis precariis et plusculas diffusis periodos illud efflagitare, qvod talibus debere se ultro fatentur omnes probi. Ne autem harum fides ab ullo in dubium vocetur, officii et manus nostræ sigillis eas munivimus. Hafniæ 14 Cal. Sextil. Anno 1618. Vale Lector benevole et bonis favere strenue perge.

Efter D. Ol. Worms Udkast i Rostgaardske Saml. 121 Fol. (p. 82). Om Svend Pedersen, en af den lærde Holger Rosenkrandses Yndlinger, se Bloch, Den fyenske Geistligheds Hist. I, 358—63.

482.

1618. 22de Juli. Kongebrev til Borgmestere og Raad i Kjøbenhavn om Jordskylden, der betaltes af Universitetets Lejevaaninger og Grunde i Kjøbenhavn.

Wi Christian den fierde med Guds naade, Danmarcks, Norgis, Wendis oc Gottis Koning [illegible] Vor gunst tilforn. Wider, att efftersom os Elske hederlige oc hø[illegible]lærde mend, professores paa wort Universitet her udi Kiøbenhaffn, underdanigst os haffue tilkendegiffuett, nogen tuist oc irri[illegible] emellem dennem oc Borgerskabett her sammestetz sig att be[illegible]ffue, anlangendis nogen Jordskyld, som gaaer aff nogle Jorde[illegible] som Konning Christian den tredie, vor kiære Her Faders Fader, salig oc høyloffllg ihukommelse, till Universitetet henlagtt oc perpetuerit haffuer. Oc effterdi der befindis Anno 1547 en forening der om effter høybemelte hans Kong. May. befalling att vere giortt, huor høytt Jordskyld aff saadan Eyendom bør att giffuis; oc siden Anno 1573 oc Anno 1581 mett Konning Frederichs den anden vor kiere Her Faders, salig oc høyloffllg ihukommelse, obne Breff att were forordnitt, att huor tilforn thre marck gaffuis, effter-som Dalleren den tid gick, derfor skulle nu udi lige maade for thre marck giffuis en Enckende Daller: Da ville wi, att samme forordning, efftersom dett i sig selff billigtt [er], efftcrkommis, oc for huer thre marck, som forbemelte forening udviser, her effter en Enckende Daller eller saa mange andre ordinarii Møntt, som en Enckende Daller nu eller her effter gieldendis vorder, skall derfore vedleggis. Der mett skeer vor villie. Skreffuit paa vortt Slott Kiøbenhaffn den 22 Julii, Anno 1618. Wnder vortt Signett.

Christian.

Att dette er en richtig copie aff den rette original, dett bekiender vi underskreffne

Iffuer Wind	Jacob Wlfeldt
Egen handt.	Egen haandtt.

Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 115.

[redacted]

483.

1618. 19de Oktober. Tøger Mortensen Hvas, Kannik i Viborg, skriver til Professor Christen Longomontanus om de Indtægter af Viborg Kapitel, som tilkom Universitetet, og som M. Henrik Nielsen Arctander endnu sad inde med (se Nr. 478).

Emanuel.

Salutem et pacem cum summa animi gratitudine a Deo patre per Jesum Christum, Dominum nostrum. Kiere Domine M. Christierne, frater in Christo, haffuer ieg med langsommelig besuering anmodet huos Mester Hendrig Nielsøn om huis hand haffde opbaaren aff de Høylærdes koren oc andet, som dennom tilkommer effter salig Docter Hans oc hans egen fader, M. Niels; da siger hand sig at haffue de Høylærdis quitans paa huis der tilkommer effter Docter Hans, men aff hans faders prebend tilbyder hand pending for koren oc gesteri, en skep rug 13 ß, en skep byg 14 ß oc en skep haure 5 ß, endog rugen giall mer samme thid; men for smøret, som regnis for haard koren, fønød, suin med andet rettighed, vil hand intet udgiffue uden dom. Oc haffuer ieg offte anholdet om steffning; haffuer det veret Bispens mening at vere Capittels dom, men Capittel mener det at vere Bispens dom, effterdi M. Hendrig er en Præst. Lensmanden haffuer oc i denne marcken kaldet M. Hendrig for sig; saa haffuer M. Hendrig suart hannom, at hans fader haffde i hans velmackt opbaaret smøret ad sanckte Hansdag oc andet smaa bede til Mikaelis, oc mente, han borde det icke at ligge fra sig, men M. Villas, som samme Cannickdom finge effter hans fader; endog der ere mange Exempler der emod; M. Niels Juel, som samme Cannickdom haffde tilforne, døde den 3 Octob. oc haffde opbaaret smøret ad S. Hansdag oc andet smaabede til Mikaelis; dog maatte hans Høstru Anne Kielsdatter legge det fra sig til de Høylærde; oc M. Hendrigs fader, som samme Cannickdom finge, beholt den neste aars indkom ubeskaarne i alle maader. M. Hans Pedersen Buser døde den 30 Octob., Mester Peder Rimborsen døde den 21 Octob., oc iligemaade bleff holdet oc handelet effter dieris død; huilket intet kand beuege hannom, saa dett seer ud til en lang-

sommelig trette, thi det vil indsettis til verdslig dommer, oc nødis til at søge ret oc dom offuer hannom i Salling, oc maaske endoc her til Landsthing, saa ieg ved vel, at ieg maa udstaa mange spe gloser aff hannom, som ieg hertildags haffuer fanget, oc end i Lensmandens neruerelse icke haffuer skonet mig (maa der komme suar til døren, som mand er inden for). Dersom ieg skall til verdslig dommer med hannom, da maa skee dommeren vil vide, huad Ir ied Vniuersitetet haffuer her til; at i vil vel giøre at tale med de gode mend der om, oc bede dennom gierne, at de icke rtencker mig, ieg suer ved Gud, at det er icke min skul ler forsømmels, ieg vil med alt flicktighed her effter som morne udfodre det aff hannom ed dom; saa skall ieg lade dem vide, huor det gaar, oc sende er til Snaffsthing i det sieniste eders pending, skulle end ieg selff udlegge dennom aff mit egen. Fortencker mig icke, at ieg saa plomt skriffuer eder til, boden haster, oc min skrøblighed oc sorig er mig til forhindring. Jeg giør altid gierne, huis eder oc de andre gode mend kand vere til villie, ære oc thieneste, oc siger eders kiere høstru mange 1000 gode netter oc møgen tack for alle beuiste gode. Kand ieg i nogen maader thienne enter eder eller hinder, saa byder offuer mig som eders broder oc gode ven. Vale, vale et salue. Wiburg. 19 Octob. Anno 1618. Theocarus Huassius Martini F.

f[rater] sine omni fuco et fraude.

Sender ieg eder rictig register paa alle 3 præbender med eders egen register, aff huilcke i kand allting forfare.

Udskrift: Clarissimo viro, virtuteque et eruditione ornatissimo, M. Christierno Longomontano, in celeberrima Academia Hafniæ eloquentiæ(!) professori, amico suo fidelissimo summo semper amore prosequendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 94.

484.

1618. 16de December. Kongebrev om Fremgangsmaaden ved Tilsigelsen af Universitetets Bønder til Kongeægter.

Wii Christian dendt Fierde, medt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Konningh, Hertug wdj Slesvig, Holstenn,

[redacted]

Stormarnn och Dyttmerschen, Greffue wdi Oldenborrig och Dellmenhorst. Giøre alle witterlict, att wij haffuer beuilligett och samtøct, att naar noggen aff Vniversitetetz eller de hundrede Studenters herudj wor kiøbstedt Kiøppenhaffn deris bønnder och thienner schall thillsigis, enten thill Fadebuurdtz Reyser eller andre dennom paalact Reyser och ecker, da schall wor Lehnnsmandt dett de høylerdis fouget lade thilkiende giffue, om hand ehr deruedt Lehnit saa ner thilstede, eller och deris sognefougit eller deelefougit, eller huem offuer deris bønnder befalling haffuer, och hannd da for^{ne} bønnder att thilholde medt deris hest och wogne att fremkomme; menn dersom ingen saadanne fougder ehre wed handen, da schall wor Lehnsmandt selff for^{ne} bønder lade thilsige. Thi forbyude wij wore Fougder, Embidtzmenndt och alle andre heremodt, effltersom forschreffuett staar, at handle eller noggit foretage. Ladendis dett ingenlunde. Giffuet paa wortt Slott Kiøppenhaffn dennd 16 10bris A. 1618.

Wnder wort Zignett.

Christian.

Paategnet: Er lest paa Mierløsse herredzting Torssdagen thend 11 Febr. Ao. 1619. Er lest paa Woldbuorigs herridtz ting den 13 Martij Ao. 1619. Lest paa Siellandtzfar Landtzting den 28 Aprilis Anno 1619.

Orig. i Patentfolio i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 145.

485.

1618—19. Regnskab over nogle Indkomster, som Universitetet havde af Lunde Kapitel og Stift (heri dog hverken optaget Procuratoriet Gjordshøj eller Studiiskatten).

Regnskab aff Naadsens Aar, saa viit Vniversitetet vedkommer effter salig Her Brede Rantzou.

Landgilde penge . . . . iiij 𝔐 4 ß

Smør - ij t^{r} v pund, huer pund 4 𝔐, er . xxxvij dr.

En Boelgalt . . . . iij dr.

Herfra tagis, som gaffs til Sustentationem Choralium vj 𝔐 ij ß

Residuum er . . . 39 dr. 2 𝔐 2 ß

Aff denne Summa tilkommer Vniversitetet halfparten,
som er . . . . 19 dr. 3 ℔ 1 ß
Item aff Vicariet . . . . 5 ℔ 4 ß
Summa 21 dr. - 5 ß

Regnskab aff Naadsens Aar, saa viit Vniversitetet vedkommer, effter Salig Her Henning Mogensøn.

Landgilde Biug vij pund 4 skp., huer p. 1 ℔, er penge xxxvij dr.
En Boelgalt . . . . iij dr.
Jordskyld penge . . . . vj ℔ iiij ß
Summa — 38 dr. 4 ß

Ex mensa Tulstrop.

Landgilde och Skattepenge . . . . xvj ℔ vj ß
Biug — vj pund, skeppen j ℔, er penge . . . . xxviij dr.
Smør — 21 pund, huer pund j daler, er. . . . xxj dr.
Summa — 52 dr. 1 ℔ 14 ß
Summarum — 90 dr. 2 ℔ 2 ß
Herfra tagis pro Sustentatione Choralis . . . . . 12 dr.
Bliffuer beholdendis . . . . $78^1/_2$ dr. - 2 ß
Medietas pro Vniversitate . . . . . . 39 dr. 1 ℔ 1 ß
Item aff Vicari . . . . 5 ℔ 4 ß
Summa — 40 dr. 2 ℔ 5 ß

Regnskab aff Naadsens Aar, saa viit Vniversitetet vedkommer effter Salig Matz Pouelsøn.

Landgilde Penge . . . . xiij dr. iij ℔ vij ß j alb.
Landgilde Biug — iij pund, huer skeppe 1 ℔, er . . . . xv dr.
Landgilde Smør — xij pund, huer pund 4 ℔, er . . . . xij dr.
Summa $40^1/_2$ dr. 15 ß j alb.
Aff for^ne Penge giffuis en Choral . . . xij dr.
Dette frataget bliffuer beholdendis Penge $28^1/_2$ dr. 15 ß j alb.
Medietas pro Vniversitate er Penge . 14 dr. 1 ℔ 7 ß ij alb.
Item aff Vicari . . . . 5 ℔ 4 ß
Summa 15 dr. 2 ℔ 11 ß 2 alb.

Register paa den Contribution, som Vicarii Ecclesiæ Lundensis effter Kong. Maytz naadigste befalning til de tuende Residentzer i Kiøbenhaffn haffuer vdgiffuet.

Lago Vrne j rix dr. in specie		Doct. Christoph. Dybvad	4 rX 4ß
Guilhelmus Dresselberg	iiij rX 4ß	M. Wolffg. Rhuman	4 rX 4ß
Sigvardus Grubbe . .	8 rX 8ß	Daniel Hogenvald . .	4 rX 4ß
M. Ludovicus Munthe	8 rX 8ß	M. Johannes Aalburg	4 rX 4ß
M. Jacobus Svaningius	4 rX 4ß	Magnus Bartolinus .	4 rX 4ß
Johannes Otto	8 rX 8ß	Claudius Saal . . .	4 rX 4ß
M. Paulus Martinius 1 rdr. in specie		Willichius Westhov. 1 rdr. in specie	
M. Christianus Longomont.	4 rX 4ß	M. Nicolaus Michaelis	4 rX 4ß
Lago Vrne junior . .	4 rX 4ß	D. Johannes in Thyelse	1 rdr. in specie
Christianus Petri . .	4 rX 4ß	Claudius Macchabæus	4 rX 4ß
M. Nicolaus Georgii .	4 rX 4ß	D. Johannes Johannis	1 rdr. in specie
Canutus Georgii . .	4 rX 4ß	Georgius Nicolai, Landsting Schriffuer i Sieland	4 rX 4ß
Claudius Mechelburg	4 rX 4ß	Summa	32 rigs daler
Hæredes Andreæ Johannis	8 rX 8ß		
D. Augustinus Sant	4 rX 4ß		
Johannes Mechelburgius	4 rX 4ß		

Nota: aff forne Summa ere de 5 fremskicket in specie. De andre i marckstycker, mett 4 ß paa huer Daler[1]).

Her foruden rester Gunde Schriffuer i Kiøbenhaffn aff it Vicari[2])

Noch Morten Knudsøn i Helsingøer aff tuende Vicarier[3]),

Huilcke ieg begerer, at Mcus Dn. Rector selff vilde lade indkreffue, effterdi de ingen Procuratores haffuer her vdi Capitlet.

Endnu rester aff tuende Vicarier, som icke ere endnu forlænt[4]).

---

[1]) D. e. med 4 ß Tillæg til de 4 X, der udgjorde Daleren.
[2]) Med en anden Haand er tilføjet: 1 Dlr. in specie, fecit.
[3]) Med en anden Haand er tilføjet: 2 Dlr. in specie, fecit.
[4]) Følgende Opsummering er tilføjet af den Haand, som har gjort ovenstaaende tvende Tilføjelser: Summarum — 27 Rdlr. a 84 ß. Item — 8 Rdlr. in specie.

Register paa den Contribution, som Presterne i Schaane stift efter Kong. Maytt. Befalning til be[te] tuende Residentzer haffue vdgiffuett.

Schaane.

Torneherrit . . . . . xiiij Rdr.
Haragersherret . . . viij Rdr.
Oenseherret . . . . vij Rdr.
Rønnebergherret . . vij Rdr.
Rester aff Sualdø prest, som er husarm.
Frostedherret . . . . . . x Rdr.
Rester aff Høgsrød, fordi Presten der sammesteds for sin forseelse er kommen fra kaldet.
Noch aff Her Peder i Borlund, som iche formaaer at vdgiffue.
Fersherret . . . . . . xj Rdr.
Albo oc Jerrested herret x Rdr.
Rester aff S. Ole, fordi Presten er husarm.
Ingelsted herret . . . . xi Rdr.
Rester aff Presten i Næreby, som er fattig.
Herrested oc Liugnitz herret . . . . xij Rdr.
Wemmindhøy herret . . x Rdr.
Rester aff Her Anders i Kielstorp, som haffuer lid skade aff Ildebrand.

Skiødsherret . . . . . . xij Rdr.
Rester aff Her Morten i Skanøer, som iche formaaer at vdgiffue.
Oxieherret . . . . x Rdr.
Bareherret . . . . x Rdr.
Rester aff Bierrisø, fordi Kaldet er meget ringe, oc den ene Sogn ligger tli Hospitalet i Malmø.
Aff Lugude oc Sønder-Asbo herret er intet fremkommit.
Bierge oc Nørre herreder xj Rdr.
Rester aff Herr Morten i Baadsted, som intet formaaer at vdgiffue.
Giøng herret . . . . xviij Rdr.
Rester aff Her Hans i Windsleff, som tuende gange hauffuer lid stor skade aff Ildebrand.
Gersherret . . . . . . ix Rdr.
Rester Her Anders i Hurrød, som er husarm.
Willandsherret . . . . . ix Rdr.
Rester Ibø oc Becheskoff, som begge haffuer ringe vilkaar oc icke formaa at vdgiffue.

Blegind.

Lister oc Bregneherret vij Rdr.
Middelsted herret . . . vj Rdr.

Østreherret . . . . iij Rdr.
Rester aff Torrum oc Lyckeby, som iche formaa at vdgiffue.

[redacted]

Halland.

Tøndersø oc Høgs herreder x Rdr.	Fierre oc Wiske herret viij Rdr.
Halmstad oc Aarstad herret . . . . xij Rdr.	Rester aff Kongsback, som er husarm.
Himble oc Faurotz herret xiiij Rdr.	

Borringholm . . . xv Rdr.

Legata Pastorum effter

Her Aruid i Lyngby 4 r¥ 4 ß	Her Niels i Sønderhuidding j Rdr. in sp.
Her Matz i Grimmeton 4 r¥ 4 ß	
Her Jacob i Slogerup 4 r¥ 4 ß	Her Christen i Karup 4 r¥ 4 ß

Register paa de penge, som ere vdgiffne aff dem, som ere ordinerede til visse Prestekald.

Her Hans Hansen til S. Peders Kircke paa Borringholm 4r¥4ß	Her Knud i Høgserød j rdr. in sp.
Her Rasmus i Dalkjøbing 4r¥4ß	Her Suend i Bøstrup 4 r¥ 4 ß
	Summa 4 Rdr.

Summarum paa Presternis Contribution til de tuende Residentzer. Noch Legata pastorum. Item det, som er vdgiffuet aff dem, som ere ordinerede til visse Prestekald, er — 143 Rigsdaler i specie. Noch vdi Marckstycker — 120 Rdr. met 4 ß paa huer daler.

Orig. i Kong. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 752 c. Fol.

486.

1619. 18de Januar. Universitetets Rektor forbyder under den da herskende Pestepidemi Studenterne at bære andre til Jorden end dem, som hørte til den lærde Stand.

Rector Academiæ Hafniensis Casp. Bartholinus, Medicinæ et Philosophiæ Doctor ac Professor publicus, Lectori S.

Signa, qvibus iram suam miseris mortalibus ostendere solet justus ille Deus, vel poenam prænunciant, ut Cometæ, chasmata, et id genus alia; vel eandem infligunt, sicut illa, qvæ literis figurantur sive qvinqve, ut λιμός, sive sex, ut λοιμός, sive septem, ut πόλεμος. Ex classe priori cometam nuper ardere

vidimus horrendum satis: ex posteriori verò λιμὸν seu famem non ita dudum, ut et πόλεμον seu bellum, sensit plaga hæc septentrionalis. Nunc autem heic grassatur poena sex qvidem literarum, sed lituræ seu deletionis centuplicis. Λοιμὸς seu pestis adest, qvæ magis magisqve se exserit, fusiusqve se dissserit qvotidiè, & familiis compluribus plagam infligit non immemorabilem. Nihilominus tamen hoc funesto tempore valdè exorbitant nonnulli, & securitati sic indulgent, ut longanimitatem divinam tentare censeantur meritissimò. Horum in censu ac numero sunt regiæ hujus Academiæ juvenes qvidam studiosi, qvi qvorumvis promiscuè hominum demortuorum cadavera ad locum sepulturæ efferre comperiuntur, posthabitâ & ordinis nostri dignitate & contagionis malignitate. Non enim attendunt, qvod hoc modo non tantum honestæ studiosorum existimationi detrahere, sed labem qvoqve contagiosam familiaribus attrahere possit facillimè qvicunqve benevolentiam eiusmodi intempestivam exhibet. Qvapropter, ut ne hac ἀταξία peccetur ulterius, seriò mandamus, ne qvis studiosorum nostrorum posthac partes bajuli in exeqviis sustinere ausit, nisi vel defunctus, cui exhibentur illæ, ordinis literariæ fuerit, vel, si res secus se habuerit, funebrem hanc operam præstandi veniam à Rectore Academiæ impetrârit qvicunqve bajulare velit. Huic mandato nostro si qvis prævaricatus fuerit, poenam, qvæ publicæ autoritatis prævaricatoribus irrogatur, certò subibit. P. P. Hafniæ xiix Januar. anni Christiani MDCXIX.

Sub officii nostri sigillo.

Af Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 118. Programmet er neppe forfattet af Bartholin, men af Universitetets daværende Notarius.

487.

1619. 28de Marts. Kongebrev til Universitetet om Affindelse med en Vikariebesidder i Roskilde, hvis Vikariat for Fremtiden skulde anvendes til Lønning af en Professor.

Copie aff kong. Matt. breff till Rectorem oc menige Professores om en ny Professoris løn.

Christian den fierde mett Guds naade Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis Konning etc.

Vor gunst tilforn. Viider, eftlersom vi naadigst haffuer for gott anseet att perpetuere Bona Vicariatus Altaris Petri udi Roskilde Domkircke, som hederlig oc vellerd mand Herr Knud Søffrensen hid indtill udi forsuar hafft haffuer, till en Professoris her udi Universitetet hans underholdning: Da bede vi eder oc ville, atti for^{ne} Herr Knud Søffrensen for for^{ne} Vicaries aarlige visse oc uvisse rente, indkomst oc andre fordeell aarligen hans liiffs tid contenterer oc till frids stiller. Dermett skeer vor villie. Befalendis eder Gud. Skreffuett paa vortt Slott Frederichsburg den 28 Martii Ann. 1619.

Wnder vortt Signett.

Christian.

Afskrift i Konsist. Kopibog Nr. 2, Fol. 119.

488.

1619. 3die April. Kong Christian IV's Stiftelsesbrev paa et nyt Professorat (i Metafysik) ved Kjøbenhavns Universitet.

Wij Christian den Fierde med Guds Naade Danmarckes, Norges, Wendes och Gottes Konningh, Herttug vdi Slesuig, Holsteen, Stormarnn och Dittmerschen, Greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, att wij aff synderlige motiuer och betenchende naadigst for gott haffuer ahnseet offuer det tall aff Professorer, som vdi Vniuersitetet her j wor Kiøbsted Kiøbenhaffn nu ehre och wnderholdis, att forordne och wnderholde endnu en Professorem. Tha paa det hand for sin tienniste och wmage kand haffue noget thill besolding och løn, haffuer wij naadigst, foruden huis hannom allerede aff Roschilde Domkirckes minutis, som Procuratores hid indthill nydt haffuer, thillagt er, efftlerschreffuenne Vicarie wdj Roschilde Dombkiercke, kaldet Bona Altaris Petri (som hederlig och wellerd mand H. Knud Søffrensen hidindtill wdj forsuar hafft haffuer)

for oss och wore efflerkommere Konninger wdj Dannemarch thill ævig tid funderit, perpetuerit, giffuet och lagt thill samme professoris bestilling och thill hanns wnderholdning, som er efflerschreffne gaarde och goedtz herudj wort land Sielland liggendis: først wdj Smørumsherritt, Wridtzløsebye thoe gaarde, Peder Nielsen ij pund bpg, ij tønder haffre, j lamb, ij gies, vj høns, ij rylter høe; Hans Persen ij pund byg, ij tønder haffre, j lamb, ij gaas, vj hønns, ij rylter høe. Noch wdj Tuneherrit, Thomslund(!) lille, Hans Ibsen ij pund byg, j tønde haffre, j gaas, 4 hønns, j rylter høe. Noch wdj Steffuensherrit, Dommestrup, Christoffer Nielsen iiij pund byg. Wdj Borseherret, Wby, Hans Laursen ij pund byg, Lauers Jensen ij pund byg. Noch Jordschyld aff en gaard wdj Ringsted gade j ß grott, med all for^ne^ goedtz, thill samme Vicarie liggendis ehr, des Rentte, herlighed, wisse och wuisse indkomst, efftersom dett wdj for^ne^ Roschild Capittels rette Jordbog findis indschreffuit. Thij forbiude wij alle och huer, huo de helst er eller werre kunde, naagentid hereffter for^ne^ wor Fundatz naaget emod att giøre i naagen maader, ahnseendis saadant aff gudfrychtig betenchende, Gud Allermechtigste thill Ære och Wngdommen wdj bogelige kaanster thill forfremmelse och forbedring, stifftet och ahnrettet er. Giffuet paa wortt Slott Kiøbenhaffn, den 3 Aprilis Anno 1619.

Wnder wortt Zignett.

Christian.

Paategnet: Lest paa Capittlett wdj Roskild den 12 Maj Ao. 1619.

Orig. paa Pergament med det store Kgl. Segl i Vox. Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 178.

489.

1619. April. Bekjendtgjørelse om Forelæsninger, der skulde holdes ved Universitetet fra Maj 1619 til Maj 1620.

Consignatio Lectionum publicarum, quas Academiæ Regiæ Haff-

[redacted]

niensis Professores, cum Deo, anni hujus curriculo a Majo Anno Christi M. DC. XIX. ad Majum usque Anni M. DC. XX. expedire constituerunt.

Doct. Casparus Bartholinus, Acad. Rector, in naturam Alimentorum, Purgantium, Venenorum et Alexipharmacorum inquirere, perque vices Meteororum ex speciali Philosophiæ naturalis parte essentiam, caussas atque adfectiones hor. 3. venari decrevit.

Doct. Joh. Paul. Resenius, S. S., perget porro hora 9. in apparatu Evangelico et Harmonia integra, actuum XII per tempora diversa, quatenus illa quoque monstrari possunt ex 4. Evangelistis simul: cum tabellis Concordantiarum, ex cap. et versib. per omnia, loco Canonum Ammonij etc. aliisque nonnullis ad verum intellectum obscuriorum, maxime necessarijs: sic progressurus eodem modo ad Acta etiam Apostolorum et ipsas denique Epistolas Apostolicas etc.

Doct. Cunradus Aslacus Bergensis, explicatis tribus, qui adhuc restant, articulis Augustanæ Confessionis, videlicet de peccato, de bonis operibus, et cultu sanctorum, subjiciet, Deo benedicente, brevem ideam totius doctrinæ Christianæ ex sacra scriptura perspicue et methodice comprehensam.

Doct. Gasp. Brockmand occupato adhuc feliciter in aula Sereniss. Elect. Principis, M. Hermannus Nicolaus in continuata Psalmorum Davidicorum explicatione progredietur, quantum per suam professionem et publica officia id fieri poterit.

Doct. Thomas Finckius ceptam de Peste tractationem continuabit, eique de febribus doctrinam subjunget: Geodæsiæ subinde problemata pro auditorum commodo interpositurus.

Doct. Olaus Worm Phil. Decanus, absolutis ijs quæ in libro de Mundo enucleanda restant: Isocratis Evagoram et Basiridem hora 1. aggredietur, in quibus et Linguæ Græcæ nitorem, et Græcorum Oratorum præstantissimi artificium Oratorium in genere demonstrativo ostendet.

Dn. Claudius Plum, JCtus., hora 8, post absolutam de Jurium origine, natura et speciebus exorsam anno superiori telam, materiam utilissimam et in foro frequentissimam de Usucapionibus et præscriptionibus pertexendam assumet.

M. Johan. Janus Alanus, Logicus, ordinarijs 4. Horâ VI. Organon Aristotelis, fundamentum omnium præceptorum Logicorum, vicinus nunc Demonstrationi explicat: quo absoluto, usum artis, dubio aliquo themate sumto, patefacere statuit. Hinc ad Topica Ciceronis C. Terbatio inscripta, quibus Aristotelicis Topis lumen additur latinum, vel alium ex auditorum usu autorem veniet. Extraordinarijs duobus hora secunda perget in Locis Communibus Dn. Philippi Melanthonis.

M. Christianus S. Longomontanus, Mathematicus, in Euclide D. V. perget, cujus sex libris absolutis, ac Trigonometriâ in Ilis breviter monstratâ, Quadripartitum Ptolomei de Astrologicis prædictionibus percurret.

M. Vulfgangus Rhuman, Rhectoricen Aristotelis ad Theodecten, plana plenaque ratione explicabit, usum præceptorum in orationibus quibusdam Ciceronis postmodum monstraturus.

M. Hermannus Nicolaus, absolutis verborum inflexionibus, ad syntaxin hebreæ linguæ progredietur: adhibito subinde præceptorum usu in analysi textus hebræi, qui pro lectione in psalmis explicabitur.

M. Elias Eisenbergius, Deo volente, absolvet id quod restat in doctrina de anima; et eo facto, partem generalem Physices, secundum Aristotelem et alios bonos Philosophos breviter explicandam præ manibus sumet.

M. Petrus Nic. Gelstrup, diebus Lunæ Martis Jovis et Veneris lectionem Plautinam urgebit, Diebus vero Mercurij et Saturni explicationem tabulæ Oeconomicæ a Luthero Catechismo minori annexæ proponet; ad evolutionem Catechismi Lutheri denuo reversurus.

M. Petrus Barth. Kierulius, H. 12. in institutionibus Grammaticis Prisciani, itemque lib. 1 Georgic. Virgilij, enarrandis, eadem deinceps, quâ cæpit, methodo, progredietur.

M. Franciscus Georg. Prof. Musicus, Systemati Glareani Music. in breviarium quæstionum mutuarum nonnullis aphorismis Music. miscellaneis, scitu maxime necessarijs, non intactis, redigendo, hor. et loc. sol. cum Deo et die, incumbet.

Hafniæ.

Apud Henricum Waldkirchium, Acad. Typographum.

Trykt Blad i Patent-Folio, i Univ.-Bibl.

[redacted]

490.

1619. 11te Maj. M. Jens Dinesen Jersin svarer Universitetet paa et Brev, hvorved Professoratet i Metafysik var ham tilbudt.

Magnifice Dn. Rector, Reverendi Clariss. Doctiss. Humaniss. professores, fautores, promotores et amici perqvam honorandi.

Literarum vestrarum ad d. X Maii facta mihi est copia, qvibus me pro vestro amore et promovendi studio ad professionem in Academia vestra Metaphysicam honorificentissime elegisse ostenditis. Ego vero ut semper ita nunc qvoqve animum meum vestræ honorificæ voluntati libenter submitto, id qvod datis nuper ad Magn. Cancellarium indicavi. Nam qvod hactenus consensus significationem distulerim, in causa præcipue fuit amor pueruli Regii, qvi mecum est. Nunc vero cum cognoverim a Magnif. Cancellario non metuendam mihi esse per vestram Vocationem ab eo dissociationem vel pristini officii renunciationem, sed ita comparatum iri, ut præsentibus integris, id qvoqve, qvod a vobis offertur, pro viribus administrem, ea conditione non tam non video cur recusem, ut magis sollicitus sim de verbis, qvibus Vr. Magnificentiæ DDgg. CCll. gratias agam debitas. Vtinam modo ita res succedat prospere benedicente Deo, ne expectatio vestra majorem censenda sit in posterum amoris qvam veritatis habuisse authoritatem. Gratias igitur qvas possum maximas Vniversis vobis et singulis ago, et gratiam qvam nunc valeo refero, animum et studium vestræ Academiæ honori devotum, unice desiderans re ipsa eundem brevi commodo studiosæ vestræ juventutis declarare. De præsentia autem mea nihil certi polliceri possum, et spero me vobis facilius excusatum iri, qvo magis meas perspectas habetis conditiones; qvippe me mei juris non esse, sed unice a nutu Serenissimæ Regiæ Majestatis dependere, qva non jubente ne qvidem pedem hinc movere integrum esse. Qvocirca obsecro, ut id reliqvis vestris addatis officiis æqvam absentiæ meæ patientiam, qvæ tamen absentia inqvam minus forte diuturna futura, qvam metuitur. Deus modo mitigare dignetur grassantem illam luem vosqve

Vniversos et singulos cum toto coetu Academico conservet, gubernet et tueatur clementissime, id qvod animitus voveo merito, meqve $V^{ræ}$ Mag. DDgg. CCll. et HHum. commendatum esse etiam atqve etiam peto. Fridericiburgi XI Maii Anni M D CXIX.

V^{ro} Colleg.
devotiss.
Janus Dionysius Jersinus.

Udskrift: Magnifico Dn. Rectori et Vniversis RRev. DDoct. CCll. et Humanissimis Academiæ Haffniensis Professoribus, promotoribus et amicis meis maximo observantiæ cultu proseqvendis S. D.

Paategnet: Læst in Consistorio 19 Maji, ann. 1619.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

491.

1619. 27de Maj. Kansler Christian Friis tilskriver Universitetets Rektor, at Forelæsningerne maatte udsættes i nogen Tid formedelst Sygdommen i Kjøbenhavn.

Min wennligh helsenn forsenndt med Gud wor herre. Kierre Doctor Caspar, synnderlige goede wenn, nest wennligh thacksigellse. Huis det Residenntz sig belannger, i schriffuer om, maa well bliffue, indtill saa lennge Gud will, hanns mayt. kommer sielff thill Kiøbenhaffn. Annlangendis Vniuersitetit, da er hanns Mayt. naadigst thillfridtz, at det maa opgiffuis, indtill saa lennge Siugdommen begynder nogit at linndris igienn. Will hermed haffue eder Gud allsommechtigste befahlit. Aff Slagellse thend 27 May Anno 1619.

Ch. Friis.

Udskrift: Hederlig och høiglerdt Mannd D. Caspar Bertellsenn, Rector vdj Vniuersitetit vdj Kiøbennhaffn, min goede wen, wenligen.

Paategnet: Læst i vor Frue Kircke aff Dn. Professoribus, den 30 Maji, ann. 1619.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 3.

[redacted]

492.

1619. 8de Juni. Kongebrev til Universitetet om dets Tjeneres Forpligtelse til at kjøre Salpeterjord.

Christian thennd fierde med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning.

Wor gunst thilfornn. Wiid, at eptersom wij naadigst haffuer ladet wore breffue vdgaa, at iche allene wore och Chronens, mens ochsaa Cappittels, Vniuersitetz och andre geistlige Personners Thiennere schulle agge Salpeter Jord och Materie thil den (sic) Salpeiter lader paa Draxholm oc Callundborg Lehn ehre opsatte; och wij naadigst forfarrer, at Vniuersitetz Thiennere iche endnu samme wor naadigst befalling schall haffue epterkommet, huor paa wij oss iche ringe forundrer: Tha bede wij eder och wille, attj strax for^{ne} eders thiennere i for^{ne} Lehne liggendis der heden holder, att dj Salpeiter Jord at føre thil for^{ne} Lader, lige wed andre wore och Chronens, ehre thiltennchte, saa frempt dj iche aff worre befallingsmend derfaare wille tiltallis och straffis som uedbør. Thermed scheer wor wilge. Befallendis eder Gud. Schreffuit paa wort Slot Andtuorschoff den 8 Junij Anno 1619.

Wnder wort Zignet.

Christian.

Udskrift: Oss elsch^{e} hederlige och høiglærde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj Vniversitetet vdj wor kiøbsted Kiøbenhaffnn.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 145.

493.

1619. 2den Juli. Kongebrev til Universitetet, hvorved M. Niels Christensen Foss udnævnes til endnu et Aar at nyde det kongelige Rejsestipendium (se Nr. 460).

Christian den fierde mett Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning.

Wor gunst thilforn. Wiider, at wii naadigst haffuer beuilget oss elsch^{e} Mester Niels Fos, som nu paa nogle Aars thiidt

haffuer hafft wore pendinge at studere met wden lantz, att mue dennom endnu paa it Aars thiidt niude och behollde, sine Studia met at continuere. Bedendis Eder och wille, atj lader giøre den Anordning, at for^ne Mester Niels Fos endnu paa it Aars thiidt samme pendinge, som hand hid indtill bekommet haffuer, bliffuer wdschichet. Dermet schier wor wilge. Befallendis Eder Gud. Schreffuit paa wort Slot Anderschouff, den 2 Julij Anno 1619. Wnder wort Zignet.

Christian.

Udskrift: Oss Ellsch^e Hederlige och Høiglerde Mendt, Rectori, Doctoribus, Magistris, menige Professoribus wdi Kiøbenhaffuens Vniversitet.

Paategnet: Lest i Kircken den 4 Julij.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 38. Sammesteds findes Niels Foss's Revers (dat. Marburg 1 Apr. 1615) ved den tidligere Modtagelse af Stipendiet, hvorved han forpligter sig til med Iver at studere Medicin, at holde fast ved den rene Lære og ikke at modtage nogen Doktorgrad i Udlandet; — endvidere en Ansøgning fra ham til Universitetet (dat. Aureliæ Celtarum ipsis Nonis Martiis St. N. anni sal. M DC XIX), hvorved han beder om, at han, endskjønt han har haft Stipendiet i 5 Aar, dog maa beholde det endnu et Aar.

494.

1619. 2den Juli. Christoffer Urne meddeler Universitetets Rektor Kanslerens Befaling, om at en Præst fra Holland skulde have 10 Rdlr. af Universitetet.

Kierre D. Rector, Gud giffue eder en god Dagh, och møgen thach for ald gott. Giffuer ieg eder kerligen att vide, att det er H. Candtzelers befaling, att neruerende Pastor aff Holland schall giffuis aff Universitedtz penge 10 Rix Dr. Huilchet ieg eder venligen effter H. Candtzelers befaling vilde lade vide. Och vill her med, nest min villige thenistes thilbiudelse, haffue eder Gud alsommegthigste befaledt. D. 2 Julij Anno 1619.

Christoffer Vrne
E. hand.

[redacted]

Udskrift: Hederlig och Høyglert Mand M. Wolffgang Rumann, Rect. Univers. Haff., min sønderlig guode Venn, vennligen thillhennde.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 187. Af Acta Consist. 4. Juli 1619 ses, at Præsten hed Hr. Daniel Fett, og at de ti Rdlr. bleve ham udbetalte.

495.

1619. 10de Juli. Fundats paa en Forøgelse af det frisiske Legat for fattige Studenter.

Friderici Frisii Fundatio.

Wii efterschreffne Tønne Friis til Hesselagger, Johan Friis til Oritzløff, Jesper Friis til Lunde, Albrit Skiel til Fussingøe och Peder Lange til Kiergard, giøre for alle vitterligt med dette wort obne breff, at efter som woris kiere s. broder och svoger Friderich Friiss til Hesselagger aff it christeligt och gudeligt betenkende den 3 Junii anno 1619 til fire fattige studenters ophold vdi Kiøbenhaffn haffuer giffuit tov tusinde enkende richsdaler in specie, som aarlig til ewig tid schal bliffue standendis paa rente hos wisse adelsfolk her vdi riget for fem daler af hundret, och vdi same sit testament forordnet och begerit, at det efter hans død med same tov tusindt daler schulle i lige maader forholdis och forhandlis efter den fundatz, som woris kiere fader och faderbrødre Niels Friis til Hesselagger, Friderich Friis til Hagested och Christian Friis til Borreby anno 1584 paa de halfierde tusind daler, som s. Johan Friis til Hesselagger til sex studenters ophold giort haffuer. Da efterdi same deris fundats er christelig, ordentlig och wdtrøkelig stilirt och giort, saa fuldbørde och samtyke wi efter forneffnde woris kiere broders och svogers begiering, at det vdi alle maader efter forneffnde fundatzis lydelse med same tov tusinde daler skal forholdis, och dersom forneffnde to tusinde daler, saa wel som de forige halffierde tusind daler, icke efter den første fundatzis liudelse henvendis til ti fattige studenters ophold, tiffue och fem richsdaler til huer om aarit, da forneffnde penge til de rette arffuinger igien at were forfalden och forbrøtt. At dette saa

fuldkomeligen holdis och efflerkommis schal, des til vidnisbyrd haffue vi dette forseglit och med egen hender vnderschreffuen. Datum Ottense S. Knuds dag den 10 Jul. anno 1619.

Tønne Friiss	Johan Friiss
egen hand	egen hand
Albert Skiel	Peder Lange
ssp.	e. handt.

Afskrift i den frisiske Legatprotokol i Konsist. Arkiv.

496.

1619. 1ste September. Overenskomst mellem Universitetet og Hr. Knud Sørensen, Ejer af S. Peders Alters Vikarie i Roskilde, hvilket af Kongen var henlagt til Lønning for det nyoprettede Professorat (i Metafysik).

Efftersom stormæctigste høybaarne Første oc Herre, Konning Christian den fierde, Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn oc Ditmerschen, Greffue udi Oldenburg oc Delmenhorst, vor allernaadigste Konning oc Herre, aff sønderlige motiver oc betenckende naadigst for gott haffuer anseett att forordne oc holde endnu en Professorem udi hans Matt• kongelige Universitet, oc till samme Professoris underholdning, foruden hues hannem aff Roskilde Domkirckis minutis er naadigst tillagtt, haffuer till evig tid funderit, perpetuerit, giffuitt oc tillagtt itt Vicarie udi Roskilde Domkircke, kalditt Bona altaris Petri, huilckett hederlig vellerd Mand Herr Knud Søffrensen indtill des udi forsuar hafftt haffuer, saa att dett nu strax mett visse oc uvisse Rente oc herlighed skall følge forne Professorem; oc derhos mett sine kongelige Breffue til Universitetet naadigst haffuer befalitt Rectori oc Professoribus aarligen att fornøye oc betale Herr Knud Søffrensen, saa lenge hand leffuer, alt visse oc uvisse rente, indkomst oc anden nytte, som hand aff samme Vicarie hafftt haffuer: Kendis vi derfor Rector oc Professores, att vi mett velbyrdige oc strenge Ridders, Herr Christian Frisis till Kragerup, Kong. Matt. Cantzlers, voris gunstige Conservatoris vidskab, bevilging oc sam-

[redacted]

tycke, der om mett mehrbemelte Herr Knud Søffrensen ere venligen i saa maade forligte, att vi aarligen, saa lenge han leffuer, till huer Philippi oc Jacobi hereffter skall giffue hannem, for ald visse oc uvisse rente oc indkomst aff forbemelte Vicarie, Penge udi en samlitt Summa itt hundrett Daler, huer regnitt til 80 ß danske. Hues det sig belanger, att hand derforuden, effter høye Øffrigheds naadige bevilging, bliffuer sin liffs tid Vicarius udi Roskilde Domkircke, nydendis oc beholdendis dignitatem et commoditates sui senii et prioratus, saa lenge hand leffuer, ligesom hand tilforn hafft haffuer, er i for^ne^ Sum uregnitt. Thi loffue vi hermett att ville aarligen uden ald forbindring oc modsigelse betale hannem eller hans fuldmæctige her udi Kiøbenhaffn till huer Philippi oc Jacobi her effter de for^ne^ j^c^ Daler. Till ydermere vidnisbyrd haffue vi satt Rectoris Segell her neden for. Actum Kiøbenhaffn den 1 Septembr. Ann. 1619.

Rector oc Professores.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 178. Sammesteds findes Cizelle Her Knuds Afregning med Universitetet (dat. 15 Maj 1623) efter hendes Mands Død. Hun havde de 100 Daler til gode for to Aar, men deri afregnedes 100 Dlr. som Kjøbesum for S. Peders Alters Residens, hvilken hun beholdt.

497.

1620. 1ste Juni. M. Oluf Winds Forpligtelse ved Modtagelse af Stipendium Regium til Udenlandsrejse for en Theolog.

J H S.

Qvandoqvidem mihi de voluntate Magnifici Dn. Cancellarii Dn. Christiani Frisii Domini de Kragerup concessum sit stipendium Regium, qvo mihi ad continuanda studia mea in exteris 100 Thaleri annuatim gratiose numerantur: idcirco me vicissim Regiæ Majestati et Academiæ obligatum volo, qvâ vel Ecclesiæ filii Dei hac in patria mea vel Regiæ Academiæ inservire qveam. Deinde sancte promitto me studio sacrosanctæ Theologiæ iuxta sacram Scripturam et scripta a Regia Majestate nobis commendata sedulo vacaturum: et interea dum in exteris hæc mus

studia mea in Academiis Lutheranis continuaturum. Et præterea polliceor me nullum alium, dum in exteris sum, expetiturum gradum, aut si offeratur, accepturum. In majorem certificationem hæc mea manu scripsi et subscripsi. Calendis Jun. Anni J. Ch. 1620.

Olaus Wind mpp.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 38.

498.

1621. 8de Februar. Kongebrev om Erstatning til Sognepræsten ved Vor Frue Kirke for Tienden af Solbjerg By, hvis Jordtilliggende skulde inddrages under Slottets Ladegaard.

Wii Christian den Fierde med Gudtz naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning, Hertug wdi Slesuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst: Giøre alle witerligt, effter som wj naadigst for gott haffuer anseett, Soelbierig bye, her wdj wort Land Sieland wdj Sockelundtzheridt wdj Kiøbenhaffns Birch och thill wor Frue Sogen her wdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn liggendis, dess thilligendis Jord och Eiedomb att lade bruge thill Auffll wnder wor Ladegaard for wor Slott Kiøbenhaffn: Tha haffue wij for oss och wore eptherkommere Koninger i Danmarck och Cronen naadigst beuilgit althiid her effter aarligen thill Sognepresten thill for^{ne} wor Frue Kirche wdj steden for for^{ne} Solbierigs thiende, att lade giffue och fornøyge efflerschreffne Ware och Pendinge, som er aarligen halff elluffte Courrent daller, sexten schielling dansche, som hannom aff wore Rentemestere, som nu ere och her epther kommendis worder, schulle erleggis; desligeste efflerschreffne Ware: Biug thiuffue och ett halff pund, haffre siuff thønder, som for^{ne} Wor Frue Kierchis Sogneprest, den som nu er eller her epther kommendis worder, aarligen aff wor prouiant schriffuer her for wor Slott Kiøbenhaffn schall giffuis, dog hans aarlige Rente och Indkomst her med iche i nogen maader att werre mendt, men herforwden hanom aldielis forbeholden. Thj bede wij och biude wore Rentemestere, de som nu ere

[redacted]

eller her epther kommendis worder, saa och for^{ne} wor prouiant schriffuer nu werendis och eptherkommendis, att de aarligen fornøyger och erlegger for^{ne} wor Frue Kirchis Sogneprest for^{ne} wahre och pendinge, ey giørendis hannom derpaa forhindring wdj nogen maade. Giffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn den 8 Februarij Anno 1621.

Wnder wortt Zignett.

Christian.

Paategnet: Den 17. Martii 1621. er mig dette Konge breff tilhende kommett.

Peder Schielderup egen handt.

Orig. paa Pergament med vedhængende Voxsegl i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 166.

499.

1621. 13de April. Biskop D. Hans Vandal i Viborg skriver til Universitetets Rektor angaaende det Mellemværende, der var mellem Universitetet og M. Henrik Arctander (se Nr. 478 og 483).

Εὖ πράττειν.

Enixe a me petijt M. Henricus Arctander, diœcesis meæ præpositus, filius D. M. Nicolai, b. m., prædecessoris mei, ut Magnif^{tiam} T^{am}, Vir Reverende et Clariss^{e}, amice fraterqve in Christo communi nostro dilectissime, hisce meis adirem, intercessurus ut Magnif^{tia} T. pro solito suo candore et in patrem ejus defunctum modò amore, apud Reverendos et clariss^{os} viros D. D. Professores efficeret, ut idoneè ipsi de pecuniâ, D. D. Professoribus pro anno gratiæ, ad tenorem privilegiorum a Sereniss^{a} Majestate Regia Universitati concessorum, debitâ, qvam jamdudum transmisit, eam ad se recipiente excellentiss^{o} viro D. D. Finckio, attestante syngrapha ejus, caveatur. Certum namqve est, causam mecum diligenter inspiciente nobiliss^{o} D. Tychone Brahe, castri Schivensis præfecto, præside dicti M. Henrici, patrem ipsum defunctum modò, dum viveret, frumentum vendidisse, qvippe procurator vester, et eodem precio sane, qvod mox filius transmisit, qvod documento sufficienti nobis

probavit. Minuta vero qvod attinet (Smaabeder vulgo vocant) a se repeti non sperat, qvippe cum pater ipse etiamnum superstes ea ad se more consveto pro recompensatione molestiæ procuratoriæ receperit, qvod ex tempore tum redditus eorum tum obitus ipsius facile supputari potest. Qvod cum ita sit, ut revera est, qvorsum enim Reverendiss^os Viros D. D. Professores, amicos honorandos, qvibus non uno nomine devinctus teneor, qvod fateor ingenue, defraudarem volens vel sciens obulo uno? peramanter Magnificentiam T. rogatam volo, ut prædicto M. Henrico hac in parte assistere velit, urget enim procurator vester adeo cautionem illam vestram: præterea ne mihi succenseat, qvod hoc pacto ipsi sim molestus, nam anxie petenti hoc officij genus, sicuti denegare non potui, ita nec volui. Vivat itaqve valeatqve Magnif^tia T. cum conjuge pudicissima, cui plurimam dici salutem ego meaqve rogamus, soboleqve. Salutentur qvæso intime Viri Reverendi et Clariss^i, D. D. Resenius noster et D. D. Brochmannus cæteraqve corona lectissimorum virorum, qvibus omnibus et singulis omnia fausta animitus imprecor. Valete simul. Viburgo 13 Aprilis anni Christj 1621.

Magnificentiæ Tuæ Studiosissimus
Joh. Wandal S. W.
mea manu.

Udskrift: Viro Reverendo et Clariss° D° Cunrado Aslaco SS. Theologiæ Doctori, ejusdemqve in Academia Hafnensi Professori excellenti & p. t. Rectori Magnifico, D° Fautori & amico meo singulari.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 94. Det er det sidste Brev, der findes i denne Samling angaaende Sagen.

500.

1621 (?). Kansler Christian Friis til Kragerup befaler Universitetet at forfatte en Plan over, hvad der hvert Aar skulde gjennemgaas i Forelæsningerne under det filosofiske Fakultet.

Jhm.

Effterdi Kong. Mayestet naadigst saa vell efftterhanden forbedrer Universitetit, Gud den allerhøyeste giffue sin velsignelse dertill

[redacted]

for Jesu skyldt, att daa och efflerkommis nu strax aff sambtlige professoribus det, som rom tid er befalet at forfattis, som aarligen lætt och bequemmelig læsis och huertt aar fuldendis kunde, nemlig

Aristotel. Logica. Metafy(si)ca.

Aristotel. Physica.

Ex Euclide Geometria, Optica, Mecanica et initia Architectonices.

Och efflerdj D. Tomas Finke magno Reipublicæ literariæ emolumento her til meget kand contribuere, kand hand interea temporis suspendere prælectiones publicas, saa och huo videre der hos er fornøden at verre.

De nederste disputere.

Orig. med Kansler Chr. Friis's egen Haand, men uden Underskrift eller Datering, i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 3. Stykket hører sikkert til Forarbejderne for »Novellæ Constitutiones« af 18de Maj 1621.

Tredie Supplement.

501.

1581. 17de December. Kongebrev til Peder Munk om en Jordskyldsafgift, der tilkom Kapellanen Hr. Hans Lavritsen ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Peder Munck fick Breff Her Hans Lauritzen, Capellan thill wor Frue Kircke wdj Kiøpnehaffn, anrørendis, vt sequitur.

Frederich etc.

Wor synderlig gunst thilforn. Wiider, epthersom j etther wnderdanigst haffuer emod Os erklerilt paa wor skriffuelse, wij etther thilschreffuen haffue for Oss Elsk[e] hederlig mand Her Hans Lauritzsen Cappelan thill wor Frue kircke wdj Kiøbnehaffn om nogen Jordskyld aff en etthers gaard wdi Kiøpnehaffn, som hand for Oss beklagit haffuer, att skulle sig forholdis, giffuendis thilkiende, att j haffuer begerritt aff for[ne] Her Hans Lauritzsen att wisis thend adkom, ther med hand sig for[ne] Jordschyld

och Rettighed kunde thilholde, och thend icke haffuer mott bekomme, och ther paa haffuer en thid lang opholditt forne Jordskyld, thill j forne adkom och fundatz kunde faa att see, thilbiudendis, att nar ether samme Fundatz maa forekomme, I tha guodwilligen wille lade hannum fornøye, huiss hannum ther epther bør at haffue: saa haffue j herudinden att bethencke, att huiss fundatz wdi saa maade enthen kand were giortt om forne Cappellans eller och andre Predicanters løn wdj forne Kiøpenhaffn, icke bethroes wdj Capellanernis giemme, epther att thend letteligen vnder theris forwaring, som en epther anden kaldis oc thilskickis, motte bliffue forrøcht och forlagdt, men therfor mer bør att findis eblantt Vniuersitetens eller Borgemesters och Raadmendtz breffue, end mindre att skulle findis hoess forne Capellan thend første forandring och Fundatz, som paa thett Apostolorum Althers godtz, aff huilcke forne etthers gaard er en, kand were giortt och holditt. Thersom end forne Fundatz nu mere icke waar thill, achte wij ligeuell icke billigt for thend schyld att kunde forholdis forne Cappellan, huis hans formend och hand nu saa lang thid forleden haffdt haffuer. Ther offuer haffuer thil thess icke weritt sedwanligt, att saa offte en gaard enthen wid kiøb eller sall er bleffuen forandrett, ther tha skulle framberis fundatz och adkom paa Jordskyld, som ther aff skulle giffuis, men huer sig therudinden haffuer weritt, eptersom sin formand ther med thennum haffue forholditt. Huorfore wij wille Oss thill etther naadigst forsee, attj slig leylighedt herudinden schulle bethencke, och eptherthj forne Her Hans och hans formend Capellanerne thill wor Frw kircke althid haffue haffdt forne Rettighed aff forne gaard, bode for j thend bekommitt haffuer och ther epther, wij ochsaa formene, att samme gaard icke er etther med større friihedt sold och thilkommen, end thend sielff haffdt haffuer, ther forne gaard for etther thilhørde: tha bede wij etther och begiere, attj selff wille rette ether herudinden, och forne Capellan lade følge och fornøye thend Jordschyld och Renthe aff forne etthers gaard, som ther aff gamble thid fuld haffuer. Ther med giør j thett, som wdj sig selff billigt och christeligt er, och Oss synderligen thill wilge. Actum Kronnborg 17 Decemb. An° 1581.

Sjælandske Tegnelser XIV, 547—48.

[redacted]

502.

1591. 3die December. Kgl. Befaling til Universitetet om at afgjøre en Tvist mellem Sognepræsten og Kapellanen ved Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Christian thend Fierde med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis wdualde Konning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Wider, epthersom oss elsk^{e} hederlig och høyglerd Mand M. Hans Lauridzen, Cappelan till wor Frue kircke her wdj wor Kiøbstedtt Kiøpnehaffn, wnderdanigst till oss haffuer supplicerilt, beklagendis sig offuer oss elskelige hederlige och høglerdt Mand M. Desiderio Foss, Sognepresl till for^{ne} wor Frue kircke, huorledis hannom hans Løn och anden tilbørlige och seduanlige Renthe och Rettighedtt paa nogen aars thiidtt schall were forkorthitt och affthagitt, hannom ochsaa schall were henditt och scheedt en stuor spott aff for^{nc} M. Desiderio, ther hans Datter for nogen thiidtt siiden forleden schulle wies och giiffues wed sin brudgom wdj for^{ne} wor Frue kircke, att hand ther till haffuer tilschickitt och forordnitt en anden Prest wdj sitt Stedtt, som tilforn haffuer weritt fran sitt Kald och Embitt affsatt, och hand icke sielffuer slig christlig schick som sitt rette tilbørlige Embede och Kaldt wilde sig paathage och forestaa, wansehett att hand thett tilforn haffde loffuitt och tilsagdt sielffuer att wille forrette, saa for^{ne} M. Hans Lauridzen epther slig Leylighedt er bleffuen foraarsagitt sielffuer att giiffue hans Datter wed sin Brudgom. Epthersom I aff huosliggende hans Supplicatz ydermere thend Leylighedt och andre hans angiiffne brøst och klagemaall haffue att fornemme. Tha bede wij ether och wille, attj strax med thett allerførste indsteffner begge partherne for ether wdj rette, och thennom wdj alle Puncter och Artickler om alle thieris irringe och trette enthen till Mindlighedtt emellom forhandler, eller och endeligen wden nogen widttløfftig forhaling och opsettelse dømmer thennom emellom, epther som j wille andsuare och were bekiendt, och attj thett saa herwdinden med aldtingist forordinerer, att wij for wiidere offuerlob kunde bliffue och were forschonede.

Thermett skier wor wilge. Befallendis ether Gud. Schreffuitt paa wortt Slott Kiøpnehaffn thend 3 Decembris Aar etc. 1591.

Wnder wortt Signett.

Hogbe^{te} wor allernaadigste wdualde Herre Prindtz och Konnings tilforordnede Regierings Raadt.

Niels Kaas egen hand. Peder Munck egenn hand. Jørgen Rosenkrantz Egen handt. Hack Wlstand Egen handt.

Udskrift: Oss elsk^{e} hederlige och høglerde Mend, Rectorj, Superintendenten, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus, sampt gandsche Consistorio wdj Vniuersitetet her wdj wor Kiøbstedtt Kiøpnehaffn, samptligen.

Paateguet: Dette breff bleff lest in Consistorio den 8 Decembris Ao. 91.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 166.

503.

1592. 25de Maj. Kongebrev om Erstatning til Sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn for Tienden af Slottets Ladegaard.

Wij Christian thend Fierde med Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis wdualde Konning, Hertug wdj Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Dithmerschen, Greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst: Giøre alle witterligt, att effther som oss elsk^{e} hederlig och høglerde Mand Mester Desiderius Vos, Sogneprest till wor Frue Kircke her wdj wor Kiøbstedt Kiøbnehauffnn, altidt hertill haffuer hafft och oppeborit Thiendenn aff Ladegaardenn her till wort Slott Kiøpnehauffnn liggendis, som kaldis Nybye Ladegaardt, wdj Neggen, huilckett wij nu ere tilsinds selff att wille lade annamme och oppebere till for^{ne} Ladegaard: Tha haffue wj naadigst wndt och beuilget, och nu med thette wort ohne Bref wnde och beuilge wdj thet stedt egien att wille lade giffue for^{ne} M. Desiderio aff Lofflhet her paa wort Slott Kiøpnehauffnn en halff lest Biug och thi thønder Hauffre, till saa lenge wij anderledis ther om tilsigendis worder. Thi bede wij och biude wor Leensmand her paa for^{ne} wort Slott Kiøpne-

hauffn, thend som nu er eller her efflher kommendis worder, att hand aarligenn till rette thide lader leffuere och fornøie for^{ne} M. Desiderio her aff Loffthedt for^{ne} korn, efflher som for^{uitt} staar, och ingen forhindring giør hannem ther paa wdj nogen Maade. Ladendis thet ingenlunde. Giffuit paa wort Slott Kiøpnehauffn then 25 Maij Aar 1592. Wnder wort Signett.

Hogbe^{te} wor allernaadigste wdualde Herre Printz och Konnings tilforordnede Regierings Raadt.

Niels Kaas egen hand. Peder Munck egenn hand. Jørgen Rosenkrantz Egen handt. Hack Wlstand Egen handt.

Orig. i Patentform i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 166.

504.

1592. 25de Oktober. Vidnesbyrd om Professorernes Dom i en Sag mellem Prof. Hans Guldsmed, Kirkeværge til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, og det kjøbenhavnske Præsteskab.

Rector och Professores wdj Kiøbenhaffns Wniuersitett kendis och giøre vitterligtt for alle mett dette vortt obne breff, att Aar effter Gudtz byrdt 1592 denn 12 dagh Aprilis, var y voris Consistorio hederligh och høglertt mandt M. Joenn Jacobsønn, Sognepræst thill Helliggeistis, Procurator ministerii, och haffde didt laditt i rette steffnitt hederligh och høylertt Mandt Mester Hans Gulldtsmidt, Professorem och Kirckeverghe thill Wor Frue Kircke, for halfftredsindtztyffue daler, som handt paa Kirckens vegne Ministerio skylldigh war for nogen gaarde och eyedom, som Predicanterne haffde solldt fra sigh thill Wor Frue Kircke, huilcke for^{ne} 50 Daller Prædicanterne haffuer mist nogle Aar medt renten, som aarligen deraff skullde giffuis. Da møtte M. Hans Gulldsmidt och berette, att erligh mandt Madtz Judekarll borger her y Kiøbenhaffn, som haffde kiøbtt enn gaardt aff, for^{ne} eyedom, haffde for nogle Aar sidenn betalitt och anttuordett hederligh och høylertt Mandt M. Desiderio Foss Præposito samme 50 daller y hans stue, huillke[t] Madtz Judekarll personligh nogenn thidt thillfornn haffde bestanditt, epther som handt och der paa M. Hans Gulldtsmidt sitt skrifftligh widnis-

byrdt giffuitt haffuer, nogenn thidt epther handt haffde bekommitt Quitantz aff for^{ne} M. Hans Gulldtsmidt, att handt hannom samme pendingh haffde betalitt. Derthill suaridt for^{ne} M. Desiderius, sigh icke att kunnde benecte, att Madtz Judekarll haffde jo veritt hoss hannem om penge, menn sigh icke att drages thill minde, samme pendingh att haffue bekommitt nogenn sinde aff Madtz Judekarll, menn dett alldeles benectede, indthill saa lenge nogenn kunde viise hannem sin Quitantz, som handt paa for^{ne} penge skulle haffue giffuit fra sigh, menendis samme penge att vere M. Hans Gulldtsmidt betaltt effter hans Quitantzis lydellse, thill huem handt sagde sigh att haffue foruiist for^{ne} Madtz Judekarll, denn thidt handt hannem samme pendingh villde anttuorde. Huorfor M. Joenn begerede att vide, aff huem handt for^{ne} penge kreffue skulle. Da effter thillthale, gennsuar [etc.] bleff affsagtt for rett, att M. Hans Gulldtsmidt samme pendingh ministerio skulle betalle, om handt icke kunde viise nøgactigh quitantz och beuisningh, att M. Desiderio eller andre aff Predicanterne saadan penge var allerede betalt, och sidenn igiennsøge for sigh, huis handt hoss nogenn y samme sagh søge kunde. Thill widnisbyrdt vnder vort Signett. Skreffuitt denn 25 Octobris Anno ut supra.

Konsistoriets Kopibog Nr. 1, Fol. 179.

505.

1593. 23de Juni. Universitetet kalder Musikeren Truid Aagesen, der havde lagt sig efter sin Kunst i Tydskland og Italien, til Organist ved Vor Frue Kirke.

Rector och menige Professores i Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc giøre vitterligtt for alle, att Aar effter Guds byrd 1593, S. Hans afften midsommer, ware vi alle endrecteligen forsambled y wores Consistorii hus her sammesteds, oc haffuer vi da ladet for oss kalde erlig oc vellforstandig Mand Truid Aageszøn Musicum, huilchen vi och, effter hand var en indfødet her i Riged, oc haffuer vide søgtt oc lertt sin konst i langsommelig thid bode i Tysland oc Italien, haffuer hannem samtligen sambtyckt

[redacted]

oc kalled thill at were en Organista y vores Kircke kalled vor Frue. Med saadan vilckaar, att hand samme thieniste troligen skall forestaa, oc icke opføre med sig nogen, som Orgeuercked kand skade eller forderffue i nogen maade. Oc skall vi eller vore epterkommere Professores y Kiøbenhaffn aff vor Frue Kirckes indkomst forskaffe for^ne^ Truid Aageszøn thill sin løn aarligen itt hundred Enchende Reichsdaller, att betale hannem thill fire terminer, de første 25 nu thill Michaëlis førstkommendis, oc siden ligesomeget thill Juli, Poske oc Johannis terminer aldelis thill gode ræde. Oc fordj hand beklagede sig, att husleie faller hannem her i byen noget for dyer, haffuer vi samptligen beuilged hannem i disse tuende første aar thill hielp thill samme husleie tolff daller aarligen, oc siden der epther huertt aar tiuge daller, indthill vi hannem med en aff Universitetets boliger kand forsiune, som hand sig vdj effter sin statt kand behielpe, eller ocsaa indthill vi hannem noget mere thill wnderhaalning y frembtiden i andre mode kand forhuerffue. Thill vindisbyrd, att so wryggeligen holdis skall, som før^alt^ staar, haffuer vi trøct Rectoris signet her neden fore. Actum anno et die ut supra.

Konsistoriets Kopibog i Kvart, Bl. 35—36; Afskrift med Notaren M. Lavrits Scavenius's Haand.

506.

1593. 5te August. Kongebrev til Kapitlet i Lund om at tildele Christen Hansen fra Ribe det Stipendium, Kapitlet plejede at yde til Hjælp for fattige Studenter.

Capittelit wdi Lundt fick breff att wille examinere Christen Hansen och hielpe hannom thill ett stipendium, vt sequitur.

Christianus 4.

Vor synderlig gunst thilforn. Wiider, effther att thenne breffuiisser Christen Hanssen, fød wdi Riibe, haffuer wnderdanigst laadett giffue oss thillkiende, huorledis hand nu en tiid lang vdaff sin egen patrimonio och bekostning haffuer holden

siig thill scholle och wdi attschillige academiis wdi Tyskland, forhobendis siig och att haffue begynt och giort saadane fremgang wdi hans studiis, saa hand met thiiden met fracht kunde thiene hans federne riige, och effther att hand nu ther offuer haffuer fortheridt mesten aldt thet hanndt haffde, och therfore er befrychtendis, att hand for then schyldt schulle lade hans begynthe studia falde, med mindre hanndt motte bekomme nogen steedtz nogen hielp, for^{ne} hans begynthe studia att forfølge och forfremme, vnderdanigst begierindis, wy naadigst wille vnde och beuilge hannom thenne wor naadigst forschrifft thill ether, att for wor naadigst forbenn schyldt wille beuilge hannom thet stipendium, som I ther wdi Lunde capittell haffuer beuilget fattige studentere thill hielp thill deris studering. Tha bede wy ether och naadigst begiere, att naar I her met besøgis, I tha wille forfare for^{ne} Christian Hanssens wilckor och leilighedt, och huorledis hand siig wdi hans studiis haffuer forfremmid, och siiden oss thill synderlig willie beuilge hannum for^{ne} stipendium, paa thet hannd des bedre hans begynthe studia kunde continuere och forfølge, och wdi fremtiiden kunde bliffue bequem och duchtig siig her wdi sitt federne landtt thill Gudtz ehre och menighedens nytte att lade bruge. Ther met skier oss synderligen thill willie, och wy forlaade oss wiist ther thill. Wy wille thet igien met ald gunst och naade bekiende. Befalendis etc. Actum Anduorschouff 5 Augusti anno 1593.

Skaanske Tegnelser II. Fol. 243 b.

507.

1594. 16de Februar. Kongebrev, hvorved en Student, der var dømt paa Livet, benaadedes med at studere nogle Aar udenlands.

Till Hans Lange, Mogens Gregerssen barnefød vdi Skierne anrørendis, vt sequitur &c.

Christianus 4.

Wor gunst tilforne. Wiid efter som Mogens Gregerssen, vdi Skierne barnfød, skal sig for nogen thid siden met nogenn

[redacted]

wtilbørlig løssachtighed haffue forseet, oc effter huis forordninger om slig wtilbørlig handell tilforne ere wdgangene, for samme sine missgierninger oc forseelsse nu skall were dømpt fra liffuitt, och hand nu wnderdanigst haffuer supplicerit oc klagligenn werit begierendis att motte paa liffuit bliffue benaadet, oc effter dommens liudelsse paa thet høigeste icke met hannom skulle handlis oc fortfaris: tha haffue wii naadig[tt] for hans wngdoms skyld slig hans forseelsse anseet, oc naadig[tt] vndt oc efftergiffuett hannom liffuitt, dog att hand paa fem aars thid effter thette breffs datum regnendis skall forsuere wore riiger oc lande oc midler thid sig wdenlandz endtholde oc continuere hans studia, saa att hand kand findis sig vdi thend thid skickeligen och tilbørligenn att haffue forholdett. Thi bede wii thig oc wille, attu med thet første hannom aff fengselitt løsslader, oc siden lader hannom paa for[ne] femb aar forsuere wore riiger oc lande, att hand sig ey nogenstedtz inden then thid vdi thennom skall entholde. Men der som hand midler thid enthen ther vdi thit leen eller andenstedtz her vdi riigett kand befindis och offuertredis, tha skall hand strax effter domens liudelsse paagribis oc stande sin rett, oc thu thig ther effter kandt wide att forholde, om hand vdi thit leen eller andenstedtz ther omkring midler thid bliffuer befunden. Oc naar for[ne] fem aar er forloben, oc hand tha kand befindis in studiis att haffue giort saadan frembgang, att hand till preste embede kand kiendis duelig och bequem, thu tha met superintendenten vdi Riiber stigt forhielper hannom till ett prestekald ther vdi leenett, naar nogett ther sammestedtz effter thend thit vaccerer oc leddigt bliffuer, dog att altingist therudinden skieer oc handles effter ordinantzen. Ther medt &c. Actum Coldinghus thed 16 Februarii anno (15)94 etc.

Jydske Tegnelser IV, 448. Bemeldte Mogens Gregersen blev siden sin Faders Eftermand som Sognepræst i Skjern. Jvfr. Univ. Hist. II., 289, Note 2. Ny kirkehist. Saml. V, 840. VI, 543.

508.

1598. 21de Oktober. Kongebrev om Pension for den afskedigede Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, M. Desiderius Fos.

Mester Desiderius Foss fick breff paa ij^{c} daller att beholde hanns liiffs thiidtt.

Wij Christian etc. Giør alle witterlig, att efflher som Oss Elsk' Mester Desiderius Foss nu nogen thidlang haffuer weritt Sogneprest och Guds ordtz thiener thiil wor frue Kircke wdj wor kiøbsted Kiøpnehaffn, och hand nu for hanns alderdom och skrøbelighedt skyld er fra samme bestilling forløffuitt, tha haffue wy aff wor synnderlig gunst och naade wndt och thilladt och nu medt thette wortt obne breff wnde och thillade, att for^{ne} Mester Desiderius Foss maa aarligen thiill hielp thiill hans wnderholdning aff wortt renthekammer bekomme och lade oppeberge tho hundred gamble daller, och thennom haffue, niude, bruge och beholde, thiil saa lenge hand med anditt geistligh guodtz her wdj Rigett kand bliffue forsørgit, och wij ther om anderledis lader thilsige, bedendis oc biudendis wor Renthemester, som nu er eller her efflher kommendis worder, att hand aarligen lader giffue och fornøige for^{ne} M. Desiderio wdj hanns liiffs thid for^{ne} ij^{c} daller, ei giørendis hannom therpaa nogen forfang eller forhindring wdj nogre maade. Friderigsborgh thennd 21 Octobris Anno 1598.

Sjælandske Registre Nr. 14, Fol. 192.

509.

1608. 1ste Oktober. M. Joh. Stephanius, Forstander for Sorø, skriver til Prof. Hans Jensen Alanus om forskjellige Forhold ved Universitetet, navnlig angaaende dets Foged Niels Pedersen.

Ad M. Johannem Joh. Alanum, Professorem Græcæ Linguæ.

Gratissimæ mihi tuæ fuerunt literæ, Rev. et clar. Dn. M. Johannes, multis nominibus, eo quod compluscula continerent, quæ mihi sive lectu sive auditu fuere jucundissima. Nam quod primum in iis erat de nostra filiola, id cum divina providentia sic factum, ferendum æquo esse animo sciam, fero. De

[redacted]

structura autem, quam molimur, lætor rem procedere nonnihil, etsi cogitem non eam industriam neque tam promptam absenti mihi præstituros eos, quibus magna mercede conductis rem totam credidi, quam muneribus nonnihil incensi (etc.). — De mutatione, quæ in Academia facta est Professionum equidem gaudeo, non tam me verum fuisse vatem, quam te isthac auctum commoditate et lectionis et horæ. Nicolai Petri negotia, quomodo habeant, ex Doct. Gellio, qui mihi his diebus aderat, narrante audivi; de eventu merito ipsi metuo. Fiat quod justum est et e re Academiæ, etiam frementibus magnis illis Gigantibus, qui hominem quovis verborum prætextu, licet manifeste deprehensum, tutari tamen non verentur. Jam quod postremum erat omnium de Residentia, non possum verbis exprimere, quo me post nonnullam fluctuationem affecit gaudio schedula literis obsignatis infarta. Migrate igitur in nomine Domini, migrate; non quæram alibi adveniens quam apud vos hospitium. Portam et quas vultis januas, ut potestis, aperite vestro commodo. Claves enim non possunt a quoquam expediri, priusquam ipse advenero (etc.). Horto isti tam procul dissito utinam emptorem possem invenire. Nam de Erasmo Islando quod narras, vereor ut idem ille sit hortus, quem is sibi divenditum cupiat. Hunc enim propinquiorem eum credo magis expetere, utpote suo horto contiguum et sibi adeo multo commodiorem (etc. Indkjøb af Oxer omtales, og der bemærkes at der til Sorø Skoles Behov aarligen udkrævedes 150 Stykker). Soræ Cal. Octobr. 1608.

T.
Joh. Stephanius.

Orig. Udkast i Kallske Saml. 512. 4to, p. 365.

510.

1608. 15de Oktober. Kansler Christian Friis raader Universitetet til at gjøre Alvor af Søgsmaalet mod dets forhenværende Foged Niels Pedersen.

Min veniig helsen forsend med Wor Herre (etc.). Kierre Domine Rector, effter som ieg forfarer, ad D. Gellius haffuer nu

wered wde iblandt Vniuersitetis bønder och forfaret, huorledis eders førrige foget Niels Pedersen seg emod dennom forholdett haffuer; dog schal ligeuel siden den tid ented widere derudinden werre giørdt; huorfor ieg rader baade eder oc eders medbrøderre Professorerne, attj dett nu wille igiennom see, paa dett sagen dermed engang motte komme til Rettens ende.

Kierre Domine Rector, Jeg rader eder thil saadant for Uniuersitetens egen gaffn oc beste schyld, som Jeg gierne wilde forfremme i alle de maader Jeg kand. Ocsaa paa dett, om Vniuersitetz bønder aff forne fogit [schulle] were vforrettidt, Eder oc eders Collegio icke schulle effterssiigis, attj sliigt wist haffde, oc dog det forbigaad. Wdj huis maader Jeg for min person kand thiene eder, som i kand haffue gott aff, giør Jeg gierne. Och wil hermed haffue eder Gud befalett. Borreby den 15 Octob. 1608.

Christian Friiss
egen hand.

Udskrift: Hederliig och høiglerde Mand D. Peder Winstrup, Rector wdi Kiøbenhaffns Vniuersitet, oc Superintendent offuer Siellandtz stigt, min guode wen, wenligen.

Paategnet: Anamidt then 27 Octobris 1608.

28 Octob. lectæ fuerunt hæ literæ in consistorio.

Orig. (kun Underskriften egenhændig) i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 144.

511.

1609. 18de Februar. Kongeligt Kommissorium til fire Adelsmænd om at dømme i en Trætte mellem Universitetet og dets forrige Foged Niels Pedersen og mellem Prof. Iver Stub og samme Foged.

Wii Christian den Fierde (etc.). Helse Eder oss elsche Anders Dresselberg till Wonserop, befalings mand paa woris Slot Holbeck, Wilhelm Dresselberg til Vinddinge, Landsdommer udi vort Land Sieland, Detloff Holck til Høigord, Befalings mand paa wor gaard Trøgewelde, och Holger Gagge til Førslow, vore Mend och tienere, ken met Gud och wor naade. Wider, effttersom der begiffuer sig underschedlige Irringer och trette emellom oss

[redacted]

elsche Rectorem och menige Professorer udi Vniversitetet vdi vor Kiøbstedt Kiøbenhaffn paa den ene och Vniversitetis forrige fogedt Niels Pederssøn paa den anden Side, formedelst at forne Niels Pederssøn (midler tid hand war deris fogedt) icke schal haffue til dennem met sit Regenschab aarligen leuerit och offuerantwordet huis breffue hand huert Aar til tinge Vniversitetens Eigendomb och Sager anrørendis kand haffue ladet forhuerffue. Herforuden besuerger de dennem offuer forne Niels Pederssøn, formedelst at hand aff forne Vniversitetis tienere (huilcke met andre flere anhengige beskylninger Bynderne selff for dennem skal haffue beklaget) widere och ydermere schal haffue annammit och opbaarit, end hans beuilgede fogedtpenge sig kunde beløbe, eller och billighed gemees kunde were, huilcken opbørsel hand sig dog icke til indtegt udi sit indlagde Regenschab schal haffue henført, medens aldelis fortiedt. Effter som och udi lige maade sig begiffuer en serdelis trette och venighed emellem oss elsche M. Iffuer Stub, professorem Hebreæ lingvæ der udi Vniversitetet, och forne Niels Pederssøn, belangendis nogle wtilbørlige och ærerørige sager, forne Niels Pederssøn nogen tid siden forleden hannem skal haffue tillagt. Och efftcrat de nu eder som fuldmyndige dommere samptligen haffuer tiltagedt oc tilbetroedt dennom om alle forne tretter, och huis andre flere Irringer dennem emellom er, eller indfalde kand, til minde at skulle emellom forhandle, eller och wedt en endelig Domb och Sentents adtskillie: Tha bede wi Eder, aluorligen befale och nu met dette vort obne breff fuldmagt giffue, att i met forderligste leilighedt och uden lang forhall eder udi forne wor kiøbstedt Kiøbenhaffn forsambler, indsteffnendis alle forne tuistige parter for eder udi rette, grandsker och grandgiffueligen forfarer derudinden all Leiligheden, och dennem siden om alle bemelte beschyllinger och irringer, som nu emellom er, eller indfalde kandt, enten til Mindelighedt emellom forhandler, eller och wedt endelige domb och retmessig Sentents endeligen adtskiller. Och huis i dennem enten wedt Minde emellom forhandlendis, kiendendis, dømmendis, eller och for Rette affsigendis worder, at i det clarligen under eders Signeter giffuer fra Eder beschreffuit, som i wille ansuare och vere bekiendt, och

dersom nogle aff eder, paa den tid i beramme, for louglig forfaldt skyldt icke kand tilstede were, da skulde i, som tilstede kommendis worder, fuldmackt haffue at tage andre gode Mendt wdi det Stedt, och denne wor naadigst befaling ligeuell uden all widere Delation och opschudt at fuldgiøre. Bedendis och biudendis for[ne] trende tuistige parter, bemeldte trette er anrørendis, ati retter eder effter at møde for for[ne] gode Mendt udi rette, naar de Eder der omb tilsigendis worder, tagendis met Eder huis breffue och beuiser i emodt huer andre haffue, och da samptligen at lide och undgielde huis der omb loug och ret er. Ladendis det ingenlunde. Giffuit paa wort Slot Skanderborgh den 18 Februarii Anno 1609. Wnder wort Signeth.

Christian.

Samtidig Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 144. Sammesteds findes den under 19de April 1609 mellem Universitetet og Niels Pedersen afsagte Dom.

512.

1614. 14de Marts. Revers udstedt af Antonius Hansen Kolding, der af Professorerne var kaldet til Kapellan ved Vor Frue Kirke.

Jegh Antonius Johannis Coldingensis kiendis med dette mitt obne breff, att effterdi hæderlige och højlerde mend, Rector, Doctores och menige Professores wdj Kiøbenhafns Universitet, haffuer vdvalt, kaldit och stadfest mig till den nederste Capellann wdj Kiøpenhaffn till Wor Frue Sogn[1]): da haffuer jegh loffuett och tilsagtt, och nu med dette mitt obne Breff loffuer och tillsiger dennom, att jegh, foruden Siugdom eller Alderdom kommer migh paa, wdj egen Persone med ald fliid skall prædicke och lære dett hellige Evangelium foruden ald forsømmelse: disligeste retteligen handle och tractere de høyverdige Sacramenter, och giøre Almuen ald anden tieniste inden och uden Kircken, som en Capellan med rette er sin Almue plichtigh effter Ordi-

[1]) Kaldsbrevet i udateret Afskrift findes i Konsistoriets Kopibog i Kvart, Bl. 155—6.

[redacted]

nantzens liudelse, saa der ingen skall haffue migh skelligh att beschylde enten wdj Leffnit eller Lærdom wdj nogen maade. Och dersom jegh findis att giøre emod nogen disse for^{ne} Wilkaar, da skall mitt Collatz Breff forbrutt were, och de Høylærde wdj Universitetet skulde da strax haffue Fuldmacht foruden ald giensigelse att indsette en anden lærd och from Dannemand wdj min sted, huilchen alle for^{ne} Vilkaar och Artickler will indgaa och wed macht holde. Till ydermere Vidnisbyrd, att jegh denne min Beplictelse wdi alle maade saa wbrødeligh holde will, haffuer jegh trøgt mitt Signett neden paa dette mitt obne Breff, och wnderschreffuit med egen Haand. Schreffuit i Kiøbenhaffn 14 Mart. Anno 1614.

Anthonius Johannides Coldingius.

Orig. med paatrykt Segl i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 166. Sammesteds findes ligelydende Reverser udstedte af følgende Mænd ved deres Kaldelse til nederste Kapellan ved Vor Frue Kirke: 1. Valentinus Christierni Malmogius, den 15 Juli 1615. 2. Hans Nielsøn Sæby, den 4 April 1617. 3. Joannes Thomæ Roeschildensis, den 4 Januar 1623. 5. Thomas Severini Havniensis, den 15 Februar 1623 [i dennes Revers er dog den Artikkel udeladt, at han skulde have sit Kaldsbrev forbrudt, hvis han ikke holdt alle de nævnte Vilkaar]. 6. Olaus Benedicti Coronus [eller Coronensis], den 23 Marts 1624.

513.

1615. 8de Juli. Udtog af et Kongebrev om Johan Meineken, der var antaget til Organist ved Vor Frue Kirke.

Christian IV (etc.) Thuen kund hiemit, dass wir uns Johan Meineken Organisten zu unserm Dienste dergestalt vorwandt gemacht, dass er in unser Stadt Kopenhagen in S. Marien oder vnser lieben Frauen Kirchen die Orgel ordinaire und zu rechten Zeiten fleissig vorwalten, auch nicht weiniger, wenn wir seiner Aufwartung in unser Schlosskirchen, Capellen, königlichen Gemächern, oder wo es uns gefällig, begehren werden, sich mit der Musica und Instrumenten, wir er dasselbe am besten gelernet, willig und bereit finden und gebrauchen lassen solle. (Derfor skulde, saalænge han var i Tjeneste som Organist ved

Vor Frue Kirke, aarlig udbetales ham 120 Daler af det kongl. Rentekammer). Dat. d. 8. Julii 1615.

Samtidig Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 166. Sammesteds findes et vidtløftigt tydsk Indlæg dat. Kopenhagen 2 Maj 1628 af samme Johan Meineken angaaende en Klage, Kirkeværgen D. Klavs Plum førte over ham.

514.

1615. 28de Oktober. Universitetet dømmer Studenten Caspar Eriksen Norbagge til Relegation, fordi han i et Slagsmaal havde saaret Kanslerens Staldmester, Byrge Juel.

Rector och Professores vdi Kiøbenhaffns Universitet kiendis oc giør vitterligt, att Ao. 1615 den 28 Octobris vaar skicket for oss saa vell som nogle gange tilforne E. oc W. mand Byrge Juel, E. oc W. Mands Christian Friis til Borreby Kong Maytt[s] Cantzlers oc Dannemarckis rigis raads, staldmester, oc haffde indsteffnitt en studentt Caspar Ericksson Norbagge saa vell som tvende hans medfølgere Daniel Nielssøn oc Erick Jenssøn, oc saa vel som tilforne saa nu effter hans indlagte berettning vdi sin mening beklagede, hvorledis hand den 18 Octob. om afftenen imellem 8 oc 9 slett er plutzeligen oc skelmskevijs huggen vdi sin venstre haand aff en studenter ved naffn Caspar Ericksson, som ocsaa icke i dett ringeste gaff nogen tegen fraa sig, som en erlig karl haffde burtt att giøre, oc effter hand haffde fangett hans verge fra hannem, saa vilde han haffue vndvigtt, men faltt i dett samme paa jorden oc Byrge offuer hannem oc drogis ocsaa paa jorden med hver andre, att hand affrøcte Byrge nogitt aff haaritt, som vittløfftigere vdi hans skrifftlige berettning in Consistorio lest oc paaskreffuit, forfattett er, begierendis her vdi, att maatte sententieris. Desligeste om de 2 andre hans medfølgere, hvorledis att midler tid de vaare for haanden, et engang kast bag effter hannem med en stor steen; begerendis derfaar, att de ocsaa derfaare tilbørligen maatte bliffue straffed.

Dernest møtte vdi rette aff Universitetz fengsel opført forne Caspar Ericksson, oc aff deris arrest fremkomme Daniel Nielssøn oc Erick Jenssøn. Oc bekiender forne Caspar Ericks-

[redacted]

søn, att hand samme afften, siden hand haffde holden maaltid vdj sin herberg, vaar vdgangen til Johan de Willom, oc derfra gangen til Tegelgaardstrede til en, vaar kommen aff Norge, med hannem att tale: oc vaar siden derfraa gangen oc kommen til Daniel Nielssøn oc Erick Jenssøn paa deres kammers, som haffde hannem hiemfuldt aldelis vden verie. Oc der hand daa gick til sin losement oc kam for D. Cortis dør, hug hand i stenen oc hujede, saa kom Byrge Jull, hvilcken hand dog svoer, att hand icke daa kiende, med sit blote rapir mod hannom, oc effter de haffde huggen 2 eller 3 gange sammen, bleff Byrge skaditt oc roble: du haffuer huggen mig som en skelmer; saa hug Byrge kaaren aff hans haand oc hand falt til jorden, oc dette att vere skeed effter att klocken vaar slagen otte.

Dernest berettede oc bekiende Daniell Nielssøn, att der hand vaar kommen hiem, fandt hand Casparum paa sin stue, oc efflerdi hand vilde gange til sitt losement, vilde de giøre hannem selskab, dog de haffde intett vdi haanden. Der de kam ved D. Cortis loge, løb hand for oc ringte; vnder des kam Casparus i parlement med Byrge, mens hand icke viste, hvor Casparus drog kaaren først, eller hvem der hug først til hinanden; thi det vaar saa mørckt, att hand dett icke kunde see, mens hand hørde, att Casparus hujett, oc en hujett imod hannem, oc derpaa vaar de kommen sammen. Dernest hørde hand ocsaa, att Byrge roble: du hugst mig som en skelmer; oc den anden svarett: das lugstu wie ein schelm. Oc der effter gick hand hiem.

Oc vdi lige maade bekiende Erick Jenssøn, att de fant Casparum paa deris stue oc følgede hannem hiem. Oc der de kam for D. Cortis loge, oc hand bleff vard, att Casparus hujett, oc saa, at E. oc W. Byrge Jull kom op att gaden, sagde hand: ver stille, dett er Her Cantzelers Stalmester. Hvilkett Caspar benectede oc svoer, att hand icke hørde. Oc der hand fornam, der vaar parlemente forhaanden, gick hand hiem hans vey.

Saa haffuer ocsaa veritt fremkalditt M. Henrick bartscher oc bekiende, att hand hoble, fingeren skulle komme til rette igien, oc att itt been vaar huggen i sønder, mens huden imellom fingerne fantis endnu heel, oc sagde, att hand icke troede,

att saadan en skade kunde skee for haanden, thi der haffde vist weritt nogitt vnder haanden, som haffuer holtt emod, effter att benett vaar knusett i sønder, oc dett icke vel vaar troligtt, att Byrge skulle haffue kast den wenstre haand saaledis for, att hand kunde fange skade paa den sted.

Oc effterdi forne Byrge Juel vdi sitt forsett til sin eed sig erbød, saa haffuer hand ocsaa giort den vdi E. oc W. mands Christian Frijsis saa vel som magnifici Rectoris nerverelse oc paahør, att hand saaledis wadwartt effter sin offuergiffne berettnings liudelse sin skade fangett haffde, oc vaar hand en endelig dom begierendis.

Da effter tiltale oc giensvar oc den sags leylighed, saa som for oss er bevist, oc med E. oc W. Byrge Julls eed der paa bekrefftigett, kunde vi icke andett kiende, end att forne Caspar Erickssøn for saadan wadvarde indfald, gierning oc skade bør att vere aldelis excluderitt oc vdluct fra Universitetets privilegiers oc friheders herligheder oc hendis lemmers samqvem, effter som i vore Constitutioner oc statuter forfattitt er. Oc endog der vdi formeldis om skadens opretning, er den dog her effter W. Byrge Julls endelig villie oc erklæring waet forbigangen. Mens Daniel Nielssøn oc Erick Jenssøn belangendis, effterdi oss icke er bevijst, at de i nogen maade verie eller steen haffuer haffdt eller brugt, oc de dertil med deris høyeste eed sligt haffuer benect, bleffue de kiende fri for samme tiltale. Til vidnisbyrd haffue wi ladett Rectoris signet vndertrycke. Actum in Consistorio die 28 Octobris, anno vt supra.

Udkast i Univ.-Bibl., Rostgaardske Saml. 121. Fol., p. 125—8. 143—5. 106. Sammesteds p. 137 findes Universitetsprogrammet af 29. Oktober 1615 om Caspar Eriksens Relegation. Byrge Juels Klage, dat. 23. Oktober s. A., findes i Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 105, hvor ovenstaaende Dom og Relegationsprogrammet ogsaa findes indførte (Fol. 106—8).

515.

1619. Uddrag af en Skrivelse fra D. Kort Aslaksen til Kansler Chr. Friis om Indretningen af en ny Professorresidens.

Cunradus Aslacus Bergensis underretter Kansleren om, at han

efter dennes Befaling havde tinget med Murmester Rasmus Brun. Denne begjærede for det ny Hus (som er 48 Al. langt og 14 Al. bredt) at opmure af Grunden, item for Grunden at grave og sætte, og samme Hus med 4 Kvister og en smuk Gavl til Gaden at opsætte, item for Skorsten, Skillerum og hvis andet som hans Værk vedkommer — 550 Daler (Daleren regnet til 80 ß). — Om denne Summa havde Brevskriveren contraheret med Murmesteren, dog paa Kanslerens gode Behag.

Udateret Orig. i Kgl. Bibl., Saml. til Adel. Hist. Fasc. 17, Nr. 4. Tiden for Brevets Affattelse fremgaar formentlig af følgende Antegnelser i Acta Consist. 23. December 1618: »Tilkjendegav M. D. Rector, at det er Kong. Majs endelige Vilje, efter M. D. Cancellarii Beretning, at Doctor Cort skal nu til Paaske førstkommendis indflytte i H. Christian Friises fordum Cancellers Gaard«. »D. D. Cunradus var begjærendis, at efterdi han skal flytte ind i Cancellers Gaard [den Gaard, der var kjøbt af Arvingerne efter Christian Friis til Borreby, og hvoraf den største Del var bestemt til Studenterbolig; jfr. Nr. 518] nu til Paaske, at samme Residens maa beredes med Bygning til hans Nødtørft, og at Ædiles maa forestaa Bygningen. Hannem blev tilsagt, at Gaarden skal hjælpes, dog med M. D. Cancellarii Samtykke«. Det er da den ene af de tvende Residenser, som omhandles i Kongebrevet af 10de December 1618, til hvis Indkjøb og Indretning enhver Præst og Vicarius i Danmark og Norge skulde yde en Daler (Ny kirkehist. Saml. VI, 540).

516.

1620. Marts. Andragende til Kongen fra Borgmestere og Raad i Kjøbenhavn angaaende Patronatsretten til Vor Frue Kirke.

Stormechtigste Konning, Høigbaarne Første, Allernaadigste Herre. Efftersom sig begiffuer irring och misforstand emellom hæderlige och høiglerde mend Rector och Professores her i Kiøbenhaffns Vniuersitet och os sampt menige Sognemend, anlangendes Vor Frue Kirckes Regnschabs forhøring, Kirckewærgier vdj och aff att sette, saa wel som och om juspatronatus och Præster att kalde til samme kircke, thil huilcken Prestekald de formener dennom alene rettighed at haffue, wanseet samme kircke til des haffuer wærit, och endnu er borgernis Sognekircke, wdj huilken Kirckes stedt de tilforn for dennom selff haffde tuende

andre kircker, Sanct Clement, som er ødelagt, och Sanct Peders kircke, som en tidlang er brugt til Bøssestøberi, och nu er den tydsche kircke. Men efterat Cannickerne waare affschaffett, och salig høiglofflig ihukommelse Konning Christian den tredie medt Danmarckis Riges Raad naadigst haffue confirmeret oc forbedrett Vniuersitets Preuilegier, da schal dennom och wære medt deelt (som os forberettis) en instructs eller forordning, som indeholder nogne Artickler anlangendis deris saa och Presternis deris Enckers och børns huse och wærelser norden fraa wor Frue kirckegaardt liggendis, vdj huilcken instructs schal findes en Artickel, huorpaa de dennom beraabe, som paa Dantsche er verterit, saaledes lydendes:

Men efflerdj wij wille, att ded schøne Thempel, som kaldes wor Frue Kircke, schal ligge til Academiet, schal fordi Rector, som effter tidsens leilighedt wdj Scholen er, medt Decanis och de fiire Borgemestere i Byen sampt thi aff Sognemendene her i Sognett, vdwelge dennom en beschedlig och flittig borger, som er en gudfrøgtich mand, och medt hannom en aff de Lærde eller aff Studiosis, som kand wære kirckewærgier, huilcke som schal forbygge i Kircken, forsuare Predicanter[en] och hans medtthienere, och desligeste hues fornøden er forschicke. Disse schulle altingest vdrette och bestille effter Rectoris och Decanorum raad och befalning, paa ded intedt aff ded, som fornøden er, schal forsømmis, och vnøttig bekostning kand affwerges. Naar disse Kirckewærgier huertt aar wdj rette tid giøre deris Regnschab, da schal der medt Rectore och Decanis och de fiire Borgemestere aff Byen wære offuer, och disse schal opkreffue Regnschab aff de pendinge, som ligger til S. Peders Kircke, som er 306 ℔, huilcke wij haffue lagdt til wor Frue kircke etc.

Att de gode Mend, Professorerne wdj Academiet, effter denne Artickel wille kalde wor Frue Kircke deres, och os medt Sognemendene fra Prestekald vdschiude, formeene wij att schee medt vrett, efflerdj kircke Ordinantzen, som høigbe[te] Kong. Maytt. och Danmarckes Riges Raad vdj for[ne] aar 1539, den 14 Juni, som er fiire Dage effter deris Previlegiers Confirmation, icke aldeneste paa ded 70 blad giør de kircker, som Canni-

ckerne haffde i forlehning, frij som andre kircker, men och i same Ordinantz paa 44 blad hiemler Borgemestere och Raad vdj Kiøbstederne juspatronatus och rett til Prester att kalde end och paa de steder, huor Raadett icke tilforne haffue hafft nogen slig rettighed. Huilckett end och holdes vdj de ringeste steder her i riget. Huorom Rector och Professores i førige tid haffue holden god enighedt medt woris formend Borgemestere och Raad, indtil ded aar 1598, der M. Christen Jenssøn schulle kaldes til Sogneprest vdj M. Desiderij sted: da bleffue Borgemestere (vden forwarsel) aff de høiglærde opfordrett paa Slottett for Eders Kong. Maytt. Och fordj de da icke saa hastigen viste dennom muntligen att erklere, haffue de vnderdanigst supplicerit och begeritt, att Eders Maytt. wille tage deris berettning vdj itt christeligt och naadigst betenckende; och om nogen skrifftlige affscheed Professorerne schulle giffues, att deris suar der vdj motte indføres, och deraff en gienpartt medtdeelis, efftersom sandferdig Copia aff Supplicatzen, endnu til stede er, widere forklarer. Derfore, om saa er, att Profesorerne nogett om dette Prestekald vdj Consistorii bog (som os forberett er), haffue ladett indschriffue, ere wij dennom thet icke stendige, men endnu som tilforne allervnderdanigst ville haffue sligt for Eders Maytt. til Retten indstillett, aff disse Aarsage:

1. Efftherdj Eders Kong. Maytt. haffuer den høigeste jus och rett offuer wor Frue kircke.

2. For ded andett ere och Sognefolckett omschiffte fra for^ne deris førige kircker att søge wor Frue for deris rette Sognekircke aldene.

3. End er och aff høiglofflig Ihukommelse Konning Christian den 3. saa beschickett, att de fiire Borgemestere och thj aff Sognemendene schulle medt wære att vdwelge Kirckewerge.

4. End och naar Regnschab giores, de fiire Borgemestere da och der at offuerwære.

5. Tilmedt belønne Sognefolcket Præsten, huorfore hand och medt sin tieneste dennom meest schal omgaaes.

6. Item Eders Kong. Maytt^s salig høiglofflig Herrefader haffuer och naadigst (medt andett som byen wedkommer) ladett Borgemestere och Raad offueranttworde en fuldkommet Perga-

mentz Jordebog paa wor Frue kircke tilliggelse och indkomst, saawelsom och paa de andre Kirckers, Præsternes och Hospitalens rentte.

7. Hans Maytt. haffuer endoch offuer altt naadigst bebreffuet och forærett Borgemestere, Raad (och ingen anden) den store Klocke til wor Frue kircke, som henger i taarnett och kaldes Kongens Klocke.

8. Woris formend haffue desforuden hafft, saa wel som wij endnu haffue, wor Frue kircke taarn vdj forwaltning, medt Curer och nattweglere, de høiglerdes och den gandsche bye och menigheds nødtørfft att forsiuffne och bewocthe.

9. Da for ded niende, effterdi for^ne^ Artickel vdi Ordinantzen, medt huilcken Borgemestere och Raade vdj Kiøbstederne ere forløffuett Sogne-Præster att kalde, icke er igienkaldtt eller casserit: er wij medt sognemendene paa ded ydmygeligste och vnderdanigste begerendis, att disse for^ne^ wor Frue kirckes leilighed naadigst maa offuerweiges, ordelis och paakiendes, huor effter Geistlige saa wel som wij medt Sognemendene huer særdelis kunde wiide seg att rette. Och ere herpaa Eders Kong. Mayttz. naadigste skrifftelig affscheedt vnderdanigst forwentendis.

Eders Kong. Maytt.

vnderdanigst plichtschyldig troe tienere

Borgemestere och Raadmend

i Kiøbenhafffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2. Stykket er udateret; men Affattelsestiden fremgaar af Acta Consistorii.

517.

1620. 3die Maj. Forpligtelse udstedt af M. Valentin Christensen, Kapellan ved Vor Frue Kirke, da han med Professorernes Tilladelse paa et Aar rejste til Tydskland for at fortsætte sine Studeringer.

Efftterdi Venerandi Domini Professores haffuer mig bevilgitt paa itt Aars thid i Thydtzland att wddrage, och ieg med deris forloff haffuer beschickett hæderlig Her Jens Woldum, som stæden

[redacted]

indtill ieg igenkommer skall betienne, da dersom dett skeede, att for^{ne} Her Jens Woldum ved døden bleff henkaldett, inden Aarett vaar forløbett, maa en anden der till ordineris, och hannum att bevilgis de samme vilkor, som ieg med den forrige giordt haffuer. Men dersom ingen vilde saadant indgaa, ey heller saadan tiennistc paa sig anamme: da loffuer ieg, att indstille mig i min thienniste igen, strax naar ieg derom Vidskab bekommer enten aff Venerando Consistorio eller aff Præposito loci hujus, och selff wdstaa den Bekostning derpaa kunde anvendis wdi nogen maade. Thill Vidnisbyrdt wnder min Haandt och Signett. Datum Haffniæ Maij 3 Anno 1620.

Valentinus Christierni m. m.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 166.

518.

1623. 2den Marts. Udtog af et Brev til Kansleren fra Universitetet angaaende dets Andel i Kjøbet af afd. Christian Friis's Gaard.

Rector og Professores ved Kjøbenhavns Universitet tilskrive Kansler Chr. Friis til Kragerup og bede sig fritagne for at opfylde den til dem udgangne Begjæring om at overlade afdøde D. Peder Stures Enke den Universitetet tilkommende Halvdel af Naadensaaret af det Kannikedømme i Roskilde, som Sture havde haft. Universitetet kunde nemlig ikke undvære denne Sum «for adskillige Bygningers Skyld, i Sønderlighed Universitetets Part af den store sl. Christian Friis's Gaard at redimere og forbedre; Universitetet er i 1500 Rdl. Gjæld og end mere geraaden, foruden hvis til samme Gaards Betaling baade af Universitetets Kapitaler, som maatte optages, og af Pastorum Contributionibus kunde samles, er anvendt. Og haver Universitetet endnu adskillige bygfældige Residenser, som med det første Hjælp storlig behøver». Dat. Kjøbenhavn, den 2den Martii Anno 1623.

Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 146—7.

mentz Jordebog paa wor Frue kircke tilliggelse och indkomst, saawelsom och paa de andre Kirckers, Præsternes och Hospitalens rentte.

7. Hans Maytt. haffuer endoch offuer altt naadigst bebreffuet och forærett Borgemestere, Raad (och ingen anden) den store Klocke til wor Frue kircke, som henger i taarnett och kaldes Kongens Klocke.

8. Woris formend haffue desforuden hafft, saa wel som wij endnu haffue, wor Frue kircke taarn vdj forwaltning, medt Curer och nattweglere, de høiglerdes och den gandsche bye och menigheds nødtørfft att forsiuffne och bewocthe.

9. Da for ded niende, efftерdi forne Artickel vdi Ordinantzen, medt huilcken Borgemestere och Raade vdj Kiøbstederne ere forløffuett Sogne-Præster att kalde, icke er igienkaldtt eller casserit: er wij medt sognemendene paa ded ydmygeligste och vnderdanigste begerendis, att disse forne wor Frue kirckes leilighed naadigst maa offuerweiges, ordelis och paakiendes, huor effter Geistlige saa wel som wij medt Sognemendene huer særdelis kunde wiide seg att rette. Och ere herpaa Eders Kong. Mayttz. naadigste skrifftelig affscheedt vnderdanigst forwentendis.

Eders Kong. Maytt.
vnderdanigst plichtschyldig troe tienere
Borgemestere och Raadmend
i Kiøbenhaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2. Stykket er udateret; men Affattelsestiden fremgaar af Acta Consistorii.

517.

1620. 3die Maj. Forpligtelse udstedt af M. Valentin Christensen, Kapellan ved Vor Frue Kirke, da han med Professorernes Tilladelse paa et Aar rejste til Tydskland for at fortsætte sine Studeringer.

Efftеrdi Venerandi Domini Professores haffuer mig bevilgitt paa itt Aars thid i Thydtzland att wddrage, och ieg med deris forloff haffuer beschickett hæderlig Her Jens Woldum, som stæden

indtill ieg igenkommer skall betienne, da dersom dett skeede, att forne Her Jens Woldum ved døden bleff henkaldett, inden Aarett vaar forløbett, maa en anden der till ordineris, och hannum att bevilgis de samme vilkor, som ieg med den foirige giordt haffuer. Men dersom ingen vilde saadant indgaa, ey heller saadan tienniste paa sig anamme: da loffuer ieg, att indstille mig i min thienniste igen, strax naar ieg derom Vidskab bekommer enten aff Venerando Consistorio eller aff Præposito loci hujus, och selff wdstaa den Bekostning derpaa kunde anvendis wdi nogen maade. Thill Vidnisbyrdt wnder min Haandt och Signett. Datum Haffniæ Maij 3 Anno 1620.

Valentinus Christierni m. m.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 166.

518.

1623. 2den Marts. Udtog af et Brev til Kansleren fra Universitetet angaaende dets Andel i Kjøbet af afd. Christian Friis's Gaard.

Rector og Professores ved Kjøbenhavns Universitet tilskrive Kansler Chr. Friis til Kragerup og bede sig fritagne for at opfylde den til dem udgangne Begjæring om at overlade afdøde D. Peder Stures Enke den Universitetet tilkommende Halvdel af Naadensaaret af det Kannikedømme i Roskilde, som Sture havde haft. Universitetet kunde nemlig ikke undvære denne Sum «for adskillige Bygningers Skyld, i Sønderlighed Universitetets Part af den store sl. Christian Friis's Gaard at redimere og forbedre; Universitetet er i 1500 Rdl. Gjæld og end mere geraaden, foruden hvis til samme Gaards Betaling baade af Universitetets Kapitaler, som maatte optages, og af Pastorum Contributionibus kunde samles, er anvendt. Og haver Universitetet endnu adskillige bygfældige Residenser, som med det første Hjælp storlig behøver». Dat. Kjøbenhavn, den 2den Martii Anno 1623.

Konsistoriets Kopibog Nr. 2, Fol. 146—7.

Rette[illegible]ser:

Side 204. I Overskriften til Nr. [illegible] skal staa: 1565.
- 442. I Dateringen af Nr. 3[illegible] bortfalder Spørgsmaalstegnet
- 444. I Overskriften til Nr. [illegible] skal istedenfor 315 staa 322.
- 487. Nr. 352 rettes til 350.

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

fra 1537–1621

af

Dr. Holger Rørdam.

4

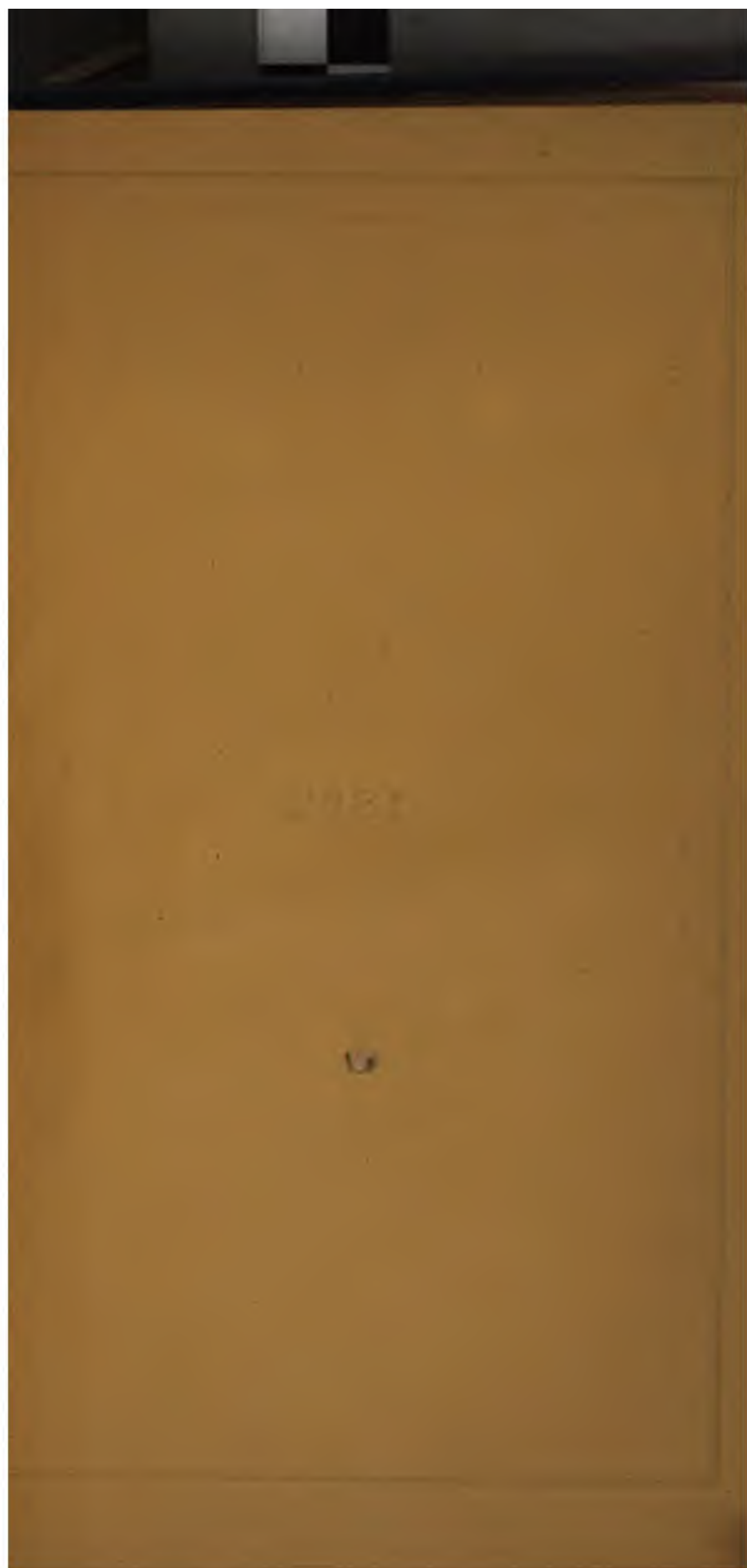
1ste Hefte.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

1868.

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

fra 1537—1621

af

Dr. **Holger Rørdam.**

2det Hefte.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Udgivet, tilligemed Rørdam: Universitetets Historie II, 1 og Historisk Tidsskrift IV, 1ste Binds 2det Hefte, for andet Halvaar 1869.

Den danske historiske Forenings Bestyrelse bestaaer af: Etatsraad **A. F. Krieger,** Professor **F. E. Schiern,** Etatsraad **T. A. F. Regenburg,** Etatsraad **J. J. A. Worsaae,** Professor **E. Holm.**

Foreningen har udgivet:

Historisk Tidsskrift, redigeret af C. Molbech. 1—6 Bind. 1840—45.

Nyt historisk Tidsskrift, redigeret af C. Molbech, 1ste—5te Binds første Hefte 1846—52; redigeret af N. L. Westergaard, 5te Binds andet Hefte og 6te Bind. 1854—56.

Historisk Tidsskrift, tredie Række, redigeret af N. L. Westergaard, første til tredie Bind 1858—64; redigeret af E. Holm, fjerde til sjette Bind tilligemed Register til hele Rækken, 1865—1869. (Bogladepriis for alle 3 Rækker 3 Rdl. Bindet, 1 Rdl. 48 ß Heftet, undtagen for III, 6te Binds 1ste og 2det Hefte, der hvert koste 80 ß. Af de to første Rækker er første Bind udsolgt, af 3die Række første Binds 1ste Hefte.)

Historisk Tidsskrift, fjerde Række, redigeret af E. Holm, 1ste Binds første Hefte 1869 (Bogladepriis 64 ß), andet Hefte 1869 (Bogladepriis 1 Rdl.).

Historiske Aarbøger, til Oplysning og Veiledning i Nordens, særdeles Danmarks Historie, redigerede ved C. Molbech. 1ste Deel 1845, 2den Deel 1848, 3die Deel 1851. (Bogladepriis 1 Rdl. 32 ß Delen.)

Historisk-biographiske Samlinger og Bidrag til den danske Sprog- og Literatur-Historie, i ældre og nyere Tid, udgivne af C. Molbech. 1ste Hefte 1847, 2det Hefte 1849, 3die Hefte 1851. (Bogladepriis 80 ß Heftet.)

Genealogisk-historiske Tabeller over de nordiske Rigers Kongeslægter af J. P. F. Königsfeldt. 1856. (Bogladepriis 2 Rdl. 72 ß.)

(See Omslagets 3die Side.)

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

fra 1537–1621

af

Dr. Holger Rørdam.

3die Hefte.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Udgivet tilligemed Rørdam: Universitetets Historie II, 3
for 1ste Halvaar 1872.

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

af

Dr. Holger Rørdam.

4de Hefte.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Udgivet tilligemed Rørdam: Universitetets Historie III, 1, samt Historisk Tidsskrift IV, 4de Binds 1ste Hefte, for andet Halvaar 1873.

Den danske historiske Forenings Bestyrelse best
af: Professor **E. Holm**, Cand. theol. **S. Gjellerup**, Professor **F. E. Schie**
Archivassistent, Cand. mag. **F. Krarup**, Capitain, Archivfuldmæg
J. Grundtvig.

Foreningen har udgivet:

Historisk Tidsskrift, redigeret af C. Molbech. 1—6 Bind. 1840—

Nyt Historisk Tidsskrift, redigeret af C. Molbech, 1ste—5te Bi første Hefte 1846—52; redigeret af N. L. Westergaard, 5 Binds andet Hefte og 6te Bind, 1854—56.

Historisk Tidsskrift, tredie Række, redigeret af N. L. Westergaar første til tredie Bind 1858—64; redigeret af E. Holm, fjerde sjette Bind tilligemed Register til hele Rækken, 1865—1869. (B ladepris for alle 3 Rækker 3 Rdl. Bindet, 1 Rdl. 48 ß Heftet, un tagen for III, 6te Binds 1ste og 2det Hefte, der hvert koste 80 Af de to første Rækker er første Bind udsolgt, af 3die Ræk 1ste Hefte af første og sjette Bind.)

Historisk Tidsskrift, fjerde Række, redigeret af E. Holm, 1ste Bi 1869—1870, 2det Bind 1870—1872, 3die Bind 1872-73, 4de Bi 1ste Hefte (1873). (Bogladepris for 1ste Bind og 3die Bind 3 R hvert, for 2det Bind 3 Rdl. 48 ß).

Historiske Aarbøger, til Oplysning og Vejledning i Nordens, særdel Danmarks Historie, redigerede ved C. Molbech. 1ste Del 184 2den Del 1848, 3die Del 1851. (Bogladepris 1 Rdl. 32 ß Delen.)

Historisk-biographiske Samlinger og Bidrag til den danske Sprog- Literatur-Historie, i ældre og nyere Tid, udgivne af C. Molbec 1ste Hefte 1847, 2det Hefte 1849, 3die Hefte 1851. (Bogladepr 80 ß Heftet.)

Genealogisk-historiske Tabeller over de nordiske Rigers Kongeslægte af J. P. F. Königsfeldt. 1856. (Bogladepris 2 Rdl. 72 ß.)

(Se Omslagets 3die Side.)

Aktstykker og Breve.

Tillæg

til

Universitetets Historie

af

Dr. Holger Rørdam.

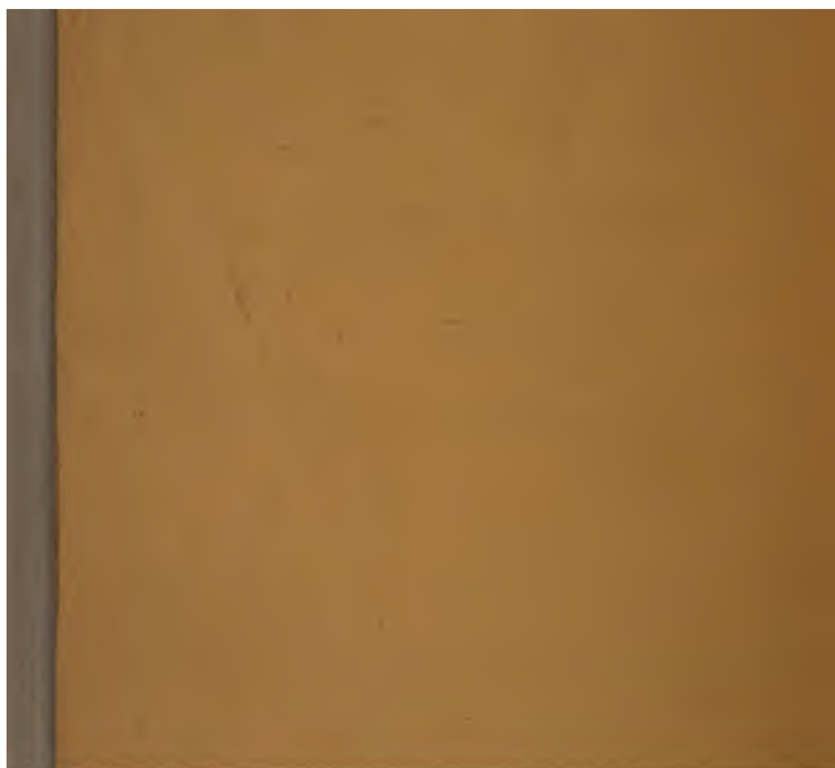
5te Hefte.

(Trykt paa offentlig Bekostning.)

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Udgivet tilligemed Historisk Tidsskrift, 4 R., IV. 2, og Rørdam: Universitetets Historie III, 2, for 1ste Halvaar 1874.

1874.

